

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Necmettin ERAYDIN

EPİGRAFİK, NÜMİZMATİK VE EDEBİ BELGELER IŞIĞINDA
SYNNADA TARİHİ

Eski Çağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Necmettin ERAYDIN

EPİGRAFİK, NÜMİZMATİK VE EDEBİ BELGELER IŞIĞINDA
SYNNADA TARİHİ

Danışman

Prof. Dr. N. Eda AKYÜREK ŞAHİN

Eski Çağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2021

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Necmettin ERAYDIN'ın bu çalışması jürimiz tarafından Eski Çağ Dilleri ve Kùltürleri
Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. İsa KIZGUT (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Nalan Eda AKYÜREK ŞAHİN (İmza)

Üye : Doç. Dr. Esengöl Akıncı ÖZTÜRK (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ertan YILDIZ (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ALKAN (İmza)

Tez Başlığı: Epigrafik, Nümizmatik ve Edebi Belgeler Işığında Synnada Tarihi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 05/07/2021

Mezuniyet Tarihi : 05/08/2021

(İmza)
Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Epigrafik, Nümizmatik ve Edebi Belgeler Işığında Synnada Tarihi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Necmettin ERAYDIN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

27/07 / 2021

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Necmettin ERAYDIN
Öğrenci Numarası	20135217001
Anabilim Dalı	Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri
Programı	Doktora
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. N. Eda AKYÜREK ŞAHİN
Doktora Tez Başlığı	Epigrafik, Nümizmatik ve Edebi Belgeler Işığında Synnada Tarihi
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	1624633200
Rapor Tarihi	27.07.2021
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 9 Alıntılar dahil: % 9
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 469 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Prof. Dr. N. Eda AKYÜREK ŞAHİN İmza	

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	viii
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SYNNADA KENTİ'NİN LOKALİZASYONU VE ARAŞTIRILMA TARİHÇESİ

1.1. Kentin Lokalizasyonu ve Erken Araştırmalar.....	7
1.2. 20. Yüzyıldaki Araştırmalar.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

SYNNADA'NIN COĞRAFİK KONUMU VE TOPOĞRAFİK TANIMI

2.1. Kentin ve Bölgesinin Coğrafyası, Topoğrafyası ve Arkeolojik Kalıntıları	18
2.2. Kentin Ekonomisi, Gelir Kaynakları ve Ticaret	24
2.3. Dokimeion Mermer Ocaklarının İşletme Merkezi Olarak Synnada	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SYNNADA KENTİ'NİN TARİHİ VE TOPLUMSAL YAPISI

3.1. Hellenistik Öncesi Dönemler	44
3.2. Hellenistik Dönem'de Küçükasya'nın Kısa Siyasi Tarihi	47
3.3. Hellenistik Dönem'de Kent İdaresi ve Toplumsal Yapı.....	84
3.4. Synnada'nın Kuruluş Söylenceleri Üzerine Notlar.....	87
3.5. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kent İdaresi ve Toplumsal Yapı.....	101
3.6. Geç Antikçağ'da ve Sonrasında Synnada	136
3.7. Synnada'da Kültler, Tanrılar ve İnançlar.....	145

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EDEBÎ, EPİGRAFİK VE NÜMİSMATİK TESTIMONIA

4.1. Edebî Metinler (TLit.).....	182
4.1.1. Bir Koloni Kenti Olarak Synnada	182
4.1.2. Synnada'nın Komşu Kent ve Halkları.....	182
4.1.3. Synnada'nın Coğrafyasına Dair Belgeler	183

4.1.4.	Synnada ve Çevresindeki Halkın Sosyo-Ekonomik Durumu Hakkında	185
4.1.5.	Synnada'nın Ekonomik ve Ticari Yaşamında Mermerin Yeri	190
4.1.6.	Synnada'nın Tarımı, Hayvancılığı ve Doğal Zenginlikleri	195
4.1.7.	Asia Minor'daki Adli-İdari Yapılanma	196
4.1.8.	Synnada ve Çevresindeki İnsanların Dine Yaklaşımı	198
4.2.	Epigrafik Belgeler (TEp.)	199
4.2.1.	Hellenistik Dönem'e Ait Yazıtlar	199
4.2.1.1.	Fermanlar	199
4.2.2.	Roma İmparatorluk Dönemi'ne Ait Yazıtlar	201
4.2.2.1.	Mektuplar	201
4.2.2.2.	Fermanlar	202
4.2.2.3.	Onur Yazıtları	207
4.2.2.4.	Adak Yazıtları ve Dinî Metinler	236
4.2.2.5.	Mezar Yazıtları	242
4.2.2.5.1.	Epigramlar	242
4.2.2.5.2.	Epigram Olmayan Mezar Yazıtları	246
4.2.2.6.	Miltaşları ve Sınır Yazıtları	262
4.2.2.7.	Taş Ocağı Yazıtları	267
4.2.2.8.	Yahudi Yazıtları	269
4.2.2.9.	Agonistik Yazıtlar	271
4.2.2.10.	Diğer Yazıtlar	276
4.2.3.	Geç Antikçağ'a Ait Yazıtlar	277
4.2.3.1.	Hristiyan Yazıtları	277
4.2.3.2.	Mezar Yazıtları	277
4.2.3.3.	Dinî İçerikli Yazıtlar	286
4.2.3.4.	Fragmentler	290
4.2.4.	Synnada'nın veya Teritoryumu'nun Dışında Bulunmuş Kentle İlgili Yazıtlar	293
4.2.4.1.	Küçükasya Dışı Yazıtlar	329
4.3.	Nüsmatik Kaynaklar (TNm.)	350
4.3.1.	Hellenistik Dönem Sikkeleri	350
4.3.1.1.	Kistophoroi İ. Ö. 160-150 (Levha 1)	350
4.3.1.2.	İ. Ö. 133 ve Sonrası Sikkeler (Levha 1-2)	350
4.3.2.	Roma Dönemi Sikkeleri	354
4.3.2.1.	İmparator Portreli Sikkeler (Levha 3-4-5-6)	354

4.3.3. Pseudo Otonom Sikkeler (Levha 7).....	368
4.3.3.1. İ. S. III. yy. Sikkeleri (Levha 7)	371
SONUÇ	374
ANTİK KAYNAKLAR VE EDİSYONLAR.....	377
KAYNAKÇA KISALTMALARI.....	382
KAYNAKÇA.....	389
EK 1- HARİTALAR.....	409
LEVHALAR DİZİNİ	415
LEVHALAR	421
Ö Z G E Ç M İ Ş	454

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Mørholm tarafından verilen Kistopohorik sikke darbeden kentler listesi.....	61
Tablo 3.2 Asia Eyaleti'ndeki Convertus Merkezleri	74

KISALTMALAR LİSTESİ

Ay.	arka yüz
bkz.	bakınız
çev.	Çeviren
çiz.	çizim
dn.	dipnot
env. no.	envanter numarası
fig.	figür
fot.	fotoğraf
gr.	gram
hzl.	hazırlayan
kat. no.	katalog numarası
krş.	karşılaştırınız
ky.	kalıp yönü
Lev.	levha
İ. Ö.	İsa'dan önce
İ. S.	İsa'dan sonra
Op.cit.	opere citato
Öy.	ön yüz
P	pasaj
Ref.	referans
Res.	resim
s.	sayfa
s.v.	sub voce
str.	satır
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
yy.	yüzyıl

ÖZET

Araştırma konusu Synnada'nın, tarihin bilinen en eski dönemlerinden itibaren insan topluluklarınca iskan edildiği arkeolojik verilerle kanıtlanmış olsa da kentin tarih sahnesinde görünür hale gelmesi Hellenistik Dönem'in başlangıcına dayanır. Genel kanı, kentin kuruluşunun Ipsos Muharebesi (İ. Ö. 302) ile olduğu görüşüne karşın, kraliyet hazinesini korumakla görevli Antigonos'un generali Dokimos'un kentte bir garnizon kurmasıyla bu tarihten evvel başladığı anlaşılmaktadır. Buna karşın Hellenize olan kentin polis niteliği ile resmi olarak belgelenmesi Romalı consul Cn. Manlius'un İ. Ö. 189 yılında Galatlara yaptığı seferle olmuştur.

Kent, Pergamon Krallığı ile Galatlar arasındaki mücadeledenin uzun bir süre odak noktası olmuştur. Roma'nın İ. Ö. 129 yılından sonra Pergamon krallık arazilerini miras almasından ve Asia Eyaleti'ni kurmasından sonra hızla Romalılaşmaya başlamış ve yeni egemen gücün idari yetki alanının bir parçası konumuna yükselmiştir. Çeşitli etnik unsurların bir arada yaşadığı kent daha Pergamon Krallığı Dönemi'nde (İ. Ö. 160-150) Kistophoros adlı sikkelerin darbını gerçekleştirmekle Pergamon egemenliğinde bir kent olduğu anlaşılmaktadır.

Augustus ile başlayan *Pax Romana* sürecinde hem önemli yol güzergahlarının kesişiminde bulunması hem de mermer ocaklarının idari bürolarına ev sahipliği yapması nedeniyle kent mermer endüstrisinin hızlı gelişimi sayesinde alabildiğine kalkınmış, buna paralel olarak nüfusun hızla Romanizasyonu ile Küçükasya'daki (Asia Minor) en önemli *Conventus* merkezlerinden biri haline gelmiştir.

Kentte imparator mülk arazileri ve üzerindeki mermer ocaklarını korumak için görevlendirilmiş askeri bir birliğin varlığı belgelenmiştir.

Kent, Hellen devlet teşkilatlanmasını Roma İmparatorluk Dönemi'nde bile sürdürerek korumasını bilmiştir. Roma İmparatorluğu boyunca kent panteonuna giren Romalı tanrılara ve sosyo-kültürel yaşamdaki değişime rağmen muhafazakar yerel halkın (Phrygler) geleneklerine inatla bağlılıkları, eski dinsel alışkanlıklarının uzunca bir süre devam etmesine neden olmuştur.

İ. S. 4. yy.'ın ilk çeyreğinde (İ. S. 313) paganların ve Hristiyanların inançlarının gereklerini rahatça yerine getirebileceklerini beyan eden *Milano Fermanı* pagan inanç ile tek tanrı inancına sahip insanlar arasında bir dönüm noktası olmuş, kentin de içinde bulunduğu bölge hızla Hristiyanlaşma sürecini devam ettirmiştir.

Synnada, Phrygia Eyaleti'nin Diocletianus tarafından yapılan idari taksimatlandırmasından sonra iki kısma ayrılmış; kent Phrygia II olarak adlandırılan Phrygia Salutaris'in başkenti olmuştur. Bizans İmparatorluk Dönemi'nde Hıristiyanlığın yaygınlaşmasıyla birlikte kentin artık bir piskoposluk merkezi olduğu görülmektedir. İlerleyen süreçte kentin adı Yahudi sakinlerince Çıfut Kasaba diye anılacaktır.

Doktora tezi kapsamında yürütülen bu çalışmada kent ile ilgili dağınık halde bulunan her türden belge tespit edilmiş ve bir corpus kapsamında derlenmiştir. Kentin belgelerle sabit olan bu denli büyüklüğüne rağmen günümüzde kapsamlı arkeolojik bir kazı faaliyetinin yapılmamış olması Synnada'nın tarihinin eksik kalan kısmını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Phrygia, Synnada, Şuhut, Yunanca ve Latince Yazıtlar, Synnada Sikkeleri, Zeus Pandemos.

SUMMARY

THE HISTORY OF SYNNADA IN THE LIGHT OF EPIGRAPHIC, NUMISMATIC AND LITERATURE DOCUMENTS

Although it has been proven by archaeological data that the subject of research, Synnada, has been inhabited by human communities since the earliest known periods of history. The city's initial appearance on the history scene dates back to the beginning of the Hellenistic Period. Although the general opinion reflects that the foundation of the city took place during the Battle of Ipsos (302 B. C.), albeit at a primitive level, it is understood that it started before that date, when the general of Antigonos, who was in charge of protecting the royal treasury, established a garrison in the city by Dokimos.

However, the official documentation of the Hellenized city with its police character goes back to the expedition of the Roman consul Cn. Manlius to the Galatians in 189 B. C.

The city has been the focal point of the struggle between the Kingdom of Pergamon and the Galatians for a long time. After Rome inherited the kingdom lands of the Pergamon and established the Asia State in 129 B. C., it began to Romanize rapidly and became a part of the administrative jurisdiction of the new sovereign power. The city, where various ethnic elements lived together, was minted by coins named Kistophoros during the period of the Kingdom of Pergamon (160-150 B. C.) registered as a city of Greek origin.

In the process of Pax Romana, which started with Augustus, the city developed as much as possible thanks to the rapid development of the marble industry, due to its location at the intersection of important road routes and hosting administrative offices of the marble quarries. And in parallel to this, as a result of this, it became one of the most important conventus centers in Asia Minor with the rapid Romanization of the population.

In the city, the existence of a military unit assigned to protect the emperor's property and its marble quarries, has been documented.

The city was able to preserve the Hellen state organization even during the Roman Empire Period. Despite the Roman Gods, who entered the city pantheon throughout the Roman Empire, and the change in socio-cultural life, the stubborn adherence to the traditions of the conservative local people (Phrygians) caused the local population to continue their old religious habits for a long time.

In the first quarter of the 4th century (313 A. D.), the Edict of Milan, which declared that pagans and Christians could easily fulfill the requirements of their beliefs, became a

turning point between pagan beliefs and people with monotheism. Consequently, the region where the city was located, has quickly continued its process of Christianization.

Synnada was divided into two parts after the administrative division of Phrygia by Diocletianus, after which The city became the capital of Phrygia Salutaris, called Phrygia II. With the spreading of Christianity in the Byzantine Empire Period, it was observed that the city was then an episcopal center. In the future, the name of the city would be referred to as Çıfut Kasaba by Jewish residents.

In this study conducted within the scope of the doctoral dissertation, all kinds of scattered documents about the city have been identified and then compiled under a corpus. Despite the large size of the city, which is fixed with documentations, the fact that no comprehensive archaeological excavation has been carried out to this day constitutes the missing part of Synnada's history.

Keywords: Phrygia, Synnada, Şuhut, Greek and Latin Inscriptions, Coins of Synnada, Zeus Pandemos.

ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanması sırasında değerli katkıları ve yorumlarıyla beni yönlendiren ve cesaretlendiren değerli hocam ve tez danışmanım Akdeniz Üniversitesi Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Nalan Eda Şahin Akyürek'e öncelikli olarak teşekkür ederim.

Ayrıca Tez İzleme Komitesi'nin aynı üniversitedeki değerli öğretim üyeleri Arkeoloji Bölümü'nden hocalarım Prof. Dr. İsa Kızılgut ile Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğretim üyesi Yrd. Doç. Mehmet Ertan Yıldız'a da yorum ve katkılarından ötürü teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Gerek araştırmalarım gerekse yazım sırasında bana tavsiyelerde bulunarak beni yönlendiren Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi dostum Doç. Dr. Erkan İznik'e; Almanca çeviriler konusunda desteklerini ve yorumlarını esirgemeyen Anadolu Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü öğretim üyesi dostum Doç. Dr. Ahmet Oğuz Alp'e ve Anadolu Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi ve aynı zamanda Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Hüseyin Sabri Alanyalı'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin başından itibaren gece gündüz her an kendisine ulaşarak akademik desteğini aldığım ve tavsiyelerini hiçbir zaman gözardı etmediğim Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Bülent İplikçioğlu'na, nam-ı diğer Vavaki'ye sonsuz teşekkürler.

Sikkelerin kataloglanması konusunda yardımlarını esirgemeyen öğrencilerim Özkan Ertay ile Ömer Can Taşkiran'a da teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Akademik yardımlar dışında, tez yazımı sırasında bana moral desteği sağlayıp yaşamımı kolaylaştırarak sıkıntılarımla hafifleten aileme; ayrıca zaman zaman editörlüğümü yapan biricik kızlarım Umut Ekin Eraydın ile Öykü Ece Eraydın'a da sonsuz teşekkürler.

Tez yazımım sırasında hep benimle birlikte olan ve ruhumu dinginleştiren Dalaras'a, Ploutarkhos'a, Nikos Vertis'e, Mazonakis'e, Alkestis Protosaltı'ye, Haris Alexiou'ya, Anna Vissi'ye ve adını sayamayacağım kadar çok sanatçıya da yürekten teşekkürler.

GİRİŞ

Synnada (= Şuhut) hakkında yapılan bu doktora çalışmasının temel amacı; edebi, epigrafik, nümizmatik ve arkeolojik belgelere dayanarak antik kentin tarihini tarihsel süreci içinde değerlendirerek kent tarihine ışık tutmaktır. Araştırma, kentin ilk iskan edildiği Erken Tunç Çağı'ndan¹ Geç Bizans Dönemi'nin sonuna kadar uzanan zamansal aralığı kapsamaktadır². Çalışma, kentin coğrafi ve ekonomik gelişiminin kuruluşundan itibaren kent popülasyonu ile doğrudan ilişkisi üzerine gelişip şekillenen üst yapısının -dinsel, politik, idari ve sosyo-kültürel yaşam- dönemsel yansımalarının izlenmesini gözetmektedir.

Prehistorik Dönem'den itibaren yerleşik düzenin kentteki varlığını işaret eden keramik parçaları ve Erken Tunç Çağı'ndaki kentin iskanlı olduğuna dair bilgilerimiz sınırlıdır. Bunun ana nedeni kent ve teritoryumunda yapılan yüzey araştırmaları ve kazıların yetersizliğinden kaynaklıdır. Bu süreç kentin tarihinin flu noktasını oluşturmaktadır.

Küçükasya'nın Pers hakimiyeti sırasında kentin adı antik kaynaklardan birisinde dolaylı olarak geçmektedir. Beloch'a göre, İ. Ö. 460 civarı Synnada'nın içinde bulunduğu Büyük Phrygia Daskyleion satraplığının idaresi altındadır. Beloch, Büyük Phrygia'nın idari yapısı hakkında Ksenophon'a atfen Ksenophon³ tarafından Epiksyes'in Aiolia'nın idaresinden sorumlu Pharnabazos'un altında bir satrap olarak verilmesinin yanıltıcı olabileceğini belirtmiş; Epiksyes'in olsa olsa bir *hyparkhos* (süvari birliği komutanı) olabileceğini vurgulayarak⁴, satrap Pharnabazos'un emriyle Alkibiades'in Synnada ile Metropolis arasında yer alan Melissa'da öldürülmesinin (İ. Ö. 404)⁵ bu olasılığı çok kuvvetlendiren bir gerekçe olarak sunmuştur. Ksenophon'dan tarihsel bir diğer anekdot diğer kitabı Anabasis'ten gelmektedir ve Phrygia satrapı ἄρχων Φρυγίας olarak anılmakta ve adı anılan kişinin de genç Kyros'un emri altındaki Akamas olduğu anlaşılmaktadır⁶.

Yaklaşık üç çeyrek asır sonra İskender'in Asia'ya geçişi sırasında (İ. Ö. 334) Atizyes'i Phrygia satrapı olarak görüyoruz; burada kastedilen Büyük Phrygia satraplığı olarak düşünülmelidir.⁷ İskender'e karşı oluşturulan Pers satrap konseyinin yapıldığı Zeleia toplantısında adı anılmasa da son büyük Phrygia satrapı Atizyes İ. Ö. 334 yılında yapılan Granikos (= Biga Çayı) Çayı savaşından sonra 1.000 Kariyalı ve 100 Yunan paralı askerden oluşan garnizon

¹ Seyirci ve Başyılmaz, 1982: 71; İlaşlı ve Üyümez, 2008: 36; Öztöpaş, 2010: 4.

² TEp.149

³ Xen., *Hell.* III 1, 13.

⁴ Beloch, 2012: 151.

⁵ Ath., *Deipn.*: XIII, 574 e.

⁶ Xen., *Anab.*: VII 8, 25.; Beloch, 2012: 152.

⁷ Beloch, 2012: 153.

gücüyle Büyük Phrygia'nın başkenti Kelainai'de görünmektedir. Phrygia'nın ele geçirilmesinden sonra İskender Persler'in idari örgütlenme şemasında herhangi bir değişikliğe gitmemiş, Atizyes'ten boşalan Phrygia satraplığına genarallerinden tek gözlü lakabıyla anılan Antigonos Monophthalmos'u satrap olarak atamıştır. İ. Ö. 4. yy.'ın son çeyreğinden bir on yıl kadar sonra İskender'in komutanları arasındaki mücadele sonunda bölge hakimi el değiştirecek ve Synnada'nın da içinde bulunduğu teritoryum Hellenistik polis niteliği ile sivrilmeye başlayacaktır.

Synnada'nın kent (polis) niteliği ile tarih sahnesindeki yerini alması ve tarihsel kayıtlara girmesi Hellenistik Dönem İskender Krallığı'nın generallerinden Dokimos tarafından inşa edilmesiyle birlikte başlamaktadır⁸. Dolayısıyla araştırmamız, kentin tarihinin bilinmeyen kısmı dışında kalan üç önemli evresinde, daha açık bir ifadeyle Hellenizasyon sürecinde, Roma'nın Küçükasya'daki hakimiyeti ile birlikte yavaş yavaş başlayan Pax Romana sürecinde ve Bizans Dönemi'nde kentle ilintili belgelerin bize neler söylediğine odaklanmaktadır.

Kent ve teritoryumu, Bithynia kralı Nikomedes'in kendisine siyasi ve askeri destek verileceği sözü ile İ. Ö. yaklaşık 280'li yıllarda boğazları aşarak Küçükasya'ya giriş yapan Galatlara yurt olarak tahsis ettiği Galatia Bölgesi'nin batı sınırında yer almaktadır. Uzunca bir süre Pergamon Krallığı ile Galatlar arasında el değiştirdiği anlaşılan kent, Galatların hem Seleukos Krallığı elindeki Batı Anadolu kentlerine hem de Pergamon Krallığı'na karşı mütecaviz tutumundan nasibini almış görünmektedir.

İ. Ö. 302 yılından sonra Romalıların ordularını L. Cornelius Scipio Asiaticus önderliğinde, İ. Ö. 190 yılı sonlarına doğru Hellespontos'u aşarak Küçükasya'ya geçirmesi ve Seleukos kralı III. Antiokhos ve bağlaşıklarına karşı Roma, Pergamon ve Rodos birliğinin Magnesia ad Spylum (= Manisa)'da yapılan savaşta galip gelmesi sonrasında Ephesos'ta karaya çıkan yeni yılın konsülü Cn. Manlius Vulso'nun Galatları cezalandırmak için 189 yılı baharında yürüttüğü seferin başlangıç noktası olarak Synnada'ya ulaşmasına kadar geçen bir yüzyılı aşkın zaman dilimi kent için bir suskunluk evresi olup tarihsel bir boşluğu ifade etmektedir⁹. Diğer bir deyişle İ. Ö. 189 yılı Synnada kenti için kentin tarihindeki kayıtlara geçen ilk resmi belgenin başlangıç yılı olmakla birlikte tekrar tarih sahnesine çıkışını da bir anlamda sembolize etmektedir.

İ. Ö. 189 yılından sonra bölge Roma'nın himayesinde Pergamon Krallığı'nın denetimine geçmiş gibi gözükmektedir. Pergamon Krallığı'nın İ. Ö. 2. yy.'ın ilk çeyreğinin

⁸ Cohen, 1995: 43, 323; Hoover, 2012: 279.

⁹ Kaya, 1996: 224-225. Tarihçi Livius'un M. Vulso'nun seferini canlı bir şekilde betimlediği anekdot için bkz. TLit.5.

sonlarına doğru egemenlik altında bulundurduğu Synnada'nın da içinde bulunduğu Küçükasya'daki kentler için egemenlik nişanesi olarak üzerinde Pergamon Krallığı'nın tanrısal ataları Dionysos ve Herakles'i işaret eden, betimli, kistophoros adlı sikkeler darbetmeye başladığı görülür¹⁰.

Pergamon kralı III. Attalos'un krallık topraklarını İ. Ö. 133 yılında Roma'ya miras olarak bırakmasının ardından Roma, Pontus kralı V. Mithridates'e bağışladığı itilaflı durumda bulunan Synnada ve teritoryumunu da *Senatus Consulta Popilianum et Licinnianum* olarak bilim insanlarınca tanınan bir senato kararını biri Pergamon'da diğeri Synnada'da olmak üzere 2 nüsha halinde yayınlayarak İ. Ö. 132 yılında tekrar Roma mülkü haline getirmiştir.

Küçükasya'nın bir Roma Eyaleti haline gelmesinden önce öyle anlaşıyor ki Pergamon Krallığı'nın yürütmüş olduğu imar faaliyetleri ile Persler zamanından beri var olan yol ağı geliştirilmiş ve bu sayede Romalıların hızla Küçükasya'da askeri, ekonomik ve idari nüfuz kazanmasının zemini yaratılmıştır. Hellenistik sürecin son yüzyılına girilmesiyle birlikte Roma İ. Ö. 85/84 yılında Sulla'nın idari düzenlemelerinden sonra Asia Eyaleti'nin yerleşim yerlerinde çıkabilecek hukuki sorunları anında ve yerinde müdahale ederek çözüme kavuşturmak amacıyla *Conventus Iuridicus* (διοίκησις-dioikesis) merkezleri oluşturmak zorunda kalmıştır. Synnada Phrygia Bölgesi'nin süreç içinde en önemli conventus merkezlerinden biri haline gelmiştir. Synnada'nın bir conventus merkezi olması kentin gelişmiş olduğunun açık bir göstergesidir. Çünkü kente bağlı durumdaki birçok yerleşim alanındaki insanlar hukuki meselelerinin çözülmesi için buraya akın etmiştir. Dion Chrysostomos Apameia conventus merkezindeki sosyal hayatın hareketliliğini verdiği söylevinde canlı bir şekilde betimlemiştir¹¹. Romalı tüccar ailelerinin de bu süreçte Küçükasya'nın batı kıyılarından yavaş yavaş iç kesimlere doğru yayılmasında hiç şüphesiz Dokimeion'daki mermer ocaklarının idari ofislerinin yer aldığı Synnada'da bulunması önemli rol oynamıştır.

Roma İmparatorluk sürecinin başlarında Synnada mermerinin adı artık tüm Akdeniz Havzasında dillerde dolaşmaya başlamış ve Romalı senatörlerin rağbet ettiği en kaliteli mermerler kategorisinde değerlendirilmiştir. Dönemin ünlü şair ve yazarlarının adını anmadan geçmediği bu mermerin ocaklarının yer aldığı alan, imparatorluk mülk arazisinin kalbinde bulunduğundan buraların idaresi imparator azatlısı procurator unvanlı kölelerin işletme merkezi olmuş ve bu kişiler Roma devlet aygıtının sahibi konumundaki imparatorun resmi temsilcisi statüsüyle görev ifa etmişlerdir.

¹⁰ TNm.1, 2.

¹¹ TLit.20.

Synnada mermerinin ocak faaliyeti İ. S. 2. yy.'da doruk noktasına ulaşmış, yönetim merkezinin doğuya kaymasıyla; diğer bir deyişle Roma'dan Nova Roma (Bizans)'ya geçmesi sonucu üretim miktarı azalmasına rağmen ocakların faaliyetlerini İ. S. 11. yy.'ın sonuna kadar sürdürdüğü gözlenmektedir¹². Aşağıda konu ile ilgili detaylı bilgilerin bulunduğu bölümde mermer ve mermer ticaretinin ekonomiye sağladığı getirisinin belgelerde yansımaları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır¹³.

Roma imparatorluk sürecinde kent, ekonomik yaşamın katalizörü durumundaki mermer ihracının kente sağladığı refahtan payını almış, Küçükasya'da *Pax Romana*'nın hakimiyeti tam anlamıyla hissedilir olmuştur. Kalkınma Synnada kentinde kültürel aktivitelerle de paralellik arz etmektedir. Philhellen Hadrianus onuruna düzenlenen Panathenaia ve Hadrianeia festivalleri bu dönem diğer Yunan kentleriyle kurucu atalarına öykünmeyi ve kentler arası rekabeti kızıştırmıştır¹⁴. Philhellen İmparator Hadrianus Dönemi'nde Synnada'nın ana kara Hellas'la iyi ilişkiler tesis etmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Kurucu atalar temasını sikkelerine taşımakta hiçbir sakınca görmeyen kent, kuruluşundan itibaren polis'in idari teşkilatlanmasına uygun devlet organizasyonunu Roma İmparatorluk Devri'nde dahi sürdürmüştür. Hatta atalarının dinsel pratiklerini yerel Phryg kültürüyle harmanlayabilmiş, öz değerlerine uygun kült tapınımını Küçükasya'nın Romanizasyon sürecinde bile korumuştur. Romanizasyonla birlikte kentte, Roma tanrılarının panteona girerek pagan inancını zenginleştirdiği ve özellikle imparatorluk kültürünün baskın kült olarak tapınımına özen gösterildiği saptanmıştır. Sosyo-kültürel yaşamdaki değişim ve gelişim sosyal statüye bağlı olarak Synnada kenti yurttaşlarının ölü gömme adetlerine de yansımıştır. İ. S. 212'de M. Aurelius Severus Antoninus (Caracalla)'nın yayınladığı *Constitutio Antoniniana*¹⁵ adlı fermanla Roma'nın kontrolündeki tebaa durumundaki tüm özgür sakinlere Roma vatandaşlığının verilmesiyle bu değişim ve dönüşüm Küçükasya'nın diğer kentlerinde olduğu gibi Synnada da yazıtlar aracılığıyla belgelenebilmektedir.

İ. S. 3. yy.'ın ortalarından itibaren Roma devlet bürokrasinin hantallaşmaya başlaması ve savaşlardan gelen artı değerlerin kesilmesi ekonomik daralmayı beraberinde getirmiş, paranın değerindeki düşüşle birlikte sosyal hayat eski şaşılağan günleri arar olmuştur. Yaşananlar sadece Phrygia bölgesinde yer alan Synnada'yı etkilememiş, Roma'nın egemenliği altındaki tüm topraklarda etkisini derinden hissettirmiştir. Diocletianus'un bu krizi atlatabilmek amacıyla İ.

¹² Belke ve Mersich, 1990: 393.

¹³ Mermer ve ticareti konusu; tez içindeki ikinci bölümün "Kent'in Ekonomisi, Gelir Kaynakları ve Ticaret" alt bölümünde kısmen, "Dokimeion Mermer Ocaklarının İşletme Merkezi Olarak Synnada" alt başlığında ise detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

¹⁴ TEp.119.

¹⁵ Varga, 2012: 200.

S. 301 tarihli Latince kaleme aldirdığı ekonomik sıkıntılarının çözümüne yönelik ekonomik önlem paketi niteliği taşıyan “Tavan Fiyatlar Fermanı” “Edictum De Pretiis Rerum Venalium”un parçası olan bir yazıt¹⁶ imparatorluğun içinde bulunduğu durumu tüm çıplaklığı ile göz önüne sermektedir.

İ.S. 4. yy.’ın başında Diocletianus’un ekonomik yaşama bir düzen getirmesi gayretlerinin yanı sıra idari alanda da hem Diocletianus hem de Constantinus’un gerçekleştirdiği eyalet düzenlemeleri ve Constantinus tarafından pagan ve Hristiyanların dini vecibelerini rahatlıkla ifa edebileceklerine dair çıkardığı Milano Fermanı’yla¹⁷ birlikte Synnada ve çevresinde Hristiyanlığın Pagan inancın yerini doldurmaya başladığı görülür. Bu süreçte Synnada Phrygia Salutaris eyaletinin metropolis’i olduğu tarihi kayıtlara girmiştir. Süreç Anadolu’da yaygınlaşan Hristiyanlığın kent ve çevresindeki pagan inanç sahipleriyle bir süre daha birlikte yaşama kültürünü devam ettirdikleri bir zaman dilimidir. Doğal olarak paganizmin gerileyip tek tanrı (monotheist) inancına dayalı Hristiyanlığın yayılması, iman sahiplerinin ölü gömme geleneklerine de yansımış, Hristiyanlık yazıtlarının İ. S. 4.-6. yy.’larda kentte yoğunlaşmasına vesile olmuştur. Synnada kentinde Geç Antik Çağ’a ait ele geçen ve kentin sosyal hayatına dair bilgi sunan en son yazıt İ. S. 11. yy.’ın sonlarına aittir¹⁸.

Synnada günümüzde Afyonkarahisar ili, Şuhut ilçesinde bulunmaktadır. Kent kıyı Ege ile Anadolu’nun iç kesimleri arasında hem doğu-batı hem de kuzey-güney yönlü yol ağının kavşak noktalarından¹⁹ birisi üzerinde kurulduğundan süreç içerisinde mermer ticaretinin kent ekonomisine katkısı dolayısıyla askeri bakımdan da bir hayli önemli bir yer haline gelmiştir. İmparator’un mülk arazisi içinde bulunan mermer ocaklarının hem korunması hem de Parthlara karşı yapılacak olan seferde yardımcı birlikler için lojistik destek üssü amaçlı bir askeri birliğin varlığı belgelenmiştir²⁰.

Kentin tarihi ile ilgili bilgilerimizin ilk arkeolojik temelli nüveleri 19. yy.’ın ilk çeyreğinden sonrasına aittir. Çalışmamızda kentte yapılan ilk arkeolojik gezi faaliyetinden, yerinin saptanmasına ve kente dair tüm yazılı nesnelerin ortaya serilmesine kadar azami özen gösterilmiş ve her bilgi kırıntısı ilgili başlıklar altında belgelere dayalı olarak temellendirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle kentin tarihin sisli sayfaları arasında

¹⁶ TEp.5.

¹⁷ Milano Fermanı Roma imparatorlarının Hristiyanlara işkence etmekten vazgeçip onları da sıradan bir din mensubu olarak haklarını tanıyacağına ilişkin fermanıdır. İ. S. 313 yılı Haziran ayında Doğu’nun Augustus’u I. Konstantinos (Gaius Flavius Valerius Aurelius Constantinus İ. S. 306-337) ile Batı’nın Augustus’u Licinius (Valerius Licinianus Licinius İ. S. 308-324) arasında kaleme alınıp ilan edilmiştir.

¹⁸ MAMA 11, City and Regional Introductions, s.v. Phrygia, “Synnada”; Buckler, 1931: 405-410; MAMA 4: 94; Feissel, 1977: 158-9; Cheynet, 1990: 217-8, 351-7. “Botaniates” ismi muhtemelen yarı etnik Botane isminden gelmektedir. Bkz. Robert, 1963: 141-142.

¹⁹ Calder, 1912: 245.

²⁰ TEp.65, 64, 29, 44, 159.

kalan bölümünü aralamak amacıyla kentle ilgili edebi, epigrafik, nümizmatik ve arkeolojik belgeler bir araya getirilmiştir. Bu sistemle öncelikle kentten bahseden tüm antik yazarların pasajları aslından incelenerek Testimonia Litterarum (TLit.) (Edebi metinlerle ilgili belgeler), kapsamında derlenmiştir. Bu bölüm kentin kuruluş mitosundan topoğrafyasına, ekonomisinden dinine ve adli-idari yapısından sosyo-kültürel hayatına dair belgelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. İkinci olarak, 19. yy.'dan 2020 yılına kadar farklı dergi ve corpuslarda yayınlanan tüm epigrafik belgeler bu çalışmada Testimonia Epigraphica (TEp.) (Epigrafik metinlerle ilgili belgeler) başlığı altında biraraya getirilmiştir. Burada derlenen 186 yazıt fermanlar, mektuplar, onur yazıtları, adak yazıtları ve dinî metinler, mezar yazıtları, miltaşları ve sınır yazıtları, taş ocağı yazıtları, Yahudi yazıtları, agonistik yazıtlar, Hristiyan yazıtları başlıkları altında kronolojik bir sıralamayla kategorize edilmiştir. Bu yazıtların şimdiki durumlarının tespiti için Afyonkarahisar Arkeoloji Müzesi'nde ayrıntılı bir etüt yapılmıştır. Yazıtlı stellerin ölçüleri alınmış ve kaydedilmiştir. Yayınlarda eskimiş görünen stellerin fotoğrafları çekilerek yazıt hakkında verilen bilgilerin teyidi sağlanmaya çalışılmıştır. Bulunan yazıtlar yeniden okunarak kopyalama hataları nedeniyle eksik ya da hatalı restorasyon önerileri çalışmada düzeltilmiştir. Bu çalışma, farklı zamanlarda yayınlanan yazıtların bir araya getirildiği bir corpus niteliği ile araştırmacılar için önemli bir başvuru kaynağı olmayı amaçlamaktadır.

Kent tarihine ışık tutacak nümizmatik belgeler Testimonia Numismatica (TNm.) (Sikkelerle ilgili belgeler) başlığı altında toplanmıştır. Böylelikle kentin Hellenistik ve Roma Dönemi boyunca basmış olduğu sikkeler hem yayınlardan hem de müze etütüyle kataloglanmış, kentin sikkeleri üzerine Sedat Öztoprak tarafından 2010 yılında yapılan “Synnada Sikkeleri” başlıklı yüksek lisans tezinin görsel eksikliği de bir anlamda giderilmiştir.

Bu çalışma, uzun insanlık tarihi içinde Küçükasya'nın bir köşesinde farklı halkların yarattığı kültürel mirasa beşiklik eden Synnada (= Şuhut) kentinin belgelere dayalı tarihidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SYNNADA KENTİ'NİN LOKALİZASYONU VE ARAŞTIRILMA TARİHÇESİ

1.1. Kentin Lokalizasyonu ve Erken Araştırmalar

Synnada'nın lokalizasyonuna dair elle tutulur bilgileri veren edebi kaynaklardan ilki tarihçi Livius'un *Ab Urbe Condita*'sıdır²¹. Eserinde Livius, Gnaeus Manlius Vulso'nun Galatia seferi sırasındaki güzergahlarından bahsederken kentin ismini anmaktadır. Daha sonra Cilicia valiliği yapmış olan Cicero'nun Appius Claudius Pulcher'e hitaben Asia Minor'daki derin mali krize değindiği mektubunda²² ziyaret ettiği üç Conventus merkezinden biri olarak adı geçen kentin (Synnada) Apameia ile diğer bir merkez olan Philomelion şehirleri arasında bulunduğunu ifade etmiştir. Keza Cicero'nun çağdaşı Coğrafyacı Strabon kentin konumuyla ilgili²³ “*Epiktetos'ta, Phrygia Paroreia olarak adlandırılan kısım ve Phrygia'nın Pisidia boyunca uzanan parçasıyla Amorion dolayındaki kısımları ve Eumeneia ve Synnada ve ondan sonra Phrygia kentlerinin en büyükleri olan Laodikeia kentiyle Apameia Kybotos olarak adlandırılan bir kent bulunur*” diyerek Synnada'yı Pisidia dağlarının kuzeyindeki ekili bir ovada aramamız gerektiğini söylemiştir. Ancak bu tasvir kentin tam olarak lokalize edilmesine imkân vermemiştir.

Anadolu'da gezginler, koleksiyonerler, bir misyonla bulunan yabancı devletlerin (konsolosluk) yetkilileri, bilim insanları, Anadolu uygarlıklarının, özellikle Yunan ve Roma uygarlıklarının kökenini bulma arzusuyla çeşitli geziler düzenlemişlerdir. 19. yy.'ın ilk çeyreğine değin ilk başta kişisel meraklarını tatmin etme ve gösteriş yapma hevesiyle yürütülen faaliyetler, arkeoloji disiplininin ilerlemesi ve epigrafi alanındaki olağanüstü gelişmelerle ivme kazanmıştır.²⁴ Sanayi devriminin insan hayatını kolaylaştırması, uzağı yakın kılan icatlar insanoğlunun bilinmeyi anlama çabasına katkıda bulunmuştur. Endüstriyel faaliyetler sadece doğa bilimlerinde değil, aynı zamanda sosyal tarih alanında da keşiflere vesile olmuş, arkeoloji ve arkeolojiye bağlı yan disiplinlerin de gelişimine yön vermiştir. Eldeki verilerin yetersizliği, bilim insanlarını dünyayı daha anlaşılır kılmak için daha sistematize çalışmalar yapmaya itmiş; yeni bilgilerle donanmalarının itici gücü olmuştur. Dolayısıyla tarih ve arkeoloji'ye gönül vermiş bilim insanları, Anadolu topraklarına, özellikle Anadolu'nun Asia Minor denilen batı kesimine bu süreçte yönelmişlerdir.

²¹ Liv., *Ab urbe condita*: XXXVIII.15.

²² Cic., *Ad Fam.*: 3.8.

²³ Strab., *Geogr.*: XII.8, 13.

²⁴ Mısır yazısını fonetik işaretlerden oluştuğunu keşfeden İngiliz arkeolog ve filolog Thomas Young olmasına karşın, dilin deşifre edilmesini sağlayan ilk kişi Fransız filolog ve oryantalist Jean François Champollion'dur. 1818 yılında Rosetta taşını deşifre ederek Hiyeroglif abc'sini anlamamızı sağlamıştır.

Bu amaçla Anadolu'dan elde ettikleri bulguların analizini daha kesin bir biçimde yapmak, bulmuş oldukları yazıtlardan ya da yazılı objelerden yola çıkarak edinilen bilgilerin doğruluğunu ve yanlışlığını ortaya koyabilmek, yeni yazıtlarla karanlık kalan noktaları aydınlatabilmek için Anadolu'da arkeoloji temelli faaliyetlere yoğunlaşmışlardır.

Gelişmeler zamanla Synnada ve çevresinin tarihi ve kültürel dokusu daha fazla bilim insanının bu bölgeye yönelmesini sağlamış ve daha sistematik çalışmalar yürütülmesine ön ayak olmuştur. Örneğin Fransız mühendis ve coğrafyacı Camille Callier 1830-1831 arasında özellikle Batı Anadolu'da Aizanoi ve Synnada'nın da dahil olduğu çok sayıdaki antik yerleşimi gezmiştir.²⁵

Bu faaliyetler kapsamında, konumuz özelinde Synnada'nın yerini tespit etmeye çalışan ilk kişinin William John Hamilton olduğu anlaşılmaktadır. Hamilton bölge ile ilgili çalışmalarında antik kaynakları referans almıştır. Plinius'un, 21 küçük yerleşkenin antik Synnada kentine bağlı olduğunu söyleyerek adli ve idari mahkemelere valinin ya da bir legatus'un başkanlık ettiği Conventus Juridicus merkezlerinden biri diye öne çıkararak kentin önemini vurgulamış olması; ayrıca coğrafyacı Strabon'un, mermer ihracında kentin adıyla anılması dolayısıyla ün kazandığını söylediği yeri lokalize etmek gayesiyle merkezi Phrygia'daki yol güzergahlarını takip ederek bir yüzey araştırması yapmıştır.²⁶

Hamilton ilk olarak kenti Afyonkarahisar civarında aramıştır. Asia Minor'a yaptığı gezide, Tabula Peutingeriana'nın verileriyle Titus Livius, Cicero ve Strabon tarafından gibi tarihsel figürlerin Synnada'nın konumu hakkında sunduğu bilgiler ile yazarın bize aktardığı bilgiler örtüşmektedir.²⁷ Daha sonra Charles Texier²⁸, William Henry Waddington²⁹ ve Heinrich Kiepert³⁰ tarafından da bu lokalizasyon kabul görmüştür.

Tabula Peutingeriana'ya göre; Synnada, Dorylaion'dan Apameia Kybotos'a uzanan bir hat üzerinde ve bu hattın Laodikeia Kombusta ve Philomelion'a uzanan bir yolun kavşağında bulunmaktaydı³¹. Ancak o tarihlerde Dorylaion bilinmediğinden ve Philomelion Akşehir ile özdeşleştirildiğinden Synnada'nın lokalizasyonu konusunda yeterli veri sunmamaktaydı.

²⁵ Christian ve Frei, 2010: 45.

²⁶ Perrot, 1876a: 191, Texier, 1862: 430.

²⁷ Perrot, 1876a: 192; ayrıca bkz. Hamilton, 1842: II, 178-182.

²⁸ Texier, 1862: 431.

²⁹ Waddington, 1861: 109.

³⁰ Perrot, 1876b: 70 dn. 4.

³¹ Perrot, 1876b: 70 dn. 5: Dorylaion'dan Synnada'ya 64 mil, Apameia'dan Synnada'ya 73 mil, Philomelion'dan Synnada'ya 67 mil'dir.

Hamilton Eski Karahisar köyü yakınında – eyaletin bu bölgesinde çıkarılan mermer (Δοκιμίτης, Δοκιμαῖος λίθος) adını veren Dokimia³² (Δοκιμία κόμη) kasabasından dolayı Strabon³³ zamanından beri yerelde Dokimite (Δοκιμίτης, Δοκιμαῖος λίθος) ya da Dokimeion mermeri olarak tanınan, Romalıların ise marmor Synnadicum³⁴ dedikleri ünlü Dokimeion taş ocaklarını keşfetti. Dokimeion'un yeri dolayısıyla bu yerde Seydiler köyünün hemen yakınında uzun bir süre işletildiğini kanıtlayan tüm eser kalıntılarının bulunduğu taş ocaklarının varlığı Hamilton tarafından tespit edilmiştir³⁵. Bu bilgiler ışığında Hamilton Synnada'nın yeri için Afyonkarahisar'ı düşünür. Daha sonra Texier, yaptığı keşif gezisinde Afyon Kalesi'ni görür ve bunun üzerinde bir Orta Çağ yerleşkesi tespit eder. Texier'in Afyonkarahisar'da beyaz üzeri menekşe rengi damarlı büyük bir parça mermer bulması burasının Synnada olduğunu düşünmesine neden olmuştur. Ancak, Texier ile Hamilton'ın yanıtladıkları nokta Synnada'nın Dokimeion mermer ocaklarının kuzeyinde olduğunu düşünmeleridir. Gerçekte ise Synnada Dokimeion'un güneybatısındadır.

Kiepert³⁶ Tabula Peutingeriana'ya baktığında Dokimeion ile Synnada arasında 32 mil olduğunu, bunun da 47.392 m olduğunu belirtiyor. Ancak Afyonkarahisar ile Synnada arasında en fazla 20 Roma mili bulunmaktadır. Eski Karahisar Afyonkarahisar'ın kuzeydoğusunda yer almaktadır. Kiepert Eski Karahisar'ı Afyonkarahisar'ın hemen kuzeyindeki Dorylaion'u Sangarios'un bir kolu olan Tembris ya da Thymbres (Porsuk Çayı) Vadisi'ndeki Eskişehir'e yerleştirir.³⁷ Texier, Eski Karahisar'ı başlangıçta Synnada'ya, mermer ocaklarını ise buraya 12 km uzaklıktaki Seyyid el-Ar köyünü de *Dokimia* kasabası olarak lokalize etmek istemiştir. Bunun sebebi ele geçmiş birkaç yazıtın varlığı idi. Ancak Carl Ritter tarafından bu öneri reddedilmiştir. Adı geçen Karahisar'ı, Carl Ritter, mermer ocaklarından otuz beş km uzak bulunmakla birlikte yine eski Synnada şehri olarak saymış; Eski Karahisar'ı Dokimia kabul etmiş ve Seyyid el-Ar isimsiz kalmıştır. Taş ocaklarını bulmak için önceki araştırmacılar tarafından epeyce bir sonuçsuz girişimlerde bulunulmuş olmasına karşın 5 Temmuz 1834 tarihinde bu mermerlerin damarları ve Romalıların işletmiş oldukları çok büyük ocaklar Texier tarafından keşfedilerek belgelenmiştir.³⁸ Texier ayrıca Phrygia Salutaris Ruhani merkezleri içinde bulunan kentin mermer ocaklarının terk

³² Cohen, 1995: 296.

³³ Strab., *Geogr.*: XII.8.14.

³⁴ Fant, 1989: 7; Berk 2017: 199.

³⁵ Hamilton, 1842: I,161; Perrot, 1876a: 193.

³⁶ Perrot, 1876a: 194, dn. 1.

³⁷ Perrot, 1876a: 194.

³⁸ Texier, 1839: I, lev. 55. (Yazar burada mermer ocaklarının gravür bir manzarasını sunar. Bkz. Harita 1.); Texier, 1862: 430-434. Texier tarafından adı anılan Seyyid el-Ar köyü günümüzde, tarafımızdan İncehisar'ın (=Dokimeion) tam karşısında -güneydoğusunda- Afyonkarahisar'dan Ankara'ya doğru uzanan ana yolun sağında kalan Seydiler kasabası olduğu düşünülmektedir.

edilmesinden sonra adının zamanla unutulduğunu, Ayasofya'daki bir yazıt³⁹ aracılığıyla ancak Paul Silentarius⁴⁰ tarafından tekrar söz edilmesiyle kentin tekrar anımsandığını belirtir.

A. Choisy'nin toplayıp irdelediği 4 yazıt Synnada'nın konumunu tanımlamada önem arz eder.⁴¹ Cicero ve Tabula Peutingeriana'nın sunduğu bilgiler, yazıtlardan edindiğimiz bilgiler ile örtüşür niteliktedir. İlçenin lokalizasyonu aynı zamanda Strabon'un sunduğu bilgilere de uymaktadır. Choisy'nin tanımlamalarına göre; "köy geniş bir düzlükte ve bol suyun bulunduğu ağaçlı bir yerleşkedir." Choisy aynı zamanda yerleşkede görülen Geç Roma ve Roma Dönemi'ne ait olabilecek kalıntılardan da söz eder: "Yazıtların yanı sıra, kasabanın içinde cami minaresinde olduğu gibi, dağınık bir şekilde göze çarpan Bizans Dönemi'ne ait yontular ve Roma Dönemi'ne ait olabilecek düzgün kesme taş ve kast kalıntıları bulunmaktadır." Artık şüphe duymaksızın Synnada'nın lokalizasyonunu Yahudilerin Tchifout-Kassaba (Çifut kasaba) dedikleri yere ya da yakın çevresine yerleştirmek mümkün olabilmıştır. Choisy'nin çalışması kentin Geç Bizans Dönemi'nde bir Yahudi iskanına sahip olduğu konusundaki bilgileri teyit eder niteliktedir. Böylelikle kentin kültürel dokusundaki dini ve etnik kimliklerin çeşitliliğinin saptanabilmiş olmasıyla da büyük resmi görmek konusunda epeyce mesafe katedilmesine katkı sunmuştur.

1876'da M. Perrot tarafından Çifut Kasaba'da yapılan arkeolojik ve epigrafik araştırmalar neticesinde kendisinin kopyaladığı 6 yazıttan birisi üzerinde kentin adını okuyarak Synnada'nın yerini tespit etmiştir.⁴² Böylece ilk kez kaydedilen bir yazıt sayesinde kentin yeri saptanabilmiş ve resmîyet kazanmıştır. Perrot'un bulduğu yazıtlar kentin öneminin kavranmasına sadece yardımcı olmakla kalmamış, kendisinden sonra gelen araştırmacılar için de rehber olmuştur. Bulduğu yazıtlar hem nitelik hem de nicelik açısından oldukça zengindir. Bu keşiften hareketle yapılan araştırmaların yönü artık kentin yerel yazıt, sikke ve kültürel kaynaklı objeleri üzerine devam etmektedir.

Bunun yanı sıra İskoç arkeolog ve bilim adamı olan William Ramsay'in kentin tarihine ışık tutacak nitelikteki çalışmaları hem 19. yy.'da hem de 20. yy.'ın ilk yarısına damga vuracak niteliktedir. 1882 yılında Roma'nın Phrygia Salutaris Eyaleti'ndeki Synnada kentinde Perrot'un bulduğuna benzer ancak sadece kentin adının geçtiği sonuç kısmı kalmış

³⁹ Texier, 1862: 431, dn. 1.

⁴⁰ Paulus Silentarius (İ. S. 500-580, Κωνσταντινούπολη/Konstantin/İstanbul) olarak da bilinen mübaşir Paul, bir Yunan şairidir. Çağdaşı, tarihçi ve şair Agathias, onu zengin bir adam ve Konstantinopolis'teki I. Justinianus'un sarayının bir mübaşiri veya saray yetkilisi olarak tanımlamaktadır. I. Justinianus Dönemi'nin Prokopius'tan sonraki en ünlü tarihçisi sayılan skolastik Agathias, olasılıkla tarihçiliğine hayranlık duyduğu Paul Silentarius'un kızı Aniketeia ile evlidir. Bkz. Χατζηχρήστος, 2009: 9-10.

⁴¹ TEp.35.

⁴² Ramsay, 1890: 139.

bir başka yazıt⁴³ bulmuştur. Ramsay, J. R. S. Sterrett ile birlikte 1883 yılında Hellenistik ve Roma Dönemi'nde Eukarpitikon Pedion olarak anılan Sandıklı Ovası'na – ki bu ova Bizans Dönemi'nde 5 kent : Eukarpeia (= Emirhisar), Otrous (= Yanık ören ya da Otluk), Hieropolis (= Koçhisar), Brouzos (= Karasandıklı) ve Stektorion (= Menteş) biraraya gelerek Pentapolis adlı bir birlik oluşturmuş ve yöre bu adla anılır olmuştur. – yaptığı ikinci gezi sırasında Synnada teritoryumunun yakınındaki Kelendres (= Karadirek) kentinde bir caminin önünde Hieropolis kent adının geçtiği bir yazıt keşfetmiştir.⁴⁴ Yazıt, üzerinde 300, Sulla era'sına göre İ. S. 215/6 yılı tarihini taşıyan bir Hristiyan mezar epigramıdır. Söz konusu yazıt Antonius oğlu Aleksandros adındaki birisinin anısını yaşıtıyordu. De Rossi ve Duchesne hemen Aberkios'un epigramı⁴⁵ içindekilerle benzer ifadeler olduğunu farkettiler. Aleksandros anısına yazılan yazıtın Hieropolis piskoposunun yazıtının ilk ve son satırlarıyla kelime kelimesine uyduğu farkedildi. Tüm orta kısım kayıptı. Ramsay'in Hieropolis'e yaptığı ikinci gezi sırasında hamam duvarları içinde eksik olan 2 parçayı – ki şu anda Vatikan Hristiyan Müzesi'ndedir. – bulmasıyla Aberkios'un sözleriyle yazılmış stel tamamlanmıştır. Şimdi korunan metnin yardımıyla yazıtın orijinal metnini pratik bir şekilde düzenlemek mümkün

⁴³ TEp.30.

⁴⁴ Ramsay, 1897: 720, 656:

[ἐ]κλεκτῆς πό- | [λ]εως ὁ πολεῖ[της] τοῦτ' ἐποίη[σα]/[ζῶν, ἵ]ν' ἔχω φανερ[ῶς] σώματος ἔνθα θέσιν./οὔνομα | Ἀλέξανδρος Ἀντωνίου, μαθητῆς/ποιμένου ἀγνοῦ./οὐ μέντοι τύμβω/τις ἐμῷ ἑτερόν τινα θήσει/εἰ δ' οὖν, Ῥω- | μαίων τα[μ]εῖω θήσε[ι] δισχειλία [χ]ρυσᾶ/καὶ [χ]ρηστῇ πατρίδ[ι] Ἱεροπόλει χεῖλια/χρυσᾶ./ἐγράφη ἔτει τ' | μὲν ἑ', ζῶντος./εἰρήνη παράγουσιν καὶ μιν/ησκομένοις περὶ ἡμῶν.

Seçilmiş bir kentin vatandaşı olarak, bedenim için bir istirahatgah olsun diye, bu mezarı sağlığımda yaptırđım. Ben Aleksandros: Antonius'un oğlu ve Aziz Çoban'ın bir öğrencisi. Ama kimse benim mezarımın üzerine bir başka ölü gömmesin. Bunun aksine davranan kişi, Romalıların hazinesine 2000, sevgili vatanım Hieropolis'e de 1000 altın sikke ödesin. Bu yazı, 300 yılının 6. ayında, benim sağlığımda yazıldı. Gelip geçene ve bizi hatırlayana huzur (dilerim).

⁴⁵ Σπανουδάκης vd., 2015: 164:

[ἐ]κλεκτῆς πόλεως ὁ πολεῖ[της] τοῦτ' ἐποίη[σα]/[ζῶν, ἵ]ν' ἔχω φανερ[ῇ]ν σώματος ἔνθα θέσιν./οὔνομ' <Ἀβέρκιος ὦν ὁ> μαθητῆς ποιμένος ἀγνοῦ,/[ὅς βόσκει προβάτων γέλας ὄρεσιν πεδίοις τε],/[ὀφθαλμοὺς ὅς ἔχει μεγάλους πάντη καθορῶντας]/[οὗτος γὰρ μ' ἐδίδαξε --- γράμματα πιστά],/εἰς Ῥώμη[ν ὅς ἐπεμψεν] ἐμὲν βασιλ[ῆ]αν θρῆσαι/καὶ βασιλίσσ[αν] ἰδεῖν χρυσόστολον χρυσ[οπέδιλον]./λαὸν δ' εἶδον ἐ[κ]εῖ λαμπρὰν/σφραγεῖδαν ἔχοντα/καὶ Συρίης πέ[δον] εἶδα καὶ ἄστεα πάν[τα, Νισίβιν]/[Εὐφράτην διαβ[ί]ας πάν]τη δ' ἔσχον συνο[μήμους]/[Παῦλον ἔχων ἐπ' ὄχους]· πίστις π[άντη] δὲ προήγε/καὶ παρέθηκε [τροφὴν] πάντη ἰχθύν [πὸ πηγῆς]/[πανμεγέθη καθ[αρόν, οὗ] ἐδράξατο παρθένος ἀγνῆ],/καὶ τοῦτον ἐπέ[δωκε φί]λ[ι]οις ἐσθ[ε]ῖν διὰ παντός]./οἶνον χρηστὸν ἔχουσα, κέρασμα διδοῦσα μετ' ἄρτου./ταῦτα παρεστῶς εἶπον Ἀβέρκιος ὥδε γραφῆναι. [ἐβδόμηκοστὸν ἔτος καὶ δεῦτερον ἦγον ληθῶς./ταῦθ' ὁ νοῶν εὖζαιτο ὑπὲρ Ἀβερκίου πᾶς ὁ συνωδός]./οὐ μέντοι τύμβω/τις ἐμῷ ἑτερόν τινα θήσει./εἰ δ' οὖν, Ῥωμαίων ταμεῖω θήσ<ει> δισχειλία <χ>ρυσᾶ/καὶ χρηστῇ πατρίδ[ι] Ἱεροπόλει χεῖλια χρυσᾶ.

Seçilmiş bir kentin vatandaşı olarak, bedenim için bir istirahatgah olsun diye, bu mezarı sağlığımda yaptırđım. Adım Aberkios. Ve ben Aziz Çoban'ın bir öğrencisiyim. O ki, koyunlarını dağlarda ve ovalarda otlatır. Ve onun büyük ve her yeri gören gözleri vardır. O bana doğru şeyleri öğreten kişidir. Ve o beni Roma'ya gönderen kişidir; Krallığı, altın elbiseli ve altın ayakkabılı kraliçeyi göreyim diye. Orada görkemli mührü taşıyan yöneticileri gördüm. Suriye'nin ovasını ve tüm kentlerini ve Euphrates'i (Fırat) geçip Nisibis'i (Nusaybin) bile gördüm. Paul bana yoldaş oldu ve inancımın bana yol gösterdi ve bana yiyecek ve kutsal bir bakirenin balık yakalayıp arkadaşlarına kadehle şarap ve ekmek ikram ettiğı ulu ve berrak pınardan balık sundu. Ben Aberkios, bunların taşa yazılmasını bizzat kendim emrettim. Doğrusu, bu sırada 72 yaşındaydım. Bunları anlayan ve inancı olan herkes Aberkios için dua etsin. Ama kimse benim mezarımın üzerine bir başka ölü gömmesin. Bunun aksine davranan kişi, Romalıların hazinesine 2000, sevgili vatanım Hieropolis'e de 1000 altın sikke ödesin.

olmuştur. Aberkios yazıtı, Hieropolis piskoposu Aberkios'un⁴⁶ Phrygia'daki Yunanca yazılı erken Hristiyan epigrafisinin önemli bir örneğidir. Bilindiği üzere Roma İmparatorluğu'nda Hristiyanlığın bir yüzyıl sonrasına kadar yani İ. S. 313 yılında yayınlanan Milano Fermanı'na değin yasak olduğu düşünüldüğünde yazıtın dinler tarihi için önemi kendiliğinde anlaşılacaktır. Yazıt metni erken Hristiyanlık sembolizmi ile ilgili olarak çok büyük öneme sahiptir. Konunun uzmanları yazıtı oluşturan 22 satırlık şiirdeki biçimin herkesçe anlaşılmadığını belirtmişlerdir.⁴⁷

Ramsay daha sonraki süreçte de kent ve teritoryumunda kente dair yazıtları hem yerinde görmek hem de çağdaşlarının ortaya koyduğu bilimsel verilerde eksik, hatalı okumaların olup olmadığını kontrol etmek gayesiyle yöreye geziler düzenlemiştir. Ramsay'ın kendisinin yayınlama fırsatı bulamadığı için Aberdeen Üniversitesi tarafından yazarın ölümünden 2 yıl sonra ilkin 1941 yılında, daha sonra da yeniden baskıyla J. G. C. Anderson tarafından 1967 yılında yayımlanan *The Social Basis of Roman Power in Asia Minor* adlı eseri sayesinde Asia Minor'un Roma hakimiyetindeki sosyo-kültürel tarihi aydınlatılmaya çalışılmıştır. Yazarın bu çalışması kente dair yazıtları bir arada görmemize yardımcı olması bakımından da dikkat çekicidir.

1893 yılında yapılan araştırmalarda en dikkat çeken verilerin bulunduğu mezar yazıtlarını içeren kaynakları araştıran, Philippe Ernest Legrand ve Joseph Chamonard, "Inscriptions de Phrygie" isimli makalelerinde kentteki Latince -Yunanca çift dille yazılmış kaynakları derleyerek kült, cenaze ve lanetleme yazıtlarını yayınlamıştır.⁴⁸

1.2. 20. Yüzyıldaki Araştırmalar

1 Haziran 1924 tarihinde William H. Buckler, William Moir Calder, C.W. M. Cox tarafından Afyonkarahisar'dan Pentapolis yoluyla Dinar'a ve oradan da Eumeneia Ovası kenarındaki Çivril ile çoğu Işıklı (Eumeneia) yakınındaki köyler olmak üzere Uşak

⁴⁶ Aberkios Markellos olarak da bilinen Hieropolisli Aberkios (Ἀβέρκιος) Marcus Aurelius Dönemi'nde Hieropolis piskoposuydu. Aberkios'un Suriye ve Mezopotamya'nın Hristiyanlaşmasında önemli bir rol oynadığı ve bu nedenle de Havarilere eşit biri olduğu rivayet edilir. Marcus Aurelius Dönemi'nde hapsedilen piskopos İ. S. 167 yılında ölmüştür. Adına Jülyen takvimini kullananlar için 22 Ekim'de, Gregoryen takviminde ise 4 kasımda Aberkios yortusu kutlamaları yapılmaktadır. Aberkios Vatikan Müzeleri'nde korunan Aberkios yazıtının da konusu ve muhtemel yazarıdır. Ramsay, Abercius'un, Phrygia'nın Phrygia I diye de adlandırılan Phrygia Magna ya da Pacatiana'daki Maiandros Vadisi'ndeki Hierapolis kentinin (Pamukkale) değil, Phrygia II diye de adlandırılan Sandıklı Vadisi'ndeki Synnada yakınındaki Hieropolis kentinin (Koçhisar) piskoposu olduğunu; ayrıca Hierapolis ve Hieropolis kentleri kargaşasının erken Hristiyan tarihinin başlarında büyük sorunlar yaratmış olduğunu vurgulamıştır (Ramsay, 1882d: 339-353). Lightfoot da Ramsay'e atıfla Aberkios'un doğum yerinin Maiandros üzerindeki Hierapolis değil, Synnada yakınlarındaki Hieropolis olduğunu söylemiştir (Lightfoot, 1889: 495).

⁴⁷ Laurie Brink ve Green, 2008: 303 vdd.; Herbermann, 1913: I, 40. s.v. "Inscription of Abercius"; konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Merkelbach ve Stauber, 2001: 182-185; Thonemann, 2012: 257-282.

⁴⁸ Legrand ve Chamonard, 1893: 281- 289.

yakınındaki Selçuklular'a uzanan güzergahta yapılan yüzey araştırmasının sonuçları adı geçen epigraflar tarafından JRS 16 (1926) 53-94'de "Asia Minor, 1924. III. -Monuments From Central Phrygia" adıyla yayınlanması sayesinde sadece Synnada'nın egemenlik alanının yakın çevresinin daha tanınır kılınması sağlanmamış, aynı zamanda Synnada'da ve egemenlik alanında sistematik çalışmalar yapılmasına kapı aralanmıştır. 1929 yılı baharında Akroenos, Prymnessos ve Synnada teritoryumunda iki haftalık kısa bir yüzey araştırması 1930 yılı baharında Synnada'dan devamla sürmüş ikinci kez Apameia'yı ziyaretinin ardından Lysias, Metropolis, Apollonia Tymandos, Dionysopolis, Pepouza ve Eumeneia'yı kentleri taranmıştır.

Kentin yerinin konumlandırılmasından sonra arkeologlar ve epigraflar tarafından toplanan belgeler MAMA'nın (1933) *Monuments and Documents from Eastern Asia and Western Galatia* isimli 4. cildinde derlenmiştir. Bu kitabın yazarları - William H. Buckler, William Hepburn, William Moir Calder ve William Keith Chambers Guthrie - Şuhut Kasaba ovası ve çevresindeki eteklere yayılan tüm köylerin ziyaret edildiğini ve 49 ile 112 no'lu yazıtların kaydedildiğini, no: 49 yazıtının Cicero ve hatta Manlius Vulso tarafından görülmüş olabileceğini, no: 49 dahil takip eden beş yazıtın da Synnada pagan kültürünü yansıttığını belirterek konuyla ilgili daha detaylı bilgilere ulaşmamızı sağlamışlardır.⁴⁹

1955 yazının başlarında Ballance, Şuhut ve çevre köylerde 11 yazıt ve birkaç heykel parçası ile dekoratif mimari elemanlar kaydetmiştir⁵⁰. Burada yayınlanan anıtların bir kısmı (MAMA 11: 179, 183-187) İ. S. 5. ve 6. yüzyıllara ait bina yazıtları ve anı ithaflarıdır. Birçoğu anı ithaflarını oluşturan bu dönemin yazıtları Şuhut Ovası'nda bulunur, özellikle ilçenin köyleri Bedeş (şimdiki Kayabelen), Anayurt (=Alayund), Ağzıkara ve ilçe merkezinde göreceli olarak pek çoktur. Bu dönemin en önemli metni, açıkça Synnada bölgesinin bir yerlisi de olan on birinci yüzyıl imparatoru Nikephoros Botaniates'in uzaktan atası Artemon Botaniates adındaki birinin eşi için kazınan İ. S. 571 yılına ait bir cenaze yazıtıdır.⁵¹

Burada yayınlanan mimari öğeler büyük ölçüde onuncu veya onbirinci yüzyılın dini binalarından gelmektedir (MAMA 11: 190-197). Synnada'nın geç 10. yy. metropoliti Leo'nun yazışması sonucu Orta Bizans Synnada'sına bir miktar ışık tutulabilmektedir. İ. S. 1063/4 yılına tarihlendirilen bir yazıt⁵², şehit John'a adanmış bir binanın yapısını kaydeder gibi görünmektedir. 11. yy.'ın sonlarına ait bir başka yazıtta⁵³, Synadenoi'dan (Orta Bizans

⁴⁹ MAMA 4: Introduction XI.

⁵⁰ MAMA 11, City and Regional Introductions, s.v. Phrygia, "Synnada"; Ramsay, 1890: II., 735, 665; MAMA 4: 97-103, 106-7; MAMA 11: 183-187.

⁵¹ TEp.132

⁵² TEp.148.

⁵³ MAMA 11, City and Regional Introductions, s.v. Phrygia, "Synnada"; Buckler, 1931: 405-410; MAMA 4: 94; Feissel, 1977: 158-9; Cheynet, 1990: 217-8, 351-7. "Botaniates" ismi muhtemelen Botane isminden gelmektedir. Bkz. Robert, 1963: 141-2.

Dönemi'nde bölgenin önde gelen ailelerinden biri) Caesar Ioannes (John) Doukas'tan⁵⁴ söz edilebilir. G. M. Cohen de Synnada ile ilgili araştırma yapan bilim insanlarından birisi olmakla beraber daha önceki araştırmacılara ve onların bulgularına bakarak konunun derinlerine inmeye çalışmıştır. M. Perrot'un 1876 yılında yapmış olduğu araştırmaların da Synnada'nın lokalizasyonunun tespitini belirttiğine dair yazıtları 1995 yılında örneklemiştir.⁵⁵

Ayrıca, Seleukos eralı 101 tarihli (İ. Ö. 211/10) ve ἐποδ(ῶν) sözcüklü bir sınır taşı⁵⁶ MAMA 4 editörleri tarafından Kral III. Antiokhos zamanında bir Makedon kolonisine arazi tahsisini işaret olarak yorumlanmış olduğunu söylemiştir. Ancak L. Robert op'un ὄπος'un bir kısaltması olduğunu ε ve δ harflerinin bir sınır işaretinin ayırdığı iki köy ya da kasabanın baş harfleri olduğunu gösterdiğini, ayrıca daha fazla detaylandırmadan Stephanos'un metninde Μακεδόνων sözcüğünün Λακεδαιμονίων için hatalı olduğunu ileri sürdüğünü belirtmiştir. Herrmann ve Swoboda ise İonyalıların ve Dorların koloniyi güçlendirmek için Attalosogulları tarafından getirilen adamların soyu olduklarını düşündüklerini açıklamıştır.

Cohen, Hansen'in Antigonos'un Synnada'da koloniyi kurduğunu ileri sürdüğünü belirtmiş; Tscherikower'in ise Dokimos'un işi olduğunu düşünmüş olduğunu söylemiş, Droysen'in ise Synnada'nın Galatlara karşı Seleukoslar'ın yeniden inşa ettiği bir üs olduğu önerisinin daha az muhtemel görüldüğünü savlayarak, A. M. Woodward'ın Spartalı kolonistlerin Seleukos kolonizasyonunun programının bir parçası olarak Synnada'ya yerleştirildikleri iddiasının inandırıcı olmadığını dile getirmiştir.⁵⁷

Th. Drew-Bear, ilk olarak Ramsay tarafından Arızlı köyünde bulunan ve onun tarafından *JHS* 8, 1887 "The Cities and Bishoprics of Phrygia, Part II" s. 496 (transkripsiyon ve yorum olmadan büyük harflerle)'de yayınlanmasından sonra defalarca yorumlanan; Pontus kralı V. Mithridates ve Attalos hanedanlığının eylemlerinin onanması hususundaki senatonun vesayet altındaki çocuk ve C. Licinnius Geta kararları'na (Senatus Consulta Popilianum et Licinnianum) değinen Hellenistik Dönem'e dair kentin bilinen en eski yazıtını aynı yerde yeniden görmüş ve devamı niteliğindeki eksik olan bir parçayı da bularak yazıtın kısmen daha anlaşılır olmasını sağlamıştır. Yazıtlar *Nouvelles Inscriptions de Phrygie* 'de yayımlanmıştır.⁵⁸ Ayrıca *NIP*'te Septimius Severus için İ. S. 198-211 yılları arasında tarihli bir onur yazıtı⁵⁹ ile

⁵⁴ Caesar John Doukas: 1. satırdaki Καῖσαρ, (Ιω(άννου))Κέσαρος), X. Constantin'in erkek kardeş John Dukas'tır; Diogenes -Δ[ιογέ]νους (?) - ise Malazgirt Savaşı'nda bozguna uğrayan imperator Romanus Diogenes'tir. Diogenes, X. Constantin'in dul eşi Eudokia ile evlenince Eudokia onu kendisiyle birlikte 1068'de ortak imparator yapmıştır.

⁵⁵ Cohen, 1995: 322; ayrıca bkz.: G. Perrot ilk kez Synnada'nın lokalizasyonunu yaptığı yazıtı yayınlamıştır: RA 31: 195 = MAMA 4: 59; MAMA 4: 69; Belke ve Mersich, 1990: 393.

⁵⁶ MAMA 4: 75.

⁵⁷ Cohen, 1995: 323.

⁵⁸ Drew-Bear, 1978: 1,1; 5,2.

⁵⁹ TEp.11; Drew-Bear, 1978: 8,3; SEG 28 (1978): 1209.

bir Tabularios yardımcısı⁶⁰ ile bir Tabularios'a⁶¹ ait iki mezar taşı da yer almaktadır. Tablarioi Roma'da hesap uzmanlarına verilen isimdir, buna karşılık Tabellarioi haberciler demektir.⁶² Tablarios (= Tabularius) yazıtı kapı tarzı mezar stellerine güzel bir örnek oluşturmaktadır.⁶³

M. Waelkens 1986 yılında kitap olarak yayımladığı *Die kleinasiatischen Türsteine: typologische und epigraphische Untersuchungen der kleinasiatischen Grabreliefs mit Scheintür* adındaki doktora tezinde Synnada ve teritoryumundan ele geçmiş örneklerine Güneybatı Phrygia'da sıkça rastlanılan kapı tipi formundaki stelleri ele almıştır. Yazarın tipolojik olarak J türüne soktuğu kente dair stellerin ikisi yazıtsız⁶⁴, ikisi Yunanca⁶⁵ ve birisi Yeni Phrygce⁶⁶ yazıtlı olmak üzere 5 stelden oluşmaktadır. Yazarın bu çalışması şimdiye değin Küçükasya kentlerinde bulunan kapı tipi mezar stellerinin derlendiği en kapsamlı çalışma olması bakımından dikkat çekicidir.

Drew-Bear ve Chr. Naour, Phrygia kültlerini ele aldıkları uzun makalelerinde Zeus Pandemos ile Zeus'un Dionysos ve Pan ile birlikte betimlendiği yazıtlar kapsamında Synnada'ya da değinmişler ve hem kentin Synoikismos tanrısı Zeus Pandemos hem de kent hakkında bilgi vermişlerdir.⁶⁷ Zeus Pandemos imparatorluk çağında birkaç sikke

⁶⁰ TEp.93; Drew-Bear, 1978: 10,4; SEG 28 (1978): 1210.

⁶¹ TEp.94; Drew-Bear, 1978: 12,5; SEG 28 (1978): 1211; Waelkens, 1986a: 496.

⁶² Roma'da ulaştırma ve haberleşme sisteminin birer unsuru olan Tabellarii için bkz. Sarıtaş, 2009: 15; Ramsay, 1920:80; Caes.: 168. *Caesari obviam veniunt: a quibus nunciabatur, nocturno tempore oppidum Cordubam capiesse, quod nec opinantibus adversariis eius provinciae potitus esset, simulque tabellarii capti essent, qui a Cn. Pompeio dispositi omnibus locis essent, quo certiore Cn. Pompeium de Caesaris adventu facerent.* Cn. Pompeius, Caesar'ın yaklaştığı haberini zamanında alabilmek için İspanya'da ülke genelinde haberciler yerleştirmişti.

⁶³ Kapı tipi mezar stelleri için bkz. Biri Synnada'dan (bkz. Tablo 24: Waelkens, 1986a: 497) ile diğeri Süglün (= Prynnessos)'den (bkz. Tablo 24: Waelkens, 1986a: 493.) iki mezar yazıtı. Ayrıca Th. Drew-Bear, E. Ş. Dönmez, F. Demirkök ve M. Türktüzün'ün editörlüğünde hazırlanmış “*Ben Anadolu'da Doğdum/I was Born in Anatolia/Je Suis ne en Anatolie.*” isimli Kütahya ve ilçelerinde bulunmuş arkeolojik eserlerin derlendiği kitapta bu türden mezar stellerin çoğu görülebilir. Eserler askeriye ile imzalanan protokol gereğince Tugay Müzesi'nde sergilenmektedir. Bkz. Drew-Bear vd., 2007: 191, Env. No: 426; 193, Env. No: 8159; 195, Env. No: 549; 197, Env. No: 919.

⁶⁴ Waelkens, 1986a: 495; 498.

⁶⁵ Op.cit.: 496; 497.

⁶⁶ Op.cit.: 499.

⁶⁷ Drew-Bear-Naour, 1990: 2027-2032. Bu iki tanrının betimine benzer bir sunak Eskişehir'de bulunmuştur. Bunun için bkz. Drew-Bear, 1978: 34, 2: [v]έοι μύσται Διο[vύσω] ἐπιφανεῖ θεῷ. Drew-Bear taşı, Dorylaion ve Nakoleia arasındaki bölgede Dionysos ibadetine tanıklık edenlerin grubuna yerleştirir. G. Mirbeau, ÉO, 1906: 360, no:11'de bu altarda Dionysos'a eşlik eden hayvanı bir köpek olarak tanımlanmıştır. Sonradan Bursa Müzesi'ne ulaşan bir altara işaret eden L. Robert, *Hellenica* X:106, no: 1'de onu bir panter olarak düşünmüştür. C. H. Haspels, *AJA*, 66 (1962), 285-286, 2 ve levha 76'de söz konusu hayvanda “görünüşe göre bir köpek” olduğunu algıladığını söylerken; J.-L. Robert, *BE* (1963): 262'de Haspels'e karşı, panter olarak tanımlamayı sürdürmüştür. Zeus Dionysos ve Pan ikilisinin beraber betimlendiği bir diğer örnek Pan'ın pedum ile temsilinin olduğu Zeus Dionysos'a bir ithaftır. Bunun için bkz. Drew-Bear, 1978: 34, no: 4. Nakoleia'nın kuzeybatısındaki Aşağı Ilıca köy'ünde bulunan altarda: Κηιοεργηνοὶ μύσται Δὶ Διονύσω εὐχην yazmaktadır. Ayrıca Kireçtaşı ya da kaba mermerden bir levha üzerinde kırık olan kısma kadar görülebilen büyük harflerle *DION* yazısı dikkati çekmektedir. Olasılıkla bir tanrıya (Dionysos'a) sunulan adak taşı ya da ölen bir kişinin isminin yazılı olduğu mezar taşı için bkz. TEp.152; MAMA 4:51.

emisyoununun⁶⁸ yanı sıra bir kent kararnamesi⁶⁹ ile bir onurlandırma yazıtının⁷⁰ da kanıtladığı gibi Synnada'nın baş tanrısıdır.

Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden izinli olarak Pisidia Antiokheia'sında (= Yalvaç) yaptığı yüzey araştırması sırasında Th. Drew-Bear tarafından bulunan tiyatro kompleksindeki oturma sıralarından birisi üzerindeki “Synnadalıların belediye meclisine ait” kazılı Yunanca bir yazıt, Agonistik festivaller için kentin tiyatro kompleksindeki sıralar üzerinde diğer Anadolu kentlerinden de sık sık örneklerine rastladığımız oturma yerlerinin komşu kentlerden gelen önemli kişilere ayrılması uygulaması Antiokheia'da da karşımızı çıkmaktadır. Philomelion (= Akşehir), Apollonia (= Uluborlu) ve Synnada (= Şuhut) kentlerinden ileri gelenler için birer yer ayrılmış olması Antiokheia ile civar kentler arasındaki homonia (uyum, ahenk, aynı fikirde olma) - birlik düşüncesinin varlığına işaret etmektedir. Thomas Drew-Bear'ın Synnada'nın da adının geçtiği 1997'de bulunan ve bir yıl sonra da yayımladığı yazıt sayesinde kentin sosyo-kültürel tarihine önemli bir katkı sunulmuştur.⁷¹

Steinepigramme aus dem griechischen Osten corpusunda editörler Merkelbach ve Stauber, Synnada kenti Mahmutköy'de bulunmuş Genç Modesta⁷² ile Nausinikos ile Timandros⁷³ için kazınan metrik mezar yazıtlarını, Agon yazıtlarının ender örneklerinden birisi olan Agonothetes Euagros'un Hippolytos ile yarışta beraberliği paylaştığı ancak yazıtta adı anılmayan meçhul arkadaşına ithaf edilen yazıtını⁷⁴ ve yine Synnada'ya bağlı Seydi Sultan'da bulunmuş, Agon yazıtları kategorisinde değerlendirdiğimiz başrahip Aleksandros'un pankration dövüşçüsü Telesphoros'u onurlandırdığı bir yazıtı⁷⁵ ile bir boksör'ün zaferi şerefine dikilen anıtının yer aldığı bir agon onurlandırması yazıtı yayımlamışlardır.⁷⁶

Synnada kent sikkeleri 2010 yılında Oğuz Tekin danışmanlığında Sedat Öztoprak tarafından Yüksek Lisans tezi olarak çalışılmıştır. Kentin kısaca coğrafi konumu ve tarihçesinin verildiği birinci bölüm dışında kente dair Hellenistik Dönem'de ilk darbedilen kistophor sikkelerden itibaren, Roma imparatorluk sürecini kapsayan pseudo otonom sikkeler, imparator portreli sikkeler ve hatta kentin Hierapolis, Dokimeion ve Ephesos ile birlikte

⁶⁸ Zeus Pandemos sık sık sol elinde bir mızrak, uzanmış sağ elinde ise küçük bir zafer (Nike) figürü tutarken oturur vaziyette temsil edilmiştir. Bkz. TNm.23; TNm.28; TNm.34; SNG Aul. 3995; BMC Phrygia: 399, 39; SNGMünchen 475; SNG Cop. 728.

⁶⁹ Atina'daki Zeus Pandemos'tan (IG II², 1075) bahseden Synnada'da kararnamesi için bkz. BE 1951: 122 ve 1966: 144.

⁷⁰ MAMA 6: 370; Fishwick, 1990: 126-127; SEG 40 (1990): 1225.

⁷¹ Drew-Bear, 1999: 209-210.

⁷² TEp.63.

⁷³ TEp.62.

⁷⁴ TEp.117.

⁷⁵ TEp.115.

⁷⁶ TEp.116.

bastığı Homonoia sikkeleri (birlik sikkeleri) olmak üzere Gallienus ve eşi Salonina'ya kadarki Geç Roma Dönemi'ne ait tüm kent sikkelerinin derlendiği titiz bir çalışma ile Synnada'nın sosyo-kültürel ve dinsel tarihi ile sikke ikonografisi göz önüne serilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

SYNNADA’NIN COĞRAFİK KONUMU VE TOPOĞRAFİK TANIMI

2.1. Kentin ve Bölgesinin Coğrafyası, Topoğrafyası ve Arkeolojik Kalıntıları

Synada (Σύναδα, Σύνναδα) bugünkü adı Şuhut’tur. Bizans Dönemi’nde Çıfut olarak geçen kent Akroinos (Afyonlarahisar)’ın 26 km güneyinde, kuzey-güney yönünde 16 km uzunluğunda, doğu-batı doğrultusunda 3-6 km genişliğindeki sulak Şuhut Ovası’nın batı kıyısında yer alır⁷⁷. Synnada, Afyonkarahisar’ın Orta Çağ’dan beri olduğu gibi iletişim için önemli bir bölgede, Pisidia göllerinin biraz daha kuzeyinde, Anadolu Platosu’nun güneybatı kısmında konuşlanmıştır.⁷⁸

Bir Phrygia kenti olan Synnada, Phrygia Bölgesi’nin güneydoğu köşesinde Phrygia Salutaris olarak adlandırılan bölgede yer almaktadır. Bölge Pisidia Dağları’nın eteğinde yer alması dolayısıyla da Phrygia Paroreios (ή παρώρειος λεγομένη Φρυγία) olarak da adlandırılır.⁷⁹

Antik Yunanca’da: “Dağ dizisi boyunca uzanan Phrygia” anlamına gelen Phrygia Paroreios, Emir Dağı ile Sultan Dağı arasındaki Bolvadin’den Akşehir’e uzanan yüksek vadi bölgesinde yer almaktaydı. Sözcük etimolojik olarak “παρὰ” edatı ve “ὄρος” *dağ* isminden türemiştir.⁸⁰

Epiktetos, Synnada’nın kuzeybatı bölgesini tanımlamakta kullanılmaktadır. Bu bölge beş önemli kentten oluşmaktadır: Dorylaion, Nakoleia, Midaion, Kotiaieion ve Aezanoi’dur. Bölgeden ilk bahseden Strabon’dur.⁸¹ Pergamon kralı Eumenes II ile Bithynia kralı Prusias I arasındaki savaşlar sırasında (İ. Ö. 184/3), Phrygia’nın büyük bir kısmını egemenliği altına alan Bithynia Kralı Prusias I güneyde Kadoi (= Yeniköy) ve Aizanoi (= Çavdarhisar) kentlerini de ele geçirince Roma’nın müdahalesi gecikmemiş ve yapılan diplomatik görüşmeler sonucunda Kadoi ve Aizanoi kentlerinin de dahil olduğu bölgeyi Pergamon Krallığı’na bırakmıştır ve burası “Phrygia Epiktetos” yani “İlaveten kazanılmış Phrygia” olarak tanımlanmıştır. Kısacası, “Phrygia Epiktetos” bölgesi savaşla değil masada kazanılmıştır.⁸²

Bilindiği üzere Cumhuriyet Devri’nde eyaletlere vali atama yetkisi *ordo senatorius* (senato sınıfı)’da iken Roma’nın ilk princeps’i İmparator Augustus İ. Ö. 27 yılında eyaletlerle

⁷⁷ Belke ve Mersich, 1990: 393, s.v. “Synnada”.

⁷⁸ Robert, 1961: 137.

⁷⁹ Perrot, 1876a: 190.

⁸⁰ Bülbül, 2010: 17-18.

⁸¹ Strab., *Geogr.*, XII; 4,1; RE, XX, 797; S. Şahin, 1986: 265; İznik, 2006: 32.

⁸² Strab., *Geogr.* XII; 4, 3.

ilgili yaptığı yasal düzenleme ile senatonun bu yetkisine sınırlama getirmiş askeri açıdan risk oluşturabilecek sınır eyaletleri ile bazı eyaletlerin atama yetkisini tasarrufuna almıştır. Ve bu tarihten itibaren eyaletler iki sınıf arasında paylaşılmıştır. Eyaletler zaman zaman *ex-praetor* ya da *ex-consul* tarafından yönetiliyor ve bunlara *pro praetore* (= *propraetor*) ya da *pro consule* (= *proconsul*) deniliyordu. Augustus pratikte bu karışıklığın önüne geçmek için Senato Eyaletleri'nde ister *ex-propraetor/pro praetore* (*propraetor*) isterse *ex-consul/pro consule* (= *proconsul*) görev yapan herkese *proconsul* denilmesi uygulamasını başlatmıştır.⁸³ Dolayısıyla Pergamon kralı III. Attalos'un miras yoluyla krallığını Roma'ya devrettiği İ. Ö. 133 yılından itibaren resmi olarak Asia Eyaleti'nin başkenti Ephesos olmuş ve eyalet bir *proconsul* tarafından buradan idare edilir hale gelmiştir.

Ephesos'ta *proconsul*'e tabi çalışan ve mali işlerin yürütülmesi ve denetiminden sorumlu kişiler olan atlı sınıfı (*ordo equester*) üyesi Asia Eyaleti *procuratorlar*'ının (*Procuratores Asiae*) dışında imparator'un özel mülkleri/*patrimonium Caesaris* (verimli tarım arazileri ve maden işletmeleri/ mermer ocakları) sorumlu Phrygia *procuratorları* ya *familia Caesaris* (Caesar'ın ailesi) arasından seçilen köleler ya da imparator tarafından azat edilmiş (*liberti Augusti*) kişiler eliyle işletilmekteydi. Bu *procuratorların* Ephesos'taki *procuratorlardan* farklı olarak imparator azatlısı olmaları dolayısıyla onlardan daha imtiyazlı oldukları görülmektedir. Her ne kadar Ephesos'daki *procuratorlara* tabi olmasalar da Augustus'un azatlılarının (*liberti Augusti*) *Procuratores provinciae Phrygiae* (= *Phrygia Eyaleti Procuratorları*) unvanına sahip olarak Senato Eyaleti pozisyonundaki Ephesos'taki Asia *proconsul*'üne rapor vermek gibi bir görevleri vardı.

Dolayısıyla Asia Eyaleti'nde Phrygia alt idare biriminin (*eparkheia*) içinde yer alan Synnada imparator mülk arazilerinin ve imparatora ait taş ocaklarının idari merkezi konumuyla Asia'nın geri kalanından ayrılarak otonom bir statüyle senato'nun yetki alanının görece dışında bir yapı niteleşine sahip olmuştur.

Sözü edilen eyaletin Augustus Dönemi'nden imparator saltanatına değin idare şekli fazla bir değişikliğe uğramamıştır. Ancak mülk⁸⁴ arazilerinin hem mermer ocaklarını korumakla görevli lejyon askerlerinin hem de ocaklarda çalışanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ayrıca imparator'un şahsi kasasını doldurmak gayesi ile ya satın almalarla ya da el koyarak günden güne genişlediği bir yapıya büründüğü göze çarpmaktadır. Bunda İtali

⁸³ Kaya, 2005: 22-23.

⁸⁴ Levick, imparator mülklerinde yetki sahibi kişileri epigrafik ve edebi metinlere yapılmış atıflara dayanarak şu şekilde sıralamıştır: *Brabeutae* (= βαβευταί), *Dispensator* (= διοικητής), *Procurator* (= ἐπίτροπος), *Conductor* (= Μισθωτής), *Vilicus* (= οἰκονόμος), *Actores* (= παραματευταί), *Saltuarii* (= σαλτάριοι). Bkz. Levick, 1967: 224-225.

zengin sınıftan tüccar/negotiatores ailelerin payı da oldukça yüksektir.⁸⁵ İmparatorluk sınırlarının genişlemesi sonucu ticaretin yaygınlaşması, beraberinde ekonomik kalkınmayı da getirmiş bunun da doğal sonucu olarak üst yapıda, diğer bir deyişle sosyo-kültürel yapıdaki değişimleri tetiklemiştir. Hem coğrafyasının genişliği hem de daha karmaşık üretim-tüketim ilişkilerinin ortaya çıkması zorunlu olarak Roma'nın Asia Eyaleti'nin hem devlet teşkilatı hem de coğrafik yapısında düzenlemeler yapmaya sevk ettiği anlaşılmaktadır.

İmparatorluğun *Conventus Juridicus* ile ilgili yasal düzenlemeleri konusu eyaletin coğrafi bölünmesinde önem arz etmekle birlikte konu bütünlüğünün kaybolmaması için daha sonra detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Dmitriev Sviatoslav'e göre, geç edebi metinler Phrygia'dan, Aristonikos üzerindeki Roma zaferinde yardım etmesi karşılığında V. Mithridates'in (Euergetes) kontrolüne bırakılmış bir bölge olarak bahsetmektedir. Yazar ayrıca devamla şunları kaydeder: “Bir kopyası Apameia kenti yakınında bulunan İ. Ö. 116 yılı *Senatus Consultum*'u Phrygia'dan Asia Eyaleti valisinin idaresi altında olduğuna değinir. Fakat İ. Ö. 51 yılındaki Cicero'nun kaleme aldığı mektuplardan anlaşıldığı kadarıyla Phrygia'yı tekrar bu eyaletin kapsama alanının dışında tasvir etmektedir. Karia belki de Tabai ve Stratonikeia için *senatus consultum*larının yanı sıra Mylasa'dan bir yazıtın gösterdiği gibi birinci Mithridates Savaşı'ndan sonra Asia'nın bir parçası oldu. İmparatorluk döneminin başlangıcında, Asia Eyaleti'nin valisi, Hellespontos, Ionia, Lydia, Phrygia ve Karia'yı kontrol etti. Asia Eyaleti bu formu yaklaşık dört asır sürdürdü. Bazıları, İ. S. 250'lerde Phrygia ve Karia'nın birleşik bir eyalet olarak yeniden örgütlenmesinin, Asia'nın toprak bütünlüğüne ilk darbe olduğunu düşünmektedir. Bu yeniden yapılanma sadece geçiciydi. Gotik istilalar geriletildikten sonra tersine döndü. Sonuç olarak, eski senatoryal Asia Eyaleti, genel eyalet reformunun bir parçası olarak Asia'yı muhtemelen 290'larda ya da daha doğrusu, 293 yılında ilk *tetrarkhia*'nın kurulmasından sonra *Dioecesis Asiana* içinde daha küçük eyaletler olarak yeniden düzenleyen Diocletianus'un hükümdarlığına kadar geleneksel biçiminde varlığını sürdürmüştür” diyerek Asia Eyaleti'nin küçük adli alt idare birimlerine dönüştürüldüğünü ileri sürmektedir.⁸⁶

Ramsay de Sviatoslav'a paralel olarak Phrygia'nın iki eyalete bölünmesinin imparatorluk idaresini yeniden şekillendirmek isteyen Diocletianus tarafından gerçekleştirildiğini; ancak bu yeniden yapılanmanın tam zamanının belirsiz olduğunu, buna karşın Mommsen'e atfen verilen yaklaşık tarihin İ. Ö. 297 olduğunu ifade etmiştir.⁸⁷

⁸⁵ Dalla Rosa, 2016: Özellikle Sestullii ailesi için bkz.: 314-315, 323-325.; Takmer, 2018: 432-433.; Akyürek Şahin – Uzunoğlu, 2019: 209; Drew-Bear 1980: 179-182; Mitchell, 1993: 158; Ayrıca bölgedeki imparator mülkleri ve azatlı procuratorlara dair yazıtlar için bkz. Thonemann 2011: 113-114.

⁸⁶ Sviatoslav, 2005: 8-9.; Kaya, 2005: 16-17.

⁸⁷ Ramsay, 1882d: 343.

Ramsay, Phrygia'nın eyaletlere ayrılması ve idaresine dair şunları kaydeder: “iki eyalete Phrygia I. ve Phrygia II deniyordu. Yaklaşık İ. S. 385'te Phrygia II. Salutaris ismini almıştı ve İ. S. 405 yılına kadar Phrygia I. Pacatiana olarak adlandırılmıştı. Bu isimler, Phrygia Salutaris ve Phrygia Pacatiana, Bizans Dönemi'nin sonuna kadar evrensel olarak kullanılmaya devam etti. Pacatiana, daha büyük, daha zengin ve daha önemli bir eyaletti. Justinianus pek çok değişikliği arasında valisini *Comes* makamına yükseltti. Yaklaşık İ. S. 535 yılından önce bir *Comes*'ten daha alt düzeydeki bir makam olan *Consularis* tarafından yönetilmişti. Her iki Phrygia da *Vicarius Dioceseos Asiana* idaresi altındaydı. Pacatiana bu andan itibaren *Vicarius* ile makamca eşit olan ama önceden *Vicarius*'a tabi olan *Comes* tarafından yönetildi. Bununla birlikte, Salutaris daha az önemli bir eyalet olarak bir *Consularis* tarafından idare edilmeye devam etti. Metaphrastes her zaman Hierapolis'in Küçük Phrygia'da (Φρυγία Μικρά) olduğunu söylemektedir ve bir geçit, iki eyaletin Büyük ve Küçük Phrygia'nın varlığına işaret etmektedir. Bu isimler yorumculara çok fazla zorluk çıkarmıştır. Yorumcular Phrygia Magna ve Phrygia Epiktetos ayrımlarının daha eski olduğunu ve bunun İ. S. 297'den daha önce olduğunu ve Hierapolis'in Phrygia Magna içinde olduğunu düşündüler. Ancak Metaphrastes'in Diocletianus'un bölümlenmesinden sonraki dönemi ifade ettiğini dikkat edince zorluk kaybolur⁸⁸; ve iki eyaletin bu isimleri taşıdığı başka hiç bir örnek olmamasına rağmen Phrygia I ve Phrygia II'nin Phrygia Magna (Μεγάλη) ve Phrygia Parva (Μικρά) olarak da bilindiği belli olur. Pacatiana ve Salutaris isimleri biyografi yazıldığında kullanılmamıştı ve orijinal isimler Metaphrastes tarafından ayrıntılı bir şekilde yazıldığında sabit kalmıştı. Salutaris isminin aniden Küçük Phrygia adını aldığını iddia etmek istemiyorum; değişim muhtemelen yavaş oldu. Ancak Salutaris ismi, Secunda ya da Parva gibi daha eski formlar yerine, dördüncü yüzyılın ikinci yarısında kullanıma girdiği ve bir kere benimsenince, Bizans Dönemi'nde ortak ad olarak sabitleştiği kesindir. Bilgi kaynağından geleneksel Küçük Phrygia ismini aldığı Metaphrastes'in kullandığı cümlelerin gerçek anlamını bilmemesi olasıdır. Şimdi Hieropolis Phrygia Salutaris veya Parva Salutaris'te idi. Bu nedenle biyografide *ὁ τῆς ἐν τῇ μικρᾷ Φρυγίᾳ τῶν Ἱεροπολιτῶν ἐπίσκοπος* ve pek çok benzer ifadeleri okuma sebebimizi netleştirir. İki eyalet açıkça *οὐ τῆς μεγάλης μόνον Φρυγίας ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὴν Ἀσίαν ᾤκουν* olarak *συνεῖρρον*' da kastedilir. İ. S. 297'den önce Phrygia'nın ayrı bir valisi ve herhangi bir bölümü yoktu. Tüm ülke bir prokonsul'un idaresinde Asia eyaletinin bir parçasıydı ve Asia'nın resmi başkenti Ephesos'tu. Fakat Synnada Phrygia Salutaris'in başkentiydi. (M. Waddington *Fastes de Prov. d'Asie* s. 27'de bir kere bu konuda yanılıyor. İlk Eucarpia'yı listesine koyan Hierocles'in sırasından dolayı

⁸⁸ Ramsay, 1882d: 343.

sanırım iddia ederek Phrygia II'nin başkentinin Eucarpia olduğunu söylüyor: Eucarpia'nın asıl başkent olduğu, Synnada'nın da daha sonraki başkent olduğunu söylemek yaygın hale gelmiştir. Ancak Hierocles yaklaşık İ. S. 530'da yazmıştı. Synnada'nın onun hem zamanından önce hem de onun zamanından sonra başkent olduğu oldukça kesindir.) Ve dolayısıyla biyografide Σύναδα τῆς μικρᾶς Φρυγίας μητρόπολιν (Synnada Küçük Phrygia'nın metropolü) şeklinde okuyoruz. Buna göre Abercius Menderes Vadisi'ndeki Hierapolis'in değil Sandıklı Vadisi'ndeki Hieropolis'in piskoposuydu. Çünkü Hierapolis Phrygia Magna ya da Pacatiana'daydı. Yukarıda bahsedilen kronolojik zorluk kaybolur, çünkü Abercius ve Apollinaris çağdaş olabilir. Son olarak, olağan adı Salutaris'in icat edilmesinden önce, bu Phrygia bölgesini isimlendirmek için Secunda ve Parva'nın kullanıldığı birkaç isim varmış gibi görünüyor⁸⁹; ancak ikinci isim (Salutaris) genel kullanımda o kadar erken ortaya çıktı ki eski isimler neredeyse hiç oluşmadı. Dolayısıyla, Parva ismini kullanan bir belge, mümkün olan en yüksek ihtimalle İ. S. 297 ile 385 arasında tarihlendirilebilir. Bu sonuç başka bir inceleme ile teyit edilir. Biyografide Phrygia Parva bir *Praeses* tarafından ya da ἡγέμων tarafından yönetilir. (Ποπλίῳ τῆς μικρᾶς Φρυγίας ἡγεμονεύοντι ve sonra τοῦ ἡγεμονεύοντος ἐκεῖ Σπινθηρος) Şimdi yaklaşık İ. S. 405 tarihinde Phrygia'nın her iki eyaleti *Praeses* ya da ἡγέμων tarafından yönetildi. Bu düzenleme İ. S. 535'ten önce değiştirildi. Çünkü listesi bu tarihten önce kalan Hierocles her iki eyaletin bir *Consularis* tarafından yönetildiğini söylüyor. Justinianus 535 tarihinde Pacatiana'yı bir *Comes* altında soktu, Salutaris ya da Parva'yı bir *Consularis* idaresi altında bıraktı. Dolayısıyla, bu bakımdan da biyografi, erken bir tarihe ait gerçekler için geçerlidir ve daha sonraki bir tarihteki gerçeklere aykırıdır''⁹⁰.

“Ephesos'tan Cilicia'nın başkenti Tarsus'a uzanan yolun, Cumhuriyet Dönemi'nde bu üç conventus'un coğrafi olarak doğal görünse de neden Asia valisinin altına değil de Cilicia valisinin yönetimi altına yerleştirildiğini açıklıyor. Cilicia proconsulünün Laodikeia (= Goncalı), Apameia (= Dinar) ve Synnada'dan (= Şuhut) geçmesi gerekiyordu. Bu kasabalar Cilicia Eyaleti proconsulünün ikametgahı Tarsus'tan , Asia Eyaleti proconsulünün yaşadığı Ephesos'a çok daha yakın olmasına rağmen gidiş-dönüşleri bu kasabalarda conventus'u toplayabilsin diye düzenlenmişti⁹¹” diyerek Asia Eyaleti'nin bir alt birimi konumundaki Phrygia Eyaleti'nin bölümlenmesine Roma Cumhuriyet Dönemi'nden Erken Bizans İmparatorluğu'na değin değişen - gelişen idari yapısına tarihsel bir perspektifle yaklaşarak Phrygia'nın eyalet isimlendirilmesi konusunda kafalardaki muğlaklığı bir ölçüde gidermeye çalışmıştır.

⁸⁹ Ramsay, 1882d: 344.

⁹⁰ Op.cit.: 345.

⁹¹ Op.cit.: 346.

C. Jones da Phrygia'nın Metropolis'i ya Phrygia Pacatiana'nın başkenti Laodikeia olmalıdır ya da Phrygia Salutaris'in başkenti Synnada'dır⁹² diyerek hem Phrygia'nın eyalet bölümlenmesini vurgulamış hem de yukarıdaki bahsi geçen yazarlarla ortak kanıya sahip olduğunu ifade etmiştir.

Erken Bizans Dönemi'nde Asia Eyaleti'nin hem coğrafik hem adli - idari ayrışması beraberinde Hristiyanlığın da yaygınlaşmasıyla değişen şartlara bağlı olarak bazı kentlerin öne çıkmasına, bazılarının ise yavaş yavaş kent hüviyetlerinin kaybolmasına neden olmuştur. Dolayısıyla dini örgütlenme şemasında da değişiklik kaçınılmaz bir hal almıştır. Eyaletin 4. yy.'ın ortalarından itibaren Phrygia Eyaleti ayrıldığında, Phrygia II veya Salutaris olarak ayrılan yeni eyaletin ruhani metropolis'i Synnada oldu. Kentin ruhani alanı ilkin şu kentleri kapsamaktaydı: Amadasse, Augustopolis, Aurokla, Bruzos, Debalikia, Dokimeion, Dorylaion, Eukarpia, Eulandra, Hierapolis, Ipsos, Kinnaborion, Kleroi, Kone, Kotyaeion, Lykaon, Lysias, Malos, Meros, Metropolis, Midaeion, Nakoleia, Otrus, Polybotus, Prymnessos, Prypniasa ve Stektorion. Orta Bizans Dönemi'nde olasılıkla kısa bir süre Nikopolis olarak anılan Akroinos'un otokefal/Αὐτοκέφαλος (özerk, Ortodoks kilisesinde kararları diğer kiliseler tarafından sorgulanamayan) bir piskoposluk merkezine dönüştürülmesinden sonra Daphnudion, Gordorynia, Kaborkion, Phyteia, Sibindos, Skordapia yeni piskoposluk merkezine dahil edilmiştir. Küçülen Synnada ruhani alanında Amadasse Aurokla, Debalikia, Dokimeion, Eulandra, Kinnaborion, Kone, Kotyaeion, Malos, Metropolis, Nakoleia, Polybotos, Prypniasa ve Skordapia kalmıştır.⁹³

C. P. Lightfoot da Geç Antik Çağ'da Afyon bölgesi iki Roma Eyaleti arasında Phrygia Salutaris ve Galatia Secunda (Galatia Salutaris olarak da adlandırılır) olarak bölündüğünü, Synnada (Şuhut)'nın Phrygia Salutaris'in başkenti, Pessinus (Ballıhisar)'un ise Galatia Eyaleti'nin metropolü olduğunu belirtmiştir. Ayrıca her iki şehrin de Hristiyan kilisesinin önemli merkezleri olarak piskoposlukla temsil edildiğini, ancak her ne kadar iki kentin piskoposları en azından İ. S. 9. yüzyılın sonlarına kadar Kilise konseylerinde yer almaya devam etse de, Synnada'nın tarihi ve arkeolojisi hakkında çok az şey bilindiğini, Pessinus'ta Belçikalı arkeolog ekibinin yaptığı kazılar sonucunda, kentin İ. S. 6. yy.'dan sonra önemsizleştiğini ortaya çıkardığını, dolayısıyla Synnada'nın da benzer bir düşüş yaşamış olabileceği konusundaki ortak kanıya katıldığını ifade etmiştir.⁹⁴

Kuzeybatıdaki doğal yapısı itibarıyla bir sınır bölgesi oluşturan Küçük Phrygia, doğudaki Büyük Phrygia'nın, yüksek ovalarıyla batıdaki Ege bölümünün geniş vadi olukları

⁹² Jones, 1997: 213.

⁹³ Belke ve Mersich, 1990: 393, s.v. "Synnada".

⁹⁴ Lightfoot C. S., 1998: 302.

arasındadır. Hyrgaleis (Baklan Ovası), Doiantos (Banaz Ovası) ve Kaystros (Akarçay Ovası) bölgenin en çok bilinen düzlükleri arasındadır.⁹⁵

Kentin önemli akarsularından biri olan ve aynı zamanda da içinden geçtiği vadinin adını alan Glaukos (Akarçay) Nehri Bruzos ile Synnada arasındaki volkanik dağ silsilesinin merkezinde yer alır.⁹⁶

2.2. Kentin Ekonomisi, Gelir Kaynakları ve Ticaret

Edebi kaynaklarda Synnada'da zeytin tarımının yapıldığından ilk bahseden Strabon'dur.⁹⁷ Yazar kentin önünde 60 stadia uzunluğundaki Synnada Ovası'nın zeytin ağaçlarıyla kaplı olduğunu kaydetmektedir. Ayrıca kentin ticari hayatının en temel unsuru durumundaki mermer üretimi ve Roma'ya ihracı yapılan mermerin Romalılarca Synnadik diye adlandırıldığını belirtir. Geç dönem yazarlarından Mediolanumlu (Milan) Claudius Claudianus (İ. S. 370-404) da kentin tarımı, hayvancılığı ve doğal güzelliklerini betimlediği şiirinde Synnada Ovası'nın bol güneş alan bir alan olması dolayısıyla mısır, üzüm, zeytin üretimine elverişli olduğunu vurgulamış, at yetiştiriciliğinin de yaygın yapıldığını ifade etmiştir.⁹⁸

Ramsay, Roma Dönemi'nde, İ. Ö. 11 yılı doğumlu Germanicus'un idaresinde görevli, Synnada'da yaşamış, Andragathos adında bir magistrat'ın Synnada Ovası'nda zeytin yetiştirme arazisi sahibi olduğunu belirtir. Ancak yazar Strabon'un Synnada'daki zeytinlikle kaplı olarak bahsettiği metindeki ἐλαιόφυτον sözcüğü yerine [ἀμυ]ελόφυτον şeklinde değiştirmeyi teklif etmiştir⁹⁹. Çünkü vadinin güneydoğu ucu deniz seviyesinden yaklaşık 3000 feet yüksekte olması ve kışın da karlı kaplı olması nedeniyle tarımının yapılmasının mümkün olmadığını; kışın budanan zeytinin yazın çiçeklenmesi şartıyla meyvasını verebileceğini ileri sürmüştür. Böyle düşünmekle birlikte Emir Gazi'de Synnada'dan daha yüksek ve daha soğuk Strategia Garsaouritis Batı Kappadokia sınırı üzerindeki Nora Kalesi'nin altında çok büyük eski bir yağ presi ile bir höyük içine yağ kaplarının depolandığı bir zeytinyağı işliği bulunduğunu söylemesi kafalarda soru işareti uyandırmıştır. Andragathos'un mezarının kentin batısında olduğunu Legrand ve Chamonard'ın makalesine atfen¹⁰⁰ söyleyen Ramsay isminin Anadolu Obrimos'un çevirisi gibi görünen Andragathos'un bir rahip ailesi üyesi olmakla birlikte ilk yurttaşın da babasıydı diyerek Phrygia'da Romanizasyonun sosyal boyutunu göz

⁹⁵ Bülbül, 2010: 19.

⁹⁶ Ramsay, 1897: 677.

⁹⁷ TLit.8.

⁹⁸ TLit.17.

⁹⁹ Ramsay, 1887: 482; Ramsay, 1967: 244.

¹⁰⁰ Ramsay, 1967: 244 dn. 2.

önüne sermiştir.¹⁰¹ Romanize soylu Andragathos'un adını hem Roma Dönemi imparator portreli sikkeler içinde Claudius Dönemi sikkeleri¹⁰² hem de aynı imparator'un Pseudo-otonom sikkeleri¹⁰³ arasında görmekteyiz. Ramsay kanımızca, Strabon'un Synnada Ovası'nda zeytin tarımının yapıldığına inanmak ister görünmektedir. Synnada gibi böylesi bir ova içinde zeytinin yetiştirilmesinin kesinlikle ana tanrıça ve onun arkadaşı ve aracı (temsilcisi) Herakles-Dionysos-Zeus'un rehberliğinde elde edilen fidan yetiştiriciliğinin bir zaferi olduğunu; Orta Menderes üzerinde Mossuna civarında kendi türlerinde içinde (Κολοκυθιανός epithet'inin gösterdiği gibi) kavun yetiştiriciliği ile bağlantılı rahipler ile tanrıların varlığını argüman olarak sunarken, zeytinin Synnada dinini Attica ile birleştirdiğini ve Dor unsuruyla karışarak Akamas liderliğindeki İoniali kolonistlerle birlikte Atina temelli bir hikayeye kaynaklık etmiş olmasının nedenini sikkeler üzerinde yer alan Συνναδέων, Δωριέων, Ἰώνων lejantlarına¹⁰⁴ dayanak yapmıştır.¹⁰⁵ Thonemann, Şair Claudius Claudianus'un Phrygia'nın "ovası"nı kültürel bir bölgesi gibi sunduğu şiirinde ilk olarak, evrensel Akdeniz tarım üçlüsünün, tahılların, üzümelerin ve zeytinlerin övgüsünü yaptığını, ardından bölgenin karakteristik hayvancılığı, atlar ve koyunlar izlediği edebi örüntüyü Synnada'daki mermer ocaklarının kısa ama doğru bir şekilde detaylandırmasıyla süslemesine gönderme yapmıştır. Güney Phrygia'daki Antik Hyrgalea Ovası olan Çal Ovası'nda günümüzde asma ekiminin yapılmasının antik dönemde de yapıldığının kanıtı olarak ileri sürerken; Claudianus'un zeytin konusundaki söyleminin problem yarattığının altını çizer.¹⁰⁶ Benzer şekilde yazar, Strabon'un açıkça Phrygia'nın merkezinde Anadolu platosunun kenarındaki küçük Synnada Ovası'nın, deniz seviyesinden 1100 m'den daha da yüksekte zeytin ziraatinin yapıldığını açıkça belirtmesini problem olarak değerlendirmektedir.

Zeytinin batıda, Menderes Vadisi'nde, yalnızca Denizli'ye (Laodikeia'ya) kadar olan kısımda ekimi yapılırken; kuzeyde zeytinin yetiştirilme hattı, Bilecik ve Söğüt arasında, antik Bithynia ve Phrygia Epiktetos arasındaki sınırlara uzandığını belirtirken Thonemann, zeytinin yaşam alanı bulduğu sınırlarını çizmek istemiştir. Bu seviyede zeytin ziraatinin yapılamayacağını vurgulayan Thonemann, 10. yy.'da Synnada'nın piskoposluğunu yapan Leo'nun açık ifadesine atıf yaparak onun günlerinde Synnada Ovası'nda zeytin yetiştirilmediğini, herhangi bir oranda, Phrygia'nın güneyindeki iklimin zeytin ekimi ile tamamen uyumsuz olduğuna dair bazı kanıtların mevcut olduğunu ileri sürerek zeytinin,

¹⁰¹ Ramsay, 1967: 244.

¹⁰² TNm.20.

¹⁰³ TNm.74, TNm.75.

¹⁰⁴ Lejant: Sikke üzerindeki yazılara bu ad verilir. Sözcük olarak Latince Legere = okumak eyleminden türetilmiştir. Bkz. Tulay, 2001: 128.

¹⁰⁵ Ramsay, 1967: 245.

¹⁰⁶ Thonemann, 2011: 53.

muhtemelen İ. S. 933-4'te Phrygia da dahil olmak üzere, Anadolu'nun çoğunu saran 120 günlük don yapan kışlarda hayatta kalamayacağını gerekçe olarak belirtmiştir.¹⁰⁷

Cohen de Synnada'nın büyük bir yer olmadığını ve çevrede zeytin yetiştirildiğini Strabon'a izafeten ileri sürmüştür.¹⁰⁸

Tozan ise deniz seviyesinden yüksekliği 1100 m.'nin üzerinde olan Şuhut Ovası'nda zeytin yetiştirilebilmesi konusunda bazı şüpheler olmakla birlikte uzun süreçlerdeki iklimsel değişimler göz önüne alındığında Strabon'un nispeten sert hava koşullarına dayanabilen bir zeytin türünden söz etmesinin düşünülebileceği çıkarımında bulunmuştur.¹⁰⁹

Zeytinin deniz seviyesinden maximum 800 m. yüksekte yetişebileceği göz önüne alınırsa 1100 m. üstünde zeytin bitkisi olması kanımızca iklim koşullarının kışın birkaç yüzyıl boyunca sıcak geçmesi ile mümkündür. Ya da Eskişehir'i çevreleyen güney dağlarının ardında kalan Sakarya (Sangarios) nehri vadisindeki gibi deniz seviyesine yakın ve ılıman Akdeniz ikliminin olduğu bölgelerde olasıdır. Thonemann'ın sınırlarını çizdiği hattın doğusunda kalan yüksek rakımlı alanlarda zeytin ağacının yaşama şansı olamaz.

Üzüm ve şarapçılık konusunda elimizde Synnada ile ilgili spesifik bir bilgi kısıntısı olmamakla birlikte Phrygia bölgesinin ekonomik ve sosyo-kültürel yaşama katkısıyla sikke dolaşımını canlandıran etken görülmesi kayda değerdir. Magie konu ile ilgili olarak Apameia'ya yakın Maiandros kaynakları civarındaki tepelerde ise, değerli bir tür bal şarabı yapımında kullanılan, özellikle suyu çok uygun üzümler yetiştirildiğini ifade etmektedir.¹¹⁰ Phrygia'nın güneyinde Denizli Çal ilçesi *Apollon Lairbenos* kutsal alanın bulunduğu Bahadınlar ve civarındaki köylerde (Orta köy, Develiler) üretilen dünyaca ünlü Çalkarası üzümleri ve şarapçılığın tarihini göstermesi bakımından kanıt niteliğindeki antik Dionysopolis'te (= Develiler) ele geçmiş İ. S. yak. 250 tarihli bir yazıt¹¹¹ önem arz etmektedir.¹¹²

Phrygia'nın bir başka zenginliği dağlarını örten ormanlardan gelmekteydi. Günümüzde bile meşe ormanlarının yoğun olduğu alandan antik çağda sedir ağaçları temin edilmiş¹¹³ bu ağaçlar sayesinde fırtınalara dayanıklı gemilerin inşası mümkün olmuştur.

Tarımının Erken Neolitiğin başlarına kadar uzandığı arkeolojik verilerle kanıtlanmış haşhaş üretiminin Anadolu'da Hititler zamanından beri varlığı bilinmektedir. Taşlıgil ve Şahin, Hititçe haşhaş'ın, uyku anlamına gelen "haşşikka" sözcüğü ile anıldığına gönderme

¹⁰⁷ Thonemann, 2011: 54.

¹⁰⁸ Cohen, 1995: 322.

¹⁰⁹ Tozan, 2018: 285; ayrıca bkz. Robert 1961: 141-148.

¹¹⁰ Magie, 1993a: 35 Apameia şarabı için bkz. Plin. *Nat. Hist.* (a): XV, 75,113.

¹¹¹ MAMA 4: 297.

¹¹² Magie, 1993a: 115.

¹¹³ Plin. *Nat. Hist.* (a): XIII, 53; XVI, 137.

yapmaktadırlar¹¹⁴. Muhibbe Darga, Hititlerde “gis-hassikka” sözcüğünün haşhaş anlamında kullanıldığı ifade etmektedir. Yapılan çalışmalardan, haşhaş üretiminin yüzyıllar boyunca kesintisiz bir şekilde Anadolu platosunda varlığını koruduğu ve üretiminin yapıldığı anlaşılmaktadır. Yunan ve Roma mitolojisinde bile sıkça işlenen haşhaş, toplumun dinsel yaşamının sembollerinden biri olmuştur. Roma mitolojisindeki Uyku Tanrısı Somnus, Yunan mitolojisinde ise Hypnos¹¹⁵ haşhaş ile simgelenmiştir. Yunan mitolojisindeki tarım, bereket ve mevsim tanrıçası Demeter¹¹⁶ de haşhaş ile betimlenmiştir. Romalılarda da aynı şekilde tarımda bereketliliğin tanrıçası Ceres’in de haşhaş ve buğdayla sembolize edildiği görülür. Synnada’nın güneydoğusundaki İ. Ö. 4. yüzyılın başlarında Levick’e göre¹¹⁷ ya I. Seleukos Nikator ya da oğlu Antiokhos Soter tarafından kurulmuş bir Seleukos Kolonisi olan Pisidia Antiokheia’sında (=Yalvaç) 2015 yılında yapılan kazılarda kömürleşmiş haşhaş tohumlarının bulunması haşhaş ekiminin tarım kültüründeki varlığını net bir şekilde belirginleştirmektedir¹¹⁸. Synnada da haşhaşın üretim ve tüketiminin yanında kent ekonomisinde de etkin bir yeri olduğunu belli eden ve ticaretinin temel tarımsal ögesi niteliğiyle kentin kimliğiyle özdeşleşmesinin sağlanmaya çalışıldığı en somut göstergelerinden birisi İ. Ö. 133’ten sonra basılan sikkelerde kaşımıza çıkar. Hellenistik Dönem Phrygia’sında Pergamon Krallığı darphanesinde Synnada kenti için basılan bronz sikkelerin üzerinde ön yüzde nokta bordür içerisinde sağa bakan defne çelenkli Zeus başı, arka yüzde ise üzerlerinde yıldız bulunan Dioskur başlıkları arasında haşhaş, arpa, buğday başağı ile bunların altında ve üzerinde kent isminin ve mitolojik bir karakterin isminin kazılı olduğu bir lejant yer almaktadır¹¹⁹.

2.3. Dokimeion Mermer Ocaklarının İşletme Merkezi Olarak Synnada

Calder’e göre; imparatorluk arazisinin ayrılmaz bir parçası, Dokimeion yakınlarındaki ünlü mermer ocağıydı; Akdeniz dünyasının ticaretinde Synnada, komşu kentlerde ise Dokimeion olarak bilinen ve Attis’in kendi kanıyla lekelenmiş mermerleri buradan geliyordu. Ocaklar Synnada’daki bir bürodan yönetilmiştir. Çıkarılan mermerler burada depolanıyor ve

¹¹⁴ Taşlıgil ve Şahin, 2018: 172.

¹¹⁵ Schmidt, 2004: 275. s.v. (“Υπνος) Hypnos: Uyku (“Υπνος), Ölüm (Θάνατος)’ün ikiz erkek kardeşidir. Homeros’un da dediği gibi Uyku ister insanları asasıyla dokunarak ister kanatlarıyla sallayarak uyutan bir demondur. Gücü tanrılara bile uzanır. Homeros şöyle hikaye eder: Uyku bir gece kuşuna dönüştü ve Zeus’u uyuttu. Uyku’nun oğlu rüyalar tanrısı Morpheas’tır. Uyku zaman zaman lahitlerde yanında ters dönmüş bir gaz lambası bulunan ve kestiren bir genç şeklinde resmedilir. Sembolleri boynuz ve uyku getiren gelincik çiçeğidir. Ayrıca bkz. Χυτίρογλου, 2011: 641. s.v. “Υπνος; Hesiodos’un Theogonia’sında Uyku ve Ölüm’ün Gece’nin çocukları olduğu (Theog.: 211) ve Tartaros’da ikamet ettikleri (Theog.: 756) belirtilir. Uyku, halkın, şairlerin ve sanatçıların hayal gücüne daha çok aittir, ancak ibadette rol oynamamaktadır.

¹¹⁶ Schmidt, 2004: 82-83.

¹¹⁷ Levick, 1967: 18.

¹¹⁸ Taşlıgil ve Şahin, 2018: 172.

¹¹⁹ TNm.3, TNm.4, TNm.5, TNm.6.

gönderiliyordu. Dokimeion'daki ocakları ilgilendiren yerel epigrafik kanıt toplanmış ve Ramsay tarafından Synnada'yla bağlantıları açıklanmıştır. İmparatorun bir kölesi tarafından karısı ve çocuklarıyla birlikte Synnada'dakilerin bir atlısını onurlandıran Dorylaion'dan bir yazıt¹²⁰ imparatorluk hizmetlerinde çalışan bir katırcılar birliğinin varlığını ispatlamaktadır. Bu katırcılar muhtemelen Dokimeion'dan Synnada'ya ve belki de oradan da kıyıya mermerin nakledilmesinden sorumluydular. Zizima'daki imparatorluk mülkünün (praedia quadrata: kare çiftlikler) idaresi ticaret yolunun yanında en yakın şehir olan Laodiceia Combusta'dan yürütüldüğü gibi muhtemelen Eulandra çevresindeki bütün mülk idaresi Synnada merkezli idi.

¹²⁰ TEp.160; Eskişehir Tatar Mahallesinde ele geçmiş ancak günümüzde Bursa Müzesi'nde koruma altında bulunan ve üzerinde bir servus Caesaris (imparator kölesi) olan Agathopous anısına arkadaşı Karikos ile kendi karısı Domne ve çocuklarının kırmızı ve siyah damarlı mermerden bir sunak (altar) yaptırmasına ilişkin yazıtın editio princepsi Armanet sunağa atfen Synnadalı bir ailenin tek önemli belgesinin Dorylaion'da bulunduğunu ileri sürmüştür. Bkz. Armanet, 1904: 195,12; Calder'e göre; *ἱππεύς τῶν ἐν Συννάδοις* ifadesi Synnada'da bir dizi *ἱππεύς* var olduğunu göstermektedir. Synnada'nın imparatorluk tekeli olan ünlü Dokimeion (yani Synnadic) adlı mermerinin dağıtım noktası olduğunu hatırladığımızda birkaç yöneticisinin olduğu bir imparatorluk harasının olmasına şaşmamalıyız. İmparatorluğun ilk dönemlerinde Asia Minor'da bir imparatorluk kölesi bir "hara çocuğu" ya da "kurye çocuğu" dan daha yüksek bir pozisyonu doldurmuş olmalıdır. *Ἀγαθόπους* bir kurye için uygun bir isimdir. Atlar değil katırlar muhtemelen ağır taşımacılıkta kullanılıyordu. Ancak *ἵπποκόμος* terimi Cursus Publicus'ta kullanılan hayvanlardan sorumlu kişi için uygun olabilir. Gerek at gerek katır olsun bu nedenle *ἱππεύς*'du (= EQUISO). Calder devamında Ramsay'ın 1905'teki Classical Review sayfa 370'te yayınladığı makalesine atıfla şunları aktarır: Ramsay Laodiceia'daki iki *ἱππεύς*'un, bir imparatorluk mülkünü keşfettiği Laodiceia'nın üstündeki dağlarda Sisma'nın madenlerinden zincifre (kırmızı civa sülfür) taşınmasını yöneten imparatorluk köleleri olduğunu ileri sürmüştür. Bu işin genel terimi Yunanca *ἵπποκόμος*'tu. Latince agaso ya da equiso idi. Strator bir subayın seyisi idi. Ara sıra equiso da bu anlamda kullanılmıştır. Bkz. Calder, 1910: 12-13. Buna karşın Ramsay'ın yazıtla ilgili yorumu şu şekildedir: İmparator kölesi Agathopous, Synnada'da atlı birliğindeydi. O sıcak bir banyo yapmak için Dorylaion'a geldi ve orada öldü. Köle bir arkadaşı olan Karikos Agathopous'un dul eşi ve çocuklarıyla birlikte onu gömdü. *σὸν γυναικί, καὶ γυνή*'ye eşdeğer olarak alınmıştır. Bundan dolayı çoğul eylem. Anadolu'da Yunanca yaygın hatalı bir yapı. Agathopous'un karısı ve çocuklarını Dorylaion'a yaptığı yolculukta götürmesi olanaksızdır. Karikos onunla (Agathopous) gitti ve onun mezar taşına karısının ve çocuklarının dini göreve katıldıklarını ilave etti. Bu birkaç benzer mezar taşının amacı olabilir. Bu *ἱππεύς* birliği sadece bir yazıttan bilinmektedir. Synnada Dokimeion'un 32 mil kuzeyinde, Phrygia mermerinin denetimi ve dağıtımının yapıldığı merkez ofisti. Strabo büyük monolitik mermerlerin vadi yoluyla Roma'ya aktarıldığını üstü kapalı bir şekilde söylemektedir. Mermer'e Synnadic denilirdi Dokimene (R. in Mél. d'arch. Et d'hist. 1882, pp.290 ff.; ayrıca C.I.L. III. passim) değil. Profesör Calder (Cl. Rev. 1910, pp. 12f.) haklı olarak "Synnada'da atlıların" asker olmadığını savunur. Onlar köleydi ve bazı acil durumlar dışında (II. Pön savaşında, Marcus Aurelius'un Germania'daki savaşlarındaki gibi) köle kanı askerlik hizmetine bir engeldi. Biz Calder'in sonuçlarını tamamen kabul edemeyiz. Ancak gerçeğe yaklaşmaktadır. Atlıların özel bir görevi vardı. Onlar köleydiler ve görevleri eğitilmiş at ve katırlarla mermerleri Dokimeion'dan Synnada yoluyla Maiandros Nehri ağzındaki bir Ege limanına çekmekti. Mermerler Ephesos'a götürülemezdi (trenle Messogis'i geçen birinin bile bildiği gibi) Atlar binicileri tarafından hep birlikte çekebilirler diye eğitiliyordu ve hem adamlar hem de hayvanlar için uygulama gerekiyordu. "Atlılar" in muhtemelen Hindistan'daki mahutlar gibi kalıtımsal becerileri olan birliklerdi. Atlılar bir düzlükte ya da bir yamaçta bile büyük bir sütunu taşıyabilirdi. Bu kaba kuvvet ve sınırsız köle emeği ve eğimli bir düzlem ile yapılabilir. Mısır ve Asur, geniş çapta olduğunu gösteriyor. Zorluk, Sisyphus'un *πέδοντε κυλίνδετο λάας ἀναιδής* şeklinde belirttiği gibi, mermerin durumun sorumluluğunu üstlenmeye uygun bir eğimden aşağı doğru götürmekte atıyordu. Dokimeion (yak. 1200m.) ile deniz arasında pek çok inişler vardı. Böylesine sarp inişlerde eğitilmiş atlar ya da katırlara ihtiyaç duyuluyordu. Calder'in bu *ἱππεύς*'in görevi olarak neyi kabul ettiği oldukça net değildir. Calder haklı olarak onları mermer transferiyle birleştirir. Ancak kurye oldukları sonucunu çıkarır. Agathopous bir kurye için uygun bir isimdir. Ancak, kuryeler, çok yavaş çalışma gerektiren devasa sütunların taşınmasında çok fazla kullanılmamaktadır. Cagnat görevi I.G.R. III'deki index'inde Laodicea Lycaoniae'da muneria militaria arasına yerleştirir. -Calder haklı olarak kınar- Fakat onun kararı oldukça açık değildir. Belki o cursus publicus'ta kullanılan hayvanlardan sorumlu olarak bir *ἱππεύς*'un bir *ἵπποκόμος*, agaso, equiso olduğuna karar verir. Bkz. Ramsay, 1967: 279-280.

Zizima'daki mülkün idaresi ile bağlantılı köleler ve azatlılardan bahseden bir düzine yazıttan sadece birisi mülkte bulunmuştur, gerisi şehre aittir. Asia Minor'da imparatorluk mülklerinin idaresinden üst düzey sorumluların olduğu gibi daha aşağı mevkideki sorumlu kişilerin de mülkün mallarının batının ticaret pazarlarına iletilmesini mümkün kılacak kente en yakın yerde ikamet etmesi genel bir kural olmuştur¹²¹. Ramsay¹²² mermerin ocaktan çıkarılıp sahile nakledilirken izlediği rota konusunda şunları ifade etmektedir: “Dokimeion'dan sahile giden yol, ticari açıdan Küçükasya'da hemen hemen en önemli rota. Dokimeion mermerinin muazzam monolitik kolonlarının Strabo zamanında nakledildiği yol iyi inşa edilmiş ve dikkatle muhafaza edilmiş olmalıdır. Yönü artık oldukça kesin. Yol taş ocaklarını idare etmek için merkez büronun bulunduğu ve mermere adını veren Synnada'dan geçiyordu. Dokimeion ve Synnada arasında, doğrudan ve kolay bir yolun biraz batısında Prymnessos vardı; ancak Peutinger tablosu tarafından Dokimeion ve Synnada arasındaki XXXII (32) mil mesafe mutlaka dahil edildi. Yol, Synnada'dan Metropolis'e, Balçıkhisar üzerinden bir rota çizerek, yüce bir sırtın kesiştiği ve eğrileri hala gözlemlenebilen ince bir mühendislik yolunu aşarak gidiyordu. Yaklaşık mesafeler: Synnada'dan Metropolis'e XVIII (18), Metropolis'ten Apameia'ya XXIV (24) mildir”. Tabula Imperii Byzantini'ye göre¹²³ Synnada'nın 20 km kuzeyinde yer alan Prymnessos üzerinden en azından Roma İmparatorluk Dönemi'nde doğrudan, mermer taşımacılığına hizmet bir yolla Sülümenli köyü üzerinden Dokimeion'a bağlanıyordu. Güney'e doğru Apameia üzerinden Attaleia'ya -Türkiye'nin güney kıyılarına-, batıda ise Ephesos ve Smyrna gibi önemli Ege limanları yolu ile İtalya'ya mermer sevkıyatı yapan yük gemilerine taşınıyordu. Mama IV yorumcuları¹²⁴ ise “Synnadic yekpare mermerlerin nakledildiği Roma yolu muhtemelen Atlıhisar'dan, Işıklı'dan (görünüşe göre Kiepert'in haritasında “Çoban Kaya” ile aynı) ve Uzunpınar'dan Ipsus-Apameia yolu üzerindeki Karaadilli (muhtemelen Khelidonia)'ya geçmekteydi.” şeklinde bir saptama yapmışlardır. Takmer¹²⁵ ise, Hirt'e atfen Dokimeion ve Yukarı Tembris Vadisi'ndeki ocaklardan çıkarılan mermerin kıyıya nakledilip ihraç edilmesi konusunda daha kesin rota

¹²¹ Calder, 1912: 245.

¹²² Ramsay, 1890: 170; Greenhalgh, 2013: 262-3; Greenhalgh, Ramsay'in dediklerini alıntılararak ona atıfla şunları ilave etmektedir: Dokimeion, kendi kendini yöneten bir polisti ve mermer, Synnada ile bağlantı kurmadıkça, dünyada Synnadic olarak tanınmayacaktı. Aslında bu mermer, ihraç edildiklerinde, taş ocaklarından yaklaşık iki veya üç mil uzaklıktaki Dokimeion'u asla geçmediler. Doğrudan, muhtemelen mermer siparişlerinin gönderildiği başkanlık bürosunun bulunduğu Synnada'ya taşındı ve buradan ticaret yolunu geçti. Dahası Klannoudda ile Philadelphia arasındaki yolun monolitik sütunlar için geçilebilir olması çok şüphelidir. Ancak Romalılar en geniş sütunları için dahi Philadelphie'ya giden yolu geçilebilir kıldılar. Synnada ile Metropolis arasındaki dağların üzerinden geçilen Philadelphia yolunun cesur mühendisliğini görenlerin aklında hiç şüphe yoktur (Ramsay, 1890: 54).

¹²³ Belke ve Mersich, 1990: 393.

¹²⁴ MAMA 4: Introduction, XI.

¹²⁵ Takmer, 2018: 429.

vermektedir: Synnada, Apameia, Laodikeia ad Lycum, Tralleis, Miletos veya Ephesos. Calder¹²⁶, Küçükasya'nın en önemli ticari merkezi Ephesos ile Synnada arasında bir köprü görevi gören Kaystros Vadisi hakkında şunları ifade etmektedir: Vadi Anadolu'nun beş büyük yolunun kesişme noktasını oluşturmaktadır. Kuzeye uzanan yol ile doğudan gelen merkezi ticaret yolu, Akmonia, Eukarpia ya da Sardeis'e geçen yol, Menderes Vadisi'nden batı kıyısına uzanan karayolu ve Dorylaion yoluyla Bosphoros'a giden yol. Doğal olarak bu nedenle Kaystros Vadisi pek çok general ve vali ya da diğer tanınmış kişiler tarafından geçilmiştir. Tarih farklı dönemlerdeki vadi durumunu kaydettiği gibi, çeşitli antik topografyanın ana özelliklerini düzeltmemizi sağlamak için çeşitli yazarlar tarafından yeterince derlenmiştir. İ. Ö. 401 yılında batıdan doğuya genç Kyros ve Ksenophon tarafından geçilmiştir. Büyük İskender İ. Ö. 333 yılında Kelainai'dan Gordion'a giderken güneyden kuzeye aşmıştır. İ. Ö. 301 yılında doğu ucunun sonunda bir yerde Ipsos muharebesi yapılmıştır. Gnaeus Manlius Vulso, yağma yüklü ordusunu İ. Ö. 189 yılında yavaşça ovada taşıyarak kuzeye doğru ilerlemiştir. Cicero Synnada'dan Philomelium'a buradan geçerek seyahat etmiştir. Uzun bir listeyi kısaltmak için bu vadide İ. S. 1116 imparator I. Aleksius ve Türkler arasında şiddetli bir savaş yapılmıştır. Tozan¹²⁷, merkezi Phrygia'nın kavşak noktası niteliğindeki Synnada'nın yol güzergahı konusunda ise şunları kaydetmektedir: Synnada Roma İmparatorluk Dönemi'nde Ege kıyılarından Fırat Nehri'ne kadar ulaşan doğu-batı yönlü güzergah üzerindeki konumuyla stratejik olduğu kadar ticari anlamda da ön plana çıkmıştır. Kente ulaşan bir diğer güzergah da Propontis (Marmara Denizi) kıyılarından gelerek Dorylaion'a (Eskişehir) ulaşıyor, Synnada'da sözü edilen doğu-batı yönlü güzergah ile birleşiyordu.

Öte yandan Phrygia'nın varıllığına katkı sunan ve ticaretine canlılık kazandıran, en güneybatı köşesindeki kentlerin tekstil endüstrileri dışında, merkezi Phrygia'da yer alan Synnada ve çevresinin gelir kaynaklarının hemen hemen tamamı toprak ürünlerinden gelmektedir. Bu ürünleri iki ana kategoride değerlendirmek kanımızca en doğru olanıdır. Birincisi gerçekten Phrygia için büyük ticari öneme sahip şimdilerde “Pavonazetto” diye anılan, antik çağın ünlü Romalı şairlerinin bile dilinde yer etmiş, sık erguvan lekeli, hafif şeffaf, ünlü beyaz bir mermerin çıkarıldığı taş ocaklarıydı. İkincisi ise Roma İmparatorluk Dönemi'nde imparatorun kendisine ait büyük çiftliklerin varlığıydı.

Waelkens'göre; “Antik Roma Dönemi'nde, Küçükasya'daki ‘*frigio mermeri*’, *Dokimeion Mermeri*'yle eşanlamlıdır. Romalılar arasında ‘*Synnada Mermeri*’ olarak biliniyordu, çünkü Phrygia'nın imparatorluk taş ocaklarının idari merkezi ve yola çıkış

¹²⁶ Calder, 1912: 245.

¹²⁷ Tozan, 2018: 284.

seferlerinin yapıldığı toplama noktası, Dokimeion'un güneybatısındaki Şuhut'ta bulunuyor. Marmara Adası (Prokonnessos)'daki mermer ocaklarının ardından gri, sarı, menekşe damarlı (Somaki) çeşitliliğe sahip Dokimeion mermer ocakları Anadolu yarımadasının en önemli mermer işletmelerini oluşturdu. Basitçe frigio mermeri diye adlandırılan Rönesans'ın İtalyan mermer işçilerinin Pavonazzetto'su çok aranır ve meşhur oldu."¹²⁸

Plinius'un yapımından bahsettiği Roma'daki Augustus Forum'unun ve forum içindeki Aemilius Bazilikası'dan (Basilica Aemilia/Paulus Bazilikası), Synnada mermerinin ilk kez kullanıldığı tarihi saptamamızı mümkün kılmaktadır. "Synnada mermerinin Roma'ya getirildiğini bildiğimiz en eski örneği, İ. Ö. 179'da inşa edilen Bazilika Aemilia'nın sütunlarıdır. Pantheon'un iç sütunları Augustus tarihlidir ve Ficoroni zamanında Piazza di San Luigi de' Francesi'nin altında Agrippa adını taşıyan bir de blok bulunmuştur¹²⁹," der Porter.

Porter ayrıca, "Dokimeion'da Traianus zamanına ait Sura III ve Palma II isimlerinin geçtiği bir yazıt bulunmuştur. Hadrianus'un hükümdarlığına ait Emporium'da İ. S. 132 yılına tarihli Consul Augurinus adını taşıyan bir blok bulunmuştur; 1842'de *Marmorata* yakınlarında İ. S. 137 yılı Konsülleri Helius Caesar ve Balbinus'un isimlerinin yazılı olduğu iki sütun keşfedilmiştir. Şimdi Museo Kircheriano'da bulunan sütunlardan birisi üzerinde, imparator'un tasviri ile bir kurşun madalya vardı. Pavonazetto, Julia Bazilikası'nda (Julia Basilica), Traianus Tapınağı'nda, Caracalla'nın hamamlarında ve Roma'nın bir çok başka binasında kullanıldı. Smyrna Gymnasion'undaki yazıttan¹³⁰, çok sayıda diğer değerli mermerin yanı sıra Hadrianus'un sekiz yüz iki adet Synnada sütunu verdiğini öğreniyoruz. Açıkçası bu imparatorun en sevdiği mermerdi, aynı zamanda kendi mozaiklerinin süslemesinde de vardı. İ. S. 150 ve 161 tarihlerini taşıyan bloklar bulunmuştur ve taş ocakları bu sürenin ardından uzun süre açık kalmıştır. Konstantinos Dönemi'nde, diğer mermerler ile birlikte, Konstantinopolis için Roma yolunu terk etti ve imparatorluğun yeni tahtını süslemek için kullanıldı" diyerek Synnadik mermerin, Augustus zamanından İ. S. 4. yy.'ın ilk yarısına kadar devam eden imparatorluğun imar faaliyetlerindeki yoğun mermer kullanımını kısaca özetlemiştir¹³¹. Waelkens vd., Dokimeion'daki modern taş ocağında büyük bir patlamaya

¹²⁸ Waelkens, 1986b: 663. Mermerin Roma'daki kamu ve sivil yapılarda yaygın bir şekilde kullanımına dair bkz. Berk, 2017: 202.

¹²⁹ Porter, 1907: 100.

¹³⁰ TEp.175.

¹³¹ Porter, 1907: 101. Porter'in burada 802 Synnada sütunu verdiğini bahsettiği yazıtlarla (TEp.175) ilgili olarak bir kafa karışıklığı olmalıdır. Konu ile ilgili olarak Greenhalgh, 2013: 90; Greenhalgh, Mitchell 1987:344' e atıfta bulunarak Hadrianus'un Smyrna'da, Synnada, Numidia ve Mons Porphyrites'ten ve başka yerlerden temin edilen 120 sütunla Gymnasium'u inşa ettirerek Smyrna'nın cennet gibi şehir olmasını sağladığını belirtir. Rioux, 2008: 80-81' de kullanılan Synnada sütun sayısı konusunda bizim çevirimizle örtüşen bir sayı vermektedir. Rioux, Hadrianus'un onur dağıtımı konusunda cömert davranırken Ephesos ve Pergamon arasındaki rekabetten kaynaklı Smyrna'yı kayırdığını ve Hadrianus Dönemi'ne tarihli (İ. S.124-138) yazıt metninin " imparatorluk tapınağının koruyucusu" unvanı ile ekonomik çıkarlar arasında bir yakınlaşma

karşın, bir zamanlar hem İ. S. 1. yüzyılda Dokimeion ocaklarının imparatorluk mülkiyetine dönüştürüldüğü dev çukurlardan küçük oranda dağılmış pre-Roman ocaklardan hem de Bizans Dönemi'nde faaliyet gösteren orta ölçekli, düzenli çukurlardan ayırt etmek mümkündür¹³² diyerek Phrygia'nın Roma hakimiyetine girmesinden Bizans Çağı'na değin ocakların işletildiğini ifade etmiştir.

Fant, “New Sculptural and Architectural Finds From Dokimeion” (Dokimeion'dan Yeni Heykel ve Arkeolojik Buluntular) adlı makalesinde Dokimeion'da yoğunluklu olarak üretimi gerçekleştirilen Drew- Bear'ın deyiimiyle¹³³ dünyanın en büyük mermer ocaklarından Bacakale'deki ocakların işleyiş ve buluntuları konusunda önemli saptamalarda bulunmuştur. Pasa (atılmış taş ve toprak) içinden çıkarılan ve üzerinde Latince yazıtlar bulunan çok sayıda işlenmemiş blok ve sütunlara dayanarak şunu ifade etmektedir: Roma bürokrasisinin ifadelerini taşıyan bu Latince yazıtlar, üzerinde bulundukları blok ya da sütunların ocaktan çıkarıldığı tarihi de vermektedir. Çünkü bu yazıtlar, o yılda Roma'da görev yapan konsüllerin, blokun çıkarıldığı alanda çalışan ekip (caesura) şefinin, bloka şekil veren atölyenin (officina) ve bazen de yöneticinin (procurator) ismini de taşımaktadırlar. Dokimeion'da bulunan bu tip yazıtlar İ. S. 96'da ölen İmparator Domitianus'un hükümdarlığı ile başlayan ve İ. S. 235'te ölen İmparator Severus Aleksander ile sona eren 150 yıllık bir dönem içerisine tarihlenir diyerek olasılıkla Hellenistik Dönem içinde işletilmeye başlanılan ocaklardaki faaliyetlerin küçük partiler halinde de olsa kanımızca üretimi ve yerelde tüketimi yapılan Synnada mermerinin Roma'nın Asia Minor'daki hakimiyetinden sonra principatusluk süreciyle hızlanan ve fakat Traianus ve Hadrianus ile en geniş sınırlara uzandığı Roma imparatorluk sürecinde ivme kazanarak doruk noktasına Severus Aleksander ile ulaştığını eldeki buluntulara bakarak değerlendirmektedir. Yazar tüm bu dönem boyunca, yazıtların yardımı ile söz konusu mermer ocaklarının yönetimindeki gelişme sürecini izlemenin mümkün olduğunu, tek başlarına ele alındıklarında fazla anlam ifade etmeyecek bu yazıtların, yüzlerce örnekten oluşan bir seri meydana getirdiklerinde, sadece Roma imparatorluğu idaresindeki mermer ocaklarının yönetimine değil, aynı zamanda Asia Eyaleti'nde imparatorluğa ait olan mülki idaresine ve hatta Roma devlet teşkilatına ilişkin önemli bilgiler sunmakta olduğunu belirtir. Ayrıca bu mermer ocaklarının yönetiminin, bizdeki devlet memurluklarına denk gelen imparatorların azatlılarınca yerine getirildiği ve bu kişilerin kariyerlerini, İtalya ve eyaletlerde

oluşturduğunun altını çizmektedir: ... ve efendi Caesar Hadrianus'dan Antonius Polémon sayesinde edindiklerimiz: iki kez neokores olduğumuz senato'nun ikinci kararnamesi, kutsal yarışma, mali dokunulmazlık, ilahiyatçılar, ilahiler, bir milyon beş yüz bin drachma, ἀλειπτήριον için sütunlar: yetmiş iki Synnada mermeri, yirmi Numidia mermeri ve altı porfir.

¹³² Waelkens vd., 1986c: 114.

¹³³ Drew-Bear, 2004: 214.

muhtelif imparatorluk görevlerinin uzmanlaşmış yöneticileri olarak sürdürmelerinden ve çalışmalarının karşılığı olarak terfi ettirilip, Roma imparatorluğunun değişik bölgelerine atanmalarından ötürü görev değiştirdiklerinin altını çizmiştir. Yazar, sadece bürokratların değil, mermerin kendisinin de tüm imparatorluğu dolaştığını, İtalyanlar'ın pavonazzetto dediği, Türkçe'de ise menekşe olarak adlandırılan kırmızı damarlı bu güzel beyaz mermerin Dokimeion dışında dünyanın hiçbir yerinde bulunmamakla birlikte bugün olduğu gibi Roma Dönemi'nde de, kamu binaları ya da özel vilları süslemek için Arabistan'dan İspanya'ya kadar tüm imparatorluğa ihraç edildiğini söylemektedir.¹³⁴ Bacakale'de bulunan Latince yazıtların benzerlerine Roma'daki Tiber Nehri'nin kıyılarında *Marmorata* adı verilen mermer depolarında, imparatorluğun dört bir yanından getirilen mermerler arasında Dokimeion'dan çıkmış bol miktardaki yazılı blok ve sütunlarla da belgelendiğini ifade eder. Ayrıca Kuzey Afrika'daki büyük bir Roma kenti ve imparator Septimius Severus'un doğum yeri Leptis Magna'nın hamamlarında yapılan kazılarda günışığına çıkarılan ve hamamların yapımında kullanılmak üzere kesildiklerinden, üzerindeki konsül isimleri tam olarak korunmayan iki Dokimeion yazıtından Dokimeion'dan gelen bu blokların İ. S. 129 ve 137 yıllarına tarihlenmenin mümkün olduğunu; dolayısıyla hamamların yapımının Hadrianus devrine tarihlenmesinin yerinde olacağı saptamasını yapmıştır.

Fant, Leptis Magna'daki kaydedilmiş olan Dokimeion'dan gelen, diğer iki onurlandırma yazıtında: sub cura [Hesperii Aug(usti)] lib(erti) proc(uratoris) ("İmparatorun azatlısı, procurator Hesperus'un yöneticiliğinde") geçen imparatorluk azatlısı Hesperus adının merkezi Phrygia'daki Aizanoi'da (= Çavdarhisar) bulunan Zeus Tapınağı'nın üzerindeki bir yazıttan bilinen, yine imparatorun azatlısı olan adaşı ile aynı kişi olduğunu ileri sürer. Savını da Aizanoi'daki Hesperus'un, Pergamon kralları tarafından tanrıya vakfedilen ancak, sonradan kiracılarının gaspettiği toprakların yeniden Zeus Tapınağı'na sunulmasına ilişkin bir mektubunu İ. S. 125 yılında Asia valisi T. Avidius Quietus'tan almış olduğunu; bundan da anlaşılacağı üzere, aynı azatlı Hesperus'un, hem Dokimeion'daki mermer ocaklarından hem de Kuzey Phrygia'daki Aizanoi şehri civarındaki tarımsal alanlardan da sorumlu procurator olması gerektiği çıkarımında bulunmaktadır. İlaveten Roma imparatorluk idari teşkilatında, birçok bilim adamının düşündüğü gibi, tek mermer ocaklarından sorumlu bir memur yoktu, tersine ocaklar, Phrygia Eyaleti'nin imparatorluk tüm mülklerinin bir parçası olarak idare edilmekteydi. Hesperus, Phrygia'nın diğer procurator'ları gibi, Synnada şehrinde ikamet etmekteydi diye not düşmektedir¹³⁵.

¹³⁴ Fant, 1989(a): 105.

¹³⁵ Fant, 1989(a): 106.

Ulrich ve Quenemoen da en iyi dokümantasyonun, anıtsal mimariye önem veren ünlü mor-damarlı beyaz mermeri (pavonazzetto) üreten Phrygia'daki Dokimeion ocaklarından geldiğini, Geç Cumhuriyet Dönemi'nde Romalılar tarafından ilk kez işletilen bu ocakların Domitianus ve Septimius Severus hükümdarlığı arasında en verimli oldukları dönem olduğunu, taş üzerindeki taş ocağı işaretlerinin, İ. S. 90'lardan 130'lara kadar özel müteahhitlerin emeğin büyük bölümünü üstlendiğini, imparatorluk köle veya azatlılarının müfettişlik yaptığını gösterdiğini ve bu süreden sonra, taş ocağı denetmeni ya da procurator, sembolik olarak bir imparatorluk azatlısı işletmeyi daha fazla kontrol altına almış ve sözleşmeler sona ermiş gibi görünüyor diyerek¹³⁶ Fant ile benzer görüşleri paylaşmıştır.

İlkin L. Bruzza tarafından yayımlanan¹³⁷ ve daha sonra Ramsay tarafından değinilen¹³⁸ ve Wiever'in kataloğu¹³⁹ ile Fant'ın Phrygia'daki Roma imparatorluk mermer ocaklarının örgüt yapısını incelediği kitabında¹⁴⁰ da görebileceğiniz aşağıdaki iki yazıt Synnada mermer atölyelerinin işleyişi konusunda tatmin edici bilgiler sunmaktadır:

1.

- (a) L(ucio) Aelio Caesare n(ostro) III et Balbino co(n)s(ulibus) Rationi Urbicae
sub cur(a) Irenaei Aug(usti) lib(erti) proc(uratoris) caesura Tulli Saturnuni
(centurionis) leg(ionis) XXII Primigeniae
- (b) off(icina) Pa(piani) n(umero) LXXXVI

¹³⁶ Ulrich ve Quenemoen, 2013: 195. Ayrıca, ana taş ocağı, her biri çoklu loci'si olan dört şube veya brachia (çıkarma bölgeleri)'dan oluşmaktadır. Çıkarma ekipleri caesurae olarak biliniyordu; herhangi bir zamanda, bunların çoğunun veya tamamının tek bir şef, bazen bir ordu yüzbaşısı (centurio) tarafından denetlendi. Çıkarılan taş daha sonra taş işçilerinin takımları olan officinae tarafından nakil için ölçümleri yapılmakta ve şekillendirilmektedir. İ. S.137 ve 236 arasında, her biri kendi adına sahip olan 19 takım kaydedilmiştir. İstenen taş Synnada'nın idari merkezine getirilirdi, burada tüm işletmeden sorumlu sembolik olarak bir imparatorluk azatlısı olan bir procurator, karadan ve nehirde Akdeniz ve Karadeniz'in limanlarına taşınmadan önce bloklara envanter numaralarını ekler ve sonra varış yerlerine gönderirdi. Yazıtlar işçilerin kendileri hakkında hiçbir şey söylemiyor, ancak en zorlu ve en az kalifiye emek, blokların çıkartılması ve taşınmasında kesinlikle yer alıyordu. Hükümlüler ve tutsaklar sıklıkla bu tür işlere mahkum edilirdi. Ve dolayısıyla caesurae şeflerinin ordu görevlisi olmaları hem güvenlik hem de lojistik nedenlerle açıklanabilir. Öte yandan officinae sadece vasıflı işçi istihdam etmekteydi. Bu atölyelerin isimleri Papia, Herculiana, Lucilli, Urania, Severiana diyerek taş ocağı örgütlenme şeması hakkında detaylı bilgi vermektedir; Magie, 1950: 815 dn. 96'da: Ramsay'a atıfla mermer ocaklarının işleyişi ve Roma bürokrasisine giren mermer terminolojisi hakkında şunları ifade eder: Ocakların 80-100 m. derinliğinde dört ya da beş büyük açmaya sahip oldukları söylenmektedir. Ocaklarda İ. S. 69-İ. S. 164 aralığına ait denetimi altında blokların çıkarıldığı ustabaşının officina (atölye)'sini, mermer damar ya da brachium (şube, kol)'u ve locus ya da damardaki blok sayısını belirten yazıtların kazılı olduğu bloklar bulunmuştur. Yazıtlar için bkz. CIL 3: 356-358; 7005-7040 (7024,7027 ve 7029 = ILS 8722^a, 8722^c); 14402^{g,h,i} = ILS 8721^a, 8721: Roma'da Aventinus Tepesi'nin batı tarafının aşağısında Tiber üzerindeki emporium'da ya da mermerin karaya çıkarıldığı rıhtımda sütunlar bulunmuştur; bunlar, sadece officina'nın, locus'un ve caesura'nın kaydını değil, fakat aynı zamanda cura (gözetim)'sı altında sütunları ocaktan çıkaran imparator procuratorunun adını ve mermerleri alan kent yönetiminin şubesi ratio urbana'nın adını içeren yazıtlar taşımaktadırlar. Bkz. Bruzza, 1870: 190 vd. nos. 258, 259 = ILS 8716^a ve 8716^c.

¹³⁷ Bruzza, 1870: 258, 259.

¹³⁸ Ramsay, 1882b:291.

¹³⁹ Weaver, 1972: 263,1611.

¹⁴⁰ Fant, 1989(b): 252, 1; 253, 2.

(c) (c) locus NII(?)CIA loc(o) XVI b(racchio) [...] ¹⁴¹

2.

(a) A[elio —] | Tu[lli —]

(b) [L(ucio)] Aelio Caesare n(ostro) III et Balbino co(n)s(ulibus) R<a>tioni
Urbicae sub cur(a) Irenaei Aug(usti) lib(erti) pro(curatoris) caesura Tulli
Saturnini (centurionis) leg(ionis) XXII Primigeniae

(c) off(icina) Papia n(umero) XCIV loco XX ¹⁴²

Bu iki yazıt Roma kenti için mermer alımından sorumlu şube Ratio Urbica'nın yöneticileri İ. S. 137 yılı konsülleri Lucius Aelius Caesar ile meslektaş Publius Coelius Balbinus Vibullius Pius'un yanısıra mermerin çıkarıldığı bütün o bölgenin yönetiminden sorumlu (sub cura Irenaei Aug. lib. procuratoris) Augustus'un azatlı kölesi Irenaeus'tan söz etmektedir. Bu kişinin dışında mermerleri ölçmekten (caesura) sorumlu ölçücü ve madenlerde ikamet etmek zorunda olan XXII. Primigenia lejyonu'nun centurio (yüzbaşı)'su Tullius Saturninus'tan, atölye adı ile çıkarıldığı yer ve şubesi'nden de bahsedilmektedir.

Öyle anlaşılmaktadır ki Roma'nın deniz aşırı emperyal politikalarının sonucu Roma kenti büyüyüp genişledikçe senatör sınıfının artan savurganlığıyla birlikte, Alabastrite mermerine çeşitli renklerde yaklaşan, tek bir taştan ve büyük boyutlu sütunları ihtiyaç haline gelmiş; bu tür ağır yüklerin denize uzaktan taşınması zor olsa da, şaşırtıcı derecede güzelliğe sahip sütunlar ve levhalar Roma'ya taşınmıştır. Altın Çağı Romalı şairlerin, tarihçi ve coğrafyacı yazarların zamanında ocakların işletiminden sadece kesin olarak emin olmakla kalmıyoruz; aynı zamanda Pausanias'ın yazılarını kaleme aldığı İ. S. 2. yy.'ın ortalarında ocaklardan çekilen mermer miktarında ve niteliğinde muazzam bir seviyeye ulaştığını da açıkça görebiliyoruz. Synnada'daki taş ocakları ilk başta sadece birkaç taneydi, ancak ne sorun ne de masraflar dikkate alındığında ve Roma'ya gönderilmeden önce her bloğun veya sütunun 100 milden fazla taşınması gerekmesine rağmen Augustus zamanında hızla gelişti ve Roma'ya çok miktarda taş gönderildi der Porter ¹⁴³.

Porter, Roma'nın ithal ettiği mermerin ana ticaret kaynağı mermer olan Synnada ve Dokimeion halkının sikke lejanlarında vatandaşları olmakla övündüklerini ifade etmekten geri kalmaz.

¹⁴¹ ILS: 8716^a.

¹⁴² ILS: 8716^b.

¹⁴³ Porter, 1907: 100.

Christian ve Frei¹⁴⁴, Pergamon kralı II. Attalos'un sahip olduğu geniş coğrafyada çok sayıda maden kaynakları ve Synnada'daki mermer ocakları da sayılabilir diyerek Synnada'nın ekonomik yaşamında mermerin rolüne atıfta bulunmaktadır.

Dokimeion'da yer alan mermer ocaklarından da ilk bahseden antik çağ yazarı Strabon'dur (İ. Ö. 64-İ. S. 24).¹⁴⁵ Synnada kenti ve tarımına kısaca değinen yazar, kent ticaretinin varlığını borçlu olduğu mermerin yerelde ve Romalılarca isimlendirmesini ifade ederken, bir ihraç malzemesi olması dolayısıyla ekonomik getirisinin toplum yaşamına yansımaları oldukça yalın bir şekilde betimlemiştir. Yazar, Synnada'ya yakın Dokimeion köyündeki ocaklardan çıkarılan mermerin köylülerce Dokimite veya Dokimaion denilmesine karşın Romalılarca "Synnadik" (Marmor Synnadicum) diye adlandırıldığını vurgulamaktadır. Plinius'un *Doğa Tarihi* (= *Naturalis Historia*) kitabında *Conventus Juridicus* merkezlerinden biri diye değindiği Synnas¹⁴⁶ için, metni yorumlayanlar tarafından; kırmızı damarlı ve lekeli beyaz ünlü Synnadik mermeri taş ocağını barındıran bir dağ yakınındadır ve ayrıca verimli bir ovada bulunduğu ve yakınındaki Docimia'dan dolayı bu mermere "Docimiticus" da denilirdi diye not düşülmüştür¹⁴⁷.

Porter, Antik Çağ'da yapı ve dekorasyon için kullanılan taşların betimini ele aldığı kitabında mermer Taugetum için "Serpentino verde antico (antik yılan yeşili) türü mermer Romalılarca Lacedaemon'da bulunduğu için Lapis Lacedaemonius olarak bilinirdi. Ayrıca Lapis Taygetus olarak bilinirdi çünkü bu dağdan çıkarılırdı. Taegetus Dağı yakınındaki bir kasaba olan Croceae'dan Lapis Croceus ve nihayet Croceae Sparta yakınında olduğundan Lapis Spartanus diye adlandırılırdı. Procopius ise renginden dolayı taş Lapis Smaragdinus (zümrüt yeşili taş) derdi" diye ifade etmektedir¹⁴⁸. Mimar Stuart ise, Marmor Synnadicum ya da Marmor Phrygium Phrygia'da Synnada kenti çevresinde bulunurdu ve siyah zemin üzerinde küçük daireleri olan bir mermerdi. Siyah mermerler arasında Taenarus mermeri çok kıymetliydi. Marmor Libycum ya da Numidia mermerine Marmor Luculleum da denilirdi, Fransızca ismi *noir antique* (antik siyah) ya da *rouge antique* (antik kırmızı)'di. Phrygia ya da Mygdonia mermeri de denilen Marmor Synnadicum siyah ve kırmızıydı ve Phrygia'da Synnas'da bulunurdu diye yazmaktadır¹⁴⁹.

Doğu çölü'nün batı kıyısında Nil Vadisi'nde zaman zaman Cotognino olarak bilinen Mısır Alabaster'i ya da Lapis Onyx'in sadece erkenden gelişen güzellik nesneleri için değil

¹⁴⁴ Christian ve Frei, 2010: 313.

¹⁴⁵ TLit.8. P1; Cohen, 1995: 296.

¹⁴⁶ Plin. *Nat. Hist.* (b): V. 29.

¹⁴⁷ Plin. *Nat. Hist.* (b): V. 29. 29.

¹⁴⁸ Porter, 1907: 91.

¹⁴⁹ Stuart, 1854: 144 -145.

aynı zamanda özel bir zarafete sahip mimari sütunlar için de çıkarıldığı ancak, aynı renk ve görsel efektte sahip Synnada maden ocağından çıkarılan, boyut ve güzellikleriyle dikkati çekici Synnadik sütun ve blokların Roma'ya taşınmasında daha yaygın yer tuttuğu Murray tarafından ifade edilmiştir¹⁵⁰.

Geç Hellenistik ve Roma İmparatorluk Süreci'nde Dokimeion yakınındaki mermer ocaklarından çıkarılan Dokimite ya da Synnadik mermer diye bilinen taşın kırmızı damarları ve lekeleri nedeniyle istendiği, Synnada mermerinin bu renginin ölmekte olan Phryg tanrısı Attis'ten dökülen kanıyla ilişkilendirildiği Hoover tarafından ifade edilmiştir¹⁵¹.

İlk kez İ. Ö. 81 yılında pontifex Valerius Messalla Niger tarafından Attis'in gelinin "İa" diye hitap edildiği ve Attis ile Kybele'ye ilginin Attis'in Roma ritüeli ve Roma mezar kültüründe menekşenin ön plana çıkmasıyla canlandığı savı Bremmer tarafından ortaya atılmıştır. Gerekçe olarak Bremmer İ. Ö. 1. yy.'ın ilk yarısında Attis'in kanının, Synnada'nın mermeri içindeki mor damarlara neden olduğuna inanıldığını ileri sürmektedir¹⁵².

Jones, Synnada'dan - Dokimeion için sadece bir yönetim ve dağıtım noktası olarak hizmet ettiğinden - daha az olsa da, Hierapolis önemli bir mermer üreticisi idi ve gerçekten de bu endüstri onun meşhur yününden sonra ekonomisinde ikinci olarak düşünüldü. Zengin yerel ocaklar, renkli mermeri ve ayrıca birkaç beyaz çeşidi üretmiştir. Özellikle mezar stellerinde kullanılan beyaz renkli mermer "beyaz gözenekli" (leukoporinos)'dir, bu tür mermerden lahitlerin bazen açıkça Dokimeion'dan getirildiği söylenir. Ve stil nedeniyle hazır yapımların heykeltıraşların okulu, bir başka büyük mermer kaynağı olan Aphrodisias'tan ithal edilirdi¹⁵³ diyerek mermerin Asia Minor'un temel ekonomik yaşamındaki önemini dile getirmiştir.

Strabo, vaktiyle keçilerinin mükemmelliği ve alacalı renkteki mermerleriyle ünlü Skyros adası mermerlerini, Roma'yı kamu ve özel sektörün ödemeler yaparak ithal ettiği büyük monolitik sütunlarıyla süsleyen alacalı Karystos, Synnada ve Hierapolis mermerlerinin gölgede bırakarak gözden düşmesini sağladığını ve Skyros mermerinin yerini almalarını çarpıcı bir şekilde dile getirmektedir¹⁵⁴.

Ramsay'in de Strabon'a atfen güzelliğinden bahsettiği bir mermer türü de Hierapolis'ten yaklaşık 12 mil kuzeybatıdaki Thiounta'dan çıkarılan Thiounda mermeriydi. Ramsay, civarda Thiountene diye geçmesine karşın dünyada genellikle Hierapolitan olarak

¹⁵⁰ Murray, 2015: 287.

¹⁵¹ Hoover, 2012: 279.

¹⁵² Bremmer, 2008: 277.

¹⁵³ Jones, 1997: 213.

¹⁵⁴ Strab., *Geogr.*: IX; 5,16.; TLit.8. P2.

adlandırılırdı ve her durumda lahit yapmak için kullanılırdı demektir¹⁵⁵.

Magie, Synnada mermerinin Anadolu’da lahitler için kullanıldığını, başlıca pazarının Hristiyanlık devrinin başlangıcında monolitlerin ve iri parçaların ihraç edildiği Roma olduğunu ifade etmektedir. Daha az tanınmakla birlikte geniş ölçüde lahitler için kullanılan bir başka mermer türünün Hierapolis’ten pek uzak olmayan yukarı Maiandros (= Büyük Menderes) üzerindeki Thiounta (= Gözler-Denizli)’dan geldiğini dile getirmektedir¹⁵⁶. Cohen de Dokimeion mermerinin sıklıkla sarcophagus (lahit)’lar için kullanıldığından bahsetmektedir¹⁵⁷.

Porter, klasiklerde bu mermerin güzelliğine, şöhretine ve değerine dair yapılan imaların sayısızlığını gönderme yapmıştır¹⁵⁸. Aşağıda antik çağ yazarlarının mermerle ilgi yazdıklarını görebiliriz:

Latin Edebiyatı’nın Altın Çağı kült şairlerinden sayılan ve epik şair Publius Vergilius Maro (İ. Ö. 70-İ. Ö. 19)’nun da yakın arkadaşı olan lirik şair Quintus Horatius Flaccus (İ. Ö. 65-İ. Ö. 8), şayet çektiği aşk ızdırabına teselli olmayacaksa avlusunu süslediği acem sümbülleri ya da şarabıyla (Vinum Falernum) ünlü Falernia asmalarının yer aldığı salonunun Phryg mermeri (Marmor Phrygium)’den monolit sütunlarının çevrelemesinin anlamsızlığını hoş bir şekilde dile getirmiştir¹⁵⁹.

Latince lirik şiirin bir türü olan ağıt (elegia) tarzında şiirleriyle ünlenen Romalı Şair Albius Tibullus (İ. Ö. yak. 55-İ. Ö. 19), Marmor Phrygium, Marmor Taenarium¹⁶⁰ ve Marmor Carystium’u¹⁶¹ şiirinin teması olarak işlerken yaşadığı çağda Roma’daki kır yaşamının elitler arasında yekpare sütunlara dayalı evlerinin varlığıyla Roma Cumhuriyeti’nin imparatorluğa evrilmesi sürecindeki şaşaasını sanki göz önüne sergilemek ister gibidir¹⁶².

Maior/yaşlı, büyük sanıyla da bilinen Romalı Tarihçi Gaius Plinius Secundus Maior (İ. S. 23/24-79), Augustus ile birlikte başlayıp süregelen hale gelen yapılaşma faaliyetlerinin devamı niteliğindeki Roma’nın ihtişamına ihtişam katan tapınaklarının Synnada’dan ithal edilmiş mermerlerle vucüt bulduğunu şiirsel bir dille kaleme almıştır.

¹⁵⁵ Ramsay, 1890: 434.

¹⁵⁶ Magie, 1993a: 34.

¹⁵⁷ Cohen, 1995: 298.

¹⁵⁸ Porter, 1907: 99.

¹⁵⁹ TLit.9.

¹⁶⁰ Peloponnesos (Mora) yarım adasındaki Laconia bölgesi mermerce çok zengindi. Buradaki Ταίναρος = Taenarus kentinde bulunan Taenarum Dağı’ndaki ocaklardan elde edilen mermere Marmor Taenarium denilirdi. Bu dağa aynı zamanda Ταῦγετος = Taygetos = Taugetus Dağı da denilir.

¹⁶¹ Euboea (Eğriboz) adasının güneybatısındaki küçük sahil kasabası Κάρυστος = Carystus’taki ocaklardan elde edilen mermere ise Marmor Carystium denilirdi. Nasıl Synnada mermerine “Pavonazetto” deniliyorsa; soğan’a (cipolla) benzerliğinden ötürü soğan taşı da denilen Marmor Carystium’a “Cipollino” da denilmektedir.

¹⁶² TLit. 10.

Latin edebiyatının gümüş çağının önemli şairlerinden epigramlarıyla ünlenen ispanyol kökenli Romalı hiciv şairi Marcus Valerius Martialis (İ. S. 38-41-İ. S. 102 -104) Hellas'ın Peloponnesos yarımadasında yer alan Taugetus Dağı ocaklarından gelen Marmor Taugetum'unu, Asia Minor'un Phrygia bölgesinden gelen Marmor Phrygium ile Libya'nın dağlarından gelen Marmor Libycum ile yarıştırmaktadır¹⁶³.

Latin edebiyatının gümüş çağının diğer önemli şairlerinden Statius (İ. S. 45-96 Neapolis = Napoli) Attis'in kanıyla sulanmış mor renkli Somaki mermeri'nin (Porphyr) Romalıların deyişiyle Pavonazetto'nun da içinde olduğu değerli taşların yapıları süslediğinden bahsederken beyaz renklisine Afyon Şekeri¹⁶⁴ de denilen Synnada mermerini överek Roma'nın Afrika (Mısır), Fenike sahil kentleri (Tyrus/Sur, Sidon/Saida), Hellas adaları (Tasos, Euboea-Carystos)'ndan ithal ettiği mermerlerden üstün tuttuğunu şiirsel bir dille ifade etmektedir¹⁶⁵.

Suetonius, Augustus'un Roma devletinin egemenlik gücüne yakışır şekilde tuğla bir kentten mermer yapıların her yeri donattığı bir kent haline getirmesinin imparator Augustus'a haklı bir ün kazandırdığı saptamasını yapmıştır¹⁶⁶.

Roma imparatorları Hadrianus, Antoninus Pius ve Marcus Aurelius devirlerini yaşamış Romalı seyyah ve coğrafya yazarı Pausanias (İ. S. yak. 110-İ. S. yak. 180), Phryg mermerinden philhellen Hadrianus'un Atinalar için inşa ettirdiği Hera ve tüm tanrıların ortak mabedi konumundaki heykeller ve resimlerle bezeli Zeus Panhellenios tapınağı ve adının geçtiği bir gymnasium'dan bahsederken¹⁶⁷ Roma'nın güç ve gösteriş merakını Roma dışında da yayma politikasında ulaştığı noktayı sanki göz önüne sermek istemiştir.

Geç dönem yazarlarından Mediolanumlu (Milan) Claudius Claudianus (İ. S. 370-404), içinden nehirlerin geçtiği, Phrygia'nın kalbinde nerdeyse cennetten köşeymiş gibi betimlediği Synnada'nın verimli ovasındaki ziraat ürünlerini (mısır-üzüm-zeytin) ve üzerinde özgürce dolaşan atların varlığı ile toprağından çıkarılan mor damarlı mermerlerinin bölge ekonomisine katkısını vurgulamaktadır.

Geç İmparatorluk Dönemi şairlerinden esasen Aziz Sidonius Apollinaris diye bilenen Lugdunumlu (= Lyon) Gaius Sollius Modestus Apollinaris Sidonius (yak. İ. S. 430-İ. S. 489), diplomat ve rahip olmasının yanı sıra şair olarak da ünlenmiştir. Yazdığı *carmen*'lerinden birisinde, Roma'daki hamamlarda monolit Synnada mermerlerinin yeğlendiğinden

¹⁶³ TLit.13.

¹⁶⁴ Waelkens vd., 1986c:115. Waelkens vd. burda "Afyon Beyazı" ya da "Afyon Şekeri" diye tabir edilen bir diğer Dokimeion mermer türüne yer vermiştir.

¹⁶⁵ TLit.14.

¹⁶⁶ TLit.15.

¹⁶⁷ TLit.16.

bahsederken Afrika'da Numidia'dan ithal edilen fildişi rengindeki mermerler ile Aisa Minor'un kalbiden getirtilen Synnada'nın mor renkli mermerlerinin Paros Adası ve Euboea Adası'ndaki Carystos taş ocaklarından sağlanan mermerlere kıyasla üstünlüğünü şiirsel bir dil ile ifade eder.

Silentarius, Aziz Sophia'nın mermerini betimlerken şöyle diyor: "Peki, hangi adam geniş kaldırımın ve azametli tapınağın muazzam duvarları etrafında toplanan mermer alanlarını uygun bir şekilde kutlamak için Homeros'un çınlayan şiiriyle doldurmuştur? Burada taş ustasının keski Carystos'un (mermerinin) yeşil yüzeylerini oymuş ve Phryg alacalı mermerinin mavisini kesmişti ... alacalı olanı hemen saf mor ve gümüş gibi bir parlıltı ile yumuşak bir şekilde parlıyor"¹⁶⁸.

Edward Gibbon, Gordianus ailesinden söz ederken senatonun en tanınmış ailelerinden biri olduğunu ve soy bakımından baba tarafından Gracchi'ye, anne tarafından ise imparator Traianus'a dayandığını belirttikten sonra ilkin Magnus Pompeius tarafından ikamet edilen ve daha sonra da birkaç kuşaktır da Gordianus ailesinin mülkiyetindeki Roma'daki saraylarının betimini şu sözlerle ifade etmektedir: Eski deniz zaferlerinin hatıraları ve modern resim çalışmalarıyla dekore edilmişti. Paeneste yolu üzerindeki villası, olağandışı güzellik ve genişliğe sahip yaklaşık 30 m'yi aşan uzunluktaki üç muhteşem odalı banyosu, en nadir ve pahalı dört mermer türünden 200 sütun'un desteklediği bir portikosu ile ünlüydü.¹⁶⁹ Bu dört tür mermer şunlardır: Claudia, Numidia, Carystia ve Synnada Mermeri. Roma mermerlerinin renkleri hafifçe tanımlanmış ve kusurlu bir şekilde ayırt edilmiştir. Bununla birlikte, Carystia'nın deniz yeşili ve Synnada'nın mermeri oval mor noktalarla karışık beyaz renkteydi.

Mermerin sadece Dokimeion'daki ocaklardan çıkarılmadığı Yukarı Tembris Vadisi'nde de imparatorluk mülkiyetine ait faaliyet gösteren başka yerel taş ocakları olduğu Sir Christopher Cox ve W. M. Calder tarafından yapılan titiz bir çalışmayla saptanmıştır. Bilindiği üzere taş ocağı yazıtlarının varlığı ilk kez 1888 yılında Sir William Ramsay tarafından fark edilmiştir. Ancak Cox ve Calder Kürtköy'de (Şimdi Altıntaş kasabası, Altıntaş köyü ile karıştırılmamalı) ve Çakırsaz'ın yakınında yeni bir yazıt ve antik taş ocaklarını keşfedince 1924 yılında kökenlerinin yerel olduklarını gösterebilmişlerdir. Burada sadece Dokimeion'dan bilinen mor renkli, damarlı pavonazzetto çıkarılmıştır. 1926'da Cox ve Cameron tarafından yapılan daha fazla araştırmalar sayesinde, ovanın kenarlarındaki çeşitli noktalarda kapsamlı taş ocakçılığı olduğu ortaya çıkarılmıştır. Altıntaş Kasabası (Önceden Kürtköy)'deki ve Çakırsaz'ın birkaç km kuzeyindeki bir dizi taş ocakları dışında vadinin kuzeybatı tarafındaki Terziler yakınında, Çakırsaz'ın güneyindeki Murathan'da ve Altıntaş

¹⁶⁸ Porter, 1907: 101.

¹⁶⁹ Gibbon, 1998: 220, 221. Ayrıca bkz. 221, dn. 16.

kasabası yakınındaki Pınarbaşı'nda başka taş ocakları yine Cox ve Calder tarafından keşfedilmiştir¹⁷⁰.

Waelkens, Cox'un bu bölgede 1926 yılı arazi çalışmaları sırasında keşfettiği pavonazzetto mermerinden neredeyse tamamlanmaya yakın devasa bir heykelin, Roma'daki Traianus Forumu'nu süslemek için yapılan heykelin bir çok Dacialı tutsakdan birisi olarak tanımlanabileceğini ileri sürmüştür. Ayrıca heykelin keşfi, Phryg taş ocaklarının da imparatorluk yönetiminin emrinde mimari amaçlarla heykel üreten uzmanlaşmış heykeltıraşları bulunduğunu gösteriyor, heykeltıraşlar büyük olasılıkla, heykel için bir imparatorluk atölyesinin diğer bir kanıtının bulunduğu Dokimeion'a bağlıydı. Bu durum imparatorların ellerinde kendilerine mimari heykel sağlayabilecek taş ocaklarıyla bağlantılı atölyelere de bel bağladıklarını göstermesi açısından da büyük önem arz etmektedir demektir¹⁷¹. Waelkens devamla, yörede hem pavonazzetto ve beyaz mermer bloklar ya da sütunlar üzerine oyulmuş yazıtların Çakırsaz, Altıntaş kasabası ve Pınarbaşı'ndaki taş ocaklarını, "Synnadic" mermer temini kaynağı olarak Dokimeion'un kendi taş ocaklarıyla aynı hizaya getirdiğini ve imparatorluk mülkünün parçası olmakla birlikte Phryg taş ocakçılığının aynı imparatorluk organizasyonunun bir parçası olduğu konusunda şüpheye yer bırakmayacağını, Dokimeion'da var olan ocaklar da dahil hepsinin, yönetim merkezinin Synnada olduğunu saptamıştır.

İmparator adına ocakların denetim ve kontrolü Synnada'da "Procurator Phrygiae" adında bir imparatorluk temsilcisi tarafından, Dokimeion'da ise "Procurator Marmorum" tarafından gerçekleştirilirdi¹⁷².

Şimdiye kadar Yukarı Tembris Vadisi'nden yayınlanmış tarihli taş ocağı yazıtları Domitianus'un 16. konsüllüğü (İ. S. 92), Sex. Pompeius Collega'nın konsüllüğünden (İ. S. 93) ve L. Fundanius Lamia Aelianus (İ. S. 116)'un konsüllüğünden bahseder. İ. S. 92 ile 116 arası yazıtlar yoğunluk gösterse de Domitianus ve Aelianus'un her ikisinin konsüllükleri Cox'un 1926 yılındaki yayınlanmamış yazıtları arasında Dokimeion mermer ocaklarından tanınan İ. S. 114 yılı *Consul Ordinarius*'u (P.) Manilius Vopiscus ve İ. S. 156 yılı *Consul Ordinarius*'u (M. Ceionius) Silvanus Vicinillianus ile birlikte tekrar görünür¹⁷³.

Dacialı esirler torsosu bize heykelin Roma'da değil de Phryg taş ocaklarında oyulduğunu ve heykel yapımında ustalaşmış heykeltıraşların ocak yakınında örgütlendiklerini göstermektedir¹⁷⁴. Hem bir atölyenin de bulunduğu Chemtou'de hem de Dokimeion'da büyük

¹⁷⁰ Waelkens, 1985: 642.

¹⁷¹ Waelkens, 1985: 641.

¹⁷² Fant, 1989(b): 7.

¹⁷³ Waelkens, 1985: 643.

¹⁷⁴ Op.cit.: 651.

ölçüde renkli mermer işletiminin Domitianus'un yapı programıyla bağlantılı olarak 1. yy.'ın sonlarına doğru başladığı görülmektedir. Ancak, taş ocağı yazıtlarından elde edilebileceği gibi, her iki yerde de büyük genişleme 2. yy.'ın başında gerçekleşmiş gibi gözüküyor. Sütunlar, döşeme ve kaplama için o mermerlerin yaygın kullanıldığı Traianus Forumu'nun inşasının bu süreçte önemli bir rol oynadığı açıktır. Mısır porphyir ocaklarının genişlemesi benzer şekilde Traianus zamanında başlamış gibi gözükmektedir¹⁷⁵. Synnada'dan ele geçen taş ocağı yazıtları bunu doğrular niteliktedir.

Synnada'dan gelen 4 taş ocağı yazıtından 3 tanesi¹⁷⁶ İ. S. 148 yılı konsülleri Gaius Bellicius Calpurnius Julius Torquatus ile meslektaş Lucius Octavius Cornelius Publius Salvius Julianus Aemilianus zamanına aittir ve üzerlerinde isimleri kazınmış olmakla birlikte taşın kimlik numarası, taşın çıkarıldığı bölge ve birisinde¹⁷⁷ bunlara ilaveten ocak mühendisinin ismi kayıtlıdır. İ. S. 96-150 yılları arasına tarihlenebilecek diğer yazıtta¹⁷⁸ ise Vetus *cognomenine* sahip bir konsül adı geçmekle birlikte bu Vetus'un 96 yılı konsül *posterior*'u C(aius) Antistius Vetus mu yoksa 150 yılı konsül *posterior*'u Sex(tus) Carminius Vetus mu olduğu belirsizliğini korumaktadır.

İ. S. 2. yy.'ın ikinci yarısına ait Roma İmparatorluk Dönemi'nden mermerden bir Hera heykeli ve üzerindeki yazıt¹⁷⁹ dair Filges¹⁸⁰ şunları ifade eder: Dokimeion ustaları için başka yerlerde, özellikle de Phrygia bölgesinde, ama aynı zamanda Lycaonia, Pisidia ve güney sahilleri boyunca çalıştıklarına dair somut göstergeler de var. Bazen eserin Dokimeion'da yapıp yapılmadığı ve tamamlanmış ürünün karadan güneye mi getirildiği veya heykeltıraşın kendisinin mi seyahat ettiği belirsizdir. Bunun bir örneği Aspendos'tan vücudunu sıkıca saran dökümlü bir manto giyen bir kadın heykelidir. Himation'un alt kenarında bir heykeltıraşın imzası niteliğindeki yazısı vardır. Yazıtta, Dokimeion mermer ocaklarının idari şehri Synnada'dan Moskhos'un oğlu Moskhos ifadesi yer almaktadır. En basit şekilde söylenecek olasılık iki Dokimeionlu klasik ustanın Side'ye gelmiş olabileceğidir. Bununla birlikte sanatçılar arasında eskiz defterlerinin de değişimi yapılmış olmalıdır. Dokimeion merkezli bir atölye üretimi olarak kabul edilebilecek eserler dizisi; günümüzde Boston Müzesi'nde sergilenen normal insan boyundan küçük Asklepios ve Hygieia heykelleri, Londra Müzayede Galerisi'nde bulunan Hygieia heykeli, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki 6 heykelcik, Emirdağ'dan Tykhe heykelciği, Louvre/Napoli'de sergilenen

¹⁷⁵ Op.cit.: 652.

¹⁷⁶ TEp.106, 107, 108.

¹⁷⁷ TEp.108.

¹⁷⁸ TEp.109.

¹⁷⁹ TEp.177.

¹⁸⁰ Filges, 1999: 422.

Eskişehir/Dorylaion'dan götürülen Aphrodite heykelciğidir. Bu eserler atölyenin belki de 2. yy.'ın yetmişli yıllarına ait olmalıdır. Antik çağ içerisinde bazı sanatçılar çalıştıkları atölyeleri terk edip güney kıyılarına çalışmaya gitmişlerdir.

Kruse yayınında Aspendos Hera Ephesia tipi heykelini yorumlarken yayınındaki 698 nolu dip notunda¹⁸¹ sanatçıyı *Moskhos oğlu Kalippos ismi ile de bilinen Synnadalı Moskhos* olduğunu belirtmektedir. Lochmann¹⁸² ise ansiklopedi maddesinde yazıtı yanlış yorumlamış, Moskhos'un ikinci ismi olarak verilen Kalippos'u ikinci bir sanatçı olarak kabul etmiştir. Heykeli bu iki arkadaş sanatçı tarafından yapılmış olduğu şeklinde yorumlamıştır.

Öyle anlaşıyor ki Synnada mermeri ve ocaklar mermerin ihracı ile kentin ekonomik yaşamının çarklarının sadece dönmesini sağlamamış aynı zamanda mermere bağlı bir iş kolu olan heykeltıraşlık mesleğinin de gelişimine ön ayak olmuş olmalıdır.

¹⁸¹ Kruse, 346-347, dipnot: 486-487.

¹⁸² Vollkommer, 2004: 94.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SYNNADA KENTİ'NİN TARİHİ VE TOPLUMSAL YAPISI

3.1. Hellenistik Öncesi Dönemler

Synnada antik kenti tarihinin Neolitik Çağa kadar uzandığı Hisar, Karaadilli, Kepirtepe Höyüklerinde ele geçen eserlerden anlaşılmaktadır. Hititler öncesi dönemde de yerleşik ve örgütlü bir toplum düzeninin varlığını işaret eden keramik parçalarının Hisar adı verilen kent merkezindeki höyükten ele geçmiş olması kentin tarihini Erken Tunç Çağı'na kadar geriye taşımaktadır.¹⁸³ Anlaşılan o ki İ. Ö. III bin yıllarından itibaren kentin iskanlı olduğu ve olasılıkla da yerel bir Bey'in yönetimi altında varlığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Kentin Hititlerin hem Asur Ticari Kolonileri Çağı'ndaki tecim faaliyetlerini yürüttükleri süreçte bu faaliyetlerin bir parçası olarak hem de İ. Ö. 1750'lerden itibaren Anadolu birliğini sağlamak için yürüttükleri askeri seferlerinin öznesi durumunda olabileceğini düşündürmektedir. Çünkü Afyon ve Şuhut'tan ele geçen buluntular bunu doğrular niteliktedir.¹⁸⁴ Hititlerin imparatorluk sürecinde İ. Ö. 1500-1200'lerde Arzava ülkelerinden birisi ve coğrafik olarak Afyon ve Kütahya illerinde hüküm süren Mira Krallığı'na bağlı bir prenslik olan Kuwalia'nın başkentinin Synnada olduğu bilinmektedir. Mira-Kuwaliya Krallığı'nın Hititlere bağlı vasal bir krallık olduğunu tarihsel vesikalar teyit eder niteliktedir: Mira-Kuwaliya kralı Kupanta-Kurunta ile II. Murşili arasındaki antlaşma¹⁸⁵, Mira-Kuwaliya kralı Maşhuiluwa'dan Hitit kralı II. Murşili'ye gönderilen mektup¹⁸⁶ bunlardan birkaçıdır. Ancak İ. Ö. 1200'lerde dalgalar halinde Balkanlar üzerinden başlayan Ege Göçleri'i, Mira-Kuwalia, Tarhuntaşsa ve olasılıkla Kaşkalıların askeri operasyonlarına dayanamayarak yıkılan Hitit devlet otoritesine son darbeyi vurmuştur.¹⁸⁷ Göçler, Hatti ülkesi topraklarında Hititlerle birlikte yaşayan bu küçük krallığın da sonunu doğal olarak getirmiş olmalıdır. III. Ramses'in saltanat yıllarına tarihlenen *Medinet Habu Zafer Kitabesi*'nde Hatti ülkeleri arasında adı anılan Kode, Karkamış, Arzawa ve Alaşia (= Kıbrıs) memleketlerinin tahrip edildiği belirtilmektedir¹⁸⁸.

Bölge, bu tarihlerde Anadolu platosuna Balkanlar üzerinden hızlıca giriş yapan ve süreç içinde göçleri süren Makedon ya da Thrak kökenli Bryg ya da Phryglerin hakimiyetine

¹⁸³ Seyirci ve Başyılmaz, 1982: 71; İlaslı ve Üyümez, 2008: 36; Öztöpaş, 2010: 4

¹⁸⁴ İlaslı ve Üyümez, 2008:8.

¹⁸⁵ Bülbül, 2010: 23, 77-79.

¹⁸⁶ Op.cit.: 26.

¹⁸⁷ Mutlu, 2016:50.

¹⁸⁸ Bülbül, 2010: 80.

girmiştir¹⁸⁹. İ. Ö. 1200-800 arasındaki Karanlık Dönem’de tarihsel olarak elimizde kesin bilgilerin olmayışı adı geçen kavimler topluluğunun Hititlerden boşalan saha içinde konar-göçer bir halde yaşadıklarını ya da siyasi bir kimlik arayışında olduklarını göstermektedir. Yaşam alanlarını coğrafik olarak batı-doğu yönünde Hellespontos’tan Kızılırmak kavsine, kuzeyde Güney Marmara’dan güneyde Karia sınırına kadar genişletmeleri mümkün olmuştur.¹⁹⁰ Troia Savaşı sırasında Anadolu halklarının yanında savaşa katılarak Troia’nın savunulmasında¹⁹¹ katkı sağlayan bu Thrak kökenli halkın merkezi bir idarenin liderliğine kavuşması dört asır gibi bir zamanı kapsar.¹⁹² Phrygler yarattıkları gerek maddi gerek kültürel öğeleriyle insanlık tarihinde derin etkilere sahip olmuş bir halktır. Romalıların Anadolu’nun idari bölümlenmesinde isimlerini bir bölgeye vermeleri ne denli etkin bir güce sahip olduklarını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Doğu ile batı uygarlıkları arasında bir geçiş güzergahında yer alarak karşılıklı bir köprü vazifesi üstlenen bu halk komşuları Hellenlere, Yakın Doğu’nun sanatını, bilimini, dinini aktararak Hellen Uygarlığı’nın şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Phryglerin Hellenlerle girdikleri bu yakın ilişki Phryglerin “Doğulu Grekler” diye adlandırılmalarına neden olmuştur.¹⁹³

Sandıklı’nın Çepni köyü civarındaki İ. Ö. 7.-6. yy.’lara tarihli Phrygce kaya yazıtı Synnada ve civarının da Phryglerin nüfuz alanında olduğunu kanıtlamaktadır.¹⁹⁴ Kafkaslardan gelen Kimmerler’in Batı Anadolu kıyı şehirlerine kadar ulaşan akımları sonucunda yurtlarından sürülen Phryglerin, Lydia bölgesinde Lydialıların hamiliğinde kısa süreliğine de olsa merkezi idareden yoksun bir şekilde varlıklarını korumaya çalıştıkları anlaşıyor. Doğuda Pers kralı Kyros’un Med kralı Astyages’ten iktidarı devralmasından sonra Astyages’in kayınbiraderi Lydia kralı Kroisos’u İ. Ö. 546 yılında yenerek Lydialılarla birlikte Phrygleri tarih sahnesinden silmesinden sonra bilindiği üzere Anadolu yarımadası Sardeis’in Perslerce alınmasından Büyük İskender’in Persleri Asia’dan kovmasına kadarki 200 yıllık bir süreçte Perslerin *Khshatrapavan*¹⁹⁵ - *imparatorluğun koruyucusu* -, Yunanların ise *σατράπης* - *satrap* - diye adlandırdıkları İmparatorluk Eyaletleri’nin valilerince idare edilmiştir.¹⁹⁶ Persce satraplık (Eyalet) *Sparda* olarak biliniyordu ve bir genel vali veya satrap tarafından yönetiliyordu. Yeni yöneticiler Sardeis’ten başlayıp Gordion üzerinden devam eden, Kraliyet

¹⁸⁹ Hdt.: VII,73; Strab., *Geogr.*: X, 3:16. Akurgal, 1995: 191.

¹⁹⁰ Tüfekçi, 2008: 9.

¹⁹¹ Hom.: III, 181-190; Paus., *Paus. Gr. Descr.*: I,14, 2.

¹⁹² Tüfekçi, 2008: 10.

¹⁹³ Perrot ve Chipiez, 1892: 4.

¹⁹⁴ Drew-Bear, 2001: 97.

¹⁹⁵ Coşkun, 2010: 6.

¹⁹⁶ Antik Pers Satraplıkları ve Batı Anadolu’daki Pers Satrapları konusunda bkz. Balcer, 1993: 81-90.

Yolu olarak da bilinen ve Pers başkentleri Susa, Persepolis, Pasargadae'yı birbirine bağlayan rotayı geliştirmişlerdir.

Pers hakimiyetinin ilk zamanlarında Dareios'un sınıflandırmasına göre ve muhtemelen daha önce de Büyük Phrygia, Daskyleion satraplığına tabidir¹⁹⁷. Beloch, İ. Ö. 460 civarında Epiksyes'den satrap olarak bahsedildiğini¹⁹⁸ ancak bunun yanıltıcı olabileceğini ileri sürmektedir.¹⁹⁹ Ayrıca, Ksenophon, Pharnabazos satrap iken Aiolia'yı yöneten Zenis'in onun emri altında bir satrap olduğunu; Zenis öldüğünde eşi Mania'nın bölgedeki hakimiyeti kudretli bir kadın olması dolayısıyla Pharnabazos'tan aldığını ve hatta onunla birlikte Mysialılara ya da Pisidialılara karşı sefere gittiğinden söz eder.²⁰⁰ Bu nedenle Beloch, Epiksyes'in Satrap olmasındansa bir *hyparkhos* olmasının ve hatta satrap Pharnabazos'un emriyle Alkibiades'in Synnada ile Metropolis arasında yer alan Melissa'da öldürülmesinin (İ. Ö. 404)²⁰¹ bu olasılığı çok kuvvetlendirdiğini ve Büyük Phrygia'nın hala o dönemlerde Daskyleion satraplığının bir parçası olduğunu dile getirmektedir.²⁰² İ. Ö. 5. yy.'ın sonunda Ksenophon'un *Anabasis*'inde Phrygia satrapı *ἄρχων Φρυγίας* olarak geçmektedir ve adı anılan kişinin de genç Kyros'un emri altındaki Akamas olduğu anlaşılmaktadır.²⁰³ Ksenophon şöyle demektedir: *Ἀρχοντες δὲ οἶδε τῆς βασιλέως χώρας, ὅσων ἐπὶ ἡλθομεν Λυδίας, Ἀρτίμας Φρυγίας, Ἀρτακάμας, Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, Μιθριδάτης, Κιλικίας, Συέννεσις*/Kralın aştığımız ülkesinin valileri şunlardı: Lydia'da Artimas, Phrygia'da Artakamas, Lykaonia'da ve Kappadokia'da Mithradates, Kilikia'da Syennesis.

Yaklaşık üç çeyrek asır sonra İskender'in Asia'ya geçişi sırasında (İ. Ö. 334) Atizyes'i Phrygia satrapı olarak görüyoruz; burada kastedilen Büyük Phrygia satraplığı olarak düşünülmelidir.²⁰⁴ Atizyes'in ismi istilaya karşı satrap koalisyonunun kurulduğu Zeleia konseyinde bahsedilmediğinden, Granikos (= Biga Çayı) Savaşı'nda yer alıp almadığı belli değildir. Konseyde adı anılan Arsites'in Hellespontos (Küçük Phrygia) *Hyparkhos*'u²⁰⁵

¹⁹⁷ Dareios'un Eyalet düzenlemesine dair daha fazla bilgi için bkz. Cook, 1983: 77-90.

¹⁹⁸ Plut. Them. 30: καταβαίνοντι δ' αὐτῷ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις ἐπὶ θάλατταν Πέρσης ἀνὴρ Ἐπιζύης ὄνομα, σατραπεύων τῆς ἄνω Φρυγίας, ἐπεβούλευσε, παρεσκευακὼς ἔκπαλαι Πισίδας τινὰς ἀποκτενοῦντας, ὅταν ἐν τῇ καλουμένῃ κόμῃ1 Λεοντοκεφάλῳ γενόμενος καταυλισθῇ. / Daha sonra Yunan işleriyle başa çıkmak için denize gittiğinde, Büyük (yukarı) Phrygia satrapı Epiksyes adlı bir Persli onu yok etmeyi düşündü. Leontokephalos kasabasına gelip konakladığında uzun zamandır onu öldürsünler diye bazı Pisidialıları hazırlamıştı.

¹⁹⁹ Beloch, 2012: 151.

²⁰⁰ Xen., Hell. III 1, 13.

²⁰¹ Ath., Deipn.: XIII, 574 e.

²⁰² Beloch, 2012: 151.

²⁰³ Xen., Anab.: VII 8, 25.; Beloch, 2012: 152.

²⁰⁴ Beloch, 2012: 153.

²⁰⁵ Arrian., Anab.: 1, 12,8: Περσῶν δὲ στρατηγοὶ ἦσαν Ἀρσάμης καὶ Ῥεομίθρης καὶ Πετήνης καὶ Νιφάτης καὶ ξὺν τούτοις Σπιθριδάτης ὁ Λυδίας καὶ Ἰωνίας σατράπης καὶ Ἀρσίτης ὁ τῆς πρὸς Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας ὑπαρχος. οὗτοι δὲ πρὸς Ζελεΐα πόλει κατεστρατοπεδευκότες ἦσαν ξὺν τῇ ἵππῳ τε τῇ βαρβαρικῇ καὶ τοῖς Ἕλλησι τοῖς μισθοφόροις. / Pers komutanları Arsames, Rheomithres, Petenes, Niphates ile bunlarla birlikte

olduğu, Rodoslu Memnon'un Makedonia ordusunun yolu üzerindeki tarla ve ikmal noktalarını tahrip etme önerisini reddeden satrap ve komutanların, Arsites'i destekleyerek düşmanı Granikos nehrinde karşılamaya karar verdikleri ve Memnon'un önerisi karşısında Arsites'in "tebaasına ait bir evin yakılması için acı çekmeyeceğini" söylediği bildirilir.²⁰⁶ Son Büyük Phrygia satrapı Atizyes savaştan sonra 1.000 Kariyalı ve 100 Yunan paralı askerden oluşan garnizon gücüyle Büyük Phrygia'nın başkenti Kelainai'da görünmektedir.²⁰⁷

Phrygia'nın ele geçirilmesinden sonra İskender Perslerin idari örgütlenme şemasında herhangi bir değişikliğe gitmemiş; Atizyes'ten boşalan Phrygia satraplığına generallerinden tek gözlü lakabıyla anılan Antigonos Monophthalmos'u satrap olarak atamıştır.

3.2. Hellenistik Dönem'de Küçükasya'nın Kısa Siyasi Tarihi

Pers hakimiyetinin kırılmasından sonra Anadolu, özellikle jeopolitik konumundan ötürü Phrygia toprakları artık İskender'in ardıllarının askeri ve siyasi hegemonya kurmaya çalıştıkları alan olacaktır. İskender'in komutanları Makedonia kralı Kassandros, Thrakia kralı Lysimakhos ile Babylonia ve Persia kralı I. Seleukos'un (Nikator) Phrygia satrapı Antigonos Monophthalmos ve oğlu Demetrios Polierketes'in Makedon hanedanlığının tek mirasçısı kendisi ve oğlunun olduğu iddiası ve artan güçlerine son vermek amacıyla bir koalisyon oluştururlar. Synnada yakınlarındaki yeri tam olarak lokalize edilmemiş Ipsos Ovası'nda karşı karşıya gelen güçler arasındaki savaşı Siciliyalı Tarihçi Diodoros (Diodorus Siculus) şu şekilde betimlemektedir: "Kassandros düşmanın saldırısını beklemektense erken davranıp sefere çıkmasının kendisine üstünlük sağlayabileceğini düşünerek ordusunun bir kısmını başında generali Prepelaos olmak üzere Lysimakhos'a gönderdi, ordunun geri kalanıyla Demetrios ve Yunanlarla savaşı sürdürmek için Thessalia'ya doğru hareket etti."²⁰⁸ Lysimakhos İ. Ö. 302 yılında Hellespontos'u aşarak Avrupa'dan Asia'ya geçti. Parion ve Lampsakos'un sakinleri isteyerek onu ziyaret etmelerinden dolayı onları serbest bıraktı. Ancak Sigeion kentini zorla alınca kentte bir garnizon yerleştirdi. Prepelaos'u 6000 piyade ve 1000 süvariyle birlikte tüm Aiolia ve Ionia'daki kentleri kazansın diye gönderdi. İlkın Abydos'u kuşatmaya yeltendi.

Lydia ve Ionia satrapı Spithridates ile Hellespontos Phrygia'sı Hyparkhos'u Arsites vardı. Bunlar Zeleia kenti yakınında barbar süvari birliği ve Yunan paralı askerleriyle birlikte kamp kurmuşlardı.

²⁰⁶ Arrian., *Anab.*: 1, 12, 9-10.

²⁰⁷ Op.cit.:1, 29, 1: ἐντεῦθεν δὲ ἦει ἐπὶ Φρυγίας παρὰ τὴν λίμνην, ἣ ὄνομα Ἀσκανία, ἐν ἣ ἅλεις πῆγνυνται αὐτόματοι, καὶ τούτοις χρῶνται οἱ ἐπιχώριοι οὐδὲ θαλάσσης τι ἐπὶ τούτῳ δέονται: καὶ ἀφικνεῖται ἐς Κελαιναῖς πεμπταῖος. ἐν δὲ ταῖς Κελαιναῖς ἄκρα ἦν πάντη ἀπότομος, καὶ ταύτην φυλακὴ κατεῖχεν ἐκ τοῦ σατράπου τῆς Φρυγίας Κᾶρες μὲν χίλιοι, Ἕλληνες δὲ μισθοφόροι ἑκατόν. / *İskender Pisidia'dan tuzun kendiliğinden sertleştiği ve yerlilerin ona deniz ihtiyacı duymadan elde ettikleri Askania adlı bir gölün yakınında yürüyerek Phrygia'ya ilerledi. Beşinci gün her yerden yalçın bir akropolü olan Kelainai'ye vardı. Phrygia satrapı içine 1000 Kariyalı ve 100 Yunanlı paralı askerden oluşan bir muhafız birliği yerleştirmişti.*

²⁰⁸ Diod., *Bibl. Hist.*: XX, 107, 1.

Bunun için mancınık, diğer araç gereçler ve ekipmanları hazırlamaya başladı.²⁰⁹ Ancak kentin güvenliğini sağlamak üzere Demetrios tarafından deniz yoluyla asker gönderilmesi Lysimakhos'u bu girişiminden vazgeçirdi. Hellespontos Phrygia'sını kazandı ve ayrıca büyük bir kralliyet hazinesine sahip olan Synnada kentini kuşattı.²¹⁰ O sırada Antigonos'un genarali Dokimos'u kendisiyle ortak hareket etmeye ikna etti ve onun yardımıyla Synnada'yı ve ayrıca kralliyet servetini elinde tutan bazı kaleleri aldı. Lysimakhos tarafından Aiolia ve Ionia'ya gönderilen genaral Prepelaos, geçerken Adramytteion'u fethetti ve daha sonra Ephesos'u kuşatarak ve sakinlerini korkutarak kenti ele geçirdi. Orada bulduğu yüz Rodoslu rehineyi kendi ülkesine geri gönderdi ve Epheosluları serbest bıraktı, ancak düşman denizi kontrol ettiği ve savaşın tüm sonucu belirsiz olduğu için limandaki tüm gemileri yaktı.²¹¹ Bundan sonra Teos ve Kolophon halkının bağlılığını sağladı, ancak takviyeler deniz yoluyla Erythrai ve Klazomenai'a geldiğinden, bu şehirleri ele geçiremedi; ancak topraklarını yağmaladı ve Sardeis'e doğru yola çıktı. Orada, Antigonos'un genarali Phoiniks'i kralı terk etmeye ikna ederek, akropolis dışında şehrin kontrolünü ele geçirdi; çünkü kaleyi koruyan Antigonos'un arkadaşlarından biri olan Philippos kendisine güvenen adama olan sadakatini sağlamlaştırdı.²¹²

“...Lysimakhos'un kentleri istila ettiği haberini alan Antigonos Antigonias'ta yapılacak büyük bir festival için hazırlıklardan vazgeçti ve ordusuyla Suriye'den Kilikia, Kappadokia, Lykaonia üzerinden Phrygia'ya doğru hızla ilerlemeye başladı.”²¹³ Yukarıda Ipsos muharebesinin habercisi niteliğindeki Lysimakhos ve komutanının Asia Minor'daki istila faaliyetleri ve buna karşın rakibi Diadokhlardan Antigonos Monophthalmos'un İskender'den payına düşen toprakları ve hazinelerinin saklandığı Synnada ve diğer muhkem kaleleri korumak için harekete geçtiğini görüyoruz. Bu noktada Pers hazine sistemini ve uygulamasını açmakta fayda vardır. Halef döneminin ilk yılları, önce Perdikkas ve Eumenes'in daha sonra da Antigonos'un İskender'in miras aldığı Pers Satraplık kurumunun ayrılmaz bir parçası olan Ahemenid hazine sistemini açıkça kullandığını göstermektedir. Sistemin devamlılığı, İskender ve Diadokh tarafından Farsça türevli *gazophylakion* ve *gazophylax* sözcükleri ile ifade edilir.

Kıyıda etrafı surlu akropolisleri ve limanları bulunan kentler, Anadolu'daki kaleler (Kelainai, Synnada, Ankyra, Gaziura) orduların ilerleyişini güvence altına alan bağlantı

²⁰⁹ Op.cit.: XX, 107, 2.

²¹⁰ Op.cit.: XX, 107, 3; TLit.4.

²¹¹ Diod., *Bibl. Hist.*: XX, 107, 4.

²¹² Op.cit.: XX, 107, 5; ayrıca Lysimakhos'un Synnada'yı kuşatması sürerken komutanı Prepelaos'un Adramytteion, Ephesos, Teos, Kolophon ve Sardeis gibi Batı Ege sahil şeridindeki kentleri kuşatması hakkında bkz. Rogers, 2013: 45.

²¹³ Diod., *Bibl. Hist.*: XX, 108, 1-3.

yolları üzerindeydi. Bu güzergah askeri gücün omurgasını teşkil ediyordu. Bazı kalelerde bulunan altın ve gümüş hazinesi savaş zamanlarındaki askeri giderlerin finansmanını karşılamak üzere konuşlandırılmıştı. Bu türden müstahkem kalelere *Gazophylakion* adı verilirdi. Bu *Gazophylakion*'lardan en eskisi ve en önemlisi Kilikia'daki Kyinda *Gazophylakion*'udur.²¹⁴

Lund, Antigonos'un İ. Ö. 319'dan sonra egemenliği altındaki topraklarda örneğin Sardeis'in dışında, hinterlandaki önemli şehir merkezleri arasında, daha sonradan Antigonos tarafından idari merkez olarak kullanılan Ahemenid kraliyet evi olan Kelainai, mermerleriyle ünlü merkezi Phrygia dağlarındaki Synnada ve Dokimeion, İ. Ö. 5. yy.'da kalabalık ve müreffeh olarak tanımlanan Lykos Vadisi'ndeki Kolossai ve Karia'nın doğu sınırındaki Tralleis'in mükemmel savunmalarını ticari önemleriyle birleştirmiş olduklarını belirtmektedir.²¹⁵

Öyle anlaşılmaktadır ki İskender'in Anadolu'ya girdiği Granikos Savaşı'ndan (İ. Ö. 334) itibaren Antigonos'un hakimiyetindeki Phrygia bölgesindeki kentler Hellenistik Dönem'in hemen öncesine değin Pers hakimiyetindeydi ve Persler, Phryglerden, Anadolu'nun yerli halklarından ve Pers sakinlerinden oluşan bir tebaaya hükmetmişler ve satraplık sistemiyle bir devlet organizasyon şemasını İskender'in ardıllarına miras olarak bırakmışlardır.

İskender'in ölümü ile Antigonos'un Asia Minor'da satraplıkları devraldığı dönemde (İ. Ö. 319-314) Diodoros'un açıklaması Ionia polislerinin bölgesel bazda satraplıklara verildiğini göstermektedir. İ. Ö. 319'da Arrhidaeus Kyzikos'u Hellespontos Phrygia'sındaki satrapının bir parçası olarak açıkça kabul etmiştir; daha sonra Miletos ve diğer Karia kentleri satrap Asandros'a tabi olarak tanımlanır. Antigonos Dönemi'nde, Lydia, Hellespontos Phrygia'sı ve Büyük Phrygia yetki alanları görünüşe göre Sardeis ve Synnada gibi hinterland Yunan veya Hellenize olmuş şehirlerine uzanan "Dokimos" gibi strategoslar tarafından yönetiliyordu.²¹⁶ Thrakialı Lysimakhos İ. Ö. 302'de Synnada'daki hazineyi ele geçirmek için kuşattığında, Dokimos kapıları saldırganına açmanın akıllıca olacağına karar verdi ve Antigonos'a ihanet etti.²¹⁷ Kraliyet hazinesinin saklandığı müstahkem yeri ifade eden *Gazophylakion*'lardan birisi olan Synnada'daki *gazophylakion* İ. Ö. 302'de Lysimakhos tarafından yukarıda da değinildiği gibi daha önce Antigonos'un elinde bulunan Hellespontos

²¹⁴ Christian ve Frei, 2010: 250; Kyinda ile ilgili olarak bkz. Diod., *Bibl. Hist.*: 18, 62, 2; Strab., *Geogr.*: XIV,5,10.

²¹⁵ Lund, 1992: 82.

²¹⁶ Op.cit.: 143.

²¹⁷ Diod., *Bibl. Hist.*: XIX. 75, 3; XX 107, 3 vd.; Paus., *Paus. Gr. Descr.*: 18, I.; Billows, 1990: 296; Hoover, 2012: 279. Ayrıca Dokimos'un Antigonos'un emrine girmesinden önceki ve sonraki serüveni için bkz. Diod., *Bibl. Hist.*: XVIII. 45; Smith, 1880: s.v. Docimus.

Phrygia'sındaki diğer yerlerle birlikte ele geçirilmiştir.²¹⁸ Böylelikle Synnada kentinin zenginlikleri, komutanı olan iddialı ve esnek Dokimos'un yardımıyla Lysimakhos'un eline geçmiş oluyordu. Paralı askerlik hizmetinin zirveye ulaştığı bir dönemde başarının vazgeçilmez bir bileşeni olan Lysimakhos'un savaş fonu, "diğer kraliyet hazinesini" ele geçirmekle daha da büyüdü. Yalnızca tek tek komutanlara değil, şehirlere de Antigonid davasını terketmek için olumlu teşvikler sunuldu.²¹⁹ Konuyla ilgili olarak Hoover şunları ifade etmiştir: İ. Ö. 4. yy.'ın sonlarında Synnada İskender'in ölümünden sonra şehrin kontrol ve hazinesi halefleri Antigonos ve Kardialı Eumenes arasında birbiri ardına el değiştirdi. Ta ki İ. Ö. 316'da Eumenes'in öldürülmesine kadar. Bundan sonra Synnada'da görünüşte Antigonos adına Dokimos'un idaresindeki güçler tarafından bir garnizon kuruldu. Kent Büyük İskender'in fetihleri sırasında Ahemenid Perslerden alınan servetin bir deposuydu. Hazinenin kontrolünün, Dokimos'a yarı bağımsız bir yerel hanedan olma konusunda ilham vermiş olabileceği öne sürülmüştür.²²⁰ Buna karşın Cohen, "Tekgözlü" lakaplı Antigonos'un Asia Minor'daki yerleşim yerleri konusundaki kanıtlarının batı ve kuzeybatı ile sınırlı olduğunu, iç kesimlerde onun tarafından aktif herhangi bir kolonizasyon faaliyeti olduğu yönünde kesin bilgilere sahip değiliz diyerek Synnada yakınındaki Dokimeion kentinin, komutanı Dokimos tarafından olasılıkla kurulmuş olmakla birlikte bunun Antigonos'un emriyle mi yoksa bağımsız bir hanedan olarak mı gerçekleştiği konusunda şüphelerini dile getirmektedir. Keza aynı soruların Synnada için de geçerli olduğunu savlar.²²¹ Ayrıca Kelainai için de Pers satraplığının başkenti²²² konumundaki kentte Antigonos'un sıklıkla bulunduğunu ve Eumenes'in 321 yılı kışında orada kışladığını ancak Antigonos'un kenti geri verip vermediği ya da I. Antiokhos'un daha sonra yaptığı gibi kolonistleri buraya getirip getirmediğini bilemediğini belirtmektedir. Ancak Dokimeion'un kuruluşuna atıfta bulunan metrik bir yazıt²²³ kanımızca Antigonos'un komutanı durumundaki Dokimos'un emri gereğince kenti kurduğunu düşündürmektedir. Yazıttan anlaşıldığı kadarıyla şu anlam net bir şekilde çıkarılabilir: *Benim için Dokimos'un kurduğu altın vatan Dokimeion'u övelim.* Hoover'in olasılıkla Jones'a dayanarak ileri sürdüğü merkezi Phrygia'daki garnizon düzeyinde de olsa ilk Makedon kolonisinin Dokimeion'da iskan edildiği anlaşılmaktadır. Daubner de Büyük İskender'in, özellikle Makedon kasabalarını hesaba kattığı için muhtemelen, bir kişi Antigonos Dönemi'nde daha ileride kuzeyde Kral Yolu'nda kurulan,

²¹⁸ Lund, 1992: 131.

²¹⁹ Op.cit.: 72.

²²⁰ Hoover, 2012: 279.

²²¹ Cohen, 1995:43.

²²² Xen, *Anab.*2.7-9; Arr.*Anab.*I.12.I

²²³ MDAI(A) 7 (1882) 134(1): χρυσείην πατρί[δ'] ἀείσωμεν Δοκίμειον/ἣν κτίσε μοι Δόκιμος|<- ->(?).

Synnada ve Dokimeion yerleşimlerindeki gibi bir garnizon ya da emekli askerlere ait bir yerleşim yerinin izlerini keşfedebilir olduğunu söyleyerek ilk etapta lojistik destek amaçlı düşünülen tahkimatların önemli yol güzergahlarında askeri ve ticari açıdan ulaşımının kolay olduğu noktalar seçilmesinin sonraki kolonizasyon faaliyetlerinin ilk adımı olabileceğini ima etmektedir.²²⁴ Ayrıca Jones, *Doğu Roma Eyaletlerinin Kentleri /Cities of The Eastern Roman Provinces* isimli kitabında kent kurucu hanedan üyelerine değinirken Lysias ve Philomelion gibi kişisel isimlerden türetilen Dokimeion (Δοκίμειον) ve Themisionium (Θεμισώνιον) adlı iki şehrin varlığına işaret etmektedir. Hellenistik kralların şehirleri asla özel kişilerle adlandırılmadığını ancak kendileri ya da ailenin üyelerinden sonra adı geçen iki kentin Dokimos (Δόκιμος) ve Themison (Θεμισών) adlı hanedan üyelerince kurulmuş olabileceğinin varsayılması gerektiğini vurgulamakta²²⁵ ve Ipsos muharebesi öncesi Antigonos'a ihanet eden kentin kurucusu Dokimos'un Synnada'dan uzak olmayan kenti bir Makedon kasabası olarak ilan ettiğini ve bu nedenle de Makedonlilarca kolonize edildiğini, Synnada'nın da benzer şekilde bir Makedon kolonisini kabul etmiş olabileceğini ifade etmektedir. Ancak Kibyra'nın kuzeyinde, Phrygia'nın en güneybatısında yer alan antik Themisionium ya da Themisionion (Karahöyük/Karayük) kenti kurucusu konusunda Antigonos'un amirali olan Samoslu bir Themison ile II. Antiokhos'un gözdesi aynı isimde Kıbrıslı bir Themison adında iki farklı kişiye gönderme yaparak kuşkusunu dile getirmiş ve merkezi Phrygiadaki Makedon garnizonunun yer aldığı Dokimeion ile bağlantı kuracak bir şeyin olmadığını iddia etmiştir.²²⁶

Kentin Siyasi tarihinden devam edecek olursak Synnada'nın kuşatılması ve hazinesinin Lysimakhos ve koalisyon güçlerinde boşaltılmasından bir yıl sonra Antigonos Torosları aşarak güneyden merkezi Phrygia'ya ulaştığında Lysimakhos'un ordusu da burada idi. Antigonos'un ordusunda 12000 süvari, 20000 piyade ve 480 adet de Hint fili yer almaktaydı. 301 yılı baharında Hellespontos Phrygia'sında Demetrios ile Antigonos birliklerini birleştirdi. Daha doğuda olasılıkla Ankyra yakınlarında Lysimakhos ve Seleukos güçleri bir araya geldi ve güneybatı yönünde Kral Yolu'nu takip ettiler. Ipsos'da Afyon'un yaklaşık 10 km kuzeyinde savaşa karar verilir²²⁷. İhtiyar Antigonos Monophthalmos savaş meydanında öldürülür. Sahip olduğu servet ganimet olarak Lysimakhos ve koalisyon güçlerince paylaşılır. Diadokhlar tarihinde dünyanın yeni bir bölünmesine yol açan ilk derin

²²⁴ Daubner, 2010: 46.

²²⁵ Jones, 1937: 49.

²²⁶ Jones, 1937: 50.

²²⁷ Hogard, Antigonos, Batı Phrygia'nın bir yerinde, muhtemelen Synnada yakınlarında, Lysimakhos'un Dorylaion'dan kaçıışı sonrasında inzivaya çekilmiştir. Karşılaşma doğal olarak Paroreus'un batı ucudur ve fillerin, savaş arabalarının ve süvarilerin rol oynadığı büyük savaş hem düz hem de kuru olan bir ovada olmuş olmalıdır diyerek savaş alanının yeri ve askeri güçler konusunda fikir beyan etmektedir. Bkz. Hogard, 1890: 153.

kırılma gerçekleşir. Lysimakhos Torosların berisindeki Antigonos'un Asia Minor'daki satraplıklarını ve İskender İmparatorluğu'nun doğusunda bulunan Seleukos ise Suriye kıyılarından Indus'a, Anadolu'da ise Güney Kapadokia ve Armenia'yı talep eder. Pleistarkhos Kilikia'ya atanmış olmasına karşın uzun süre devam edemez. Küçükasya'nın toprakları söz konusu olduğunda, bazı şeyler yalnızca kağıda yazılırken, bazıları hızla kaybedilir. Ipsos'taki savaş alanından kaçan Demetrios için, kıyı kentlerinde hala Antigonid üsleri vardı ya da onun tarafından geri kazanıldı. Ayrıca, Ipsos galibi koalisyon derhal tekrar dağıldı: Seleukos, II. Arsinoe'nin (Lagid) en büyük kızı ile evlenen Ptolemaios ve Lysimakhos arasındaki ittifakları öğrendiğinde, Demetrios ile birlikte düzenleme yaptı ve onun kızı Stratonike'yi kendisine ikinci eş olarak aldı ve güçler dengesi yeniden oluşturuldu.²²⁸

Thrakia, Troia ve Aiolis bölgesinin de içinde bulunduğu Batı Anadolu topraklarını elinde bulunduran İskender'in haleflerinden Agathokles'in oğlu Lysimakhos'un hazinesi Tieionlu Philetairos'un eline verilmişti. Lysimakhos'un ikinci eşi II. Arsinoe'nin, Lysimakhos'un babasıyla aynı ismi taşıyan ve ilk eşi Antipatros'un kızı Nikaia'dan olma oğlu Agathokles'e aşık olması ve aşkına karşılık bulamayınca da vatana ihanetle suçlaması sonucunda babası tarafından idam ettirilir.²²⁹ Agathokles'in ölümüne kızan ve Arsinoe tarafından muhtemel iftirasından endişe duyan Philetairos, Kaikos'ta Pergamon'u zaptetti. Kendisini ve hazineyi Seleukos'un eline teslim etmek için bir elçi gönderdi. Olan biteni öğrenen Lysimakhos hiç vakit kaybetmeden Asia'ya geçerek Sipylos Dağı yakınındaki Magnesia'ya doğru ilerledi. İ. Ö. 281 yılında Koroupedion Ovası'nda inisiyatif alarak savaşa girişen general tam olarak yenildi ve öldürüldü.²³⁰

Koroupedion Savaşı güneybatı Anadolu'da Ptolemaios Hanedanlığı'na ait olan topraklar dışında tüm Anadolu topraklarının I. Seleukos'un egemenliği altına girmesini sağlamış ancak İ. Ö. 3. yy.'da bu ülkede yeni otonom krallıkların ortaya çıkmasına engel olamamıştır. Bu krallıkların ilkinin temeli Bithynia'da, ikincisi Pontos'ta, üçüncüsü Kappadokia'da ve dördüncüsü Pergamon'da atılmıştır. Yukarıda Philetairos'un Pergamon tahtına oturması ile ilgili hikayenin başka bir versiyonunu kaleme alan Strabon'un anlatımında ise kendisine iftira atan Arsinoe ile aralarındaki antlaşmazlıktan ötürü Philetairos Pergamon kentinin ayaklanmasına neden olmuş ve fırsatlardan yararlanarak kenti yönetmiştir ve bu sırada Seleukos Nikator da ülkeyi işgal ederek Lysimakhos'u tahtan indirmiş fakat sonradan kendisi de Ptolemaios Keraunos tarafından pusuya düşürülerek öldürülmüştür. Philetairos genel olarak çevresindekilere veya güçlülere her durumda hizmet ederek, dostluk

²²⁸ Christian ve Frei, 2010: 245.

²²⁹ Paus., *Paus. Gr. Descr.*: I. 10, 3; ayrıca bkz. Iust. *Epitome*: XVII.1-2.

²³⁰ Paus., *Paus. Gr. Descr.*: I. 10, 5; Arslan, 2000: 36.

ve vaatlerle kaledeki egemenliğini sürdürmüş ve böylece yirmi yıl hazinenin ve kalenin hakimi olmuştur²³¹. Öyle anlaşılmaktadır ki hazinenin korunmasından sorumlu Lysimakhos'un bir komutanı olan Philetairos Pergamon kent devletinin kurucu sıfatını taşımaktadır. Hadım olması nedeniyle çocuğu bulunmayan Philetairos İ. Ö. 283-263 yıllarında hüküm sürdükten sonra iki erkek kardeşinden büyüğü olan Eumenes'in oğlu Eumenes'e (I. Eumenes) tahtını bırakmıştır. Seleukos krallığının başına İ. Ö. 281 yılında I. Antiokhos (Soter) geçmiştir. Philetairos'un Pergamon'da iktidarı kesinkes devraldığı ve I. Antiokhos Küçükasya'ya sahip olmasından bir yıl sonra İ. Ö. 280 yıllarında, Avrupa içlerinde yeniden içten içe başlayan; ana vatanları kuzeybatı Almanya'daki Ren bölgesinden²³² kuzeyli kavimlerin baskısıyla topraklarından göçe zorlanan ve en erken göç hareketleri tarihleri İ. Ö. 900'lü yıllara uzanan Keltler/Galatlar'ın, peyderpey kıta Avrupasında kuzey, kuzeybatı, batı ve güney yönündeki devam eden hareketlenmeleri M. Ö 4. yy. başlarında doğu yönüne kaymıştır. Olasılıkla Lysimakhos'un ölümünden de bir şekilde haberdar olan ve yaşanan otorite boşluğunu doldurmak üzere Lysimakhos'un topraklarına dalgalar halinde gelen Keltler/Galatlar Lysimakhos'un Avrupadaki topraklarını tapınaklara varıncaya kadar yağmalamışlardır. Gelenler Kerethios, Bolgios, Brennos ve Akikhorios adlarına sahip boy beyleri'nin (regulus) komutasında üç koldan balkan yarımadasına saldırmışlardır; Bogios komutasındaki Galatların Makedonya'ya saldırıları sırasında Makedonya kraliyet tahtında oturan Ptolemaios Keraunos da ölmüştür. Organize bir şekilde Galatlar Illyria, Serbia, Makedonia, Hellas (= Yunanistan) ve Thrakia'yı yağmaladıktan sonra gruplar halinde ya Hellespontos (= Çanakkale Boğazı) üzerinden ya da Byzantion üzerinden Anadolu topraklarına giriş yapmışlardır. Anadolu'ya Bosphoros(= İstanbul Boğazı) üzerinden girişlerinde kendilerine önderlik eden Galat boy beyleri Leonnorios ve Luturios'tur²³³. Kelt boylarının bu süregelen konar göçer yaşam tarzlarının ve Anadolu anakarasına ulaşmaya isteme sebeplerine ilişkin gerekçeler arasında tarihçi Livius'a ve Iustinus'a göre yoğun nüfus artışı²³⁴, kendilerine olan aşırı güven duyguları ve doğunun zenginliğine dair duyular üzerine iştahlarını kabartan ganimet arzusu temel rol oynamıştır²³⁵. Navorro'ya göre ise anavatanlarından bu denli uzakta bulunma isteklerinin artan nüfusa paralel olarak azalan ekilebilir tarım arazisi kıtlığı önemli bir neden olarak görülemez²³⁶. Dalgalar halinde gelen Kelt boyları ana kara Hellas'ta büyük bir tehlike arz etmiştir. Brennos Hellas'ın içlerine

²³¹ Strab., *Geogr.*: XIII.1, 4.

²³² Galatların kökeni konusunda bkz. Arslan, 2000: 6.

²³³ Kaya, 2011: 33.

²³⁴ Liv., *Ab urbe condita*: V. 34.

²³⁵ Op.cit.: XXXVIII. 16, 1; V. 48.

²³⁶ Navorro, 1978: 66.

atılmış ancak Aitolialılar tarafından püskürtülmüştür. Kentler yakılıp yıkılmış ve yağmalanmıştır. Makedonia'nın istilasından sonra işgalci Keltlerin (Gal'ler) yarattığı tehlikeler 279 yılında birbirlerinin etki alanına müdahale etmemeyi kabul eden ve Keraunos'un ölümü üzerine boşalan saltanat koltuğuna geçen Makedonia kralı Antigonos Gonatas (İ. Ö. 283-239) ile Seleukos kralı I. Antiokhos Soter (İ. Ö. 281-261) arasında bir antlaşmaya yol açmıştır²³⁷. Bu dayanışma sayesinde Delphoi önünde yapılan savaşta Galatlar püskürtülebilmıştır. Keltlerin bir kısmı ülkelerine dönmüş, bir kısmı Serbia (= Sırbistan)'da, Thrakia'da kalmış, doğu kolunu oluşturan Trokmi, Tolistobog ve Tektosag'lar ise Bithynia kralı I. Nikomedes'in (İ. Ö. 280-242) hizmetinde görev yapmak üzere kimi Bosphoros üzerinden kimi de Hellespontos üzerinden Küçükasya'ya giriş yapmışlardır²³⁸. Strabon'a göre bunlardan ikisi, Trokmi'ler ve Tolistobog'lar önderlerinin ismini, Tektosag'lar ise ana yurtlarındaki kabile ismini almışlardır²³⁹. Galatların Anadolu topraklarına geçişini ve yerleşmelerini Bithynia kralı Nikomedes, Seleukos kralı I. Antiokhos'un yanında yer alarak kendisine isyan eden kardeşi Zipoetas'a karşı savaşmaları karşılığında izin vermiştir. Pompeius Trogus'un eserini özetleyerek aktarmış olan Iustinus'a göre²⁴⁰ Galatlar, Zipoetas'a karşı kazanılan zaferin ardından Bithynia kralı Nikomedes'in kendilerine tahsis etmiş olduğu bölgeye, Diodoros'un²⁴¹ Hellenlerle kaynaşmalarından dolayı Hellenogalatai dediği bu boylar topluluğunun toprakları Galatia'ya diğer bir deyiş ile Gallograecia/Gallograikia'ya yerleştiler. Ancak bu bölgede yerleşmeden önce olasılıkla Bithynia kralı Nikomedes, Pontos kralı Mithridates ve müttefikleri Kuzey Birliğine üye kentlerin kurduğu ittifakın kışkırtmasıyla düşmanları I. Seleukos'un ellerinde bulunan ve topraklarının zenginliği dolayısıyla iştahları kabartan Batı Anadolu kıyılarına yağmalamayı ve bir şekilde kayıplarını telafi ederek ganimetle kendilerine sunulan araziye geçmeyi uygun bulmuşlardır²⁴². Ancak boylar arasında bu yağma ve talan işinde boy beylerinin yağmalanacak yerlerin paylaşımında kura yöntemi esas alınmıştır. Livius'un anlatımıyla barbar ve savaşçı bir doğaya sahip Kelt (Gal) topluluğu üç boy halinde Batı Anadolu içine yayılmış; yağma ve talan alanları şu şekilde belirtilmiştir:

Trokmi'ler Hellespontos'a, Tolistobog'lar Aeolis ve Ionia'ya, Tektosag'lar da Asia'nın iç kısımlarına yerleşti. Tauros'lardan tüm Asia'ya kadar olan yerleri haraca

²³⁷ Kaya, 2011:35, 62.

²³⁸ Arslan, 2000: 55.

²³⁹ Strab., *Geogr.*: XII.5.1.

²⁴⁰ Iust., *Epitome*: XVII. 2; Paus., *Paus. Gr. Descr.*: I. 16, 2.

²⁴¹ Diod., *Bibl. Hist.*: V. 32, 5.

²⁴² Kaya, 2011: 5.

zorluyorlardı. Hatta Halys ırmağı'na kadar olan bölgeyi iskan etmişlerdi. Öyle ki “terör” onların isimlerinden biriydi²⁴³.

Trokmiler'in Hellospontos civarında yağmaladıkları en önemli iki kent Ilion (= Hisarlık Tepe) ve Kyzikos'tur (= Erdek). Tolostoboglar kura alanlarına yönelmişler, İ. Ö. 270 yılına değin Erythrai (= Ildırı), Miletos (= Milet), Ephesos (= Efes), Priene (= Güllübahçe), Didyma (= Didim) gibi Yunan polislerini yağmalamışlardır. Tektosaglar ise iç kısımlarda terör estirmişler; Thyateira (= Akhisar), Laodikeia (= Goncalı) Themisonion (= Karahöyük) ve Kelainai-Apameia (= Dinar) kentlerini yağmalayarak haraca bağlamışlardır²⁴⁴. Galat saldırıları bu talan bölgeleriyle sınırlı kalmamıştır. Hemen hemen aynı tarihsel süreçte Karadeniz'in kuzey kesimlerinde Herakleia Pontika (Karadeniz Ereğli) ve Amisos (= Samsun) kura bölgelerinin dışında kalmasına rağmen talan ettikleri yerler arasına girmiştir. Yöre kentleri Galatika adı verilen vergi/haracını savaş tazminatı bahanesiyle İ. Ö. 189 yılına kadar ödemek zorunda kalmışlardır. Kuzeyden güneye Batı Anadolu'nun her alanı Galat teröründen nasibini almış, insanlar canlarını kurtarmak uğruna haraç vermek zorunda kalmışlardır. Pergamon kralığı da Galat teröründen korunabilmek uğruna hem Philetairos (İ. Ö. 281-263) hem de kardeşi I. Eumenes (İ. Ö. 263-241) devrinde Galatlara haraç vermek zorunda kalmıştır. Bu yoğun ganimet ve tedhiş hareketi 10-12 yıl kadar devam etmiş, nihayet I. Antiokhos komutasındaki ordu ile Galatlar arasındaki tarihe “Filler Savaşı” diye geçen büyük kapışmada (İ. Ö. 268) Galatlar yenilip kendilerine tahsis edilen *Gallograikia* denilen toprakların gerisine çekilmişlerdir. Bu çekilmede Seleukos'un askeri üstünlüğü elinde bulundurmasına karşın zaferini diplomasıyla taçlandırarak Batı Anadolu'daki kentlerin nefes almasını sağlamak uğruna uzlaşi yolunu tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bu savaş sonrası I. Antiokhos Galat yengisinden ötürü Batı Anadolu halkları tarafından “Soter = Kurtarıcı” diye anılmaya başlamıştır²⁴⁵. Plinius ise ünlü eseri Doğa Tarihi'nde (*Naturalis Historia*) Galat boyları ve Anadolu içerisindeki yayılım alanlarına dair bize şunları söylemektedir²⁴⁶: *Bu vesileyle, Phrygia'nın yukarısında yer alan ve eski başkenti Gordium'un yanı sıra o ilden alınan toprakların büyük bir kısmını içeren Galatia'dan da bahsetmemiz gerekiyor gibi görünüyor. Bu bölgelere yerleşmiş olan Gallialılara Tolistobog'lar, Votur'lar ve*

²⁴³ Liv., *Ab urbe condita*.: XXXVIII.16, 12-13.

²⁴⁴ Kaya, 2011: 41-49.

²⁴⁵ App. Syr.: 11.65: Σελεύκου δ' ἀποθανόντος διάδοχοι, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεχόμενοι τὴν Σύρων ἀρχήν, ἐγένοντο οἷδε, Ἀντίοχος μὲν πρῶτος ὅδε ὁ τῆς μητροῦς ἐρασθεὶς, ὃς καὶ σωτὴρ ἐπεκλήθη Γαλάτας ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίαν ἐσβαλόντας, ἐξελάσας, δεύτερος δὲ Ἀντίοχος ἕτερος, ἐκ τῶνδε τῶν γάμων γενόμενος, ὅτε θεὸς ἐπόνυμον ὑπὸ Μιλησίων γίγνεται πρῶτον, ὅτι αὐτοῖς Τίμαρχον τύραννον καθεῖλεν. Seleukos'un ölümünden sonra Suriye krallığı düzenli aralıklarla babadan oğula geçti: ilki, Avrupa'dan Asia'ya akın yapan Gallialıları kovduğu için ona “Soter” (= Kurtarıcı) takma adının verildiği üvey annesine aşık olan aynı Antiokhos'du. İkincisi, bu evlilikten doğan bir başka Antiokhos'tur ve tiranları Timarkhos'u öldürdüğü için ilk olarak Miletlilerden Theos (Tanrı) takma adını almıştır.

²⁴⁶ Plin. Nat. Hist. (b): V. 42.

Ambitout'lar denir; Maionia ve Paphlagonia'da yaşayanlara Trokmi denir. Kappadokia, Galatia'nın kuzeydoğusu boyunca uzanır ve en verimli kısımları Tektosag'lar ve Teutobodiak'lar tarafından tutulur. Bunlar, bu kısımları işgal eden milletlerdir; 195 kişi halinde halklara ve tetrarkhilere ayrılırlar. Kasabaları, Tektosag'ların Ankyra; Troem'lerin Tavium; ve Tolistobog'ların Pessinus'tur.

Plinius'un sözlerinden anlaşılan odur ki Synnada kenti Filler Savaşı'na kadarki süreçte Galatların istilasına uğramış ve yağmalanmış olmalıdır ve Pessinus kenti onlara bağışlanan toprakların en batı ucunda uzanan son Galat yerleşimi olarak sınır kenti konumundadır. I. Seleukos'un Anadolu'daki hakimiyeti bitene değin (İ. Ö. 189) Batı Anadolu kentlerinin Galatlar korkusu nedeniyle onlara vergi verdikleri bilinmektedir²⁴⁷. Onlara vergi vermeyi reddeden tek Hellenistik krallık Pergamon Krallığı ve krallık başkenti Pergamon'dur. Amcaları Philetairos ve I. Eumenes'in vergi vermesini içine sindiremeyen Attalos oğlu I. Attalos'un vergi vermeyi istememesi üzerine Galatlar Pergamon'a saldırmış ancak başarılı olamamışlardır. I. Attalos ile Galatlar arasında yapılan savaş (İ. Ö. 241-240) sonrası Pausanias²⁴⁸ tarafından Galatların Galatia'ya geçtikleri rivayet edilir. Benzer görüşler Strabon²⁴⁹ tarafından da dile getirilmiş; Galatlar'ın Attaloslar ve Bithynia krallarının topraklarını ele geçirdikten sonra sahiplerinin izniyle Galatia'ya yerleştikleri ifade edilmiştir. Polybios'a göre²⁵⁰ I. Attalos bu savaştan sonra kral ilan edilmiştir ve onun da Seleukos kralı I. Antiokhos gibi "Soter = kurtarıcı" sanını aldığını Pergamon'dan İ. Ö. yak. 236-197 yılları arasına tarihli üç yazıt²⁵¹ belgelemektedir. Pausanias²⁵² Batı Anadolu'dan Galatları sürenlerin Attaloslar olduğunu belirtmiştir. Bithynia Eyaleti Nikaia kenti doğumlu Dio Cassius'a göre, Bosphoros yoluyla Bithynia'ya geçen Galatlar Phrygia, Mysia ve Kappadokia arasındaki geniş coğrafya yerleşmişlerdir²⁵³. Dolayısıyla İ. Ö. 280 yılından itibaren Keltler'in 40 yıl boyunca yersiz yurtsuz dolaşmaları akla yatkın görünmemekte, olsa olsa Cassius'un dediği gibi kendileri için ayrılan coğrafyaya geçtikten sonra zengin batı kentlerinin zayıf noktalarına sürekli vur kaç taktığı ile civardaki halklar üzerinde tedirginlik yaratarak ganimet peşine düşmüş olmaları ve bu zenginlikleri yeni vatanlarına aktardıkları çok daha usa yakın görünmektedir.

²⁴⁷ Liv., *Ab urbe condita*: XXXVIII. 16, 13-14.

²⁴⁸ Paus., *Paus. Gr. Descr.*: I. 4, 5.

²⁴⁹ Strab., *Geogr.*: XII. 5, 1.

²⁵⁰ Polyb., *Hist.*: XVIII. 41, 7; Strab., *Geogr.*: XIII. 4, 2; Liv., *Ab urbe condita*: XXXIII. 21, 3.

²⁵¹ IvP (I): 43. βασιλεῖ|Ἀττάλῳ|σωτῆρι|Ἀπολλόδωρ[ος] = Apollodoros Kurtarıcı Kral Attalos için...; 44. [βασιλεῖ|Ἀττάλῳ|σωτῆρι] = Kurtarıcı Kral Attalos için; 45. βασιλέω|Ἀττάλου|σωτῆρος = Kurtarıcı Kral Attalos'un.

²⁵² Paus., *Paus. Gr. Descr.* I. 8, 2.

²⁵³ Dio Cass., *Hist. Rom.*: XIX. 63.

Galat topraklarında Ankyra yakınlarında Seleukos imparatorluğu kralı II. Seleukos (Kallinikos) ile kardeşi Antiokhos Hieraks arasında İ. Ö. 240'lı yılların sonlarında gerçekleştirilen ve II. Mithridates'in de Galat paralı askerleriyle Hieraks'ın yanında yer aldığı "Kardeşler Savaşı"nda Seleukos galip gelmesine karşın nihai zafer Hieraks'ın olmuştur. Galatlara yenilen II. Seleukos Kilikia'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Galatların kendi topraklarında yaptıkları ilk savaş budur. İkincisi ise İ. Ö. 189 yılında Romalılara karşı verdikleri savaştır. Hemen hemen bir çeyrek asır sonra Makedon hanedanlığının başında bulunan V. Philippos Roma'nın Akdeniz hakimiyetini kırmak için neredeyse 20 yıldır Roma'nın müttefik devletlerine saldırmaktaydı ve Hellen kentlerini egemenliği altına almak istiyordu. Atina liderliğindeki Yunan şehir devletleri yardım için Roma'ya başvurdu. Kendisini Hellen kentlerinin özgürlüklerinin koruyucusu gören Roma ordusu İ. Ö. 197'de Titus Quinctius Flamininus'un önderliğinde, Aetolia Birliği'nden müttefikleri ile Larissa'da bulunan Philip'i aramak için Pherae'ye doğru yürüdü. Thessalia'daki Kynoskephalai Dağı yakınlarındaki savaşta (Μάχη τῶν Κυνὸς Κεφαλῶν) V. Philip yenilmiş ve savaşın yapıldığı yerle anılan antlaşmayla Makedonia Roma Cumhuriyeti'ne boyun eğmiştir. Kendisini İskender'in mirasının sahibi olarak gören Suriye Kralı III. Antiokhos'un Roma ile 7 yıl süren zıtlaşmaları ve fiilen Makedonia'yı ele geçirmek üzere Thrakia'ya girmesi Roma için bir savaş ilanı sayılmış, İ. Ö. 190 yılında yapılan savaşta yenilen III. Antiokhos Asia'ya çekilmiştir. Ancak Romalılar Antiokhos'un peşini bırakmamıştır. Asia Minor'da Sipylos Dağı yakınındaki Magnesia'da (Magnesia ad Sipylum) yapılan ikinci savaşın sonunda III. Antiokhos bir kez daha yenilerek Torosların ardına sürülmüştür. Magnesia'da kazanılan zaferin mimarı Romalı general Scipio Africanus, Seleukos Krallığı ile bir ön antlaşma yapmıştır. Antlaşma koşullarına göre kentler anahtarlarını Romalı generale teslim edecekler ve egemenlik haklarından feragat ederek Roma egemenliğini kabul edeceklerdi. Böylece Seleukos Krallığı'nın Anadolu'daki varlığı fiilen son bulmaktaydı. Bundan böyle Seleukos Krallığı'nın Toros Dağları'nın güneyine inmesi yasaklanmıştır. Antlaşma taslağı Roma senatosunca değerlendirmeye alınacağından kesin antlaşma şartlarının belirlenmesi yaklaşık bir yıl sonraya kalmıştır. Antlaşma şartlarının kesin hüküm altına alınması görevi Manlius Vulso'nun başkanlığındaki 10 kişilik (decem legati) elçiler heyetince Apameia (= Dinar)'da yürütülmüştür²⁵⁴. Ordu komutasını 190 yılı konsülü Publius Scipio Africanus'un kardeşi L. Cornelius Scipio'dan Ephesos'ta devralan M. Vulso, II. Eumenes'in kışkırtması ve III. Antiokhos'a yardım eden kentler ile onun ordusunda paralı askerlik hizmeti yürütmüş olan Galatlara karşı bir cezalandırma hareketına girişti. Karia, Pisidia Pamhylia bölgelerindeki

²⁵⁴ Antlaşma şartlarının detayları için bkz. Liv., *Ab urbe condita*: XXXVIII. 38.; Polyb. *Hist.*: XXI. 42; Genel Galat tarihçesi için bkz. Kaya, 2011: 75.

kentleri²⁵⁵ yağmalayarak Phrygia üzerinden Galatia'ya yönelmiştir. Manlius Vulso'nun Roma senatosu'nun emri *Comitia tributa* ya da *Comitia centuriata* kararı olmaksızın aldığı sefer kararı esasen bir yağma harekatı niteliği taşımaktaydı. Tarihçi Livius, Vulso'nun Galatia seferi'nin Phrygia kısmındaki yürüyüş yolunu betimlerken Synnada kentini anmakta ve yarattığı korku ile ordusunun ganimetle dolu yüküyle ilerlemekte zorlandığından açık bir dille bahsetmektedir²⁵⁶.

Synnada bu tarihten itibaren diğer Phryg kentleri gibi Roma'nın sadık müttefiği Pergamon Krallığı'nın egemenlik alanına girmiştir. Roma Makedonia'daki Yunan polislerinin özgürlüklerini sağlarken uyguladığı aynı siyasi taktiği Küçükasya için de uygulamış; ilhak etmek yerine vasi tayin etme yoluna gitmiştir. Roma savaş sonrası Asia'dan çekilmiş, topraklarını Pergamon krallığının denetimine bırakmıştır. Artık Küçükasya Pergamon'un himayesindedir. Dolayısıyla Romalıların ve italik kökenli insanların Anadolu içerisinde ticaret yapma olanakları doğmuştur. Asia Minor'un hakimi durumundaki Pergamon Krallığı ile Galatlar arasında çıkar çatışması Roma'nın Asia'ya ayak basmasıyla son bulmuş gözükmemektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki Galatların bağımsız Tapınak Devleti²⁵⁷ Pessinus'dan ileri doğru Pergamon aleyhine topraklarını genişletme ve yağma yaparak düşmanlarını korkutma politikaları devam etmiştir.

İ. Ö. 179 yılında V. Philippos'un ölümü üzerine yerine geçen oğlu Perseus Romalılara karşı gizliden savaş hazırlıklarına başlamıştır²⁵⁸. Sonuçta (İ. Ö. 171-168) Roma ile Makedonia arasında III. Makedon Savaşı'na neden olmuştur. İ. Ö. 168 yılında Pydna'da yapılan savaş sonrası Perseus yenilmiş ve esir edilmiştir²⁵⁹. Roma Pergamon Krallığı'nın doğuda giderek güçlenmesinden tedirginlik duymakta ve bu nedenle Bithynia ve Galatia krallıklarını Pergamon'a karşı kışkırtarak güçten düşmesini istemektedir. 169 yılı konsülü, Philippus'un II. Eumenes'in Perseus ile Roma'ya ihanet ettiği iftirası ve Thessalia'daki bir savaşta Perseus'un galip gelmesi ve sorumlusunun II. Eumenes görülmesi Senato'nun Pergamon Krallığı'na ve kral II. Eumenes'e mesafeli tutumunun kaynağı olmuş ve kralın Galatların Synnada'ya kadar olan toprakları fiilen işgal etmesi dolayısıyla yardım istemek için Roma'ya gitmesi senato kararı uyarınca kabul edilmemesiyle sonuçlanmıştır²⁶⁰. Roma'nın kapıları yüzüne kapamasından sonra tek başına hareket etmek zorunda kalan II. Eumenes Sardeis'te bir ordu toplayarak Galatia üzerine yürümüştür. Senato 171 yılında Küçükasya'da genel havayı

²⁵⁵ Arslan, 2000: 97-100; Kaya, 2011: 77.

²⁵⁶ TLit.5.

²⁵⁷ Arslan, 2000: 102, dn. 397, 216, 217; Kaya, 2011: 98-102.

²⁵⁸ Arslan, 2000: 119; Kaya, 2011: 93-95.

²⁵⁹ Arslan, 2000: 120.

²⁶⁰ Polyb., *Hist.*: XXIX. 22, 4; XXX. 19,10.

değerlendirmek üzere Publius Licinius Crassus önderliğinde bir araştırma heyeti göndermiştir. Konsül II. Eumenes ile Galatlar arasında arabuluculuk amacıyla Synnada'da İ. Ö. 167 yılında bizzat Küçükasya'ya geldiğinde bölgenin tamamen bir savaş ortamı içinde bulunduğu şahit olmuştur. Licinius'un Synnada kentinde Galatlarla yaptığı görüşme²⁶¹ sağlıklı bir şekilde yürümemiş, Licinius Galatların mütecaviz tutumunu engellemek yerine bizzat Galat saldırganlığını perçinlemiştir. Roma'nın rakiplerini birbirine düşürerek zayıflatma politikası bir şekilde başarıya ulaşmış görünmektedir. Tüm olumsuz havaya karşın Synnada yakınlarında devam eden savaş sonunda II. Eumenes ve kardeşi Attalos Bithynia kralı II. Prusias'tan da destek gören Galatları yenmeyi başarmışlardır. Tüm Hellen kentleri II. Eumenes'i kurtarıcı gözüyle görmüş, kardeşi Attalos ile birlikte heykellerini dikerek onurlandırmıştır. Kral onuruna Sardeis'te (= Sart) ve Tralleis'te (= Aydın) her beş yılda bir düzenlenmek üzere *Panathenaia* ve *Eumeneia* şenlikleri tesis etmişlerdir²⁶².

Pergamon Krallığı'nın İ. Ö. 2. yy.'ın ilk çeyreğinin sonlarına doğru egemenlik altında bulundurduğu Synnada'nın da içinde bulunduğu Küçükasya'daki kentler için egemenlik nişanesi olarak sikke darbetmeye başladığı görülür. Kleiner Sardeis, Synnada ve Apameia kistophor'larının Pergamon'da basıldığını ileri sürmüştür²⁶³. Le Rider, Noe'nin Sardeis'e, Kleiner'in ise Synnada'ya atfettiği monogramlı İ. Ö. 2. yy.'ın ortalarına tarihli kistophorların Dionysopolis'e atfedilmesi gerektiğini savlamaktadır. Kleiner bu sikkeyi İ. Ö. 160-150 yılına tarihlemiştir. Mørkholm ise Galatların, Pergamon Krallığı üzerine ilerlerken Synnada'ya vardıklarında arabuluculuk yapmaları beklenen Roma elçilik heyeti üyeleri tarafından karşılandıkları 167 baharında, güçlerini Sardeis'te yoğunlaştıran Eumenes'in askerlerinin para ihtiyacını karşılayabilmek için Sardeis darphanesinden görevlileri Pergamon ordusunun Synnada'ya ilerlemesiyle oraya taşındıklarını ve geçici bir darphane kurarak ön yüz kalıplarının Pergamon'dan getirtilerek sikke darbının gerçekleştirildiği iddia etmektedir. Monogram veya 'in kılıç, yıldız ve amphora sembollerinin her iki yerde bulunmasını da görevlilerin ileri geri hareket ettirildiği şeklinde açıklamaktadır. Sonuç olarak Mørkholm en erken Synnada sikkelerinin basımının Galatlarla girişilen İ. Ö. yak.168-166 yıllarında basıldığı önerisini getirmektedir²⁶⁴. Le Rider ise İ. Ö. 166 yılındaki Galatların bozgunundan sonraki bir tarihi tercih etmiştir²⁶⁵. Hoover, ilk kez Pergamon Krallığı zamanında gümüş sikke

²⁶¹ Polyb., *Hist.*: XXX. 3, 5; Liv. *Ab urbe condita*: XIV. 34,10; Arslan, 2000: 123; Kaya, 2011: 96.

²⁶² Arslan, 2000: 123; Kaya, 2011: 97.

²⁶³ Cohen, 1995: 170; Mørkholm, 1979: 50. İ. Ö. II. yüzyılın ortalarına tarihli Synnada sikkeleri için bkz. SNG Aul. 3971, 8443; İ. Ö. 133 ve sonrası Synnada sikkeleri için bkz. BMC Phrygia: 392-393, nos. 1-7.; SNG Aul.: 3972-3973; SNG Cop.:705-709; TNm.1, TNm.2.

²⁶⁴ Mørkholm, 1979: 52. En erken kistophor sikke darbı gerçekleştiren kentler için bkz. Harita 8.

²⁶⁵ Cohen, 1995: 294; Tekin'e göre Geç Hellenistik Dönem'de (İ. Ö. 2. yüzyılda) Batı Anadolu'da tedavül eden sikkeler arasında kistophorlar önemli bir yere sahiptir. Kistophorun kelime anlamı "sepet taşıyan"dır; ancak

darbının Synnada'da gerçekleştirildiğini iddia ederken konu hakkında etraflı bir analiz yapmayı ihmal etmemiştir. Hoover'a göre bu sikkeler Pergamon Krallığı sathında kentlerin kullandığı standartlaşmış tipteki nadir tetradrahmilerden oluşuyordu. Ön yüz cista mystica (kült sepeti)'dan çıkan bir yılını betimlemekteydi. Arka yüz ise iki yılanın çevrelediği içinde yay bulunan sadak (gorytos) taşır²⁶⁶. Bu türler Pergamon Krallığı'nın tanrısal ataları Dionysos ve Herakles'i işaret eder. Cista mystica'nın öne çıkması, sikkelerin kistophoroi (sepet taşıyıcıları) olarak eski tanımlamasına yol açtı. Onların ağırlık standartları Tetradrahmi için yaklaşık 12.6 g. yaygın olarak kistophorik standart olarak bilinir. Synnada'nın erken kistophoroi eşsiz örneği darphane adını veren bir monogram ile tanımlanır. Bu monograma Phrygia'daki Lysias ismi ya da Lydia'daki Nysa ismi olarak karar verilebileceği muhtemel olmayan bir olasılık olarak ortaya atılmıştır. Yazar sikke kalıplarının üretildikleri yer konusunda Mørkholm'dan farklı bir tez ortaya atmış bu sikke kalıplarının Pergamon'dan getirildikleri konusundaki Mørkholm'un düşüncesinin aksine Sardeis'te üretildiklerini iddia etmekte ancak sikke kalıplarının Sardeis'ten Synnada'da kullanım için gönderilip gönderilmediği ya da Synnada'da sikkelerin piyasaya sürülmesi için sikkelerin Sardeis'te darbedilip edilmedikleri bilinmemektedir diye de açık bir kapı bırakmaktadır. Yazar devamında şunları ilave eder: Aulos (çift borulu tek ağızlı bir tür flüt) sembolünün varlığı aynı zamanda Menderes nehri üzerindeki Apameia'nın da sikkenin üretim ve/veya

burada sepeti (cista mystica) taşıyan sikkenin kendisidir, yani "üzerinde sepet tasviri olan sikke" ima edilmektedir. Sikkelerin ön yüzünde asma yapraklarından bir çelenk içinde Dionysos ayinlerinde kullanılan bir kutsal sepet ile bu sepetin yarı açık kapağından çıkan bir yılan tasvir edilmiştir. Arka yüzde ise bir sadağa dolanmış iki yılan yer alır. Sikkelerin hangi darphanede basıldığı ise yine arka yüzde yer alan kent adı kısaltmasından, sembollerden ve monogramlardan anlaşılır. Pergamon Krallığı'nın kontrolünde basıldıkları düşünülen kistophorlar, Pergamon'un yanı sıra krallığın egemenlik alanında bulunan Ephesos, Tralles, Adramytteion, Smyrna, Apollonis, Thyateira, Nysa, Sardeis, Stratonikeia, Apameia, Laodikeia ve Synnada gibi kentlerde de basılmıştır. Kistophorlar İ. Ö. 1. yüzyıldan İ. S. 2. yüzyılın içlerine kadar, aynı birimde fakat farklı ön ve arka yüz tasvirleriyle Romalılar tarafından da basılmışlardır. Bkz. Tekin, 2019: 259. Ayrıca Kistophor sikkelerin Küçükasya'daki yayılım alanı konusunda detaylı bilgi ve bu sikke türü üzerine yapılan çalışmalar için bkz. Mersan, 1846-1847: 1-16.

²⁶⁶ TNm.1; TNm.2; Ön yüzde sarmaşık dalları içindeki Cista Mystica'dan çıkan bir yılan arka yüzde yay etrafında karşılıklı dolanmış iki yılanın betimlendiği İ. Ö. 160 -150 yıllarına tarihli sağa doğru Aulos'lu gümüş Kistophor için ayrıca bkz. Hoover, 2012: 279, 760. Benzer türde ancak arka yüzünde SYNNA. lejandına sahip ve İ. Ö. yak.88-67 yıllarına tarihli amphora üzerinde yüzü sağa bakan baykuş betimli kistophor için bkz. 761. Bronz nominal değer B kategorisinde M.Ö 133 ve sonrası sikkeler için bkz. TNm.3; TNm.4; TNm.5; TNm.6; Ayrıca bkz. Hoover, 2012: 279, 762; Önyüz: Defne taçlı Zeus başı sağa doğru. Arka yüz: SYNNAΔE. Lejandi, iki yandaki pilei'in üstünde yıldızlarla çevrelenmiş arasında haşhaş ve buğday taneleri. Magistrat ismi (ΜΑΡΣΥΟΥ ΙΗΝΟΦ, ΜΕΛΤΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΥ, ΜΗΔΕΙΟΥ ΑΡΤΕΜΙ, ya da ΠΑΠΥΛΟΥ ΜΝΗΣΙΘΕ) sola doğru. İ. Ö. yak.88-67 darpedilmiş. Kentin koruyucu tanrıçası kimliğiyle öne çıkan Tanrıça Tykhe'li sikkeler için bkz. TNm.7; TNm.8 TNm.9 TNm.10 TNm.11 TNm.12; TNm.13; TNm.14 TNm.15. Ayrıca bkz. Hoover, 2012: 279, 763. Önyüz: Kuleli Kybele (ya da Tyche?) sağa doğru. Arka yüz: SYNNAΔE. Zeus ayakta sola doğru şimşek ve skeptre tutmakta. Magistrat ismi (ΑΔΥΜΕΤΟ, ΙΕΡΟΚΛΗ, ΜΑΙΑΝΔΡΙ, ΜΑΡΣΥΟΥ, ΜΕΝΕΣΤΡΑΤΟΥ, ΤΙΜΕΟΥ, ya da ΤΙΜΟΘ) sola doğru. İ. Ö. yak. 67-48. Nominal değer C kategorisinde sikkeler için bkz. 764. Önyüz: Defne taçlı Zeus başı sağa doğru. Arka yüz: SYNNA/ΔΕΩΝ. Haşhaş başı ve buğday tanesi. Hiçbir sembol ya da monogram yok. İ. Ö. yak.88-67' de darbedilmiş. Tanrı Hermesli sikke için bkz. TNm.8; Ayrıca bkz. 765. Önyüz: Petasos'lu Hermes büstü sağa doğru. Omuzu üzerinde caduceus. Arka yüz: SYNNA- ΑΔΜΗΤ[Ο] magistrat ismi, Herakles sopası. İ. Ö. yak.67-48.

dağıtımında katılımı olduğunu akla getiriyor. Kistophoroi üretimi Synnada'da yaklaşık İ. Ö. 150 civarında durmuştur. Ancak İ. Ö. 1. yy. başlarında yeniden başlamıştır. Gümüş kistophorik Tetradrakhmiler'e ek olarak Synnada ayrıca İ. Ö. 1. yy.'da B ve C nominal değerde 2 seri bronz sikke üretmiştir. Olası bir B ve C nominal değerdeki set Zeus başını Demeter ve Persephoneli (yanında Dioskouroi'un pilei ile çevrelenmiş haşhaş başı ve buğday tanesi) Eleusis mister kültürünü eşleştirir. Nominal değer B üzerinde Kybele (veya Tykhe?) ve Zeus'un başı ile nominal değerde C üzerindeki sopalı bir Hermes'le eşleştirilmiş ikinci bir diziye sahiptir. Sözü edilen ikincisi magistrat ismiyle Kybele/Zeus emisyonuna bağlanmıştır. Tam veya kısaltılmış Yunan lejandları, "Synnadalıları" düzenleyen otorite olarak tanımlamaktadır. Magistrat isimleri düzenli olarak görülür. Zeus serisinde, Maiandros üzerindeki Apameia'nın modelini izlerler ve patronym içerirler. Fakat Kybele ve Hermes sürümlerinde sadece kişisel adlar görünür²⁶⁷.

Mørkholm en erken kistophor sikke darphaneleri ve onların sikke emisyonları ile ilgili aşağıdaki bilgiyi paylaşmaktadır: “ İ. Ö. 175-134 arasında beş kistophor darphaneyi gözönünde bulundurmalıyız: Pergamon, Parion ya da Apollonia, Sardeis, Ephesos ve Tralleis. Üretimleri, olağanüstü askeri faaliyetlerle bağlantılı olarak her iki durumda da, Synnada'da (İ. Ö. 167-166) ve Lykos üzerindeki Laodikeia'da (= Λαοδίκεια ἐπὶ Λύκῳ) (İ. Ö. 158 ya da 157) yerleştirilen yan kuruluş darphaneleri tarafından iki özel vesileyle desteklemiştir. Sikkenin gelişimi en iyi Kleiner ve Noe tarafından kaydedilen kistophorik tetradrakhmiler için öngörülen kalıplarla gösterilmiştir.”²⁶⁸

Tablo 3.1 Mørkholm tarafından verilen Kistopohorik sikke darbeden kentler listesi

		<i>Pergamum</i>	<i>Parium / Apollonia</i>	<i>Sardes</i>	<i>Ephesus</i>	<i>Tralles</i>
1.	ca. 175–168 B.C.	20	6	8	9	22
2.	ca. 168–157 B.C.	18	8	7	15	} 48
3.	ca. 157–140 B.C.	40	27	3	20	
4.	ca. 140–134 B.C.	11	4	–	13	12
5.	ca. 134–128 B.C.	19	3	5	45	19
		108	48	23	102	101

Kaynak: Mørkholm, 1979: 59

Thonemann da kistopohorik sikke darbu gerçekleştiren kentlere dair şunları kaydeder : “İ. Ö. 2. yy.'ın ortalarında (İ. Ö. 167-133) yarım düzine büyük şehir, düzenli olarak, kistophorik tiplerle sikkeler basmıştır: Pergamon, Sardeis, Ephesos, Tralleis, Laodikeia, ve Phrygia'da Apameia. Adramytteum ve Kormasa gibi birkaç küçük kasabada da sikke darbu

²⁶⁷ Hoover, 2012: 279.

²⁶⁸ Mørkholm, 1979: 59.

gerçekleştirilmiştir. Akhaia ve Lykia Birliği sikkelerinde olduğu gibi sikkenin arka yüzünde çeşitli darphanelerin kısaltılmış formu verilmiştir. Pergamon için PER, Tralles için TRAL vb. Batı Asia Minor İ. Ö. 133 Roma Eyaleti olduktan sonra Synnada, Nysa ve Smyrna da dahil olmak üzere daha fazla Kistophorik sikke darbeden darphane sayısı patladı. Magistrat isimleri ve tarihler de İ. Ö. 133'ten sonra görülmeye başladı. Nihayet çeşitli Yunan şehirlerinin ve yerel yöneticilerinin isimleri Roma Eyalet valilerinin isimleriyle birlikte görülmeye başlamıştır.” diyerek bir iç Batı Anadolu kenti olan ve Roma'nın senato kararıyla bir oldu bittiye getirerek Asia Eyaleti'ne dahil ettiği Synnada kentinin kistophor sikkelerinin üzerindeki lejantlar sayesinde kentteki hakimiyetinin İ. Ö. 133 sonrasında belgelendiğini ifade etmektedir²⁶⁹. Thonemann kitabının ileriki bölümünde şunları ifade eder: “ kistophorik sikkeler Pergamon Krallığı'nın Roma topraklarına katılmasından sonra hem Pergamon Krallığı'nın sikke basma yetkisi olan darphaneleri hem de Synnada ve Nysa gibi yeni kistophorik darbi yapan kentler büyük miktarlarda darbetmeye devam etti (yak. İ. Ö. 129) Attalos sonrası Ephesos'un kistophor bolluğu İ. Ö. 134/33'te başlayan yeni bir sivil döneme tarihlenmektedir. Bu sayede, bir Roma yetkilisinin, yeni Roma Eyaleti Asia'nın sikkeleri üzerindeki ilk görünümünü tam olarak tarihlendirebiliriz. İ. Ö. 122/1 yılında Ephesos darphanesi, bir dizi kistophor ve üzerinde Latince C. AT-IN(IUS) C. F. yazan altın staterler basmıştır.²⁷⁰ Bu kişi muhtemelen İ. Ö. ya 122 ya da 121 yılında praetor olan C. Atinius Labeo'dur.”²⁷¹ demekle Roma'nın Asia Eyaleti'ndeki varlığını somut hale getirmektedir.

Galatlar İ. Ö. 166-165 yılından itibaren Pergamon krallığına bağımlı bir devlet olmaktan kurtulmuştur. Galatlar ile Pergamon Krallığı arasındaki ilişkilere kaynaklık edebilecek tek bilgi kaynağı II. Eumenes ve kardeşsever (Φιλάδελφος) lakabıyla ünlenen kardeşi II. Attalos (İ. Ö. 159-138) ile Pessinus Tapınak Devleti başrahibi Attis arasındaki gizli yazışmalardır²⁷².

Roma, 146 yılında Makedonia'yı işgal ederek bir Roma Eyaleti haline getirmesinden on üç yıl kadar sonra beş yıldır Pergamon kraliyet tahtında bulunan II. Attalos'un aynı adlı yeğeni, zalimliğiyle halkın nefretini üzerine çeken kral III. Attalos'un, -annesine aşırı düşkünlüğü dolayısıyla Φιλομήτωρ (annesever) lakabıyla da tanınmaktadır- Pergamon kenti ve krallık toprakları dışında kalan yerleri hastalanıp öldüğünde Roma'ya miras bıraktığı anlaşılmıştır²⁷³. Roma III. Attalos'un vasiyetnamesi Roma'ya ulaşır ulaşmaz gerekli yasal düzenlemeleri yapmak üzere İ. Ö. 132 yılında P. Cornelius Scipio Nasica'nın başkanlığında 5

²⁶⁹ Thonemann, 2016: 78.

²⁷⁰ Thonemann, 2016: 177. Fig. 9.13

²⁷¹ Thonemann, 2016: 177.

²⁷² Arslan, 2000: 126-127; Kaya, 2011: 101.

²⁷³ Arslan, 2000: 129.

kişiden oluşan bir elçiler heyetini Pergamon'a göndermiştir²⁷⁴. Ancak III. Attalos'un kardeşi ve II. Eumenes'in gayri meşru oğlu olduğunu iddia eden Aristonikos (= III. Eumenes)²⁷⁵ Pergamon Krallığı'nın yasal varisi kendisinin olduğu savıyla Roma'ya karşı ayaklanmıştır. Direniş genel bir ayaklanmaya daha dönüşmeden Nasica öldürülmüştür. Senato, ayaklanmayı bastırmak üzere görevlendirilen P. Licinius Crassus da bir çatışmada öldürülünce ve müttefik krallar Bithynia kralı II. Nikomedes, Kappadokia kralı V. Ariarathes (Eusebes Philapator), Paphlagonia beyleri ve Pontos kralı V. Mithridates'in (Euergetes) isyana bastırmada yetersiz kalmaları üzerine Roma M. Perperna adlı komutanı 129 yılında ayaklanmayı bastırmak ve isyanın elebaşısı Aristonikos'u yakalamak üzere görevlendirmiştir²⁷⁶. M. Perperna müttefiklerin de yardımıyla Stratonikeia (= Eskişehir)'da kısırdığı Aristonikos'u son savaşta yenmeyi ve esir almayı başarmış ancak görevini tamamlayamadan ölmüştür. Yerine İ. Ö. 129 yılı Konsülü Manius Aquillius gelmiş ve beraberindeki heyetle 126 yılına kadar Pergamon Krallığı'nın bir Roma Eyaleti statüsü kazanması için gereken yasal düzenlemeleri yapmıştır. Böylece Roma Küçükasya'da ilk eyaleti *Provincia Asia*'yı kurmuştur. Roma isyan sırasında yardımlarını esirgemeyen müttefik krallarına Pergamon krallığına sınırdaş toprakları dağıtarak ödüllendirmiştir. Lykaonia'yı savaş sırasında ölen Kappadokia kralının oğullarına; Phrygia Epiktetos'un bazı bölümlerini Paphlagonia prenslerine ve Apameia ile Synnada'nın da içinde bulunduğu Büyük Phrygia'yı ve Galatia'yı Pontos kralı V. Mitridates'e vermiştir²⁷⁷. İ. Ö. 126 yılında Roma'ya dönen Aquillius rüşvet karşılığında Büyük Phrygia'yı V. Mithridates'e (Euergetes) verdiği iddiasıyla mahkemeye verilmiştir. Aquillius isnat edilen suçtan aklansa da müttefik krallara pay edilen toprak düzenlenmesi senato tarafından lağvedilmiştir. Sonuçta Phrygia ve Lykaonia'nın durumu konusunda bir belirsizlik oluşmuştur. V. Mithridates'in (Euergetes) İ. Ö. 120 yılında bir saray entrikası sonucu Sinope (= Sinop)'de öldürülmesi²⁷⁸ sonrası krallık, eşi Laodike ve yaşı küçük olan oğlu VI. Mithridates'e geçince Asia Minor'da kalıcı olmak arzusunda ısrarlı davranan Roma, Pontos Krallığı'nı bir kadının yönetmesi ve saltanat varisinin yaşının küçüklüğünü fırsat bilerek Büyük Phrygia'yı işgal etmiş ve bu toprakları yeni kurulmuş *Provincia Asia*'ya bağlamıştır²⁷⁹. Konuya dair Thomas Drew-Bear, sorunlu bölgeleri doğrudan ilhak etmek yerine, bir bağımlı ülke kralının idaresinde dış bölgelere yerleştirme politikasını senato tarafından sıklıkla

²⁷⁴ Kaya, 2011: 103.

²⁷⁵ Aristonikos'un Eumenes'in yasal varisi olduğunu belgelemek amacıyla egemenlik nişanesi olarak üzerinde III. Eumenes lejantlı sikkeler bastırdığı görülür. Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Adams, 1980: 302-314.

²⁷⁶ Arslan, 2000: 130; Kaya, 2011: 103-104.

²⁷⁷ Iust., *Epitome*: XXXVII.1, 2; XXXVIII. 5, 3; Magie, 1950: 1042, dn. 26; Arslan, 2000: 131; Şahin, 2005: 16; Carbone, 2016: 93. Aristonikos ayaklanması ve Manius Aquillius'un müttefiklere bağışlanan toprak düzenlemelerinin detayları için bkz. Tozan, 2016: 68-96.

²⁷⁸ Strab., *Geogr.*: X. 4, 10; Iust., *Epitome*: XXXVII. 1. 6; Sherk, 1969: 28.

²⁷⁹ Arslan, 2000: 132; Kaya, 2011: 105.

benimseyen Roma'nın hiç şüphe yok ki 120 yılındaki V. Mithridates'in (Euergetes) bir suikaste kurban gitmesinden ve bu bölgede vergileri arttırma fırsatını arayan Publicaniler baskısı nedeniyle mirasçılardan alındığını ifade etmiştir²⁸⁰. Böylelikle Roma, Pontos Krallığı'na bağışlamış olduğu toprakları zorla geri almış oluyordu. Roma Cumhuriyeti senatodan çıkardığı yeni bir kararla Pontos Krallığı'na bağışladıkları toprakları Asia Eyaleti'nin bir parçası haline getirmeyi amaçlayan yasal düzenlemeyi uygulamaya koymakla *de facto* durumu da yasallaştırmış oldu²⁸¹. Carbone' e göre eyaletin publicani aracılığıyla sömürülmesine ilişkin *Lex Sempronia de Provincia Asia* veya *de Vectigalibus Asiae*, Caius Gracchus'a atfedilmelidir. Bu İ. Ö. 123'ten sonra Asia'nın sömürülmesinin çok açık bir dönüm noktası olduğu anlamına gelir. V. Mithridates'in ölümünün hemen ardından Phrygia'nın doğrudan ilhak edilmesinin Roma politikasının çağdaş dönüşümüyle de tutarlı olacaktır. Büyük Phrygia'nın topraklara katılması ile birlikte, (Synnada ve Apameia), Asia Eyaleti, Philomelion topraklarının etrafındaki bölgeyi de bir araya getirmiştir. M. Ö 100 yılında "*Lex de Praetoriis Provinciis*" adlı yasa, Asia Eyaleti'nin yöneticisinin *Eparcheia Lykaonia* adı verilen, Philomelion'un etrafındaki bölge olarak geçen bölgeyi de yönettiği anlamına gelir. Asia Eyaleti üçgeni, bu sayede doğuda bir kol edinmiş, bu sayede Phrygia'nın güneydoğusunu da içine almıştır²⁸².

Apameia'nın kuzeydoğusu ile Oynayan'dan yaklaşık 2 mil mesafede Şuhut (= Synnada) ilçesi Arızlı köyünde ele geçen bir senatus kararı Pontus kralı V. Mithridates ve Attalos hanedanlığının eylemlerinin onanması hususundaki senatonun vesayet altındaki çocuk ve C. Licinnius Geta kararları (Senatus Consulta Popilianum et Licinnianum) olarak bilim insanlarınca tanınmakta ve tam da V. Mithridates'e bağışlanan toprakların yasal olarak geri kazanılmasında zemin hazırlayan *status quo*'yu ele almaktadır²⁸³. Senato kararını içeren yazıtta Attalos'un ölümünden önceki yasal düzenlemelerin olduğu gibi kalması, vasiyetnamenin değiştirilmemesi ve V. Mithridates'in bu yasal düzenlemeleri onurlandırdığı gibi kalması ve geri kalan işlerde de karar için Asia'ya geçen 10 kişilik elçiler heyetinin yetkili kılındığı belirtilmektedir. Yazıtın ne zaman yayınladığı konusunda çeşitli yorumlar²⁸⁴

²⁸⁰ Drew-Bear, 1972: 81.

²⁸¹ Iust., *Epitome*.: XXXVII. 1, 2; Magie, 1950: 157,1047 dn. 37; Kaya, 2011: 105.

²⁸² Carbone, 2016: 49.

²⁸³ TEp.1; TEp.2.

²⁸⁴ Sviatoslav, 2005: 8-9; Sherk 1969: 28-33: Sherk, konuya dair şunları söylemektedir: Bu noktada Phrygia'nın doğrudan Roma egemenliği sınırları içine alındığı tarih konusunu ele almak yerinde olacaktır. Öncelikle Pontos kralı V. Mithridates'in ölüm tarihine bakacak olursak, antik edebi kaynaklarda bir saray entrikasına kurban giden kralın 123-119 yılları arasında bir tarihte öldüğüne dair farklı ve hatta çelişkili ifadeler bulunmakla birlikte, günümüz araştırmacıları arasında V. Mithridates'in 120 yılı dolaylarında öldüğü genel olarak kabul edilmektedir. Arızlı'daki Senatus Consultum'un tarihi ile olarak da yazıtta adı geçen Romalı magistrat Gaius Licinius Geta'nın görev yaptığı tarihler göz önüne alınarak iki olasılık üzerinde durulmaktadır. Buna göre bu Senatus Consultum Licinianum olarak adlandırılan bu belgenin ya Gaius

Licinius Geta'nın 119 yılına tarihlenen praetorluğuna, ya da 116 yılındaki consulluğuna tarihlenmesi gerektiğinden, Phrygia'daki doğrudan Roma yönetiminin başlaması da bu iki tarihten birinde gerçekleşmiş olduğu öne sürülmekteydi. Ancak daha sonraları astronomik verilere dayalı olarak ortaya atılan bir diğer görüşe göre ise Phrygia'nın geri alınması doğrudan C. Gracchus'un tribunusluk döneminde yani 123/122 yıllarında gerçekleşmişti. Antik edebi kaynaklardan Iustinus'un (*Epitoma XXXVII* 2, 1 v.d.) anlattığına göre VI. Mithridates'in gelecekteki başarılarını müjdeleyen tanrısal alametler olmuş, onun hem doğduğu hem de tahta geçtiği yılda gökyüzünde bir kuyruklu yıldız belirmişti. J. K. Fotheringham, Iustinus'taki bu ifadeleri Çin yıllıklarındaki astronomik kayıtlar ile karşılaştırarak Mithridates'in doğum tarihi olarak 133, tahta çıkış tarihi olarak da 120 yılını önermişti. Fakat J. T. Ramsey'in Çin yıllıklarındaki astronomik veriler üzerine daha fazla kaynağı inceleyerek yaptığı derinlemesine araştırmalar, Iustinus'ta geçen kuyruklu yıldızların ilkinin 135 ikincisinin 119 yılına tarihlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu astronomik veriler antik kaynaklarda kralın doğum tarihi ve kraliyet süresi ile ilgili verilen bilgilere de uymaktadır. Genel olarak eserlerini Titus Livius'un tarih geleneğine göre yazan antik edebi kaynakların, 63 yılında öldüğü bilinen VI. Mithridates'in öldüğünde 72 yaşında olduğunu belirtmeleri Iustinus'daki kralın doğum yılını müjdeleyen kuyruklu yıldızın 135 yılına tarihlenmesi ile tam olarak uyuşmaktadır. Muhtemelen Livius'tan başka kaynaklara dayanan Appianos (App. *Mith.* XVI, 112) ve Plinius'un (*Naturalis Historia* XXV 6) verdikleri Mithridates'in 56/57 yıllık kraliyet süresi ise Iustinus'un tahta çıkış tarihinde ikinci kez görüldüğünü bildirdiği kuyruklu yıldızın 119 yılına tarihlenmesine uymaktadır. Phrygia'nın geri alınması doğrudan C. Gracchus'un politik olarak en güçlü olduğu dönemde, onun izlediği politika sonucu gerçekleşmişti. Böylece Senatus Consultum Licinianum 116 ya da 119'a değil, 123 ya da 122 yılına tarihlenmelidir. Önceleri kral V. Mithridates'in 120 yılında öldüğü kabul edildiği için C. Licinius Geta'nın praetorluğunun en geç 119 yılına tarihlenebileceği belirtiliyordu. Fakat bu yeni tarihlemeye göre C. Licinius Geta'nın praetorluğunu 123 ya da 122 yılına tarihlemek gerekmektedir. Hatta bu tarihlerden 122 yılı daha makul görünmektedir. Çünkü bir praetorun Senato'ya başkanlık edebilmesi için konsüllerin Roma dışında bulunmaları gerekiyordu ve 122 yılı konsülllerinden birinin Roma dışında savaşlar ile meşgul olduğunu göz önüne aldığımızda C. Licinius Geta'nın diğer konsülün de Roma dışında olduğu dönemde Senato'ya başkanlık ettiği düşünülebilir. Phrygia'nın geri alınmasının 122 yılına tarihlenmesi, Iustinus'daki ifadeyi daha açık hale getirir. Iustinus, Phrygia'nın VI. Mithridates'in elinden, o daha bir pupillus iken alındığını belirtir. Latince pupillus sözcüğü reşit olmamış, birinin vesayeti altında yaşayan bir erkeği belirttiği için bu ifade büyük olasılıkla onun babasının ölümünün ardından 119'da tek başına tahtı ele geçirene kadar annesinin vesayeti altında olduğu dönemi belirtiyordu. V. Mithridates'in ölümü 120 ve Senatus Consultum Licinianum 116 yılına tarihlendiğinde aradaki dört senelik boşluğun nedenini açıklamak zorlaşmaktadır. Dolayısıyla Phrygia'nın geri alınmasının C. Gracchus'un gücünün doruğunda olduğu tribunusluk dönemine tarihlenmesi onun izlediği politikayla da uyuşmaktadır. Yukarıdaki satırlarda değinildiği gibi politik olarak, senato'ya karşı atlı sınıfını güçlendirmeye çalışan C. Gracchus, bu doğrultuda gerek atlı sınıfının gerekse fakir halk yığınlarının gelirlerini arttırmak üzere bir politika izlemekteydi. Bu politika gereği Asia Eyaleti kentlerini vergiye tabi tutup bu vergileri toplama hakkını publicanulara veren C. Gracchus şimdi de Phrygia'nın geri alınmasını sağlayarak gerek atlı sınıfının zenginleşme imkanlarını gerekse hazine gelirlerini arttırarak hazırladığı toprak yasasına daha fazla gelir kaynağı yaratmış oluyordu. Thomas Drew-Bear 1978: 79-87: konuya dair 1978 yılındaki yayınladığı makalede önceki bilim adamlarının görüşlerini de değerlendirerek konu hakkında şunları söylemiştir: İncelenen dokümanı tartışan bilim adamları, V. Mithridates Euergetes'in ölümünden sonra Phrygia'da alınacak tedbirlerle ilgili senato kararnamesini her zaman başkalarıyla karşılaştırdılar. Bu kararname, kısmen, eski Synnada'nın modern idari ilçe Şuhut'un Arızlı köyünde Ramsay tarafından bulunmuş ve onun tarafından JHS 8, 1887 "The Cities and Bishoprics of Phrygia, Part II" s. 496 (transkripsiyon veya yorum olmadan büyük harflerle)'de yayınlanmıştır. Bu belge ilk olarak, ilk metni Addenda'daki transkripsiyon ve yorum ile koleksiyonunda yayınlamak için P. Viereck'in dikkatini çeken Mommsen tarafından bir senatus danışmanlığı olarak tanındı. O zamandan beri tekrar tekrar yayınlandı. En son haliyle Sherk tarafından adı anılan makalesinde yayınlanmıştır. Apparatus'a bir bakış, metnin Viereck'in tezinde (Dittenberger'in 8-9 satırlarındaki düzeltmesi hariç) Mommsen tarafından oluşturulduğunu ve sonraki tüm editörler tarafından sorgulanmadan kopyalandığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, restore edilen sekiz çizgiden altısı gözle görülür şekilde yanlış. Mommsen, 6. satırda, 116 yılı konsülü C. Licinius Geta'nın meslektaşı olan S. Fabius Maximus'un ismini restore etti ve böylece, evrensel olarak kabul gören bu senatus consultum için bir tarih elde etti. Tarihi metni inceleyelim: III. Eumenes'e karşı kazanılan muzaffer savaşın bitiminde, proconsul Manius Aquillius, bu hükümdarın mücadelede Roma'ya verdiği yardım karşılığında, Phrygia bölgesini Pontus kralı V. Mithridates Euergetes'e verdi. Antik çağda olduğu gibi modern zamanlarda da bu hediyein kral tarafından Manius Aquillius'a verilen rüşvetin bir sonucu olduğudur. Öte yandan, VI. Mithridates'in, Phrygia'nın II. Seleukos Kallinikos'un kız kardeşi II. Laodike'nin Mithridates ile evlenirken çeyiz olarak Pontus krallığına zaten verildiğini iddia ettiği söyleniyor. Bu bölgeleri doğrudan bir ilhak etmek yerine, bir bağımlı ülke kralının idaresinde dış bölgelere yerleştirme politikası senato tarafından sık sık benimsenmiştir. Ancak hiç şüphe yok ki 120 yılındaki V. Mithridates'in (Euergetes) bir suikaste

ve restorasyonu üzerine çeşitli apparatus criticus'lar yapılmış olmakla birlikte son sözü Michael Wörrle söylemiştir²⁸⁵. Christian ve Frei, Roma komisyonunun aldığı kararların sonuçları Senatus consultum Popillianum olarak anılan belgede bir araya getirilmiştir ve bugün bu yazıtın epigraph Michael Wörrle tarafından okunması ile yazıt İ. Ö. 132 yılına kesin olarak tarihlendirilmiştir. Bu yazıtın oldukça tahrip olmuş kopyaları biri Pergamon'da diğeri

kurban gitmesinden ve bu bölgede vergileri arttırma fırsatını arayan Publicaniler baskısı nedeniyle de mirasçılardan alınmıştır. Tanıklığının tek başına Manius Aquilius'un Phrygia'yı rüşvet için verdiği genel kabul görmüş suçlamaya dayanan Appianos ayrıca bize Phrygia'nın Pontus krallarının kontrolünden çıkarılmasının ardından Roma halkına tabi kılınmadığı ve hatta vergi ödemesi gerekmediği, bunun yerine serbest bırakıldığını söylemektedir (App. *Mith.* viii 57). Doğal olarak Appianos'un anlaşılabilir ifadesine ilişkin görüşleri bilimadamlarını ikiye bölmüştür. Bazıları Appianos'un ifadesini tam olarak benimsemiş, diğerleri ise kaçamaklı konuşmuşlardır. Sadece D. Magie Appianos'un Sulla'nın ağzından konuştuğu ifadesini şiddetle reddetmiştir. Appianos'un ilk bakışta inandırıcılığının olmamasına ifadesinin tamamen veya kısmen genel kabulüne katkıda bulunan bir zorluk, V. Mithridates'in ölümünün güvenli bir şekilde 120'ye tarihlenmesi, Roma Senatosu'nun Phrygia'yı ele geçirme kararnamesinin evrensel olarak 116'ya tarihlenmesidir. Bütün bilimadamları bu tarihi kabul etmektedir. Sadece F. Münzer Phrygia ile ilgili senato kararının 2. konsülün isminin kayıp ve C. Licinius Geta'nın babası bilinmediği için diğer konsülün [Γ]άιος Λικίνιος Ποπλίου [υιός] bu yıl (116) konsülü olup olmadığı kararlaştırılmamış bırakılmalıdır diyerek şüphesini ifade etmektedir.

Bunun için Münzer, Ramsay tarafından "şüphe için sebep göremiyoruz: başka hiçbir tarih makul bir şekilde tespit edilemez." denilerek yerilmiştir. Ancak Münzer'in şüpheleri daha sonra ortadan kayboldu. A. H. M. Jones, 116 tarihini kabul ederek, Phrygia'nın statüsü ile ilgili ilginç bir teori ileri sürmüştür. Bu kararnamenin 116 yılına tarihlendirilme sebeplerini yeniden ifade edelim. C. Licinius rogator (öneren kimse, seçimde oyları sayan kimse) olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenle bu yılın diğer konsül ismi yazıtta düzeltilmelidir. Tarihi de sahibiz. Ancak hiçbir şey bize C. Licinius Geta'nın bu kararname sunulduğunda konsül olduğunu varsaymaya zorlayamaz. T. R. S. Broughton bu adamı 119 yılında praetor olarak listelemektedir. Ve hatırlanacaktır ki C. Popillius yukarıda incelenen 2 senato kararını sunduğunda praetor idi. Bir praetor Senatosu konsüllerin yokluğunda çağırabilir ve tarihi durum gözönüne alındığında olanın bu olduğu şüphesizdir. Bu kararnameyi, V. Mithridates'in öldürüldüğü yıldan sonraki en geç 119'a tarihlemek gerekiyor; haberler Roma'ya ulaştığında, senato konuyu değerlendirdi ve ilhak kararı verdi. P. Viereck'e göre; 1.-5. satırlarda konsüller C. Licinius Geta ve Q. Fabius Maximus'un bir harfi vardır. Ramsay aynı fikirde değildir. R. K. Sherk, Viereck'in teorisinden bahsettikten ve Ramsay'inkine karşı tartıştıktan sonra kendi önerisini yaptı. Başka hiçbir bilim adamı, bu satırların ne tür bir belgeyi temsil ettiği konusunda bir teori geliştirmemiştir. R. K. Sherk, Ramsay'ın teorisini değerlendirmesinde doğrudur, ancak Viereck'inki tercih edilmez. Niçin Roma'daki görevde konsül ya da Roma'daki görevinde praetor Phryg kenti "Lysias" ı yazmalı? Öte yandan Sherk, 1-5. satırların 6-10. satırlarla aynı senatus consultum'unun bir parçası olabileceğini düşündü ve apparatus (metnini koymak için girişimde bulunmasa da) 3. satırda aşağıdaki tamamlamayı önerdi: 4. satırdaki ταῦτα κύρια ifadesi önüne ösa gerektirdiği için belki öσα τούτων ἐγένετο πρότερον olmalıdır. Bkz. S.C. Popillianum de Pergamenis (no: 11) satır 15. Aslında biri Senatus consultum Popillianum'u karşılaştırmalıdır ve dikkatle yapmalıdır bunu. Çünkü Sherk no: 11 (OGIS no: 435) ve Sherk no: 13. (OGIS no: 436) aslında aynı metnin iki kopyasını muhafaza etmektedir. 3., 4. ve 5. satırların başlangıçları için önerilen tüm restorasyonlar yanlıştır: 1.-4. satırların kesin ve neredeyse tam restorasyonu, Pergamum yazıtının karşılaştırılmasıyla elde edilebilir:

[στρατηγὸς λόγους ἐποίησατο, περὶ τούτου τοῦ πράγματος ο]ὔτως

[ἔδοξε· ὅπως ὅσα βασιλεὺς Ἀτταλος οἱ τε λοιποὶ ἔδωκα]ν διώρθω-

[σαν ἐξημίωσαν ἢ — — — — —, ὅσα τούτων] ἐγένετο πρὸ

[μῆς ἡμέρας πρὶν ἢ Ἀτταλον τελευτῆσαι, ὅπ]ως ταῦτα κύρια μέ-

[νη — — — — — δόγ]μα συνκλήτου.

Pergamum'da bulunan yazıtın Phrygia'da bulunanı düzeltmemize yardımcı olduğu anlaşılırken, konuşmanın da doğru olduğu açıktır. Pergamum yazıtının 13.-15. satırlarını tüm editörler οἱ τε λοι[ποὶ βασι]λεῖς] διώρθωσαν ἐξημίωσαν ἢ [ἀφῆκαν ἐδώρησαν]το şeklinde yazmıştır. Böylece OGIS 436'nın bir değil iki tane senatus consultum'u muhafaza ettiğini ve bu yazıttaki ilk senatus consultum'un aslında OGIS 435'in son bölümünün bir başka kopyası olduğunu tespit ettik.

²⁸⁵ Wörrle, 2000: 566-568.

ise Synnada'da yer almaktadır²⁸⁶ diye görüş bildirmiştir. Heo²⁸⁷ da konuya Wörrle'ye atfen senato kararını çıkaran kişinin Sherk'in önerdiği gibi İ. Ö. 133'ün varsayılan praetor'u [G]aius Popillius değil, İ. Ö. 132 tarihli bir konsül olan [Pub]lius Popillius Laenas olacak şekilde restore edildiğini ve bunun, Daubner tarafından bir kez daha onaylanarak belgenin İ. Ö. 132 yılının ikinci yarısına, yani İ. Ö. 132 yılının Kasım veya Aralık aylarında bir zamana ait olduğunun kabul edildiğini yinelemiştir²⁸⁸.

Pergamon Krallığı tarafından Aristonikos ayaklanmasına denk bir tarihsel süreçte sikke darbının devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde darbedilmiş Synnada'ya atfedilen bir kistophoros, üzerinde taşıdığı BA ΣΥ ΑΡ lejandı nedeniyle bir hayli ses getirmiştir. P. R. Franke, J. P. Adams gibi kimi bilim adamları AP kısaltmasıyla ile Aristonikos'a atıfta bulunurken; Graun, D. Kienast ve Mørholm tarafından karşı çıkmıştır. Adams sikelerin Aristonikos'a ait olduğuna o kadar inanmıştır ki Kistophorik sikkeler üzerinde çok sayıda monogram olmakla birlikte otoriteyi temsilen kistophorlar üzerinde kendi ismini koyduğu bilinen tek kral Eumenes III-Aristonikos'tur iddiasında bulunur²⁸⁹. Yazara göre, en çok Kienast'ın hipotezine karşı gelinen şey, bir Kappadokia kralı sikkesinin nümismatik modeli olarak kistophorik tetradramın seçilmesindeki etkileri: kristophoroi'nin ön ve arka yüz tipleri Pergamon sarayı'nın dinsel ve hanedan iddialarıyla yakından ilişkilidir. Ön yüzde Dionysos'un *cista mistica*'sı Pergamon krallarının mitik atalarını anımsatır. Ark yüzde ise bir yaya ve sadağın çevresine çöreklenmiş yılanlar Pergamon'un ilk kralı ve efsanevi kurucusu Telephos'un babası Herakles'i ima eder²⁹⁰. Göz önüne alınan iki madeni paranın dışında, Synnada, Romalılar Asia'a gelene kadar şehir adını yazmış olarak gösterilemez ve bunu yapmaya başladığında, ΣΥ kısaltmasını hiç kullanmamıştır. Pergamon, not edilmelidir ki Side tetradrahmilerinin üzerine konulan ilave damgalar haricinde asla ligatürsüz bir biçim kullanmamıştır. Bununla birlikte, en dikkat çekici olanı, III. Eumenes /Aristonikos'un, hep şehir adının tam ligatürsüz biçimini kullanmasıdır: ΘΥΑ (Thyateira), ΑΠΙΟΛ (Apollonis), ΣΤΡΑ (Stratonicea)²⁹¹. Adams'ın bu hipotezine karşı D. Kienast, Adams'tan 1 yıl önce BA

²⁸⁶ Christian ve Frei, 2010: 321.

²⁸⁷ Heo, 2013: 150.

²⁸⁸ Ramsay yazıtı yorumlarken şunları ifade eder bkz. Ramsay, 1967:282, 279: İ. Ö. 116'da İ.Ö. 120 ölen V. Mithridates 'e verilmiş olan Phrygia Magna'yı düzenlemek için on elçi gönderildiğini öğreniyoruz. Senato kralın yarasını onayladı. Bölge İ. Ö. 85-84 yılına kadar Asia eyaletine dahil edilmedi. O yıl era'nın sabitlendiği gibi. Yeni kral atanmadı. Phrygia'ya bağımlı ülke krallığı olarak muamele edilmedi. Romalılar uygun olduğunu düşündüğü şekilde girmekte serbestti. Muhtemelen Romalı iş adamları bazı şehirlere yerleşmişlerdi, özellikle Apameia'da. Arızlı'da bulunan senato kararı hakkında ayrıca bkz. Tozan, 2014: 29-34; Tozan, 2018: 283-284.

²⁸⁹ Adams, 1980: 303.

²⁹⁰ Op.cit.: 304.

²⁹¹ Adams, 1980: 307.

AP' ı Kappadokia kralı IV. Ariarathes olarak tanımlamıştı(r)²⁹². D. Kienast ile benzer kanıyı Mørkholm de taşımaktadır²⁹³.

Pergamon Krallığı topraklarının Roma'ya miras bırakılması sürecinden hemen sonra Asia Minor'da yaşanacak adli ve idari sorunları çözmek amacıyla Roma kendi idari yapısını geçerli kılacak hukuki bir alt yapının oluşturulması çalışmalarını Asia'ya geçen 10 kişilik elçiler heyetini yetkili kılarak çözmüş olmalıdır. Pergamon kralı III. Attalos yalnızca kendi mülk topraklarını (βασιλική χώρα) Roma'ya devretmiştir. Diğer özgür kentlerin statüleri korunmuştur. Dolayısıyla Roma, Seleukos Hanedanlığı ve sonrasındaki Pergamon Krallığı'nın hakimiyeti altında Hellenistik polis teşkilatı ile yönetilen Asia Minor kentlerini Aristonikos ayaklanmasındaki rollerine göre ya toprak vererek ödüllendirmiş ya da vergiye tabi tutarak cezalandırmıştır. Sonuç olarak özgür kentler iç işlerinde her zaman olduğu gibi serbest hareket edebiliyorlardı. Ancak Asia Eyaleti'nin yerleşim yerlerinde çıkabilecek hukuki sorunları anında ve yerinde müdahale ederek çözüme kavuşturmak amacıyla Roma, *Conventus Iuridicus* (διοίκησις-dioikesis) merkezleri oluşturmak zorunda kalmıştır.

Conventus merkezlerinin oluşturulması süreci konusunda elimizde tek somut gerçeklik öyle anlaşılmaktadır ki Sulla'nın VI. Mithridates'i (Eupator) Dardania'da mağlup ettikten sonra Pontus kralının Galatia üzerindeki tüm haklarından vazgeçmek zorunda kaldığı Dardanos Antlaşması sonrası Asia Eyaleti'nde yapmış olduğu idari reformlar nedeniyledir²⁹⁴. Kaya süreci haklı olarak Asia Eyaleti'nin Pergamon Krallık başkentinin Roma'nın idaresine geçtiği İ. Ö. 129-126 yılından itibaren ya da İ. Ö. 90'larda Asia Eyaleti proconsüllüğünü yürüten hukukçu Q. Mucius Scaevola'ya ya da Sulla'nın İ. Ö. 85/84'deki Asia Eyaleti'ndeki düzenlemelerine dayandırma eğilimindedir.

Strangelo, Cassiodoros'un *Chronica*'sındaki bir laconik pasaja atfen Sulla İ. Ö. 84'de Asia'yı kırk dört bölgeye ayırdı diye bahsetmektedir. Bu kırk dört bölgenin o dönemde var olan on bir conuentus ya da dioikesis merkezinin dört alt birimine bölümlenmesinin sonucu olduğu hipotezinin spekülatif olması için bir neden göremediğini dillendirmiştir. Yazar ayrıca Asia Eyaleti, yoğun olarak kentleşmiş bir bölgeydi ve kırk dört Sulla bölgesi, her biri önemli bir şehir etrafında organize edilen, oldukça düzenli bir gelir topluluğu için gerekli çerçeveyi sağlayan büyük mali bölgeler olabilirdi çıkarımında bulunmaktadır.²⁹⁵

Sulla'nın karar vermiş olduğu Asia topluluklarının statü alt bölümleri şöyle idi: Rhodos, Likya Birliği, Khios, Ilion, Kyzikos, Lampsakos, Magnesia ad Sipylum özgür kent

²⁹² Op.cit.: 304; Cohen, 1995: 324; Mørkholm, 1979: 53; Tozan, 2018: 282.

²⁹³ Mørkholm, 1979: 53. Ariarathes adına basılan sikke için bkz. SNG Aul.: 8444.

²⁹⁴ Kaya, 2011: 110, 229.

²⁹⁵ Santangelo, 2007: 114 -115.

statüsündeyken, halihazırda savaş öncesi tabi kentler şu şekilde sıralanmıştır: Klazomenai, Phokeia, Synnada, Thyateira, Tralles. Sulla'nın kararı uyarınca tabi kentler ise şunlardır: Ephesos, Pergamon Miletos, Mytilene, Samos, Termessos. Asia Eyaleti'nin yeniden düzenlemesinden sonra: Özgür kentler: Stratonikeia, Tabai, Alabanda, Aphrodisias, Astypalaia. Şüpheli özgür kentler: Byzantion, Sardeis, Halikarnassos, Apollonis, Smyrna. Savaştan önce halihazırda tabi kentler: Bilinmemektedir. Şüpheli olanlar: Kolophon, Nysa. Sulla'nın kararı uyarınca tabi şehirler: Kaunos (Rhodos' a devredilmiş). Şüpheli kentler: Laodikeia pros to Lykou (Laodicea ad Lycum)²⁹⁶.

Conventus sözcüğü, şehre ait olan adli aktivitelerin (içtima, toplanma gibi), şehirde hangi aktivitenin hangi gün yapılacağını idari bölge olarak düzenleme manasına gelir diye ifade eder Carbone²⁹⁷ ve iç Batı Anadolu'daki merkezlerin oluşturulması ve Asia Eyaleti'ne dahil edilmesinde daha kesine yakın bir tarih saptamasında bulunarak gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: Dönemin Roma magistrat'ları, bazı yerel binaları yeniden kullanıma tahsis etmiş ve bu binalar yönetsel merkez olarak kullanılmıştır. M. Aquilius Pergamon Krallık başkenti Pergamon ile Asia Eyaleti'nin başkenti Ephesos'un bağlı bulunduğu yol güzergahlarında bir değişiklik yapmamıştır. Aynı zamanda *Aquilius Yolu* olarak tanımlanan güzergahın km taşlarından yapılan çıkarımlar, yolların ulaştığı şehirler hakkında bilgi vermiş, daha sonradan ele geçen yazıtlar sayesinde ise bu bilgi doğrulanmıştır. Vilayetlere ait olan bu yollar, mahkemelerin taşınmasında etken rol oynayan bir enstrüman olduğu için, km taşlarında bahsi geçen şehir isimleri mahkemelerin aktivitede bulunduğu kentler olarak yorumlanabilir. Apameia, Synnada ve Philomelion gibi eyalete İ. Ö. 119 ve 100 yılları arasında dahil olan ve Aquilius'un km taşlarında bahsi geçmeyen şehirler, geçiş güzergah yolu olarak rol üstlenmiş ve bu şehirlerin *Conventus* olarak faal görev almış olmaları konusunda doğrudan bir

²⁹⁶ Santangelo, 2007: 121-123; Yunan ve Roma Coğrafyası Sözlüğü (*Dictionary of Greek and Roman Geography*) adlı eserinin Asia maddesinde Sulla Dönemi'nde Asia eyaletinde kentlerin statülerine değinirken Smith şunları ifade etmektedir: İmparatorluk Dönemi'nde Asia şehirlerinin rütbelerine göre bir bölümlenmesi vardı. Ana şehirlere Metropoleis denirdi. Ephesus dışında Smyrna, Sardes, Pergamum, Lampsacus ve Cyzicus metropoleis olarak bahsedilmektedir. Eyaletin en önemli yeri olarak görülen Ephesus'a "tüm şehirlerin ilki ve en büyüğü" ve "Asia Metropolü" deniyordu. Bu ana kent anlamında Metropolis (μητρόπολις) "ana" ya da "ebeveyn şehir" in daha önceki Yunanca anlamından oldukça farklıdır. Bir eyalette bu Metropoleis'ten birkaçı bulunduğu için ad, en azından bu Asia kentleri durumunda, yalnızca bir onur unvanı olarak verildi gibi görünüyor. Adı ile bağlantılı herhangi bir ayrıcalık varsa, Metropol unvanına sahip şehirlerin sırasıyla Asia'nın (τὸ κοινὸν Ἀσία) büyük festivalinin düzenlendiği yerler olduğu varsayılır. Ayrıca Asia'da kendi kendini yönetmeye (αὐτονομία) sahip özerk kentler de vardı. *Ἀυτονόμος* terimi Latince "libera civitas" a karşılık gelir. Bu türden kentler "özgür ve vergi muafiyetine sahip" (ἐλευθερία καὶ ἀτελεία) olarak tanımlanmaktadır. İkinci terim Latince "immunitas" ile ifade edilir. Asia'daki özerk kent listesi: Alabanda, Apollonis, Aphrodisias, Astypalaea adası, Caunus, Chios Adası, Halicarnassos (şüpheli), Cnidos, Cos, Cyzicus, Ilium, Magnesia ad Sipylum, Mytilene, Mylasa, Phocaea, Samos, Stratonicea, Caricia'daki Termera ve Teos. Bu yerler ayrıcalıklarını çeşitli zamanlarda ve çeşitli koşullar altında almışlardı, böylece muhtemelen eksik olan bu liste tam bir zaman için kesin olmayabilir. Alexandria Troas ve Parium'un Roma coloniae'ı yapıldığı gibi Tralles de yapıldı. Bkz. Smith, 1854: s.v. A'SIA (Ἀσία).

²⁹⁷ Carbone, 2016: 11.

korelasyon kurar. Phrygia'nın διοικήσεις (conventusları) (Laodikeia, Apameia, Synnada), İ. Ö. 56 yılında Kilikia'ya dahil olduğundan, Cicero, bu bölgelerin kamusal alanda idari yargı rolünü valiliği ile birlikte yürütüyordu. Cicero, Laodikeia'da, Kilikia'nın *proconsul*'lüğünü üstlendiği dönemdeki yargıçlık görevini arkadaşı Atticus'a anlatan bir mektup²⁹⁸ yazar. Mektupta:

laetari te nostra moderatione et continentia video. tum id magis faceres, si adesses. atque hoc foro quod egi ex Idibus Februariis Laodiceae ad Kal. Maias omnium dioecesium praeter Ciliciae mirabilia quaedam effecimus.

Görüyorum ki benim adil ve tarafsız yönetimime seviniyorsunuz: burada olsaydınız çok daha fazlasını yapardınız. 13 Şubat'tan 1 Mayıs'a kadar Laodikeia'da Cilicia dışındaki tüm dioeceseleler için yaptığım bu oturumlarda şaşırtıcı sonuçlar aldım.

omnium dioecesium praeter Ciliciae ifadesi ile İ. Ö. 46-44 yıllarına tarihli yine Cicero tarafından arkadaşı Isauricus (Isauria Fatihi) unvanlı proconsul P. Servilius Vatia'ya Roma'dan yazdığı mektupta²⁹⁹:

Scr. Romae an. 46-44

M. CICERO P. SERVILIO PRO COS. S.

Ex provincia mea Ciliciensi, cui scis τρεῖς διοικήσεις Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiaris usus quam Androne, Artemonis filio, Laodicensi, eumque habui in ea civitate cum hospitem tum vehementer ad meae vitae rationem et consuetudinem accommodatum;

Roma, 46-44

M. Cicero'dan Proconsul P. Servilius'a, selamlar.

Tüm Cilicia Eyaleti'mde (bildiğiniz gibi Asia'nın üç dioeceseis'i atanmıştı), Laodikeialı Artemo'nun oğlu Andro'dan daha dostane bir konumda olduğum kimse yoktu. O kasabadaki ev sahibimdi ve yaşam tarzıma ve günlük alışkanlığıma fazlasıyla uyan biriydi.

“Dioeceseis” ifadesi yerine bu kelimenin doğrudan transliterasyonu (başka bir alfabe ile) olan “διοίκησις” sözcüğünü “τρεῖς διοικήσεις” Yunanca'dan alarak kullanır. Cicero'nun ifadesi jeografik bir terime tekabül eder. Strabon da bu conventus mekanlarını³⁰⁰:

εἰς δὲ τὴν σύγχυσιν ταύτην οὐ μικρὰ συλλαμβάνει τὸ τοὺς Ῥωμαίους μὴ κατὰ φύλα διελεῖν αὐτούς, ἀλλὰ ἕτερον τρόπον διατάξαι τὰς διοικήσεις, ἐν αἷς τὰς ἀγοραίους ποιοῦνται καὶ τὰς δικαιοδοσίας.

²⁹⁸ Cic., *Ad Att.*: 6.2.4.

²⁹⁹ Cic., *Ad fam.* 13.67.

³⁰⁰ Strab., *Geogr.*: XIII.4.12; Cic., *Ad Att.*: 5.15.3; 6.2.4; Cic., *Ad Fam.* 3.8.4; 13.67.

Romalıların onları kabilelere göre bölmemelerinin en küçük bir katkısı olmamıştır; fakat Romalılar onların halk meclislerini ve mahkemelerini koruyarak, yargı organlarını başka bir tarzda organize ettiler.

“ἐν αἷς τὰς ἀγοραίους ποιοῦνται καὶ τὰς δικαιοδοσίας” (mahkemelerinin ve halk toplanma mekanlarının olduğu yer) olarak tanımlamıştır. Bu nedenle terim, “ἀγοραί” in bulunduğu şehirleri ve bu toplantıları sağlayan idari yapıları belirlemek için kullanılır. Bu tam olarak Cicero tarafından benimsenen anlamı karşılamaktadır. Asia Eyaleti’nde, “διοίκησις” kelimesi, başlangıçta Pergamon Krallığı zamanında kullanılmış bir sözcüktür³⁰¹. οἱ ἐπὶ τῇ διοίκησει (idare ile görevlendirilen magistrat’lar)³⁰² cümlesi içinde ifade ettiği anlamı barındırır. İ. Ö. 133 yılında bu terim yönetimin devredildiği bireyleri nitelemekten ziyade çok daha güçlü bir anlam barındırmaya başlayarak, yönetsel manada önemi olan şehirleri nitelendirmek için kullanıldı.

Anadolu eyalet sisteminin temelini 3 eyalet oluşturur. Asia Eyaleti, Lycaonia Eyaleti, ve Cilicia Eyaleti. Bu eyaletlerde İ. Ö. 80’lerde bildiğimiz kadarıyla Yunanca Dioikesis, Latince Conventus adı verilen adli ve idari işlerin yürütüldüğü eyalet bölgelerinin daha alt veya daha küçük bölgelere ayrılarak örgütlenmiş, ilk kez İ. Ö. 62 yılında varlığı kanıtlanan bir sistem vardı. Ancak daha öncesinde varlığı büyük oranda ortak bir kabul görmüştür. Asia Eyaleti’nde 18 dioikesis sayılabilir. Ancak bunlardan 3’ü Thyateira, Philadelphia ve Aizanoi İmparatorluk Dönemi’ndendir. Diğer 15’i aynı anda tutarlı bir şekilde mevcut değildi: Halikarnassos gibi bazı bölgeler geç kuruldu, Mylasa ve Tralleis gibi diğerleri geç iptal edildi. Tam bulguların anlık görüntüleri bu tür on bir veya on iki bölgeyi göstermektedir. Çoğuna Adramytteion, Pergamon, Smyrna, Sardeis, Ephesos, Miletos, Tralleis, Alabanda, Mylasa, Halikarnassos, Apameia, Synnada gibi ana yerlerin adı verilmiştir³⁰³.

İ. Ö. 1. yy.’a kadar conventus kelimesi, özellikle Plinius bu kelimenin tam tanımını yapana kadar, yukarda bahsedildiği gibi bir idari yönetim şehrini tanımlamak için kullanılmamıştır³⁰⁴. Öncesinde conventus kelimesi, proconsul’un yargıçlık görevini yaptığında yürürlüğe giren bir eylemdi. Cicero’ya göre bu eylem Asia Eyaleti’nde

³⁰¹ Sözcüğün geçtiği İ. Ö. 172 yılına tarihli yazıt için bkz. IK Lampsakos 6. ve İ. Ö. 300 tarihli yazıt için bkz. IK Lampsakos 6.1.

³⁰² IG II² 654 (İ. Ö. 289/8), 689 (İ. Ö. 262/1), 741 (İ. Ö. 3. yy.), 786 (İ. Ö. 229/8).

³⁰³ Christian ve Frei, 2010: 330.

³⁰⁴ Plin., Nat. Hist.(a): V. 120: Zmyrnaeum conventum magna pars et Aeoliae, quae mox dicitur, frequentat praeterque Macedones Hyrcani cognominati et Magnetes a Sipyllo. verum Ephesum, alterum lumen Asiae, remotiores conveniunt Caesarienses, Metropolitae, Cilbani Inferiores et Superiores, Mysomacedones, Mastaurenses, Briullitae, Hypaepeni, Dioshieritae.
Smyrna’nın yargı yetkisi, şimdi anlatılacak olan Aeolia’nın büyük bir kısmının ve ayrıca Hyrcani adlı Makedonlar ve Sipyluslu Magnesialılar tarafından başvuru merkezidir. Ancak Asia’nın diğer büyük aydınlığı olan Ephesos, Caesarienses, Metropolitae, Yukarı ve Aşağı Cilbani, Mysomacedones, Mastaurenses, Briullitae, Hypaepeni ve Dioshieritae’nin merkezidir.

proconsul'e biçilen en önemli görevlerden bir tanesiydi³⁰⁵. Carbone'ye göre³⁰⁶ bu göreve dahil olan aktiviteler ise Latince "conventum indicare, edicere, agere; forum agere" olarak adlandırılırdı. Böylelikle *conventus* kelimesi sadece yönetsel bir bölgeyi tanımlayan bir terim değil, aynı zamanda bu yargısal aktivitenin yapıldığı yer, aktivitenin yapılması için toplanılan bina/alan adı ve aynı zamanda bu aktivitenin yapılacağı şehir olduğu gibi, aktivitenin gerçekleşeceği günü de tanımlamak için kullanılan bir sözcük olarak karşımıza çıkar. Cicero yargı aktivitesinin yapıldığı bölgeye atıfta bulunurken Yunancadan gelen direk transliterasyon ile "*dioeceseis*" kelimesini kullanır³⁰⁷. Bununla birlikte, Carbone, *conventus* (daha tam olarak *conventus iuridicus*) teriminin kullanımı İ. Ö. 1. yy.'ın sonuna kadar karar bölgelerini kapsamaz iken *dioeceseis* olarak anılsalar da varlıklarından şüphe etmemiz için sebep yoktur demektedir. Ayrıca, Strabon'un διοίκησις'i gibi, Plinius'un *conventus*'u da fiziksel bir mekan ve yönetsel bir bölge olarak kullanılarak iki anlamını korumaya devam eder. Plinius tarafından bahsedilen Zmyrnaeum *conventus*'u, öncelikle farklı nüfustan toplulukların idari meseleler için bir araya geldiği bir buluşma noktası (*conveniunt*) olarak fiziksel bir buluşma noktasıdır. Ama bu fiziksel buluşma noktasının ön koşulu, idari meselelerin görüldüğü mekanın devlet hükmünde idaresel bir organizasyon tarafından yönetiliyor olması da *conventus*'un kelime olarak kullanılabilir olmasının bir gerekliliğidir.

Sistemin kuruluş amacı proconsul'e ait olan yargı görevinin faaliyet gösterebilmesi için oluşturulan bir kadro olsa da, census'u organize etmek, vergi toplamak, askere alma ve il meclislerinin birleştirilmesi olarak da görev almıştır³⁰⁸. Olasılıkla İ. S. 70/89 aralığında kayda geçirilmiş Ephesos'da ele geçen *dioecese*'ler tarafından organize edilen Asia Eyaleti'nin etnik listesi, mülkiyete ilişkin her topluluktan toplanan toplam para miktarlarını (τοῦ χρήματος, τῆς κτήσεως), gümrük ve vergileri (εἰσαγωγίου, ἐξαγωγίου, πωλῶν καὶ ἀγοράζων, ὅσα πόλις πρὸς πόλιν, προξενητ), ücretleri (καταγραφίου, σώματος καταγραφίου), kamu görevini (γραφίου, δι' ἀρχείου, εἰς γερουσίαν) göz önüne sermektedir³⁰⁹.

Dalla Rosa'ya göre³¹⁰, imparatorluk zamanında Asia Eyaleti valisinin yanında üç Legatus vardı. Legatus'lar *Iurisdictio mandata*'ya sahipti. Eyalete ayak bastıklarından itibaren

³⁰⁵ Cic. *Q. fr.* 1.1.20: ac mihi quidem videtur non sane magna varietas esse negotiorum in administranda Asia sed ea tota iuris dictione maxime sustineri.

Bana öyle geliyor ki, Asia yönetimi çok çeşitli işler sunmuyor; hepsi esas olarak adaletin verilmesine bağlıdır.

³⁰⁶ Carbone, 2016: 57.

³⁰⁷ Cic., *ad Fam.*: 3.8.4; 13.53.2; 13.67.1; Cic., *ad Att.*: 6.2.4.

³⁰⁸ Carbone, 2016: 58.

³⁰⁹ IEph 13, 1-15 (PH) and Add. p. 1; SEG 37 (1987): 884; Habicht, 1975: 89-91; BE 1976: 595.

³¹⁰ Rosa, 2012: 262-264; Habicht, 1975: 68-70:

Habicht, Miletus şehrine cumhuriyetin sonlarına ait bir Roma magistratı tarafından yazılmış en erken mektup Miletus ve Priene'den gelen bir taş üzerinde iki parçalı kopya halde korunmuştur. Yazar magistratın Ephesus, Tralles, Alabanda, Mylasa, Smyrna, Pergamum, Sardis ve Adramytteum'da benzer bir mektubu

vali tarafından görevlendiriliyorlardı ve böylece hemen hemen tüm sivil hususları ve cezai davalarını görebiliyorlardı. Valinin özel yetkisinde sermaye davaları kalıyordu ve diğer maior animadversio (büyük ceza) gerektiren davalar. Ama Legatus'lar animadversio pecuniaria'ya (para cezası) sahiptiler. Bu onlara sadece para cezalarında olmak üzere suç davalarında karar yetkisi veriyordu ama sivil davalarda Legatus'ların bazı durumlarda örneğin manumission, evlat edinme ve azat etme gibi konularda karar verme yetkisi yoktu. Buna rağmen Legatus'lar çok sık valinin yerine karar verebiliyordu ve avukatların yoğun açıklamalarını sınır ötesi mahkemelerde kanıtlatabiliyorlardı. Eyaletlerin başka bölgelerinde de validen bağımsız etkilerinin olduğunu gösteriyorlardı. Tabii ki Legatus'un kararına valiye itirazda bulunabiliyordun ve Legatus'lar karmaşık davalarda valinin araştırmalarından dolayı başka bir tarihe ertelemek zorunda kalıyorlardı.

Rosa, Asia Eyaleti'nde Dioeceselerin kaynakları konusunda en elle tutulur bilgilerin tarihi sırasıyla şuralardan geldiğini ifade eder: prokonsül Q. Minucius Thermus'un Koinon'a ve İ. Ö. 51-50'den conventuslara yazdığı mektup (RDGE 52); Plinius'un Naturalis Historia'sının beşinci kitabı; *Lex portorii provinciae Asiae* (İ. Ö. 17) yazıtının 88.-96. satırları; Miletos'taki Caligula imparatorluk kültü tapınağının kurulmasına ilişkin yazıt (IDidyma 148) (İ. S. 40) ki *Koinon*'un tüm conventus yerleri ve elçilerin listesini içermektedir

yönlendirdiğini, bu şehirlerin yayınlanmak üzere tüm διοικησις üyelerine iletilmesini, böylece tüm eyaletin tanınabileceğini belirtmektedir. Dokuz alıcı bölgenin eyaletin tamamını oluşturduğu ifadesinden açıkça görülmektedir. Kayıp tüm Phrygia bölgesidir ve Phrygia ile ilgili ayrıca geçici mahkeme oturumlarının ana şehirleri olarak kabul edilen 4 şehir Apameia, Laodicea, Synnada ve Philomelium eksiktir.

Phrygia İ. Ö. 56-50 yılları arasında Cilicia Eyaleti'nin bir parçası olduğundan ve Cicero da 51/50 yılı Cilicia valiliği yaptığı sırada mahkeme günlerini bu şehirlerde yürüttüğünden mektup genel olarak bu zamana tarihlendirilir. Sherk geçtiğimiz günlerde bunun Cilicia valiliği sırasındaki ünlü hatip olduğunu iddia etti. Bu nedenle aynı yıl sırasında Asia'yı yöneten Q. Municius Thermus'u mektubun yazarı olarak kabul etti. Bu nedenle de mektubu 51/50 yılına tarihlendirdi. Öte yandan, G. W. Bowersock, yazarın, Cicero'nun, mektupta bahsettiği hatipin oğlu 29/28 yılı Asia proconsülü Octavianus'tan başka bir kimse olmadığı varsayımı lehine ağır argümanlar ileri sürdü. Bu bir çok açıdan oldukça ilginçtir. Özellikle bu yorum bir Cicero anmasını Sherk'inden çok daha doğal açıklar. Ancak daha fazla zorluklar da vardır: Phrygia'nın İ. Ö. 49 yılında Asia ile yeniden birleştikten sonra İ. Ö. 29 yılında bu eyaletten tekrar ayrıldığı konusunda daha fazla varsayım gerekli olmaktadır. Bowersock aslında Antonius tarafından Galatia kralı Amyntas'a verildiğini, Octavianus'un Actium'dan sonra bu hediyeyle saygı duyduğunu ve Phrygia'nın ancak 25 yıl sonra Amyntas'ın ölümünden sonra tekrar Asia ile yeniden birleştiğini varsayar. Roma memurunun mektubu bu nedenle ya 50'lerin sonuna ya 29/28'e tarihlendirilebilir.

Aynı tarih bu nedenle Asia'daki geçici mahkeme oturumlarını isimleri ve sayısı için de geçerlidir. Daha sonra Naturalis Historia V'de Plinius Asia'yı tarif ettiği sırada bir çok Conventus ve kendi üyelerinin bir çoğunu sıralamaktadır (105-106; 109; III; 120; 122-123; I; 26).

Didyma'dan İ. Ö. 40/41'de dikilmiş bir yazıt (IDidyma 148, bkz. Dio 59. 28) Milet'te imparator Gaius için yeni eyalet tapınağını dikecek olan tüm *neopoiai*'i listeler. 13 erkek her biri patronymik ve etnik kökenine göre kurayla karar verilen bir sırayla listelenmiştir. Louis Robert ikna edici bir şekilde bu adamların tüm eyaleti temsil ettiğini ve her birinin geçici mahkeme oturumunun delegesi olduğunu göstermiştir. Genel olarak, bu delegeler geçici mahkeme oturumlarının başlıca kasaba vatandaşıdır. Ancak, esas şehir değil, kendi yargı yetkisine (Jurisdiction) atfedilen başka bir şehri temsil eden diğerleri vardır. Bu üç ana kaynaktan Ephesos'tan gelen yeni yazıt ile kıyaslandığında, aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır: Kibyra conventus'u Laodicea'dan bir delege tarafından temsil edilmiştir. Synnada'nınki Julialı bir yurttaş tarafından Alanbanda'nınki Meander üzerindeki Antiochea'dan ve Ephesos'unki Caesarea (Tralles)'dan bir delege tarafından temsil edilmiştir diye belirtir.

ve son olarak Flavianus Dönemi'ne ait, conventuslara göre düzenlenmiş ve her şehre belli bir miktar para tahsis edildiğini listeleyen IEpheos 13 yazıtı. Yazar Asia Eyaleti'nin dioecesis merkezlerini yukarıdaki kaynaklar ışığında bir tablo halinde bize sunmaktadır:

Tablo 3.2 Asia Eyaleti'ndeki Conventus Merkezleri

RDGE 52 (51–50 v. Chr.)	Plin. nat hist. 5 (Anf. augusteischer Zeit)	Lex portorii II. 88–96 (17 v. Chr.)	IDidyma 148 (40 n Chr.)	IEpheos 13 (flavische Zeit)
Ephesus	Ephesus	Ehesus	Ephesus (Tralles)	
Miletus		Miletus	Miletus	Miletus
Smyrna	Smyrna	Smyrna	Smyrna	
		Halicarnassus	Halicarnassus	Halicarnassus
Tralles				
Mylasa				
Alabanda	Alabanda		Alabanda (Antiochia ad Maeandrum)	
Pergamum	Pergamum	Pergamum	Pergamum	Pergamum
Adramyttium	Adramyttium	Adramyttium	Adramyttium	
		Hellespontus	Hellespontus (Cizycus)	
Sardes	Sardes	Sardes	Sardes	Sardes
[Cibyra]	Cibyra	Cibyra	Cibyra (Laodicea)	
[Apamea]	Apamea	Apamea	Apamea	Apamea
[Synnada]	Synnada	Synnada	Synnada	
[Lycaonia]	Lycaonia	Lycaonia	Lycaonia	

Kaynak: Dalla Rosa, 2012: 264

Dalla Rosa, bir yandan Aristides'in bir pasajına atıfla Philadelphia (= Alaşehir)'nın İ. S. 151'de bir conventus kenti olduğundan ve kentte ele geçmiş iki parçalı bir kaideye ait mermer bir blok üzerindeki C. Iulius Macedo Aurelianus'u onurlandıran bir yazıtı³¹¹ dayanarak mahkemede görevlendirilmiş yerel belediye yetkililerinden bahsedildiğini ileri sürerken; Antoninus Pius devrinde Aizanoi kentinin de bir conventus merkezi olduğunu kent (= Çavdarhisar)'te ele geçen, İ. S. 156/7 yıllarına tarihli M. Ulpius Appuleius Flavianus'u onurlandıran başka bir yazıtı³¹² gönderme yaparak yukarıdaki tabloda yer almayan iki conventus'un daha olduğunu ortaya serdiği kanıtlarla temellendirmektedir³¹³. Dalla Rosa bu iki kentte ilaveten Caracalla devrinde conventus sayısında artış olduğunu Thyateira (= Akhisar) Hamidiye'den ele geçen bir onurlandırma yazıtına³¹⁴ atfen kentin İ. S. yak. 215 yılında bir conventus merkezi olma hakkına kavuştuğunu da belgelemektedir. Augustus'tan

³¹¹ TAM V 3:1442; MDAI(A) 25 (1900):123, 5; IGR 4: 1638.

³¹² SEG 35 (1985): 1365; MDAI(A) 35 (1985): 217.

³¹³ Dalla Rosa, 2012: 264.

³¹⁴ TAM V 2: 943.

tahmini Hadrianus'a kadar conventus şehirlerinin 13'te stabil kaldığı anlaşılmaktadır. Aizanoi, Philadelphia ve Thyateira ile bu sayı 16'ya yükselmiştir.

Plinius'a göre³¹⁵ eyaletin kuzey bölümünde Adramytteion'un conventus'u vardı. Dalla Rosa'ya göre³¹⁶ yine de bunun yanı sıra daha sonraki kaynaklarda bir de dioecesis Hellespontiaca'dan bahsediliyor. Bu Dioecesis'e hangi şehirlerin dahil olduğu'nu söylemek zor. Cicero³¹⁷ zaten bir Hellespontik bölgeye işaret ediyor ve Plinius³¹⁸ bilgileri ulaştırıyor, deportant Adramytteum negotia... Hellespontii appellati (Hellespontoslular sorunları Adramytteion'a taşırlar). Bundan dolayı belki Cumhuriyet zamanında Pergamon'un kuzeyinde sadece bir Dioecesis bulunuyordu; bu Hellespontos olarak adlandırıldı ve başkenti Adramytteion'du. Daha sonra bu bölge iki kısma ayrıldı, birisinin başkenti Adramytteion ve diğerinki ise başkenti Kyzikos oldu. Yazar, Dioecesis Synnadensis'in genelde Plinius'un listesindeki aynı şehirleri kapsadığını varsayabileceğimizi; genişletilmiş ve seyrek nüfuslu bölgede önceki gibi Aizanoi, Appia, Dokimeion, Dorylaion ve Amorion bulunuyordu diyerek Synnada conventus alanının sınırlarını çizmek istemiştir.

Bu oldukça yüksek sayıdaki merkezin oluşturulması nüfuzdan çok teritoryumun eski Pergamon organizasyonuna bağlıydı. Dalla Rosa C. Mileta'ya atfen Pergamon Krallığı'nın on idari bölgesi (τόποι) bulunduğunu ve bunların başkentlerinin Roma Dönemi'ndeki conventus şehirleriyle aynı olduğunu belirtmektedir. İlaveten Meandrum'un güneyindeki üç Cumhuriyet Dönemi conventus merkezinin (Miletos, Alabanda, Mylasa) esasen Pergamon devletin bir parçası olmadığını düşünürsek bunlarla 13 conventus sayısına erişileceğini ileri sürmekte ve sonuç olarak Romalıların çok büyük değişiklik getirmemişlerdir yorumunda bulunmaktadır. Bununla birlikte, Mileta'nın vurguladığı gibi, τόποι, kral tarafından görevlendirilen στρατηγοί'un yetkilerini kullandığı Pergamon bölge idaresinin bir birimiydi; öte yandan, Roma conventus'u, esas olarak adaletin idaresine yönelik vilayetlerin pratik bir alt bölümüydü. Daha da önemlisi, her Pergamon bölgesinin bir komiseri varken, Roma valisinin tüm conventuslardan sorumlu olması gerçektir. Valinin emrine henüz imparatorluk zamanında bir yerine üç Legatus verildi. Bu nedenle, karmaşık Pergamon sisteminin tek bir Roma yargıcının ihtiyaçlarına göre uyarlanması gerekiyordu. Bunun bir sonucu, tek bir yerde iki veya daha fazla oturum için bir conventus oturumu düzenleme uygulaması olmuştur³¹⁹.

Olasılıkla Asia'da Hellenistik Dönem'in başlarından itibaren önemli yol kavşaklarından birisi olmasıyla, ticaretiyle, kent statüsünü hak eden Synnada kenti de Roma

³¹⁵ Plin., *Nat. Hist.*(a): V, 123.

³¹⁶ Rosa, 2012: 263.

³¹⁷ Cic., *ad Fam.*: 13, 53,2.

³¹⁸ Plin., *Nat. Hist.*(a): V, 123.

³¹⁹ Rosa, 2012: 265.

Cumhuriyet Dönemi'nde Asia Eyaleti'ndeki *Conventus Iuridicus*'un ana merkezlerinden biri olmuştur. Roma'ya tabi kentlerde yaşayan insanların hukuki meselelerinin hallolması senato kararı gereğince Roma'nın Asia Eyaleti'ndeki prokonsülünün sorumluluğuna devredilmiştir. Asia Eyaleti'nin başkenti Ephesos'ta ikamet eden *proconsul*, problemlerin büyüklüğüne göre ya kendisi ya da temsilcisi konumundaki *legati proconsulis* aracılığı ile periyodik aralıklarla eyaleti dolaşarak, conventus merkezlerinde eyalette yaşayan uyruklarının çıkardığı problem ya da davalara katılır ve conventus merkezlerindeki mahkemelere başkanlık ederlerdi. Mitchell'e göre³²⁰, imparatorluk devrinde conventus sistemiyle ilgili en detaylı kanıt Asia'dan gelmektedir. Sulla zamanından itibaren Asia 12 ya da 13 bölgeye (conventus/διοικήσεις) ayrılmıştır. Cicero'nun İ. Ö. 51 ve İ. Ö. 50'de Cilicia'dan dostu Atticus'a yazdığı ve publicani'nin Synnada ve çevresinde yaşayan halka zulmetmesini konu alan mektupları³²¹ göstermektedir ki Cicero Asia sınırlarından başlayıp görev mahallindeki eyalete ilerlerken doğudaki Amanos Kapılarına uzanan ana karayolu boyunca hareket etmiştir. Laodikeia, Synnada, Philomelion ve Iconium gibi belli başlı kentlerde düzenli olarak yargıyı tesis edebilmek ve davacıların, şikayet dilekçesi verenlerin ve diğerlerinin davalarını değerlendirmek ve yargı kararı vermek amacıyla oralarda uzun süre kalmış ve publicanilerin halkın üzerindeki baskılarını hafifletmiştir³²². Aslında Cicero'nun bu şekilde başlayan ve Amanos dağlarında bir kampanya ile biten görev süresi ve eyaleti Parth saldırılarından korumak için diplomatik ve askeri faaliyetleri, bir Roma valisinin en önemli iki görevini tam olarak göstermektedir. Yaklaşık bir buçuk asır sonra genç Plinius da benzer bir idari yönetimi Pontus ve Bithynia'da benimsemiş, büyük merkezlerdeki mahkeme oturumlarının başkanlığını yürütmek ya da tayin edildiği görevleri de gerçekleştirmek için il il dolaşmıştır³²³.

Austin, J. C. Sandys'e atfen Roma'nın Asia Eyaleti ile ilgili tartışmasında şöyle demektedir: güneybatı Phrygia ile Kibyra, Apameia ve Synnada Dioecese'leri muhtemelen İ. Ö. 82 yılında eklenmişti. Bu bölgeler geçici olarak İ. Ö. 56-50 yılları arasında Cilicia'ya bağlanmıştır. Ancak İ. Ö. 49'dan sonra tekrar Asia Eyaleti'ne geçmiştir³²⁴.

Christian ve Frei'a göre³²⁵ Magnus Pompeius Suriye Eyaleti valiliği şansını yakalamış Cato ise Titus Ampius tarafından atanmıştır. 4 yıllık görev süresinin ardından gelen P. Cornelius Lentulus Spinther (İ. Ö. 56-53), Cilicia valisi olarak sadece Kıbrıs'ı değil Phrygia

³²⁰ Mitchell, 1993 (I): 64-65; Marshall, 1972: 903, Arslan, 2007: 264, dn. 1183. Sistemin gelişimi ve coğrafi organizasyonu hakkında daha fazla bilgi için bkz. Habicht, 1975: 64-91; Burton, 1975: 92-106.

³²¹ TLit.6 a; TLit.6 b; TLit.7.

³²² Hutter, 2013: 38; Tozan, 2018: 284.

³²³ Mitchell, 1993 (I): 64 ve konu hakkında detaylı bilgi için bkz. 64, dn. 31.

³²⁴ Austin, 1946: 309. dn. 15.

³²⁵ Christian ve Frei, 2010: 370.

bölgesindeki Synnada, Apameia ve Laodikeia dioikesis'lerini kendine bağlamıştır diyerek daha kesin bir tarih ve prokonsül adını anar.

Zaman zaman Legati proconsulis'in (proconsul legatları) canlıları o kadar sıkılmış ya da yaptıkları iş kendileri için bir angarya olarak görülmüş olacak ki davacıları peşlerinden sürüklemelerine, başka bir bölgedeki mahkemelerde davacıların haklarını aramalarına neden olmuşlardır. Thonemann'a göre³²⁶, Phrygia'dan davacılar adalet elde etmek için başka bir yerde ağır ceza mahkemelerine gidebilirdi. Augustus çağından kalma bir yazıt, Aizanoi (o zamanlar Synnada yargı bölgesinde bulunuyordu) elçilerinin Pergamon ağır ceza mahkemesinin başında bulunan Gaius Norbanus Flaccus'a seslendiğini göstermektedir. İ. S. 129 yılında ilkin Apameia'da imparator Hadrianus'un huzuruna çıkmış olan Eumeneia'dan uzak olmayan Hyrgaleia *Koinon*'undan davacılar ondan kararının bir kopyasını almak için Lykia'daki duruşma merkezine kadar onu takip etmek zorunda kalmışlardı. Erken dönemlerde, valiler, birkaç farklı bölge için birinde bir oturum düzenleyerek birleştirebilirler, böylece bütün davacıları kendi conventus'larının dışında bir yolculuk yapmaya zorlayabilirlerdi. Böylece İ. Ö. 50'de Cicero, 13 Şubat-15 Mart arasında Kibyra (Forum Cibyraticum) ve Apameia (Forum Apamense) dioecese'sinin Laodikeia'da (eski merkez), Synnada (Forum Synnadense), Pamphylia (Forum Pamphylium), Lykaonia (Forum Lycaonium) ve Isauria (Forum Isauricum) bölgesi için bir başka iki ay, 15 Mart - 15 Mayıs arasında da conventus'un Laodikeia'da gerçekleştirilmesini planladı. Duruşma sistemi dolayısıyla eyaletteki davacı hareketliliğinin daha geniş bir insani hareketliliğe yol açıp açmadığı elbette sonuçta bilinmiyor. Bununla birlikte yasal ve kurumsal tarih için, eyalet çevresinde (ve hatta Hadrianus'da görülen davacılar durumunda sınırlarının ötesinde) bu davacı hareketliliğinin Phrygia'yı Roma kurumları ve usulleri çerçevesinde bütünleştirmesine illaki yardım etmiş olmalıdır. Carbone de Thonemann'ın Cicero'nun conventus sorumluluk alanı ve dava tarihleriyle ilgili açıklamalarını yineleyerek Cicero'nun Cilicia Eyaleti sorumluluğunda sekizinci conventus merkezinin Kıbrıs adası olduğunu belirtmiş; ancak Kıbrıs'taki davalarla ilgili olarak Legatus Q. Volusius'a görevini devrettiğini ve her bir merkez için 15 günlük zaman ayırdığını vurgulamıştır³²⁷.

Yürütülen mahkeme oturumları adlarını en önemli şehirlerden almıştır. Laodikeia, Apameia, Philomelion ve Synnada'nın da dahil olduğu dört Phryg dioecesis'i İ. Ö. 56-50 yılları arasında Asia Eyaleti'nden koparılıp, geçici bir süre Cilicia Eyaleti'ne bağlanmıştır³²⁸. Perrot, Synnada kentinin Romanizasyon sürecinden önce Pergamon Krallığına ait bir

³²⁶ Thonemann, 2013: 149.

³²⁷ Carbone, 2016: 266.

³²⁸ Tozan, 2018: 284.

διοίκησις olduğunu, ilk önce Asia Eyaleti'ne bağlı olan kentin iki kere Asia Eyaleti'nden ayrılarak Cilicia Eyaleti'ne bağlandığını ve 49 yılında ise bir daha ayrılmamak üzere Asia Proconsul Eyaleti'ne bağlandığını ifade etmektedir.³²⁹ Levick'e göre³³⁰, bu bölgeler doğu-batı yolu boyunca uzanıyordu, oluşturulan merkezler prokonsülün zaman kaybını en aza indirecek şekilde düzenlenmiştir. Proconsul Cicero İ. Ö. 51/50 yıllarında Cilicia Eyaleti valiliği yaptığı süreçte görev süresinin tamamı boyunca doğu-batı yolunu neredeyse hiç terketmemiştir. Bu da onun hareket tarzını en net bir şekilde göstermektedir. Benzer görüşleri Jones, Levick'ten yaklaşık çeyrek asır önce dile getirmiştir. Ona göre³³¹, tabi şehirlerin özerkliği ciddi şekilde sınırlıydı. Adaletin tesis edilmesinde hiçbir garantili haklara sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Yargı amaçları için topluluklar gezici hakimlerin yetki alanlarına bölündü (dioeceseis/conventus). Sistem eyaletinkinden ziyade valinin rahatlığına uyması için tasarlanmıştır. Prokonsül'ün mahkeme oturumlarını gerçekleştirdiği şehirler, batı kıyı bölgesindeki Adramytteion/Ἀδραμύττειον, Pergamon/Πέργαμον, Smyrna/Σμύρνα, Sardeis/Σάρδεις, Ephesos/Ἐφεσος, Tralleis/Τράλλεις, Magnesia Ad Meandrum/Μαγνησία ἡ ἐπὶ Μαιάνδρῳ, Mylasa/Μύλασα, Alabanda/Ἀλάβανδα ya da merkezi Asia Minor ana yolu üzerindeki Laodicea ad Lycum/Λαοδίκεια πρὸς τοῦ Λύκου, Apameia/Ἀπάμεια ve Synnada/Σύνναδα'dadır. Doğu Mysia ve Kuzey Phrygia'daki davacıların kendilerini Adramytteion ve Synnada'daki proconsul'ün önünde sunmaları bekleniyordu. Bu uzak bölgelere proconsul seyahet etmiyordu. Laodikeia, Apameia ve Synnada conventus'ları İ. Ö. 1. yy.'ın ilk yarısında birkaç yıl Asia Eyaleti'nden ayrılmış; Cilicia Eyaleti'ne bağlanmıştır. Bu naklin sebebi valinin Ephesos'da karaya çıkıp her durumda kara yolu ile eyaletine ilerlemesiydi. Şayet vali Ephesos'dan Iconium ana yolu üzerindeki conventus ile ilgilenirse iç bölgede seyahet etmek zahmetinden kurtuluyordu. Romalıların, eyaletin erken döneminde kentlerin iç kurumlarına müdahale edip etmediği bilinmiyor. Cicero zamanında, Asia kentlerinin anayasaları Roma modeline göre modellenmiş gibi görünüyör.

Ramsay, üç *Dioeceses Asiaticae* (Laodikeia, Apameia ve Synnada) Cilicia proconsülü davalara kolaylıkla ulaşabilmesi için Cilicia Eyaleti ile birleşti. Proconsül, Philomelion conventus'unu (Lykaonia conventus'u idi) ve Iconium (Isauria conventus'u idi) conventuslarını geçtikten sonra Cybistra'daki Cappadocia sınırlarına ulaştı. Ardından Cappadocia topraklarının küçük bir kısmı üzerinden Roma yazıtlarının ὅροι Κιλικίων'u gösterdiği Kilikia Kapıları'ndan Roma topraklarına tekrar girdiğini ifade eder³³².

³²⁹ Perrot, 1876a: 190. Plin., *Nat. Hist.*(a): V. 105.

³³⁰ Levick, 1967: 23.

³³¹ Jones, 1937: 61.

³³² Ramsay, 1928: 48-49.

Terpstra'a göre³³³, adli-idari merkezlerin (conventus) oluşumunda büyüklük, elverişlilik, kolay erişim büyük ölçüde valinin gezici hakimliğinde hangi şehirlerin, toplama merkezi statüsüne getirildiğini belirledi; Bunlar çoğunlukla ilin arter yollarıyla bağlantılı olan büyük şehirlerden oluşuyordu. İ. Ö. 50'de sekiz tane conventus merkezi vardı; Caligula Dönemi'nde muhtemelen on üç conventus merkezinden bahsedilmektedir. Şöyle ki: Synnada, Miletos, Pergamon, Alabanda, Kyzikos, Apameia, Kibyra, Ephesos, Adramytteion, Philomelion, Halikarnassos, Smyrna ve Sardeis. En azından İ. S. 3. yy.'ın ortalarına kadar çoğunluğun statülerini tamamen koruyamamış olduğu anlaşılmaktadır.

Yol ağının idari örgütlenmede ne denli etkin olduğunu gözler önüne bir görüş Hosang'tan gelmiştir: Laodikeia karayolu dört diğer yolun bir araya geldiği noktada bulunuyordu: Kuzebatıdan Sardeis'ten; güneydoğudan Pamphylia'dan; kuzeydoğudan, orta Anadolu'dan ve kuzeyden. Ephesos'tan doğuya doğru olan anayol, Lykos Vadisi'nin tarihi için en önemli yollardan biriydi. Örneğin, eğer batıdan doğuya doğru bir kişi seyahat ediyorsa, o anayol boyunca mutlaka yolculuk ederdi ve Laodikeia, Apameia, Synnada ve Philomelion'dan geçerdi. Muhtemelen yerel üst düzey görevlilerle görüşme ve mahkemeye gitme yolunda dururdu. Dolayısıyla ulaşım açısından Lycos Vadisi en önemli bölgelerden biriydi. Bu yol, Hristiyanlığın yayılmasında da önem taşıyordu. Laodikeia ve Hierapolis, havari kökenleri yüzünden ve aynı zamanda önemli konumları, sosyal ve dini önemleri nedeniyle de metropolis göründü. Laodikeia, Kibyra'nın conventus (Eyalet meclisi) toplantı ve idari merkeziydi³³⁴.

Plinius, Phrygia'daki conventus merkezlerinden bahsederken bu merkezlere bağlı yerleşim alanlarının coğrafi sınırlarını da göstermek istemiştir. Ona göre bölgenin başlıca 3 jurisdictio'su bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla şunlardır: Plinius'un bir Phryg kenti diye ifade ettiği, ilk adı Diospolis (Zeus'un kenti), sonradan Rhoas olarak anılan ve 25 kentin yasal konularda başvurusunu yaptığı Kibyra, ikincisi Lykaonialılar, Appialılar, Eukarpialılar, Dorylaeionlular, Midaieionlular, Juliahlılar (Juliopolisliler, ya da Julianopolisliler) ve hakkında bilgi olmayan 15 halkın adli-idari bağlı olduğu Synnada ve son olarak da Signia Dağı eteklerinde konuşlu, antik adı Kelainai, Hellenistik Dönem'de ise Kibotos adıyla anılacak Apameia kentidir³³⁵.

Ünlü hatip ve devlet adamı Cicero, Cilicia proconsullüğü sırasında dostu Atticus'a yazdığı bir mektubunda Synnada conventus'undan *Forum Synnadense* diye söz etmektedir;

³³³ Terpstra, 2013: 178.

³³⁴ Hosang, 2010: 78.

³³⁵ TLit.19a. Asia Minor'daki Conventus/Dioikeseis merkezlerini görmek için bkz. Harita 6.

yukarıda da Thonemann'ın değindiği tarihlerde civar bölgelerden gelecek davalıların davalarını bakmak için düzenleme yapmıştır³³⁶.

Yasanın ilk çıkarıldığı İ. Ö. 75 yılından itibaren çeşitli konsüller tarafından yasada yapılan değişiklik, talimat ve eklemelerle İ. S. 62'de Nero'nun üç kuratoru tarafından son şekli verilerek yasalaştırılan Asia liman vergilerine ilişkin 154 satır 64 paragraftan müteşekkil senato kararlarından oluşan yasa (Lex Portorii Asiae)³³⁷,nın İ. Ö. 17 yılında Augustus Dönemi'nde yasaya eklenen kısmı, gümrükten muaf topluluklar için yeni düzenleme getirmekte ve Asia Eyaleti'nde conventus merkezlerinin -ki içinde Synnada dioeceseşi de vardır- gümrük vergisinden muaf tutulduğunu ve dioeceselerin durumunun yasal güvenceye alındığını belgelemektedir. Bu senato kararı³³⁸, vergi toplayan mültezimlerin bir anlamda ellerini bağlayarak bu merkezlerin özgür kent statüsüne sahiplermiş gibi ticari yaşamlarının canlanmasına vesile olmaktadır. Asia Eyaleti gümrük yasası *Monumentum Ephesenum* adıyla anılmaktadır. Yasanın yeniden yapılandırılmış orijinal Latince versiyonu Elgelmann ve Knibbe tarafından yakın geçmişte kaleme alınmıştır.

Strabon, Synnada ve çevresinin coğrafik konumu ve çevre uluslarından bahsederken sonradan conventus merkezi konumuna yükseltilecek olan Laodikeia kentinden ve önemli bir yol güzergahı ve ticaretiyle ünlenmiş bir conventus kenti Apameia Kibotos'un adını anmadan geçmez³³⁹. Yukarıda Thonemann'ın "*davacı hareketliliğinin daha geniş bir insani hareketliliğe yol açıp açmadığı elbette sonuçta bilinmiyor*" cümlesini yalanlayan bir açıklama antik çağ yazarlarından Dion Khrysostomos tarafından Synnada'nın komşusu sayılabilecek kadar yakın Apameia Conventusu'nun toplantı zamanlarındaki insan sirkülasyonundaki artışını renkli bir şekilde betimlemesiyle göz önüne serilmektedir³⁴⁰. Jones, Apameia conventus'unun Synnada'nınkinden daha küçük bir dioecese'ye sahip olduğunu ifade etmektedir. Jones'e göre Apameia conventus'u 16 topluluktan oluşuyordu ve çok önemli bir şehirdi ve önemini başlıca ticaretine borçluydu³⁴¹. Strabon tarafından Apameia'nın Asia'nın önemli ticaret kenti olduğu ve Ephesos'un ardından Asia'nın ikinci büyük kenti olarak hem Italia'dan hem de Hellas'tan gelen ticaret eşyasının genel ambarı olduğunu dile getirilmiştir³⁴². Dio Khrysostomos ise kentin ticari hayatındaki zenginliğini Phrygia, Lydia, Karia, Kappadokia, Pamphylia ve Pisidia'nın pazarı olmasına dayandırmaktadır³⁴³.

³³⁶ TLit.19 b.; Texier, 1862: 430.

³³⁷ Ogereau, 2012: 95-97.

³³⁸ Cottier vd., 2008: 61-63; TEp.161.

³³⁹ TLit.2.

³⁴⁰ TLit.20.

³⁴¹ Jones, 1937: 69.

³⁴² Strab., *Geogr.*: XII. 8. 15.

³⁴³ Dion Chrys., *Orat.* 35. 14-15.

Dalla Rosa³⁴⁴ conventus merkezlerindeki ticari yaşamın sosyal hayata etkisi konusunda şunları söyler: Conventus hakkı zaten saygın bir fahri onurdur. Mahkeme sadece dilekçe sahiplerini ve avukatları değil ayrıca tüccarları ve iş adamlarını da getiriyordu. Şehir, tüccarlar tarafından, ziyaretçilerin bakımı için getirilen mallardan alınan yerel vergilerden kazanıyordu. Bununla birlikte bu durum gıda maddeleri ve yağ arzı nedeniyle yerli Agoranomları ve Gymnasiarkhları da baskı altına aldı. Bu koşulların belirli Liturgların tesis edilmesine yolaçabileceği Apameia'dan bir yazıtla³⁴⁵ kanıtlanmıştır. Yazıtı göre bir vatandaş aynı yıl içinde, mahkeme oturumları sırasında (δὲ ἄγοραίας) hem Agoranomos hem de Gymnasiarkhes olduğu için onurlandırılıyordu ve bir kere kendi cebinden oğlunun Gymnasiarkhlığını ödemişti. Başka şehirlerden de böyle yazıtlar³⁴⁶ biliyoruz. Buna göre yerel seçkinlerin üyeleri bir oturum sırasında cömertliklerinden dolayı onurlandırıldılar. Prokonsülün birkaç hafta boyunca orada bulunmasının olumlu ve olumsuz yanları vardı ve yargı yerinin düzenli olarak değiştirilmesi de nihai ve lojistik nedenlerle şehirlerde memnuniyetle karşılanabiliyordu.

Jones, Synnada conventus'una bağlı 22 kent ismini kaydettiğini ancak listenin tam olduğunu iddia etmemekle birlikte conventus'un kuzeyde Bithynia sınırına kadar dayandığını ileri sürmektedir. Yazar, Plinius'a atıfla Epikteteis *Koinon*'unun iki üyesi Dorylaion ve Midaion'u ve dioecese'nin kuzeybatı sınırındaki Tembris'in kaynağındaki Appia'yı Tembris Vadisi'ndeki dioecese alanına dahil etmiştir. Tembris üzerindeki Kotiaieion ile nehrin güneyindeki tepe memleketi Nakoleia ile siyasi nedenlerden ötürü muhtemelen Rhyndakos Vadisi başında yer alan Epikteteis³⁴⁷'in beşinci şehri Aezanoi, doğu sınırında Akkilaeion ve Amorion ile onların arasındaki Trocnades kabilesi topraklarının da dioecese sınırları içinde olmalı çıkarımında bulunmaktadır³⁴⁸. Yazar tüm bu kentlerin principatlık sırasında para basan kentler olduğunu ve bu kentlerin güneyinde Kaystros (/Κάϊστρος = Küçük Menderes) Vadisi'ndeki İ. Ö. 301'deki büyük savaşın yeri olarak bilinen, antik Ipsos kenti ile özdeş olduğu kabul edilen ve Bizans listelerinde "*Julia*" diye adı anılan kenti Plinius'a atıfla dioecese kentlerinden biri saymaktadır. Ayrıca Jones, bu vadinin diğer şehirlerini şu şekilde

³⁴⁴ Rosa, 2012: 269.

³⁴⁵ IGR 4: 790 = MAMA 6: 180.

³⁴⁶ IGR 4: 788-89 (Apameia); TAM V 3:1442 (Philadelphia); IDydimia 279; IEphesos 661.

³⁴⁷ Aizanoi, Nakoleia, Kotiaieion, Midaieion, Dorylaion Phrygia Epiktetos'un kentleridir. Bkz. Strab., *Geogr.*: XII. 8. 12.

³⁴⁸ Jones, 1937: 65. Ramsay, Lycaones adında Synnada conventus'u içinde yar alan bir halktan bahseder: Lycaonlar Philomelion conventus'una ait kentlerin müdahalesiyle Lykaonluların memleketinden ayrılmış Synnada conventus içinde bulunan bir merkezi Phrygia halkıydı. Notitiae'da Brouzos ve Otrous'un ardından, Stektorion'dan ise önce gelir. Bu nedenle onları Pentapolis yakınında aramalıyız. Lycaones halkı Tekmoria listelerinde iç Lykaonlular olarak anılırlar. Onların Lykaonia içinde ikamet eden aynı halkın bir parçası olduğunu anlayabiliriz. Bu halk Asia Minor'da İ. Ö. 9. yy.'da Avrupa'dan memlekete giren Phrygialılardan daha eski bir ırktı.... Bkz. Ramsay, 1897: 693.

ilave etmiştir: Makedon hanedan üyesi Dokimos'un önceki başkenti Docimeium, Prymnessus, Ptolemaios'un kayıt defterinde okuduğu Cidyessus ve Synnada'nın hemen kuzeyinde Manlius Vulso'nun İ. Ö. 189 yılı başlarında Galatlara karşı seferi sırasında istasyon olarak kullandığı küçük bir kasaba olan Palaeobeudus. Jones, Plinius'a atfen iki diğer halkı ve topraklarını Synnada dioecese'sinin içine almaktadır. Bu halklar Lycaones ve Corpeni'dir. Jones'a göre; Ptolemaios tarafından Asia halkı olarak da anılan ve yazıtlarda iç Lycaones diye ad takılan Lycaones, Phrygia'nın ortasında Lyakonialıların izole bir yerleşim bölgesi olduğu anlaşılmaktadır. Muhtemelen onlar conventus'un güneydoğu kesiminde yaşıyorlardı. Hiç sikke basmadılar ve Hierocles'de hala kabile komünü olarak kaydedildiler. Diğer taraftan Corpeni bilinmiyor. Belki de onlar (Corpeni) İ. S. 2. ve 3. yy.'da hepsi sikke basmış olan Otrus, Hieropolis, Bruzus, Eucarpia dört küçük şehrin bölgelerini işgal ettikleri bir kabileydi. Augustus Dönemi'nde Eucarpia ile ilgili efsanesi olan sikkeler basılmıştı. Bu tarihte bölgenin siyasi bir birliği olduğuna işaret ediyor. Onun geçmişi böylece yeniden oluşturulabilir. Augustus'un egemenliği döneminde başkentine kabile adı yoluyla Eski Yunanca bir isim olan Eucarpia adını veren Corpeni adındaki bir kabile tarafından işgal edilmişti ve Eucarpia bölgesi efsaneli sikkeler basmaya başladı. Sonra Corpeni biri kabile başkenti bir diğeri dini merkez olan dört şehre ayrıldı. Bizans Dönemi'nde beşinci şehir Stectorium bu dördüyle bağlantılıydı. Ve beşi Phrygia Pentapolis'i olarak adlandırılmaktadır. Stectorium diğer dördünden biraz daha uzakta yer alıyordu. Ve üstelik Principat Dönemi'ndeki gibi Cumhuriyet Dönemi'nde sikke basmıştı. Bu nedenle muhtemelen Corpeni'nin bir şehri değildi. Ancak belki Synnada conventus'una dahil edilmelidir. Plinius resmi kayıttan alıntısında Synnada'nın güneyine hiçbir şehri kaydetmiyor. Ancak Hierokles'in Pentapolis kentleri ve Synnada arasında kaydettiği iki komşu şehir Lysias ve Ococlia'nın Synnada conventus'una dahil edilmesi yüksek bir ihtimaldir. Her ikisi de Principatus Dönemi'nde sikke basar³⁴⁹. Oysa Cohen lokalizasyonunu problemli olarak düşündüğü Lysias'ı önceki bilim adamlarının aksine kuzey- kuzeydoğu (Efeköy) ile güney-güneydoğu (Oynağan ve Arızlı) arasına değil, daha batıda olasılıkla Synnada ile Pentapolis arasındaki alanda bir yerde diye değerlendirmektedir. Çünkü Flavius conventus listesine göre Lysias (Phrygia Pentapolis şehirleri gibi) Synnada conventus'una değil Apameia conventus'una aittir diye ifade eder³⁵⁰.

³⁴⁹ Jones, 1937: 66.

³⁵⁰ Cohen, 1995: 311; Habicht, 1975: 86: Hellenistik bir hanedan tarafından İ. Ö. 3. yy.'da kurulmuş (-aynı ailenin bir başka üyesi tarafından da Philomelium kurulmuştur-) ve İ. S. 2.-3. yy.'larda Λυσιαδέων lejantlı sikkeler (BMC Phrygia: lxxxii) basan ve yeri henüz saptanamamış olan Lysias kentinin lokalizasyonu konusunda şunları ifade eder: Radat Synnada'nın kuzey-kuzeydoğusundaki Efeköy'ü önermiştir. Ramsay ve Anderson Lysias için Oynağan ve Arızlı arasındaki bir alanı, yani Synnada'nın güney, güneydoğusu ile Eğirdir Gölü'nün kuzeybatısını düşünmüşlerdir. Kaynakların gözden geçirilmesi, neredeyse tüm eski yazarların Lysias'ı Phrygia Pentapolis şehirlerinden en az biriyle birleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Habicht, Jones'un verdiği Apameia dioecesis üyelerinin (Jones, 1937: 69-73) varsayımsal bir yeniden yapılandırma listesinin Ephesos'tan yeni bulunan bir yazıt sayesinde değiştiğini ileri sürmektedir³⁵¹. Ona göre Synnada bölgesine tahsis edilen phrygia Pentapolis kentlerinin aslında Apameia'ya ait olduğu yönündedir. Yazar, Burada sözü edilen etnik gruplar yer aldığına göre, kuzey'de Acmonia, batıda Tripolis, güneyde Hyrgaleis ve doğu'da Lysias'ın da karakolları olduğu söylenebilir. Kuzeyde Synnada'nın geçici mahkeme oturumunu batıda Sardeis'inki takip ederken güney ve doğuda Philomelion yargı yetki alanını birleştirmiştir. Apameia bölgesinin sınırları içerisinde pek çok şehir yok gibi görünmektedir. Eğer bunlar, hiçbir durumda kesin olmayan Flavius Dönemi'nde zaten şehir ayrıcalıklarına sahip olsaydı birisi öncelikle Bria, Bruzus, Dioclea, Leonna(ia) ve Ococlea'yı düşünürdü diyerek Apameia conventus alanına dahil kentleri sıralamıştır.

Sıklıkla karıştırılan Hierapolis ile Hieropolis kentlerinin hangi kentin dioecese'sine girdiğine dair Ramsay, Forbiger'in kafa karışıklığına atıfla ilk olarak Kibyra Conventus'una ait Laodicea ad Lycum ile birlikte Plinius'un bahsettiği Hierapolisliler, Laodikeia'dan sadece birkaç mil uzakta bulunan büyük Hierapolis'in sakinleri olmalıdır. Diğer Hierapolis ya da daha doğrusu Hieropolis, Synnada'nın ya da belki de Apameia'nın conventus'una ait olmalıdır diye görüş bildirir³⁵². İki kent'in hangi conventus alanına dahil edilmesi gerektiği konusundaki şüpheli duruma Habicht, 'Ἱεροπολεῖται Phrygia pentapolis'indeki Hieropolis kentinin etnik grubudur. 'Ἱεροπολεῖτων lejantını taşıyan sikkeleri Nerva'dan itibaren bilinen kentin, Koz-Hissar'daki yeterince sağlam bir durumda bulunan bir km taşı Hierapolis'in Pentapolis'in geri kalanıyla birlikte Synnada conventus'una bağlandığı önerisini yalanladığını belirtmektedir³⁵³.

Sviatoslav'a göre³⁵⁴ İmparatorluk Dönemi'nin başlangıcında, Asia Eyaleti'nin valisi Hellespontos, Ionia, Lydia, Phrygia ve Caria'yı kontrol etti. Asia Eyaleti bu formu yaklaşık dört asır sürdürdü. Bazıları, İ. S. 250'lerde Phrygia ve Caria'nın birleşik bir eyalet olarak yeniden örgütlenmesinin, Asia'nın toprak bütünlüğüne ilk darbe olduğunu düşünmektedir. Bu yeniden yapılanma sadece geçiciydi. Gotik istilalar geriletildikten sonra tersine döndü. Sonuç olarak, eski senatoryal Asia Eyaleti, genel eyalet reformunun bir parçası olarak Asia'yı muhtemelen 290'larda ya da daha doğrusu, 293 yılında ilk *tetrarkhia*'nın kurulmasından sonra *dioecesis Asiana* içinde daha küçük eyaletler olarak yeniden düzenleyen

Strabon'da (12, 576) Eucarpia Lysia bahsinden önce gelir. Plinius'da (*Nat. Hist.*(a): 5.108) Otrus Lysias'tan hemen sonra takip eder. Vita S. Abercii Hierapolislili Abercius'u Lysias civarındaki yürüyüş turları sırasında erkek bir hemşire ve bir misyoner olarak hareket ederken betimlemektedir.

³⁵¹ Habicht, 1975: 81.

³⁵² Ramsay, 1882Mendel: 506.

³⁵³ Habicht, 1975: 86.

³⁵⁴ Sviatoslav, 2005: 8-9.

Diocletianus'un hükümdarlığına kadar geleneksel biçiminde hayatta kaldı. Perrot, Synnada'dan Fl. Valerius Constantius'un onurlandırılmasını içeren beyaz mermerden tabanı profilli bir kaide üzerindeki heykelin altına kazınmış yazıt'ın³⁵⁵ dördüncü ve beşinci satırındaki epititlerin Diocletianus Dönemi'ndeki yeni idari yapılanmada Synnada'nın da dâhil olduğu *Phrygia Salutaris* Eyaleti'nin oluşturulmasıyla açıklanabileceğini ileri sürmektedir. Sebebini de, daha erken tarihli elimizde bu unvanlar söz konusu olsaydı, Synnada'nın anakent (metropolis) ve çifte Neokor unvanını Yunanca kökenlerine sürekli vurgu yapan kentin bunu sikkelerinde yansıtmış olurdu diye açıklamaktadır³⁵⁶.

Carbone'ye göre³⁵⁷ Synnada *conventus*'u muhtemelen İ. Ö. 1. yy.'ın bir noktasında Apameia ile kistophoriler çıkarmıştır. Synnada'nın adıyla kistophorlar, daha önce değinildiği gibi³⁵⁸ Pergamon'da üretilmelerine rağmen, kalıp bağlantıları ile kanıtlandığı gibi, Pergamon Dönemi'nde zaten darbedilmişlerdi. Yazar, 133 sonrası Phrygia'daki sikke sirkülasyonu hakkında şunları söylemektedir: Sikke ile ilgili olarak otonom gümüş sikkenin (Kibyra) çok az varlığı, üç kistophor darphanenin (Laodikeia, Apameia ve Synnada) varlığı ile değerlendirilmektedir. Laodikeia, üç ana kistophor darphanesi Ephesos, Pergamon, ve Tralles ile aynı zamanda sikke basar görünse de Apameia ve Synnada İ. Ö. 1. yy.'da sikke basımına başlamıştır. Bu fark Laodikeia'nın, Marcus Aquilius'un buradaki eyalet yolunun geçişinin de gösterdiği gibi, en başından itibaren Asia Eyaleti'nin bir parçası olduğu gerçeğiyle açıklanabilir. Kistophori'nin “geç” basımlarıyla birlikte, ilginç bir başka unsur da, önce Apameia tarafından basılan ve daha sonra başka şehirlerde taklit edilen büyük miktardaki “küçük madeni” bronz sikkeleridir. Phryg parasal hareketi, daha önce bahsettiğim “orta-yer emperyalizmi” ile tam olarak artan Romanlaşmayla bağlantılıydı. Ekonomik nedenlerden ötürü, esas olarak Mithridates Savaşları'nın etkisi ile birlikte Apameia'ya taşınan giderek artan sayıda İtalyan ve Romalı müzakereci, kent magistratlarının, eyaletin geri kalanıyla uyumlu olabilecek hammadde ve nominal değerdeki madeni paraların üretimine başlamasını uygun kıldığını ileri sürmektedir.

3.3. Hellenistik Dönem'de Kent İdaresi ve Toplumsal Yapı

Bununla birlikte Pers hakimiyetinden sonra İskender'in ardıllarıyla birlikte Asia Minor'daki Makedon kolonizasyon ve iskan politikalarıyla Anadolu'nun Hellenleşme ve Hellenismus'un yayılım alanı hakkında Thonemann, 4. yy.'ın sonlarına gelindiğinde, Kariahlılar, Lydialılar, Lykialılar'ın hepsi Yunan kültürünün çeşitli unsurlarını benimsemişti

³⁵⁵ TEp.17.

³⁵⁶ Perrot, 1876a: 196.

³⁵⁷ Carbone, 2016: 92.

³⁵⁸ Bkz. yukarıdaki dn. 264; Mørholm, 1979: 52; TNm.1, TNm.2.

(Yunan isimleri ve kamuya açık belgeler için Yunan dilinin kullanılması da dahil). Ancak Phrygialılar benimsememişlerdi. Böyle olmakla birlikte Phrygia'ya Yunan kültürünün gelişi ve yayılması için en önemli itici güç, İ. Ö. 330'ların ortalarındaki Makedon fethinden hemen sonra başlayan ve üçüncü ve ikinci yüzyıllar boyunca devam eden büyük ölçekli-Graeco-Makedon koloni yerleşimi idi. Bilinen ilk koloni yerleşimi, İ. Ö. 4. yy.'ın son yıllarında bir Yunan polisi olarak Anadolu platosunun iç batı merkezindeki Phrygia'da ilkin Perdikkas'ın daha sonra da sırayla Eumenes, Antigonos Monophthalmos ve Lysimakhos'un subayı olarak hizmet etmiş Dokimos tarafından kurulan Dokimeion'dur. İ. Ö. 3. yy.'da Dokimeion'un kuruluşunu bir dizi Seleukos Polis'i ve askeri *Katoikiai* takip etti. Güney Phrygia ve Phrygia-Pisidia sınırında: Laodikeia Katakekaumene, Toriaion, Philomelion, Güney Phrygia kenti Metropolis, Apameia-Kelainai (var olan Pers-Phryg yerleşmesi tahkim edilerek), Lysias, Blaundos, Pisidia Antiokheia'sı, Pisidia Apollonia'sı, Lykos üzerindeki Laodikeia. Ardından, Güneybatı Phrygia'da (Dionysopolis, Eumeneia) ve Kuzeybatı Phrygia'da Pergamonlu Attalosoğulları tarafından (Aizanoi) daha fazla koloni yerleşimi kuruldu. Orta ve Kuzey Phrygia'da belirsiz kökenli Graeco-Makedon yerleşmeleri de biliniyor (Eukarpia, Akmonia, Amorion, Dorylaion). Dokimeion çevresinden çok erken Helenistik belgelerden oluşan bir küme, ilk Graeco-Makedon yerleşimcilerin yerel Phryg nüfusuyla olan ilişkileri hakkında perspektif sunmaktadır³⁵⁹ demektedir. Daubner ilaveten İ. Ö. 2. başlangıcında Phrygia bölgesindeki polislerin Hellenizasyonuna değinirken daha fazla detayın Synnada ve Laodikeia Kekaumene arasındaki yolda bulunan Toriaion özelinde bulunabileceğini ifade etmektedir. Yazar, kent yerleşimini ayağa kaldıran II. Eumenes'e ait talimatlarının yer aldığı üç mektup'un muhafaza edilmiş olduğunu; sonuç olarak, orada Yunanlar veya Makedonlar ve Galatlar ile birlikte yaşayan iki demografik grubun da nüfusun bileşenleri olacağı; dolayısıyla 'yabancılar'ın, büyük olasılıkla eski askeri personel olarak bir Seleukid kralı tarafından yerleştirilmiş olması gerektiği ve yerleşim yerine polis statüsü vermeleri için kral aramaya çalışan oğulları ya da torunları olmalıdır çıkarımında bulunmaktadır.³⁶⁰ Stephen Mitchell, Strabon'un³⁶¹ Sultan Dağı'nın bereketli doğu, batı ve kuzey eteklerindeki Philomelion, Pisidia Antiokheia'sı, Synnada ve Dokimeion köyü bahsine atıfta bulunarak adını andığı ilk iki şehrin içinde bulunduğu Phrygia Paroreia'nın gerçekten Hellenleştiğini doğrulamak için epigrafik ve diğer kanıtların elimizde mevcut olduğunu; ilaveten Tyraion, Seleukos şehri Laodikeia Katakekaumene ve Kilikia Ovası'nda Neapolis gibi diğer önemli yerleşim yerlerini de içeren bölge ile Orta Anadolu Platosu'nun güney ve batı kenarlarındaki bu topluluklardan

³⁵⁹ Thonemann, 2013:17.

³⁶⁰ Daubner, 2010: 46

³⁶¹ Strab., *Geogr.*: XII.8.14.

bazılarının tarihsel kökeninin Makedon askeri yerleşim yerlerine kadar uzandığını; Philomelion ve kuzey komşusu Lysias özelinde de İ. Ö. 3. yy.'da kurulumlarından şüphesiz sorumlu olan Makedon hanedan ailelerinden isimlerini aldıklarını ileri sürmüştür. Örneklemlerine devam eden yazar Derbe'nin son yöneticisi Perilaus oğlu Antipatros ayırt edici Makedon ismi ve aile adı da muhtemelen Diadokhlar Dönemi'ne tarihlenen küçük bir Makedon kolonisinin orada da olması gerektiğini gösterdiğini iddia etmektedir³⁶². İ. Ö. 319'da Synnada'nın kontrolü verilen Antigonos ve Lysimakhos'un Makedon subayı olan kurucusu Dokimos'a da atıfta bulunmaktadır. Ek olarak Dokimeion'dan bir Hellenistik yazıtın³⁶³ Makedonların sıklıkla kullandığı ve yerleşimcilerinin kökenini vurgulayan Kassandros'un erkek kardeşi, Antipatros'un oğlu Pleistarkhos ismini içerdiğini; hatta Dokimeion'un, Dokimeionlu Makedonlar adıyla Roma imparatorluğu idaresindeyken sikke basmasını ve kentin İ. S. 2. ve 3. yüzyıllardaki yazıtlarını da dayanak yaparak ilk Hellen kolonizasyon hareketinin Makedonlarca gerçekleştirildiğine dikkati çekmekte ve

³⁶² Mitchell, 1993: I. 85, 56 (Robert, *A travers l'Asie Mineure*, 243-4.)

³⁶³ Smyrna 225: Smyrna'da bulunmuş Geç Hellenistik tarihli Dokimeionlu Pleistarkhos oğlu Asklepiades tarafından tanrı Apollon'a elegeia tarzında ithaf edilen bir mezar yazıtı.

[σ]ωτήρ ἄνθρώπων Ἀσκληπιόν, ὃ ἐκάργε,[[σοι] φρενὸς ἐξ ἰδῆς γράμ[μα τόδ' εὐράμενος]]|Πλειστάρχου Δοκιμεὺς Ἀσκληπιάδης ἀνέ[θηκε]|πατρὶ τέκος, Παιῖν ὡς ἐκέλευσεν ἄναξ. |ἰλήκοις, ὃ Φοῖβε, σὺν νιεί, τῷ δ' ὑγίειαν|δοίηθ' ὑμετέρην ὑμνολογοῦντι χάριν.

Ey tanrım (Apollon)! Asklepios'u insanların kurtarıcısı olarak gören Dokimeionlu Pleistarkhos oğlu Asklepiades kalbinden bu yazıtı babası için sana dikti. Tıpkı efendi Paian'ın (tanrıların doktoru) emrettiği şekilde. Ey Phoebus merhametli (iyi niyetli) ol. İlahi söyleyen oğlunla birlikte bu vesileyle sağlığımızı (bize) verin!

Yunan mitolojisinde Ἑκάργος (Hekaergos) Hyperbore(i)os'lardan biriydi ve Οὔπις (Upis) ile Delos Adası'nda tanrı Apollon ve Artemis'e kurban sunan ilk kişilerdi. Büyütsünler diye iki tanrısal bebek, onlara emanet edildi. Bu iki bebek sırasıyla epithet olarak süt annelerinin isimlerini aldılar. Gerçekten de Apollon ve Artemis ayin ve törenlerde Ἑκά(τ)εργος ve Οὔπις olarak adlandırıldılar. Söylence bu epithetleri yorumlamak için yaratılmıştır. Lokso'nun Artemis'e değer vermesi nedeniyle Artemis'in epithetleri arasında Λοξῶ, Ἡ Ἄρτεμις Οὔπις/Οὔπις ἢ Ἄρτεμις ya da Ἑκα(τ)έρρη olarak görülmektedir. Λοξίας (Loksias) sözcüğü eski bir yalvarı hitap şekliydi. Özellikle tanrı Apollon için. Bu nedenle de tanrı Apollon'a Ἑκάργος ya da Λοξίας şeklinde hitap edildiği görülür. Bu isim bazıları tarafından Delphi kehanet merkezinin kehanetlerinin iki anlamlı olması gerçeğine dayandırılır. Bununla birlikte, bazı kaynaklara göre hakim görüş Λοξῶ (Lokso) adıyla ilişkili olmasıdır. Λοξῶ (Lokso) Apollon'u besleyen sütanne'ydi. -Lokso- Bu epithet'in güneş'in eğik dairesini açıkladığı, genç bilim insanlarınca da Latince Lux = φῶς kelimesiyle ilişkilendirildiği ileri sürülmüştür.

Ἑκάργος uzaktan dikkatlice iş yapan, çalışan anlamına gelir. Sol (güneş)'in epitheton'udur ve Apollon'un cognomen'idir. Bu nedenle bu biçimdeki diğer sıfatlardan basice ayrılır. Bkz. Damm, 1833: 463. s.v. “Ἑκάργος”; Ἑκαέρρη: Ἑκαέρρη Artemis'in Delos adasındaki Hyperboreallı bir tapınımcısıdır. Οὔπις ve Ἑκαέρρη (Herodotos: 4.33) Leto ile adaya geldiler. Mezarı Artemis sunağının arkasında bulunur (Paus., *Paus. Gr. Descr.*:5.7,8.) Daha sonra bazı yazarlar Οὔπις ve Ἑκαέρρη (Lokso: Kallimakhos, *Hymnoi*: 4.292)'sı Borras'ın hediyeleriyle Delos'a gelen Hyperborealıların bir çifti (Herodotos: Ὑπερόχη καὶ Λαοδίκη) şeklinde yorumlamayı tercih ederler. Bazılarına göre ise Οὔπις ve Ἑκάργος Apollon ve Artemis'i yetiştirdiler ya da Hyperborealıların ülkesiyle ilgili figürlü tunçtan tablolar getirdiler. Ἑκάργος: Homeros'da okçu Apollon'un lakabı ya da özelliğidir. Uzağa ok atan okçu anlamına gelir. Χυτήρογλου, 2011: 229 s.v. Ἑκαέρρη: ve 230 s.v. Ἑκάργος.

Hellenizasyon sürecinin varlığına işaret eden kanıtları İ. Ö. 4. yy.'ın başlarına, daha açık bir ifade ile İ. Ö. 302 yılında yapılan Ipsos muharebesinin hemen öncesine taşımaktadır.³⁶⁴

3.4. Synnada'nın Kuruluş Söylenceleri Üzerine Notlar

Yukarıda da değinildiği gibi kentin kuruluşu ile ilgili antik kaynaklara dayanılarak ortaya serilen en erken veriler ve oluşan genel kanı kentin askeri bir kolonizasyon hareketi sonucunda Antigonos'un komutanı Dokimos tarafından kurulduğuna dairdir. Bu somut veriler genel bir gerçekliği ifade etmekle birlikte İ. S. 6. yy.'da yaşamış ve Ethnika (Εθνικά) adlı bir coğrafya sözlüğü hazırlamış olan Stephanos Bizantinos (Στέφανος ὁ Βυζάντιος) kentin mitolojik kökene atfen şunları ileri sürmektedir: *Bir Phrygia kenti olan **Synnada** ve onun ötesinde Dokeimia köyü ...sakinleri ise Dokimis ve Dokimaia derler. Troia savaşının ardından başı boş dolaştıktan sonra Akamas'ın Phrygia'ya geldiğini, toprakların efendisini kuşatmaya zorladığını ve ona yardım ettikten sonra ülkenin sahibi olduğunu ve kenti kurduğunu; Hellas'tan Asia'ya geçmiş Makedon koloni sakinlerini bir araya getirdiğini, bir araya getirme ve birlikte yaşamadan dolayı ona(kente) ilkin **Synnaia** diye hitap ettiklerini daha sonra da (isim) bozularak komşuları tarafından **Synnada** diye adlandırıldığını söylerler. İşte bu nedenle halihazırda da yurttaşına **Synnadalı** denir.*³⁶⁵

Bu bilgi sadece Synnada kentinin etimolojik olarak kökenini anlamamıza yardımcı olmakla kalmaz aynı zamanda söylencesel de olsa kentin kuruluşunun İ. Ö. 12. yy.'ın sonlarına kadar dayandığını ve kentin antik Hellas ile bağlantılı olduğunu da göstermektedir. Kurucu olarak Theseus oğlu Akamas görülmektedir. Genel kabulle (Dokimos) ortak nokta kurucusunun da Makedoniali göçmenlerle kenti iskan ettiği. Ancak bu bilginin güvenilirliği de söylencesel olmaktan kaynaklı sorgulanabilir niteliktedir. Texier, Phrygia'nın merkezindeki bir yer olarak lokalize ettiği Synnada'nın kent ktistesinin Troia savaşından sonra Phrygia'ya gelerek yerleşen ve daha sonra yanına Makedonia'dan çok sayıda göçmeni çağırıp getiren Akamas adında biri olarak tanındığını ve kentin, önce sömürge topluluğu anlamına gelen "Synnaia" diye adlandırıldığını ve kentin zamanla yönetim idaresi içinde Dokimia, Beudos, Anabura ve Eumenia gibi birtakım küçük şehirleri birleştirdiğinden bahsetmektedir³⁶⁶. Ramsay kente dair bu türden efsaneler'in Phrygia'nın Hellenleşme sürecinde gelişme eğiliminde olduğunu ve muhtemelen Stephanos'un bunu bir salkımı bir yük arabasını parçalayacak kadar büyük Eukarpia üzümlerinin hikayesini alıntıladığı Phrygia

³⁶⁴ Mitchell, 1993(I): 85, dn. 53 (Philomelion ve kurucuları için bkz. A. Wilhelm, *Neue Beiträge Sb. Ak. Wien* (1910), 48-54; Robert, *Villes*, 155-7; *Noms indigenes*, 40-41, 333-4.)

³⁶⁵ TLit.15.

³⁶⁶ Texier, 1862: 430.

üzerine iki kitap yazan Eukarpialı Metrophanes'den sağladığını ifade etmiştir.³⁶⁷ Ramsay'ın Asia Minor'daki Roma yol güzergahlarını saptamak için çıktığı 1888 yılı gezisinde Balçıkhisar (= Melissa) köy yolu kenarında bulduğu yazıtı³⁶⁸ dayanarak halkın yerel Phrygli kesimi kahramanları ve ataları olarak Thynnaros'u gördüğünü iddia etmektedir.³⁶⁹ Yazar, 2 yıl sonra yayınlayacağı Asia Minor'un Tarihi Coğrafyası (*The Historical Geography of Asia Minor*) kitabında bu iddiasını yineleyerek *Θυνναρίδαι*'ı Drexler'in Numism. Zft. 1889, p. 177.'de incelediği şehir sikkelerinde sözü edilen yerel bir kahraman olan Tynnaros'un soyundan gelen Synnada halkına kanıt olarak dayanak yapmıştır.³⁷⁰ Ayrıca stelin bulunduğu Balçıkhisar köyü ismini etimolojik olarak irdeleyerek yerleşimin antik ismi Melissa ile ilintilendirmeye çalışmıştır. Melissa özerk bir şehir olmadığı için kesinlikle bir şehrin olasılıkla Synnada'nın bir köyü olmalıdır. Sakinleri de Synnadeis ya da Thynnaridai'dır savını ileri sürmekte ve Drexler'in söz konusu parayı şu şekilde tanımladığını beyan etmektedir: Başı sağa doğru sakallı *ΘYNNAPOΣ* yazısı, arka tarafta sağ elinde bir sistrum tutan sola doğru ayakta duran bir Isis. Belki Thynnaros yerli phryg efsanesinin bir kahramanıydı. Oysa sikkelerde görülen ve şehrin kurucusu olarak Stephanos tarafından bahsedilen Akamas, Yunanlı temelinin atıldığı sırada şehre yerleşen Dor ve İon kolonistlerinin bir kahramanıydı şeklinde kendi görüşünü paylaşmıştır. Ramsay 1967 yılında ikinci baskısı gerçekleştirilen *Social Basis: The Social Basis of Roman Power in Asia Minor* (Asia Minor'da Roma Hakimiyetinin Sosyal Temeli) adlı eserinde iddialarını sürdürerek ilaveten şunları ifade etmektedir: *Θυνναρίδαι* belli ki literatürde hiçbir yerde geçmeyen Thynnaros'un soyundan gelenlerdir. Ancak Synnada kentinin bazı sikkelerinde *ΘYNNAPOC* lejandı ile sakallı bir kahramanın başı görülür. Bu nedenle Thynnaros Synnada'nın yerel efsanevi tarihinde bir figürdü. Olasılıkla Herkales'in yerel bir simgelenmesiydi. Baş'ın Thynnaros mu yoksa Herakles'i mi betimlediği tereddütlüdür. *Θυνναρίδαι*, *Συνναδεῖς* (Synnadalılar) için basitçe bir şiirsel terim midir? yoksa Thynnaros'dan doğan bir aile anlamına mı gelmektedir? Her ikisi de mümkündür. Ancak Thynnaros'dan doğan bir aile anlamı daha mümkündür. Ramsay, Asia başrahibi Demetrios'un isminin koruyucusu olarak saydığı Kybele-Demeter ile birleştirmesine gönderme yapmakta ve onun, *cognomen*'ini sadece şiirsel tarzda kullanırken Thynnaros-Herakles soyundan gelen ailesi'nin Synnada kentinin boule ve demos'unun bir

³⁶⁷ Reinach, 1888: 220,2; Ramsay, 1890:14, 36.

³⁶⁸ Reinach, 1888: 220,2; Ramsay, 1890: 36; Legrand ve Chamonard, 1893: 285,88; IGR 4: 707; SEG 6 (1932): 246; MAMA 4: 66; Ramsay, 1967: 255; Robert, 1989: OMS VI: 454; Merkelbach ve Stauber, 2001: 374, 16/51/01.

³⁶⁹ Sikkelerde de yansımaları gördüğümüz Thynnaros'un kentin yerel kurucu kahramanı olduğuna dair benzer yaklaşımlar için ayrıca bkz. Legrand ve Chamonard, 1893: 285,88; Anderson, 1898: 103; Ramsay, 1967: 255.

³⁷⁰ Ramsay, 1890: 14, 36.

kararnamesiyle yurdunda onun bir heykelini diktiğini ima etmektedir.³⁷¹ Ayrıca Ramsay ünlü eseri “Phrygia’nın Kentleri ve Piskoposlukları” kitabında Küçükasya’nın Hellenize olmuş şehirleri kendilerini eski Yunan tarihi ve efsanesiyle bağlamaya son derece düşküncü; bu nedenle Eumeneia halkı kendilerine Akhaioi(Akalılar), Synnada halkı Dor ve İon, İcindalılar da İonlar dediklerini ısrarla yinelemesinden anlaşılmaktadır.³⁷² Ancak J. G. C. Anderson 1898 yılında, Ramsay’in 1888 yılı Phrygia gezisi sırasında keşfettiği yazıtla ilgili yorumlarda bulunduğu “A Summer in Phrygia II”adlı makalesinde M. Radet’in lokalize ettiği ve Ramsay’in de bulduğu yazıtı istinaden bu yeri Sibidonda olarak bağımsız bir kent statüsünü sokmasına karşı çıkmaktadır. Anderson kentin sikkelerinde açıkça geçen Thynnaros’u Synnada’nın yerel bir kahramanı olarak değerlendirmekle birlikte; Balçıkhisar ya da Bedeş’in sakinlerine kasabalılar tarafından Asiarkh Demetrius onuruna δόγματι κοινῷ βουλῆς καὶ δήμου (Danışma ve Halk meclisi kararıyla) dikilen metrik yazıtta geçen *Θυνναρίδαι* sözcüğünü açıkçası Synnadeis’in şiirsel bir eşdeğeri şeklinde algılamaktadır. Anderson’a göre Balçıkhisar’daki yerleşim Synnada teritoryumundaki Synnada’ya bağlı birkaç köyden (κῶμαι) biriydi. Yazar gerekçe olarak da *Ξένοι Τεκμύρειοι* listeleri’nin bize bu köylerden birkaçını sunduğu Kandroukome, Koumalettos vs. sakinlerinin tam isimlendirilmesinin *Συνναδεῖς οἰκοῦντες ἐν Κανδρουκώμῃ, ἐν Κουμαλέττῳ* (Kandroukome’deki, Koumalettos’taki Synnadalı sakinler) ifadeleriyle sağlandığını ileri sürmektedir.³⁷³

Hellen kökenleriyle övünmelerinin altında yatan esas gerekçeye atfen Carington, Roma İmparatorluk Dönemi’ne kadar, klasik dünyada yarım bin yıldan fazla bir süredir bilimsel tarih yazımı uygulanmıştı ve Phrygia şehirlerinin daha sonraki tarihi (Asia Minor’un geri kalanıyla birlikte) - yerli, Helenistik ve Roma temelleri - birçok durumda iyi belgelenmiştir; bununla birlikte, Troia’nın düşüşünü izleyen kahramanlık çağıyla ilgili efsaneler, Thykidides tarafından Homerik malzeme olarak bir dönemin tarihi için neredeyse sadece mükemmel tek bilgi kaynağı olarak kullanıldığı için değil fakat aynı zamanda prestij için komşularıyla sürekli savaşan şehirler için saygın bir soyağacı sağladığı için önemli olmaya devam etti. Homerik kökenler, Helenistik dönemde kurulan yarı Yunan şehirleri tarafından aranılıyordu, ancak böylece iyi bir antik çağa sahip olabileceklerdi³⁷⁴. Bu şehirler Dorylaion, Synnada ve Metropolistir. Synnada yerli kökenli bir şehirdi ama Helenistik dönemde Yunan yerleşimciler aldı. Metropolis ismi Yunanca’dır, fakat nüfustaki yerli unsurun gücünü de gösterebilir. Dorylaion’un kökeni belirsizdir; her üçü de Euboia’dan Troia

³⁷¹ Ramsay, 1967: 255.

³⁷² Ramsay, 1897: 371.

³⁷³ Anderson, 1898: 103. Ramsay, 1897: 753.

³⁷⁴ Carington, 1898: 123.

Savaşı'na katılmak üzere yola çıkan Theseus oğlu Akamas'ın kurucusu olduğunu iddia etti ve bu nedenle Helenistik dönem Yunan yerleşimcileri için iyi bir modeldi diyerek³⁷⁵ Bizanslı Stephanos'un kuruluş efsanesini kabul eder görünmektedir. Carington'un görüşlerini destekler nitelikte paralel bir diğer görüş Christian ve Frei'dan gelmiştir. Yazarlar, Phrygia'daki Synnada, Dorylaion, Metropolis, Akamas'ı kurucuları olarak görüyorlardı. Ayrıca Dorylaion Herakles soyundan geldiğini düşündüğü Dorylaios'u ktistes olarak addediyordu. Akmon, çocuklarını kardeşleri gibi yiyip bitirmek isteyen tanrı babası Kronos'tan önce, sesi çocuk Zeus'un ağlamasını kesip saklayan Korybantes'lerden biri olan Panopolisli destan şairi Nonnos ile birlikte Akmoneia'yı, kahraman Dokimos ise Dokimeion'u kurdu³⁷⁶ diyerek kent kurucu kahramanların kimliklerine açıklık getirmişlerdir. Hoover de kentin kuruluş tarihine ilişkin diğer yazarlara paralel bir görüş ileri sürmüş, mitolojik geleneğe uygun bir saptama yaparak gelen yunanlı göçmenleri kabul eden yerel Phrygialı halkın yerleşimi üzerine Dor ve İon kolonistler tarafından iskan edilen kentin kurucusunun Antigonos Monophthalmos'un haydut generali olan Dokimos'a veya erken Seleukos krallarına atfedildiğini vurgulamıştır.³⁷⁷ Bu kuruluş efsanesi İ. S. 3. yy.'da Synnada sikkeleri üzerindeki "Dor'ların - ΔΩΡΙΕΩΝ" ve "İon'ların - ΙΩΝΩΝ"³⁷⁸ lejantlarıyla koloni kurucuları olarak Akamas'ı³⁷⁹ koymakla övünmelerinin nedenini de açıklamaktadır³⁸⁰.

Billows tarafında da diğer yazarlara paralel olarak kentin muhtemelen 4. yy.'ın sonlarında Makedonialı kolonistlerce iskan edildiği ifade edilmiştir. Kent, ilkin Antigonos ve sonra da komutanı Dokimos'un 302 yılında güç merkezi olduğu Diodoros'a atfen belirtilmiştir. Yazar ayrıca Makedonyalıların yanı sıra, İon ve Dor yerleşimcilerin kentteki varlığının kentin madeni paralarına yansısıyla da onaylandığını vurgulamıştır³⁸¹.

Billows, Alan'ın, "*kent, Bosphoros'tan Pamphylia'ya kuzey-güney yolu ile Dorylaion, Kelainai ve Klimax Boğazı üzerinden geçerken Kraliyet Yolu üzerinde önemli bir yerd; ve bu nedenle, Antigonos'un zamanına kadar yerleşim yeri olarak tamamen göz ardı edildiğine inanmak zor. Bununla birlikte, Antigonos'un komutanı Dokimos'un ve Antigonos'un kraliyet hazinesinin bulunduğu yer olarak belirtilmesi, varlığının en eski ve net ifadesidir*" görüşünden hareketle koloninin muhtemelen Antigonos tarafından, belki de daha önceki bir Phrygia

³⁷⁵ Op.cit.: 123. dn. 19.

³⁷⁶ Christian ve Frei, 2010: 587.

³⁷⁷ Hoover, 2012: 279.

³⁷⁸ TNm.60, TNm.65, TNm.69, TNm.86, TNm.93, TNm.97, TNm.99.

³⁷⁹ TNm.86, TNm.94; Jones, 1937: 393.

³⁸⁰ Magie, 1950:132.; Magie, 1993a: 129, 130.

³⁸¹ Billows, 1990: 296.

topluluğunun olduğu yerde kurulduğunu iddia etmektedir³⁸². Yazar ayrıca Synnada kentini dini ve mitik kurucu efsaneye sahip on sekiz kent arasında saymaktadır³⁸³.

Jones “şehirlerden ikisi Lysias ve Dokimeion Hellenistik temelliydi. Diğer pek çoğunun temelleri çok daha uzak antikçağda olduğu ileri sürülmüştür. Bazılarının kurucuları Phrygdi. Midaem ve Prymnessus’un kral Midas’tan geldiği ileri sürülmüş, Otrus isminin Phryglerin Homerik kabile reisinden esinlenerek verildiği, Stectorium’da bir diğerinin Mygdon’un mezarı gösterilmiştir³⁸⁴. Phryg kahraman Euphorbus’un Aezanoi’un ilk rahibi ve yöneticisi olduğu söylenir. Diğer şehirler daha tutkuluydular ve Yunan kahramanlarını kurucuları yaptılar. Herakles’in Nacoleia’yı kurduğu söylenir; Theseus oğlu Akamas’ın, üzerinde halkının Ion ve Dor’lar yazılı lejanta sahip sikkeleri olan Synnada’yı kurduğu söylenir³⁸⁵. Dorylaion için ise daha da ileri gidilerek sadece Akamas olduğu ileri sürülmedi aynı zamanda eponym kahramanı Dorylaus’un Herakles’in soyundan geldiği iddia edilmiştir. Akla yatkın gerçek şu ki pek çok kentin büyük antik kasabaları olması ihtimal dahilinde değildir. Tembris Vadisi, en eski zamanlardan beri önemli bir ticaret yolu olmalı ve Kral Yolu, Kaystros Vadisi boyunca uzanıyordu. Tembris üzerindeki Dorylaion ve Kotiaieion ile Kral Yolu üzerindeki Synnada ve Ipsos’un İ. Ö. 4. yy.’da varolduğu bilinmektedir”³⁸⁶ diyerek yukarıda Synnada’nın da adını saydığı irili ufaklı kentin kuruluşlarının Hellenistik Dönem’in öncesine dayandığını ileri sürmektedir.

Romeo’ya göre; Synnada kenti sadece epigrafik tanıklıklar temelinde bugüne kadar ligdeki üyeliğinin belgelenebildiği otuz üç şehir arasında yer alır. Panhellenion üyesi ve etnik kimliğiyle öne çıkan diğer Phryg kentleri yazar tarafından Aizanoi, Apameia, Eumeneia?, Kibyra (Lykia-Phrygia) olarak verilmiştir³⁸⁷. Romeo, Synnada kentinin kurucu atalarıyla ilgili, ip ucu niteliği taşıdığına inandığı *Eugeneia* kavramından bahseder. Yazara göre, bu kavram Panhellenion’a kabul ile ilgili düzenlemeler hakkında bizi bilgilendiren tüm epigrafik belgelerde dolaylı olarak ortaya çıkmaktadır. Panhellenlerin Thessalia’daki Magnesialıların bir kolonisi olan Magnesia ad Meandrum ile ilgili Atina kararnamesinde kentin İonialılarla, Dorlarla ve Asia Minor’daki Aioliyalı kan kardeşleriyle olan tarihi ittifakına açıkça atıfta bulunmaktadır. Özellikle Magnesialılarla aynı genos (soy)’dan olduğu söylenir; kurucusu Leukippos aslında Aiolos soyundandır ve dolayısıyla Thessalia ile bağlantılara sahiptir. Benzer düşünceler, Phrygia şehri Synnada tarafından da ifade edilmektedir. Bu şehrin

³⁸² Op.cit.: 296, dn. 16. Kentin Antigonos tarafından kolonize edildiğine dair bir fikir için, bkz. Tscherikower, 1927: 35, 156.

³⁸³ Billows, 1990: 302.

³⁸⁴ Plin., *Nat. Hist.*(a): X. 27.1

³⁸⁵ TNm. 94, 95, 96, 97.

³⁸⁶ Jones, 1937: 67.

³⁸⁷ Romeo, 2002: 22-23.

panhellenik ligiyle bağlantısı yeterince makul görünüyor. Tam olarak, katılım sürecinde, kentin temellerini hem Atina hem de Sparta'ya kadar olan eugenestatos demos'una kadar izleyen bir soy efsanesinin özenle hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, kentin Dor ve İon kökenlerini aynı anda anımsatan ikinci ve üçüncü yüzyıllar arasındaki Synnada sikkelerine de yansıtılmıştır.³⁸⁸

Cohen, “Katoikia, Katoikoi and Macedonians in Asia Minor” adlı kolonizasyon sorunsalını ele alan kapsamlı makalesinde, Seleukos kolonileştirme programının kanıtı olarak bilim adamlarının arasında tartışma konusu haline gelen meseleye açıklık getirmek istemiş, yazısını da belirli argümanlara dayandırmaya çalışmıştır. Cohen, Tarn ve Griffith'in, Seleukidlerin Asia'ya yerleşiminin temelini askeri koloni olduğuna dikkat çektiklerini; bir askeri kolonide görev süreleri askeri, çağrıldıklarında orduda hizmet etmek zorunda olan ve her birine toprağı işlemeleri için *Kleros* denilen bir parsel toprak verilen görev süreleri bitmiş yerleşimciler, diğer bir deyişle *Katoikoi* oldukları konusundaki açıklamayı sürdürdüklerini iddia ederken Seleukosların en azından bazı kolonilerini askerlerle doldurduğunu gösteren epigrafik ve edebi belgelerin³⁸⁹ varlığını kabul etmekle birlikte, bir Seleukos *Kleros*'unun askeri bir zorunluluğa bağlı olduğu konusunda somut bir kanıt yoktur; aslında bu Ptolemaios Mısır'ındaki sisteme dayanan bir varsayımdır diyerek itirazını dillendirmektedir. Ayrıca 19. yy.'ın sonunda G. Radet ve A. Schulten'in, 2. yy.'da Yunanlar ve Makedonyalıların askeri kolonilerine atıfta bulunan *Katoikia* terimini öne sürdüklerini, Seleukos imparatorluğunun kanıtı olarak, İ. Ö. 243'de Sipylos yakınındaki Magnesia'da *Katoikoi* olarak tanımlanan askerlerin varlığına ve Lydia ile Phrygia boyunca dağılmış *Katoikoi* varlığına işaret ettiklerini belirtmiştir. Ancak, her iki bilim insanı *Katoikia*'nın *kome* ile eşanlamlı olduğunu belirten bir dizi bilim insanı tarafından saldırıya uğramışlardır. Örneğin 1897'de Ramsay şöyle yazmıştır: M. Radet, Katoikoi'nin Makedonyalıları olduğunu varsayar ... Ancak bir *Katoikia*, illaki askerlere ait bir yerleşim yeri değildir. Asia Minor'daki Yunan kralları tarafından iskan edilen kolonistler çoğu zaman Oryantaller, sıklıkla Yahudilerdi. Bütün bu yerleşimciler, *Katoikoi* olarak sınıflandırıldı ... Neden Radet İ. S. 246 tarihli bir yazıtta yazıtın Makedon askerlerinin bir kolonisini ima ettiğini varsayıyor diyerek konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir. Daha sonra Cohen devamla 1937'de Louis Robert'in, İ. Ö. 2. yy.'ın Ptolemaios Mısır'ında gözlemlenen askeri kolonistler olarak adlandırılan *Katoikos* teriminin, Batı Anadolu'dan İmparatorluk Dönemi'ne ait yazıtlarda bahsi geçen çok sayıdaki *Katoikia*'ya karşı modern bilim adamlarının tacizi olduğunu belirttiğini; *Katoikia* teriminin oldukça belirsiz olduğunu, bu terimin bir kasabayı, bir karargahı ya da bir kasabadaki bir karargahı kastedebileceğine

³⁸⁸ Op.cit.: 27-28.

³⁸⁹ Cohen, 1991: 41, dn. 2.

gönderme yapmıştır.³⁹⁰ Tüm bu iddialara karşın Cohen Hellenistik Dönem’de *Katoikia* terimi Asia Minor’dan gelen mevcut kanıtlarda bulunmaz tezini ileri sürmüştür. Buna karşın *Katoikos* teriminin varlığını kabul eder. Yazar’a göre, Magnesia ve Smyrna arasında İ. Ö. 243’te imzalanan antlaşmada *Katoikos* özellikle Seleukid askeri kolonistlerini işaret etmektedir. İ. Ö. 133 yılında III. Attalos’un son vasiyetinde terim belirgin bir biçimde Pergamon askeri kolonistleri için kullanılmıştır. Öte yandan M. Ö 185 yılına ait bir başka Pergamon yazıtında – Eumenes II’nin erkek kardeşi Attalos’un bir mektubu – terim Priene’den İ. Ö. ilk yüzyılın 3 yazıtında açıkça olduğu gibi yerli sakinlerini kastetmektedir.³⁹¹

Cohen, Bizanslı Stephanus’un kafası karışık bir halde Phrygia’daki Synnada kentinin kuruluşunu iddialara göre Troia savaşı sonrasında Phrygia’ya göç etmiş Theseus oğlu Akamas’a dayandırdığını, Stephanos’un kenti kurmak için Makedonluları ve Yunanları kullandığını akıl süzgecinden geçirerek ileri sürmüştür. Açıkçası Stephanos daha sonraki bir Makedon kolonizasyonu ile önceki göçe dair bir geleneği birbirine bağlamıştır. Yazar, kentin kuruluşunda genel olarak, tek bir Makedon kişi adının - genellikle Roma Dönemi’nde - ya da Makedon ay isimlerinin başka destekleyici bilgiler içermediği bir alandaki görünümü, kolonizasyonun Helenistik kökenli olduğunu iddia etmek için yeterli değildir. Öte yandan, bir grup Makedon kişi adının ya da bir madeni paradaki Makedon kalkanının ortaya çıkması, iddaayı daha da güçlendiriyor. Benzer şekilde, bir yazıt veya madalyonun üzerindeki bir etnik, yayıncının açıkça resmi bir ifadesidir demektir.³⁹² Yazar ileriki sayfalarda Roma Dönemi’nde Phrygia’daki bazı kentlerin Hellenistik kökenlerine dayandırmalarının somut örneklerini sunmaktadır. Örneğin; İ. S. 3. yy.’da Blaundos kenti Makedon Blaundoslular kararnamesi ile aynı isimle sikkeler çıkarmıştır. Aynı dönemden benzer bir çift etnik, Peltai ve Dokimeion sikkelerinde de görülebilir.³⁹³

The Hellenistic Settlements In Europe, The Islands, And Asia Minor isimli 1995 yılında yayınlanan kitabında Cohen: “Antigonos Monophthalmos’un Asia Minor’daki yerleşimleri konusundaki kanıt batı ve kuzeybatı kıyı bölgesiyle sınırlıdır. İç kısımlarda onun tarafından aktif herhangi bir kolonizasyon konusunda kesin bilgilere sahip değiliz. Yani Lydia ve Phrygia’da. Phrygia’daki Dokimeion olasılıkla Antigonos’un generali Dokimos tarafından kurulmuştur. Ancak o bağımsız bir hanedan olarak mı yoksa Antigonos’un bir generali olarak mı kurmuştu? Aynı soru Synnada konusunda da sorulabilir. Dokimos’un statüsü ne olursa olsun 4. yy.’ın sonuna kadar aktif olduğunu belirtmeliyiz. Bu, Dokimeion ve Synnada’yi

³⁹⁰ Op.cit.: 41- 42.

³⁹¹ Op.cit.: 43.

³⁹² Cohen, 1991: 45.

³⁹³ Op.cit.: 48. Peltai sikkeleri için bkz: BMC Phrygia: 16; SNG von Aulock 3911, 8433; SNG Cop. 638; Waddington 6377; Dokimeion sikkeleri için bkz: BMC Phrygia: 5; Waddington: 5951.

Küçükasya'daki daha önceki Helenistik yerleşim yerlerine yerleştirecektir" demek; Phrygia satraplığının başkenti olarak söz ettiği Kelainai'de Eumenes'in İ. Ö. 321 yılında kışladığını bilmemize rağmen Antigonos'un kenti geri verip vermediği ya da kolonistleri buraya getirip getirmediğinin bilinmediğini ifade etmektedir³⁹⁴. İ. S. 2. ve 3. yüzyıllarda kentin sakinleri kasabanın Makedon kökenli olduğunu iddia ediyordu. Bu süreç sikkelerinin ΔOKIMEΩN MAKEΔONΩN lejandı ile basılmaları Cohen için kolonizasyonun Hellen karakterli olduğunu belgelemek için yeterli kriterlerden biri olmakla birlikte aşağıdaki detaylıca anlatılacak olan yazıtı da örnek olarak vermesi bu düşüncesini perçinliyor görünmektedir³⁹⁵.

Dokimeion ile bağlantılı olarak yakın geçmişte yayınlanan Konya Müzesi'nden kısa bir yazıt³⁹⁶ Dokimeion'dan iki kardeş heykeltıraş tarafından yapılan bir adak yazıtını içerir. Yazıtta bahsi geçen heykeltıraşlardan biri bir Makedon ismi olan Limnaios adını taşımaktadır. Yazıtla ilgili olarak Hall ve Waelkens³⁹⁷, Louis Robert'in Dokimeion'un heykeltıraşlarıyla ilgili makalesinde "Limnaios" un Makedonca bir isim olarak düşünülmesi gerektiğini ve bu ismi taşıyan kişilerin Makedon hanedanı Dokimos tarafından kurulan bir yerleşim biriminden "Makedonia kökenli yerleşimciler" in torunları oldukları görüşüne atıfta bulunmaktadır. Ayrıca 3. ve 4. satırlar mesleki becerilerini tamamen anlamamızı sağlayan "ἀγαματογλύφος" "heykel yontucusu" iyi bilinmesine karşın Δοκιματογλύφος örneğine rastlanmamıştır ancak anlamının oldukça açık olduğu sezilebilir diyerek L. Robert ile ortak bir kanıyı paylaştıklarını belirtmişlerdir. Şu anda bir Seleukos kolonisi olduğunu bildiğimiz Hierapolis'ten *Makedonikos* ve *Makedoniane* etnisiteli yazıtlara da sahibiz.³⁹⁸ Phrygia'daki Koçhisar (Hieropolis) yakınındaki modern Çorhisar'da (Pentapolis kentleri'nden Otrous) bulunan imparatorluk tarihine ait bir yazıt³⁹⁹, kentin kurucusu olarak Makedon (muhtemelen büyük İskender) olarak nitelenen bir Aleksandros'u onurlandırmaktadır. Eumeneia'da çift etnik "EYMENEΩN AXAIΩN" Hadrianus'tan Gallienus'a kadar sikkelerde bulunmuştur.⁴⁰⁰

³⁹⁴ Cohen, 1995: 43.

³⁹⁵ Op.cit.: 296.

³⁹⁶ SEG 32 (1982): 1311 = Λιμναῖος κ[αὶ] Δ[ι-]ομήδης ἀδελφοὶ|ἀγαματογλύφοι Δ[οκιματογλύφοι]|Δοκιμεῖς ἀνέθηκαν = *Kardeşler Dokimeionlu yontucular, heykel yontucuları Limnaios ve Diomedes (bu adağı) diktiler*. Cohen'in de adı geçen makalesi sayfa 48 verdiği bu yazıtlı örnek ve etnisiteyi gösteren lejantlı kent sikkeleri yazarın bir *katoikia*'nın varlığında belirleyici rol oynayabileceğine dair savlarını geçerli kılmaktadır.

³⁹⁷ Hall ve Waelkens, 1982:151.

³⁹⁸ Hierapolis'teki *Makedon*, *Makedonikos* ve *Makedoniane* etnikiteleri için bkz. Alt. v. Hierapolis: 172, no: 339a, 119, no:153 ve 193, no: 225.2. Hierapolis'in bir Seleukos kolonisi olduğuna dair kanıtlar şehir kabilelerinin isimlerini içeren tiyatrodan bulunan yazıtlarla sağlanır. Kabile isimleri arasında Seleukis, Antiokhis, ve Laodikis vardır. Bkz. F. Kolbe, ZPE 15 (1974): 255-270. Ayrıca Synnada teritoryumunda Makedon etnisitesinin varlığına ilişkin Sülümenli'den ele geçen yazıt için bkz. MDAI(A) 7 (1882): 143(1); Haas, 1966: 114, 4; Ramsay, 1967: 289, no: 286.

³⁹⁹ Legrand ve Chamonard, 1893:277-278. Bu yazıt ilk olarak JHS 8 (1887): 478-479 yayınlanmıştır.; Ramsay, 1897:702, 638; SEG 41(1991):1189; krş. IGR 4: 692. Ἀλέξανδρον Μακεδόνα|οἰκιστὴν τῆς πόλεως = *Kentin kurucusu Makedonialı Aleksandros'u...*

⁴⁰⁰ BMC Phrygia: 56, 59; SNG Cop. 388-389, 395-398.

Phrygia-Pisidia sınırında Neapolis, Apollonia, ve muhtemelen Antiokheia'da Likya ve Trakya soylarına başvurmuşlardır.⁴⁰¹ Jones, Asia Minor'daki Makedon kolonizasyonun dağılımı konusunda şu bilgileri sunmaktadır: Aşağıdaki şehirlerde Makedonya ile kan bağı olduğu iddia edilmiştir. Lidya'da Blaundos ve Nakrasa, Phrygia'da Kadoi, Dokimeion ve Peltai (Çivril-Karayahşiler) Aşağı Hermos Vadisi'ndeki Hyrkanyalılar da kendilerine Makedon demektedirler. Mysomakedonlar bir Mysia kabilesinin içindeki bir Makedon kolonisi olmuş olmalı çıkarımını Plinius'un⁴⁰², Adramytteion çevresindeki Makedon Asculacae adında başka bir bilinmeyen halktan bahsetmesine gönderme yaparak Asculacae bir Mysia kabilesi olabilir ya da alternatif olarak *Makedones a Scylaca* - Skylakeli Makdonyalılar- Kyzikos'un doğu kıyısındaki Pelasg kolonisi olarak düzeltilebilir diyerek Makedon kolonistlerin Hellespontos Phrygia'sı da dahil Lydia ve Phrygia'yı kapsayan geniş coğrafya içindeki yerel adlandırılmasına, kökenlerine ve yayılım alanlarına gönderme yapmıştır.⁴⁰³

Synnada kent sakinlerinin Makedon kökenli olabileceklerine dair iddialara ek olarak sunulabilecek yazıtlardan birisi, Thonemann'ın yanlış yorumlamasıyla Makedonia'daki Elimiotisli olarak bahsedilen ancak P. M. Nigdelis (Π. Μ. Νιγδέλης) ve tarafımızca Detelas kentinden olduğu şeklinde yorumlanan Philippos'un muhtemelen Makedonia'nın diadokhoi ordularından birinin emekli askeri olarak anıldığı Synnada ile Dokimeion arasındaki modern Sülümenli köyünden, oldukça dikkatsiz yazılmış bir Yunan mezar stelidir.⁴⁰⁴ Bundan çok daha açıklayıcı olanı, Synnada'nın içinden gelen bir mezar stelidir. Thessalia'dan Phrygia'ya göç eden birinci nesil göçmene ait Larisa kenti doğumlu Bakkhios'un kızı Demetria'ya ait mezar taşıdır.⁴⁰⁵ Thonemann'ın yazıt harflerinin Helenistik Dönem'in başlangıcına tarihli gibi görünmektedir görüşü MAMA 4 yorumcularıyla çelişmektedir. Adı geçen MAMA 4: 49 bize yazı karakterinin yaklaşık İ. Ö. 200 tarihli olduğunu ve beyaz mermerden stel üzerindeki betimlemelerin kartal, Zeus gibi Hellenistik kült öğeleri içermekle birlikte Yunan sanatından etkilenmemiş rustik Phryg tarzı bir örnek olarak değerlendirilebileceğini söylemektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki diadokhlar aracılığı Anadolu'ya geçen Hellen kültürünün kült yaşamının izleri Anadolu'nun yerelleşmiş Phryg sanatı karşısında henüz baskın konumda değildir.

Ayrıca Synnada'nın da bir Makedon kolonisi olması olasılığını Byzantionlu Stephanos'un şu sonuç için ifadesi, İ. Ö. 211 yılına tarihli "Eordialılar'ın" yazılı Synnada

⁴⁰¹ Cohen, 1991: 49.

⁴⁰² Plin., *Nat. Hist.*(a): V,123 (deportant Adramytteum negotia Apolloniatae a Rhyndaco amne Poemaneni, Macedones Asculacae...).

⁴⁰³ Jones, 1937: 45.

⁴⁰⁴ TEp.95.

⁴⁰⁵ TEp.75.

yakınındaki bir sınır taşı⁴⁰⁶ tarafından doğrulanmaktadır. Synnada'ya bağlı Gazuk köy'de ele geçen ve Sulla era'sından ziyade muhtemelen Seleukos era'sıyla tarihlenen bu sınır yazıtı III. Antiokhos'un saltanat yıllarında Makedonyalıların (Μακεδόνες) bir kolonisine (κατοικία) bir arazi tahsisi edildiğini işaret ediyor gibi görünmektedir.⁴⁰⁷

Cohen, kentin isminin Bizans kaynaklarında⁴⁰⁸ "Synnada" şeklinde yazılı olarak kaydedilmesine, antik dokümanlardan örneğin; Plinius'da⁴⁰⁹ "Synnada" diye anılmasına ve Jones'un⁴¹⁰ mitolojik kuruluş efsanesine atıfta bulunarak Synnada'nın kabul edilmiş eski bir Phryg şehri olabileceğini ve Dokimos bağlantısıyla ilgili en erken tarihli referansına rağmen Kraliyet Yolu üzerindeki konumunun öneminin Hellenistik Dönem'den önceyi gösterdiğini kaydetmektedir⁴¹¹. Yukarıdaki verilerin ışığında stratejik bir konuma sahip Synnada'nın sıradan bir kent olmadığı ve Perslilerce belirli idari yetkililerin yaşamlarını sürdürmeleri sağlayacak gelişmişlik seviyesinde bir kentte ikamet ettikleri ve dolayısıyla da halihazırda yerel halkın varlığı kesin iken kentin baştan kurulduğunu varsaymamızı geçerli kılacak bir neden görülmemektedir. Kanımızca, Anadolu'nun yerli halkı Phryglerle kaynaşık yaşamış, Pers mirasının üzerine isteyerek ya da istemeyerek Hellen kültürünü inşa etmeye çalışan ve Hellenizm sürecinin bu bölgede daha hızlı nüfuz etmesini sağlayacak mitik olmayan, gerçek bir kişi olarak Dokimos'u Hellas'tan Phrygia bölgesine göçen koloni sakinlerinin ktistes'i saymak akla yatkın olanıdır.

Synnada'nın da içinde bulunduğu bölge, İ. Ö. 281 yılına değin Lysimakhos'un idaresinde kalmış, o yıl Koroupedion Ovası'nda yapılan ve yenilgisiyle sonuçlanan savaşta ölümünün ardından Seleukos İmparatorluğu'nun himayesine girmiştir. Kent İ. Ö. 3. yy.'ın büyük bir kısmında Seleukos Krallığı'nın mülkü olarak kalmıştır.⁴¹² İ. Ö. 188 yılında imzalanan Apameia Barış Antlaşması'ndan sonra Synnada kenti Pergamon Krallığı'nın egemenliği altına girmiştir. Bu süreçte Anadolu'nun batı kıyıları ile Phrygia'nın yoğun Hellenizasyon yaşadığı anlaşılmaktadır.

Hellenistik Dönem'de İ. Ö. 281'den sonra Anadolu'nun, Seleukosların idaresindeyken yaşanan kolonizasyon hareketinin yoğunluğu sonucunda yaygın bir Hellenismus'a maruz kaldığı, kentlerin Yunan devlet teşkilatını model alarak organize olduğu görülmektedir. Anadolu'nun, Seleukos krallığı ile Roma devleti arasında imzalanan barış antlaşmasından

⁴⁰⁶ TEp.98.

⁴⁰⁷ MAMA 4: Önsöz XI.

⁴⁰⁸ Darrouzès, 1981 (I): 330.

⁴⁰⁹ Plin. *Nat. Hist.* (a): V.105.

⁴¹⁰ Jones, 1937:45, 49-50.

⁴¹¹ Cohen, 1995: 323.

⁴¹² Hoover, 2012: 279.

sonra Asia Minor'a hakim olan Pergamon Krallığı, bölgenin kendi politik ve askeri egemenlik alanı içerisinde olduğunu kanıtlayan sikkeler darbetmeye başlamıştır⁴¹³.

Yukarıda da değinildiği gibi kentin kurucu atalarıyla ilgili söylenceler özellikle. İ. S. 1.-3. yy.'larda yoğunluk kazanmaktadır. Roma imparatorluk Dönemi'nde Makedon kökenli iddialarına ek olarak çeşitli Phryg kasabaları başka Hellen kökenleriyle övünüyorlardı. Önemli ölçüde tüm övgü aniden Roma İmparatorluk Dönemi'nde popüler hale gelmiştir. Dor ve İon'ların Synnada'da varlığı bu döneme ait sikkelerle de kanıtlanmıştır⁴¹⁴.

Synnada'da ele geçen epigrafik belgeler ile kentin Hellenistik tarihine ışık tutacak edebi metinler kentin idari ve sosyal yaşamına dair çok az bilgi sunmaktadır. Kentte şu ana kadar yapılan kısa süreli arkeolojik kazı çalışmaları da yetersiz olduğu düşünüldüğünde kentin sosyo- kültürel yapısı hakkındaki bilgiler de sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla kentin idari kurumları ve yönetimin nasıl oluşturulduğu konusu çağdaş Yunan polislerindeki benzerleri ile karşılaştırma yapmamıza olanak verdiği ölçüde genel bir değerlendirmeye tabi tutulabilir. Kente dair Hellenistik Çağ'a ait elimizde 2 mezar yazıtı, 1 sınır yazıtı, 1 ödül listesi, 1'i atıf niteliğinde 3 onur yazıtı, 3 senato kararı olmak üzere 10 yazıt bulunmaktadır. Yazıtlardan ilki⁴¹⁵ kentin kolonizasyon çağına ışık tutan ve kentin etnik kurucu sakinleri konusunda bilgi sunan beyaz mermerden bir mezar stelidir. Yazıt tarafımızdan kaydedilmiş kente dair yazıtlar içinde en eski tarihli yazıtlardan birisi olması dolayısıyla önem taşımaktadır. Yazıt, Hellas'ın doğusunda yer alan Larisa kentinden Synnada (Şuhuta) kentine göç etmiş Bakkhios'un karısı Demetria'ya aittir. MAMA 4 yorumcuları tarafından yazı karakterleri dolayısıyla İ. Ö. 200'e tarihlenen mezar stelinin üzerinde; alınlığında iki kartal kafaları geriye bakar şekilde betimlenmiştir. Stelin alınlığının altındaki geniş yüzeyde üstü dış bezemeli çerçeve içerisindeki alanda Zeus taht üzerinde oturmuş sağ elinde bir yıldırım ve sol elinde ise yuvarlak bir obje tutarken; bir rahip ya da adak sunucusu sol omuzundan çanta ya da sepet sarkar halde sağ elinde yuvarlak bir obje ile ona bakarken resmedilmiştir. Betimleme Yunan sanatından etkilenmemiş rustik Phryg tarzı bir örnek olarak alınabilir. İkinci yazıtımız⁴¹⁶ Synnada'nın veya teritoryumunun dışında bulunan yazıtlar kategorisinde değerlendirdiğimiz kireçtaşı levha üzerine kazınmış evli bir çiftte ait mezar yazıtıdır.

Üçüncü yazıtımız teritoryum alanının sınırını belgeleyen bir sınır⁴¹⁷ yazıtıdır. Yazıt karakterinden İ. Ö. 211/210 yılına tarihli yazıtta geçen 'Εοδ(ών) sözcüğü bir etnikonu ifade

⁴¹³ TNm.1,2.

⁴¹⁴ TNm.51, 52, 60, 65, 69, 93, 94, 95, 96, 97, 99.

⁴¹⁵ TEp.75.

⁴¹⁶ TEp.175.

⁴¹⁷ TEp.98.

etmektedir ve 'Εορδοί⁴¹⁸ ya da 'Εορδαίοι olarak kayıtlara geçen bu halk antik 'Εορδαία⁴¹⁹ kentinin sakinlerini ifade etmektedir. Batı Makedonia'da bulunan ve Makedonia Krallığı'nın en eski Yunan yerleşimi olduğu bilinen kent günümüzde Yunanistan'ın (Κοζάνη) Kozani kentine (Eordaia) bağlı (başkent) Πτολεμαῖς/Πτολεμαῖδα belediyesinde yer almaktadır. İ. Ö. 9. yy. öncesi Pelasg yerleşimi olduğu bilinen yöre Phrglerin bir kısmının yerleşim alanı olmuştur. İskenderin seferlerinden⁴²⁰ tanınan bu halk öyle anlaşılmaktadır ki Hellas'tan Phrygia'ya göçerek koloni kuran bir Phryg boyu olan Mygdonların soyundan olmalıdır ve zamanla Hellenleşmiştir. Dolayısıyla bu sınır yazıtı bu adla anılan halkın Synnada civarında yaşadığı kent alanın sınır başlangıcını işaret eder gibi görünmektedir.

Dördüncü yazıtımız Küçükasya Dışı Yazıtlar kategorisinde ele aldığımız ve yarışmalarda ödül alanların listesini sunan İ. Ö. 200-268? tarihli bir yazıttır⁴²¹. Taş üzerinde Synnadalı bir yurttaşın adı anılmaktadır.

Beşinci yazıtımız⁴²², sahibi tarafından Synnada'dan (= Şuhut) Afyonkarahisar'a taşınmış bir steldir ve Ramsay tarafından kopyalanmıştır. Ramsay' e göre; harflerin formu, iota adscriptum kullanımı ve isimlendirme stili, taş üzerindeki iki kararnamenin M. Ö 2. yy.'a ait olmasını mümkün kılmaktadır. Phrygia'da Roma Dönemi'nden daha eski Yunanca yazıtlar çok nadirdir. Tamam olan taş, bir kararnamenin sonu ile diğerinin tamamını içerir⁴²³. Yazar yazıtı dair değerlendirmesinde devamla şunları ifade etmiştir: Her ikisi de seçkin vatandaşları onur bahşetmeyi ifade eder, ancak iki durumda verilen onurlar oldukça farklıdır. İlk durumda, atıfta bulunulan kişi, demos heykelinin yanında bir heykelle onurlandırılır. İkinci durumda Philonides, altın bir taç, boyalı bir portre, bir altın portre heykeli ve bir mermer heykel ile onurlandırılır. Onurlar, ebeveynlerinden iyi bir eğitim alması ve iyi bir vatandaş gibi davranması dışında hakkında hiçbir şey öğrenmediğimiz Philonides'in hizmetleriyle o kadar orantısızdır ki, devletin tüm bu onurların masrafını üstlenemeyeceği düşünülemez. Dahası, Philonides zaten ölüdür, böylece tüm kararname muhtemelen tamamen resmidir ve aile, *Strategoı* tarafından önerilen ve ölü akrabalarının onuruna kamu arşivlerine kaydedilen resmi

⁴¹⁸ <https://en.wiktionary.org/wiki/%E1%BC%98%CE%BF%CF%81%CE%B4%CE%BF%CE%AF>

⁴¹⁹ <https://www.google.com/maps/place/Eordea,+Yunanistan/@40.5272446,21.4093422,10z/data=!4m5!3m4!1s0x13577c63bc765d21:0x8a227ad79e4f7094!8m2!3d40.497501!4d21.7137694>.

⁴²⁰ Arr. Ind. 18: Arrianos, İskender'in deniz seferi için Kıbrıslılar, Fenikeliler ve Mısırlılar ile adalardan, İonia'dan ve Hellespontos'dan gemileri için mürettebat toplamasına ve Triereslere atadığı komutanlara değinirken ana kara kentlerinden ve mürettebatlarından da bahseder. 18.5: ἐκ δὲ τῆς Ὁρεστίδος Κράτερός τε ὁ Ἀλεξάνδρου, καὶ Περδίκκας ὁ Ὀρόντεω: Ἑορδαῖοι δὲ Πτολεμαῖός τε ὁ Λάγου καὶ Ἀριστόνοος ὁ Πισαίου. ἐκ Πύδνης δὲ Μήτρων τε ὁ Ἐπιχάρμου καὶ Νικαρχίδης ὁ Σίμου. (Yukarı Makedonia kentleri) Orestis'den Aleksandros oğlu Krateros, Oronteos oğlu Perdikkas; Eordaialılardan Lagos oğlu Ptolemaios, Pisaos oğlu Aristonoos; Pydna'dan Epikharmes oğlu Metron ile Simos oğlu Nikarkhides.

⁴²¹ TEp.184.

⁴²² TEp.7.

⁴²³ Ramsay, 1883: 301.

bir kararname almak için devlete bir miktar ödeme yapmıştır. Ramsay, Droysen'e⁴²⁴ de atfen "bu sıkıcı kararname, *Diadokhoi*'un Küçükasya'nın iç kısmında Yunan etkisi yarattığı kolonilerden kalan tek anıt türüdür ve karakterleri hakkında çok yüksek bir fikir vermez" diyerek Droysen ile ortak bir kanıyı paylaşmaktadır⁴²⁵. Adolph Wilhelm, *ἄγαλμα*'dan tanrıya sunulardan, *σύνναος* ve *σύνβωμος*'dan bahseden ilk kararname'nin Philonides'in atasıyla ilgili olabileceği çıkarımında bulunmuştur⁴²⁶. Strubbe'e göre; yazıt iki farklı kararname içeriyor gibi görünmektedir (Satırlar 0-3 ve 4-24), ilki anonim bir adam için, ikincisi Limnaios'un oğlu Herodoros'un oğlu Philonides için. Kararnameler birbirinden boşluk bırakılmadığı için, genel olarak her iki kararnamenin de Philonides ile ilgili olduğu ve bu varsayımın metnin restorasyonlarını etkilediği varsayılır. Strubbe metni şöyle yorumlamaktadır: Philonides, ölen genç bir adamdır. Hayatında henüz hiçbir şey başaramamıştır (hiçbir magistralık görevi yok, hiçbir hayır işi yok); onurlandırılmasının nedenleri kişisel nitelikleri ve atalarının, özellikle de büyükbabasının yararlarıdır. Kararnamenin üslubu son derece duygusaldır: ebeveynleri ve vatandaşları, ölümünden dolayı ağır bir şekilde üzgün ve aşırı derecede acı çekmektedir. Benim görüşüme göre bu gerçekler, İmparatorluk Dönemi'ne, İ. Ö.'den ziyade İ. S. 2. yy.'a işaret ediyor⁴²⁷. Thonemann ise bu yazıtı Synnada kentinin en eski sivil kararnamesi olarak değerlendirmektedir. İyi bir Yunanca-Makedon olarak gördüğü - Limnaios oğlu Herodoros oğlu Philonides - adlı bir adamı onurlandıran mezar yazıtının muhtemelen İ. Ö. erken ilk yüzyıllara tarihlenebileceğini ileri sürerek kesin bir tarih vermekten kaçınmıştır⁴²⁸. Yazıttan anladığımız kadarıyla Yunan sivil yaşamının kültürel izleklerini taşıyan onur kararnamesi polis teşkilatlanması hakkında da ipuçları sunmaktadır. *Stratego*i unvanı taşıyan görevliler, *Boule* ve *Demos*, *Gymnasion*, *Arkhai*, *Naos*, *Symbomos* gibi sözcükler Yunan kent devletlerine has kurumları ve yapıları temsil etmektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki genç yaşta yaşama veda eden ve kendisine onurlar bahşedilen Philonides'in dedesi Philonides'e uzanan şanlı bir aile geçmişi vardır. Bu da bize Synnada'nın kent hüviyetine yazıt tarihinden en az iki kuşak öncesinde bile sahip olduğu sonucuna götürmekte ve kentin Hellenistik Dönem'in neredeyse başlarından itibaren polis teşkilatının idari modeline uygun bir şekilde örgütlü bir yapıya sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Altıncı yazıtımız⁴²⁹ dikilme tarihi İ. Ö. 1. yy. ile İ. S. 1. yy. arasına sıkıştırılan Demos ve Romalı sakinlerin L(ucius) Arruntius Thyrsos'u onurlandığı bir diğer

⁴²⁴ Droysen, 1980 (III): 266.

⁴²⁵ Ramsay, 1883: 302.

⁴²⁶ SEG 54 (2004): 1879.

⁴²⁷ Strubbe, 1998: 70; Strubbe, 2003: 318.

⁴²⁸ Thonemann, 2013: 26.

⁴²⁹ TEp.19.

onur yazıtıdır. Yedinci yazıtımız ise atıf niteliği taşıyan bir onurlandırma yazıtıdır⁴³⁰. Yazıt İ. Ö. 88/80 yıllarında quaestorluk ve proquaestorluk yapmış, 74 yılında da elde ettiği konsüllüğü ile birlikte Asia'yı hayranlık uyandırılabilir bir övgüyle yönetmiş, (Ponticus) "Pontus Fatihi" agnomen'ine sahip Lucius oğlu Lucius Licinnius Lucullus'u övme, onun yaptığı işlerin anısına saygı niteliğindeki bir onur stelidir. Stel üzerindeki yaklaşık İ. S. 200-250 yıllara ait harfler bu yazıtın yeniden düzenlendiğini göstermektedir. Bunun sebebi Asia'da Lucullus'un soyundan yüksek mevkide bir kişinin varlığı olabilir⁴³¹. Dolayısıyla yazıt yayınlandığı tarihten yaklaşık 300 yıl öncesi yaşamış Romalı magistratın anısını yaşatma amacı gütmektedir. Ameling'e göre⁴³²; Lucullus, Synnada yazıtı dışında proquaestor olarak görevli olduğunu belgeleyen Delos⁴³³, Thyateira⁴³⁴ ve Ephesos⁴³⁵,tan yazıtlarla da tanınmaktadır. Synnada yazıtını ilginç kılanın ise İ. S. 2. yüzyılın ortasına tarihlenmesi ve yeniden yazılmış olduğudur ve bu durum Lucullus'un hatırasının sürdüğünü gösteren iyi bir belgedir. Dolayısıyla yazıt yayınlandığı tarihten yaklaşık 300 yıl öncesi yaşamış Romalı magistratın anısını yaşatma amacı gütmektedir.

Hellenistik döneme ait sekizinci ve dokuzuncu yazıtımız ise Roma komisyonunun aldığı kararların sonuçlarını derleyen Senatus consultum Popillianum⁴³⁶ olarak anılan bir senato kararıdır. Yukarıda Pergamon ile Galatlar arasındaki mücadelerin tarihsel sürecine değinilirken detaylıca ele alınan yazıt, Roma'nın Asia Minor'da kalıcı hale gelmesinin bir anlamda yasal zemin hazırlayıcısı belge niteliği taşımaktadır. Epigraph Michael Wörle tarafından deşifre edilen iki kopyalı (parçalı) yazıt İ. Ö. 132 yılına kesin olarak tarihlendirilmiştir. Son yazıtımız⁴³⁷ ise İ. Ö. 17 tarihli Synnada teritoryumunun dışında Ephesus'dan bir senato kararnamesidir.

Roma'nın Asia Eyaleti'nin kurulmasından sonra bölgede Pergamon krallığının evvelce düzenlemiş olduğu yol ağı sayesinde ticari hayatın canlanmasına paralel olarak gelişen ekonomik koşulların sağladığı refah düzeyi Phrygia bölgesine Romalı tacirler için bir cazibe merkezi konumuna yükseltmiştir. Asia Eyaleti'nin kurulmasıyla birlikte Peregrinus (yabancı) olarak Anadolu'ya gelip yerli halkla kaynaşmış 100000'den fazla italik kökenli Roma yurttaşı arasında *negotiator /mercator*'lar (tüccarlar) *veteranus*'lar (emekli askerler), *publicanus*'lar (vergi toplayıcıları /mültezimler) ve *colonus*'lar (çifçiler) bulunuyordu. Roma yönetiminin

⁴³⁰ TEp. 9.

⁴³¹ IGR 4: 701.

⁴³² Ameling, 1989: 99.

⁴³³ Homolle, 1879: 147; IDélos: 1620.

⁴³⁴ IGR 4: 1191.

⁴³⁵ IK 16 (Ephesos): 2941.

⁴³⁶ TEp.1, 2; ayrıntı için bkz. yukarıdaki dn. 283.

⁴³⁷ TEp.161.

italik kökenli yurttaşlarına ekonomik ve siyasi kayırmaları ve usulsüz vergi toplamalarının halkta yarattığı bezginliği fırsata dönüştürerek Asia'nın Romalılarından arındırılması amacıyla VI. Mithridates (Eupator) tarafından Ephesos üs olmak üzere Küçükasya çapında İ. Ö. 88 ilkbaharında İtalik katliamı⁴³⁸ gerçekleştirilmiştir. Mithridates savaşları süresinde ilkin Batı Ege kıyılarında ticari faaliyet sürdüren Romalı kolonistler zamanla Asia'nın iç kısımlarına doğru yayılmıştır. Romalıların Phrygia bölgesinin iç kesimlerine doğru yaptığı göç hareketi Tiberius zamanından (İ. S. 14-37) İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısına kadar sürer⁴³⁹. Olasılıkla Augustus ile başlayan *Pax Romana* Dönemi'nin başlarına tarihlenebilecek Synnada'dan ele geçen bir yazıt⁴⁴⁰ kentteki Romalıların varlığını kanıtlar niteliktedir. İsminden Roma adetlerini benimsediği ve kentte Yunan polis teşkilatlarına has bir görevi (*Agoranomos*'luk) ifa ettiği ve dahası kentteki insanlar arasında ayırım yapmaksızın bu görevi layıkıyla yaptığını onuruna adanan stelden anladığımız kişi L. Arruntios Thyrsos'tur. Thyrsos bir Yunanlı olmasına karşın yerli Yunan vatandaşları ve Romalı sakinler ile birlikte anılarak onurlandırılmıştır. Romalıların Tiberius zamanındaki Küçükasya'nın iç kesimlere dağılımında çok daha kesin bir tarih saptaması yapmamıza olanak sağlayan ve iç Batı Anadolu'da ticari varlığını belgeleyen Synnada'dan Afyonkarahisar'a taşınmış ancak üzerinde Prymnessoslular ile Romalı tacirlerin, Thyrsos ile aynı praenomen ve nomen'e sahip bu kez isminden tam bir italik olduğu izlenimi veren, Scribonianus'a ithafen bilingual (çift dilde yazılmış Latince-Yunanca) bir onurlandırma steli⁴⁴¹ dikkatimizi çekmektedir. Benzer şekilde bu nomen Hyakinthos adındaki Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nden Nero'nun tabularius'u olarak hizmet etmiş Synnada kentinden bir Romalının eşi ve pek sevgili oğlu için yaptırdığı bilingual mezar stelinde⁴⁴² ve ayrıca diğer yazıtlar kategorisinde değerlendirdiğimiz bir yazıtta⁴⁴³ Aciamus cognomen'i ile birlikte anılmaktadır. MAMA 4 yorumcuları bu Akiamos'u Prymnessoslular (TEp. 19) tarafından onurlandırılmış L. Arruntius Scribonianus'un (Pompeius'un büyük büyük torunu) azatlı bir kölesi ya da TEp.69'de bahsi geçen Arruntii'lerin bir akrabası olarak değerlendirme eğilimindedirler.

3.5. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kent İdaresi ve Toplumsal Yapı

Bilindiği üzere Roma imparatorluğu tuğla ve kerpiç yapıli evlerin bataklıkla çevrili bulunduğu küçücük bir coğrafi konumdan özellikle 509 yılındaki Cumhuriyet'in ilanından

⁴³⁸ Arslan, 2007: 159 -166.

⁴³⁹ Yıldız, 2012a: 117.

⁴⁴⁰ TEp.19.

⁴⁴¹ TEp.20.

⁴⁴² TEp.67.

⁴⁴³ TEp.122. Aciamus ismi bir Lydia ismidir. Ἀκίამός, bkz. JHS 37 (1917): 93.

sonra emperyal politikaları pragmatik bir anlayışla devlet politikası haline getirmesiyle birlikte hızla gelişmeye ve büyümeye başlamıştır. Devletin, büyüyen ülke topraklarının idaresinde bir yapılanmaya giderek uzak noktalarda yerel idari birimlerle merkezin yükünü hafifletmek, barışı ve düzeni tesis etmek amacıyla ülke topraklarını eyaletlere böldüğü görülür. Cumhuriyet Dönemi'nden C. Iulius Caesar Octavianus (Augustus)'un Actium Deniz Savaşı (M.Ö. 31)'da galip gelmesinden hemen sonra oluşturulan İ.Ö. 30 Aegyptus (Mısır) Eyaleti ile birlikte eyalet sayısı 14'e çıkmıştır. Augustus'un *Princeps*'liğini ilan ettiği İ.Ö. 27'de sınırların alabildiğine genişlemesiyle birlikte yeni oluşturulan eyaletlerle bu sayı 22'ye yükselmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nden Augustus'un İ.Ö. 27 yılında *Principatus*'luğu arasında oluşturulan eyaletler sırasıyla şöyledir: İ.Ö. 241-Sicilia, İ.Ö. 237-Corsica et Sardinia, İ.Ö. 197-Hispania Citerior, İ.Ö. 197-Hispania Ulterior, İ.Ö. 147-Macedonia, İ.Ö. 146-Africa, İ.Ö. 129-Asia, İ.Ö. 120-Gallia Narbonensis, İ.Ö. 67-Creta et Cyrenaica, İ.Ö. 63 Pontus et Bithynia, İ.Ö. 63-Syria, İ.Ö. 58-Cilicia et Cyprus, İ.Ö. 46-Africa Nova, İ.Ö. 30 Aegyptus (Mısır), İ.Ö. 27 Achaia (Augustus tarafından Macedonia'dan ayrılarak, bir *Propraetor Senato Eyaleti* olmuştur), İ.Ö. 27 Hispania Tarraconensis (önce Hispania Citerior-Hispania'nın kuzeyi, merkezi ve doğusunu kapsayan bölge-Augustus tarafından yeniden düzenlenerek kendisine bağlı bir *Proconsul Eyaleti* yapılmıştır), İ.Ö. 27 Hispania Baetica (önce Hispania Ulterior-Hispania'nın güney kesimi, bir *Propraetor Senato Eyaleti*), İ.Ö. 27 Lusitania-günümüz Portekiz toprakları ve İspania'daki Extremadura'yı kapsayan bölge, imperatora bağlı bir *Proconsul Eyaleti*), İ.Ö. 27 Illyricum (Illyria-günümüz Arnavutluk-ve Pannonia-günümüzde çoğunluğu Macaristan'da olmak üzere, Avusturya, Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve Bosna Hersek sınırları içerisinde kalan bölge – Senato Eyaleti olarak oluşturulan Illyricum Eyaleti, İ.Ö. 14 -10 arasındaki Pannonia Savaşı'nın sonuna doğru İ.Ö. 11 yılında İmparatorluk Eyaleti statüsüne kavuşmuştur. Bölge İ.Ö. 9'da Inferior – Aşağı ve Superior – Yukarı Illyria adıyla yeniden isimlendirilerek Dalmatia Eyaleti adını almıştır. Vespasianus Dönemi'nde (İ. S. 69-79) Pannonia Eyaleti kurulur ve eyalet İ. S. 107 yılında Inferior ve Superior olarak ikiye ayrılır –, İ.Ö. 27 ya da İ.Ö. 16-13 – Aquitania, İmparatorluk Eyaleti, İ.Ö. 27 ya da İ.Ö. 16-13 – Gallia Lugdunensis, İmparatorluk Eyaleti; İ.Ö. 27 ya da İ.Ö. 16-13 – Gallia Belgica, İmparatorluk Eyaleti.

Cumhuriyet Dönemi'nin sona erip Principatus Devri'ne geçilmesiyle birlikte Augustus Roma'nın devlet yönetimindeki hantallaşmanın önüne geçmek, idareyi rahatlatmak amacıyla büyük dönüşümler gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda önce Cumhuriyet Dönemi kurumları özellikle de *magistratus*'lar işlevlerini kaybederek imparator'un idari alanda etkin olması sağlanmıştır. İmparator, devlet toprakları çok geniş bir yayılım göstermiş olduğundan İ.Ö.

27-25 yılları arasında eyalet ve idari sisteminde yeni bir düzenlemeye giderek Roma Devleti'ni 3 ayrı yönetim bölgesine ayırmıştır: Roma kenti ve İtalya bu bölgelerden birini oluşturmuş; eyaletler ise, “*Senatus*” ve “İmparator Eyaletleri” olarak iki yönetim grubunda derlenmiştir⁴⁴⁴. Devlet topraklarının bu şekilde 3 ayrı yönetim bölgesine ayrılmış olmasına rağmen *imperium* yetkisi, idareyi Augustus'un ellerinde birleştirmiştir.

Augustus, eyaletler arasındaki ayrımı lejyon (Legio) kuvveti bulundurma kıstasına göre yapmıştır. “İmparatorluk Eyaletleri'ni lejyon kuvveti bulunduranlar; Senato Eyaletleri'ni lejyondan yoksun olanlar” şeklinde kısaca tanımlamak mümkündür. Ancak zamanın getirdiği koşullara göre eyaletlerin bu farklılaşmasında istisnai durumlar yaşanmıştır. Zira koşulların zorunlu kıldığı hallerde bazı Senato Eyaletleri'ne – Macedonia, IIIyricum, Africa – lejyon bulundurma hakkı tanınmıştır. Bazı İmparatorluk Eyaletleri'ni – Gallia Narbonensis, Baetica – senato'ya verdiği gibi savaş veya askeri hareket gerekli olduğu zaman da Senato Eyaletleri'nin idaresini kendi üzerine almıştır⁴⁴⁵ – IIIyricum, Cilicia, Sardinia gibi –.

Eyaletlerin yönetimine gelince; *Senatus* Eyaletleri'ni bir *proconsul* ya da bir *propraetor*⁴⁴⁶ “vali” olarak idare ederken İmparatorluk Eyaletleri'ni *Princeps*'in atadığı *legatus* adı verilen Romalı memurlar onun adına idare etmiştir. *Senatus* Eyaletleri her ne kadar *senatus*'un yönetiminde olsa da *Princeps*'in denetiminde olan eyaletlerdir. *Senatus* Eyaletleri'nin gelirleri, *Aerarium*'a (Senatus Hazinesi) girerken, imparator eyaletlerinin gelirleri *Fiscus*'a (imparator'un özel hazinesi) girmiştir⁴⁴⁷.

Öte yandan eyalet idaresinde köklü değişiklikler yapan Augustus, *senatus*'un yapısında da değişikliklere imza atmıştır. Kendisinden önce 1000 olan üye sayısını İ. Ö. 18 yılında 600'e indirirken yapılan değişikliklerle *Senatus*'un eski aristokratik yapısını da kaybetmeye yüz tutması karşısında *senatus* üyesi seçilebilmenin ön şartı olarak asgari gelir düzeyi⁴⁴⁸ uygulamasını başlatmıştır. Bu dönemde *praetor*'ların ve *consul*'lerin seçilmesi ile ilgili esaslarda da düzenlemeye gidilerek bu görevlere seçilmek için memuriyet basamaklarını (*Cursum Honorum*) tırmanmanın yanında atamaları *princeps*'in yapmasından dolayı onun gözüne girme gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ayrıca *senatus* üyelerine Roma'da ihtiyaç sahiplerine dağıtılan tahılın denetimi, kamu binalarının ve su kemerlerinin bakımı ve

⁴⁴⁴ İplikçioğlu, 2015: 93.

⁴⁴⁵ Akşit, 1976: 51.

⁴⁴⁶ Akşit, 1976: 51. Senato eyaletlerini idare eden *proconsul*'ler, 10 yıl memuriyetten uzak kalmış eski consuller (*ex-consul*) ile beş yıl memuriyetten uzak kalmış eski *praetor*'lar (*ex-praetor*) arasından seçilen valilerdir. Ancak Asia ve Africa eyaletlerinde gerçek *ex-consul*'lerin bulunması istisnai bir durumdur.

⁴⁴⁷ İplikçioğlu, 2015: 93.

⁴⁴⁸ Akşit, 1976: 52. *Senatus* üyesi seçilebilmenin ön şartı olarak asgari gelir düzeyi 1.000.000 *sesters*'lik bir servete sahip olmak olarak belirlenmiştir.

İtalya'daki yolların tadilatları gibi daha öncesine nazaran daha önemli görevler verilmiştir⁴⁴⁹. İmparatorun desteğiyle *Atlı Sınıfı*'nın (*Equites*) siyasal ve toplumsal açıdan büyük önem kazanması karşısında *Senatus Sınıfı*, artık Roma politikasındaki yerini tümüyle yitirmiş yalnızca idari işlerle görevlendirilmiş duruma gelmiş ve *Asia* ile *Africa* eyalet valilikleri de *senatus* sınıfı devlet kariyerinin doruk noktasını teşkil etmiştir.

Augustus'un idari ve sosyal reform faaliyetlerinin *Asia Minor*'daki yansımaları da yukarıdaki anlatılanlara paralel bir şekilde gelişmiştir. Roma *Asia Eyaleti*'nde de diğer yerlerde olduğu gibi eyalet içindeki kentlerin iç işlerine müdahalede etmekten mümkün olduğunca kaçınmış, kentlerin yönetimini sistematik olarak organize ederek, aksayan yönlerinde düzenlemeler yapma yolunu tercih etmiştir. Bu nedenle *Asia Minor*'un Hellenize olmuş kentleri Hellenistik Dönem Yunan polislerinin idari teşkilatlanmalarındaki yapılarını muhafaza etmiştir.

Synnada'da Hellenistik Dönem'de görülen βουλή (Danışma meclisi) ve δῆμος (Halk meclisi) Roma İmparatorluk Dönemi'nde de varlığını korumuştur. Bu iki meclis sadece Synnada'da değil Küçükasya'nın her kentinde kamu'ya ait alınan kararların hem yasal mercii hem de sosyal faaliyetlerin gerçekleşmesini sağlayan memuriyetlerin icra makamı olmuştur. Meclis kararı yazıtlarında her iki meclisin de adı geçiyorsa ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος formülasyonu yazıtların giriş cümlesini oluşturur. Çünkü kentin en önemli kurulu danışma meclisidir ve daima ilk sırada yer almaktadır. Bu durum her iki meclisin birlikte anıldığı Synnada yazıtlarında⁴⁵⁰ da değişmemiştir. Genellikle, ister *demos* ile birlikte anılsın isterse tek başına⁴⁵¹ olsun *boule*'nin anıldığı yazıtlarda kamu yararı gözetildiği; diğer bir deyişle kamu hizmeti gören kişilerin *boule* tarafından onurlandırıldığı görülmektedir. Öznesi belli olmayan ancak Caesar Lucius Septemius'u yücelttiği anlaşılan İ. S. 195-211 yılları arasına tarihli bir onurlandırma yazıtı⁴⁵² olasılıkla “*boule ve demos*” imzalı olmalıdır. Çünkü *boule* ve *demos*'un benzer şekilde aynı imparatoru hemen hemen aynı tarihlerde (İ. S. 198-211) birlikte onurlandırdığı bir başka yazıt⁴⁵³ ile kent tarafından onurlandırmanın gerçekleştirildiği aynı tarihli bir diğer yazıt⁴⁵⁴ bunu doğrular niteliktedir. Kesin olarak iddia edebiliriz ki bu iki hellenistik temelli kurumun kentteki varlığına işaret eden en erken belge *Demos ve Romalı sakinler*'in dürüstçe ve cömerçe agoranomosluk yapmış Lukios Arruntios Thyrsos'u

⁴⁴⁹ Sayar ve Küçüksipahioğlu, 2013: 117.

⁴⁵⁰ TEp.7,11, 17, 18, 21, 22, 23, 26, 27, 29, 33, 37, 121.

⁴⁵¹ TEp.31.

⁴⁵² TEp.10.

⁴⁵³ TEp.11.

⁴⁵⁴ TEp.15.

onurlandırdığı İ. Ö. 1.-İ. S. 1. yy. arasına tarihli yazıttır⁴⁵⁵. Bu yazıtla *demos*’un varlığı kesin olarak kanıtlanırken, *boule*’nin varlığına da delil niteliği taşımaktadır. Ayrıca Tiberius ile başlayan göç hareketiyle iç kesimlere sızan Romalı ailelerin koloni varlığını da temellendirmektedir.

Öyle anlaşıyor ki olasılıkla Claudius Dönemi’ne tarihli (İ. S. yak. 50) Synnada’dan Afyon’a taşınmış olmakla birlikte olasılıkla köylüler tarafından Synnada’ya getirilen; buna karşılık kentte ait olmadığı ithaf edenlerin “Prymnessoslular ve Romalı tacirler” yazılı olmasından kaynaklı bir onurlandırma yazıtı⁴⁵⁶ Synnada’nın de içinde bulunduğu yörede Romalıların varlığını teyit eder niteliktedir. Yazıttan soyu Naevius Pompeius Magnus’a uzandığı (torununun torunu) görülen ve önemli kamu memuriyetliklerini – *praefectus urbi*, *augur*, *quaestor* – icra etmiş Roma’nın yöneticisi sıfatına da sahip kentin Hellenize olmuş Romalı sakini, Lucius oğlu Lucius Arruntius Scribonianus’tur⁴⁵⁷.

Benzer şekilde Synnada’dan Afyonkarahisar’a giderken Prymnessos teritoryumunda yol kenarındaki bir alanda bulunmuş, “Sanctus” cognomen’inden rahip bir ailenin üyesi olduğunu anlaşılan⁴⁵⁸ senatörler Aurelius Sanctus ve Plotia Agrippina’nın Caesar Marcus Aurelius Antoninus’u onurlandırdığı İ. S. 198 yılına tarihli onur yazıtı⁴⁵⁹ kentteki Romalıların kentin *boule* ve *demos*’u yanında ne denli etkin bir güç haline geldiğini göz önüne sermektedir. Senatörlerden birisinin kadın olması da bir o kadar ilginçtir. Synnada’da ele geçen ve Aurelius Sanctus ile akrabalık bağı olduğu izlenimi veren Aurelius Sanctus ve eşi

⁴⁵⁵ TEp.19.

⁴⁵⁶ TEp.20.

⁴⁵⁷ Lucius Arruntius Scribonianus’un seceresi ve görevleri hakkında bkz Ramsay, 1967: 154-157. Ayrıca Lucius Arruntius Scribonianus, Roma’nın Dalmatia eyaletinde (günümüz Bosna Hersek’de) Sipova Vagan kentinde bulunan sınır düzenlemesi ile ilgili Latince bir yazıtta da geçmektedir. (EDH: 053672; CIL 3: 09864a):

L(ucius) Arruntius/Cami[ll]us Scri[b]o[n]ia[n]us le[g]atus] pro/pr(aetore) C(ai) [C]ae[s]aris Aug(usti)/Germanici iudicem/dedit M(anium) Coelium [(centurionem)/leg(ionis) VII inter Sapuates/e[t La]matinos(?) ut fines/[reg]eret et termin<o>s po[n]n(eret)].

Lucius Arruntius Camillus Scribonianus Caesar Augustus Germanicus’un Legatus Augusti Pro Praetore’si olarak görev ifa ettiğini görmekteyiz. Yazıt tarihi İ. S. 40-41 yıllarına aittir. Yazıtta şöyle der: Caesar Augustus Germanicus’un Legatus Augusti Pro Praetore’si Lucius Arruntius Camillus Scribonianus Sapuatlar ve Laminatlar arasındaki sınırları düzenlesin ve arazileri yönetsin diye 7. lejyon Centurio’su (Yüzbaşı’sı) Manius Coelus’u hakim (hakem) olarak verdi (tayin etti, görevlendirdi).

⁴⁵⁸ Konuyla ilgili Ramsay’in yorumu için bkz. Ramsay, 1967: 254, no: 248.

⁴⁵⁹ TEp.12. Ramsay’e göre; Caracalla’nın Augustus olarak resmen tanınması bahar 198’dir. Severus hala yaşamaktadır Geta ise Haziran 198’de Caesar yapılmıştır ve muhtemelen de bir yazıtta olacaktır. İki oğul 193 yılında dikilmiş Severus heykelinin yanına yerleştirildi. Bu seçkin Prymnessoslular, şehir için hareket etmeye yetkiliydi ve belki de ücreti ödediler. (M.) Aurelius Sanctus büyük bir rahip ailesinin çocuğuydu. Önceki imparatorlardan daha sık yurttaşlık veren M. Aurelius’dan 161 yılında civitas (vatandaşlık) elde etti. Babası Asia eyaletinin senatör sınıfından bir memur (proconsul ya legatus ya da quaestor) olduğunu gösteren yüksek mevkiden Romalı bir bayanla evlendi. Babası belki de hiç hizmet etmemesine rağmen atlı sınıfındandı. Sık sık yapıldığı gibi oğlu’nun senatör kariyerine girmesine izin verildi ve annesinin ailesinin etkisiyle yardım edildi. Plotia Agrippina muhtemelen Caracalla ya da Elagabalus’un emrinde Galatia eyaletinin legatusu olan P. Plotius Romanus’un halasıydı. Bkz. Ramsay, 1967: 254, no: 248.

Aurelia Peisoniana'ya ait bir mezar yazıtı⁴⁶⁰ da İ. S. 1. yy.'ın ikinci çeyreğinden İ. S. 2. yy.'ın sonuna kadar Synnada ve civarında kentin popülasyonu oluşturan halklardan Romalıların varlığını sürdürdüğü görülebilmektedir. Titus Aelius Hadrianus Antoninus Pius ve onun ailesi'ni yücelten Augustus'un azatlısı procurator unvanlı Publius Aelius Verna'nın İ. S. 138 yılında Latince kaleme aldığı bir onurlandırma yazıtı⁴⁶¹ da bu süreçte kentte kesintisiz bir Roma hakimiyeti olduğunu kanıtlamaktadır⁴⁶². Boule ve demos'un onuruna adadığı bir başka yazıttan⁴⁶³, kentin önemli figürlerinden olduğunu anladığımız Lysias oğlu Damas hem pek çok kamu görevini ifa etmiş hem de erdemli bir euergetes olarak kentte hayrı dokunmuş Synnada'nın Yunan kökenli bir kent sakini. Lysias oğlu Damas'ın *agoranomos* (ἀγορανόμος), *khreophylaks* (χρεοφύλαξ/χρεωφύλαξ), *Gerusia başkanı* (ἄρχοντα τῆς γερουσίας), *kentin strategos'u* (στρατηγὸν τῆς πόλεως), *acil işlerden sorumlu yönetici* (ἐργεπιστάτην ἔργων ἀναγκαίων) gibi kamu hizmetlerini yürütmüş olması kentte Hellenistik Dönem polislerindeki idari görev ve kurumların varlığını açıkça ortaya sermektedir. Agoranomosluk memuriyetini de yerine getirmiş olduğu anlaşılan Lysias oğlu Damas sadece kentin para gereksiniminde katkı sağlamakla kalmamış aynı zamanda agoranomosluğu sırasında kentin agorasında masrafı kendi cebinden olmak üzere 200 ayak (609.60 metre) uzunluğunda bir döşeme de yaptırarak *leitourgia*⁴⁶⁴ (Λειτουργία) görevini de yerine getirmiştir. Synnada'dan bir caminin basamaklarında bulunan ve kanımızca yukarıdaki yazıtta değinilen Damas'ın oğlunu onurlandıran bir diğer yazıt⁴⁶⁵ oldukça ilgi çekicidir. Çünkü çıkarımımız doğru ise bu yazıt sayesinde her iki yazıtın tarihlendirilmesi konusunda hem bir ipucu elde edilebilir hem de kent eşrafından zengin bir ailenin varlığı açığa çıkarılır. Yazıt Damas oğlu Zeuksis'i onurlandırmaktadır. Yazıttan Zeuksis'in merhum babasıyla aynı iki

⁴⁶⁰ TEp.66. Ramsay'a göre Aurelius Sanctus TEp.12' de bahsi geçen Aurelius Sanctus'un babasıydı. Marcus Aurelius tarafından civis yapıldı. Karısı Peisoniana ile birlikte iki eski rahip ailesinin üyesiydiler. Böyle aileler yaygın bir şekilde rahip çevresinden kişilerle evlendiler. Sanctus'lara Andragathos kadar erken politik hakları verilmedi. Aurelia Peisoniana sözü edilen ailenin nomen'ini ve cognomen'ini taşımaktadır: Παις[ω]νιαός Iconium'da görülür (J.H.S. 1902: 354).

⁴⁶¹ TEp.6. Ramsay'a göre, Verna yazıtı Antoninus Pius'un Hadrianus ismini almasından önce dikmiştir. Dolayısıyla procurator Verna Hadrianus'un azatlısı olmalıdır. *Familia Caesaris* (Caesar ailesi) içinde doğmuş olan bu procurator azat edildiğinde bir isim olarak Verna'yı muhafaza etmiş ve bu yazıtı ve heykeli Synnada'da *familia Caesaris* adına hareket ederek tahta çıkışında yeni imparatora sadakat taahhüdü olarak dikmiştir. Şüphesiz Verna bir *procurator marmorum*'dur.

⁴⁶² Synnada kentinde İ. S. 1. yy.'dan 4. yy. başlarına değin Roma hakimiyetinin varlığını kanıtlayan imparator onurlandırma yazıtlarından Antoninus Pius için TEp.8; Septimius Severus için TEp.10,15; Septimius Severus'un oğlu Marcus Aurelius Antoninus (Caracalla) Augustus için TEp.12,13; Flavius Valerius Constantius için TEp.16' a bkz.

⁴⁶³ TEp.18.

⁴⁶⁴ *Leitourgia*: Zengin yurttaşların kişisel servetlerini kullanarak bazı kamu hizmetlerini halk yararına yapması. Agoranomos'luk, gymnasiarkhos'luk, trierarkhos'luk vs. gibi görevleri ellerinde tutanlardan beklenirdi.

⁴⁶⁵ TEp.37.

memuriyeti -*agoranomosluk*⁴⁶⁶/*ἀγορανομία* ve *khreophylakslık*/*χρεωφυλακία*⁴⁶⁷- ifa ettiği anlaşılmaktadır ve kentteki agora döşemelerinin aynı boyutlarda yapım faaliyetini gerçekleştirmiştir. Bu iki yazıt sayesinde kentte büyük bir agoranın varlığı kanıtlanmış olmaktadır. Bir diğer yazıtta⁴⁶⁸ halk, masraflarını kendi cebinden karşılayarak *gymnasiarkhia*’lık⁴⁶⁹ görevi ifa etmiş, kentteki tanrıların başrahibi, hem *Ygeia*’nın hem de *Sophrosyne*’nin *Artemon* adında bir rahibini onurladılmaktadır. Ramsay⁴⁷⁰ yazıttaki sağlık /*Υγεία* ve ölçülü olma (tedbirlilik)/*Σωφροσύνη* tanrılarına atıfla kentte felaketlerin izlediği bir kıtlık ya da belli bir salgın olduğunu düşünmektedir. Kentin hayırseveri *Artemon*’un bir onurlandırma yazıtıyla yüceltilmesini ve adının geçtiği lejantlı sikkelerinin basılmasını muhtemelen devlet hesabından özel ve sıra dışı bir onurlandırma olarak kent tarafından gerçekleştirilmiş olabileceği çıkarımında bulunmaktadır⁴⁷¹. Yazar imparator *Claudius Dönemi*’ndeki kıtlıkla ilgili kanısını antik çağ yazarlarına atıflarla desteklemektedir. Ramsay’a göre; bu dönemdeki kıtlık “tüm imparatorlukta” diye sözü edilen kıtlıktır⁴⁷² *Suetonius*⁴⁷³, Roma’daki *ob assiduas sterilitates* (sürekli kısırlıktan dolayı) yetersiz mısır arzından ve *Claudius*’un Roma’daki yiyecek stokunu sürdürmek için uyguladığı büyük özen

⁴⁶⁶ Pazarı denetiminden sorumlu *Agoronomos* (Ἀγορονόμος)’lar yıllık olarak kura yoluyla iş başına getirilen magistratlardır. *Agoronomos*’un üstlendiği bu göreve *Agoronomia* denilir. Hellenistik Dönem’de ciddi bir sorumluluk içeren ancak Roma İmparatorluk Dönemi’nde daha ziyade onursal bir değer taşıyan görevin Bizans Dönemi’ne değin yürütüldüğü bilinmektedir. Roma’da bu işle ilgili kamu yüksek görevlisine *Aedilis* ya da *Aedilicius* adı verilirdi. Bkz. Mason, 1974:19. *Agoronomos*’lar pazarda ağırlık ve ölçü denetimi gerçekleştiren *Metronomos* (Μετρονόμος)’larla ilişkilendirilmektedir. Atina gibi büyük kentlerde *Metronomos*, *Astynomos* (Ἀστυνόμος) veya *Sitophylakes* (Σιτοφύλακες) gibi bazı görevler diğer magistratlara tahsis edilmiştir. *Agoronomos*’lar pazarda satılan bozulmuş malların ya da sahte ürünlerin denetimi işi ile ilgilenirken örneğin; *sitophylakes* tahıl, ekmek satış işlerini, aşırı fiyatla halkın kazıklanmasını önlemek amaçlı denetim gerçekleştireliyordu. Böyle olmakla birlikte daha küçük kentlerde *Agoronomos* tüm görevleri yerine getirebilirdi. Bkz. Rahyab, 2019: 39-40. *Agoronomia*’nın tarihsel süreçteki evrimi konusunda bkz. Onur, 2013: 150-151; Tekin, 2015: 122, 126.

⁴⁶⁷ Bu arkhe’yi yürüten memur kente ya da kutsal bir alana borçlu olanların listelerinin depolandığı *Khreophylakion* (Χρεωφυλάκιον)’u gözetmekle yükümlü bir borç arşivi sorumlusuydu. Bkz. Prokova, 2014: 52.

⁴⁶⁸ TEp.42.

⁴⁶⁹ *Gymnasiarkhos/Gymnasiarkhes* (Γυμνασιάρχος/Γυμνασιάρχης)’lar halk tarafından seçilen ve *gymnasion* (γυμνάσιον)’ların yönetiminden sorumlu olan kişilerdir. *Gymnasiarkhosluk* (Γυμνασιαρχία) hakkındaki ilk bilgilere İ. Ö. 3.yüzyılın ikinci yarısından sonrasına ait belgeler vasıtasıyla ulaşmaktayız. *Gymnasiarkhos*’ların başlıca görevi; gençlerin fiziksel ve ruhsal yönden en iyi şekilde yetişmelerini sağlamak (eğitim programının düzenlenmesi ve koordinasyonu), *gymnasion*’un tamiri, ek bina yapımı (binanın ve ekipmanın bakım-onarım işleri) ve binaların ısıtılması (genellikle kuruluşun bir parçası olan hamam tesisinin ısıtılması), ayrıca atletlerin yağ ihtiyaçlarının karşılanması, ziyafet, şölen ve bayram kutlamalarını düzenlemektir. *Gymnasiarkhia*’nın bir arkhe mi yoksa *leitourgia*’mı olduğu günümüzde hala tartışma konusudur. Arkhe, seçim veya kura yoluyla atanarak görev yetkisi ve süresi belirlenen memuriyeti; *leitourgia* ise toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla zengin yurttaşlar tarafından üstlenilen görevleri ifade etmektedir. bkz. Üreten, 2003: 177-179; daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. Oehler, 1970: 1969-2004.

⁴⁷⁰ Ramsay, 1967: 263.

⁴⁷¹ Ramsay, 1967: 262-3.

⁴⁷² Nestle, 1816: Πράξεις Αποστόλων: 11, 28: ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Ἰακώβος ἐσήμαινεν διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μεγάλην μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ’ ὅλην τὴν οἰκουμένην ἣτις ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου. = Bunlardan Hagabos adlı biri ortaya çıkıp bütün dünyada şiddetli bir kıtlık olacağını Ruh aracılığıyla bildirdi. Bu kıtlık, *Claudius*’un imparatorluğu sırasında oldu.

⁴⁷³ Suet. *Claud.*: 18. 2.

ve ön görüşten söz etmektedir. Tacitus⁴⁷⁴, Roma'nın içinde bulunduğu aşırı tehlikeyi, yalnızca kışın Afrika'dan ve Mısır'dan gemilerin gelmesine izin verilmesi sayesinde kurtarıldığını uzun uzadıya anlatmaktadır. Tehlike uzaktaki eyaletlere bile yayılmıştı. Tacitus Roma'daki tehlikeyi betimlerken olağanüstü duygu sergilemektedir. Dio'ya göre⁴⁷⁵; kıtlık İ. S. 42'de zaten ciddiye ve Claudius Ostia'da Claudius limanını mısır gemilerini boşaltmayı ve Roma'ya sevkini kolaylaştırmak için inşa etmeye başlamıştır. Ramsay imparatorluk genelinde yaşanan kıtlığın Synnada'ya yansımaları "koruyucu, besleyen/tropheus) baba" unvanına atfen hasat azaldığında Synnada'yı besleyen hayırsever Artemon ile ilişkilendirilerek ona bahşedildiğini vurgulamakta ve bunu, daha az mısır yetişen ovada zeytin yetiştirilmesinin cezası olarak görmektedir. Zeytin yağı zenginlik getirdi ancak şehir ithal tahıllara ve özellikle de zengin Metropolitani toprağına bağımlıydı. Hasatlar bir dizi yıl boyunca düştüğünde genel olarak imparatorlukta ve başka yerlerde olduğu gibi metropolitani ovasında açlık ve çile uzun sürdü yorumuyla Artemon'un unvanı edinmesindeki rolüne açıklık getirmeye çalışmaktadır. Ramsay, yazıta dayanarak Artemon'un dinsel kimliğine atıfla şunları ifade etmektedir: Kentin tanrıları Synoikismos tanrısı Zeus Pandemos ve Athena'ydı. Rahiplerinin genellikle imparatorluk kültürüne mahsus bir terim olan ἀρχιερεύς olması olağandışı bir durumdur. Ancak burada şehrin θεοί (tanrıları), bir bütün olarak imparatorluğun tanrıları olan tüm imparatorların temsilcisi olarak saltanat süren Σεβαστοί (Augustuslar)'ı dahil etmeyi amaçlar. Terim bir tapınağın ithaf edildiği Claudius'u kastetmektedir diyerek kentte Claudius'un bir kültürü olabileceğini ima etmektedir. Dolayısıyla Ἀρτέμων imparatorluk kültüründe bir ἀρχιερεύς'du ve bu nedenle bir civis olmalıdır. Claudius tarafından yurttaş yapıldıysa Archiereus olarak onu tanımlamak için onun Romalı ismi ya Tiberius Claudius ya da Caligula tarafından ya da babası Augustus tarafından civis (yurttaş) yapıldıysa Gaius (ya da Tiberius) olmalıdır çıkarımında bulunmaktadır. Ayrıca Ramsay, Caligula'nın yaptığı yeni bir yurttaşlık vakası bulamadık ve Tiberius'un yurttaş yaptığı yabancılar dışındaki birkaç kişi hariç son seçenek olarak Ioulios Artemon'un oğlu anonim bir synagog yöneticisi falanca'yı (...) yazılı yahudi mezar yazıtına⁴⁷⁶ istinaden bu yüksek rahip C.(aius) Julius C.(aii) F.(ilius) Artemon olabilir diye görüş bildirmiştir. Babası belki de bir Roma valisinden alınan bir cognomen'i kullanmayan (ya da oğlu kullanmadı) Synnada'da yapılan ilk civis'di. Muhtemelen Artemon doğuştan Apollo ve Hekate-Artemis'in Pergamonlu temsilcileri olan

⁴⁷⁴ Tac. Ann.: 12. 43.

⁴⁷⁵ Dio Cass. Hist. Rom.: 60, 11.

⁴⁷⁶ TEp.111.

Asklepios ve Hygieia'nın rahibiydi diyerek Pergamon ile Synnada arasındaki dinsel etkileşime de gönderme yapmak istemiş olmalıdır⁴⁷⁷.

Louis Robert *Tropheus* ismi ve unvanı hakkında şunları ifade etmektedir⁴⁷⁸: İmparatorluk Dönemi'nde Phrygia'daki Synnada kenti sikkelerinde adı kaydedilmiş magistrat listeleri içinde Τροφεύς (Tropheus) oğlu Ἀρτέμων (Artemon) ismi geçmektedir. Claudius Dönemi'ne ait sikkelerde 2 farklı tipte adı geçmektedir. İlkinde ön yüzde defne yapraklarıyla süslü Claudius'un başı ile sağa doğru Κλαύδιον Καίσαρα Συνναδῖς lejandı yer almaktadır. Arka yüzde ise nokta bordürün çerçevesi içinde ayakta yüzü sola dönük tanrıça Demeter, sol elinde bir meşale ve iki buğday başağı tutarken betimlenmiştir. Tanrıça betimi ile nokta bordürü arasında sikkeyi çevreleyen Ἐπὶ Ἀρτέμωνος Τροφέως (Tropheus oğlu Artemon zamanında) lejandı bulunur. İkinci tip sikkede ise ön yüzünde tanrıça Athena'nın başı ile sağa doğru Συνναδέων lejandı yer almaktadır. Sikkenin arka yüzünde ise yatık bir amphora üzerinde bir baykuş betimi ile Ἀρτέμωνος Τροφέως lejandı kazınmıştır. Claudius Dönemi'nde de aynı Artemon'un Demeter tipi başka sikkeleri vardı ve imparatorluk kültürünün baş rahibi unvanını taşımaktadır⁴⁷⁹. Lejantta ise Ἐπὶ Ἀρτέμωνος ἀρχιερέως (Baş rahip Artemon zamanında) yazmaktadır. Yazar devamla; Τροφέως'u Artemon'un babası değil ama ἀρχιερέως gibi Artemon'a takılan bir unvan olarak ele almalıdır ve bunu şu şekilde transkript etmek gerekir: Ἐπὶ Ἀρτέμωνος τροφέως. Bu unvanın yanı sıra Tropheus kişinin sözde adı da sikkelerde başka yerde görünmemesine karşın, İmparatorluk Dönemi'nin Küçükasya yazıtları üzerinde birkaç kez rastlanılmıştır. Buğday temini, Küçükasya şehirlerinin meşguliyetinde büyük rol oynamıştır; özellikle karayoluyla ulaşım zorluğu nedeniyle kıtlık nadir görülmedi. Çoğu zaman, onur yazıtları, şehrin yiyecek teminiyle özel olarak görevlendirilen magistratlara değinmektedir: Agoranomos (ἀγορανόμος), eutheniarkhes (εὐθηνιάρχης)⁴⁸⁰, sitones (σιτώνης)⁴⁸¹, eubosiarkhes (εὐβοσιάρχης)⁴⁸² = euposiarkhes (εὐποσιάρχης). Belki de insanlara sık sık ve bol miktarda buğday dağıtımını yapmaktan – ἐπιδόσεις σίτου – çok daha iyi bir yol yoktur. Bir onurlandırma heykelinin ya da bir binanın adanması, doğum günü, bayram bir magistrat'ın bir işin sorumluluğuna getirilmesi için iyi birer fırsattı. Güzel bir κτίστης unvanı alacak binalar inşa etmek, jimnastik ya da müzik oyunları düzenlemek, σιτοδότης (hububat veren) ya da σιτομέτρης (hububat dağıtan) olmak, kentinin önde gelen kişisi olmasının yoluydu. Bazı paralar bu endişenin anısını korur: Hierapolis'teki sikkeler,

⁴⁷⁷ Ramsay, 1967: 264.

⁴⁷⁸ Robert, 1934: 48.

⁴⁷⁹ Demeter figürlü Claudius Dönemi başrahip Artemon başlı sikke için bkz. TNm.78.

⁴⁸⁰ Liddell & Scott, 1996: 714. Yemek, yiyecek komiseri.

⁴⁸¹ Op.cit.: 1603. Atina'da olduğu gibi pek çok Yunan polisinde halka açık buğday alıcısı.

⁴⁸² Op.cit.: 728. Eutheniarkhes (εὐθηνιάρχης) gibi resmi bir unvan.

bereketlilik *Εὐβοσία* veya *Εὐποσία* lejantı ile görülür⁴⁸³. Tıpkı dümeni ve bereket boynuzunu elinde tutan Tykhe gibi; boynuz üzerinde bir çocuk üzüm salkımıyla oynamaktadır⁴⁸⁴. Nysa'da ise *Εὐποσία* lejandı Ploutos ile birlikte üzüm, haşhaş ve başaklarla süslenmiş bir bereket boynuzunu çevrelemektedir⁴⁸⁵. Aynı şehrin paraları üzerinde *Κορός* - *Bereket* sözcüğünü 5 başaklı bir Demeter eşlik etmektedir. Bolluğun olmadığı zamanlarda yani kıtlık zamanlarında yazıtların söylediğine göre belediye aristokrasisi, zengin toprak sahiplerinden ya bedava buğday dağıtımı yapıyorlardı ya da hayırseverlere (Euergetes) çok aşağı buğday satışı yapıp, hayırseverler de ucuza aldıkları buğdayı halka paylaşıyorlardı ve halkı geniş arazilerinden besliyorlardı. Apameia'da şehri besleyen kişiler onurlandırılıyorlardı. *εὐεργέτην γενόμενον τῆς πατρίδος καὶ πᾶσι δημοφελῆ καὶ θρέψαντα τὴν πόλιν ἐν δυσχρήστοις καιροῖς σείτου τε ἐπ[ιδό]σει*⁴⁸⁶; *θρέψαντα τε τὴν πόλιν ἐν δυσχρήστοις πολλάκις καιροῖς*⁴⁸⁷. Mysia'da⁴⁸⁸ Perikharaksis (Balya) Kadıköy Dere'de ele geçen yazıttaki en değerli ifadeler şunlardı: *καὶ ἐν ἀναγκαίῳ καιρῷ παρασχόντα διὰ παντὸς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀφθόνως καὶ λυσιτελεῶς τὰς τροφὰς τῇ πατρίδι*; Phrygia Metropolis (= Tatarlı)'de önemli arkheleleri yürütmüş Aurelius Sostenes (*Αὐρ. Σωσθένης*) bu unvanı hak ediyorlardı: *πολλάκις ἔν τε [ἐνδείαις] λυσιτελεῖς παρασχόντα τροφὰς καὶ ἐν ἑτέρῳ πολλοῖς εὐδοκιμήσαντος* (sic.)⁴⁸⁹. Cömert bir şekilde buğday dağıtıcıları ya da hayırseverler ‘besleyiciler’ (*τροφεύς*) olarak adlandırılıyorlardı. Pergamon'daki yazıtta⁴⁹⁰: *[τρο]φέα, τριτευτήν ἐπὶ τε ἑαυτῷ καὶ παισὶν τοῖς ἑαυτοῦ, ἀγορανόμον ἐφ' ἑαυτῷ καὶ παιδὶ*. şeklinde anılan *τροφεύς*'u, agoranomos unvanlı kişiyi kendi adına ve çocukları adına *τριτευτής*⁴⁹¹ olarak değerlendirebiliriz⁴⁹². Hiçbir şey *τροφεύς* sözcüğünü bu onurlu ve değerli besleyici unvanının Amastris'in şu dipnottaki yazıt şekli gibi cömert *agoranomos*'lara nasıl verildiğini daha iyi açıklayamaz⁴⁹³. Bu nedenle, Zeus Bonitenos kutsal alanındaki Amastris ile ilgili bir yazıtta⁴⁹⁴ Tropheus'a verilecek anlam konusunda tereddüt edilemez⁴⁹⁵. Synnada'daki

⁴⁸³ Krş. Alt.v.Hierapolis 26: τοῖς Σεπαστοῖς [καί] τῷ δήμῳ θεὰ<ν> Εὐποσίαν Ζεῦξί<ς> Ζεύ<ξ>ι<δ>ος τοῦ Μενεστράτο[υ]<φιλό>πατρὶς ἀγο<ρ>ανομ[ή]<σ>ας ἐκ <τ>ῶν ιδίων|ἀνέθηκε.

⁴⁸⁴ BMC Phrygia: 233, lev. XXIX,11.

⁴⁸⁵ Robert, 1934: 49.

⁴⁸⁶ MAMA 6 List:146,115; Doublet, 1893: 302, 2; Ramsay, 1897: 466, 300; IGR 4: 785.

⁴⁸⁷ MAMA 6 List:146,106; Doublet, 1893: 313, 8; Ramsay, 1897: 464, 299; IGR 4: 791.

⁴⁸⁸ IMT Aisep/Kad Dere: 1231; Jamot, 1894: 541

⁴⁸⁹ MAMA 4: 130.

⁴⁹⁰ AM (1910): 477, 64; IGR 4: 1680.

⁴⁹¹ Bir Medimnos'luk (40 ya da 31 kg buğday'a karşılık gelen ağırlık birimi.) buğdayın üçte birlik kısmını dağıtan kişi. Bkz. Liddell & Scott, 1996: 1823, s. v. *τριτευτής*; 1089; Çelgin, 2010: 416, s.v. μέδιμνος.

⁴⁹² Robert, 1934: 50.

⁴⁹³ Marek, Kat. Amastris 3: Ὁ δῆμος|μαρτυρεῖ Παρμενίσκῳ|καὶ Φαρνάκῃ, τοῖς Δαι|μένους τοῦ τριῶς ἀρχι|ερέος κατὰ τὸ ἐξῆς καὶ|ἀγωνοθέτου νιοῖος, ἀρ|χιερεῦσιν καὶ εὐθηνιάρ|χαις καὶ ἐπιστάταις καὶ|(ἀγορα)νόμοις <ἀγορανομῶν> καὶ|εὐχεται Διὶ Στρατηγῶ|καὶ Ἥρᾳ τοῖς πατρίοις θε|οῖς καὶ προεστῶσιν τῆς|πόλεως τοιούτους γέ|ινεσθαι τοὺς ἀγορανό|μους πάντας ὅποιοι ἐγέ|νοντο Παρμενίσκος κα|ῖ|Φαρνάκης οἱ τροφεῖς. Ἔτους βλρ'.

⁴⁹⁴ Marek, Kat. Amastris 95: ἀγα|θη| τῷ|χην· ν θεῶ [π]ατρώφ Διὶ Βονιτηνῶ|Mār[κος] Αὐρήλιος Ἀλέξανδρος Γαίου τοῦ|καὶ Ἀρειπίου τοῦ προστάτου καὶ γενεάρχου|ἐκ προγόνων καὶ κτίστου τῶν ἱερῶν τόπων|καὶ τροφῆος ἄσυνκρίτου καὶ πρώτου ἄρχοντος|καταρξαμένου τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ|ὁ γενεάρχης καὶ

Artemon, Amastris ve Pergamon'daki halka buğday veren ve aynı zamanda agoranomos olan hayırsever gibi düşünülebilir. Artemon'un yurttaşları ona minnettar ve onu *Τροφεύς* olarak ilan ediyorlardı. Artemon belki de boşu boşuna Demeter figürlü sikkeyi seçmemişti⁴⁹⁶ diyerek yorum ve saptamalarda bulunmuştur. Heller⁴⁹⁷, Louis Robert'in "Bir Synnada Sikkesi Üzerinde Tropheus" adlı makalesine⁴⁹⁸ atfen *Tropheus* unvanı, klasik zamanlardan miras kalan terimlerin ve kavramların kurumsallaşması sürecinin bir sonucu olarak daha net bir şekilde analiz edilebilir. Yazıtlar bize, insanlara yapılan gıda cömertliği karşılığında, euergetes bir vatandaşa buğday dağıtımı, ziyafetlerin organizasyonunu gerçekleştirdiğinden "*Tropheus /nurturer* " (besleyen kimse) unvanı verildiğini göstermektedir. Bazı cenaze epigramları bu nedenle ölülerin "yüceltilmiş" olduğunu (*trephein*) anımsatarak veya bir vatandaşın anavatanına karşı normalde çocukların ebeveynlerine olan bakımlarını açıklayan bir terim olan *threpra* veya *threperia* olarak yararlarını tanımlayarak besleyici şehir temasını ele alır diyerek *Tropheus* kavramına açıklık getirmek istemiştir. Synnada'dan Bir diğer yazıtta⁴⁹⁹ kentin atalarından itibaren hayırseveri ve *besliyicisi* - *Τροφεύς* nitelemesine layık görülerek onurlandırılan, "tanrının armağanı - Θεόδωρος" cognomen'ine sahip Tiberius Iulius Aurelius Theodoros'tur. Bu döneme ait sikkelerde, Augustus⁵⁰⁰ ve Tiberius⁵⁰¹ zamanında bronz'dan üretilmiş iken Claudius⁵⁰² için başrahip ve Tropheus Artemon

προστάτης καὶ κτίστης καὶ τροφεὺς καὶ ἀρχιερεὺς τοῦ Πόντου, ἄρξας τὴν μεγίστην ἀρχὴν τῆς λαμπροτάτης Ἀμαστριανῶν | πόλεως, Βειθυνιάρχης καὶ Ποντάρχης τειμηθεὶς ὑπὸ θεοῦ Ἀντωνεῖνου, πάσαις ταῖς τῆς|πολιτείας τειμαῖς διαπρέσας, κατασκευάσας|τὸν ναὸν μετὰ παντὸς τοῦ κόσμου|ἀφιέρωσεν ἐν τῷ θεοῦ ἔτει.

⁴⁹⁵ Robert, 1934: 51.

⁴⁹⁶ Op.cit.: 52.

⁴⁹⁷ Heller, 2009: 366.

⁴⁹⁸ Robert, 1949: 74-81

⁴⁹⁹ TEp.22.

⁵⁰⁰ RPC I. 3178: Bronz, Öy.: ΣΕΒΑΣΤΟΣ lejandı; defne taçlı sağa dönük imparatorun portresi ve lituus(Augur sopası) Ay.: ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ ΣΩΜΕΝΗΣ lejandı ile Zeus sola doğru dönük vaziyette oturmuş sağ elinde bir kartal ve sol elinde bir sceptrum tutmaktadır.

⁵⁰¹ RPC I. 3179: Bronz, Öy.: ΣΕΒΑΣΤΟΣ lejandı ile imparatorun sağa dönük defne taçlı portresi. Ay.: ΑΝΔΡΑΓΑΘΟΣ] ΦΙΛΟΚΑΙ[ΣΑΡ] ΣΥΝΝΑΔΕ[ΩΝ] lejandı ile Zeus ayakta hafif sola dönük ve kartal ile betimlenmiştir; 3180: Kurşunlu bronz, Öy.: ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ lejandı ile Germanicus'un çıplak başı sağa dönük. Ay.: ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ ΑΝΔΡΑΓΑΘΟΣ lejandı ile Amphora üzerinde bir yüzü sağa dönük başkuş betimi yer almaktadır; Claudius Valerianos ve Krassos lejantlı sikkeler: 3181: Kurşunlu bronz, Öy.: ΚΕΒΑΚΤΟC CYNNAΔΕΩΝ lejandı ile çıplak Tiberius'un sağa dönük başı. Ay.: (ΕΠΙ ΚΛΑΥΔΙΟΥ) ΟΥΛΕΡΙΑΝΟΥ lejandı ile oturmuş vaziyette Zeus sağ elinde Nike ve sol elinde bir sceptrum tutmaktadır.; 3182: Bronz, Öy.: ΟΥΛΕΡΙΑΝΟΥ lejandı ile başı sola dönük kartal resmi. Ay.: CYNNAΔΕΩΝ lejandı ile yüzü sağa dönük baykuş.; 3183: Kurşunlu bronz, Öy.: ΚΕΒΑΚΤΟC CYNNAΔΕΩΝ lejandı ile başı çıplak sağa dönük Tiberius portresi. Ay.: ΚΡΑΚΚΟΥ lejandı ile Zeus sola dönük tahtta oturmuş vaziyette sağ elinde bir Nike sol elinde ise bir sceptrum tutmaktadır.; 3184: Kurşunlu bronz, Öy.: ΚΡΑΚΚΟΥ lejandı ile başı sola dönük kartal resmi. Ay.: CYNNAΔΕΩΝ lejandı ile yüzü sağa dönük bir baykuş resmi.

⁵⁰² Claudius Andragathos philokaisar lejantlı sikkeler: RPC I. 3185: Pirinç, Öy.: ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΚΑΙΚΑΡΑ CYNNAΔΙC lejandı ile başı sağa dönük defne taçlı Claudius portresi. Ay.: ΕΠΙ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΑΝΔΡΑΓΑΘΟΥ (ΦΙΛΟΚΑΙΚΑΡΟC) lejandı ile Zeus tahtında sola doğru bakar vaziyette oturmuş, sağ elinde bir Nike, sol elinde ise bir sceptrum tutmaktadır.; 3186: Pirinç, Öy.: CYNNAΔΕΩΝ lejandı ile yüzü sağa dönük tepeli miğferli Tanrıça Athena portresi. Ay.: ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΑΝΔΡΑΓΑΘΟΥ lejandı ile yüzü sağa dönük amphora üzerinde bir baykuş resmi; Başrahip ve tropheus Artemon lejantlı sikkeler: 3187: Pirinç, Öy.:

tarafından bastırılan ve Julio-Claudia Dönemi'nin bir sonraki ve son sikkeleri, hükümdarlığının başlarında yaklaşık İ. S. 60'da Nero⁵⁰³ için basılan ve Ti. K. Piso tarafından imzalanan sikkeler pirinçtendir.

Boule ve demos'un vatani için her türlü iyiliği dolayısıyla yurttaşlarının kalbini kazanmış *katholikos* (= *rationalis*) Marcus Iulius Strenion Antistianos'u onurlandırdığı bir yazıtta⁵⁰⁴ heykelinin dikilmesi işini Augustus'ların *Advocatus*'u (Avukat) Marcus Aurelius Epiktetos üstlenmiştir. Kentin önemli bir *arkhe*'sinden (kamu görevi) bahseden bir diğer yazıt⁵⁰⁵ kentin *logistes*'i (hesap uzmanı) unvanlı Aurelius Traianus'a ithaf edilmiş bir onurlandırma yazıtıdır. İthafı gerçekleştirenin kent olduğu belirtilen yazıtta Traianus çok kıymetli bir hesap uzmanı olarak yansıtılmıştır. MAMA 6 yorumcularına göre adı anılan hesap uzmanı MAMA 1, no: 22'den bilinen Marcus tarafından azat edilmiş *libertus Augusti* Aurelius Traianus olabilir. Laodicea Combustalı varsıl bir yurttaş olarak bu görevi yürütmüş olabilir. Çünkü *curator reipublicae* (RE iv, 1806-7) bir Synnada yurttaşı olamazdı. Dmitriev, biri Romalılar tarafından diğeri ise kent tarafından atanan olmak üzere iki tür *logistes* vardı, Lucius Verus saltanatı iken aynı zamanda bir kişi *prytanis* ve *logistes* idi diye not düşer⁵⁰⁶.

Kent adına yapılan onurlandırmalardan bir diğeri⁵⁰⁷ kentin hayırseveri, kurucusu nitelikleri yanısıra imparatorun haşmetli *procurator* unvanına sahip Aurelius Phaustinus'u öven bir yazıttır. Olasılıkla, *procurator marmorum* yazılmasa da imparator'un özel mülklerinden sorumlu bir *procurator* olduğu düşünülen Phaustinus'un heykelinin dikilmesi işiyle ikinci kez belediye başkanlığını yürüten atlı sınıftan Aelius Dionysodorus'un emri altındaki yöneticiler ilgilenmişlerdir. *Procurator* Phaustinus'un ya da başarkhon Aelius Dionysodorus'un kimliğini aydınlatacak elimizdeki yazıt dışında başka herhangi bir belge bulunmamaktadır. Taşa kazınan “‘kentin hayırseveri ve kurucusu” ifadesinden *procurator*'un kentin imarına katkısı olduğu anlaşılmakla birlikte Küçükasya'nın başka yer(ler)inde de görev almış ya da hayır işleri gerçekleştirmiş olabileceği anlaşılmaktadır.

ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΚΑΙCΑΡΑ CΥΝΝΑΔΙC lejandı ile başı sağa dönük ve defne taçlı Claudius portresi. Ay.: CΠΙ ΑΡΤΕΜΩΝΟC ΑΡΧΙΕΡΕΩC lejandı ile peçeli yüzü sola dönük ayakta duran Demeter resmi. Sağ elinde meşale sol elinde ise iki buğday başağı tutmaktadır; 3188: Pirinç, Öy.: ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΚΑΙCΑΡΑ CΥΝΝΑΔΙC lejandı ile yüzü sağa dönük defne taçlı Claudius portresi. Ay.: CΠΙ ΑΡΤΕΜΩΝΟC ΤΡΟΦΕΩC lejandı ile ayakta sola doğru bakar duran peçeli Demeter sağ elinde meşale, sol elinde ise iki buğday başağı tutmaktadır; 3189: Bronz, Öy.: CΥΝΝΑΔΕΩΝ lejandı ile yüzü sağa dönük başında tepeli (sorguç) miğfer taşıyan tanrıça Athena portresi. Ay.: ΑΡΤΕΜΩΝΟC ΤΡΟΦΕΩC lejandı ile amphora üzerinde yüzü sağa dönük bir baykuş resmi.

⁵⁰³ Ti. K. Piso lejantlı sikkeler: RPC I. 3190: Pirinç, Öy.: ΝΕΡΩΝ ΚΑΙCΑΡ ΣΕΒΑCΤΟC lejandı ile yüzü sağa dönük çıplak başlı Nero'nun portresi. Ay.: ΤΙ ΠΙCΩΝ ΦΙΛΟΚ CΥΝΝΑΔΕΩΝ lejandı ile sola doğru tahtında oturmuş vaziyette Zeus sağ elinde bir Nike, sol elinde ise bir *sceptrum* tutar şekilde betimlenmiştir.

⁵⁰⁴ TEp.23.

⁵⁰⁵ TEp.25.

⁵⁰⁶ Sviatoslav, 2005: 194.

⁵⁰⁷ TEp.36.

İlk olarak Augustus Dönemi'nden itibaren Asia Eyaleti'nde oluşturulan imparator kültürünün yürütülmesinden sorumlu *başrahiplik* makamı kentin imparator Claudius Dönemi'nden itibaren yazıtlarında ve sikkelerinde izlenebilmektedir⁵⁰⁸. Olasılıkla imparator Claudius'a ait bir kült kentte mevcuttu. Yazıtlarda Asia Minor'un diğer önemli kentlerindeki yazıtlarda⁵⁰⁹ kente ait tapınağın Asia başrahibi yazarken Synnada'da kentin adı anılmadan Asia başrahibi filanca şeklinde geçmesi oldukça ilginçtir. İmparator kültü başrahipliği toplum nezdinde çok saygı duyulan leitourgia idi. Bu görevi yerine getirecek kişilerin eli açık, hayırsever⁵¹⁰ olması beklenirdi⁵¹¹. Elbette bu görevi cazip kılan ayrıcalıklar da vardı. Kültün rahipleri örneğin imparator büstlü altın çelenk⁵¹² taşıyor, erguvan renkli kıyafet giyiyor ve oyunlarda en ön sırada oturma şerefine nail oluyorlardı. Kültün fonksiyonları İ. S. 2. yy.'da, kült ritüellerini gerçekleştirmek, kitle ilgili bayramları düzenlemek görevleri dışında işlevler de kazanmıştır⁵¹³. Örneğin Agonistik bir yazıtta⁵¹⁴ başrahip Aleksandros pankration dövüşçüsü Telesphoros'un bir bronzdan heykelini dikerek onurlandırmaktadır. TEp. 59'da ölümü bir epigramla anılan rahip'e ait bir diğer yazıtta daha henüz yaşarken *Augustus'ların* başrahibi diye bahsedilen Aurelius Demetrios⁵¹⁵, efendi imparatorların procuratoru kent kurucusu niteliği ile öne çıkarılan Aurelius Marcio⁵¹⁶ ve saygın eşi Aelia Maximilla⁵¹⁷, yı

⁵⁰⁸ Yazıt için bkz. TEp.41; Demeter figürlü Claudius Dönemi başrahip Artemon başlı sikke için bkz. TNm.78; Bu makamın süreç içindeki rahiplerini onurlandıran yazıtlar için bkz. TEp.21, 40, 41, 46, 59, 114.

⁵⁰⁹ Pergamon'daki tapınağın/tapınakların başrahibi için bkz.: IGR 4: 525, 577, 1230, 1231, 1639; Smyrna'daki tapınağın başrahibi için: ISmyrna: 727; Ephesos'taki tapınağın başrahibi için bkz.: IGR 4: 643. Sardeis'teki tapınağın başrahibi için bkz. IGR 4: 1523; Kyzikos'taki tapınağın başrahipleri için bkz. IGR 4: 153, 155, 157.

⁵¹⁰ Gerousia'nın, Asia başrahibi ve hayırsever Tiberius Claudius Piso Tertylleinos'u onurlandıran yazıtı için bkz. TEp. 41.

⁵¹¹ Yıldız, 2012a: 138.

⁵¹² Asia başrahibi Demetrios için yazılan bir epigram için bkz. TEp.61.

⁵¹³ Wörrle, 1988: 103-104.

⁵¹⁴ TEp. 114.

⁵¹⁵ Ramsay, başrahip Demetrios'un hamilini Kybele-Demeter ile birleştirirken cognomenini sadece şiirsel bir tarzda kullandığını; Thynnaros-Herakles soyundan gelen ailesinin Synnada kentinin boule ve demos'unun bir kararnamesiyle yurdunda onun bir heykelini diktiğini ifade eder. Ramsay, Demetrios'un Stektorion'da başrahip ve Asiarkh olduğunu, dolayısıyla πολυστέφανος sözcüğünün anlam kazandığını gymnasiarch, Kiliarch ve demiourgos olarak üç στέφανοι kazanan Roma'da konsül, Tarsus'ta demiourgos olan Himerios(?)'u atıfla delillendirmeye çalışmaktadır. Stektorion'un başrahibi ve daha sonra Asiarkh olarak değerlendirildiği Aurelius Demetrios'un Synnada'daki Aurelios Demetrios ile aynı kişi olmalarının muhtemel olduğunu Marcus Iulius Philippus Araps'ın oğluyla iktidarını paylaştığı döneme ait önyüz: Philip Senior ve Junior, yüz yüze; arka yüz: ἐπὶ Αὐ. Δημητρίου Ἀσιάρχου κ(ε) τῆς πατρίδος sikkesine atıf yaparak belgelemeye çalışmıştır. Ayrıca böylesine zengin, cömert ve φιλοπάτριδες (vatansever) insanların yaygın olmadığını ve kesinlikle Synnada ile Pentapolitica bölgesi arasında çok fazla ilişki olduğunu ilave etmektedir. Bkz. Ramsay, 1967: 259-260, no: 255.

⁵¹⁶ TEp. 46. Bu yazıt açıkça evlilik konusunda bir tebrik (aynı zamanda evliliğin onaylanması)'tır. Alçakgönüllü Anadolu insanı evliliklerini mezar taşlarına kaydettiler. Pek çok yazıt pratikte ilkel sosyal ve aile hayatının en kutsal tapınağına yerleştirilmiş evlilik sertifikalarıdır. Bu çiftin evlilikleri imparator kültürünün en yüksek rahibi Aurelius Demetrios tarafından (efendi imparatorların procurator'una uygun) kaydedilmiştir. Demetrios, bir azatlı ile Romalı bir bayanın evliliği olduğunu vurgulamamaktadır. Marcio'nun evliliği yazıtlarının da gösterdiği gibi Synnada'ya dönüşünden çok kısa bir süre sonraydı. Birbirine yakın üç köy olan Tricomia'da Aelia Maximilla'ya Troknades kabilesi tarafından ithaf edilmişti. Her hal ve karda Aelia'ya yapılan ithaf bu denetleme ziyaretinde Aelia'nın Marcio'yu eşlik ettiğini göstermektedir diyerek yorumda bulunur Ramsay. Bkz. Ramsay, 1967: 274-275

onurlandırmaktadır. Toplum nazarında itibar gördüğü anlaşılan bu görev, kadınların da dinsel yaşamın bir parçası olduğunu belgelemektedir. Aelia Maximilla'nın Synnada teritoryumu dışında Trikomia (= Kaymaz)'da ele geçen bir diğer Yunanca yazıtta⁵¹⁸ bir Kelt kabilesi olan Troknadlar (Troknalılar/Trikomialılar) tarafından onurlandırılması onun ve eşi procurator Marcio'nun oldukça tanınan ve sevilen bir ailenin üyesi olduğunu kanıtlamaktadır. Aurelius Marcio'nun Augustus'ların procuratoru olarak faaliyetini yansıtan diğer yazıtta⁵¹⁹ Boule ve Demos procuratoru erdemli, adil ve hayırsever sıfatlarıyla övmüştür. Böylesi niteliklere sahip bir procurator'un kariyerinde de ilerleme kaydetmiş olması beklenir. Bu beklentiye Marcio'nun Phrygia dışına da uzanan kariyerini izlememize olanaklı kılan Latince kaydedilmiş bir yazıtını⁵²⁰ yorumlayan Ramsay vermektedir. Ramsay, *Klais*.

⁵¹⁷ Aurelius Marcio'nun saygın eşi Aelia Maximilla'yı Prymnessos'da da onurlandıran bir diğer kararnamede IGR 4:676: Αἰλ(ίαν) Μαξιμίλλαν|τὴν σεμνοτάτην|γυναῖκα Αὐρηλίου Μαρκίωνος, ἐπιτόπου τῶν κυρίων αὐτοκρατόρων,|κτίστον τῆς πόλεως,|Αὐρ. Δημήτριος|ἀρχιερεὺς τῶν Σεβαστῶν: Augustus'ların başrahibi Aurelius Demetrios, kentin kurucusu, efendi imparatorların procuratoru Aurelius Marcio'nun son derece saygın eşi Aelia Maximilla'yı (onurlandırdı); Ramsay'e göre; Synnadalı Aelia Maximilla, Marcio Synnada'da procurator iken onunla evlendi. Aelia Maximilla'nın ismini babasına (T.) Aelius Maximus (cognomen'i kayıp) denilmesinden öğreniyoruz. Ki onun ismi T. Atilius'un Maximus (Bradua?) İ. S. 132 yılında Asia proconsülü iken Pius tarafından onuncu yılında İ. S. 146-147 de yurttaş (civis) yapıldığını göstermektedir. Bu hısımlık Aelia Maximilla'nın doğumunu yaklaşık 156 yılına ve evliliğini Marcio'nun yaklaşık Synnada'ya procurator Phrygiae olarak döndüğü İ. S. 176 yılına koymaktadır. Marcio Britannia'ya bekar gitti; Yazıtlar TEp. 45, 164 onun Aelia Maximilla ile evlenmiş olduğunu göstermektedir. Evlilik Aelia'nın yaklaşık 20 yaşında, Marcio'nun ise Anatolia'da adet üzere yaklaşık 30 yaşlarda iken 176-177 oldu. Bkz. Ramsay, 1967: 274.

⁵¹⁸ TEp. 163. Troknadların ayrıca çağdaş bir yazıtı ölen Marcio için de ithaf etmiş olması olasıdır. Ancak yazıt çiftleri bu modadan sonra Synnada haricinde (kalıntıların gösterdiği kadarıyla) yaygın değildi. Her hal ve karda Aelia'ya yapılan ithaf bu denetleme ziyaretinde Aelia'nın Marcio'yu eşlik ettiğini göstermektedir; Bir Gal kabilesi olan *Trocnades* Asia eyaletinde bir Phrygia procurator'unun idaresi altındaydı. Mommsen'in CIL 3. 6997'de Domaszewski'nin yorumlarından anlam çıkardığı gibi (Ptolemy v. 2'de böyle ifade eder) anlaşılan bir şekilde Trocnadlara ait Galatia topraklarının bir kısmı Asia'ya dahil edildi. Bir dizi savaşta Gallialıların topraklarını oluşturan ve sabitleyen Pergamon kralları, kabilelerinden birine devretmeye zorlamadılar. Üstüne üstlük Manlius ve ordusu Mandri Fontes ve Abbassos arasındaki Emir Dağı'n (= Ὀροχώριον/Orokhorion) zirvesinde Gal sınırlarını geçti. O zaman açıkça Orkistos ve Troknalılar (Trocnades) Gal topraklarındaydı şeklinde yorumda bulunmuştur Ramsay. Bkz. Ramsay, 1967: 275. Ayrıca ithafın gerçekleştirildiği Trikomia (= Kaymaz) için şunları ifade eder: Trikomia'dan Ptolemy tarafından bahsedilmiştir ve Peutinger Tablosu'nda Midaion ile Pessinus arasında görülmektedir. Trikomia'nın Troknada'nın Yunanlılaşmış bir formu mu olduğu yoksa üç Trocnades köyünün gerçekten bir devlet (eyalet) içinde birleşik mi olduğu belirli değildir. Regio Trocnadensium esasen Roma Asia'sında ve Bizans Phrygia'sında idi ve şüphesiz İ. S. 386-395 yıllarında Orkistos ile birlikte Galatia'ya aktarılmıştı. Bkz. Ramsay, 1890: 228.

⁵¹⁹ TEp. 17; Ramsay'e göre yazıt tarihi İ. S. 212'den önceye aittir. 5 arkhon'dan 4'ü yurttaş (civis) değildir. Bu yazıt muhtemelen *Procurator marmorum* yapılması üzerine Marcio'yu tebrik ediyor. Khrysant(h)ion 161 yılında civis yapılmıştı. Babası yurttaş olmadığı için ismi yazılmadı. Köle olarak Marcio'nun askeri bir kariyeri yoktu. Fakat seçkin bir procurator kariyeri vardı. Yaşayan bir imparator'un θειοτάτος'u hem Antoninus'un hem de Severus'un durumda görülür ve hiçbir tarih ölçütü yoktur. Khrysantion'un Aug(usti) lib(ertus) olması mümkündür, ancak muhtemel değildir; imparatorun lib(ertus) (azatlıları) ve hatta imparator azatlısı olmayanlar bile bazen yaşadıkları kentin magistratlarıydılar. 5 arkhon *epimeletai* kentin onur sahipleri olduğunu işaret etmektedir. Synnada yazıtlarında Procurator tek başına kullanıldığında bu procurator'a *procurator marmorum* denilmek istendiğini anlıyoruz. Daha üst kademe *procurator Phrygiae* olarak öne çıkar ve kesinlikle atlı sınıfındandı (muhtemelen *centenarius*). Bkz. Ramsay, 1967: 272; Potter, yazıtın tarihlendirilmesi hususunda kesinlik mümkün olmasa da söz konusu Augustus'ların Marcus ve Commodus olması muhtemeldir diyerek Ramsay'den daha farklı bir saptamada bulunmaktadır. Bkz. Potter, 1998: 271.

⁵²⁰ TEp. 162.

Verwaltungsbeamten sayfa 294, dipnot 1'de O. Hirschfeld'in ve *P.I.R.²* de Stein'in ileri sürdükleri Marcio'nun Synnadalı olduğu görüşlerini benimseyerek bu durumun onun kariyeriyle de örtüştüğünü dile getirmektedir⁵²¹. Marcio'nun memleketi Synnada'dan görev mahalli İngiltere'ye giderken Roma'da görevi ile ilgili yasal prosedür için bir süre kaldığı ve bu süreçte kendisine bu görevi layık gören imparatorların esenliği ve güvenliğine yönelik bir şükran ifadesi olarak toprak tanrısı Silvanus'a⁵²² Latince kaydedilmiş bir adakta⁵²³ bulunduğu anlaşılmaktadır. İmparator azatlısı olan procurator Marcio'nun azatlısı, arşivden sorumlu - *tabularius*- Senecianus⁵²⁴ tarafından efendisi Marcio'nun İngiltere dönüşü Trikomia'da heykelini dikerek onurlandığı stelinde çok net bir şekilde Marcio'nun görevleri –*maliye procurator'u, mermer ocaklarının procurator'u, Britannia'da procurator, imperator'un teatral gösterilerine nezaret eden procurator, Phrygia Eyaleti procuratoru, Augustus'un en yakın azatlısı Marcus Aurelius Marcio* – sıralanmıştır. *Tabularius* görevinin Synnada kentinde ifa edildiğini kanıtlayan ilk belge bir mezatıdır⁵²⁵ ve Nero zamanına aittir. Caesar Augustus Nero'nun *tabularius'u* olarak görev ifa ettiğini bilingual (Latince-Yunanca) kaleme aldığı yazıtında kaydeden Latin kökenli Hyacinthus⁵²⁶, sevgili eşi Lucius'un kızı Arruntia

⁵²¹ Ramsay, 1967: 273: Britannia'nın procurator'u *ducenarius*'tu. Ve bu kariyerdeki daha sonraki tüm procuratorluklar *ducenarius* olmalı. Ancak Procurator Phrygiae daha yüksek sayılamaz. Procurator marmorum muhtemelen *sexagenarius*'tu; procurator Asiae *ducenarius*'tu. Procurator Phrygiae belki *centenarius*'tu. Marcio Britannia'da (İngiltere'de) bir procurator olmalıydı, İngiltere'nin değil. Procurator *summi choragi* tüm teatral sergiler için süslemeyi ve genel olarak imparator (*summi*) tarafından verilen gösterilere nezaret ederdi. O Roma'da görevlendirildi. Marcio, İngiltere'de ve Roma'da önemli bir zaman geçirmiş olmalı. Marcio atlı sınıfına uygun olan procurator Phrygiae görevi için 176-177 yılında Synnada'ya döndü. Ancak bu görev için Marcus tarafından ardı ardına iki özgür kişiye izin verilmişti. Bu görevde o 176-177 yılında Marcus Aurelius ile birlikte doğuya *procurator castrensis* (ordugâh procurator'u) olarak giden M. Aur. Crescens'in yerine geçti; Marcus Aurelius Crescens *Stectorium* yakında bulunan bir heykelin kaidesindeki yazıttan tanınmaktadır. Yazıt için bkz. IGR 4:749; ILS 8856; Potter, 1998: 271.

⁵²² Klotz, Real-Enc. s.v. "Silvanus" s. 123'te bu yazıtı, *familia rustica* (taşra ailesi)'dan urbana (kent)'ya ve *praetor cohort*'larına ve ordusuna geçen kültün tipik bir örneği olarak aktarır.

⁵²³ TEp.185. Ramsay'a göre imparatorluk devrinde Silvanus, Dalmatia'da *Silvanus Vilicus* olarak saygı duyulan *familia rustica* ve çiftlik tanrısıydı. Kendisine esenlik ve geri dönüş (*pro salute et reditu*) için yapılan adaklar terfi ettirilmesi dolayısıyla (*sacris eorum iudiciiis gratus*) Marcus ve Verus'a teşekkür eden bu doğulunun karanlık ve kasvetli Britannia'ya giderken yapmış olduğu adağı akla getirmektedir. Bu imparatorluk azatlılarının kariyerini Domaszewski ve O. Hirschfeld tarafından belirtilen procurator kariyerinin genel prensipleriyle bağdaştırmak zordur. Senato sınıfından valiler tarafından yönetilen finansman, azatlılar tarafından değil atlı sınıfı tarafından yönetiliyordu. Ancak Marcus Aurelius'un zayıf idaresi devrinde bu görevler sıklıkla *militiae*'ya kabul edilmeyen azatlılara emanet edildi. *Militiae*'da terfiyle belirlenen atlı sınıfının procurator hizmetlerinin kariyer ve rütbeleriyle ilgili Domaszewski'nin ifade ettiği katı kurallar azatlıların sahip olduğu daha düşük *procurator*'lüklerle uygulanamaz. Bkz. Ramsay, 1967: 273.

⁵²⁴ Ramsay, 1967: 274: Synnadalı (?) bir *tabularius* olan Senecianus ona hesapları incelemek ve denetlemek için eşlik etti. Aslen Galatia'da bulunan Troknades kabilesi tarafından ödenen bazı özel vergiler olmalıydı. Ancak Lucullus tarafından İ. Ö. 85-80 yılında Asia'ya saldırılmıştı. Ancak hiçbir kanıt yoktur. Senecianus'un orada kalıcı *tabularius* (bu nedenle *libertus Augusti*) olarak görevlendirilmiş olması muhtemeldir. Senecianus bunu uygun bir şekilde ithafında söylemektedir.

⁵²⁵ TEp.67.

⁵²⁶ Ramsay'e göre; Caesar'ın kölesi Hyacinthus muhtemelen Roma'da bulunan Porta santa mermer blokları üzerinde bahsi geçen kişiyle aynıdır: ex rat(ione) Rest(ituti) et Hya(cinthe) Cae(saris) n(ostri) ser(vorum). Hyacinthus ve Restitutus'un taş ocaklarından sorumlu oldukları tarih diğer bir blok üzerinde verilmiş. İ. S. 108 yılı konsülleri Gallus ve Bradua. Porta santa mermerinin nerede bulunduğu bilinmiyor. P. Bruzza, Iasos

Attice/a ve pek sevgili oğlu Quintus Arruntius'un adını mezar stelinde ölümsüzleştirmek istemiştir. İ. S. 1.yy. sonu - 2.yy. başına tarihli iki parçalı olduğu anlaşılan beyaz mermerden başlıklarla, amores ve girlandlarla son derece güzel süslenmiş bir mozolenin ön korniş alt yüzeyinde bilingual (Yunanca-Latince) kaleme alınmış bir yazıt⁵²⁷ dikkati çekicidir. Cytheris isimli bir kadının, oğlu Flavius Achaicus ile birlikte kendileri ve Titus Flavius Syriacus adına yaptırdıkları bu anıtsal mimari eser bir mezar anıtının parçalarıdır. Mezar anıtının görkeminden öyle anlaşılmaktadır ki mezar anıtını yaptıranlar kentin önemli eşraflarından olmalıdırlar. Ancak tarafımızca Achaicus ve Syriacus *cognomen*lerinden bir *peregrin* gibi göründükleri anlaşılmakla birlikte her iki erkeğin Flavius'lar ailesinden bir imparator zamanında Roma vatandaşlığı elde ederek bu ismi benimsedikleri düşünülmektedir.

Antoninus Pius Dönemi'nden (İ. S. 117-138) kentte tabularius görevi ifa ettiği anlaşılan Olympos adındaki Yunanlı bir sakin ise, eşi Tatia, çocukları ve torunlarının anılarına hürmeten bir mezar anıtı⁵²⁸ dikmiştir. Yazıtta mezara zarar verimemesi ve caydırıcılığı arttırmaya yönelik ifadeler kentte yöredeki Phryg ölü gömme geleneğinin sürdürüldüğünü belgelemektedir. İ. S. 200'e tarihli bir diğer mezar yazıtında⁵²⁹ tabularius yardımcısı Marcus Aurelius Paulos ile kardeşi - olasılıkla aynı praenomen ve nomen'e sahip olduğunu tahmin ettiğimiz- (M. Aur.) Epaphrodeitos kendileri için bir peribolos yaptırmışlardır. Olasılıkla bu

yakınlarında bulunan Caria mermeri olduğunu düşünmeye eğilim gösterir, ancak kitabemiz, Hyacinthus'un eşini gömmüş olduğu Synnada yakınlarında bulunması bunu mümkün kılmaktadır. Phrygia'da iki tür mermer gözlemlerim: biri beyaz, mavimsi damarlı, diğeri ise beyaz sarımsı damarlar ile bazen neredeyse kırmızıya çalan beyaz renkteki mermer.

Roma'daki porta santa mermer yazıtları, Dokimeion'da bulunan Phryg mermeri bloklarındaki yazılardan stilce farklıydı, ancak başka yerlerde bulunan Phryg mermer ticaret merkez bürosunun Dokimeion'da değil Synnada'da olduğunu ve merkez bürodan gönderilmeden önce her bloğun üzerine yeni bir yazıt kazındığını belirttim. Yazıtımız, taş ocaklarından sorumlu asıl subayın Synnada'da ikamet ettiğinin yeni bir kanıtıdır. Bkz. Ramsay, 1883: 305-306; Buna karşın Ramsay daha sonra *Social Basis* kitabında şunları ifade eder: Kitabe, evlilikleri yaklaşık İ. S. 50 olan Attica'nın İ. S. 68'den önce ölümünden sonra yerleştirildi. Evlilik bir servus Caesaris (Caesar'ın kölesi) ve ingenua (özgür doğumlu kadın) arasında olduğu söylenir; ama Arruntia contubernalis (bir köle eşi olan Arruntia) ingenua olamaz, belki de Arruntius ailesi içinde bir azatlığın kızıydı. Hyacinthus, tabularius olmadan önce azat edilmiş olmalı. Synnada'da hatırı sayılır bir familia Caesaris (Caesar ailesi) vardı. Arruntia Attica ile Arruntius Scribonianus'un yolculuğu ve görevi arasında bağlantı olmayabilir; ancak tarihler o kadar iyi uyuyor ki, bu bir tesadüf olamaz. Bkz. Ramsay, 1967: 157, no:156; Kearsley ve Evans ise konuyla ilgili olarak şöyle bir yapmıştır: Hyacinthus'un statüsü köleydi. Genel olarak Tabularius Roma'da serbest bırakılmış bir statüydü, fakat Hyacinthus hala köle olarak görev yapmış olduğu bilinenlerden biri olabilir. Hyacinthus'un karısının kendi contubernalis'i olarak tanımlanması, böyle bir yorumla uyumludur. Hısımlığından dolayı Hyacinthus'un karısının özgür statüsü güvence altına alınmıştır. Bu nedenle çiftin evliliği karma statülerin bir birliği olmuştur. Nero'nun principatlığında bu, senatus consultum Claudianum'un hükümlerinin uygulandığı anlamına gelmelidir. Ancak oğul annesiyle aynı ismi taşımaktadır. Ancak ne oğul ne de annesi köleleştirilmişti. Ius gentium, ilgilenen bir partinin başlattığı Roma hukukunu uygulamak için özel bir eylem olmadığı sürece, nadiren de olsa geçerli değildi. İ. S. 1. yy.'da bir dizi Lucii Arruntii Synnada ve Prymnessos'ta öne çıkmaktadır. Bkz. Kearsley ve Evans, 2001: 42, no: 61.

⁵²⁷ TEp.68, 69. Kearsley ve Evans mezar anıtının parçalı olmasına dayanarak belki Syriacus kocası ya da babasıydı. Ya da belki bu adamın adı başlangıçta eşinin ve oğlununkinin önünde duruyordu ve Syriacus ailenin bir akrabası idi şeklinde haklı olarak bir fikir yürütmüştür. Bkz. Kearsley ve Evans, 2001: 42, no: 60.

⁵²⁸ TEp.93.

⁵²⁹ TEp.92.

peribolos mezar anıtını çevreleyen duvarı işaret etmektedir. Bu yazıt da göstermektedir ki mezarın ya da kutsal alanının korunmasına yönelik faaliyetlerin Roma imparatorluk sürecinde dahi etkin olduğunu göstermesi bakımından hayli dikkat çekicidir.

Asia kentlerinde kadının kamu faaliyetlerinin sosyal durumu resmi onurlandırmalarla en açık şekilde ortaya konmuştur. Bu durum onun sadece hayırhahlıkları ya da resmi görevleri dolayısıyla değil fakat aynı zamanda toplum içindeki sosyal konumları dolayısıyla da gerçekleşmiştir⁵³⁰. Daha açık bir ifadeyle aşağıdaki gibi kentlerin önde gelen ailelerinin üyesi olması dolayısıyla: Smyrna: Boule ve Demos Hypparkhos, Prytanis, agoranomos, hazineedar, Boularkhos, gymnasiarkh, Hoplit generali, neokoros, grammatophylaks, dekaprotos, olimpiyat oyunları sekreteri olan Claudius Paulinus'un kızı Claudia Paulina'yı onurlandırdı⁵³¹.

Pergamum: Boule ve Demos babası Limnaios'un sağladığı hizmetler, kocası Kiniskos'un halka karşı hayırhahlığı ve erdemi ve kendisinin tanrılara karşı dindarlığı dolayısıyla Limnaios'un kızı Philotera'yı onurlandırdı⁵³².

Aphrodisias: Boule ve Demos gerektiği gibi ve ölçülü bir şekilde yaşayan, Demetrios oğlu Metrodoros oğlu Metrodoros'un eşi olmuş olan Menekleus'un kızı merhume Neaira Ammia'yı layıkıyla ve gözkaşırtıcı onurlarla onurlandırdı⁵³³.

Synnada kentinde de boule ve demos'un övgüsünü kazanarak onurlandırılan sadece erkekler olmamıştır. Benzer şekilde çok sayıda olmamakla birlikte kadının toplumsal yaşamdaki izlerini sürmemize izin veren az sayıdaki yazıtlardan birisinde⁵³⁴ kentin eşrafından olduğu ve başrahiplik gibi önemli bir leitourgia'yı ifa ettiği anlaşılan Aurelius Epitynkhanos'un gelini, Aurelius Khrysanthion'un ise kızı Aurelia Apphilla Domna onurlandırılmaktadır. Aynı aileden bu kez bir torun⁵³⁵ da boule ve demos tarafından onurlandırılmıştır. Dedesi başrahip Aurelius Epitynkhanos ile aynı ismi taşıyan torunun annesi yukarıda bahsi geçen Aurelia Apphilla Domna, babası da Aurelius Antigonos Epitynkhanos'tur. Torun Aurelius Epitynkhanos'un *Agoronomos* 'luk ve *Tamias* 'lık (hazine muhafızlığı) gibi önemli memuriyetliklerde bulunduğu göze çarpmaktadır. Bir diğer yazıtta⁵³⁶ kanımızca praenomen ve nomen'i ile uyumlu ancak cognomen'siz bir şekilde Synnadalıların

⁵³⁰ Sviatoslav, 2005: 183.

⁵³¹ I.Smyrna 644.1-14 (Hadrianus'un saltanı ya da daha sonrasına ait. Ölüm sonrası onurlandırma); AM 35 (1910), 466, no: 47.1- 6 (Pergamum, İmparatorluk Dönemi); Ayrıca bkz. AM 37 (1912): 280, no: 2 (İmparatorluk Dönemi)

⁵³² I.Pergamon II: 492 (İ. S. 1. yy.?), 513, 522 (İmparatorluk Dönemi), III: 38.5-12 (Hadrianus'un saltanında?); MAMA 8: 472.

⁵³³ Aphrodisias, (İmparatorluk Dönemi) kocası için bkz. MAMA 8: 473; MAMA 6: 373.1-22.

⁵³⁴ TEp.26.

⁵³⁵ TEp.27.

⁵³⁶ TEp.28; TEp.30. yazıtı olasılıkla TEp.28.'de bahsi geçen aynı kişiye ithaf edilmiş bir onurlandırma yazıtı olmalıdır.

pek görkemli kentinin son derece soylu sıfatıyla onurlandırdığı kişi yukarıda iki yazıtta da bahsi geçen Aurelius Antigonos (Epitynkhanos) ile aynı kişi olmalıdır. Bilindiği üzere M. Aurelius Severus Antoninus (Caracalla) İ. S. 212 yılında Roma'nın tebası durumundaki Roma vatandaşlığı elde edememiş tüm özgür sakinlerine Roma vatandaşlığını verdiğini *Constitutio Antoniniana*⁵³⁷ adındaki bir fermanla duyurmasının ardından bu statüdeki tüm sakinler Roma idaresinin sosyo kültürel - ekonomik olanaklarından hem yararlanmak hem de hukuki zorlukları aşabilmek için isimlerini Latince'ye uyarlama yoluna gitmişlerdir. İ. S. yak. 200-250 arasında tarihli bir onurlandırma yazıtında Caracalla'nın bu fermanıyla Roma vatandaşlık hakkını elde etmiş bir adamın varlığını görmekteyiz. Hem onurlandıran hemde onurlandırılan hem isimleri hem de görevleri dolayısıyla Synnada kentinin Yunan kökenli sakinleridir. Yazıtta⁵³⁸: ‘‘Hayırlı olsun! İkinci kez belediye başkanı (olan) Aurelius Euagros oğlu Aurelius Euagros, imparatorun son derece adil procurator’u Aurelius Elpidephros’u, erdeminden (yiğitliğinden), hem vatanına hem de kendisine yaptığı hayırlı işlerden ötürü (onurlandırdı)’’ ifadesi ile Aurelius Euagros, procurator Aurelius Elpidephros’un kente yaptığı iyiliklerinden övgüyle söz etmektedir. Aynı tarih aralığına ait bir diğer onurlandırma yazıtında⁵³⁹ ise arkhon Euagros, bu kez procurator Aurelius Elpidephros’un sevgili eşi Claudia Septimia Nikerate’yi erdemi ve ölçülülüğünden (iyilikseverliğinden-ağırbaşlılığından) ötürü onurlandırmıştır.

Boule ve demos’un İ. S. 2. yy.’ın ikinci yarısına tarihli bir onurlandırma yazıtında⁵⁴⁰ kentin soyca büyük bir üne sahip Ulpia Saturnina adındaki bir kadını övdüğü görülmektedir. Yazıt, onurlandırılan kişinin secerisi hakkında sadece bilgi vermekle kalmaz aynı zamanda uzun soy listesindeki kişilerin üstlenmiş oldukları önemli kamu hizmetlerinin de kentteki varlığını aydınlatır. Ulpia Saturnina’nın babası Ulpias Lykinos kentte hayır hasenat yapmakla ünlenmiş bir figürdür. Aynı zamanda kutsal hazinenin savunucusudur (*Σύνδικος ταμείου*). Eşi, Asia *başrahipleri* soyundan *Stephanophoros* Iulius Maskhos, bir oğlu babası ile aynı görevi yerine getirmiş Iulius Lykinos, diğer oğlu kentte hizmet eden Iulianos’tur. Saturnina’nın Pergamum’daki Asia tapınaklarının *başrahibesi* konumunda Iulia adında bir kızı da vardır. Ulpia Saturnina’nın heykelinin yapılması ve dikilmesi işiyle *başhekimlik* mesleğini yürüten Illos’un kızı, Moskhos’un ise karısı Akyliane üstlenmiştir. *Σύνδικος ταμείου* = *aduocatus fisci* unvanı ilk kez bu yazıtta belgelenmiştir. Genel anlamda bağışçı olarak ‘‘atalara’’ atıfta bulunulması bu dönemde de ayakta kalmış ve görev sahibi olmanın yalnızca aynı ailenin üyeleri tarafından yapılan iyileştirmelerden biri olmaya devam ettiğini ortaya koymuştur⁵⁴¹.

⁵³⁷ Varga, 2012: 200.

⁵³⁸ TEp.34.

⁵³⁹ TEp.35.

⁵⁴⁰ TEp.21.

⁵⁴¹ Sviatoslav, 2005: 164.

İ. S. 170 yılına tarihli bir diğer yazıtta⁵⁴² Asia başrahibesi Claudia Lorentia *gerusia* tarafından heykeli dikilerek onurlandırılmıştır. Özellikle onurlandırmanın yaşlılar meclisince gerçekleştirilmesi kadının toplumsal konumuna öteden beri saygı gösterildiğinin bir işareti olarak algılanmalıdır. İ. S. 2. yy.'ın ilk yarısına tarihli Latince kaleme alınmış bir mezar yazıtı⁵⁴³ Felix adındaki bir Roma vatandaşı'nın Augustus azatlısı procurator Marianus'un mükemmel eşi Ulpia Hygia'nın kendisine iyi hizmetinden dolayı mezar yaptırmasını konu alır. Stelde hizmet konusu açık olmamakla birlikte azatlı bir procurator'un eşi olması ve karı kocanın Roma vatandaşı olmaları dolayısıyla Ulpia'nın gündelik sıradan bir iş yapmadığı düşünülebilir.

Dmitriev'e göre⁵⁴⁴; bu türden yazıtların büyük bir kısmı kadınlara atıflardan oluşmuyordu. Ancak babalarına, kocalarına ve çocuklarda dahil diğer aile üyelerine atıflardan oluşuyordu. Devlet görevleri de dahil kadınların yaptığı bağışları gösteren yazıtlardaki artış miktarı eyalet sürecindeki sosyal statülerindeki değişimin bir sonucuydu. Erkekler gibi kadınlar da onları onurlandıran ve benzer görevlerine erişimlerini kolaylaştıran seçkin devlet görevlileri ve bağışçıların torunları olarak adlandırılmaya başladı. Pek çok kadın doğrudan benzer görevlere sahip olarak ebeveynleri takip etti. Kadın devlet görevlilerinin ailesel durumunun bir diğer göstergesi, kocalarının ve babalarının sıklıkla çeşitli türden bağışlar yaparak kadınların devlet görevine sahip olmalarına yardımcı olmasıydı. Kadın devlet hizmetinin ailesel boyutu en belirgin bir şekilde koca ve eşlerinin ortaklaşa olarak bir görevi yürütmelerinde kendini gösterdi. Bu uygulama ile ilgili kanıtlarımız agonothesia, gymnasiarkhia, stephanephoria, prytaneia, demiourgia, çeşitli rahiplik gibi görevlerle sınırlıdır. Böyle bir çift, ortaklaşa yüksek rahiplik görevini yürütmüşlerdir ve Keramos kentine masrafları kendilerinin üstlendiği bir hamamı ithaf etmişlerdir. Hermophantes'in oğlu Hierokles, yüksek rahipti, stephanephoros'tu ve üç kez de gymnasiarkh olmuştu. Karısı Aristokrates'in kızı Aristonike, yüksek rahibe ve stephanephoros'du. Selge'den önde gelen Plancii Magniani ailesinden üç kadın, ikinci yüzyılın başında o şehirde agonothesia görevini ifa ediyordu. Onlardan biri, Aurelia Xenoniana Maidate, bunu kocasıyla ortak yapardı. Thyatira şehri Aleksandros oğlu, Moskhianos oğlu, Moskhianos oğlu prytanis M. Aurelius Diadokhos ile eşi prytanis merhume Aurelia Tryphose'yi onurlandırdı. Aynı şekilde, kocalar ve eşler, ortak rahiplik, yüksek rahiplik ve neopoios görevini ellerinde tutmuşlardır. Asya'dan gelen bu kanıtların tam bir tarihlenmesi yapıldığında, bunların asla İ. S. 1. yüzyıldan önceye tarihlendirilemez. Panamara'da bir festival sırasında ortaklaşa gymnasiarkhia görevini yürüten

⁵⁴² TEp. 40.

⁵⁴³ TEp.90.

⁵⁴⁴ Sviatoslav, 2005: 184 -185.

Kleoboulos ve Strateia için bir onurlandırma yazıtının gösterdiği gibi benzer durumlar kentin tamamından daha alt seviyedeki idari görevlerde belgelenmiştir. Dmitriev'in serimlediği bilgiler Roma imparatorluk sürecinde kadının toplumsal yaşama katkısına belirgin bir şekilde ışık tutmaktadır.

Dmitriev, sofistlerin kent yaşamı ve devletin idari yapısındaki etkileri konusunda ise şunları ifade eder: Farklı şehirlerdeki soylular arasındaki yabancı evliliklerin artması sofistlerin aileleri için çok iyi bir şekilde kanıtlanmıştır. Böyle bir durumda, Commodus zamanında yaşayan Phocaea'dan Flavius Rufinianus, Laodikeia Sofistlerinden meşhur bir ailenin kızı (Klaudia) Kallisto ile evlendi. Sophist L. Flavius Hermokrates'i yarattılar. Kallisto Synnada madeni paralarından tanınan muhtemelen prytanis ve logistes olan Sofist P. Antonius Claudius Attalos'un kızı ve Smyrna şehrinde general olarak görev yapan Sophist M. Antonius Polemo'nun⁵⁴⁵ halasıydı. Pek çok sofist konsül ve senatördü ve üyeleri konsüllük ve senatörlük statüsünü işgal eden ailelere aitti. Neredeyse kalıcı olarak Smyrna'da ikamet etmiş olan sofist Laodikeialı M. Antonius Polemo Pergamum kentindeki Asklepieion (Ἀσκληπιεῖον)'da Demosthenes'in bir heykelini ithaf etmiştir. Perithos'dan başka bir ünlü sofist Ti. Claudius Rufos Kyzikos'da *prytaneia* görevini yürütmüştür. Eyaletin elitleri eyalet düzeyinde bağışlar yapmışlardır⁵⁴⁶.

Synnada'nın ileri gelenlerden olduğu anlaşılan Aurelius Elpizon adındaki bir yunanlı kent sakini, hayırsever, 1. arkhon çok kıymetli M. Aurelius Attalos Epaphrodeitos'u onurlandırmaktadır⁵⁴⁷. Boule ve demos'un bu onurlandırmada kaydedilmemiş olması onurlandırılanın önemsenmediği anlamına gelmez. Zira Afyonkarahisar'da bir ortaokul'un bahçesinde ele geçen hexagonal beyaz mermerden alt ve üstü profilli bir kaide üzerindeki bir başka yazıtta⁵⁴⁸ boule ve demos gayretle *Agoronomos* 'luk yapmış Epaphrodeitos oğlu Marcus Aurelius Attalos'u onurlandırmaktadır. Onur sahibi yukarıda adı anılan M. Aurelius Attalos Epaphrodeitos'un oğludur. Öyle anlaşılmaktadır ki köklü bir geçmişi olduğu sezilen Epaphroditos iş ve eylemleriyle kent sakinlerinin gönlünde taht kurmuş bir isimdir. Demos'un kente yararlılıkları dokunmuş kişileri onurlandığı bilinmektedir. Kentte bulunmuş bir stel⁵⁴⁹ demos'un onur sahibi kişilerin aile üyelerinden 3. kuşağı da saygıyı bir görev saydığını ve ahde vefayı ne denli umursadığını göstermesi bakımından oldukça ilgi çekicidir. Yazıtta demos'un, Admetos'un torunu Loukinos'un oğlu heros (müteveffa) Dionysios'u onurlandığı kaydedilmiştir.

⁵⁴⁵ TEp.173.

⁵⁴⁶ Sviatoslav, 2005: 323-324.

⁵⁴⁷ TEp.24.

⁵⁴⁸ MAMA 4: 15.

⁵⁴⁹ TEp.38.

Kentin idari yapısında yer alan bir diğer önemli görev ise *meclis sekreterliği* görevidir. Bu görevin varlığını kanıtlayan 4 yazıt mevcuttur. Bu yazıtlardan birisinde⁵⁵⁰, kentin hayırhahı ve kurucusu sıfatlarına layık görülen procurator Aurelius Aristainetos'un *Boule* tarafından *Boule sekreterliği* görevini ifa eden *Marcus Aurelius Aleksandros Akhilleus*'un görevi sırasında onurlandırılması dikkati çekmektedir. Adı anılan procurator adına yapılan bir başka onurlandırma⁵⁵¹ da göstermektedir ki procurator'un kente hatırı sayılır yararı dokunmasına, kent halkının dürüstlüğüne övgüler düzdüğü procurator'una vefa borcunu heykelini dikerek ödediği anlaşılmaktadır. Diğer üç yazıt meclis sekreterliği görevinin yanısıra bazı leiturgia görevlerini de ifa ettikleri beyan edilen kişilere aittir. İlki Artemidoros oğlu Poseidonios'u onurlandıran yazıttır⁵⁵². Her iki meclis (Boule ve Demos) tarafından onura değer görülen Poseidonios'un kuşaklar boyu kente yararı dokunan bir aileden geldiği anlaşılmaktadır. Kuşkusuz köklü bir aileden gelmesi belirli leiturgiaları da gerçekleştirmesine ön ayak olmuştur. *Stephanophoros*'luk yanında kenti beslediği yapmış olduğu *Sitones*'lik görevinden de belli olan Poseidonios halkı arasında onursever ve alicenap (yüce gönüllü) olarak anılmaktadır. Meclis sekreterliğine dair son iki yazıtımız ise boule ve demos meclis sekreterliği ve rahipliği görevi yanı sıra *Agonotheteslik* de yapan Zotikos oğlu Aurelius Polykhronios'a aittir. Polykhronios'a ait yazıtlardan biri Synnada'da⁵⁵³ bulunmuş, diğeri ise Synnada egemenlik alanı dışında Bolvadin'de⁵⁵⁴ ele geçmiştir. Bu nedenle Bolvadin yazıtı egemenlik alanı dışı yazıtlar kategorisi içine alınmıştır. Her iki yazıtta da Polykhronios'un meclis sekreterliği görevi sırasında adına düzenlenen yarışmalarda kazanan atletlerin heykellerini dikerek onurlandırıldıkları kaydedilmiştir.

Boule ve Demos dışında kentin idari yapısını oluşturan üçüncü bileşen olarak karşımıza *Gerusia* çıkmaktadır. Hellenistik Dönem'den beri Küçükasya kentlerinde varlığı bilinen *gerusia* (*γερουσία*) kurumu Synnada kentinde Lysias oğlu Damas'ın onurlandırıldığı yazıtlarla⁵⁵⁵ Roma İmparatorluk Dönemi'nde ilk kez belgelenmektedir. *Gerusia*'nın kentteki varlığını somut hale getiren diğer üç yazıttan birisi⁵⁵⁶ *gerusia (ihtiyarlar meclisi)*'nın Asia başrahibesi Claudia Lorentia'yı *bir heykel ile* onurlandırdığı yazıt ile onun eşi Asia başrahibi Ti. Claudius Piso Tertylleinos'u benzer şekilde heykeliyle onurlandırdığı bir başka yazıt⁵⁵⁷ ve son olarak da Tatianos'un torunu, Menandros'un oğlu Synnadalıların görkemli kentinin

⁵⁵⁰ TEp.31.

⁵⁵¹ TEp.32.

⁵⁵² TEp.33.

⁵⁵³ TEp.121.

⁵⁵⁴ TEp.178.

⁵⁵⁵ TEp.18.

⁵⁵⁶ TEp.40.

⁵⁵⁷ TEp.41.

anonim bir gerusia üyesi'nin, kendisi, eşi Apollonis ve çocukları için daha hayattayken yaptırdığı bir diğer yazıttır⁵⁵⁸. Yazıt Tymandos (Mandos)'ta Isparta ili Senirkent ilçesi Yassıhöyük kasabasında ele geçmiştir. Bu yazıtta adı okunamayan ancak Synnadalı ve eşraftan bir ileri gelen olduğu anlaşılan *yaşlılar meclisi* üyesi ve ailesine ait mezar stelinin Synnada kentinden uzakta bir yerde ele geçmiş olması oldukça ilginçtir. Acaba Mezarı yaptıran kişi Tymandos kentinin de mi vatandaşı idi yoksa yaşadığı dönemde köy statüsündeyken Tymandoslu olup da Synnada vatandaşlığı mı elde etmişti, Tymandos kırsalında meclis üyesinin bir arazisi mi vardı ya da eşinin memleketi dolayısıyla mı orada gömülmüşlerdir gibi sorular şu an için yanıtızsız kalmaktadır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nin Synnada kentinde özellikle Claudius (İ. S. 41-54) ve Antoninus Pius Dönemi'nde (İ. S. 138-164) darbedilen *pseudo otonom* sikkelerde⁵⁵⁹ meclisleri ima eden *Boule*, *Demos* ve *Synkletos* ifadeleri ile tasvirleri (personifikasyon) oldukça dikkat çekicidir. Sikkelerde Demos /ΔΗΜΟΣ, genç veya sakallı erkek; Boule /ΒΟΥΛΗ, genç kadın; daha çok hiera (kutsal) sıfatı, bazen de theos (tanrı) ismi ile birlikte görülen Synkletos/ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ (Senato) ise genç bir erkek personifikasyonu olarak gösterilir. Demos ve Boule kentin meclislerini ima ederken Synkletos, Roma senatus'una yapılan bir göndermeydi⁵⁶⁰. Antoninus Pius Dönemi'ne ait ön yüzünde Demos personifikasyonlu sikkelerin arka yüzlerinde kentin *ethnikon*'unu ifade eden CVNNAΔΕΩΝ lejandı ile tanrıça Nemesis⁵⁶¹, Demeter⁵⁶² ve tanrı Zeus ile süt annesi Amaltheia⁵⁶³ betimlenmiştir. Yine Antoninus Pius Dönemi'e ait ön yüzünde Boule personifikasyonlu sikkelerin arka yüzlerinde ise CVNNAΔΕΩΝ lejandı ile tanrıça Demeter⁵⁶⁴, kent kurucu ethnikonu CVNNAΔΕΩΝ ΔΩΠΙΕΩΝ lejantlı Akamas⁵⁶⁵, ayrıca yine CVNNAΔΕΩΝ lejandı ile tanrıça Tykhe⁵⁶⁶ betimlenmiştir. Claudius Dönemi'nden ön yüzünde CVNNAΔΕΙC İEPAN

⁵⁵⁸ TEp.176.

⁵⁵⁹ Tekin'e göre; Roma sikkelerindeki IMP(erator), CAE(sar), AVG(ustus) gibi Latince unvanların yerini kent sikkelerinde AYT(οκράτωρ), KAI(σαρ) veya ΣΕΒ(αστός) - ΣΕΒ(αστή) almıştır. Kent sikkelerinin arka yüzlerinde ise sikkeyi basan kentin (daha doğrusu halkın) adı yer alırdı. Oysa Roma devlet sikkelerinde darphane işareti ancak İ. S. 3 yüzyılın ortalarından itibaren yer alır. Ancak kesin olarak bilinmeyen nedenlerle bazı kentler bazı dönemlerde ön yüze imparatorun veya aile üyelerinin portreleri yerine tanrı, tanrıça, kurucu veya meclislerini temsil eden figürlerin idealize edilmiş başlarını koymuşlardır. Bu tür sikkeler numismatik literatüründe “pseudo-autonomous” veya “quasi-autonomous” “yarı otonom (özerk)” olarak anılırlar. Burada, belki de sadece belirli bir dönemde kente sağlanan bir ayrıcalık veya izin söz konusudur; yoksa sürekli ya da kısmi bir otonomluk söz konusu değildir. Kent-devletlerinin sikkelerinin arka yüzünde ise tapındıkları tanrı ve tanrıçalar, mimari yapılar, hayvanlar mitolojik sahneler gibi çeşitli tasvirler yer almaktadır. Bkz. Tekin, 2019: 453.

⁵⁶⁰ Tekin, 2019: 454.

⁵⁶¹ TNm.88.

⁵⁶² TNm.89.

⁵⁶³ TNm.90.

⁵⁶⁴ TNm.85.

⁵⁶⁵ TNm.86.

⁵⁶⁶ TNm.87.

CVNKAHTON lejandı ile Synkletos personifikasyonlu bir sikkenin⁵⁶⁷ arka yüzünde ΔΗΜΟC ΡΩΜΑΙΩΝ lejandı ile Roma Demos'unun personifikasyonu; Antoninus Pius Dönemi'nde darbedilen bir diğer sikkenin⁵⁶⁸ ön yüzünde ΙΕΡΑ CVNKAHTOC lejantlı Synkletos'un personifikasyonu ile arka yüzünde ΕΠΙ ΠΡΩΤΑΝΕΩC ΚΑΛΑ ΑΤΤΑΛΟC-CVNNAΔΕΩΝ lejandı ile Amaltheia ve Zeus betimlenmiştir. Aynı imparator dönemi'nde darbedilen bir diğer sikkede⁵⁶⁹ ise ön yüzünde ΙΕΡΑ CVNKAHTOC lejantlı genç Senato'nun büstü, arka yüzde CVNNAΔΕΩΝ lejandı ile sağlık tanrısı Asklepios görülmektedir.

Synnada kentinde Augustus sever gençlerin oluşturduğu bir konseyin⁵⁷⁰ olduğunu belgeleyen bir yazıtta⁵⁷¹ şöyle demektedir: *Augustus sever gençlerin konseyi, Claudius Aurelius Sanctus Tertylleinos⁵⁷² oğlu Titus Aurelius Claudius Attalos Sanctus'u⁵⁷³ babasının*

⁵⁶⁷ TNm.81.

⁵⁶⁸ TNm.82.

⁵⁶⁹ TNm.83.

⁵⁷⁰ Kıyı Yunan şehirlerinde yaygın olan *gençler konseyi* Phrygia kentlerinden Nakoleia (bkz. JHS, 1882: 125) ve Synnada'da karşımıza çıkmaktadır. Ramsay'e göre yazıt İ. S. 200'den çok daha erken bir tarihe ait olamaz. Bkz. Ramsay, 1883: 299.

⁵⁷¹ TEp.43. Synedrion (Συνέδριον) konseyi ile ilgili bkz. Wolfson, 1946: 303-306.

⁵⁷² Ramsay'e göre; Ti. Claudius Piso Tertylleinos İ. S.18'den 250'ye kadar şehrin tarihi boyunca izi sürülebilen Synnada'ya liderlik eden bir ailenin üyesi idi. Piso'nun ismi belirsiz kökenlidir. Bir Piso'nun yaklaşık İ. S. 30 yılı konsülü ve yaklaşık 40-42 yılları Asia prokonsülü olduğunu beklemeliyiz. Ancak Claudius zamanında Roma isimleri değişken bir şekilde verildi. Claudius tarafından da desteklenen bir Apameialı aile de Piso ismini taşıyordu, muhtemelen aynı yıl içinde civitas (yurttaşlık) aldılar. *Cognomen*'ler bazen *quaestorlar*'dan ya da *legati proconsulis*'den alınmıştı. Ti. Claudius Piso Tertylleinos yaklaşık İ. S. 111 yılında doğmuştur. Piso isminin yazımı Nero'dan itibaren Peison olarak değiştirilmiştir. Tertylleinos (Tertullinus) Tertyllos (Tertullus)'un oğlu anlamına gelmektedir. -anos son eki çok yaygın olan bir uygulamadır. O ve karısı yaklaşık İ. S. 170 yılında mezar yazıtlarıyla kendilerini onurlandıran Gerousia'nın üyesiydiler. Ramsay, 2. ve 3. kuşakları şüpheli görmekle birlikte kendisince çıkarımlarda bulunarak 4. kuşakta yer verdiği Ti. Claudius Peison Tertylleinos'un seceresinin başlangıcını İ. S. 21 yılında doğmuş İ. S. 41 yılında civis(yurttaş), yaklaşık İ. S. 49-55 yılları arasında da ilk kez magistrat olduğunu iddia ettiği ve imparatorlar Claudius ve Nero Dönemi lejantlarında adı anılan T. Claudius Piso Andragathos'a dayandırmaktadır. T. Claudius Piso Andragathos'un Philocaesar sanıyla adının geçtiği sikkeler için bkz. TNm. 20-22. Ramsay'in yorumu için bkz. Ramsay, 1967: 245-248; Ramsay devamında şunları ifade etmektedir: Apameia ve Synnada İ. S. 2. yy.'ın ilk çeyreğinde ağır bir ek verginin (ἐπιζήμιον) altındadır ve sikkelerin kanıtladığı gibi kentte en azından Athena ile birlikte Zeus Pandemos'a, Claudius'a, Senato ve Roma olmak üzere üç tapınak inşa edilmiştir. Zengin adamlar kendileri ya da oğulları magistrat seçildikleri takdirde fon sağlamaya vaat etmişlerdir. Yazar, Synnada'da Ti. Claudius Peison Tertylleinos ve Titus Aurelius Claudius Attalos Sanctus'un böyle yaptıklarını, ön yüzünde ΑΠΟΚΑΤΕ ΑΥΤΟ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC lejantı ile Pius'un başı ve arka yüzde CYNNAΔΕΩΝ ΣΩΠΙΕΩΝ lejantı ile, silahlı bir kahraman'ın yer aldığı anma töreninde basılan bir sikke üzerine yapılan kritikte Imhoof ve Head ön yüzdeki yazıyı αὐτό ya da αὐτόν şeklinde yorumlarken kendisinin αὐτό(νομον) olarak anladığını ifade etmektedir ve ΑΠΟΚΑΤΕ sözcüğünü Kubitschek'in ἀποκατέ(σῆσεν) (= eski haline getirdi) şeklindeki tamamlaması konusunda bir uzlaşının olmadığını belirtmektedir. Ramsay konuya dair şöyle görüş bildirmiştir: Antoninus'un, şehrin kendi logistlerini (curator) seçmelerine izin verdiğini ve böylece tamamen kendi kendini yönetmesini sağladığını anlıyoruz. Bu yak. İ. S. 158 -159 da oldu. Attalos'un babası (Ti. Claudius Peison Tertylleinos) vaadinin bir parçası olarak bu görkemli hediye oğlunun magistratlığı için yaptı. Oğlu da doğal olarak logistes seçildi. Modern demokraside buna rüşvet denilirdi. Bu sikke Antoninus'un Synnada'yı yeniden özerk (otonom) kıldığını beyan etmektedir. Tam olarak aynı fesih ve özerkliğin yeniden tesis edilmesi süreci birkaç yıl daha erken Apameia'da gerçekleşti ve bir yazıtla - Ramsay, 1887 II: no: 297 - anısı kutlandı. Synnada'daki sevinç Pius, Marcus Caesar ve Faustina Augusta (İ. S. 147'den beri Augusta idi) büyük bir sikke patlamasına yol açtı. Bkz. Ramsay, 1967: 252.

⁵⁷³ Ramsay'e göre; Tertylleinos'un oğlu Claudius Attalos idi. Daha tam olarak Titus Aurelius Claudius Attalos Sanctus. Praenomen değiştirildi. Titus, Tiberius oldu. Bir Roma ailesi bunu zevkle yapabiliyordu. Ti. Claudius

Synedrion'a aşılamaz derecede hayırseverliğinden ötürü ve akrabaları Sokrates oğlu Asandros oğlu Asandros (Sokrates'in torunu Asandros) görevlerini başarıyla tamamlaması dolayısıyla onurlandırdı.

Ramsay'e göre⁵⁷⁴, İ. S. 96-158'den hiçbir sikke bilinmemektedir. İmparatorlar daima Anadoludaki eyaletler ve kentlerin kamu binalarına, gösterilere ve oyunlara aşırı para harcama eğilimlerine karşıydılar. Eyaletlerin ve kentlerin iflası kalıcı bir tehlikeydi. İmparatorluğun kendisi, görünüşte çok sağlıklı, finansal olarak sağlam değildi. Savaşlar, şaşaa ve hibeler imparatorluk kaynaklarını tüketiyordu. Traianus'un Tuna (Danube) ve Fırat (Euphrates)'daki savaşları sonuçta yıkıcı bir yöntem olan nakit paranın değerinin düşürülmesi ile finanse ediliyordu. İmparatorlar kentlerde curatores ya da correctores (διορθωταί, ἐπανορθωταί) atayarak eyalet savurganlıklarını dizginlemeye çalışıyordu. Muhtemelen Asia şehirlerinde curatores'ten yararlanan bir Flavia imperatordu (Domitianus?). İmparatorluğun kentlerin otonomisine bu el uzatması (saldırısı, tecavüzü) rağbet görmüyordu. Eğer kent çok fazla harcama yapıyorsa curator extra vergi (ἐπιζήμιον) koyuyordu. Curatorların (Logistes) bu ek vergi şikayeti güvenli bir garanti fonu oluşturmak için yeterli bir sermayenin toplanması şartıyla Traianus ya da Hadrianus (?) tarafından hafifletildi. Böylelikle kent, devlet curatorlarından arındırılabilir ve kendi seçimini yapabilirdi. Synnada'da darbedilen pek çok imparatorun hatta Macrinus'un sikkeleri bilinir. Ancak Nerva, Traianus ve Hadrianus'un bilinmez demektir. Kanımızca Ramsay kendi zamanında Synnada kentinin mevcut sikke buluntularına dayanarak yukarıdaki sebeplerden ötürü Asia Minor'daki kentlerde yaşanan finansal sorunlarla ilinti kurmaya çalışmış ve ardıl üç imparator zamanından sikkelerin olmadığını belirtmiştir. Ancak şu an elimizde Ramsay'in söylediklerini çürüten Traianus Dönemi hariç Nerva⁵⁷⁵ ve Hadrianus⁵⁷⁶ Dönemi sikkeler mevcuttur. Öyle anlaşılmaktadır ki Ramsay'in de belirttiği gibi imparatorluğun savaşlarla epey boğuştuğu ve sınırlarını genişletme çabası içine girdiği ve askeri seferlerin ekonomiyi daralttığı sadece Traianus Dönemi'ne dair kentin sikke emisyonu mevcut değildir.

İ. S. 210 yılına ait Sülün köyünün (= Prymnessos) doğusundaki bir alanda ele geçen yunanca kaleme alınmış bir stelde⁵⁷⁷ Ordugahların Anası (mater castrorum) sıfatıyla Septimius Severus'un eşi Iulia Domna onurlandırılmıştır. Bilindiği üzere bu epithet

Attalos yaklaşık i. S. 158-162 döneminden daha fazla süre bir eponym magistrattı. İlk dönemde prytanis daha sonra prytanis ve logistes. Logistes (Curator) olarak imparatorluk idaresinde şehrin kendi imkanlarının ötesinde harcamadığına dair tasdik edilebilecek şekilde mali kontrolü vardı. Claudius Attalos'un görevlerine Antoninus Pius ve Lucius Verus'un sikke lejanlarda rastlamak mümkündür. Yorum için bkz. Ramsay, 1967: 249; MAMA 6: 129,374. Sikkeler için bkz. TNm.39, 82.

⁵⁷⁴ Ramsay, 1967: 251.

⁵⁷⁵ TNm.28.

⁵⁷⁶ TNm.29, 30.

⁵⁷⁷ TEp.39.

imparatoriçeye İ. S. 195 yılında yakıştırılmıştır⁵⁷⁸. Apameia’da ele geçen ve Iulia Domna’yı onurlandıran bir yazıtta⁵⁷⁹ kentte esas görev yerleri Balkanlar olmasına karşın imparator Septimius Severus tarafından Parth seferi için görevlendirilen XI. Claudia Pia Fidelis ve I. Italica lejyonlarına bağlı askerler tarafından Roma karakolu olarak bir *castellum*’un inşa edildiği bilinmektedir. Yine görev yeri Balkanlar olan III. Flavia Felix lejyonu’nun askeri Iulius Celsus’un oğlu için Latince bir mezar yazıtının⁵⁸⁰ Çobankaya’da bulunmuş olması oldukça ilginçtir. Ya Synnadalı bir lejyon askeri kısa süreliğine memleketine yaptığı ziyaret sırasında oğlunu yitirmiş olmalıdır ya da Roma ya Synnada ya da Prymnessos’da ikinci bir karakol inşa etmiş; Parth seferi için diğer iki lejyon dışında III Flavia Felix lejyonunu ticari açıdan da önemli bir kavşak noktasını korumakla görevlendirmiş ve bu sırada aile kuran Iulius Celsus uzun bir süre bu bölgede görev ifa etmiş olmalıdır. Ordu içi disiplini sağlamakla birlikte, demografik kaygılarla lejyon askerlerine evlilik yasağı getirilmesi uygulaması muhtemelen Augustus (İ. Ö. 27-İ. S. 14) ile başlamış ve yaklaşık iki yüzyıl boyunca uygulandıktan sonra Septimius Severus tarafından İ. S. 197 yılında yürürlükten kaldırılmıştır⁵⁸¹. Bu bağlamda yukarıda bahsi geçen Celsus’a ait mezar yazıtının tarihi de kendiliğinden belirlemektedir. Olasılıkla İ. S. 198 yılı yazıt için terminus post quem oluşturmaktadır. Yıldız, Apameia özelinde XI. Claudia Pia Fidelis ve Italica lejyon askerleri için belirli bir lejyon’a bağlı olsalar da bunların yardımcı kuvvet (*auxilia*) niteliğindeki askerler olduğunu ve at üstünde görev yürüttüklerini yazıtlara dayanak yaparak ileri sürmektedir⁵⁸². Synnada’da imparatorluk mülklerine ait taş ocaklarının korunması için küçük bir askeri birliğin varlığı bilinmektedir. İ. S. 1. yy.’a ait Latince bir mezar yazıtı⁵⁸³ bunu doğrular niteliktedir. Yazıt Marcus oğlu Tiberius Claudius Papirius Asiaticus adlı tam bir Latin kökenli *Tribunus militum* (*χρηλίαρχος*)’u işaret etmektedir. Bu da tabur düzeyinde bir birliğin Synnada’da konuşlu olduğunu göstermektedir. İ. S. 2. yy.’ın ortalarına tarihli bir başka onurlandırma yazıtında⁵⁸⁴ Synnada kentinin boule ve demos’unun *Tribunus militum* görevini yürütmekte olan Titus Aelius Valerianus adlı bir Romalıyı onurlandığı görülmektedir. Bilindiği üzere yardımcı kuvvet komutanlarının Roma yurttaşı olması ve atlı sınıfından seçilmeleri esastı. Birliğe ait askerler ise bulundukları ülkedeki demografik yapının üyelerinden oluşuyordu. Örneğin; Gallia’daki yardımcı birlik askeri bir Gallialı iken Küçükasya’da birlik askerleri Yunanlardan müteşekkildi. Onurlandırmanın belirsiz olduğu bir

⁵⁷⁸ Yıldız, 2012: 314.

⁵⁷⁹ Christol ve Drew-Bear, 1987: 34-35, 6.

⁵⁸⁰ TEp.65.

⁵⁸¹ Doğancı ve Altın, 2018: 77.

⁵⁸² Yıldız, 2012: 130.

⁵⁸³ TEp.64.

⁵⁸⁴ TEp.29.

diğer yazıttan⁵⁸⁵ Synnada'daki görevli askeri birliğin bir süvari birliği olduğu ve içerisinde görevli askerlerin Yunan kökenli olduğu açıkça belli olmaktadır. Onurlandırılan süvari askeri her ne kadar Marcus Aurelius *praenomen* ve *nomen*'ine sahip olsa da *cognomeni* Aleksandros olması onun bir Yunanlı olduğunu kanıtlamaktadır. Benzer şekilde bir diğer mezar yazıtında⁵⁸⁶ Synnada'daki askeri birlik karargahında görevli Auksanon adlı Yunan kökenli bir süvari askeri babası Isidoros için bir mezar anıtı diktirmiş ve mezarın zarar görmemesi için caydırıcı nitelikte ifadelerle mezarı korumaya almaya çalışmıştır. Yazıttan kentte her ne kadar Romanizasyonun hızlı bir gelişim sergilediği anlaşılmakta ise de kentin Hellenize olmuş eski yerel sakinlerinden (Phrygler) kalma ölü gömme geleneğinin izlerinin sürdüğü görülmektedir. Birlik askerlerinin süvari oluşu Yıldız'ın savını destekler niteliktedir. Yazıt tarihi de olasılıkla İ. S. 198-250 arası olmalıdır. Mezar yazıtının ortaya çıkardığı bir diğer gerçek ise yüksek olasılıkla oğul Auksanon ile babası Isidoros Apameia'nın yerli sakinlerindendir ve Auksanon ise işi dolayısıyla Synnada'daki karargahta görevlendirilmiş olmalıdır. Bu mezar yazıtı askeri birliğin Synnada'da oturan dev imparatorluk çiftliğinin kahyası bir procurator'un emri altında olduğunu göstermektedir. Çok az sayıda askere sahip olan Asia Eyaleti'nde bu süvarilerin Synnada'da görevli olması, procurator'un önemini açıkça belirtmektedir. Yazıt askeri tarih bakımından büyük bir önem arz etmektedir.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde Synnada kentinde Panathenaia ve Hadrianeia festivallerinin ve agonistik yarışmaların düzenlendiğini belgeleyen yazıtlar ve sikkeler de mevcuttur. Festivallerin imparatorluk kültürle yakından ilişkili olması Hadrianus'un İ. S. 129 yılındaki Synnada kentine olası ziyaretinden sonra kentte imparator adına bir kült oluşturulmuş olduğunu düşündürmektedir. Adı anılan imparator için İ. S. 3. yy.'ın ilk yarısında düzenlenen festivaldeki agonda kazanan yarışmacıyı onurlandıran bir yazıtta⁵⁸⁷: *Uğurlar olsun, Yunanların en önde geleni Romalıların süvarisi agonothes Seleukos, Panathenaia ve Hadrianeia şenliklerinin uzun mesafe koşusu onur çelengini kazanmış ben Philokalos oğlu Thallos'u buyruğu ifa edip beni (onurlandırmak için) dikti.* ifadesi kaydedilmiştir. Atletizmin agonlarda sevilen bir spor olduğunu belgeleyen bir diğer yazıt⁵⁸⁸ demos ve boule sekreterliği onurlandırması için düzenlenen atletizm yarışmasında Agonothes, meclis rahipliği ve sekreterliği gibi çeşitli görevleri yürütmüş Zotikos oğlu Aurelius Polykhronios'un kazanan atletlere heykellerini dikerek ödüllendirdiğini ifade ettiği mermer bir sunaktır. Zotikos oğlu Aurelius Polykhronios'un kazanan atletlere heykellerini

⁵⁸⁵ TEp.44.

⁵⁸⁶ TEp.159.

⁵⁸⁷ TEp.119.

⁵⁸⁸ TEp.121.

dikerek ödüllendirdiğini dile getirdiği bir diğer yazıt⁵⁸⁹ Bolvadin’de ele geçen ve neredeyse Synnada yazıtıyla bire bir aynı formülasyonla kaleme alınmış yazıttır. Diğer bir yazıt⁵⁹⁰, koşu müsabakasında berabere biten bir yarışın sonunda Agonothetes Euagros’un adı kaydedilmemiş bir koşucuyla Hippolytos adındaki diğer koşucuyu birincilik ödülünü paylaşmaları dolayısıyla her ikisinin de büstlerini diktirmesini konu almaktadır. Bir diğer yazıtta⁵⁹¹ büyük olasılıkla aynı Euagros’un agonothetesliği sırasında ve kanımızca aynı tarihte gerçekleştirilen agonlardaki konusu belirsiz bir müsabakada ismi kaydedilmemiş ancak birincilik ödülüne layık görülen bir kişiyi Euagros’un heykelini dikerek onurlandığı yazıttır.

Atlıhisar’da ele geçmiş; İ. S. 1-2 yüzyıla ait olduğu Mama IV editörlerince değerlendirilen ve tarafımızca mezar steli olduğunu düşündüğümüz Trophos adında bir doktor’un ismi kazılı kireç taşından aşağısı kırık bir blok⁵⁹² Roma İmparatorluk Dönemi’de Synnada kentinde tıp mesleğinin yapıldığını gösterir ünik bir eser olma özelliği ile dikkati çekmektedir.

Synnadalı falanca bir bayan Synnada’da ölen gladyatör eşi Smyrna’lı (= İzmir) Epagathos Samneites için basit dille yazılmış bir mezar anıtı diktirmiştir. Ramsay’e göre; *σεκουνδαροῦδης*⁵⁹³ sözcüğünün anlamı belirsizdir. Eğitim sırasında tahtadan bir silah olan rudis kullanılır ve eğer gladyatör’ün emekli olmasına izin verilirse bir rudis takdim edilirdi. Sözcük Synnada’da ikinci kez rudis elde eden bir gladyatörü işaret etmektedir. Olasılıkla Smyrnalı diye bahsedilen gladyatör ile karısı eyalette tutulan bir birliğe ait köleydiler ve bu gladyatör Synnada’da ikamet etmemekle birlikte şüphesiz bir gösteride öldürüldü⁵⁹⁴. Gladyatör dövüşlerinin de kentte yapıldığının bir işareti niteliğindeki bu yazıt Synnada kenti için ünik olmakla birlikte Synnada’da gladyatör mücadelelerinin yapıldığını kanıtlayan sikkeler mevcuttur. Roma İmparatorluk Dönemi imparator portreli sikkelerden Gallienus Dönemi’ne (İ. S. 253-268) ait sikkelerden birisinde⁵⁹⁵ ön yüzünde Gallienus’un zırhlı drapeli ve çelenkli büstü; arka yüzde ise vahşi hayvanlarla yapılan dövüş sahnesi resmedilmişken; bir diğerinde⁵⁹⁶ ön yüzde Gallienus’un zırhlı, drapeli ve başında defne çelenkli büstü; arka yüzde birbirine karşı hamle yapan iki gladyatör yer almaktadır. Ayrıca Pseudo otonom sikkeler

⁵⁸⁹ TEp.178.

⁵⁹⁰ TEp.116.

⁵⁹¹ TEp.117.

⁵⁹² TEp.84.

⁵⁹³ Liddell & Scott, 1996:1586.

⁵⁹⁴ Ramsay, 1967: 250.

⁵⁹⁵ TNm.59.

⁵⁹⁶ TNm.60. Gallienus Dönemi’ne ait diğer sikke detayları için bkz. TNm.64,65,66,67.

kategorisinde ise III. Gordianus⁵⁹⁷ (İ. S. 238-244), Traianus Decius⁵⁹⁸ (İ. S. 249-251) ve Gallienus⁵⁹⁹ (İ. S. 253-268) Dönemi sikkelerinin ön yüzlerinde kentin kurucu atalarına atfen Herakles-Thynnaros'un başı, arka yüzlerinde ise, gladyatör kalkanı, ödül tacı⁶⁰⁰ ve iki palmiye dalının resmedildiği görülmektedir. İ. S. 3.yy.'dan kalma tanrıça Roma'nın personifikasyonunun yer aldığı bir sikke⁶⁰¹ üzerinde Roma ile ilişkiyi işaret eden sağ ellerin kavuşumu Synnada da güçlü bir Romalılaşıma ruhunu göstermektedir. Sikkenin Ön yüzünde: Θεὰ 'Ρώμη arka yüzde ise Συνναδέων lejantı ile kavuşmuş eller bunu ifade etmektedir. Şüphesiz tüm bunlar kentte düzenlenen oyunlarda hem venationes (vahşi hayvanlarla dövüş gösterileri) hem de gladiatoria munera (halka açık gladyatör gösterileri) sergilendiğini belgelemektedir. Strubbe, Synnada'nın da üye olduğunu savladığı Hellen Birliği'nde Zeus Eleutherios kültüne değinirken kültün Hellenler'in Homonoia'sını geliştirdiğinden ve kült adına düzenlenen festivaller kapsamında silahlı koşu (ἐνόπλιος δρόμος) yarışı düzenlendiğini dile getirmektedir⁶⁰². Yazar devamla bu mücadelenin galibi ἄριστος Ἑλλήνων ünvanını aldı. Küçükasya şehirlerinden tanıdığımız tüm kazananların yalnızca Hellen kökenli şehirlerden, yani Smyrna, Ephesos ve Miletos'tan hepsi gerçek İonik temellerden gelmesi dikkati çekmektedir. Kazananlar, ancak silahlarla yarışmayan diğer katılımcılar, temelleri gerçekten Hellen olan Halikarnassos, Rhodos, Notion, Khios ve her ikisi de Hellen menşeye dayanan

⁵⁹⁷ TNm.97.

⁵⁹⁸ TNm.98.

⁵⁹⁹ TNm.99.

⁶⁰⁰ Tekin'e göre; ödüller bazen para keseleri fakat çoğu kez günümüzdeki kupaları çağrıştıran ödül kupalarıdır. (Bazı araştırmacılara göre ödül tacı); aralarında bazen palmiye dalları da yer alır. Ancak ΘΕΜΙΑΕC yazısının yer aldığı durumlarda ödülün para (Θέρμ: yatırılan para, teminat, depozito. Bkz. Liddell & Scott, 1996: 788) olduğu anlaşılmaktadır. Ödül kupaları veya para keseleri sikkelerin arka yüzünde genellikle bir masa üzerinde betimlenmişlerdir. Antikçağ'daki bellibaşlı festivaller arasında Olympia (Elis ve Atina), Pythia (Delphoi), Nemeia (Argos), İsthmia (Korinthos), Aktia (Nikopolis), Heraia (Argos), Capitolia (Roma) ve Panathenaia (Atina) sayılabilir. Festivallerin yerelin ötesinde yani uluslararası boyuta olduklarını göstermek için zaman zaman oikoumenikos ("uluslararası") ve/veya eisos (benzer, eşit) ifadesi de sikke üzerine koyulmuştur. Bu ifade Hellen olmayanların da bu festivallere katılabildiğini gösteriyordu. Yukarıdaki festivallerin bazılarını, Küçükasya kentlerinin sikkelerinde de rastlamaktayız (Fig. 10). Böylece Küçükasya kentleri düzenledikleri festivallerin yukarıda adı geçen büyük festivallerle aynı nitelikte olduklarını ima ediyorlardı. Bu popüler festivallerin yanı sıra imparator onuruna düzenlenen (örn. KAICAPEIA, AYTYCTEIA, KOMOΔEIA, CEOYHPEIA, ANTONEIA / ANTONINEIA vb.) çok sayıda festival de vardı. Oyunları atletleri veya ödülleri gösteren veya ima eden sahneler/tipler numismatik literatüründe agonistik olarak anılır. Bir festivale ne kadar çok katılımcı gelirse ve festival kalabalık olursa, kent ekonomisine katkısı da o kadar büyük oluyordu. Geç Antikçağ'da ekonomik nedenlerin yanı sıra sosyokültürel değişim ve Hristiyanlık'ın baskın olmasıyla festivaller yavaş yavaş önemini yitirdi ve nihayetinde Büyük Theodosius tarafından Olympia Festivali yasaklandı (İ. S. 393). Bkz. Tekin, 2019:457.

⁶⁰¹ TNm.91; Tekin'e göre; kent sikkeleri arasında homonoia sikkeleri bir hayli ilginç ve zengindir. Birden fazla kent devletinin (daha ziyade) ikisi arasındaki uyumu, anlaşmayı, dostluğu işaret eden OMONOIA sözcüğü, Küçükasya kentlerinin sikkelerinde sık sık karşımıza çıkar. Örneğin, Hierapolis ile Ephesos kenti veya Side ile Perge arasındaki anlaşmayı gösteren bronz sikkelerin arka yüzlerinde iki kentin tanrıcaları el sıkışırken betimlenmiştir; el sıkışma sahnesi *dexiosis* veya *dextrarum iunctio* olarak adlandırılır. Bkz. Tekin, 2019: 457

⁶⁰² Strubbe, 1986:283.

Perge ve Magnesia ad Meandrum'dan gelmektedir⁶⁰³ demektir. Panhellenion üyesi Synnada kentinde silahlı koşu yarışması şu an içi elde edilen bulgularla belgelenmemiş ise de birliğe üye kentte bu kültün festivallerinin gerçekleştirilmiş olması ve festival içinde bu türden bir yarışın yapılmış olması olasılığı da saklıdır.

Afyon ilindeki bir Osmanlı köprüsünde devşirme malzeme olarak kullanıldığı anlaşılan bir heykel kaidesindeki Synnada'da yarışma kazanan Androneikos oğlu Androneikos isimli bir boksörün şerefine yazılan epigram⁶⁰⁴ (mezar şiiri), boks sporunun Roma kültüründe ne kadar önemli olduğunu bize göstermektedir. Boksör Synnadalı olup kazandığı zaferden dolayı kendi vatanı adına taç giydirilerek ödüllendirilmiştir⁶⁰⁵. Şu an Afyonkarahisar Müzesi'nde koruma altında bulunan ve İ. S. yak. 3.yy.'ın ilk yarısına tarihli bir diğer heykel kaidesinde⁶⁰⁶ üçüncü kez galip geldiği yazılı, anonim bir boksör onurlandırılmıştır. Benzer şekilde başarı elde etmiş ve ata sporunu devam ettirdiği anlaşılan yunanlı bir diğer boksör Aristainetos⁶⁰⁷ taç takılarak ve heykeli dikilerek ödüllendirilmiştir. Ödül tacını takan Makedon kökenli bir isme sahip⁶⁰⁸, soylu bir aileden geldiği vurgulanan boksör Limnaios'tur.

Dövüş sporlarından boksa yakın bir spor dalı olan pankration müsabakalarının da Synnada'da popüler olduğunu görmekteyiz. Seydisultan'da mezarlıkta ele geçen mavimsi bir mermer blok⁶⁰⁹ üzerinde, sikkelerden de tanıdığımız başrahip Aleksandros'un⁶¹⁰ ikinci kez rahipliğinde iken ata sporunu devam ettirdiği anlaşılan Telesphoros'un, rahip tarafından heykeli dikilerek onurlandırıldığı kaydedilmiştir. Yazıttan anlaşılmaktadır ki baba oğul pankration sporunu gönül vermiş iki sporcudur ve Küçükasya'da yapılan agonlarda pek çok zafere imza atmış olmalıdırlar.

Kentte gerçekleştirilen festivallerde uzun mesafe koşusu, pankration dövüşleri, boks müsabakaları, arenada vahşi hayvan dövüşlerinin yapıldığını belgeleyen kanıtlardan kenttin bir stadionu olduğu kolaylıkla çıkarılabilir.

⁶⁰³ Strubbe, 1986:284. Ayrıca Geagan'ın ilgili makalesinde *Atina'da Hellenlerin Homonoia Rahibi* başlığı altında Zeus Eleutherios kültü ve Synnada ile ilişkisi için bkz. aşağıdaki dn. 587. Geagan, 1972: 152-154.

⁶⁰⁴ TEp.61.

⁶⁰⁵ Drew-Bear, 2004: 213.

⁶⁰⁶ TEp.115.

⁶⁰⁷ TEp.120.

⁶⁰⁸ İsmin kökeni konusunda bkz. yukarıdaki dipnot 397; Hall ve Waelkens, 1982:151.

⁶⁰⁹ TEp.114.

⁶¹⁰ TNm.53,54. Ramsay'a göre; Alexandros oğlu Alexandros bir Aganotthes'tir. Ondan muhtemelen İ. S. 243'de (oyunların olimpiyatlar gibi yapıldığını varsayarak) basılan sikkelerde bahsedilir. Önyüz: III. Gordianus (İ. S. 238-244) Önyüz: Gordianus paludamentum giymektedir. Arkayüz: ἀρχοντι Ἀλεξάνδρω .β'. ἀγωνοθέτῃ, ἀρχιεπὶ β', Συνναδέων. Bir diğer sikke de ise: ἀρχ. Ἀλεξ. ἀγων. ἀρχιεπὶ .β'. lejanti yer alır. Kötü durumdaki birkaç sikke kombinasyonu Aganotthes olarak onun oyunlara başkanlık ettiği Ἀδριάνια Παναθήναια oyunlarını da ekliyor. Yeni imparatorun onuruna İ. S. 238'de muhtemelen başkanlığını yapıp spor müsabakalarını sergileyen bu eponym magistrat ve yerel kùltte ἀρχιερεύς olarak olasılıkla o zaman 40'lı yaşlarındaydı ve yak. İ. S. 200'de doğmuştu. Bkz. Ramsay, 1967: 258, no: 253.

Küçükasya dışı yazıtlar kategorisinde ele alınan iki yazıttan birisi, tarihi bilinmemekle birlikte Khios Adası'nda⁶¹¹; düzenlenen yarışmalara katılanlar içinde Synnadalı sporcuların da olduğu sporcu isimlerini kaydeden bir listeyi; diğeri de Hellenistik Dönem'e ait olup İ. Ö. yak. 200-168 yıllarına tarihli Kos Adası'nda Asklepios Tapınağı⁶¹² duvarına kazınmış yarışmalarda ödül alanların adlarının yazılı olduğu listeyi gösteren yazıttır. Bu yazıtta da Synnadalı sporcuların adları kayıtlıdır.

Kentte ait birisi Hellenistik Dönem'den, Yunanistan'ın Kozani kentinden gelerek Synnada Gazuk köy civarına yerleşmiş koloni sakinlerinin yerleşim alanlarının sınırını belirlediğini belgeleyen bir sınır taşı⁶¹³ ile diğeri⁶¹⁴ Roma İmparatorluk Dönemi'nden kalma Sibidondalılar ile Euphorbiumlular arasında imparator azatlısı Iranaeus adındaki bir procurator tarafından sınır düzenlemesi yapıldığını belgeleyen iki yazıt dışında Roma İmparatorluk Dönemi'nden kalma altı adet miliarium mevcuttur. Miliarium adı verilen mil taşları, Roma'nın Küçükasya hakimiyetinden sonra kentin giderek Romanize olmasına paralel olarak artan ticaretin bir sebebi sayacağımız gelişmiş yol ağının varlığını işaret etmekle birlikte kentler arasındaki mesafenin bilinmesini zorunlu kılmasının doğal sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamda mermer ocaklarının ofislerinin bulunduğu Synnada ile kuzeydoğusundaki Dokimeion arasındaki mesafeyi gösteren ve hangi imparatorlar adına dikildiği anlaşılamayan İ. S. 2.-3. yüzyıla tarihli kireçtaşından bir mil taşı⁶¹⁵ ile yine Synnada ile Dokimeion arasında kalan Prymnessos (= Sülün)'tan ele geçen ve Prymnessos ile mesafeyi veren İ. S. 198-209 yılları arasına tarihli Caesar Lucius Septimius Severus Pertinax ve Caesar Marcus Aurelius Antoninus (Caracalla) Augustus onuruna dikilen bir mil taşı⁶¹⁶ ve yine aynı zaman aralığından bu kez diğeri iki imparator adına ilaveten Caesar Lucius Septimius Geta adının kayıtlı olduğu üç imparator onuruna Synnada'dan ve Prymnessos'tan uzaklığı gösteren bir mil taşı⁶¹⁷ ve imparatorlar Diocletianus ile Maximianus'un birlikte onurlandırıldığı Çobankaya'dan ele geçen 3. yüzyılın son çeyreğinden bir mil taşı⁶¹⁸ ile *Tetrarkhia* Dönemi'nin Augustus ve Caesarlarının adlarının kayıtlı olduğu İ. S. 4. yüzyılın ilk çeyreğinden Synnada'nın güneydoğusunda yer alan Atlıhisar'dan ele geçen iki mil taşı⁶¹⁹ yol trafiğinin yoğunluk kazandığı güzergahları ortaya çıkarmaktadır.

⁶¹¹ TEp.183.

⁶¹² TEp.184.

⁶¹³ TEp.98.

⁶¹⁴ TEp.99.

⁶¹⁵ TEp.100.

⁶¹⁶ TEp.101.

⁶¹⁷ TEp.102.

⁶¹⁸ TEp.105.

⁶¹⁹ TEp.103, 104.

St. Mitchell⁶²⁰, Roma imparatorluk Dönemi'nde taşımacılık hizmetinin örgütlenmesi, rehberler, askeri hizmet, yük hayvanları ve arabalar için kırsal nüfusa yönelik yoğun taleplerin bölge tartışmalarını daha da şiddetlendirdiğini ileri sürerken bunu dayanıksız da bırakmamış; bu sosyal hareketliliğin otuz yılda üç kez Synnada procuratorları karşına çıkan merkezi Phrygia'daki Anossa ve Antimakheia köyleri arasındaki ünlü anlaşmazlıkla daha iyi anlaşılabilirliğini ifade etmiştir. İki köy arasındaki anlaşmazlığa nedeni *kamu seferi/cursus publicus*⁶²¹ için her köyün üzerine düşen angareia/ἀγγαρεία hizmeti ile ilgidir. Bu hizmetin kapsamını kamu adına özel kişilerin ve malların taşınması için yük arabası ve yük hayvanı sağlamak oluştuyordu. Yazıtın⁶²² Sülmenli'de bulunması bu köylerin Synnada ve Dokimeion topraklarına kadar uzanan ve görünüşte doğuya doğru Polybotos'u kapsayan büyük İmparatorluk mülkünün sınırları içine yerleştiğini akla getirmektedir⁶²³. Yazıt İ. S. 3. yy.'da sadece Roma idari sisteminin yapısını anlamamıza yardımcı olmakla kalmaz aynı zamanda Sülmenli kitabesi birçok araştırma alanına dokunmaktadır. 3. yüzyılda Phrygia'yı yöneten insanlar ve karşılaşmak zorunda oldukları sorunlarla ilgili bilgilerimize ekleme yapmakta ve Küçükasya'nın tarihi coğrafyasına katkı sunmaktadır.

Frend konuyla ilgili olarak şunları aktarır: “Yazıt Phryg köyleri Anossa ve Antimakheia arasında uzun süren anlaşmazlık içinde 3 aşamalı olarak kaydedilmiştir. Kaydı tutulan taş, üç procurator, Aurelius Threptus, Philocurius ve Novellius'un önünde tutulan işlemlerin resmi kaydının bir kısmını korumaktadır. Son iki resmi görevlinin idaresi sırasıyla Philocurius İ. S. 213 ve Novellius'un İ. S. 237 konsüllük tarihlerine atıfta bulunarak tarihlendirilebilir. Ancak, Threptus'un görev süresi kesin olarak tarihlendirilemez. Adı, Marcus Aurelius'un egemenliğine kadar özgürlüğünü almadığını ancak yönetiminin Philocurius'un procuratorluk yaptığı tarih olan 161 ile 213 arasında herhangi bir zaman olabileceğini gösteriyor. Threptus ve Philocurius imparatorluk azatlıları gibi görünüyordular. Her üçü muhtemelen, Küçükasya'daki Roma Eyaletleri'nin idaresinde pay sahibi olan procuratorlar hiyerarşisinin üyesi olmuş ve muhtemelen ikinci ve üçüncü yüzyıla ait birkaç yazıtlı⁶²⁴ açığa çıkarılmışlardır”⁶²⁵.

Frend devamında şunları ilave eder: “Anlaşmazlık, köylerin her birinin sunması gereken angareia alanının cursus publicus tahsis edilmesiyle ilgiliydi. Bilindiği gibi bu,

⁶²⁰ Mitchell, 1993 (I): 185.

⁶²¹ Roma İmparatorluğu'nda ulaştırma ve haberleşme sistemi “Cursus Publicus” hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Sarıtaş, 2009: 205-227.

⁶²² TEp. 4.

⁶²³ Frend'in Phrygia'daki Roma yollarının kroki haritası için bkz. Harita 7.

⁶²⁴ ἐπίτροπος τῆς Φρύγιας unvanını elinde bulunduran iki görevli Synnada yakınından yazıtlarda kayıtlıdır. Bunlar Aurelius Threptus ile Aurelius Aristaenetus'dur. Her ikisi de İ. S. 3. yy.'ın ilk çeyreğine tarihlenir. Bkz. MAMA 4: 63; MAMA 6: 378.

⁶²⁵ Frend, 1956: 49.

devletin adına bireyleri ve malları taşımak için kullanılan nakliye hayvanlarının tedarikini gerektiriyordu. Anlaşmazlıktaki her iki köy Phrygia'nın başka bölgelerinde de var olduğu bilinen yaşlılardan oluşan bir komite (γεραιοί) tarafından yönetilmiştir. Bu konseylerin Akdenizin bir ucundan diğerine Roma köy yaşamı hakkında kendine özgü olduğu görülmektedir. Bunlar idare tarafından alınan talimatları yerine getirmekten sorumluydular. Burada köylülerin serbestliği ve açıksözlülüğü dikkat çekicidir. Köylülerin serfliği ilgili bir şey yoktur. Bu anda bile Montanist mezhebin bireysel öğretisini pek çok kişinin kabul etmesi belki şaşırtıcı değildir. Esasen bir Roma lejyonunda bir *Centurio*'nun yardımcısı olan *Optio* bir procurator'un idaresi olarak gösterilmektedir. İlk kez bu memur'un *officium* (görev)'undan bahsedildiği görülmektedir. *Optio* köy konseyiyle doğrudan ilgilenmek zorunda olan bir memurdur. O, procurator'un emirlerini duyurur ve yerine getirilip getirilmediğini kontrol eder. Köylülerle ilgilenen diğer yetkili *tabularius*, bazen de noter olarak hareket etmiş gibi görünen bir mali subaydır. Bunlardan biri, Chrestus adında azatlı bir kişi, Marcus Aurelius Dönemi'nde üzerinde köylerin bulunduğu imparatorluk mülkünün gelirlerinden sorumlu idi. Bununla birlikte, bu yazıtın asıl ilgi alanı, üçüncü yüzyılda angareia'nın idaresi hakkında verdiği bilgiye dayanmaktadır. Köylülerin Threptus'a dilekçesinin konusu buydu. Bilindiği gibi angareia sistemi, Roma İmparatorluğu'nun idaresine kadar Pers ve Helenistik hükümdarların miraslarından biriydi ve Suidas'dan bir metin⁶²⁶, Bizans imparatorluk arazilerinde İ. S. 1000 yılına kadar devam ettiğini gösteriyor. Bu nedenle, yaklaşık 1500 yıldır Küçükasya'daki köylülerin yaşamlarında kalıcı bir faktör oldu. Buna rağmen, ayrıntılı düzenlemeleri ve özellikle de bireysel topluluklar hakkındaki değerlendirmesinin temeli hakkında çok az şey bilinmektedir. Sülmenli/Sülümenli (Sürmeneh) kitabesi bu boşluğu kısmen dolduruyor. Geç Roma İmparatorluğu'nda, angarya ile uğraşan *Kodeks Theodosianus*'taki kanunlar dizisi, eyaletlerin hem *cursus publicus*, hem de arabalar ve öküzler için hizmet sunma yükümlülüğünü karşılamak için kullanıldığını göstermektedir. Yazıtta terimin tam da bu şekilde kullanılmış olduğu görünmektedir. Bu dönemde *cursus publicus* iki ana kola ayrılmıştır. Öncelikle, önemli kişilerin hareketi için tasarlanmış ve nispeten hafif araçları çekmek için yalnızca katırların ve atların kullandığı hızlı bir hizmet olan *cursus velox* vardı. İkincisi, öküz veya eşekler tarafından çekilen ağır arabaların kullandığı çok daha yavaş bir *cursus clabularis* vardı ve malların ya da öncelikli olmayan yolcuların taşınması için ayrılmıştı. Bunların tipik örnekleri İ. S. 316 Şubat ayında Trie'den Konstantinpol yoluyla eve geri gönderilen Donatist piskoposlardı. Arles'e kadar olan

⁶²⁶ Suda (= Suidas) 46: ... καὶ ἀγγαρεύεσθαι καλοῦσιν ὥσπερ ἡμεῖς νῦν, τὸ εἰς φορτηγίαν καὶ τοιαύτην τινὰ ὑπηρεσίαν ἄγεσθαι. Şimdi bizim yük taşımacılığına ve bu türden bir hizmete dediğimiz gibi ... ve angareia yapmak diyorlar.

yolculukları için “*angarialem his cum annonaria conpetentia*” lerine izin verildi. Üçüncü yüzyılda, Aragueni’nin imparator Philip’e dilekçesindeki τοὺς ἀποτῆρας βόας ἀνγορεύοντες’ a gönderme bu süreçte eyaletler tarafından angareia için öküzlere el konulduğunu göstermektedir. Varolan metinler, sistemin istismarına ve Claudius’tan itibaren ardıl İmparatorların, verimli bir ulaştırma hizmetinin ihtiyaçlarını imparatorluk boyunca, bireysel topluluklara adalet unsuru ile uzlaştırmaya yönelik boşuna çabalarını ayrılmaktadır. Ancak Hadrianus ve Julianus her ne kadar eyaletlerin cursus publicus maliyetini hafifletmek için planlamış olsalar da görevin imkansız olduğu kanıtlanmıştır. Sistemin temeli, toprak sahiplerinden zorunlu olarak uygulanan hizmetler olarak kaldı ve pratikte bu, kırsal nüfustan gerekli arabalar ve hayvanların talep edildiği anlamı taşımaktadır. Dahası, üçüncü yüzyılda birlik ve yetkililere ödeme yapma aracı olarak *annona* (yıllık ürün, hububat)’nın kullanımı arttıkça, yük de ağırlaştı. İmparatorluğun büyük yollarındaki *mansiones*, *annona*’nın getirildiği depolar olarak da kullanıldı ve onu nakletmek için angareia alındı. Aragueni dilekçesi, artan vergilerin bir sonucu olarak Küçükasya’daki köylülere maruz kaldıkları eylemlerin türünü açıkça belirtmişti. Bu dönemde *annona* ve angareia birlikte aynı kategoriye alınıp tipik baskılayıcı muamele olarak kabul edildi. Muafiyet nadir ve çok az sevilen bir ayrıcalıktı. Sülmenli kitabesinin bulunduğu Kaystros Vadisi’nde doğudan kuzeye ve orta güzergahlar ile Dorylaion yoluyla Bosphorus yolunu içeren en az beş Anadolu ticaret yolu buluşuyordu. Çevresinde, Synnada’yı Dokimeion ve Bayat Vadisi üzerinden Amorion’a bağlayan tepe noktası da vardı. Üçüncü yüzyılda angareia görevine ilişkin bir yazıtın bu alandan gelmesi, belki de kazara olmamıştır; çünkü topluluklar arasındaki yüklerin sadece dağıtılması ve düzgün işleyişi yetkililer ve sakinler için de aynı şekilde önemli olmalıdır. Sülmenli kitabesi, angareia’nın belirli bir bölgede düzenleniş şeklini göstermektedir”⁶²⁷.

Diğer yazıtlar kategorisinde değerlendirdiğimiz 3 yazıt mevcuttur. Aşağıda bunları ele alacağız. Synnada’da ele geçmiş ancak şu anda Afyonkarahisar Müzesi’nde sergilenen İ. S. 301 tarihli Latince kaleme alınmış imparator Diocletianus’un “Tavan Fiyatlar Fermanı” “*Edictum De Pretiis Rerum Venalium*”un parçası olan bir yazıt⁶²⁸ Roma imparatorluğunun içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıların çözümüne yönelik ekonomik önlem paketinin bir bildirisi niteliğini taşımaktadır. Diocletianus ve ortakları bu fermanla ağırlaşan devlet aygıtını rahatlatmayı, ekonomik daralmayı aşmayı ve piyasaya hakim olan hiperenflasyonu dizginleyerek devlete ve sosyal yaşama nefes aldırma hedeflemişlerdir. Savaşlar, genişletilen ordunun gereksinimleri, saray, bürokrasi ve büyük bir çoğunluğu hiç de üretken olmayan binaların yapımı için yapılan büyük miktardaki harcamalar gibi sebeplerin yarattığı

⁶²⁷ Frend, 1956: 53-54; Yazıt ile ilgili olarak ayrıca bkz. Levick, 2000: 63-65.

⁶²⁸ TEp.5.

ciddi bir enflasyon dalgası Diocletianus ve ortaklarının bu fermanı yayınlamasını elzem kılmıştır⁶²⁹. Yayımlanan fermanla Roma imparatorluğu sathında yaşayan her bir yurttaşın bundan haberdar olmasına özen gösterilmiş; bildiride belirtilen tavan fiyat politikasına uymayanların cezalandırılacağı özellikle vurgulanmıştır.

Bu kategoride ele alınan diğer yazıtlı nesne bir pithos'tur. Şu an Afyonkarahisar Müzesi'nde bulunan pithos'dan ilk kez bahseden Altun'dur⁶³⁰. Olasılıkla Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait Synnada'dan getirildiği bilinen pithos üzerindeki harflerle ne kastedildiği konusunda ortaya tek bir teori atılmıştır. Afyon Müzesi'ndeki pithos'un gövdesindeki ξ π ζ harfleri dikkati çekmektedir. Bolu Müzesi'nden benzer bir pithos'u değerlendirmeye alan Adak vd.,⁶³¹ pithos üzerinde ξ γ ve biraz altında daha küçük harfler halindeki κ π ve Kütahya Müzesindeki başka bir pithos'un ağzı üzerinde ξ ν γ harflerini okumuş ancak Bolu pithos'unun gövdesinde yer alan “ξ γ” harflerini 63 sayısını sembolize ettiğini söylemesine karşın daha aşağıda yer alan ve üsttekinin yarısı yüksekliğindeki (0.02m) harflerle neyin kastedildiği konusunda net bir yorum yapmaktan çekinerek, “belirsizliğini korumaktadır” şeklinde bir açıklama yapmayı uygun bulmuştur. Michel Sève⁶³² ise ξ’i ξ(έσται) (sextarius, yak.0.57 l.(litre)) olarak sıvı ölçü birimi kısaltması olarak yorumlamayı önermektedir. Yazar’a göre Afyon pithos’u ξ (π ζ) 87 ξέσται (yak.50 l.); Bolu pithos’undaki ξ (π) = 80 ξέσται (yak.45 l.); daha küçük harfler halinde yazılan κ (π) 80 κ(ούλαι)⁶³³ = yak.22 l.; Kütahya pithos’u ise ξ (ν γ) 53 ξέσται = yak.30 l. içermektedir diyerek üzerindeki harflerle gösterilen sayıların pithosların boyutlarıyla orantılı olduğunu dolayısıyla bu rakamların içine sıvı konulan pithos’un hacmini gösterdiğini açıkça ortaya koymuştur.

Bu grubun son yazıtı ise olasılıkla Lucius Arruntius Aciamus adındaki Latin kökenli birisinin kendi cebincen (de suo) kente *Aqua Augusta* yaptırdığını belgeleyen yazıttır⁶³⁴. Bazı belgelerde “σεβαστὸν ὑδραγωγίον” ya da Latince “*Aqua Augusta*” şeklinde geçen “Augustus’un (finanse ettiği) su yolu” anlamındaki bu sözcük genellikle imparatorun su yolunun yapım masraflarını üstlendiği şeklinde yorumlanmaktadır. Uzunoglu, yapımı oldukça pahalı olan akuadüktlerin (su kemeri) finansmanının bir kent ya da bir hayırsever tarafından karşılanamayacağı konusunda genel bir görüşün hakim olduğunu dile getirmekte ve imparator desteği ile yapılan yapıları belgeleriyle delillendirmektedir. Buna karşın Synnada’daki ele geçen Aciamus yazıtındaki *de suo/kendi cebinden* ifadesi genel kanını aksine imparatorun

⁶²⁹ Bu fermanın yayınlama gerekçeleri konusunda daha detaylı bilgi için bkz. İznik, 2011: 106-108.

⁶³⁰ Altun, 2007; 389.

⁶³¹ Adak vd., 2008:109, no: 41

⁶³² BE, 2010: 672, no:73.

⁶³³ Κούλη: küçük vazo; katı ve sıvı ölçü birimi. Sıvı birimi olarak 6 κύαθοι ya da ½ ξέστης’ e karşılık gelir. Bkz. Liddell & Scott, 1996: 986.

⁶³⁴ TEp.122.

hiçbir maddi desteği olmadan bir akuadüktün adı anılan kişi tarafından yaptırıldığını kanıtlaması bakımından özel bir önem arz etmektedir.⁶³⁵

İ. S. yak. 3.yy.'a tarihli, Synnada egemenlik alanının dışında Küçükasya'da birisi Smyrna'dan⁶³⁶, ikisi Pisidia Antikheia'sı/Yalvaç'a bağlı Kumdanlı⁶³⁷ köyünden, geri kalan 6 adeti yine Yalvaç'a bağlı Sağır⁶³⁸ köyünden olmak üzere 9 adet bağış listesi bulunmaktadır. Bu yüzyıla tarihli yazıtların ortak özelliği bağışta bulunan insanların isimlerini ve bağış miktarlarını kaydetmiş olmalarıdır. Smyrna yazıtı bir bazilika için yapılan 71 adet Synnada mermeri bağışından bahsederken diğerleri bağışların neden yapıldığı belli olmamakla birlikte içinde Synnadalıların da bulunduğu kent sakinlerinden önemli zenginlerin isimlerini ve yaptıkları bağış miktarlarını göstermektedir.

Synnada egemenlik alanı dışında kaydedilmiş bağış listeleri dışındaki yazıtlardan birisi Pisidia bölgesinden Uluborlu (= Apollonia)'da Bağcı Çeşmesi'nden İ. S. 250-300 yıllarına tarihli kaba bir kireçtaşından yapılmış Synnadalı Banbalakos lakaplı Aleksandros'un torunu için yaptırdığı bir mezar stelidir⁶³⁹. Bir diğeri kireçtaşı bir levha üzerine kazınmış bir mezar yazıtıdır. Hellenistik Dönem'e ait Tymnos (= Marmaris)'te ele geçen kireçtaşı levhadan bir mezar taşının⁶⁴⁰ üzerinde Dorik lehçe ile yazılmış Yunanca bir mezar yazıtında *Termessoslu Dionysos, Dionysios'un karısı ise Synnadalı Menias* kaydedilmiştir. Yazıttan anlaşıldığı kadarıyla evlilik bağı ile bağlı olan Lykia'dan Termessos (Τερμυσσός)lu Dionysos ile Phrygia'dan Synnadalı eşi Menias olasılıkla Tymnos (= Marmaris)'da yaşamış olmalıdırlar⁶⁴¹.

Synnada egemenlik alanı ve Küçükasya'nın dışında da Synnada kentiyle ilintili yazıtlar dikkati çekmektedir:

Synnada egemenlik alanının Küçükasya dışında kaydedilmiş yazıtları arasında Hellas (= Yunanistan)'ta Attica'dan ele geçmiş 3 yazıt mevcuttur. Bunlardan ilki İ. S. 2.-3. yy.'a ait Moskhos oğlu Synnadalı Apollonios'un mezar epigramıdır⁶⁴² ve şu anda Peiraieus/Pire Müzesi'nde koruma altındadır. Diğeri Synnadalı Menekles oğlu Potamon'a ait küçük bir

⁶³⁵ Uzunoğlu, 2018: 6, 51-52; Thonemann'a göre bu hayırsever Roma yurttaşı vatandaşlığını Tiberius'un principatusluğu sırasında bir Roma proconsul'ünün hizmetleri sayesinde edinmişti. Bir Roma cognomen'i olarak korunan orijinal isim Lydia menşelidir. Aciamus bir Phryg şehri olan Synnada'ya bir Roma vatandaşı olmasına rağmen kendi yurttaşlarına (civitas) bir iyilik sunmaktadır. Bkz. Thonemann, 2013: 163; Synnada egemenlik alanı içinde ele geçen yazıtların yayılım alanını görmek için bkz. Harita 2. "Synnada Egemenlik Alanında Bulunan Yazıtlar Haritası."

⁶³⁶ TEp.173.

⁶³⁷ TEp.165,166.

⁶³⁸ TEp.167, 168, 169, 170, 171, 172.

⁶³⁹ TEp.174.

⁶⁴⁰ TEp.175.

⁶⁴¹ Synnada kenti ile ilintili Synnada egemenlik alanı dışında ele geçen yazıtların yayılım alanını görmek için bkz. Harita 3. "Synnada Egemenlik Alanı Dışında Bulunan Yazıtlar Haritası."

⁶⁴² TEp.179.

mermer sütundur⁶⁴³. Son yazıt ise Menekrates oğlu Synadesli olduğu kayıtlı Artemon'a ait yazıttır⁶⁴⁴ ve şu anda Atina Ulusal Müzesi'nde bulunmaktadır.

İtalya'da Tibur (Tivoli)'da ele geçen mermer bir levha⁶⁴⁵ üzerindeki yazıtta Synnadalı birisinin bankerlik yaptığını görüyoruz. Yazıttan anlaşıldığı kadarıyla bu banker etnik olarak ne bir Yunan ne de Latin kökenlidir. Yazıtta: *Roma agorasından bankacılar Antiokheia'dan yaşlı bir Suriyeli ile Synnadalı genç bir Phryg yazmaktadır*. İ. S. 2.yy.'ın sonuna tarihli bu yazıt Antiokheia (= Antakya)'dan olasılıkla Arap kökenli bir adamla Phrygia'nın yerlisi (Phryg) bir adamın ülkelerinden çok uzakta yaşamlarını sürdürmek için ticarete atıldıklarını göstermesi bakımından önemlidir⁶⁴⁶.

3.6. Geç Antikçağ'da ve Sonrasında Synnada

Synnada'nın dahil olduğu Phrygia Eyaleti 4. yüzyılın sonlarında Asia altı bölüme ayrıldı: 1. Başkenti Ephesus olan Assus'tan Maeander'e uzanan kıyı şeridi Asia proconsularis. 2. başkenti Cyzicus olan Hellespontus. 3. başkenti Sardes olan Lydia. 4. başkenti Eucarpia olan Phrygia'nın kuzeydoğu kesimi Phrygia Salutaris. 5. başkenti Laodicea olan Phrygia'nın Ancyra'sı ile Aezani veya Azani'ye kadar uzanan Phrygia'nın batı kısmı Phrygia Pacatiana. 6. başkenti Aphrodisias olan Caria. Asia Eyaleti'ne ait adalar, görüldüğü gibi Vespasianus tarafından bir Provincia Insularum (ἐπαρχία νήσων) adalar eyaleti olarak oluşturuldu. Constantinus'dan sonra, içinde Rhodos'un Metropolis olduğu 53 ada bulunuyordu⁶⁴⁷. Synnada bu bölümlenme içinde Phrygia Salutaris (= Phrygia II)'de yer alıyordu.

Porter, Synnada mermerinin Constantinus Dönemi'nde diğer mermerler ile birlikte, Konstantinopolis için Roma yolunu terk ettiğini ve imparatorluğun yeni tahtını süslemek için kullanıldığını ifade ederek Synnada mermerinin, Augustus zamanından İ. S. 4. yy.'ın ilk yarısına kadar devam eden imparatorluğun imar faaliyetlerindeki yoğun mermer kullanımını kısaca özetlemiştir⁶⁴⁸. Öyle anlaşılmaktadır ki 5. yy.'dan sonra, mermer ocaklarının merkez ofisi konumundaki kent, ocaklardaki faaliyetin azalmasına paralel olarak ticareti yaşamındaki zayıflamayla birlikte eski şaşaalı günlerini geride bırakmış görünmektedir. Roma imparatorluğunda eksen kayması sonucu güç yönünün Roma'dan doğuya Konstantinopolis'e geçmesi ile zaman içinde kent önemini yitirmeye başlamış sadece Bizans İmparatorluğu devri Piskoposluk listelerinde adı anılır olmuştur.

⁶⁴³ TEp.180.

⁶⁴⁴ TEp.181.

⁶⁴⁵ TEp.186.

⁶⁴⁶ Synnada kenti ile ilintili Küçükasya dışında ele geçen yazıtların yayılım alanını görmek için bkz. Harita 4. "Küçükasya Dışı Yazıtlar Haritası."

⁶⁴⁷ Smith, 1854: s.v. A' SIA (Ἀσία).

⁶⁴⁸ Porter, 1907: 101.

295 yılında, Diocletianus ve tetrarkhia'yı oluşturan diğer imparatorlar imparatorluklarının eyaletlerini yeniden düzenledi⁶⁴⁹. Batı Asia'da, Asiana dioecesinde, yedi tanesi eski Asia Eyaleti'ne ait olan on bir küçük boyutlu eyalet oluşturdular. Bunların arasında, Phrygia Pacatiana olarak da bilinen Phrygia I, başkenti Lycus üzerinde konuşlu Laodikeia (= Goncalı) ve başkenti Synnada olan Phrygia Salutaris olarak da bilinen Phrygia II. Bununla birlikte, Phrygia iki Roma Eyaleti'nin isimlerini sağlayacak kadar politik olarak görünür hale geldikten sonra bile, tüm Phryg toplulukları bu eyaletlerin içinde değildi⁶⁵⁰.

Hutter'a göre⁶⁵¹; Diocletianus veya Constantinus zamanında sıralanan eyaletlerin bir listesi olan *Laterculus Veronensis*, Batı ve Güney Asia Minor'u kapsayan orta düzey bir idari birim olan *Asia Dioeceseis*'inin dokuz eyaletten oluştuğunu ortaya koymaktadır: Pamphylia, Phrygia Prima, Phrygia Secunda, Asia, Lydia, Caria, Insulae, Pisidia ve Hellespontus. Bununla birlikte, Phrygia'daki kesin gelişme, idari merkez olarak özellikle Phrygia Prima'daki Laodikeia'nın mı yoksa ve Phrygia Secunda'daki Synnada'nın mı olduğu tarihin belirsiz olduğu yönündedir. Nikaia Konseyi'ndeki katılımcıların listesi, o zamanlar Laodikeia yönetiminde yalnızca bir Phrygia Eyaleti'nin olduğu izlenimini vermektedir. Nikaia Konsey görüşmesinde, 5. yy.'ın sonuna doğru yazılan Kyzikos'tan Gelasius'a atfedilen kilise tarihi, iki Phryg eyaleti olduğunu varsaymaktadır. Phrygia'da sürgünde iken Poitierslı Hilary İ. S. 358/359 kışında Britannia, Germania ve Gallia piskoposlarına hitaben yazdığı *Epistula de synodis* (synodlara dair mektup) mektubunda Phrygia eyaletinin bölümlenmesini Serdica Synod'unu tartışırken onaylamaktadır. Diocletianus ve Constantinus zamanındaki eyalet düzenlemeleri ve Constantinus tarafından Hristiyanlığın resmi din olarak tanınmasından sonra Synnada kentinin Phrygia Salutaris eyaletinin metropolis'i olduğu tarihi kayıtlara girmiştir. Bu süreç Anadolu'da yaygınlaşan Hristiyanlığın kent ve çevresindeki pagan inanç sahipleriyle bir süre daha birlikte yaşama kültürünü devam ettirdikleri bir zaman dilimidir. Zaman geçtikçe bu durum Hristiyanlık lehine dönmüş Milano Fermanı'yla⁶⁵² özgürleşen ve ibadetlerini ve ritüellerini çekincesiz yapabilecek konuma gelmiş Hristiyanların kent ve çevresinde baskın hale gelmesiyle sonuçlanmıştır. Doğal olarak süreç paganizmin gerileyip tek tanrı (monotheist) inancına dayalı Hristiyanlığın ve Yahudiliğin ölü gömme geleneklerine de yansarak Hristiyanlık yazıtlarının İ. S. 4.-6. yy.'larda kentte yoğunlaşmasına vesile olmuştur. Synnada kentinde geç antik çağa ait ele geçen ve kentin sosyal hayatına dair bilgi

⁶⁴⁹ Diocletianus öncesi ve sonrası Batı Asia'daki Roma Eyaletleri haritası için bkz Harita 9.

⁶⁵⁰ McKechnie, 2019: 10.

⁶⁵¹ Hutter, 2013: 277-278.

⁶⁵² "Milano Fermanı" Roma imparatorlarının Hristiyanlara işkence etmekten vazgeçip onları da sıradan bir din mensubu olarak haklarını tanıyacağına ilişkin fermanıdır. İ. S. 313 yılı Haziran ayında Doğu'nun Augustus'u I. Konstantinos (Gaius Flavius Valerius Aurelius Constantinus İ. S. 306-337) ile Batı'nın Augustus'u Licinius (Valerius Licinianus Licinius İ. S. 308-324) arasında kaleme alınıp ilan edilmiştir.

sunan en son yazıt İ. S. 11.yy.'ın sonlarına aittir. Kentte Hristiyan yazıtları incelendiğinde mezarın bir Hristiyan mezarı olduğunu belli eden Hristiyan ikonografisinin sembolü haç ile mezar sahibinin kilise hiyerarşisi içerisindeki görevlerini gösteren *presbyteros* veya *diakonos* gibi unvanlar taşıdıkları görülmekte ya da kendisi, ailesinin⁶⁵³ mezarda huzurunu dileyen ya da tanrıyı (İsa) sonsuz yaşamın kaynağı gören mezar yazıtlarını⁶⁵⁴ kapsamaktadır. Ramsay, Synnada'da, Aristion ve Kidyessos Vadisi'nde, Prymnessos'ta ve Dokimeion'da Constantinus öncesinde hiçbir Hristiyan yazıtı bulunmadığını; Constantinus sonrası adı anılan yerlerde ele geçen 31 Hristiyan yazıtının çoğunun da kesinlikle İ. S. 4.yy.'a aittir iddiasına⁶⁵⁵ karşın; bu tür bir onaylamanın, formüle edildiği andaki kesin, ancak zorunlu olarak eksik olan verilere dayanarak, her zaman revizyona tabi olduğu ve izleyen tartışmada belirtilemeyeceği açıktır görüşünü Aziz Trophimos rölikerini değerlendirirken dile getiren Mendel⁶⁵⁶, genel bir doğruyu ifade etmiş olsa da Synnada'da şimdiye kadar bulunmuş olan 26 Hristiyan yazıtının tarihi Ramsay'in iddiasını doğrular niteliktedir. Ancak bir istisna olarak Mendel'in değerlendirmede bulunduğu Aziz Trophimos rölikeri⁶⁵⁷ Synnada Hristiyanlık yazıtları içinde Constantinus öncesine ait olması dolayısıyla ünik bir özellik taşımaktadır. Böyle olmakla birlikte Mendel Pisidia Antiokheialı olduğunu belirttiği Trophimos'un kutsal emanetlerinin korunduğu rölikerinin İ. S. 4. yy. sonrasına işaret ettiğini ve bu dönemde yaygınlaştığını ifade etmektedir. Aynı tartışma içinde P. Delattre, *μάρτυς* ve *ἅγιος* sözcüğü kullanımının eksik olması nedeniyle rölikerin 4. yy.'a ait olması gerekliliğini *τοῦ ἁγίου μάρτυρος* kalıbının 5. yy.'da kullanıma sokulmasına dayandırmaktadır. Buna karşın Ballance'a göre⁶⁵⁸; Probus (İ. S. 276-282) zamanında şehit edilen Synnadalı Trophimus'un kutsal emanetlerinin saklandığı röliker üzerindeki yazı karakteri ve formülasyon Yukarı Maiandros (Menderes) Havzası'nda (Eumeneia, Apameia, Hierapolis, Sebaste) ortaya çıkıp doğu Phrygia'ya yayılım gösteren Eumeneia formülasyonu ile aynıdır ve dönem yazıtlarıyla uygunluk göstermektedir. Dolayısıyla kanımızca Trophimos rölikeri azizin öldürüldüğü İ. S. 276-282 yıllarından hemen sonra yapılmış olmalıdır.

Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία (*Historia Ecclesiastica/Historia Ecclesiae* - Kilise Tarihi) kitabının yazarı, kilise tarihçisi Caesarea Mazacalı Eusebius/Εὐσέβιος τῆς Καισαρείας (İ. S. 260/265-339/340) Filistin Caesarea'sının piskoposluğunu yürüten Theoktistos (İ. S. 216-258) ve ilkin Kappadokia piskoposu daha sonra Jerusalem (= Kudüs) piskopos'u Aleksandros'un

⁶⁵³ TEp.125,127,128,129,130,131,133,136,137,138,140,141,142,144.

⁶⁵⁴ TEp.145,146.

⁶⁵⁵ Ramsay, 1897 (II.): 716.

⁶⁵⁶ Mendel, 1909: 342-344.

⁶⁵⁷ TEp.141.

⁶⁵⁸ Ballance vd., 1961: 35.

(yak. 170-250) dini uygulamalara yönelik savunmalarını aktarıırken⁶⁵⁹ Laranda, Ikonion, Synnada ve belki de başka yerlerde de meslekten olmayan kişilerin Hristiyan kesimin dini vecibelerini yerine getirmesinde yardımcı olmak gayesiyle (e)piskopos'un altında yerel cemaate vaaz vermesi için *presbyter*'lik (papaz) ya da *diakon*'luk (papaz yardımcısı) görevini yapmaya yani *minister* (hizmetkar, yardımcı) olmaya davet edildiklerini ifade etmektedir. Ayrıca kitabının bir başka pasajında⁶⁶⁰ kilise içindeki bir uygulamanın şimdi ilk kez değil, uzunca bir süre önce, bizden önceki piskoposların günlerinde en kalabalık kiliselerde, kardeşlerin havralarında Ikonion'da, Synnada'da ve pek çok yerde benimsendiğini belirterek kentte yerleşik olan kilise-havra (sinagog) kardeşliğine vurgu yapmaktadır. Bu tarihi bilgiler, Eusebius'un Caesarea'da piskoposluk yaptığı İ. S. 4.yy.'ın ilk yarısından çok çok önce Hristiyan ve Yahudi cemaatlerinin varlığını her ne kadar mezar yazıtlarının o dönemlere ait kalıntılarına Synnada kentinde sıklıkla rastlayamamış olsak da kanıtlamaktadır. Ayrıca Eusebios'un ifadelerinden Hristiyan ve Yahudi cemaatlerinin kentte uyum içinde yaşadıkları anlaşılmakla birlikte Hristiyan öğretilerin diğer din mensuplarının yerleşik geleneklerine saldırmamayı öğütlediği görülmektedir. Jerusalemlî Aleksandros, Alexandrialı Demetrius'a yazarken Synnadalı piskopos Atticus'un presbyter Theodorus'u vaaz vermeye davet etmiş olduğundan bahseder⁶⁶¹. Deferrari'ye göre⁶⁶²; gerçek Hristiyan aşkını, inancını, alçakgönüllülüğünü ve sabrını ciddi biçimde test etmiş olan ve onu neredeyse Roma ile kopma noktasına getiren "bir heretik (doktrine karşı çıkanlar, sapkınlar) tarafından vaftiz edilmiş bir kişinin Katolik kilisesine gelmek için tekrar vaftiz olması gerekli midir? sorunsalı Cyprianus'un çok zorlanmasının ana kaynağıydı. Kilisenin ilk çağlarında bu soru hiç sorun yaratmadı, ancak üçüncü yüzyılın başında, sapkınlıktan dönenlerin yeniden vaftiz edilmesi uygulaması Afrika'da ve Asia Minor'da Ikonion (İ. S. 222) ve Synnada (İ. S. 235) *synod* (kilise konseyi)'lerinde kabul edildi ve sonraki yıllar boyunca Kartaca ve Küçükasya'daki konseyler tarafından da aynı uygulama önerildi. Benzer ifadelerle Christian ve Frei⁶⁶³ tarafından da kilise babaları Eusebius ve Cyprianus (yak. 200-258)'a atıflar yapılarak İ. S. 230'larda, Asia'daki en kalabalık kiliselerin bulunduğu Ikonion ve Synnada'da büyük *synod*ların gerçekleştirildiği; Kappadokia'daki Caesareia'da *seniores et praepositi* (ihtiyarlar ve yöneticiler) tarafından yıllık *synod*lar yapıldığı; Ikonion ve Synnada'daki *synod*larda ilk vaftizin heretikler için geçerli olmadığı ve yeniden vaftiz uygulanmasının gerekliliği

⁶⁵⁹ TLit.21.

⁶⁶⁰ TLit.22.

⁶⁶¹ Eus. *hist. eccl.*: 6.9.18.

⁶⁶² Deferrari, 1958: 258.

⁶⁶³ Christian ve Frei, 2010: 672.

hususunun karar altına alındığı ifade edilmiştir. Mullen⁶⁶⁴, Hristiyanlığın genişlemesini ele aldığı kitabının ilk üç yüzyılına değinirken Alexandria piskoposu Dionysius'un Synnada'daki *synod*'dan haberdar olduğunu ifade etmektedir.

Synnada'daki Hristiyan yazıtlarına dönecek olursak; kentte presbyter'lik görevini yaptığı belirlenen üç mezar yazıtı mevcut olup birisi presbyter Grigorios'a⁶⁶⁵, diğeri presbyter Theophilos'a⁶⁶⁶ ve sonuncusu ise presbyter (papaz) Eutykhios kızı Kyrilla'ya⁶⁶⁷ aittir. Presbyter Eutykhios kızı Kyrilla'nın mezarının tarihi kesin olarak yazıtta belirtilmiştir. Yazıtta Kroubeles lakaplı Artemis Boniates'in karısı, papaz Eutykhios'un kızı Kyrilla, Iustinos'un hükümrانlığının 6 yılında ve 2. kez konsüllüğü sırasında Ocak ayının 4. İndiksiyon'unda ölmüştür diye yazmaktadır. Buckler'e göre⁶⁶⁸; imparator II. Iustinos'tur. Tarih, Ocak İ. S. 571'dir. 4. İndiksiyon 1 Eylül 570 yılında değışti. Ancak 571 yılı Iustinos'un 568 konsüllüğünden sonraki üçüncü yıldır.

İçinde kilisede presbyter yardımcısı diakon geçen mezar yazıtlarından birisinde⁶⁶⁹ Amarantos, erkek kardeşi Kyriakos ile birlikte anneleri Sophronia'nin duasıyla kendileri, eşleri Pappiane ve Pankharia ve çok tatlı çocukları Domne ile soyundan gelen çocuklar için bu anıt mezarı yaptırmak istediğı kayıtlıdır. Diğeri bir yazıtta⁶⁷⁰ diakon Maksimos'un huzuru ve anısı gözetilerek mezar anıtının yapıldığı belirtilmiştir. Bu iki mezar yazıtı 4.-5. yy. tarihliken 6. yy.'a tarihli bir diğeri mezar yazıtında⁶⁷¹ Engenetos adındaki bir *diakon*'un aynı zamanda *oikonomos* (= *vilicus*) kahyalık yaptığı kaydedilmiştir. Bu yüzyıla tarihli bir diğeri

⁶⁶⁴ Mullen, 1998: 108.

⁶⁶⁵ TEp.139.

⁶⁶⁶ TEp.143.

⁶⁶⁷ TEp.132.

⁶⁶⁸ Buckler, 1931: 406-410. Yazara göre; 5. satırın sonundaki gereksiz bir B harfi birçok paralelliklere atfedilecek gibi görülmektedir. Prof. Calder tarafından Botaniates isminin Anadolu isminde sıradan bir peygambere özgü bir sesliye sahip olabileceğine (örneğin; Ἰλιστρα-Λύστρα) dair bir olasılık ileri sürülmüştür. Daha sonra okumanın Ἀρτέμωνοç Ὀββοτανιάτου olabildiği burada taş ustasının hatasıyla ilgili varsayımdan daha az açıklanabilir görünmektedir. 2. isimden önce bir şey gereklidir. Böyle tarihlendirilen taşlar nadir olduğundan İ. S. 571 tarihi belli bir ayırım verir ve 6. satırdaki Botaniates ismi Bizans tarihinde bilinmemektedir. Yazar, Schlumberger'in *Sigillographie de l'empire byzantin* isimli kitabında bu ailenin üç farklı üyesinin mühür sahibi olmasına atıf yapar. Bunlar Fenike'de Byblos strategus'u, anthypatus'u ve patricius olan Eustratius Botaniates'in mührü; 9. yy.'da Doğu eyaletlerinin saygın önderlerinden biri olan anthypatus, spatharius olan Andreas Botaniates'in mührü ve 625'de Nicephorus Sebastus Botaniates yani yönetime el koymasından önce imparator III. Nicephorus'un mührü. Yazar devamla şunları söyler: Kamu işleri dünyasında birden fazla Phocas, imparator II. Basil ve VIII. Constantinus Dönemi'nde ya sadık ya da hain olarak kayda değer bir rol oynamıştır. Sürekli yinelenen ilk isimler Nicephorus, Leo ve Bardas'tır ancak Botaniates evi ile herhangi bir akrabalığa ya da ailelerinden birinin onun karısının Synnada yakınlarındaki 571'de neden gömülmesi gerektiğine dair hiçbir fikir sağlamazlar. Bu tarih II. Justinus'un Perslerle yirmi yıl süren savaşa başladığı yıldır ama kocası Botaniates'in bir savaşçı olup olmadığını bilmiyoruz, belki de onun takma adı Kroubeles, "dart savaşçısı" anlamına geliyordu. Botane'den, mera'dan gelen Botaniates ismi hiç şüphesiz bir bölgeydi ve sadece Synnada'nın zengin ovasına değil, herhangi bir çim ülkesini ilgilendirebilir. Stephanos Byzantinos tarafından bahsedilen Phrygia'da bir kasaba olarak, Botiaion'u kesin olarak tanımlamak imkansızdır. Kısacası, çözülmemiş olan yazıtın asıl sorunuyla kalıyoruz.

⁶⁶⁹ TEp.124.

⁶⁷⁰ TEp.126.

⁶⁷¹ TEp.134.

Hristiyan mezar yazıtında⁶⁷² Polykhronios adındaki bir meclis üyesinin, eşi ve çocuklarının dileği için bu mezar anıtını diktirdiği ifade edilmiştir.

Synnada'dan bir meslek erbabını işaret eden cippus (yuvarlak bir mezar taşı) üzerindeki kare bir stelde⁶⁷³ Auksintios adındaki Hristiyan bir mimarın anısı ve huzuruna hürmeten yakınlarınca dikildiği yazılıdır.

Synnada, *Notitiae Episcopatuum* adlı Ortodoks kilisesinde görevli piskopos ve piskopos yardımcılarının hiyerarşik sıralamasını gösteren Geç Bizans Dönemi kilise belgelerinde 7. yüzyıldan itibaren Phrygia Salutaris eyaletinin başpiskoposluk merkezi olarak geçmektedir⁶⁷⁴.

Olasılıkla İ. S. 4 yüzyıl sonrasına ait Synnada egemenlik alanı dışında Kotiaieion (Kütahya)'da ele geçen bir mezar steli Synnada'nın bir metropolitlik olduğunu kesin olarak belgelenmektedir. Yazıt üzerinde *Tanrım hizmetkarın ... kazanmış Synnadalıların metropoliti Dat?'a yardım et* yazısı kaydedilmiştir.

Urfa Monofizit Piskopos'u Jacob(Yakup) Baradeus'a (İ. S. 500-588) Bizans ayrı bir kilise kurma izni verince Anadolu, Suriye ve Filistin bölgesindeki taraftarlarına Jacobitler yani Yakubiler denmeye başlamıştır⁶⁷⁵. Bu süreçte Samosata ile birlikte Synnada'nın Antiokheia metropolitliğine (Antiochenae Metropoles) bağlı Jacobit dioecesis (Yakubilerin idari merkezleri) içinde bir piskoposluk merkezi olarak hizmet etmeye başladığı anlaşılmaktadır. *Oriens christianus*'da *diocesis Jacobitica* adı altındaki kiliseler içinde yer alan Synnada ile ilgili olarak çok bilgili Assemanus'un, Jacobit yıllıklarında Phrygia kenti Synnada'nın vaazlarda adının anıldığını söylediği yazılıdır⁶⁷⁶. Kentin adının kitabın giriş bölümdeki *Dioecesis Jacobita* başlığı altında *Ecclesia Symnadae sive Synnadorum metropolis* (Synnada kilisesi ya da Synnadalıların metropolisi) olarak kaydedildiği görülür. Ayrıca görev yapmış *Episcopi Symnadae* (Synnada piskoposları)'ın adları verilmiştir: 1. Jacobus (İ. S. 969); 2. Elias (İ. S. 1029); 3. Abdon (İ. S. 1074); 4. Bar-Turca (İ. S. 1129)⁶⁷⁷.

Synnada'da piskoposluk yaparken azizlik mertebesine ulaştığını bildiğimiz din adamlarından birisi Aziz Agapetos'tur. İmparator Diocletianus (İ. S.284 -305 ve Maximianus (285-305) dönemlerinde yaşamış; Kappadokialı tanrıyı seven bir ebeveynin oğlu olarak Synnada'da piskoposluk yapan Aziz Agapetos'un tanrıdan yüzlerce mucizeye gerçekleştirme armağınına sahip olduğu söylenir. Licinius Dönemi'nde kendi isteği hilafına askere

⁶⁷² TEp.135.

⁶⁷³ TEp.138.

⁶⁷⁴ Not. Episc.: 1.27-20.23; Tozan, 2018: 286.

⁶⁷⁵ Bolat ve Ayaz, 2017: 34.

⁶⁷⁶ Le Quien, 1740: 1463-1464.

⁶⁷⁷ Le Quien, 1740: 1465-1466.

alındığında şehitler Victor, Dorotheos, Theodoulos, Agrippa ve diğerlerinin Mesih'e imanları için işkence gördüklerini görmüştür. Bir mızrakla yaralanmasına ve bir şey olmaması üzerine birçoğunu kurtuluşa götürebilsin diye hayatı bağışlanır. Dualarıyla insanları iyileştirebildiği imparator Konstantinos tarafından duyulunca askerlik hizmetinden çıkarılması ve manastırına dönmesi isteği kabul edilen Agapetos kendisini İncil çalışmasına adanmış ve bir süre sonra Synnada Piskoposu onu kutsal rahipliğe atamıştır. Piskoposun geri çekilmesinden sonra, aziz Agapetos, din adamlarının ve halkın ortak rızasıyla bu pozisyonda onun yerine geçecek şekilde seçilmiştir⁶⁷⁸. Agapetos ile ilgili olarak antik çağ sözlük yazarı Suidas⁶⁷⁹ Synnadalıların episkoposu Agapetos'u Pamphilos'un oğlu Eusebios'un çok övdüğünü, onun dağları ve nehirleri yerinden oynattığı olağanüstü mucizeleri dile getirdiğinden bahseder ve ayrıca Eusebios, onun mucizelerinin pek çok kişi tarafından duyulduğu ve bir Hristiyan olarak inancın askeri olması dolayısıyla Maximinus'un ayrıca onu öldürmeyi istemiş olduğunu da anlatır.

Synnada'nın önemli bir diğer piskoposu Pausikakos'tur. Esasen soylu ve dindar bir ailenin çocuğu olarak Suriye'nin güneyindeki Apameia'dan dünyaya gelen ve 25 yaşına kadar sufi bir şekilde münzevi bir yaşam sürerek keşişlik yapan Pausikakos'un bedensel ve ruhsal hastalıkları iyileştirebildiğine dair haber Konstantinopolis patriği Kyriakos'a ulaşınca onun tarafından Synnada piskopos'u olarak atanmıştır. Aziz Pausikakos piskopos olur olmaz, sapkınları, özgür düşünenleri ve ahlaksızlıkta ısrar eden insanları cemaatinden çıkarmaya başlamıştır. Cemaatine gösterdiği özenle Phrygia'da üne kavuştuğunda, Konstantinopolis'e gitmiş ve burada İmparator Flavius Mauricius Tiberius'un (İ. S. 582-602) hastalığını iyileştirmiştir. Bunun için imparatorun, Pausikakos'un eyaletine bir ödül verdiği söylenir. *Pausikakos* ismi etimolojik olarak Yunanca παῦσις (durma, durdurma) ve κακία (kötülük, talihsizlik) sözcüklerinin birleşmesinden türemiştir ve *kötülüğü durduran kimse* anlamına gelmektedir.

Synnadalı Mikail veya itirafçı Mikhael (Μιχαὴλ ὁμολογητής; 23 Mayıs 826'da öldü) 784/7'den 815'e kadar Synnada'nın metropolit piskoposuydu. Harun Reşid ile Charlemagne arasındaki diplomatik görüşmelerde Bizans'ı temsil etmiştir. İkonoklazma (ikon kırıcılığı) muhalefeti nedeniyle İmparator V. Leo tarafından sürgüne gönderilmiş ve 23 Mayıs 826'da

⁶⁷⁸ <https://www.synaxarion.gr/gr/sid/2176/sxsaintinfo.aspx>.

⁶⁷⁹ Suda (= Suidas) s.v. “Ἀγαπητός” 43: Ἀγαπητός. Ἐπίσκοπος Συνάδων, ὃν ἐν ἐπαίνῳ πολλῶ τίθεται Εὐσέβιος ὁ Παμφίλων, καὶ θαυμάτων αὐτοῦ ἐξαισίων μνήμην ποιεῖται, ὁρῶν μεταστάσεις καὶ ποταμῶν, ἐγέρσεις, καὶ ὅτι στρατιώτην ὄντα ἡβουλήθη Μαξιμίνοσ ὡς Χριστιανὸν ἀποκτεῖναι, διὰ τὸ πυνθάνεσθαι πολλοὺς τὰ παρ’ αὐτοῦ τελούμενα ὑπεραγαμένους/Agapetus, Synadorum Episcopus, quem valde laudat Eusebius Pamphili, et insignium miraculorum ipsius mentionem facit, montium videlicet et fluviorum translationes et mortuos resuscitatos commemorans. Idem etiam narrat maximinus interficere eum voluisse, ut Christianum, cum miles esset, ideo quod audisset multos eius facta supra modum mirari.

ölmüştür. Ortodoks ve Roma Katolik kiliseleri tarafından bir aziz olarak onurlandırılan Mikail adına 23 Mayıs'ta yortu düzenlenmektedir.

Ramsay⁶⁸⁰ Theophanes'e atfen İ. S. 739 yılında Arap genaral Seydi Battal Gazi'nin Akronios (Afyonkarahisar)'ta yenilmiş olduğunu ve ordusundan geri kalanlarıyla birlikte yeniden toparlanabilmek için Synnada'ya kaçtığını söylemektedir. Yazar ayrıca Konstantinos VII Phlabios Porphyrogenitos (/Constantinus VII Flavius Porphyrogenitus İ. S. 905-959)'un Thema Anatolikon'u⁶⁸¹ tarif ederken Akronios'u Phrygia Pacatiana ve Salutaris arasında bir sınır kasabası yaptığını ve Akronios'un bu sınır çizgisinin çok doğusunda olmadığını belirtmiştir.

Yukarıda değinildiği üzere Synnada kentinden ele geçen geç antik çağa ait son iki yazıt 11 yüzyılın ikinci yarısına aittir. İki yazıttan şehit Ioannes yazıtı⁶⁸² Bizans imparatoru X. Konstantinos Dukas (1059-1067) taht yılları arasında 1063/1064 kaleme alınmıştır. Bu süreç Anadolu Selçuklu devletinin Anadolu içlerine akınlar düzenleyerek Bizansı tedirgin ettiği yıllardır. Diğerisi ise olasılıkla yine imparator X. Konstantinos'un küçük erkek kardeşi Ioannes⁶⁸³ ile imparator IV. Romanos Diogenes'in⁶⁸⁴ bir Synagog sahibi olduğunu tescilleyen

⁶⁸⁰ Ramsay, 1882c:141.

⁶⁸¹ *Thema Anatolikon* (Θέμα Ἀνατολικῶν) merkezi Asia Minor'da bir Bizans Theması idi. *Opsikion Thema* (Θέμα Οψικίου ya da θέμα Ὀψικίου/Obsequium)'sının 8. yy.'ın ortalarında bölünmesinden sonra ana Bizans Thema'sı haline geldi. Adını doğu (Latin Oriens; Eski Yunanca Ἀνατολή) dan çekilen *magister militum per Orientem*'in birliklerden almıştır. Thema'nın ne zaman kurulduğu bilinmemekle birlikte üç orijinal thema ile birlikte 7. yüzyılın ortalarında İslami genişleme karşısında Küçükasya'ya çekilen Doğu Roma ordusunun yenilmiş kalıntıları için yeni bir üs alanı olarak yaratılmıştır. Thema'dan ilk kez İ. S. 669 yılında, *exercitus orientalis*'den ise İ. S. 687 yılında bahsedilmiştir. Doğrudan düşman Müslüman halifelğine bitişik olduğu ve Suriye hanedanının imparatorları tarafından desteklendiği için *Anatolikon Thema*'sı en önemli themaydı. Kaynaklarda *Thema Anatolikon*'a dair son söz strategos'u Nikephoros Botaneiates'in kendisini imparator ilan ettiği 1077 yılına kadar uzanmaktadır. Kısa bir süre sonra tüm bölge Selçukluların eline geçmiştir. Detaylı bilgi için bkz. https://en.wikipedia.org/wiki/Anatolic_Theme; https://www.wikiwand.com/en/Anatolic_Theme.

⁶⁸² TEp.148.

⁶⁸³ Caesar Ioannes, -John Doukas (veya Ducas) (Ιωάννης Δούκας yak. 1088'de öldü), Bulgaristan (Moesia) themasının askeri valisi (strategos) olarak hizmet vermiş olabilecek bir Paphlagon soylusu olan Andronikos Doukas oğlu, imparator X. Konstantinos Doukas'ın küçük erkek kardeşi idi. Ioannes Doukas, imparator I. Aleksios Komnenos'un karısı İrene Doukaina'nın baba tarafından büyükbabasıydı. Bkz. Kazhdan; 1991: 658. Caesar olarak konumu ve ailesinin Senato'daki etkisi, saray yetkililerinin imparatoriçe Eudokia Makrembolitissa'ya muhalefetine ve Romanos IV Diogenes ile evliliğine karşı çıkmasının arkasında olduğu anlamına geliyordu. Bu nedenle sonraki üç yıl boyunca imparatorun en amansız düşmanı oldu, onun düzenbaz tavrı Caesar'ın, Romanos'un saltanatının çoğunu emeklilik döneminde Bithynia'daki mülklerinde geçirmesine neden olmuştur. Bithynia'da iken oğlu Andronikos Dukas'ın Diogenes'in Malazgirt seferine katıldığını ve sonra savaşın felaketle sonuçlanması üzerine imparatoru terkettiğini öğrenmiştir. Bkz. Norwich, 1993: 343-352.

⁶⁸⁴ Romanos Diogenes, Konstantinos Diogenes'in oğlu (1032'de öldü) ve Kappadokia'dan Küçükasya'daki büyük aristokrat soyluların çoğuna doğumla bağlanan, önde gelen ve güçlü bir Bizans ailesinin üyesiydi. Bkz. Norwich, 1993: 44; Finlay, 1854: 30. Annesi, imparator III. Romanos'un kardeşi Basil Argyros'un kızıydı. Bkz. Cheynet ve Vannier, 2003: 78. Cesur ve cömert ama aynı zamanda aceleci olan Romanos, askeri yetenekleri nedeniyle orduda üstünlükle yükseldi ve Tuna sınırında görev yaptı. Bkz. Kazhdan, 1991: 1807. O dönemde Bulgaristan themasının bazı kısımları Serdica merkeziyle yeni bir eyalet olarak organize edildi ve 1067'de o eyaletin bir dükü oldu. Bkz. Madgearu, 2005: 273-282. Ancak, sonunda 1067'de X. Konstantinos Doukas'ın oğullarının tahtını gasp etmeye teşebbüs etmekten suçlu bulundu. Bkz. Norwich,

ve tarafımızca dini içerikli yazıtlar kategorisinde ele aldığımız bir başka yazıttır⁶⁸⁵. MAMA 4 yorumcuları yazıtın ikinci satırında geçen σεβαστός (sebastos) unvanının 1080 yılında yeniden canlandığını söylemişler; buna karşın Caesar Ioannes ve damat'ın bağlantısını tanımsız bırakmışlardır. Kanımızca yazıtta adları anılan iki tarihsel figürden birisi olan Ioannes, X. Konstantinos Doukas'ın küçük erkek kardeşidir. Damat Diogenes de Ioannes Dukas'ın abisine ait tahta çocuklarının geçmesine engel olan ve imparator Konstantinos'un ölümü üzerine onun karısı Eudokia - üç oğlu Mihail, Andronikos ve Konstantios vardı- ile evlenerek Bizans tahtına ortak olarak oturan IV. Romanos Diogenes olmalıdır. Belke ve Mersich'e göre; iki önemli Bizans ailesi Synnada ve yakın çevresindendir. 10. yüzyılın sonu ve 11. yüzyılın başından kalma Atlıhisar'da ele geçen bir yazıtta⁶⁸⁶ Synnadenoi ve 6. yüzyılın son çeyreğinden Synnada'nın 8 km güneyinde yer alan Bedeş köyü (Kayabelen)'nde ele geçen⁶⁸⁷ yazıtta Botan(e)iatai'nın adları anılmaktadır. Yazar, 11. yüzyılda Synnadenoi'un dostluk ve akrabalık yoluyla Botan(e)iatai ile ilişki içinde olduğunu, Botan(e)iatai'nın bugüne kadar açıkça tespit edilememekle birlikte Botane adındaki bir yerin yakınlarında yaşamalarının ve isimlerini buradan almalarının muhtemel olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca 10 km güneydoğu'da yer alan Atlıhisar'da bulunan 11. yüzyıla ait kısmen korunmuş yazıtta Ioannes Dukas'ı Synnadenos olarak gösterdiğini ve eskiden Synnada vatandaşı olan bir ailenin üyelerinden birisi olduğunu savlamakla birlikte bunun da tanımlanabilir olmadığını söyleyerek çekincesini ifade etmiştir⁶⁸⁸. MAMA 11 yorumcuları, 6. yüzyılın en önemli metni, Synnada bölgesinin yerlisi olan 11. yüzyıl imparatoru Nikephoros Botaniates'in uzak bir atası olan, Artemon Botaniates'in karısı için İ. S. 571 tarihli bir cenaze yazıtıdır diyerek bu ailenin varlığını 11. yy.'a kadar taşımaktadır⁶⁸⁹.

Synnada'da ve/veya yakın çevresindeki mermer işleme geleneğinin Bizanslıların Phrygia'daki hakimiyetinin sonuna kadar devam ettiği açıktır. Dokimeion taş ocaklarının Geç Bizans Dönemi'nde işletildiğine dair son bilgiler 11. yy.'dan kalmadır. Synnada metropoliti Leon'un adı anılmayan bir metropolit veya patriarch'a hitaben yazdığı 10. yy.' sonu 11. yy.

1993: 344. Naip Eudokia Makrembolitissa'dan cezasını almayı beklerken, huzuruna çağrıldı ve onu affettiğini ve ayrıca onu kocası ve oğullarının koruyucusu olarak imparator olarak seçtiğini söyledi. Bkz. Finlay, 1854: 31.

⁶⁸⁵ TEp.149.

⁶⁸⁶ TEp.149.

⁶⁸⁷ TEp.132.

⁶⁸⁸ Belke ve Mersich, 1990: 394.

⁶⁸⁹ Buckler, 1931: 405-410; MAMA 4: 94; Feissel, 1977: 158-159; Cheynet, 1990: 217-218, 351-357. Ayrıca bkz. MAMA 11: City and Introduction, Phrygia, "Synnada"; "Botaniates" adı muhtemelen bir toponym olan Botane'den gelen yarı etnik bir isimdir. Bkz. Robert, 1963: 141-142.

başı mektuplarından birisinde yeterli miktarda taşçıya sahip olduğu ve ham bloklar veya bitmiş halde blokları hediye olarak gönderdiği anlaşılmaktadır⁶⁹⁰.

3.7. Synnada'da Kültler, Tanrılar ve İnançlar

Synnada'da pagan kültürün izlerini belgeleyen yazıtlar yörenin çok önemli yol güzergahında olmasının da etkisiyle çeşitlilik arz eder. Yöredeki iskan eden toplulukların dinsel uygulamalarının izlerini sürebilmek ve kültürel geçişkenliği net görebilmemizi sağlayan kayıtların varlığı Hellenistik Dönem'den Geç Bizans Dönemi'ne kadar yayılmaktadır.

Öyle anlaşılmaktadır ki Anadolu toprakları içine aldığı toplulukları tüm kültürel hasletlerini bağrına basmış gelenlerin kendi inanç sistemlerini dışlamadan bir potada eritebilmiş görünmektedir.

“Romalılar Anadolu'ya gelmeden önce, Galatialılar, en azından Roma öncesi çağda kendi siyasi-dini örgütünün önemli özelliklerini korudukları halde, kendilerini Pessinus'un rahip hiyerarşisine sokarak, yerli kültürleri devraldılar. Doğu'dan Semitik yerleşimciler Astarte'yi kuzey Suriye'den yalnızca Kilikia'ya değil, Torosların kuzeyine, baş tapınağı olan Tyana'ya ve Anisa'nın eski Assur tüccar kolonisine ithal ettiler. Dördüncü yüzyılın Hristiyan saldırısına karşı bile, Pers dini grupları yaygınlaştı ve meydan okurcasına inatçı olduklarını kanıtladı. Gerçekten de, Pers kültürlerinin Küçükasya boyunca dağılımı, en zengin satraplıkları olan bu yerleşim bölgelerinde esas yoğunlaşmasının şimdiye kadar en iyi rehberi olmuştur. Lydia'daki tapınaklar, her şeyden önce Sardeis, Hypaipa ve Hirkania Ovası'nda, İmparatorluk Dönemi'nde hakim olan yerel simgeler olarak kaldı. Arkaik Dönem'den İ. S. 4. yy.'a kadar Artemis'in Ephesos'taki rahipliği bir Pers ailesi tarafından yapıldı. Merkezi Asia'da Persler seyrek bir şekilde yayılmışlardır, ancak Phryg şehirleri Amorion ve Synaos toprakları ve Galatia'deki Ankyra'nın güneydoğusundaki Pessinus ve Aspona bölgelerine Mithras'ın getirilmesinden kesinlikle sorumludurlar.⁶⁹¹” şeklindeki Stephan Mitchell'in özet ifadesi Anadolu'nun yerel dinsel tapınımlarının ve kült uygulamalarının zenginliğini tarihsel süreç içerisinde etnisite farklılıklarına karşın koruyup sürdürmesinin hem açıklanması hem de köklerinin Hititlerdeki tanrı Kubaba'dan başlayarak İ. S. 4. yy.'a kadar Phryg, Pers, Hellenistik ve Roma sürecinde dahi inatla Artemis'i beslemesi ve yeni kült Mithras'ı benimseyerek yaşamının odağına alması Anadolu'daki sosyo kültürel zenginliğin ve derin dinsel hoş görü ile inanç sistemlerinin çok sağlam temellere dayandığının itirafı niteliğini taşımaktadır.

⁶⁹⁰ Belke ve Mersich, 1990: 393.

⁶⁹¹ Mitchell, 1993(b): 29.

Synnada kentinden Hellenistik dönemden ele geçen yazıt sayısı sayılı olmakla birlikte özellikle dinsel yaşamı temel alan yazıt sayısı yok denecek kadar azdır. Var olan yazıtların büyük bir çoğunluğu İ. S. 2.-3. yy. Roma İmparatorluğu Dönemi'ne aittir.

Athenaios⁶⁹², Hellen ölü gömü geleneği ve kültürünün Roma imparatorluk sürecinde dahi ne kadar etkili olabildiğini yalın bir şekilde yansıtmıştır. Yazar, Synnada'dan Melissa'ya giderken bizzat gözleriyle şahit olduğunu söylediği Alkibiades'in bir anıt mezarından bahseder. Onun onuruna her yıl bir öküz kurban edilerek bir ritüel gerçekleştirildiğini ve Philhellen Hadrianos'un emriyle Alkibiades'in mezarında Paros mermerinden yapılmış heykelinin bulunduğunu ifade etmektedir.

Kaya ve Özcan'ın, Hadrianus'un gezileri, eyalet ve kentler ile kentlerin adli - idari sorunları, onuruna düzenlenen festivalleri detaylıca ele aldığı makalesinden anlaşılmaktadır ki imparator'un Suriye eyaletine giderken Roma dışına yaptığı uzun süreli gezilerinden ikincisi sırasında Synnada'yı onuruna festival düzenleyen Attuda ve Herakleia Pontike kentleri ile Boatwright'a atıfla anmaktadır⁶⁹³. Ramsay Epagathos Samneites adlı bir gladyatörün eşi tarafından kendisi için dikilen onurlandırma yazıtını⁶⁹⁴ yorumlarken Hadrianus'un Synnada'ya gelişini Weber'in hilafına 129 yılı yerine 117 yılını Groag'ın görüşüne atfen ziyaret için bundan daha iyi bir zaman bulamıyorum diyerek benimsemiş; Hadrianus'un muhtemelen Synnada'yı Ankyra ve Metropolis üzerinden Roma'ya giderken İ. S. 117 yılının sonunda ziyaret etmiş olduğu çıkarımında bulunmuştur⁶⁹⁵. Buna karşın Kaya ve Özcan, imparator'un 23 Temmuz 129 yılında Dinar (Apameia)'a ulaştığını iddia etmektedir⁶⁹⁶. Şu durumda Hadrianus'un kentte bulunduğunu yazan hiçbir tarihsel veri bulunmamakla birlikte adına festivaller düzenlenen imparator'un Suriye eyaletine giderken, Synnada'ya Atinalı ünlü devlet adamı Alkibiades'in Melissa'da bulunan anıt mezarını ziyaret ettikten sonra kanımızca kenti onurlandırmak için uğramış olması çok daha kuvvetli bir olasılık gibi görünmektedir. Çünkü Panathenaia ve Hadrianeia adına festivallerin kentte kutlandığını kaydeden bir yazıt⁶⁹⁷ Hadrianus'un bu ziyareti ile ilişkili olarak Synnada'da bir imparatorluk kültü oluşturulduğunu akla getirmektedir.

Zeus Pandemos imparatorluk çağında birkaç sikke emisyonunun yanı sıra bir kent kararnamesi ile bir onurlandırma yazıtının da kanıtladığı gibi Synnada'nın baş tanrısıdır. Şimdi bunları serimlemekte fayda vardır:

⁶⁹² TLit.3.

⁶⁹³ Kaya ve Özcan, 2016: 508.

⁶⁹⁴ TEp.118.

⁶⁹⁵ Ramsay, 1967: 250, dn. 2.

⁶⁹⁶ Kaya ve Özcan, 2016: 501.

⁶⁹⁷ TEp.119.

Synnada'dan bir ithafcının, üzerinde korniş arşitrav (γεισεπίστυλον) ve heykellerin bulunduğu iki sütunlu mermerden epistyl bloğu⁶⁹⁸ Zeus Pandemos için üç imparator onuruna adadığı görülmektedir. Zeus Pandemos burada Septimius Severus, Caracalla ve Geta'nın sivil yönleriyle ilişkilendirilmiştir. Onurlandırma yazıtı niteliğiyle heykeller kesinlikle kült idolleri değil, tersine süs heykelleri olarak değerlendirilmelidir⁶⁹⁹. Yazıt İ. S. 209-211 yılları arasına tarihlenmiştir. Fishwick, şayet bu ortak bir adak olsaydı üç imparator eşliğinde Zeus'a olurdu diye çıkarımda bulunmuştur. Ayrıca bu yazıtın onurlandırma dativus'u ile adak dativus'unu taşıyan bir örnek olduğunu belirtmiştir⁷⁰⁰. Epigrafik olarak burada ilk kez bahsedilen Zeus Pandemos'un Synnada'da yaklaşık İ. S. 60'dan itibaren ve olasılıkla daha erken tapınıldığı yorumu yapılmıştır⁷⁰¹.

Bir Atina kararnamesinde⁷⁰² Prytanis ve Zeus Pandemos'tan bahseden bazı ifadeler Synnada'yı işaret etmektedir. Yazıtta ayrıca Kl. Attalos'a olasılıkla panhellen olarak değinilmiştir ve Hellenlerin Homonoia rahibi olarak geçmektedir. Yazıtta tanrı Zeus'un Olympios ve Eleutherios epitetleriyle anıldığı da görülmektedir. Var olan Zeus Eleutherios kültü Hadrianus zamanında çiçeklenmiştir. Strubbe, J ve L. Robert'e göre bu Prytanis'in Kl. Attalos ile özdeşleştirilebileceğini ileri sürmüştür⁷⁰³. J ve L. Robert'e göre bu kişi Synnada kökenlidir⁷⁰⁴. Robert'in bu görüşü H. Müller tarafından benimsenmiştir. Müller'e göre⁷⁰⁵ (Ti.) Claudius Attalos (Andragathos) panhellen Kl. Attalos'un Hellen rahip amcası olarak Synnada yazıtında⁷⁰⁶ geçen Attalos olmuş olabilir. Synnada yazıtında Claudius Andragathos Synnadalı göçmenler tarafından Sparta'ya Hellen Homonoia'sı, Zeus Eleutherios ve Zeus Olympios uğruna Thynnaros için Athena Polias (heykeli) diktiğinden bahsetmektedir. Synnada'nın Panhellenion'un bir üyesi olduğuna değinen Strubbe, birliğe üye olan kentlerin Hellenik mirasını kanıtlaması gereceğinden, bu kentlerin Helen kökenini kanıtlayan kuruluş tarihlerini uydurmak ya da ayrıntılandırmak için güçlü bir teşvik içinde bulunduklarını iddia etmektedir. Bu bağlamda yazar, Asia Minor'da şehirlerin Homonoia'da (birlik'te) belirli sayıda delege ile temsiline dair sayıları vermekte ve J. ve L. Robert'in IG II-III² 1075 nolu yazıtla ilgili olarak

⁶⁹⁸ TEp.14.

⁶⁹⁹ Fishwick, 1990: 126.

⁷⁰⁰ Fishwick, 1990: 127.

⁷⁰¹ MAMA 6: 370.

⁷⁰² IG II² 1075; SEG 30 (1980): 89. Yazıt, Synnada'nın kökenini açıkladığı Atinalılardan ve Spartalılarından bahsetmektedir.

⁷⁰³ Strubbe, 1986: 282.

⁷⁰⁴ Robert, BE 1951: n. 2; 1966: n. 144; Strubbe, 1986: 283. Ayrıca bkz.: Drew-Bear ve Naour, 1990: 2029, dn. 459.

⁷⁰⁵ Müller, 1980: 464.

⁷⁰⁶ TEp.182. Bu yazıtın tarihi MAMA 4 yorumcuları tarafından İ. S. 14-54 olarak verilmiştir.

Synnada Panhellenion kararnamesi diye yazdığını ileri sürmektedir⁷⁰⁷. Synnada'daki gerusia'nın Tiberius Claudius Attalos Andragathos'un kardeşi Asiarkh Claudius Piso Tertylleinos'u onurlandırması⁷⁰⁸ dışında Synnada'dan ele geçen mermer bir kaidede⁷⁰⁹ Synnada'daki Atina halkı'nın , Tiberius Claudius Attalos Andragathos'un kardeşi Claudius Piso Tertylleinos'un oğlu Yunanların rahibi Attalos'un yeğeni Claudius Attalos'u erdemi dolayısıyla heykelini dikerek onurlandırdığı kaydedilmiştir. Böylelikle yukarıda Andragathos ile bağıntılı 3 yazıt -TEp. 40, TEp. 44, TEp. 18.- ile Hallaç'da bir mezarlıkta ele geçen ve MAMA 4 yorumcuları tarafından yak. İ. S. 1.yy.'a tarihlenen Tiberius Claudius (Andragathos Piso) adının geçtiği kaba bir mermer arşitrav üzerindeki yazıt⁷¹⁰ Atina-Synnada arasında kan bağına dayalı kardeşlik ilişkisinin karşılıklı sürdürüldüğü ve Synnada'nın Panhellenion üyeliğine kabul edildiğinin de teyidi niteliğini taşımaktadır.

Zeus Pandemos imparatorluk çağında birkaç sikke emisyonunda da karşımıza çıkmaktadır. Ön yüzde nokta bordür içerisinde defne çelenkli tanrı gür sakallı Zeus'un başı, arka yüzde ise üzerlerinde yıldız bulunan Dioskur başlıkları arasında haşhaş, arpa, buğday başağı ile bunların alt ve üstünde Synnada kent adı ve mitolojik bir kahraman adının lejantı bulunan İ. S. 133 yılı sonrasına ait sikkeler⁷¹¹ dikkati çekicidir.

Zeus Pandemos, Roma İmparatorluk Dönemi imparator portreli sikkelerde de karşımız çıkar. Domitianus Dönemi'nde darbedilen bir sikke⁷¹² üzerinde ön yüzde Domitianus'un defne çelenkli sağa dönük başı ve çevresinde ΔOMITIANOΣ KAΙΣΑΡ ΣΕΒΑΚΤΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚ lejantı, arka yüzde ise yarı giyinik, sola dönük Zeus Pandemos tahta oturur durumda bir elinde tanrıça Nike ve diğer elinde asa taşır şekilde resmedilmiştir. Çevresindeki

⁷⁰⁷ Strubbe, 1986: 281; Geagen, 1972:152 ve 154; L. Robert, Hellenlerin Homonoia rahibinin, Persler Yunanistan'dan sürüldükten sonra kurulan Plataea'daki Zeus Eleutherios kültüne hizmet ettiğini belirtir. Rahiplik için epigrafik belgelerin büyük kısmı Atina'dan geliyor, ancak bu belgelerin niteliği kültün Atinalı olmayan karakterini destekliyor. Rahiplerin isimleri ve rahipliğin bahsedildiği metinler, kültün önemine işaret etmekte, ancak rahipliğe yapılan atıflar sadece tesadüfi olarak rahipliği yürütenin isminin verildiği metinlerde yapılmaktadır. Yani görevin prestiji nedeniyle ya nezaketen ya da yürütülen görev listlerinde diğerleri arasında görülür. Tespit edilen rahiplerin üçü Atina doğumlu değildi. Attalos Synnadalı idi, Mondo Boiotialı idi.... Sparta'da Attalos, kahraman Thynnaros'a bir ithaf olarak Athena Polias heykeli diken Phrygia'daki Synnada'nın temsilcisi olarak hareket ediyordu. Synnada'daki Atinalıların demos'unun ithafı, Attalos (Andragathos)'tan onurlandırılan adamın amcası Claudius Attalos ve Tiberius Claudius Piso Tertylleinos'un (Tiberius Claudius Piso Tertullinus) erkek kardeşi olarak bahseder. Attalos Andragathos'un kendisi aslen Synnadalı olmuş olmalı. Aile ve üç şehir arasındaki bağlantılar Atina'da dikilen Synnada kentinin onur kararnamesinde açıkça belirtiliyor. Kararname Atinalıların ve Lakedaimonialıların şehirleri ile Claudius Attalos, Tiberius Piso Tertylleinos ve muhtemelen Claudius Attalos Andragathos'tan ismen bahsetmektedir. Geagen sayfa 154 dipnot 51'de kopyaların Atina'da, Synnada'da Zeus Pandemos kültü ile ilgili bir yerde, Plataea'da Zeus Eleutherios kültüyle ilintili bir noktada ve muhtemelen Sparta'da dikilmesi gerekecekti diye not düşmektedir; konu ile ilgili ayrıca bkz. Tozan, 2018: 285.

⁷⁰⁸ TEp. 41.

⁷⁰⁹ TEp. 45.

⁷¹⁰ TEp. 150.

⁷¹¹ TNm.3, 4, 5, 6.

⁷¹² TNm.23.

[Ι]ΕΥΣ ΠΑΝΔΗΜΟΣ ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ lejantında tanrının ismi yazılıdır. Benzer betimlerle Antoninus Pius Dönemi'ne ait bir sikkede de tanrıyı görmekteyiz⁷¹³. Yine aynı şekilde ön yüzünde sağa dönük, zırlı ve paludamentumlu Gallienus'un defne çelenkli büstünün olduğu sikkenin⁷¹⁴ arka yüzünde Oktastylos sütunlu (sekiz sütunlu), üç sıra merdivenli, alınlığında phiale olan tapınak içinde sola dönük Zeus Pandemos, tahtta oturur durumda, bir elinde tanrıça Nike ve diğerinde asa taşır şekilde betimlenmiştir. Tapınakla ile nokta bordür arasında CΥNN AΔ ΕΩ Ν ΕΠΙ ΑΡ ΚΕΛΑCOV lejantı yer alır. Bu sikkeden de anlaşılacağı üzere tüm halkın tanrısı epitetine sahip kentin synoikismos tanrılarında birisi olan - ki diğeri tanrıça Athena'dır⁷¹⁵- anlaşılacağı üzere Zeus Pandemos'un Synnada kentinde tapınım gördüğü ve kutsal bir mekana sahip olduğu kesin olarak anlaşılmaktadır. Zeus Pandemos'un İ. S. 3. yy.'a tarihli bir sikkede⁷¹⁶ de ön yüzünde giyimli tanrının sağa dönük büstü ile ZEVC ΠΑΝΔΗΜOC lejantı ve arka yüzünde kentin İon'ların koloni kenti olduğunu ima eden CVNNAΔEΩN ΙΩΝΩN etnikon lejantı ve konik formlu bir kayalık ve mermer ocaklarının sırtını dayadığı bir dağ (Persis Dağı) resmedilmiştir.

Zeus'un Pandemos epitetinin açıkça yazılı olmamakla birlikte Pandemos'u ima ettiği düşünülen İ. S. 2.-3. yy.'a tarihli beyaz mermerden bir sunak ve üzerindeki yazıt Drew-Bear ve Naour tarafından deşifre edilmiş ve yorumlanmıştır⁷¹⁷. İlk satırdaki isimleri kayıp olan bir kadın ile bir adamın ithafı niteliğindeki yazıtta ebeveynlerin 4 erkek ve 1 kız? çocuğunun isimleri Papas, Zotikos, Ammia ma ve Appas olarak geçmektedir. Tanrı Zeus'a ithaf edilen sunak ithaf eden kişilerin ve yakınlarının selametini konu almaktadır. Üst ve alttan profilli, dört yüzü betimlerle süslenmiş, zengin bir görsellik sunan dikdörtgen prizma şeklindeki sunağın, ön yüzünde başında stilize yapraklardan oluşan bir taç taşıyan sakallı bir Zeus bulunmaktadır. Saçları yüzünün iki tarafından uzun bukleler halinde inmektedir. Giyinik olan tanrının sağ eli diagonal şekilde göğsün üzerindedir. Sunağın sağ yan cephesinde, saçlı ve sakallı, yüzü kısmen silik ancak gözleri ve ağzı seçilebilen bir nehir tanrısı betimi yer almaktadır. Torso (göğüs) kısmı kısmen çıplak, uzanmış bacakları birbiri üzerine kıvrılmış şekilde betimlenmiştir. Sol kolu bir su kaynağına uzanmakta, oradan da su fışkırır haldedir. Dalga şeklindeki su betiminin içinde karşılıklı duran iki balık motifi resmedilmiştir. Sol cephede ise çok yüzeysel bir rölyef şeklinde ayakta bir podium üzerinde yüzü yıpranmış, gözleri kısmen seçilebilen ve başında yapraklardan oluşan bir taç taşıyan, yoğun saçlı bir

⁷¹³ TNm.34.

⁷¹⁴ TNm.62.

⁷¹⁵ Ramsay, 1967: 263.

⁷¹⁶ TNm.93.

⁷¹⁷ TEp.52; Drew-Bear ve Naour, 1990: 2028, 30.

Dionysos bulunmaktadır. Tanrının üzerindeki kısa khiton⁷¹⁸ sağ omuzda düğümlenmektedir. Sağ elinde bir patera⁷¹⁹ tutmakta ve patera'nın altında bir köpek betimi yer almaktadır. Sol eli ise havaya kalkık vaziyette bir thyrsos⁷²⁰ tutmaktadır. Sol elinin altında da elinde bir obje, olasılıkla da syrinks⁷²¹ tutan, sağ eli göğsüne doğru kıvrılmış kıyafetli bir Pan betimi yer almaktadır. Sunağın arka cephesinde de yıpranmış, koşar şekilde resmedilmiş iki atlı figürü bulunmaktadır.

Drew-Bear ve Naour, sunaktaki Zeus betiminin Phrygia'daki Zeus betimlerine benzerlik göstermekle birlikte Zeus'un başındaki yapraklardan oluşan tacın pek sık rastanılmadığına dikkati çekmektedir⁷²². Yazar, dalga şeklindeki su betimi ve içinde karşılıklı duran iki balık motifi konusunda net bir söyleyememekle birlikte çıkarımlarını ifade etmiş, Synnada'dan geçen bir nehrin sembolize edilebileceği düşünülse de günümüz Kumalar Suyu çay'ının yazın debisinin çok düşük kaldığı dikkate alındığında balık açısından zengin bir nehrin olması gerektiği ancak Synnada egemenlik alanında ise böyle bir nehrin bulunmaması nedeniyle Phrygia'nın bu bölümünde balığı ile bol bir nehir olan Akarçay olabileceğini vurgulamıştır. Bu nehir Prymnessos ile Polybotos arasındaki düzlükten geçen ve Synnada'nın kuzey ya da kuzeydoğusunda yer alan bir su yoludur. Yazar, Synnada önemli bir kent olduğu için bu nehrin kente akar sağladığını ve Synnada'nın kuzeybatısındaki bol balıklı Karamık Gölü ile etkileşiminden ötürü nehrin akarsu tanrısından ziyade Synnada ile Metropolis teritoryumu arasında kalan ve büyük bir ihtimalle Synnada teritoryumuna ait olabilecek, balığının çokluğu ile bilinen Karamık Gölü'nün sembolü olabileceği yorumunda bulunmuştur. Ayrıca, arka cephedeki iki atlı figürünün oldukça yıpranması nedeniyle çok net anlaşılamadığını, atlı bir tanrı betimi mi yoksa at üzerinde iki atlı mı olduğu konusunda ikilemde kaldığını belirterek, bunların tanrı betiminden ziyade zaten sikkelerde de bolca tasviri bulunan Dioskurlar olabileceklerini ifade etmiştir⁷²³.

Bu iki tanrının betimine benzer ve aynı epitle anılan bir sunak Dorylaion'da⁷²⁴ bulunmuştur. Sunak üzerindeki yazıtta *[ν]έοι μύσται Διο[νύσῳ] ἐπιφανεί θεῷ* yazmaktadır. Zeus Dionysos ve Pan ikilisinin beraber betimlendiği bir diğer örnek Pan'ın pedum ile

⁷¹⁸ Khiton (Χιτών): tünik, ince iç giysi

⁷¹⁹ Patera: Tanrılar için yapılan libasyon törenlerinde kullanılan şarap kasesi.

⁷²⁰ Thyrsos: (Θύρσος): Dionysos (Bakkhos) şenliklerini kutlayan kadınlar (Bakkhalar) alayının elindeki sarmaşıklı değnek.

⁷²¹ Syrinks: (Σύριγγς) genellikle çobanların kullandığı bir müzik aleti.

⁷²² Drew-Bear ve Naour, 1990: 2029.

⁷²³ Op.cit.: 2030.

⁷²⁴ MAMA 5 Lists I(i):183,153[2]; Mirbeau, 1906: 360,11; Haspels, 1962: 285,2; SEG 20 (1964): 37; Drew-Bear, 1978: 34,2; *[ν]έοι μύσται Διο[νύσῳ] ἐπιφανεί θεῷ*.

temsiline olduğu Zeus Dionysos'a bir ithaf'tır. Nakoleia'nın kuzeybatısındaki Aşağı Ilıca köy'ünde bulunan sunak'da⁷²⁵: “*Κηιονεργηνοὶ μύσται Διὶ Διονύσῳ εὐχην*” yazmaktadır.

Yukarıdaki bahsi geçen sunaktaki Dionysos'un eli altındaki köpek betimi Dorylaion'daki ile benzerlikler taşımakla birlikte bu hayvanın niteliği epey bir tartışma konusu olmuştur. G. Mirbeau Dionysos'a eşlik eden hayvanı bir köpek olarak tanımlamıştır⁷²⁶. Bu adak yazıtını ilk yorumlayan G. Mirbeau sunağı şu şekilde betimlemektedir: ana yüzünde, yazıtın altında, bir adam sağ eliyle arka ayakları üzerinde duran bir köpeğe bir avuç üzüm sunarken sol elinde bir sopa tutmaktadır. Sunağın sağ yüzünde, bir öküz başının altında, bir figürün yukarı kalkık ellerinin her birinde sopa gibi bir şey taşır. Arka yüzde, üstte yuvarlak bir figür, aşağıdaki meyvelerle dolu bir nar ağacı, ağacın her iki tarafında baltalı bir adam bulunmaktadır. Sonradan Bursa Müzesine ulaşan altara işaret eden L. Robert, onu bir panter olarak düşünmüştür⁷²⁷. Haspels, söz konusu hayvanın “görünüşe göre bir köpek” olarak algıladığını söylerken⁷²⁸, J. ve L. Robert, Haspels'e karşı, panter olarak tanımlamayı sürdürmüştür. Drew-Bear ve Naour ise sunağı Dorylaion ve Nakoleia arasındaki bölgede Dionysos tapınımına tanıklık eden yazıtlar grubuna yerleştirir.

Dorylaion ile Nakoleia arasındaki bölgede ele geçen Phrygia'da tanrı Zeus'un Dionysos ile birlikte tapınım gördüğünü kanıtlayan diğer stellerden birisi yukarı Porsuk Vadisi'nde yer alan Hacı Beyli'de bulunan Zeus Dionysos'a adanmış kabartmalı bir sunaktır. Sunağın ön yüzünde bir kraterden çıkan asma dalı, arka yüzde ise asma dalı üzerindeki üzümleri yiyen bir yılan betimlenmiştir⁷²⁹. Birisi Avdan'da⁷³⁰ (Ayvalı'nın kuzeybatısı) diğeri de -yukarıda değindiğimiz- Türkmen Dağı'nın orta yamacının daha yakınındaki Aşağı Ilıca'da⁷³¹ bulunan adak yazıtında da tanrı bu epitet altında geçmektedir. Bulunan iki sunak farklı konularından dolayı ilginçtir. Avdan'da bulunan sunağın süslemesi, bugün Bursa Müzesi'nde bulunan Ayvalı sunağıninkiyle yakın benzerlik taşımaktadır ve olasılıkla aynı atölyenin işi oldukları düşünülebilir. Sunağın ön tarafında bozulmuş iki figür yer alır. Sağdaki figürün başında boynuzlar ve üzüm salkımı betimi bulunmaktadır. Sağ elinde küçük bir ağaç kütüğü sol el yanında ise içinde bir erkek figürünün, bir ağacın ve ağaca tırmanan bir yılanın yer aldığı bir sahne bulunmaktadır. Sağ el tarafında da iki erkek figürü, yılan ve yine bir ağaç

⁷²⁵ Haspels, 1962: 287; Haspels, 1971: 352, 139.; BE 1972: 467; Drew-Bear, 1978: 34,4.; Drew-Bear ve Naour, 1990: 2030, dn. 466.

⁷²⁶ Mirbeau, 1906: 360,11.

⁷²⁷ Robert, 1955: 106,1.

⁷²⁸ Haspels, 1962: 285-286, 2 ve levha.76.

⁷²⁹ Schwabl, 1972: 299; MAMA 6: no: 360.4.

⁷³⁰ Haspels, 1962: 286; BE 1963: 262; Haspels, 1971: 354, 144; Drew-Bear ve Naour, 1990: 2029, dn. 465. Ayrıca bkz. Eraydın, 2002: 56-58 = μύσται Κοροσεανοὶ νεόβαχχοι ἑαυτῶν κὲ κόμηης Διὶ Διονύσῳ εὐχὴν. = μύσται Κοροσεανοὶ νεόβαχχοι kendileri ve köy adına Zeus Dionysos'a (bu) adağı (adadı).

⁷³¹ Bkz. yukarıdaki dn. 67.

ancak farklı bir grup içinde yer almaktadır. Arkasında bir krater içindeki şarap, üst tarafında bir bitki kemiren küçük bir keçi, ön tarafta ve akroteria arasında bir keçinin başı bulunur. Kenarlarında üzüm salkımları, arkasında bir büst yer almakta olup sunağın en tepesi hafif bir tümsek şeklindedir. Sunağı iki yılan çevreler durumdadır ve ön tarafta üzüm salkımını ısırırken buluşurlar. Sunak $\mu\acute{\upsilon}\sigma\tau\alpha\iota$ Κοροσεανοὶ νεόβαλχοι tarafından kendileri ve köy adına Zeus Dionysos’a adanmıştır. Aşağı Ilıca’daki diğer sunak eski bir Türk mezarında mezar taşı olarak kullanılmıştır. Ön yüzünün üst kısmında bir erkek figürünün kalıntıları vardır. Sağ elinde hafif kıvrılmış bir sopa ve solunda da yine düz bir sopa yer alır. İkincisi sıımlı bir kamçıya benzemektedir. Baş bir çift keçi boynuzuyla taçlandırılmıştır. Akroteria arasında küçük bir öküz başı bulunmaktadır. Yazıtta sunağın belli bir köyün (harfler kısmen zarar görmüş) $\mu\acute{\upsilon}\sigma\tau\alpha\iota$ ’ı tarafından sunağı Zeus Dionysos’a adadığından söz edilir. Burada aslında dört sunak (Avdan, Aşağı Ilıca ve bugün ikisi Bursa Müzesi’nde olanlar) bir grup oluşturmaktadır. Bunlardan Ayvalı ve Eskişehir’den gelmiş olan Bursa Müzesi’ndekiler Dionysos’a adanmışlardır. Diğer ikisi Zeus Dionysos’a adanmıştır. Hepsinin ortak özellikleri “Mystai” tarafından adanmış olmaları ve sunakları yaptırانların bildikleri sahneleri resmetmiş olmalarıdır. Nakoleia (Seyitgazi) Sarayören’den “falanca rahip, Agathopus hierophantes (gizemleri açıklayan rahip) ve Eutykhion Dionysos ayini (Σπείρα) başkanı (Σπειράρχης) iken Mystai, Dionysos’a (bu) adağı (sundu)” yazan üç yüzü yazıtlı bir diğer sunak⁷³² Drew Bear tarafından yayınlanmıştır. Phrygia platosu ve civarından üç tane daha adağın Dionysos ve Zeus Dionysos’a adandığını bilmekteyiz. Ancak bunlar “Mystai” loncaları tarafından adanmış değildir. İlki Akkaya ve Sabuncu Pınar arasındaki bir yerden bulunmuş olan bir sunak olup platonun kuzeybatısından Eskişehir’e getirilmiştir. Adak Dionysos’adır⁷³³. İkincisi de Kırka’da ele geçen bir sunaktır. Yine Dionysos’a adanmıştır⁷³⁴. Üçüncü sunak Phrygia platosunun günebatısına biraz uzak bir yerden Yukarı Porsuk Vadisi’nden gelmektedir. Burada “Ταταινήτων νεανία” Zeus Dionysos’a adak sunmaktadır⁷³⁵. Öte yandan buluntularda bizzat tanrı ya da atribütleri resmedilmiş olabilir. Sadece Mystai’in sunduğu sunaklarda, yani Bursa’daki Ayvalı ve Eskişehir sunakları ile Avdan ve Aşağı Ilıca sunaklarında tam bir oyun, bir tiyatro oyununun oynandığını anlıyoruz. Bunlar Phrygia platosunun kuzeydoğusundaki dağ köylerine özgü çok özel bir Dionysos kültüne işaret etmektedir. Bunların iki tanesi Dionysos’a diğer ikisi de Zeus Dionysos’a adanmış olup sahnelerde çok fark yoktur.

⁷³² Drew-Bear, 1978: 32,1; SEG 28 (1978):1187. Cephe A [— — — $\mu\acute{\upsilon}\sigma\tau\alpha\iota$][τ]αῖ Διονύ[σ]ω εὐχ[ί]ν. [[ε]ρατεύοντ[ος]], Cephe B ἱεροφαντοῦ[ν]||τος Ἀγαθό[πο]||δος, Cephe C [σπει]ράρχου Εὐ[τυχί]ονος.

⁷³³ Haspels, 1962: 287.

⁷³⁴ Op.cit.: no: 11.

⁷³⁵ Haspels, 1962: no: 12.

Olasılıkla aynı tanrıdan söz etmektedirler⁷³⁶. Bu tanrı eski yerel bir kùltten alınmış ve belki Roma Dönemi'nde yaygınlaşmıştır. Bu Phryg tanrısının karakteri, hem Dionysos hem de Zeus Dionysos isimlerini hak etmektedir. Sadece tanrı ve işi yapanlar değil aynı zamanda saldıran yılan, asma, ağaç ve otlayan keçi figürleri betimlemelerinin stel üzerinde sahnelen dramada özel rolleri olduğuna kuşku yoktur⁷³⁷.

Bu bağlamda Zeus zaman zaman tanrı Dionysos ile özdeşleştirilmiştir. Dionysos'a adanmış bu adak yazıtlarında yer alan yılanın mezara yönelik bir karakterinin olmadığı, Dionysiak karakterli olduğu ileri sürülmüştür. Zeus'un oğlu Dionysos'la ilişkisinin kökeninde Thrakia-Phrygia kökenli kùltlerinin olduğu düşünülmektedir⁷³⁸.

Synnada'da tepede ele geçen kireçtaşı ya da kabartma bir mermer blok üzerinde, tanrı Dionysos'a bir adak taşı mı yoksa ölen bir kişinin mezar taşı mı olduğu net anlaşılamayan levha üzerinde kırık olan kısma kadar görülebilen büyük harflerle DION yazısı dikkati çekmektedir. Fragment durumundaki taş üzerindeki yazıttaki⁷³⁹ yazı MAMA yorumcuları tarafından Διον[ύσωι(?) — — —] şeklinde tanımlanmıştır.

Synnada'da tanrı Dionysos'un varlığına ilişkin elimizdeki sınırlı sayıda epigrafik belgeye rağmen, tanrının ismini taşıyan Hellen kökenli Roma vatandaşlarının adına sıkça rastlanır. İki onurlandırma yazıtında⁷⁴⁰, bir bağış listesinde⁷⁴¹ Hellenistik dönem'den bir mezar yazıtında⁷⁴² ve yine Hellenistik Dönem Kos Adasındaki Asklepion Tapınağı'nda⁷⁴³ Halikarnassoslu olduğu anlaşılan ve yarışmalarda derece yapan Aithon adlı bir kişinin babasının adı olarak karşımız çıkar. Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde ise tanrı Dionysos'un kentte tapınımının olduğu belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Dionysos'un ön yüzde II. Faustina'nın büstünün yer aldığı bir sikkede arka yüzde tanrı, ayakta, sola dönük, asma yaprağı çelenkli, kısa khitonlu ve çizmeli, sağ elinde phiale, sol elinde thrysos tutar şekilde betimlenmiştir⁷⁴⁴. Lejantta ise ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΥΝΝΑΔΕΩΝ (Iulius Lukinos'un rahipliği sırasında) yazmaktadır. Lucius Verus'un imparatorluğuna ait bir sikkede⁷⁴⁵ de tanrı sekiz sütunlu tapınak içinde ayakta, sola dönük, asma yaprağı çelenkli, çıplak, sağ eli beline dayalı, sol elinde yere dayalı thrysos tutarken betimlenmiştir. Ayrıca

⁷³⁶ Haspels, 1962: no: 14.

⁷³⁷ Haspels, 1962: 285 vd.

⁷³⁸ Şahin, 2001: 43-44.

⁷³⁹ TEp.152.

⁷⁴⁰ TEp.39, 40.

⁷⁴¹ TEp.172.

⁷⁴² TEp.177.

⁷⁴³ TEp.184.

⁷⁴⁴ TNm.38.

⁷⁴⁵ TNm.39.

Maximinus Dönemi⁷⁴⁶ sikkeler kategorisinde değerlendirdiğimiz bir sikkede, ön yüzünde III. Gordianus'un sağa doğru bakan defne çelenkli, zırlı ve paludamentumlu büstü, arka yüzde ise Lucius Verus Dönemi sikkesinde olduğu gibi sekiz sütunlu bir tapınak içinde, ayakta, sağ elinde bir thyrsos ve sol elinde Romalıların patera'larına benzer bir libasyon kabı (sıvı sunu kabı) phiale'yi tutarken sağa dönük ve çıplak şekilde resmedilmiştir.

İmparator Hadrianus'un yunan kültürüne, Atina'ya olan hayranlığı, kendisine karşı Hellenistik doğuda özel bir ilginin odağı olmasına vesile olmuştur; ziyaret ettiği her kent tarafından memnuniyetle karşılanmış, adına Pythia, Eleusinia ve Panathenaia festivalleri düzenlenmiştir. İmparator'a tanrı Dionysos'un yeryüzündeki vücut bulmuş hali olarak saygı gösterilmiş ve *Neos Dionysos* olarak tanımlanmıştır. Dionysos'un insanlara neşe ve refah getirdiğine inanıldığından Hadrianus da doğuya yaptığı gezide uğradığı yerlere neşe ve refah getirmiştir. Dionysos ritüellerini dramatik ve müzikal bir topluluk olarak icra eden sanatçılara seleflerinden bazıları tarafından bağışlanan ayrıcalıklar, Hadrianus tarafından korunmuş ve sağlamlaştırılmıştır. Traianus'un Pergamon'da Zeus ile ortak *patron* olarak kabul görmesine benzer bir ilişki Hadrianus'un Dionysos ile ortak bir *patron* olarak kabulünü sağlamıştır⁷⁴⁷.

Hadrianus Dönemi'nde *kistophoros*'ların basımı 129 yılından itibaren artmış ve Asia Eyaleti'nde en az on beş kentte basılmıştır. Bu *kistopohoros*'larda Hellenistik Dönem yunan pantheonun'un tanrı ve tanrıçaları resmedilmiştir. Bu uygulamanın amacı, Hadrianus'un hem adına düzenlenen festivallerin yanısıra sikkelerle de Hellenistik Dönem ilahlarını yücelterek öne çıkarmak istemesi hem de politik alanda kentlerin büyük yunan birliğinin üyeleri olmaları dolayısıyla kendisine ve Roma'ya olan bağlılıklarını perçinlemeyi hedeflemesiydi⁷⁴⁸.

Ramsay, III. Gallienus'un saltanat yıllarına ait pek çok sikkede⁷⁴⁹ Synnada'nın ya da Hadriania Panathenaia oyunlarının yeniden anıldığını belirtmektedir. Hadrianus'un Synnada'yı muhtemelen İ. S. 117 yılının sonlarında Ankyra ve Metropolis üzerinde Roma'ya giderken ziyaret ettiğini düşündüğünden Panathenaia epitetinin imparatorun Atina, Eleusinia ve Panathenaia'ya karşı sonraki sevgisi ile hiç bir bağlantısının olmadığını, tersine Synnada oyunları ile ilgili var olan epitetin zeytin ve zeytin tanrıçası Athena ile bağlantısının olabileceğini, Hadriania'nın, Roma'nın Asia'ya girmesinden önce synoikismos *patron*'u *Ζεὺς Πάνδημος* ile bağlantılı başka bir yerel isim olan *Δία Πανδήμια*'nın yerini aldığını ileri sürmektedir⁷⁵⁰. Yazar Zeus, Athena veya atribütü (sembolü) baykuş'un en erken Synnada

⁷⁴⁶ TNm.54.

⁷⁴⁷ Kaya ve Özcan, 2016: 506.

⁷⁴⁸ Op.cit.: 505.

⁷⁴⁹ Gallienus Dönemi'nde Synnada'da gladyatör dövüşleri, festivaller düzenlendiğini belgeleyen sikkeler için bkz. TNm.59, 60, 64, 66, 67.

⁷⁵⁰ Ramsay, 1967: 250-251.

sikkelerinde Augustus'tan itibaren görüldüğünü, Demeter gibi bağlantılı sikke tiplerinin sayılmadığı takdirde BMC'de 73 sikkenin 38'de biriyle veya başkasıyla yer aldığını ifade etmekte ve Phryglerin ana tanrıçası Kybele'nin sikkeler üzerinde hiç görünmemesinin, barbar bir Phryg olarak değerlendirildiğinden değil tamamen Hellenleştirilmesiyle gurur duyulduğunun bir kanıtı olarak görmektedir⁷⁵¹. Ancak kentin sikkelerini derleme çalışmamız sırasında gördük ki Roma Dönemi İmparator portreli sikkeler kategorisinde incelediğimiz Hadrianus Dönemi'nden bir sikkenin ön yüzünde Hadrianus'un sağa bakan defne çelenkli başı ile AYT TP AΔPIANOC lejantı; arka yüzde ise CYNNAΔEΩN lejantının çevrelediği, yüzü sola dönük tahta oturur vaziyette phiale ve asa tutan Kybele, tahtının iki yanında birer aslanla resmedilmiştir⁷⁵².

Kent sakinlerinin inanç uygulamalarına tekrar dönecek olursak olasılıkla İ. S. 130-200 arasına tarihlenebilecek Zeus'a ithaf edilmiş bir adak yazıtı içeriği bakımından önem taşımaktadır. Stel üzerinde *Saroualı Papylos oğlu Karikos ve Saroualı Pankrites kızı Papia ve Dokimeionlu Papias Zeus'a (bu) adağı (sundu- adadı)* yazmaktadır. Yazıttan her ikisinin de Saroualı oldukları anlaşılan karı koca ile Dokimeionlu sanatçı Papias'ın Zeus'a ithafı niteliğiyle sunak Ramsay'a göre; Kappadokia eyaleti oluşumu Roma topraklarında tüm yol ağını düzenlediği İ. S. 72 den sonra dikilmiş olmalıdır. Çünkü Kappadokia eyaleti İ. S. 17 Tiberius'un saltanatından İ. S. 72 yılı Vespasianus Dönemi'ne kadar Kappadokia tam anlamıyla imparatorluk eyaletinde değildi. Bölge, imparatorun yönetimini elinde tutan bir procurator tarafından yönetilen bir imparatorluk mülküydü. Yazı stilce İ. S. 2. yy.'ı gösterir. Ov'nın kullanımı İ. S. 200'den önceki bir tarihi desteklemektedir. Bu nedenle sunağın İ. S. 3. yy.'a ait olmasını önermemizi destekleyecek bir veri bulunmaktadır iddiasında bulunmaktadır. Ayrıca sunağın ithafçılarından birisinin Dokimeionlu bir taş ustası olması ve yazıtın Synnada'da ithaf edilmesine nedeniyle coğrafi koşullar göz önünde bulundurulacak olursa eşinin ticari işleri dolayısıyla bu zamanda bir kadının tek başına yolculuk yaparak Synnada'ya giderek eşiyle birlikte sunuda bulunmasındansa – ki karı koca Kappadokialı kişilerse o zaman Aquae Servenae'da kendi yerel tanrılarına neden dua edip adakta bulunmuyorlar sorusunu haklı olarak ortaya atmaktadır – Papia'nın Synnadalı olması gerektiği şeklinde bir hipotez geliştirmiştir. Ramsay, yeni evlenen çiftten Papia'nın eşinin memleketine gittiğini ve artık evlilik sözleşmesi gereğince erkeğin nüfus kaydının olduğu Saroua olması dolayısıyla Serveneli görüldüğünü; ortak tanrılarına, başka tanrıların altında yeni bir toprakta yaşamak için ayrılmadan evvel memleketinin tanrısına hitap eden bir sunakla son görevini ifa ettiklerini ima etmektedir. Ayrıca aynı kentten olmayan, akraba bile olmayan anıtı yapmış

⁷⁵¹ Ramsay, 1967: 251.

⁷⁵² TNm.30.

Dokimeionlu Papias'ın duaya katılarak çiftle ilişkilendirilen yetenekli bir mermer işçisi olduğunun altını çizmiş, ilk niyetin babalarının isimlerini ihmal etmek istemelerine karşın İ. S. 130-200 yılları arasında ivme kazanan Romanizasyon süreciyle gelişen birlik, barış ve dayanışma duygusunu yoğunlaştırmak amacıyla her iki babanın isminin de yukarıya eklendiğini belirtmiştir.

S. Mitchell, Zeus Bronton, Zeus Bennios, Men, Theos Hypsistos, Hosion kai Dikaion, Papas ve diğerlerinin Phrygia şehirlerinin ortak dini kültürünü oluşturan yerleşik kültler olduğunu, her şeyden önce Zeus'un Aezanoi'deki göz kamaştırıcı ve önemli kültünün, başka yerlerde gerilemeye başlayan pagan kültüre devamlı olarak bağlı kalmayı sürdürdüğünü ve Drew-Bear'a atfen Aezanoi ve Dorylaion'daki Phryg kültürlerinin birbirleriyle pek çok ortak noktası bulunmakla birlikte Aezanoi'nin yerleşik pagan karakterinin sadece doğuda değil fakat aynı zamanda batı komşuları, Kadoi, Synaos ve Phrygia Ankyra'sında güçlü erken Hristiyan cemaatlerin olması nedeniyle daha da keskin bir rahatlama içine bile girmiş olduğunu savlamaktadır⁷⁵³.

Synnada egemenlik alanı içinde tapınımının olduğu anlaşılan bir diğer tanrı, tanrı Apollon'dur. Efeköy'den ele geçen üç adak yazıtından birisi üzerinde adı anılmasa da muhtemelen tanrı Apollon'a ithaf edilen bir adak yazıtında⁷⁵⁴ “*Klearkhos ve erkek kardeşleri Glykon ve Appas çocuklarının esenliği için koruyan tanrıya (bunu adadı)*” ifadesi yer almaktadır. Calder, taş üzerindeki ΠΠΟΕΤΑ'nın προστατήσαντι olmasındansa προ(σ)τάξαντι olmasının daha olası olduğunu ve κατὰ κέλυσιν kalıbına uyduğunu ve dolayısıyla da adına adak yapılan tanrının muhtemelen Apollon olduğunu ileri sürmektedir. Calder 1911 yılında aynı köyde bulduğu bir diğer yazıttaki⁷⁵⁵ κατὰ χρησμόν Ἀπόλλωνι (kehanet uyarınca Apollon'a) ifadeli yazıta atfen böyle bir çıkarımda bulunmuştur⁷⁵⁶. Yazıtta “*Marcus Aurelius Aleksandros ve Flavia Pola*⁷⁵⁷, *Aurelius Antiokhos'un oğlu için kehanet uyarınca Apollon'a (bunu adadı)*” diye yazmaktadır. Tanrı Apollon'un Efeköy'de tapınımının olduğunu belgeleyen ve tanrının kült alanının varlığına somut bir şekilde temellendirecek nitelikteki diğer adak yazıtında⁷⁵⁸ Onesimos'un oğlu rahip Menophilos ve Mamme kendi esenlikleri için

⁷⁵³ Mitchell, 1993(b): 62. Drew-Bear'a atıf için bkz. Op.cit.: 62, dn. 54.

⁷⁵⁴ TEp.47.

⁷⁵⁵ TEp.51.

⁷⁵⁶ MAMA 4: 49(a).

⁷⁵⁷ Ramsay'e göre M. Aur. Aleksandros Synnada'da ikamet ediyordu ve TEp.44. bahsi geçen Aleksandros adında başka bir oğlu vardı. Flavia Pola (Polla), Flavius hanedanından bir imparatorun civitas (yurttaşlık) alan bir ailenin üyesi idi. Ona proconsul Q. Roscius Pompeius Falco'nun karısı Sosia Polla'nın ismi verildi. Sosia Polla kocasının görev yılı yak. İ. S. 128'de öldü. Flavia Polla muhtemelen o yılda doğmuştu. Oğlu Antiochus daha genç bir oğuldu. Kadınlar genellikle genç yaşta evleniyordu. Bu aile en büyük oğlu için erkeklerin koruyucusu olarak bu ismi seçerek Aleksandros adını kullandı. Aile diğer rahip aileler gibi tanrıların soyundan geliyordu. Bkz. Ramsay, 1967: 257, no: 250.

⁷⁵⁸ TEp.58.

Apollon'a adak sunmuşlardır. Politeist bir inancın olduğu ve Hellenistik köklerle bağlantıyı dinsel temelde de sürdüren koloni sakini kentin (Synnada'nın) bir köyünde hangi tanrının rahibi olduğu kesin olarak anlaşılamasa da yazıt bize köy sakinlerince atalarının inancına olan saygının gereği tanrı Apollon'a kurtarıcı ve koruyucu gözüyle bakıldığını ve tapınıldığını net olarak kanıtlamaktadır. Daha somut şekilde Apollon'un kült alanının olduğunu Ramsay dillendirmektedir. Ramsay, doğudaki vadide Kara Arslan mülkünün sahibi mevlevi dervişlerinin başı Çelebi Efendi'ye izafeten Effendi'nin köyü anlamına gelen Efeköy'de tanrı Apollon Asklepios'un deniz seviyesinden 1500m.⁷⁵⁹ yukarıdaki bir zirvede Pergamon'un etkisiyle oluşturulmuş bir tapınağı olduğunu ve burasının gerçek bir sağlık tesisi olması dolayısıyla tanrının tek başına neden olduğu vebayı iyileştirebilen bir sağaltım tanrısı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Ramsay, bu nedenle de tanrı Apollon'un sikkelerde Asklepios olarak temsil edildiğini ileri sürmüş sikkelerin Pergamene Asklepios'a değinirken gerçek kültün daha eski Apollon'u muhafaza ettiği de yazar tarafından vurgulanmıştır⁷⁶⁰.

Efeköy'den Afyonkarahisar'a taşınmış beyaz mermerden küçük bir adak steli⁷⁶¹ *büyük anne, nine* anlamına gelen (Μάμη) Mamme isimindeki bir kadın tarafından tanrıça Hekate'ye çocukları için adak olarak sunulmuştur. Ramsay Efeköy'deki tapınakta Apollon ile ilişkilendirilen tanrıçanın Hekate olarak Hellenize edildiğini ileri sürmektedir. Yazar, ne Apollon'nun ne de Hekate'nin Synnada sikkelerinde görülmediğini bunun yerine Asklepios ile Hygieia'nın yer aldığını ve bunun da Pergamon etkisinden kaynaklı olduğunu belirtmektedir⁷⁶². Ancak son zamanlardaki keşifler sayesinde Roma Dönemi imparator portreli sikkeler kategorisinde ele aldığımız Marcus Aurelius Dönemi⁷⁶³ (İ. S. 161-180) ile Caracalla Dönemi⁷⁶⁴ (İ. S. 211-217)'ne ait tanrı Apollon'a ait sikkelere ulaşılmıştır.

Mitchell, Prymnessos'da ana tanrıça'nın Adalet "Dikaiosyne/Δικαιοσύνη" olduğunu ve Synnada da bir Hygieia/Υγίεια ve Sophrosyne/Σωφροσύνη rahibi bulunduğunu ima

⁷⁵⁹ Afyonkarahisar Demiryolu, deniz seviyesinden 3350 feet (1116m.), Synnada ise 3740 feet (1246m.) yukarıdadır.

⁷⁶⁰ Ramsay, 1967: 257. Bilindiği üzere Asklepios tanrı Παῖάν-Paian/Παιήων - Paieon/Παιών - Paion lakaplı tanrıların doktoru Apollon'un oğludur ve Hellen dünyasında hekim ya da hekimlik tanrısı olarak bilinir. Bkz. Apollon'un tanrı Hades'i iyileştirmesi konusunda Hom. *Ilias*: V.401- 404; Ares'i iyileştirmesi konusunda V.899-906. Romalılar Asklepios'a Aesculapius derlerdi, Mısır'da ise Serapis ile ilişkilendirilmiştir. Asklepios adına kurulan tapınaklara "Asklepieion" denir. Tanrının atrübütleri yılan, horoz, asa ve kupadır. Bkz. Schmidt, 2004: 57-58; Χυτήρογλου, 2011:124; Uzel, 1996: 116. Özer, *Aizanoi'dan Horozlu Mezar* adlı makalesinde khthonik (yeraltına ilişkin) bir figür olan horoz'un antik yunanda sağlık tanrısı Asklepios ile şarap tanrısı Dionysos'un kutsal hayvanı olduğunu ve Perslerde de Mithras gizem tapınıminin sembolü olarak karşımıza çıktığını ifade etmektedir. Konu ile ilgili daha fazlası için bkz. Özer, 2016: 6. Ayrıca, Ελενη Σκαλτσα, *Ιστορία της Φαρμακευτικής/Εczacılığın Tarihçesi* isimli kitabında Asklepios'un sembolleri arasında çeşitli farmasötik aletler, el yazması parşömenler, tabaklar veya kitaplar, ikiye katlı kağıtlar, pusulalar, şişe, vantuz, asa, bakteri vb. bulunduğunu belirtir. Bkz. Σκαλτσα, 2015: 84.

⁷⁶¹ TEp.57.

⁷⁶² Ramsay, 1967: 258.

⁷⁶³ TNm.35.

⁷⁶⁴ TNm.43.

etmektedir⁷⁶⁵. Mitchell'in atıf yaptığı yazıttan⁷⁶⁶ anlaşıldığı kadarıyla halk, kentteki her iki tanrıçanın da başrahipliğini (Sacerdos Maximus) yapan Herodoros oğlu Artemon'u onurlandırmaktadır. Öyle anlaşılmaktadır ki Efeköy dışında tanrı Apollon'un sağaltım gücüne olan ihtiyaçtan dolayı Apollon'un oğlu Asklepios'un kızı Hygeia'dan da bir esenlik beklentisi oluşmuş ve onun onuruna da kentte bir tapınak inşa edilmiş olmalıdır. Halk tarafından çok sevilip sayıldığı anlaşılan Artemon'un, dinsel görevi yanında aynı zamanda bir kamu görevi olan *gymnasiarkhos*'luk görevini de ifa ettiği anlaşılmaktadır. Bu da bize Hellen kolonizasyonu sürecinde kentin idare yapılanmasında önemli bir aşama kaydettiğini ve Roma imparatorluk sürecinde de bunu koruduğunu belgelemektedir.

Hygeia'nın Apollon ile birlikte kentte tapınım gördüğünü kanıtlayan İ. S. 3. yy. başlarında Septimius Severus (İ. S. 193-211) ve eşi Iulia Domna Dönemi'ne ait sikkeleri⁷⁶⁷ mevcuttur. Bu sikkelerde ön yüzlerde imparator ve eşi Iulia Domna'nın büstleri yer almakta, arka yüzlerde ise Apollon ve Asklepios'un kızı Hygeia ayakta ve aralarında erkek kardeşi Telesphoros resmedilmiş şekilde betimlenmiştir. Lejantta ise CYNNAΔΕΩΝ yazısı dikkate çekmektedir. Ayrıca pseudo otonom sikkelerden Antoninus Pius Dönemi'nden bir sikkede⁷⁶⁸ de ön yüzde IEPA CVNKAHTOC lejantının çevrelediği yüzü sağa dönük, giyimli genç Senato'nun büstü, arka yüzde CVNNAΔΕΩΝ lejantının çevrelediği, Asklepios, ayakta, başı sola dönük, himationu sol omzundan aşağı sarkar şekilde, sağ eliyle yere dayalı yılanlı bir asa tutar halde betimlenmiştir.

Tanrı Apollon'a Eskişehir Nakoleia (Seyitgazi) civarında da yoğun, korkuyla karışık bir saygı'nın (Lat. Vereor: Saygı göstermek, hürmet etmek) gösterildiği anlaşılmaktadır. Asklepios oğlu Asklepios tanrı Apollon'a (bu) adağı (sundu) yazılı Nakoleia (Seyitgazi) Büyükdere'den bir adak yazıtı⁷⁶⁹ tanrı Apollon'a ithaf edilmiştir. Ayrıca, Apollon'a Nakoleia (Seyitgazi) Kuyucak'tan İ. S. yak. 212-250 arasına tarihli bir adak yazıtında⁷⁷⁰ tanrı Apollon, Zeus Bronton ile birlikte anılmaktadır. Yine bir diğer adak yazıtında⁷⁷¹ tanrı Apollon'un adının Men Uranios ile birlikte geçtiği görülmektedir.

Synnada kentinin sikkeleri içerisinde Apollon-Zeus ikilisinin bir arada olduğu Roma İmparatorluk Dönemi imparator portreli sikkelerden tek bir tane⁷⁷² vardır, o da imparator

⁷⁶⁵ Mitchell, 1993 (a): 191.

⁷⁶⁶ TEp.43.

⁷⁶⁷ TNm.41, 42.

⁷⁶⁸ TNm.83.

⁷⁶⁹ Drew-Bear, 1978: 42,9; SEG 28 (1978): 1173. Ἀσκληπιὸς Ἀσκληπιουῦ θ<ε>ῶ|Ἀπόλλωνι εὐχὴν. = Asklepios oğlu Asklepios (bu) adağı tanrı Apollon'a (sundu).

⁷⁷⁰ MAMA 5: 181 = Αὐρ. Ἀσκληπιάδης Μηνοθέμιδος ἱερεὺς Διὶ|Βροντῶντι|καὶ Ἀπόλλωνι εὐχὴν. = Menothemis oğlu rahip Aurelius Asklepiades Zeus Bronton'a ve Apollon'a (bu) adağı (sundu).

⁷⁷¹ Drew-Bear, 1978: 29,2; SEG 28 (1978): 1174; MAMA 5: 150 R 7; CMRDM 1: 92.

⁷⁷² TNm.35.

Marcus Aurelius Dönemi'ne aittir. Ön yüzde, Marcus Aurelius'un sağa dönük büstü ve nokta bordür içerisinde AV KAI M AV ANTΩNINOC lejandı, arka yüzde Apollon sağa dönük, ellerinde plectrum ve lir ve tahtında sola dönük oturmuş Zeus, ellerinde patera ve uzun bir mızrak tutmaktadır. Nokta bordür içerisinde ise CYNNAΔEΩN IEP[ΑΠΟΛΙ?] OMONOIA (Synnadalıların ve Hierapolislilerin Birliği) lejandı yer alır. Ramsay burada birlik üyesi olarak geçen IEP[ΑΠΟΛΙ?] lejandındaki kent adının Hierapolis yerine Glaukos Vadisi'ndeki Hieropolis olduğunu savlamaktadır⁷⁷³. Roma İmparatorluk Dönemi'nden diğer bir sikkede⁷⁷⁴ ön yüzde Caracalla'nın defne taçlı sağa doğru bakan büstü ve AVT KAI AVA- AN[] lejandı ile arka yüzde Apollon ayakta sağa dönük elinde bir dal tutarken betimlenmiştir.

Kentte tapınımı olduğunu bildiğimiz bir diğer kült de Artemis'dir. Tanrıçanın Atlıhisar'da ele geçen sol ve üstten kornişli beyaz mermerden isimsiz bir adak steli parçası⁷⁷⁵ üzerindeki sağ yan ve aşağısı kırık, çıplak kadın figürü olasılıkla sadaklı Artemis diye değerlendirilmektedir. Belden aşağısının kırılmış olduğu anlaşılan çıplak kadın figürünün yüzü sol yana bakar vaziyette ve aşınmış haldedir. Saçları göğsüne kadar inmekte, sağ kolu beden hizasında, sol kolu ise dirsekten kırılmıştır. Tanrıçanın kült alanının olduğunu bildiğimiz Efeköy'den “kulak veren” epitetiyle praenomen'inden Romalı vatandaşlığı elde ettiği anlaşılan Aurelius Agatheinos adındaki bir köylü tarafından tanrıçaya bir adak⁷⁷⁶ sunulmuştur. Yazıtta *Aurelius Agatheinos (bunu) kulak veren Artemis için dikti (adadı)* yazmaktadır. Synnada'dan altı ve üstü kırık kireç taşından bir mezar stelinin alınlığında⁷⁷⁷ tanrıçanın kült ismi olabilecek (Έλαφοφόρος = geyik taşıyan)⁷⁷⁸ ile benzerlik taşıyan isme sahip El?aphophoros adlı bir sakin ve eşi Nike, çocukları için bir mezar anıtı yaptırmıştır. Bilindiği üzere şiirde Έλαφηβόλος (geyikleri kovalayan, izleyen, avlayan) ya da Έλαφία epitetiyle tanınan tanrıçanın Şubat ayının bir kısmı ile Mart'ın ayının gün ekinoksuna yakın zamanına kadar süren Έλαφηβολιών - ὄνος (erkek geyik avlama) ayının altısında tanrıça Artemis onuruna Hellas'ın her tarafında Έλαφηβόλια festivalleri gerçekleştirilirdi⁷⁷⁹. Olasılıkla da Hellenistik Dönem'den başlayarak özellikle Hadrianus'un doğuya yaptığı seferle Küçükasya'da yoğunlaşan yerel halkın Roma'ya bağlılığını pekiştirmeye ve memnuniyetini arttırmaya yönelik Hellenistik kültürel faaliyetli Romanizasyon sürecinde Synnada'da ata kültü Artemis'in festivalinin kutlamaları da yapılırdı. Bu bağlamda yerel Yunanlı halktan insanların bu kültle olan ilişkisini gösterir nitelikte isimler taşıması çok doğaldır. Gerek

⁷⁷³ Ramsay, 1890: 14.

⁷⁷⁴ TNm. 43.

⁷⁷⁵ Tablo 12. Fig. MAMA 4: 50.

⁷⁷⁶ TEp.48.

⁷⁷⁷ TEp.87.

⁷⁷⁸ Έλαφοφόρος = ή Έλαφος (geyik) + φόρος < φέρω (taşımak) fiilinden oluşturulmuş compositumlu bir isim.

⁷⁷⁹ Donnegan, 1842: 543; Χυτήρογλου, 2011: 234.

bölgesel gerekse bir kentte ya da o kente ait köylerde tanrı ya da tanrıçanın niteliğini ortaya koyacak çeşitlilikte epitetler altında tapınım gördüğünü biliyoruz. Örneğin, özellikle Phrygia’da Zeus’un çok sayıda ve farklı epitle anıldığı, hatta tanrıya tapınımında dağ sırtlarındaki köyler arasında bile farklılık gösterdiği bilinmektedir⁷⁸⁰.

Artemis’in ismi, Synnada kentinden bir yurttaşın adının geçtiği Pisidia’dan bir bağış listesinde⁷⁸¹ de karşımıza çıkmaktadır. Bu da bize tanrıça ve kültüne olan saygı ve sevginin sadece Phrygia ile sınırlı olmadığını, Phrygia’ya yakın bir bölge olan Pisidia’da da varlığını kanıtlayan belge niteliği önem arz etmektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki yukarıda epiteti ifade edilmeyen ancak Zeus Pandemos ile karakterize edebileceğimiz Zeus Dionysos ve tanrı Pan’ın da yer aldığı bir altarın dört yüzünden birisi üzerinde sahnelen atlı figürü, Pisidia Antiokheia’sında Strabon’nun iki tapınağı olduğunu söylediği Men Askaenos tapınağı ile ilişkisi varmış gibi gözükmemektedir. Bilindiği üzere Tanrı Men Orta Anadolu’nun her yerinde tapınımı olan bir tanrıydı.

Tanrı Men paralar ve kabartmalar üzerinde genellikle bir külahı ve peleriniyle, omuzlarının arkasında yükselen bir ay, bir çam kozalağı taşıırken ve sıklıkla bir horozla betimlenmiştir. Çoğu defa yükselen bir ay’la tanınmaktadır⁷⁸². Kült merkezi Anadolu’nun pek çok yerine dağılmıştı. Pontus Kabeira’da⁷⁸³ Pharnakes’in Men Tapınağı vardı. Laodikeia ile Karura arasında çok saygı duyulan Men Karus⁷⁸⁴ Tapınağı bulunuyordu. Merkezi Lydia’da tanınmış tapınakları vardı ve önemseniyordu. Sıklıkla orada Anaëtis ya da Artemis Anaëtis ile birlikte anılıyordu⁷⁸⁵. Onun köylerdeki tapınakları otoritenin esas odağıydı ve tanrıların yargıları doğrudan sakinlerinin yaşamlarını yönetiyordu. Anadolu’da onun en önemli konutu Pisidia Antiokheia (= Yalvaç)’sındaki Men Askaenos⁷⁸⁶ tapınağıydı. Burada o, koloninin baş tanrısı Patrios theos (baba tanrı) diye selamlanıyordu. Strabon’a göre iki tağınağı vardı. Biri şehrin yakınında, diğeri ise kentin içinde. Tapınaklardan ilki şehir merkezinden yaklaşık dört km güneydoğusunda bulunan Karakuyu adındaki bir tepelikte, diğeri ise Sağır’daki “Xenoi Tekmoreioi ” organizasyonu ile özdeş olmalıdır. S. Mitchell, Men kültüyle ilintili olarak değerlendirdiği bu yapı ve kült organizasyonunun Sultan Dağı eteklerinde Pisidia Antiokheia’sının kuzeybatısındaki Sağır köyünde ya da yakınında konumlandığını ve inançlarına odaklanmayı teklif eden *Tekmor* olarak adlandırılan sembolün bir muamma olmaya devam ettiğini vurgulamaktadır. Yazar, ayrıca önemli bir üçüncü yüzyıl yazıt dizisinin

⁷⁸⁰ Bkz. Eraydın, 2002: 29-90.

⁷⁸¹ TEp.167.

⁷⁸² Erzen, 1953: 6.

⁷⁸³ Strab., *Geogr.*, XII. 3. 31.

⁷⁸⁴ Op.cit.: XII. 8. 20.

⁷⁸⁵ Erzen, 1953: 9-10.

⁷⁸⁶ Mitchell, 1993(b): 24.

derneğin Artemis'e ibadet ettiğini gösterdiğini ileri sürmektedir. Derneğin üyeleri konusunda ise esas olarak Kuzey Pisidia ve Güney Phrygia topluluklarından yani Beyşehir Gölü'nün güney ve doğusundaki Malos ve Adada gibi şehirlerden ve kült merkezinin arasında bulunduğu Antiokheia ve Apollonia topraklarından; ve toprakları Sultan Dağı'nın kuzeyinde bulunan Synnada, Metropolis, Prymnessus, Lysias ve Philomelion gibi şehirlerden geldiğini söyleyerek tanrıya olan sevgi ve saygıdan kaynaklı tapınım ve inanç alanının sınırlarını çizmektedir⁷⁸⁷.

Mitchell, yerli halkın ana kutsal tanrı Men'in yöredeki Romalı göçmenler için bile öncelikli olduğunu vurgulamış, civardaki köylerde ölümsüz tanrıları onurlandıran ve kılıç sallayan bir veya daha fazla atlı figürü betimleyen ithaf yazıtlarının Philomelion ile Antiokheia bölgesindeki Sultan Dağı'nın doğu ve batı yanına özgün yerel seriler olarak dağıldığını ileri sürmüştür. Antiokheia topraklarındaki Eyüpler'den bir dizi metnin ve muhtemelen hepsi Philomelion'dan ve civar topraklardan gelen yazıtlarla, Yalvaç Müzesi'nde yayınlanmamış Antiokheia bölgesinden gelen diğer yayımlanmamış yazıtlar da dahil *Theoi Basileioi* olarak kılıç taşıyan atlı tanrıları tanımladığını ifade etmiştir⁷⁸⁸.

Pisidia Antiokheia'sında (= Yalvaç) tanrı Men'in kült alanı İ. Ö. 2. yy.'ın ikinci yarısında inşa edilen iki tapınağı içine almaktadır. Men'in bizzat tapınağı hermogenik tarzda inşa edilmiş bir İon binasıydı. Çevresi temenosla kaplıydı. Tapınanlara ziyafet vermek için

⁷⁸⁷ Mitchell, 1993(b): 16; Tanrının diğer epitetleri ve Roma Dönemi'ndeki yayılım alanı konusunda detaylı bilgi için bkz. Eraydın, 2002: 13; İ. S. 250 ile 315 yılları arasında bir zamanlar Pisidia Antiokheia'sının tanrısına ait olan ve İ. Ö. 25 yılından beri Roma imparatorluğunun imparatorluk mülkü olan arazileri üzerinde yeni dine direnmek için diğer bazı şeylerin yanı sıra ara sıra kutsal ortak yemekler düzenlemek gayesiyle imparator kültü ve eski yerli tapınımında birbirine bağlanmış Tekmorla adlı bir birlik ya da kardeşlik cemiyeti vardı. Bu tür dernekler pagan yaşamında son derece yaygındı ve her dönem Anadolu toplumunun özel bir niteliğiydi. Bu Antiokheia toplumunda Tekmorla dostlarının özel nitelikleri vardı. Biri evrensel olmayı amaçlıyormuş gibi çok geniş bir karakterde olması diğeri de üyelerinin Tekmor veya gizli bir işaretle birbirlerini tanımlarıydı. Argümanımın dayandığı en çarpıcı detay, başkaca bilinmeyen bir Yunanca fiilin, garip participium'u (Τεκμορεύσας) idi. Bu Τεκμορεύειν sözcüğünün bulunduğu zaman ve yerin bir buluşu olması gerektiğini savundum, çünkü Galatia Phrygia'daki imparatorluk mülklerinde hüküm süren koşullar göz önüne alındığında, bu yeni elde edilen kelimenin Hristiyan karşıtı canlanma ile bağlantılı olması ve derneğin törenlerine zorla uyumu belirtmesi gerekiyordu der Ramsay, ayrıca önerdiği teorisinin açık olduğu ve arkadaşları tarafından mektuplarda ve konuşmalarda ifade edilen bir başka eleştiri, eleştiride bulunanların gerçek varlığını kabul etmekle birlikte Τεκμορεύειν fiilinin "Tekmoreia derneğinde resmi olarak hizmet etmek" anlamına geldiğini kabul etmiyor oluşları olduğunu ifade etmektedir. Eleştiri getirenlerin daha ileri keşif kanıtlarını beklemekten başka yapacakları bir şey olmadığını dillendirir. 1911 yılında Antiokheia ve çevresindeki sekiz gün geçirmeleri umduklarının çok ötesinde keşifle sonuçlanmış ve keşiflerinin raporları Bayan M. M. Hardie ve kentin yazıtlarının Bay Calder tarafından yayınlanacağını ifade edilmiştir. Yazar pek çok şüphenin 1911 yılındaki keşifle dağıldığını ve Τεκμορεύσας participium'unun bir düzineden fazla yazıtlarla kanıtlandığını, bir dağın tepesinde, gökyüzüne açık (duruma uygun olarak) ve "kutsal yeri" çevreleyen bir duvarla çevrili büyük bir sunağı olan Antiokheia tanrısı Men'in antik kutsal yerini bulmak için çok şanslıydık diye heyecanını dile getirir. Yazıtlar İ. S. 300'e doğru Geç Roma Dönemi'ne aittir ve şimdiye kadar Yunancada bilinmeyen bu fiilin, paganın yeniden canlanması sırasında Pisidia Antiokheia'sında ve yakınında ortak kullanıma girdiği konusunda tartışmanın başlaması gerektiği bir gerçek olarak ele alınmalıdır diye iddialı bir sav ortaya atmaktadır. Ramsay, 1911: 177-181. Terimin anlamına ışık tutacak örnekler ve daha fazla bilgi için bkz. Op.cit.: 182-186.

⁷⁸⁸ Mitchell, 1993(b): 29.

tasarlanmış yirmi kadar oikoi ya da ev vardı ve ayrıca festival zamanı oyunların oynanması için küçük bir stadium yer alıyordu⁷⁸⁹. İçinde ve dışında tanrının adının yazılı olduğu ya da adsız pek çok adak yazıtı mevcuttur⁷⁹⁰. Men Askaenos kültü kent sınırları dışına taşarak Aphrodisias'da, Eumeneia'da, Sebaste'de, Phrygia'daki Appola kentinde, Laodikeia katakekaumene'de adak yazıtlarında kendini göstermiştir. Yine koloniyle uyum bağlarından yararlanan Antiokheia'nın doğu komşusu olan Pappa Tiberiopolis paraları üzerinde de Men Askaenos tipleri betimlenmiştir⁷⁹¹. Tanrının epitetleri Men Askaenos, Tyrannos (hükümdar, efendi Men), Khthonios (yer, toprakla ilgili) ve Katakthonios (yeraltı ile ilgili) olarak görünmektedir. Ölülerin ve mezarların koruyucu tanrısı olduğu Pisidia, Lykaonia, Isauria'daki yazıtlardan anlaşılmaktadır⁷⁹². Ayrıca Theos Epekoos (yakarılara kulak veren), Megas (büyük), Ouranios (gök), Epiphanes (görkemli, yüce) unvanları yanında Attaleia ve Anaboura'da Phosphoros (ışık saçan), Antiokheia'da Hemontheos Patrios (önder baba) diye tanımlanmıştır. Phrygia ve Lydia'daki kitabelerde de Horophylax (dağların bekçisi), Hosios kai Dikaios (kutsal ve adil), Soter (kurtarıcı) gibi unvanlar yakıştırılmıştır. Yunanca eril tekil genitive şekliyle türetilmiş ve olasılıkla Men tapınaklarının inşasını yapan kişiler olduğu anlaşılan unvanlar da bulunmaktadır. Örneğin; Men Pharnakou, Men Karou, Men Tiamou, Artemidorou gibi. Ayrıca tanrının bulunduğu yere göre isim aldığı görülmektedir, Askaenos, Kamareites, Kaualenos, Labanes, Andonenos vb. gibi⁷⁹³.

Tanrının zaman zaman Attis ile Sabazios ve Anaeitis ya da Artemis Anaeitis ile birarada görülmesi üzerine çeşitli yorumlar yapılmakla birlikte bu olsa olsa synkretizmden öteye gidemez. Mezopotamya'daki Şamaş ile Sin arasındaki ilişkiye benzer bir ilişki Men ile Sabazios arasında da bulunmaktadır⁷⁹⁴. Ancak Strabon eserinde Men'in Albania (Arnavutluk)'da Selene adıyla tapınım gördüğünü söyleyerek tanrının varlığını Avrupa topraklarına taşımaktadır⁷⁹⁵.

Eski çağ tarih yazarlarından Herodotos Lydialıların mitik krallarını tanrı Manes'e bağlamaktadır⁷⁹⁶. Aynı şekilde Ramsay de tanrı Men'in eski Phrygce Manes olduğunu, Phrygia'nın Hellenleşmesi sürecinden sonra Eski Yunancalaşmış şeklinin Men olarak kaldığını ileri sürmektedir⁷⁹⁷. Sonraki Roma kolonizasyonu sürecinde Pisidia Antiokheia'daki ünlü Men tapınağında ele geçen sikkelerden tanrının adının Latince karşılığı Mensis olarak

⁷⁸⁹ Op.cit.: 24.

⁷⁹⁰ Erzen, 1953: 1, n. 2.

⁷⁹¹ Mitchell, 1993(b): 25.

⁷⁹² Erzen, 1953: 8.

⁷⁹³ Erzen, 1953: 8-9.

⁷⁹⁴ Op.cit.: 13.

⁷⁹⁵ Strab., *Geogr.*, XII. 3. 31.

⁷⁹⁶ Hdt., I. 94.

⁷⁹⁷ Ramsay, 1897:169, 294.

görülmektedir⁷⁹⁸. Tanrıyla ilgili arkeolojik bulguların yoğun olarak Phrygia'da bulunması ve betimlerine dayanarak tanrının bir Phryg Ay tanrısı olduğu araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur⁷⁹⁹.

Ay tanrısı Men'i zaman zaman bir Thrak ve Phryg güneş tanrısı olan Sabazios ile yan yana gösteren kabartmalar Pisidia ve dolaylarında görülmekle birlikte Lydia'da da Anaeitis ya da Artemis Anaeitis ile birlikte görülmesi Phryglerin doğa güçlerini önemseyerek onları kişileştirmekte hiç bir sakınca görmediklerini ortaya koymaktadır⁸⁰⁰. Tanrı Men'in kökeninin, Anadolu'nun Hellenleşmesi sürecinden önce Anadolu topraklarında olduğuna ilişkin Herodotos kaynaklı bilgi⁸⁰¹ ile Thrakia'da tanrının varlığını kanıtlayacak bilgilerin yetersiz kalması⁸⁰² ve Phryglerin öncesinde Hititlerde Ay tanrısı Arma'nın Yazılıkaya, Malatya, Karkamış kabartmalarındaki tasvirlerinin Phryg Dönemi'ndeki Men'in tasvirlerine çok benzemesi⁸⁰³ Ay tanrısının vatanını Anadolu ve Önasyaya götürmektedir. Bilindiği gibi Mezopotamya'nın sami halkları da Hititlerin Arma'sına Sin adıyla tapıyorlardı. Synnada'da tanrı Men'e büyük bir saygı ve sevgi ile tapınıldığını işaret eden pseudo otonom Claudius Dönemi'ne ait bir sikke⁸⁰⁴ dikkati çekicidir. Ön yüzde yüzü sağa bakan Aegisli tanrıça Athena'nın Korinth miğferli büstü, arka yüzde CVNNAΔEΩN yazısı ile sola dönük ayakta duran Men, sağ elinde phiale, sol eliyle yere dayalı asa tutarken ve omuzları üzerinde hilalle resmedilmiştir.

Ayrıca İ. S. 6. yy.'ın ikinci yarısına ait bir Hıristiyan mezar yazıtında kentin önde gelen Boniates ailesinden kroubeles lakaplı birisinin tanrıça Artemis'in ismini taşıdığını görüyoruz⁸⁰⁵.

Synnada, bir üçgeni gözönüne getirecek olursak konum⁸⁰⁶ itibariyle kuzeybatısındaki Appia ile kuzeydoğusundaki Amorion kentlerinin tam ortasında yer almaktadır. Bu yerleşim yerlerinde Zeus'un farklı epitetler altında yoğun tapınımına işaret eden kutsal alanlar ile tanrıya ithaf edilen sunak ve stelleri üreten atölyeler arasında benzerlik dikkati çekicidir. Her ne kadar adı anılan yerleşim yerleri Synnada egemenlik alanında dışında kalsa da Phrygia Epiktetos içinde kalan bu kentlerin Hellenizasyon sürecinin izlerini Roma İmparatorluk

⁷⁹⁸ Imhoof-Blumer, Kl. Mz. 1901: 359, 12.

⁷⁹⁹ Konu ile ilgili tartışmalar ve geniş bilgi için bkz. Erzen, 1953: 2, n. 4.

⁸⁰⁰ Erzen, 1953: 9.

⁸⁰¹ Hdt., I. 94, IV. 45.

⁸⁰² Erzen, 1953: 3.

⁸⁰³ Erzen, 1953: 4.

⁸⁰⁴ TNm.80.

⁸⁰⁵ TEp.132.

⁸⁰⁶ Adı geçen kentlerin Synnada ile konumları için bkz Harita 5. Antikçağ'da Synnada ve Çevre Kentler Haritası.

Dönemi'nde (İ. S. 2.-3. yy.) dahi Phrygia'nın bu bölümünde ata kültürüne bağlılıkları gereği diri tutmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir.

Bugüne kadar Synnada'nın kuzeydoğusunda yapılan araştırmalarda Alsenos epitetinin geçtiği yazıtların büyük kısmının, Appolenoî halkının oturduğu Emirdağ'ın kuzey platosu içinde yer alan Polybotos (Bolvadin) ve Amorion (Hisarköy) arasındaki bölgede yoğunlaştığını göstermiştir⁸⁰⁷. Söz konusu bölgede yapılan araştırmalar esnasında Afyon'un Emirdağ ilçesi Kurudere köyünde ele geçen tanrı Zeus'un “ Alsenos = Ἀλσηνός”, “Orokhoreites = Ὀροχωρεΐτης”, “Petarenos = Πεταρενός” epitetleriyle anıldığı çok sayıdaki adak steli, bu yörede kültü ile ilişkili bir kutsal alanın varlığını kanıtlamaktadır. Kült alanına ait kalıntılar Kurudere'nin yaklaşık 2.5 km güneyinde bulunan Çağıllı Burun bölgesinde, antik Petara ile özdeşleştirilmiş Yanal Mevkii denilen yerde bulunmaktadır⁸⁰⁸.

“Alsos = Ἄλσος” Eski Yunanca “ağaçların koruluğu” anlamına gelir. Bu nedenle Zeus Alsenos başlangıçta koruluk ya da tekil ağaçlar gibi kutsal ağaçlarla bağımlı bir tanrıydı, ancak tanrının sadece kutsal koruluğun tanrısı olmadığı ele geçen buluntularla da desteklenmiş ve kısa zamanda genel işlevler üstlendiği anlaşılmıştır⁸⁰⁹. Zeus Alsenos'un köylüler için çok önemli olan sürülerin ve tarımın koruyucusu tanrısı işlevine sahip olduğu da görülmektedir. Bu kült alanında tanrının bu işlevlerini gösteren çok sayıdaki adak stelinden biri⁸¹⁰ üzerinde bir tay ve at, bir diğeri⁸¹¹ üzerinde tarıma ilişkin olmak üzere bir orak betimi işlenmiştir. Alsenos epiteti altında Zeus sadece bu alanda değil Akmonia ve Nakoleia'da da bir grup stelle karşımıza çıkmaktadır⁸¹². Calder'e göre Alsenos epithetonu Alseios ve Alsaïos ile aynıdır. Alsenos Epithetonu ile ifade olunan Zeus'un işlevi yerel kült koşullarından anlaşılmaktadır. Tıpkı Zeus, Kaystros'un ve Bayat'ın verimli vadilerinde bir tarımsal veya pastoral tanrı karakterini taşıdığı gibi bu nedenle Kaystros'un kuzeyindeki ağaçlık arazilerde de ağaçların koruyucusu, ağaç yetiştiriciliğinin bir tanrısı karakterini üstlenmiştir. Ortak orta Anadolu epithetonu Megistos'tan başka ürünler için (ὕπερ καρπῶν) yalvarılan ürün verici “Karpodotes”⁸¹³ adıyla Zeus'u buluyoruz. Phrygia yazıtlarında süt veren “Galaktinos”⁸¹⁴ inekler için (ὕπερ βοῶν) yalvarılmıştır. Soter ve Alsenos'a da erkeklerin ve mülklerinin koruyucusu olarak. Galaktinos Epithetonu sürülerin ve sürülerin muhafızı olarak Zeus'a atıfta bulunabilir. Attis gizemlerinde süt kullanımı ile ya da Attis

⁸⁰⁷ Eraydın, 2002: 31; Şahin, N. 2001: 14; MAMA 6: 387.3-4.; Schwable, 1972: 269; Tuğrul, 1967: 40-50.

⁸⁰⁸ Eraydın, 2002: 31.

⁸⁰⁹ Drew-Bear, 1998: 392.

⁸¹⁰ Drew-Bear, ve Yıldızlıturan, 1997: 28, no: 16; Drew-Bear, Thomas ve Yıldızlıturan, 1999: 205, no: 297.

⁸¹¹ Drew-Bear ve Yıldızlıturan, 1997: 30, no: 12; Drew-Bear, Thomas ve Yıldızlıturan, 1999: 234, no: 362.

⁸¹² Konu ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. Eraydın, 2002: 31-33.

⁸¹³ Zeus'un bu san altında tapınımı konusunda daha fazla bilgi ve bibliyografya için bkz. Eraydın, 2002: 61.

⁸¹⁴ Zeus'un bu san altında tapınımı konusunda daha fazla bilgi ve bibliyografya için bkz. Eraydın, 2002: 60.

rahibi Gallus arasındaki sözde bağlantı pek muhtemel değildir ve galaksi çemberi (γαλαξίας κύκλος) ile de böyle bir bağlantı söz konusu değildir⁸¹⁵.

Zeus'un Petarenos⁸¹⁶ epiteti kuşkusuz merkezi Phrygia'daki kutsal bölgenin ait olduğu eski köyün adı olan Petara, Petaroi ya da Petarai'dan türemiştir⁸¹⁷. Zeus Petarenos/Petaraios/Petareus⁸¹⁸ yazılımlarıyla da karşılaşılan tanrı bu epitet altında, Alsenos ve Orokhoreites⁸¹⁹ sanlarıyla birlikte bu kutsal alanın kült paydaşlarından birisini oluşturur⁸²⁰. Bu san tanrının coğrafi epitetleri kategorisinde görülmektedir. Bu epitle anılan tanrının bölge dışında yaygınlık kazanmadığı anlaşılmakla birlikte Batı Anadolu'dan devşirildiği ileri sürülen ve bugün Mainz Müzesi'nde korunan "Aristomaskhos'un süt kardeşi Zeus Petarenos'a adağı sundu" ifadesinin yazılı olduğu bir adak steli⁸²¹ kültün Lydia bölgesinde de tanındığına işaret etmektedir. Böylece bu epitet altında tapınım gören tanrının Lydia bölgesinin doğu kesimi ile Phrygia bölgesi arasında dinsel bir yakınlaşmayı ifade ettiği söylenebilir⁸²².

Zeus Orokhoreites de tıpkı Petaraios/Petarenos epiteti gibi tanrının Abozenos (Ἀβοζηνός)⁸²³, Biaderianos (Βιαδηριανός)/Πατρικὸς κὲ Συνγενικός⁸²⁴, Dagoutenos Δαγουτηνός/Dagoustes (Δαγούστης)⁸²⁵, Limnenos (Λιμνηνός)/Limnaios (λιμναῖος)⁸²⁶, Aizanon/Ezeanites (Ζεὺς Αἰζανῶν/Zeus Ἐζεανίτης)⁸²⁷, Akreinenos (Ἀκρεινηνός)⁸²⁸, Ilarenos

⁸¹⁵ Calder, 1912: 250.

⁸¹⁶ Tuğrul, 1967: 183-184, 17-20 ve Lev. XI-XII. Ayrıca daha fazla bilgi için bkz. Eraydın, 2002: 31, dn. 206.

⁸¹⁷ Tanrının bu san altındaki yayılım alanı ve toponym bildiren epitetindeki ufak tefek yazım değişiklikleri ile daha fazla bilgi için bkz. Ricl, 2017: 138 ve 138, dn. 81; Eraydın, 2002:74; Drew-Bear, 1998: 392.

⁸¹⁸ Şahin, N. 2001: 148, no: 1903.

⁸¹⁹ SEG 32 (1982): 1271: Dorylaion'un 25 km kuzeydoğusundaki Kızılcaören; SEG 33 (1983): 1157: Geliş yeri belirsiz. Kütahya Müzesi. Bunun dışında bu kültün anıtları Altıntaş civarında (SEG 40 (1990): 1234) ve Emirdağ civarında Kurudere teritoryumundaki Yanal mevkiinde keşfedilmiştir. Burada Zeus Orokhoreites'e Appolenoî halkı Zeus Alsenos ve Zeus Petarenos ile birlikte tapmıştır. Bunun için bkz. Drew-Bear ve Naour, 1990:1931-1933; Drew-Bear, Thomas ve Yıldıztüran, 1999: nos. 6, 494, 527, 531, 607.

⁸²⁰ Ricl, 2017: 137, dn. 79.

⁸²¹ Künzl, 1983: 83, no: 4.

⁸²² Bu epitle anılan tanrının kült alanıyla ilgili tartışmalar ve daha fazla bilgi için bkz. Eraydın, 2002: 74.

⁸²³ Zeus Abozenos için bkz. MAMA 5: 216 (Nakoleia); MAMA 9: 54 ve SEG 40 (1990): 1226 (Her ikisi Kütahya'nın 45 km batısındaki orta Rhyndakos Vadisi'ndeki Tavşanlı'dan); SEG 43 (1993): 936 (Amorion ve Nakoleia arasındaki Arslanlı köy); SEG 44 (1994):1038 (Dorylaion bölgesi); SEG 57 (2007): 1320 (geliş yeri belirsiz, Afyon Müzesi); Frei, 1989: (yayınlanmamış vesika, Aşağı Ilıca); Drew-Bear ve Naour, 1990: 2022-2026.

⁸²⁴ Eraydın, 2002: 51; Ricle, 2017: 136-137.

⁸²⁵ Eraydın, 2002: 56. SEG 44 (1994):1069; MAMA 5:162-163.

⁸²⁶ Ricl, 2017: 137. Toponym bildiren bu epitetin bir sakini olan Herodoros oğlu Philonides için yaptırılan onurlandırma yazıtı için bkz. TEp.6. Ayrıca isimleri bu kentli olduğunu gösteren iki şahsın yazıtları için bkz. SEG 32 (1982): 1311 (Heykel yontucuları *Limnaios* ve *Diomedes*) ile TEp.120'deki boksör *Limnaios*.

⁸²⁷ Ζεὺς Αἰζανῶν: SEG 45 (1995): 1711, İ. S. 54-68; MAMA 10: 10-11; Zeus Ἐζεανίτης: SEG 54 (2004): 1276 geliş yeri bilinmiyor. Latince yazıtlarda tanrı Iuppiter Aezanensis/Aezaniticus olarak görünür. Şehir (veya bölgesi), Sezar'ın İ. Ö. 46'da yazılan ve gönderilen yeni bir mektubunda ἱερὰ καὶ τεμενικὴ τ [oü? Διὸς] olarak adlandırılır (SEG 59 (2009): 1479). Ayrıca bkz. MAMA 9: 69. Zeus hem İmparatorluk hem de sözde özerk olan sayısız sikkeler üzerinde tasvir edilmiştir. Şhrin ve halkının epitetleri: "ἱερὰ καὶ ἄσυλος καὶ νεωκόρος τοῦ Διὸς", "ὁ νεωκόρος δῆμος".

⁸²⁸ SEG 44 (1994): 1039-1040; Anderson: 1899: 72, 22 (Mihalıççık Bölgesi).

(Ιλαρηνός)⁸²⁹, Karnandenos (Καρνανδηνός)⁸³⁰, Kelaineus (Κελαινεύς)⁸³¹, Kikidiassenos (Κικιδιασσηνός)⁸³², Korenos (Κορηνός)⁸³³, Leginos/ek Leginou (Λαγινός/ἐκ Λαγίνου)⁸³⁴, Melenos (Μεληνός)⁸³⁵, Moraldos (Μοραλδός)⁸³⁶, Narenos (Ναρηνός)⁸³⁷, Oloimetes/Olemeanos (Όλοιμέτης/Όλεμεανός)⁸³⁸, Olympios (Όλύμπιος)⁸³⁹, Ouebros/Ouebrenos (Οὔεβρος/Οὔεβρηνός)⁸⁴⁰, Pyrgenos (Πυργηνός)⁸⁴¹, Semantikos (Σημαντικός)⁸⁴², Sarnendos/Sarnendenos (Σαρνεन्दός/Σαρνενδηνός)⁸⁴³, Syreanos (Συρεανός)⁸⁴⁴, Tattenos (Ταττηνός)⁸⁴⁵, gibi yer adlarıyla ilişkili epitetlerinden sadece bir diğeri olup Phrygia Epiktetos bölgesindeki tanrı Zeus'un işlev veya kültünün oluşumunu işaret eden sıfatları dışında kalan toponym bildiren kült epiteti örneklerindendir⁸⁴⁶. Epitet etimolojik olarak Eski Yunanca “Όρος = Dağ” sözcüğüyle “Χωρίον = Özel bir yer, tahkimli bir garnizon ya da kasaba, müstakil bir kale” sözcüğünün birleşmesinden türemiş olmalıdır. O halde burada Zeus'un yukarıda da değinildiği gibi isminin bir toponymden geldiği ve bu yörenin kültü olduğu anlaşılmaktadır. Zeus Orokhoireites (Όροχωρείτης) Emirdağ (=

⁸²⁹ SEG 44 (1994): 1050.

⁸³⁰ SEG 44 (1994): 1056.

⁸³¹ Eraydın, 2002: 62.

⁸³² SEG 42 (1992): 1196.

⁸³³ SEG 44 (1994): 1056.

⁸³⁴ SEG 44 (1994): 1052; SEG 56 (2006): 1669.

⁸³⁵ SEG 28 (1978): 1194; 42, 1198-1199. Eskişehir Müzesi'nde bu tanrıya dair bir tane daha yayınlanmamış ithaf yazıtı vardır.

⁸³⁶ MAMA 5: 119 (Nakoleia'nın kuzeybatısındaki Karapazar köyü); SEG 32 (1982): 1272.

⁸³⁷ Ricl, 2017: 137, dn. 76.

⁸³⁸ SEG 44 (1994):1053 (Nakoleia'nın güneydoğusundaki Kadıkuyusu köyü); Zeus Olemeanos (yayınlanmamış): Belinden yukarısı kırık, ayakları üzerinde kartal bulunan oturmuş Zeus heykelciği. Kaide üzerindeki yazıtta: Ἀγαθῇ τύχῃ Αὐρ(ήλιος) Τερ(τιανός) β' Διὶ Ὀλεμε(ανῶ) εὐχ(ήν). (Hayırlı olsun, Tertianos oğlu Aurelius Tertianos Zeus Olemeanos'a (bunu) adak olarak (sundu) yazmaktadır.

⁸³⁹ SEG 32 (1982):1284 Aizanoi'un 25 km doğusundaki Aslanapa yakınındaki bir tapınaktan? Zeus ve Hera?, Meter Theon, Meis, Helios'u gösteren rölyefli bir sunak; aynı tapınaktan ancak sadece kısmen korunmuş yazıtlara sahip iki benzer sunak (SEG 32 (1982):1285-1286) daha vardır; biri İ. S. 236/7 tarihlidir). Bu kült Zeus Olympios Kersoullos'tan farklıdır.

⁸⁴⁰ SEG 56 (2006): 1667-1668; no: 1516 (Οὔεβροκωμήτης) köyün etnik erkek üyesi (Οὔεβρος + κώμη = Οὔεβροκώμη köylü erkek/κωμήτης) ile Ramsay, 1884: 260,12 (Οὔεβροκωμήτισσα) köyün etnik kadın üyesi (Οὔεβρος köylü kadın).

⁸⁴¹ SEG 51 (2001):1781 Bozüyük Eskişehir'in 45 km kuzeybatısı. Bu yazıtın ilk editörü P. Frei aynı yerden ἐνθα με τῆς πατρίδος Πύρ[γ]ου Ῥοῦφον Τροφίμοιο θετεύοντ' ἐν Λαμουνίῃ ἢ Μοῖρ' ἐκίχανεν.... ile başlayan ve Körte tarafından MDAI(A) 24.1899.2 de yayınlanan yazıtı farketmedi. Rufus'un memleketi olasılıkla Bozüyük'ten çok uzakta değildir.

⁸⁴² Armanet, 1904: 194, no: 9 (Dorylaion); Mirbeau 1906: 357, no: 1 (Dorylaion); Haspels, 1971: 337, no: 104 (Akoluk, Kütahya).

⁸⁴³ Ricl, 2017: 138, dn. 84.

⁸⁴⁴ Haspels, 1971: 340, no: 109 (Söğüt Yaylası): Eiokometai ve bir rahip Zeus Syreanos'a bir adakta bulunur; SEG 26: 1380: Ἀγαθῇ τύχῃ: Εἰοκωμῆται Διὶ Συρεανῶ εὐχ(ήν). Eiokomeliler Zeus Syreanos'a bir adak (sundu).

⁸⁴⁵ Frei 1989, 197: Seyitgazi'nin 12 km kuzeybatısı; Zgusta 1984, § 1305-5: τῆς κώμης [Τα]του Altıntaş'daki Meter Kikleia adak yazıtıyla karşılaştırınız.

⁸⁴⁶ Tanrı Zeus'un işlevleri, toponym ya da yerel kült derneğinin hamisi rolündeki Zeus, dışarıdan bölgeye getirilen Zeus ya da Zeus'a çok tutkun kişilerin sanını taşıyan Zeus epitetleri ve kültlerinin yayılım alanları ile Epiktetos'daki tanrıça Meter'in epitetleri ve tanrı Meis, tanrı Apollon'a ekli toponym bildiren epitetler ve daha fazlası için bkz. Ricl, 2017: 133-148.

Ὀροχώριον/Orokhorion)’ın koruyucu tanrısı⁸⁴⁷ olmasının yanı sıra ona adanmış stellerde⁸⁴⁸ eller, kollar ve bacakların betimlenmesi tanrının şifa tanrısı işlevini sembolize etmekle birlikte bu anatomik kısımlar ilahi şefaatin arzu edildiği kısımları temsil etmektedir⁸⁴⁹.

Zeus adına eklemli, tanrının işlevini yansıtan epitetler yerel tezahürlerinde yüce tanrının şaşırtıcı olmayan bir resmini sunmaktadır. Bu epitetler tanrıyı mükemmel bir şekilde kırsal bir koruyucu, ekin ve sığırların sağlayıcısı olarak tanımlamaktadır. Zeus, Anadotes (Ἀναδότης = Bitkilerin Tomurcuklanmasına Neden Olan)⁸⁵⁰, Bronton (Βροντῶν καὶ Ἀστράπτων = Yıldırım ve Şimşekler)⁸⁵¹, Telesphoros (Τελέσφορος = Meyvayı Mükemmelliğe Getiren, Ulaştıran)⁸⁵², Tetrao[raios] (Dört Mevsim)⁸⁵³, Eskişehir Müzesi’nden yayınlanmamış bir sunak Zeus’un Hekatostites (Ἑκατοστίτης = Mahsulleri Yüze Katlayan)⁸⁵⁴ adlı yeni bir epitetini içermektedir: Ἀγαθὴ τύχη· Χρυσάνθης, Αὐρ. Ζώσιμος Ἀντῶ (νιος/νίου) υἱὸ Κλαυδίου Αὐρ. Ζωσίμου β’, Διὲ Ἑκατοστίτη εὐχὴν/Hayırlı olsun, Khrysanthes, Antonios oğlu Aurelius Zosimos, Aurelius Zosimos oğlu Claudius Aurelius Zosimos için (bu) adağı (sundu). Bennios olarak Zeus, ibadet edenlerin derneklerinin hamisidir. Eski Yunanca-Phrygce τὸ βέννος (bend-nos) kelimesi, özellikle yerel bir “kült derneği”, “dernek” anlamına gelmektedir⁸⁵⁵; Alsenos (Ἀλσηνός = Kutsal koru)⁸⁵⁶, Aristos (Ἄριστος = En iyi, âla)⁸⁵⁷, Basilikos (Βασιλικός = Kral, kral gibi, krallara layık)⁸⁵⁸, Dios (Δῖος) ve Ouranios (Οὐράνιος =

⁸⁴⁷ Tuğrul, 1967: 175-185; Robert, 1983: 526; Eraydın, 2002: 68.

⁸⁴⁸ Drew-Bear ve Naour, 1990: 1931.

⁸⁴⁹ Zeus Orokhereites’in insanlara şifa sağladığını betimleyen vücut uzuvlarının yer aldığı stel örnekleri için bkz. Robert, 1983: 523, fig. 1, 525, fig. 2, 3, 4; Ayrıca şu anda Ankara Müzesi’nde korunan tepesinden kırılmış stelin üzerinde sadece sol omuzunda elbisesinin drapesini tespit edebildiğimiz bir erkek büstü yer almaktadır. Büstün altındaki yazıttan stelin Zeus Orokhereites’e sunulduğu anlaşılmaktadır. Bkz. Drew-Bear, Thomas ve Yıldızturan, 1999: 54, no: 6; Şu anda İstanbul Müzesi’nde koruma altında tutulan Zeus Orokhereites’e ait iki adet adak steli biçim bakımından birbirine benzemektedir. Her ikisinde de üçgen alınlık (pediment) ve üç akroterlilik göze çarpmakta olup daha da önemlisi her ikisinde sunulan stellerin aynı amaca yönelik bir hizmette bulunduklarıdır. Stellerden birisi üzerinde sağa dönük ayak kabartması (s. 330, no: 531) diğeri ise pedimente doğru uzanan dirsekli bir el betimi (s. 328, no: 527) yer almaktadır.

⁸⁵⁰ SEG 45 (1995): 1719.

⁸⁵¹ Bu san altındaki Zeus, gök gürültüsü, şimşek, fırtınalar, meşe ağaçları, güç, insanlığın korunması ve ayrıca kutsama, şifa ve doğurganlıkla ilişkilidir. Bkz. Riel, 2017: 139, dn. 96.

⁸⁵² MAMA 5:188, n.1.

⁸⁵³ Körte ve Radet, 1897: 408, no: 51.

⁸⁵⁴ Riel, 2017: 139.

⁸⁵⁵ Sözcük Meis kültürlerinde kanıtlanmıştır. (MAMA 5: 200: Κωμη νοῖ(?) Μηνὶ [ε]ὐχὴν [κα]ὶ βεννε[ι](?)); Zeus Bronton (MAMA 5: 176; SEG 40 (1990) 1221: τὸ βέννος Διὸς Βροντῶντος), ve Zeus Kalokagathios (SEG 6 (1932): 550 Antiocheia ad Pisidiam: ἐκ τόκου γεινεσθαι βέννος Δεὶ Καλακαγαθίῳ ὑπὲρ καρπῶν); SEG 40 (1990): 1189: οἱ βεννεῖται karşılaştırınız. Aizanoi alanından (Διὲ καὶ τοῖς βεννεῖταις): Ζεὺς Βέννιος’a ibadet edenler derneği. Bkz. Drew-Bear ve Naour, 1990: 1952-1991.

⁸⁵⁶ SEG 28 (1978): 1185, Nakoleia. Bkz. Drew-Bear ve Naour, 1990: 1915-1931. Zeus Alsenos’un bilinen kült alanları için 1. Amorion/Hisar köy’ün güneybatısındaki modern Kurudere; 2. Nakoleia; 3. Akmoneia (Ahat köy’ün doğusunda Kaylı: SEG 40 (1990): 1192); 3. Dokimeion, Çatağıl; ayrıca SEG 53 (2003): 1472 (bilinmiyor); SEG 55 (2005): 1422; SEG 57 (2007): 1314. Toponym olarak Alsos. krş. Δεὶ Ἀλσηνῶν, Drew-Bear, Thomas ve Yıldızturan 1999: no: 501.

⁸⁵⁷ SEG 50 (2000): 1222.

⁸⁵⁸ SEG 6 (1932): 79. Tanrılar Anası için Βασίλ(ε)ια epitetine bkz. SEG 47 (1997): 1809, (Kibyra) ve Meis’in Βασιλεὺς’u için SEG 47 (1997): 1819 B l. 2 (Olbasa).

Göksel)⁸⁵⁹, Epekoos/Philekoos (Ἐπήκοος/Φιλήκοος = Dinleyen/Zevkle veya dikkatle dinleyen, kulak kesilen)⁸⁶⁰, Epimartyros (Ἐπιμάρτυρος = Bir kimsenin sözüne tanıklık eden; bu epitet Zeus için zaten Hom. *Ilias*: 7.76’da geçmektedir.)⁸⁶¹, Eukhodotes (Εὐχοδότης = Dileklerin başışçısı)⁸⁶², Euphranor (Εὐφράνωρ = Neşelendiren, memnun eden)⁸⁶³, Eutykhes (Εὐτυχής = Bereket getiren)⁸⁶⁴, Hippikos (Ἱππικός = Atların koruyucusu)⁸⁶⁵, Koiranos kosmou (Κοίρανος κόσμου = Dünyanın kralı)⁸⁶⁶, Ktesios (Κτήσιος = Evin ve mülkün koruyucusu)⁸⁶⁷, Makaron kydistos (Μακάρων κύδιστος = Ölümsüzlerin en soylusu)⁸⁶⁸, Makaron hypatos (Μακάρων ὑπάτος = Ölümsüzlerin en yücesi)⁸⁶⁹, Megas/Megistos (Μέγας = Büyük /Μέγιστος = En büyük)⁸⁷⁰, Patrikos/Patroos (Πατρικός/Πατρῶος = Baba/ata)⁸⁷¹, Rhymios (Ῥύμιος = Sokakların koruyucusu)⁸⁷², Soter (Σωτήρ = Kurtarıcı)⁸⁷³, Syngenikos (Συγγενικός = Akrabalık Bağını Gözetin)⁸⁷⁴, Thymelikos (Θυμελικός = Sunak, Sunağın koruyucusu)⁸⁷⁵ ve Khryseos (Χρύσεος = Altın)⁸⁷⁶ epitetleri ile Phrygia’da dağınık tapınılan Zeus’un bu epitetlerinin yanı sıra Synnada’nın kuzeybatısında Appia topraklarında tanrı Zeus’a yoğun bir şekilde Zeus Ampeleites (Ἀμπελείτης⁸⁷⁷/Ἀνπελείτης/Ἀμπελικός⁸⁷⁸) “Asmalar Zeus’u” ve Zeus Thallos⁸⁷⁹ “Genç bitkiler Zeus’u” epitetleri altında ibadet edilmiştir. Zeus Ampeleites kutsal alanı Drew-Bear tarafından Appia teritoryumundaki Akçaköy köyü yakınındaki Erikli mevkii’ne lokalize edilmiştir⁸⁸⁰. Bu epiteti taşıyan yazıtların

⁸⁵⁹ Körte ve Radet, 1897: 409, no: 55; MAMA 5: 132-133 (Avdan), R 7 (Kuyucak, Apollon ile); SEG 28 (1978): 1174; SEG 56 (2006): 1675.

⁸⁶⁰ Körte, 1900: 417 no: 28 (İnönü, Zeus Bronton); SEG 50 (2000): 1222, Juliopolis.

⁸⁶¹ SEG 14 (1957): 787, Sarayören, Eskişehir’in yaklaşık 25 km güneydoğusu.

⁸⁶² SEG 28 (1978): 1175, Nakoleia: Θυμελικῷ Εὐχοδότῃ Διὶ καὶ Απόλλωνι εὐχὴν.

⁸⁶³ SEG 14 (1957): 778.

⁸⁶⁴ SEG 44 (1994): 1049.

⁸⁶⁵ Yayınlanmamış (Frei, 1992: 142) krş. Zeus Hippikos. Robert, 1955: 20.

⁸⁶⁶ SEG 50 (2000): 1222.

⁸⁶⁷ MAMA 5: 175.

⁸⁶⁸ SEG 50 (2000): 1222.

⁸⁶⁹ SEG 51(2001): 1769.

⁸⁷⁰ SEG 50 (2000): 1222; SEG 56 (2006): 1434.

⁸⁷¹ Ricl, 2017: 140, dn. 117.

⁸⁷² Ramsay, 1887: 502 no: LXXIII: Seyitgazi’den Κορνήλιος Ἀντώνιος Διὶ Ῥυμίῳ εὐχὴν, (= MAMA 5: 187, no: 8). Ramsay, MAMA 5: XXXI editörleri ve Zgusta 1984, § 1135’e göre epitet, Rhyma/Rhymoi yer isminden türetilmiştir, daha az olasılıkla yaygın ῥύμη ‘sokak’ kelimesinden. Krş. Apollon Agyieus” sokakların ve anayolların koruyucusu”. Epitetin etimolojik kökeni için s.v. ῥύμη, Liddell & Scott, 1996: 1576.

⁸⁷³ SEG 40 (1990): 1202 (Zeus Bennios’un kült alanı Appia teritoryumunda Eydemir’dir.); SEG 50 (2000): 1222; MAMA 5: 151 (Zeus Bronton); MAMA 5, App. R 19 (Papas Zeus Soter, Nakoleia); MAMA 9: 56; Robert, 1955: 96-104 (Dorylaion’un kuzeybatısındaki Çaltı).

⁸⁷⁴ SEG 44 (1994): 1070 (Zeus Biaderianos).

⁸⁷⁵ SEG 28 (1978): 1175, Nakoleia: Θυμελικῷ Εὐχοδότῃ Διὶ καὶ Απόλλωνι εὐχὴν.

⁸⁷⁶ Dain, 1933: no: 67; Robert, 1955: 104-107.

⁸⁷⁷ Külte ilişkin detaylı bilgi için bkz. Robert, 1983: 529-543. Drew-Bear, 1998: 392-396; Eraydın, 2002: 37-40; Ricl, 2017: 139.

⁸⁷⁸ Eraydın, 2002: 39.

⁸⁷⁹ Drew-Bear, 1998: 393; Zeus Thallos için yazıt ve betimlerini taşıyan stel örnekleri için bkz. Robert, 1983: 526-529.

⁸⁸⁰ Drew-Bear, 1998: 391-392.

büyük çoğunluğu adı anılan Yukarı Tembris vadisindeki bu kültle ilişkili kutsal alandan gelmektedir⁸⁸¹. Genelde iki friz içeren kabartmalarda eyerli atlar, boyunduruklu öküzler, hayvan sürüleri betimleri ve üstte merkezde tanrının sakallı büstü, sağ eli göğüs üzerine konmuş olarak Zeus Thallos'u anımsatır şekilde yer almaktadır⁸⁸². Hayvan sürüleri bu yoğunlukta, bu yöre dışında hiçbir yerde işlenmemiştir. Ayrıca bu kabartmalarda çok sık olarak süt emen tay⁸⁸³ ve buzağılar işlenmiştir⁸⁸⁴. Etimolojik olarak Ἀμπελος = “bağ”, “üzüm bağı” anlamına gelen sözcükten türemiş gibi görünse de ve şu anda Almanya’da Ikonen Museum’da bulunan, üzerinde tanrının başını adeta bir taç gibi süsleyen üzüm salkımı betimli kabartmalı bir stele karşın bağ sözcüğünün bu yörenin başlıca ürününün bağcılık olduğuna işaret etmediği de vurgulanmıştır⁸⁸⁵. Tanrıya ait çok sayıda kabartmalı yazıt bulunmasına karşın, hiçbir yazıtta yörenin bağcılığı, üzüm ve şarapları üzerine bilgi yoktur. Dolayısıyla üzüm salkımının, Zeus Ampelites’in bağların koruyucu tanrısı kimliğini göstermediği, aksine atların ve büyük baş hayvanların koruyucu tanrısı olduğu ve işlevinin çobanlığa ve kırsal kesime yönelik olduğu görüşü savlanmıştır⁸⁸⁶.

Etimolojik açıdan taze “filiz”, “ince dal”, “sürgün” anlamına gelen Appia orijinli Zeus Thallos’un bu epitetinin geçtiği yazıtlar daha çok Kütahya çevresinde yoğunluk kazanmaktadır. Tanrının bu epitetinin kökeni Hellas’a kadar uzanmaktadır. Attika bölgesinde tanrıça Athena onuruna Hekatombaion/Ἑκατομπαίων⁸⁸⁷ (Temmuz) ayında yapılan Panathenaia festivallerinde tanrıçaya sunuda bulunan kişilere “Ἰκτήρ Θαλλός”, ellerinde zeytin dalı taşıyanlara da “Θαλλοφόρος”⁸⁸⁸ dendiği bilinmektedir. Bu epitetin geçtiği adak stellerinde yer alan Zeus, sakallı ve bir büst şeklinde, sağ eli himationundan çıkmış ve göğsüne konmuş olarak tasvir edilmiştir. Abartılı yapılmış olan el, tanrının sağaltıcı özelliğini sembolize eder. Tanrının bu yönünü gösteren bir stelde⁸⁸⁹ Kotiaieionlu olduğu anlaşılan bir nalbant ustasının, bir hastalık veya kaza sonucu omuz adalesi yırtılmış ve daha sonra iyileşen bu kişi Zeus Thallos’a adakta bulunmuştur. Thallos sağaltıcı işlevinin dışında tomurcuk ve filizlerin gelişmesini sağlayan “genç fidanların koruyucu Zeus’u” işlevinde de görülür⁸⁹⁰.

⁸⁸¹ Robert, 1983: 532.

⁸⁸² Op.cit.: 530, Fig. 1, 532, Fig. 2-3, 533-542, Fig. 4-17; Drew-Bear, 1998: 396, Fig. 12.

⁸⁸³ Drew-Bear, Thomas ve Yıldızlıturan, 1997: 32, no: 18, Lev. IX.

⁸⁸⁴ Robert, 1983: 536-537, Fig. 8-11, 542, Fig.17.

⁸⁸⁵ Op.cit.: 541-542.

⁸⁸⁶ Op.cit.: 542.

⁸⁸⁷ Ἑκατομπαίων ayı 16/17 Temmuz-14/15 Ağustos’a denk gelen bir aydır. Bu ayda Atina ve Delos Adası başta olmak üzere pek çok yerde Zeus ve Apollon’un onuruna yüz öküzün kurban edildiği ἐκατόμβη törenleri düzenlenirdi. Her iki tanrının ismine eklemli bu ay ve düzenlenen törene ilişkin ἐκατόμβαιος epiteti de bulunmaktadır. s.v. ἐκατόμβαιος, Liddell & Scott, 1996: 500.

⁸⁸⁸ Ἰκτήρ = Ἰκέτης: Sığınan, yardım talep eden, yalvaran, ricacı. s.v. Ἰκέτης, Γιανναρη, 1902: 1036; Θαλλοφόρος: Panathenaia şenliğine giderken elinde zeytin dalı taşıyan kişi. s.v. Op.cit.: 985.

⁸⁸⁹ Robert, 1983: 527, no: 3, Fig. 1-4; SEG 33 (1983): 1154 -1156.

⁸⁹⁰ Robert, 1983: 529; Drew-Bear, Thomas ve Yıldızlıturan, 1997: 33.

Bölgede ele geçen Zeus Thallos kabartmaları bulunan stellerin Tembris ya da Altıntaş Vadisi'nde bulunan bir atölye tarafından yapıldığı ileri sürülmektedir⁸⁹¹.

Drew Bear'e göre⁸⁹², üzerinde sabana koşulmuş bir çift öküz için Zeus Thallos'a yakarılmasını resmeden stelden (Fig. 1) anlaşılacağı üzere epitetlerin hiç bir şekilde bu tanrıların sorumlu oldukları alanları sınırlandırmamaktadır. Amorion yakınlarında Zeus Alsenos ve Zeus Petarenos'a ya da Appia yakınında Zeus Ampeleites ile Zeus Thallos'a sunulan ithafların dürtülerinde arasında hiç bir fark bulunmaz. Her iki kutsal alanda İ. S. 2.-3. yy.'da yapıldıkları saptanan kabartmalar merkezi Anadolu Platosu'ndaki köylülerin ne giydiklerini gözlemleme şansını bize sunmaktadır. Drew Bear, eldeki arkeolojik verilere dayanarak erkeklerin çıplak kafalı veya ayağa kadar uzanan tuniklerle ya da en azından dizlerinin altına kadar giyinik olduklarını (Fig. 2), ya da sivri uçlu çoban pelerinleri (aba) içinde bulunduklarını (Fig. 3), buna karşın, kadınların bir iç khiton ve alt kenarı dışında onu örten bir khimation'dan oluşan iki giysiye sahip olduklarını ifade etmektedir. Yazar ayrıca Appia bölgesinden gelen stellerin Amorion yakınındaki köyden gelen stellerden daha iyi kazınıp (Fig. 12) daha iyi yazıldıklarını, tarz benzerliklerinden dolayı eyerli atlar, boyunduruklu öküzler, dizilmiş at çiftlerinin kesinlikle Yukarı Tembris Ovası'ndaki mezar taşında bu hayvanları temsil eden kabartmaları üreten atölye ile aynı atölyenin işi olduklarını vurgulamaktadır. Buna karşın bu atölye tarafından oyulan mezar taşlarının Hristiyan oldukları ve bunların Elsa Gibson tarafından çalışılan "Khristianois"/"Hristiyanlar için Hristiyanlar" mezar taşları oldukları belirtilmiştir. Aynı taş ustalarının hem Zeus Ampeleites ve Zeus Thallos'a pagan ithaflarını, hem de bazıları tarafından yanlışlıkla Montanist olduğu düşünülen Hristiyan mezar taşlarını talep üzerine ürettikleri çıkarımında bulunulmuştur⁸⁹³. Bu durum, kuşkusuz Yukarı Tembris Ovası'ndaki paganlar ile Hristiyanlar arasındaki ilişkiler sorununa yeni bir ışık tutmaktadır ve üst makamların tavrı ne olursa olsun, politeist inanç sahipleriyle tek tanrı inancını benimseyenlerin günlük düzeyde barış içinde birlikte yaşadıkları ortaya koymaktadır.

Genel olarak konuşursak, varlığını her yerde en güçlü şekilde hissettiren, yaklaşık otuz farklı yerel tezahürü/kült yeri olan, yazıtlarda ve sikkelerde korunmuş formlarıyla şu anda toponymik ve diğer theonymik epitetlerle varlığı kanıtlanmış en önemli tanrı Zeus'tur.

Bu epitetlerin çoğu, aslında bölgeye dağılmış çok sayıda kırsal kutsal alanda adanmış adaklardan bilinmektedir. Tanrıya adanan bu yazıtlar adayaların ailelerinin, sığırlarının ve

⁸⁹¹ Cremer, 1987: 120-121, no: 1, Lev. 11.1; Drew-Bear, 1998: 392. Zeus Thallos ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Eraydın, 2002: 79-80.

⁸⁹² Drew-Bear, 1998: 393.

⁸⁹³ Op.cit.: 396.

köylülerinin refahı için samimi yakarı ve sunuları olarak kültürel seviyeleri ve olanakları pek de yüksek olmayan insanlar tarafından adanmışlardır.

Synnada'da tapınımı olduğunu epigrafik belgelerle kanıtlanan tanrıça Artemis sikkelerde de betimine sıklıkla rastlanılan ilahlar arasındadır. Roma Dönemi imparator portreli sikkeler arasında Macrinus Dönemi'nde darbedilmiş bronzdan bir sikkede⁸⁹⁴ tanrıça şu şekilde betimlenmiştir: Ön yüzde nokta bordür içerisinde sağa dönük Macrinus'un defne çelenkli büstü, zırlı ve paludamentumlu olarak resmedilmiştir ve lejantta AVT K M OΠEA CEOV MAKPEINOC CEBAC yazısı dikkati çeker. Arka yüzde ise cepheden iki geyik arasında Artemis Ephesia kült heykeli ve lejantta CVNNAΔEΩN yazısı bulunur. Elegabalus'un eşi Iulia Mesa Dönemi'nden bir sikkede⁸⁹⁵ tanrıçanın benzer betimi sahnelenirken, Gallienus'un eşi Salonina Dönemi'ne tarihli bir diğer sikkede⁸⁹⁶ ön yüzde nokta bordür içerisinde diademli ve drapeli Salonina'nın sağa bakan büstü ve KOP CAAΩNEINA C-EB lejantı, arka yüzde Artemis Ephesia'nın kült heykeli, sağ arkasındaki zeminde sağa dönük, bir keçi figürü yer almaktadır. Lejantta ise sikkenin kentin halkına ait olduğunu bildirir CYNN-AΔEΩN yazısı dikkati çeker. Ramsay, sikkeler üzerindeki Artemis'in *πολιοῦχος* (kentin koruyucusu) değil, *θεὰ ἐπαρχική* (eyalet tanrıçası) olduğunu ifade etmektedir⁸⁹⁷.

Hangi tanrıya ithaf edildiği bilinmeyen ancak bir köyün⁸⁹⁸ Kaszalılar/Kassalılar/Kazalıların ya da bir kaç köyün⁸⁹⁹ Krouanalılar, Aldalılar ve Gorgias köyleri sakinlerinin bir araya gelerek köy ya da köylerinin esenliği ya da topraklarının bereketi için yüce tanrıya dikildiğini düşündüğümüz Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait iki adak yazıtı Synnada kent merkezinden ele geçmiştir. Bu adaklar Phrygia bölgesinde tarım toplumunun genel karakterististiğini yansıtan pek çok adak yazıtından bir kaçıdır. Toponym bildiren yazıtlar Phrygia kentler tarihinin karanlıkta kalan kısımlarının aydınlatılmasında çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Yörenin sadece dinsel yaşamında değil aynı zamanda sosyo-kültürel yapısında bulmacanın eksik kalan kısımlarını tamamlamamızı ve bu sayede bütünü görebilmemizi ve algılayabilmemize olanak sağlamaktadır.

Benzer şekilde İ. S. 2. yy.'a tarihli Roma İmparatorluk Dönemi'nden ancak bu kez ithafçısının Augustus'un resmi yazışmalarını (emirleri) yazmaktan sorumlu bir devlet görevi - a commentaris- ifa eden azatlı Amiantus pek dindar annesi Flavia Eutychia'ya olan sevgi ve

⁸⁹⁴ TNm.45.

⁸⁹⁵ TNm.48.

⁸⁹⁶ TNm.72.

⁸⁹⁷ Ramsay, 1967: 258, no: 252.

⁸⁹⁸ TEp.54.

⁸⁹⁹ TEp.53.

saygısından ötürü yeraltı tanrılarına Latince kazılı bir adakta⁹⁰⁰ bulunmuştur. Augustus azatlısı Amiantus'un adı, Lykaonia bölgesinde Laodikeia Combusta (Ladik)'da bir yazıtta⁹⁰¹ da geçmektedir. Perrot, Combusta'da tam adı geçen kişi ile Synnada'daki Amiantus'un aynı kişi olması olasılığını değerlendirerek çıkarımda bulunmaktadır. Perrot'a göre⁹⁰²; eğer bunlar aynı kişiler ise imparator azatlısı olarak officina'da bir süre çalıştıktan sonra procurator olan şahıs, Asia eyaletine gönderilerek yakınlarını da beraberinde götürmüş olmalıdır. Synnada'da önce annesi Eutychia'yı yitirmiş ve annesi için bir adak yazıtı sunmuş; sonrasında ise eşi Kleopatra'yı kaybedince eşinin anısına Laodikeia'da bulunan bu ithaf yazıtını yazdırmıştır. Bu son yazıtta isimleri daha detaylı verilmektedir: T. AELIVS. AMIANTVS. Perrot ayrıca eşine ait mezar yazıtında Amiantus'un kendisine AVGusti LIBertus PROCurator olarak tanımlayıp imparatorluk sekreterliğindeki görevini hatırlatmadığını ileri sürerek, eğer kişi tanımlamasını doğru yaptığımızı kabul edersek, Aelius ismi sebebiyle, söz konusu yazıtın İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısına ait olmalıdır tezini ortaya atmaktadır. Kanımızca, Perot'un çıkarımı doğru ise Amiantus, Asia Minor'a procurator⁹⁰³ olarak atandıktan kısa süre sonra annesi Fl. Eutychia'yı yitirince ya eşinin memleketinde ya da görev nedeniyle Laodikeia'da bulundukları sırada 10 yıl aynı yastığa baş koyduğu eşini yitirmiş ve orada eşi adına bir mezar anıtı yaptırmıştır. Amiantus'un annesi için yeraltı tanrılarına sunduğu adak yazıtı ile eşinin mezar anıtını yaptırması arasında olasılıkla maksimum 10 yıllık bir zaman aralığı bulunmalıdır.

Çavdarlıhisar'dan, Robert'e göre; Le Bas tarafından not edilen yazıtlar arasında Apollon'a adanmış Musaları resmeden bir rölyef yer almaktadır. Rölyefin sol başında Apollon sağ başında ise Herkül ve bunların arasında da dokuz Musa (Esin perisi) bulunmaktadır. Kabartmanın alt silmesine Apollon'a ithafı belgeleyen şu yazı kaleme alınmıştır: *Τίμων Μαξίμου Απόλλωνι εὐχὴν/ Maksimos'un oğlu Timon (bu) adağı Apollon'a*

⁹⁰⁰ TEp.55.

⁹⁰¹ CIL 3: 287 = MAMA 1: 21 = d(is) m(anibus).|Valeriae Cleo|patrae fecit|T(itus) Ael(ius) Amiantus Aug(usti)| lib(ertus) proc(urator) coiu|gi sue bene|merenti, cum|qua vixit annis|X. ex peculio ip|seius scripsit|Valerius An |dronicus lib(ertus). = Ölümsüz tanrılara, Augustus'un azatlısı procurator T(itus) Ael(ius) Amiantus iyi hizmetinden dolayı 10 yıl birlikte yaşadığı eşi Valeria Cleopatra için masrafı bizzat kendi birikiminden (bu mezar anıtını) yaptırdı. Azatlı Valerius Andronicus ise yazdı.

⁹⁰² Perrot, 1876a: 203,6.

⁹⁰³ Ramsay'e göre Synnada'da iki procurator ikamet ediyordu. Birisi procurator marmorum diğeri ise procurator Phrygiae. Ancak procurator Phrygiae Phrygia'da dolaşmak zorundaydı. Synnada ἄνω Φρυγίας (Yukarı Phrygia'nın) başlıca şehriydi. Phrygia procuratorluğunun ne zaman ve kim tarafından tesis edildiği konusunda hiçbir kayıt yoktur. Ancak sıklıkla Marcus devrinde diye bahsedilir. En erken Synnada procurator yazıtları orada başka bir procurator olmadığı için procurator marmorum'u kasteder. Yeni procuratorluk muhtemelen yaklaşık 161 yılında getirilen bir dizi değişikliklerden birisiydi. Bir diğer değişiklik Lycia-Pamphylia'nın praetor rütbesinden bir proconsul ve legatus'u tarafından yönetilmesi idi. Buna karşın kuzeydoğudan barbar saldırıları artan bir tehlike olması dolayısıyla Bithynia-Pontus bir legatus Augusti'nin emrine verildi. Bkz. Ramsay, 1967: 266.

(*sundu*)⁹⁰⁴. Le Bas tarafından H.P. Borell adındaki bir nümismat ve koleksiyonerden satın alınan bu eser 1845 yılından beri Louvre Müzesi (Küçükasya Heykel Odası'nda) sergilenmektedir. Le Bas Louvre için satın aldıklarına işaret ederek şu yorumu yapmıştır: “Hermes ve Apollonarasında, karakteristik özellikleriyle dokuz Musa'yı temsil eden alçak bir rölyef. Apollo'ya adanmış bir adak anıtı. İş kaba ve geç. Açıkçası, bir sanat eseri değil, Yunanlar arasında sanatın gerileme tarihinde ilginç bir sayfa ve Helenlerin dini geleneklerinin paganizmin son günlerine kadar devam ettiğinin bir kanıtıdır “. Onomastiklere göre adak İ. S. 212'den önceye aittir⁹⁰⁵.

Çavdarlıhisar'dan Papias oğlu Aleksandros adında birisi, giderleri kendi cebinden olmak üzere stelleri, tüm süslemeleriyle birlikte bir *stylobates* ve gümüşten esin perilerini yaptırarak esin perilerine (Musalar) bir tympanon (alınlık)'u adak⁹⁰⁶ olarak sunmuştur. Ayrıca İstanbul pazarında bir antika satıcısında ortaya çıkarılan ve Müze envanterine 5726 no ile kaydedilen ve açıkça Çavdarlı Höyük'teki Apollon kutsal alanından gelen Musalar rölyefi de dikkati çekicidir. Sağ tarafı elimizde kabartmalı Tabula (çerçeve içine alınmış kabartmalı plaka) üzerinde hepsi ayakta ve giyinik durumunda olan 6 esin perisi resmedilmiştir⁹⁰⁷. Aynı kutsal alandan gelen yukarıdaki tabulaya benzer biri yazıtsız diğeri yazıtlı iki ayrı tabula içinde tanrı Apollon resmedilmiştir. İlkinde Apollon merkezde çıplak halde ve bir tripod üzerine bir phiale yerleştirirken, sağında sağ göğsü açıkta kalan tunikli, sol elinde asası ve sağ eliyle bir phiale'yi kavrayan Zeus ile sol yanında drapeli tuniğiyle Zeus gibi giyinmiş sağ elini bir altın üzerine yaslayan üçüncü bir figür yer almaktadır⁹⁰⁸. Diğer tabula'da sağ ayak diplerinde tekerlek rölyeflerinin yer aldığı, ikisi de sağ kollarıyla tuniğin kenarını iterek kendilerinin ritüel jestini yapan iki Nemesis yer almaktadır. Sağdaki Nemesis bir ölçü çubuğu tutmakta; soldaki ise bir dizgin taşımaktadır. Tabulanın üst silmesi ve çerçeve içindeki plaka yüzeyinde ise “Ἀμία Ἀλεξάνδρου Ἀπόλλωνι εὐχὴν” yazısı dikkati çeker⁹⁰⁹. Borrell tarafından alınan bu kutsal alandan gelme bronz bir plak⁹¹⁰ üzerinde kesinlikle Apollo'ya başka bir ithaf üzerinde: “Μ. Ἑρέννιος Ἑρμόλαος ὑπὲρ Ἑρεννίας Ἀλκης τῆς θυγατρὸς εὐχὴν Ἀπόλλωνι τὰς λυχνίας σὺν τοῖς λύχνοις” *M(arcus) Herennios Hermolaos kızı Herennia Alke için kutsal alanın tüm armatürünü yağı ve kandili ile birlikte (adadı) yazmaktadır*. Robert, bu kutsal alanın anıtları her zaman tek başına ve epitetsiz olarak Apollon'a adandığını ve imajlarının onu Kitharados (Apollon Kitharados/Kitharade) ve aynı zamanda bir okçu olarak

⁹⁰⁴ LBW: 246.

⁹⁰⁵ Robert, 1982: 373-374, 375. Fig. 25, 26.

⁹⁰⁶ TEp.56.

⁹⁰⁷ Robert, 1983: 545. Fig. 1.

⁹⁰⁸ Robert, 1982: 376, 377. Fig 28.

⁹⁰⁹ Op.cit.: 376, 377. Fig. 29.

⁹¹⁰ LBW: 245.

temsil ettiğini vurgular. Yazar, bu alandan ele geçen Apollon sunularından hareketle bu yörede Apollon'un bir tapınağının kuvvetle muhtemel olduğu çıkarımında bulunmuştur. Tympanon, Musaları resmeden rölyefler ve diğer Apollon adakları Synnada'da göçmenlerin Hellen dinsel yaşam pratiklerini sosyo kültürel alanla ne denli güzel harmanladıklarını sergilemekle birlikte, geçmişlerine olan bağlılıklarını ve ata kültürüne saygılarını göstermesi bakımından da çok büyük önem taşımaktadır.

İ. S. 3. yy. dönemine ait ön yüzünde tanrı Serapis'in poloslu büstü, arka yüzde ise CVNNAΔΕΩΝ lejandı ile sur taçlı Amaltheia'nın ayakta iken sol kolunda çocuk Zeus'u tutarken betimleyen bir sikkesi⁹¹¹ ile tanrıça Isis'in kentin efsanevi kurucusuna atıflı, bir sikkede⁹¹² ön yüzünde Akamas'ın sorguç miğferli başı, bir diğerinde⁹¹³ ise Thynnaros'un sakallı başı, her iki sikkenin arka yüzlerinde ise poloslu Isis'in sağ elde sistrum ve sol elde situla tutarken betiminin yer aldığı sikkeler kentte Mısırlı ilahlara özel bir önem atfedildiğini göstermekle birlikte bu ilahların kentte küçük de olsa bir tapınaklarının olduğunu işaret etmektedir. Kentte adına bir kült alanının var olduğu düşünülen bir diğer tanrı sikkelerde varlığı tespit edilen Zeus'un oğlu Herakles'tir. III. Gordianus (İ. S. 238-244) Dönemi'ne tarihli bir sikkenin⁹¹⁴ ön yüzünde nokta bordür içerisinde Herakles'in sağ'a bakan başı, arka yüzde ise iki sütunlu, alınlığında yıldız bulunan ve kubbeli bir tapınak içerisinde iki yanında palmiye yaprakları yer alan Baitylos betimlenmiştir. Benzer sikke emisyonları ya da arka yüzlerinde para kesesi ve ödül tacı betimlerinin yer aldığı sikkeler Traianus Decius⁹¹⁵ (M. 249-251) ve Gallienus⁹¹⁶ Dönemi'nde de devam etmiştir. Tanrının tapınağına kanıt niteliği taşıyabilecek yazılı bir diğer belge genç Kynegia'ya ithafen heksametron vezniyle kaleme alınmış bir mezar epigramıdır⁹¹⁷.

Synnada'daki imparator kültü dolayısıyla kentin *neokoros* (imparatorluk tapınağı koruyucusu) unvanı elde etmiş olduğunu belgeleyen tek yazıt⁹¹⁸ *Tetrarkhia* Dönemi'ne (İ. S. 293-305) aittir ve kentin çifte neokor unvanına sahip olduğunu göstermektedir⁹¹⁹. Buna karşın kentin *neokoros* unvanı taşıyan sikkelerine şu ana kadar rastlanılmamıştır⁹²⁰.

⁹¹¹ TNm.92.

⁹¹² TNm.94.

⁹¹³ TNm.95.

⁹¹⁴ TNm.51, 97.

⁹¹⁵ TNm.98.

⁹¹⁶ TNm.65, 66,67,68,69,99.

⁹¹⁷ TEp.60.

⁹¹⁸ TEp.16.

⁹¹⁹ Ramsay'e göre; Constantius I. Britannia'da, Gallia'da ve Germania'da hükmetti. Ona Doğu'da adanan bir yazıt, Diocletianus tarafından yaratılan yeni düzenin öneminin, Synnada'da iki Augusti ve iki Caesar'ın dört heykeliyle belirtildiği varsayımıyla sadece açıklanabilir. Diocletianus 284'te; Maximianus ve Galerius 1 mart 293 imparator olmuştur. Constantius II. düşünülmemelidir; onun ismi Fl. Julius'tu ve Hristiyanı. Fakat bu yazıt pagan zamanına aittir. Sacer, divinus, θεοῖς imparator niteliklerini göstermeye devam etmiş olmasına rağmen Sebastoi kültü imparator Hristiyan olduğunda kaybolmuştu. Kent İ. S. 323'te Constantinus'un son

Visscher⁹²¹, imparatorluk dilleri ile eyalet dillerinin kullanımı arasında karşılaştırma yapmak için örnek olarak hem Yunanca yazıtların hem de eyalet dillerindeki yazıtların bulunduğu iki kenti ele almıştır. Bu iki kent Pamphylia eyaletinde Selge ile Phrygia eyaletinde Synnada kentleridir. Yazar Selge’de ele geçen 2 Pisidce yazıtın cenaze yazıtları olduğunu; buna karşın Yunanca ile kaleme alınmış 84 yazıtın içeriğini devlet meseleleri, onurlandırma yazıtları, dini ve mezar yazıtlarından oluştuğunu ifade etmiştir. Synnada’da saptanan 2 adet Neo-Phrygce yazıt, 2 adet Latince-Yunanca bilingual yazıt ile 5 adet Yunanca kapı taşının kapsamlı bir liste oluşturmamakla birlikte tüm yazıtların mezar yazıtı olduğunu ve Synnada’da iki imparatorluk ve eyalet dilinin birbirini tamamlayıcı nitelikte olmadığını ve tüm dillerin mezarlık yazıtlarını kayıt için kullanıldığını vurgulamıştır. Visscher, bunlara dayanarak eyalet dilleri (Pisidce-Phrygce) mezar yazıtlarından başka diğer yazıtlara asla

zaferinden sonra νεώκορος olamazdı. Flavius Aurelius Achilleus ard arda 3 yıl İ. S. 291-293 birinci eponym magistrat idi. O, belki de M. Aurelius’tan ikinci bir imparatorluk ismi ve bir Flavius imparatorundan civitas elde etmiş Synnadalı bir ailedendi. Flavius’u geç dönem Flavius imparatorlarından birinden aldığı fikrini, ilki olan Constantius’un Doğu’da asla hüküm sürmediği için reddediyoruz. Achilleus ismi dikkat çekicidir. Büyük bir Synnada ailesinde (rahip ailesi) benimsenmiş olmalıdır. Herhangi tanınan bir kişiden değil. Fakat o zaman da isim dolaşımdaydı. Aelius Achilles 193 yılında *rationalis Augustorum* idi (Severus ve Albinus?). Achilles burada sıradan kullanımı olan köle adıdır. Alexander Severus ikinci Iararium’unda Achilles’e sahipti. Maximianus I’ e popüler Achilles denilirdi. Zenobia’nın babası Septimius Achilleus Zenobia yenilip 272 yılında esir edildikten sonra onun halkı tarafından imparator olmaya çağrıldı. *Ducenarius* sadece Severus’tan sonra *ducenarius procurator* anlamında kullanıldı. Fakat Synnada’da hiçbir *ducenarius* yoktu. 270 yılından sonra sözcük sadece bir rütbe unvanı olarak kullanıldı ve unvan kıp. olarak kısaltılmıştır. Hangi rütbeyi kastemiş olduğumu tam olarak söyleyemem. Ancak Constantinus zamanında Real Ansiklopedide *egregius* ile *perfectissimus* arasında olduğu söylenir ki muhtemelen Achilles’in sahip olduğundan daha yüksektir. Çünkü Synnada muhtemelen bir eyaletin henüz metropolis’i değildir. Bkz. Ramsay, 1967: 277, no: 274; İ. S. 250’de Phrygia -Karia Eyaleti oluşumunda Synnada eski eyaletten çıkarılmış olmalıdır savını ortaya atan Burrell’e göre; Perrot (1876a:195-197) eyaletlerin Diocletianus (İ. S. 284-305) tarafından yeniden düzenlenmesi sırasında bir defada Synnada’ya iki neokorluk verildiğine inanıyordu. Phrygia Secundus (Phrygia II) metropolü (daha sonra Salutaris) olarak unvanların Synnada’nın yeni pozisyonuna uyması gerekiyordu. Ancak son zamanlardaki yeni çalışmalar bu bölgeyi etkileyen idari değişiklikler konusunda daha fazla kesinliğe izin vermiştir. Muhtemelen Phrygia ve Karia yaklaşık İ. S. 301-305’de birbirlerinden ayrılmıştır. Phrygia Eyaleti’nin başlıca şehrinin Synnada değil de Laodikeia olmuş olduğu anlaşılmaktadır. Sadece yaklaşık İ. S. 314/315-324 tarihlenebilecek bir durumu yansıtan Verona listesinde Phrygia, iki eyalete ayrıldı ve ikincisi PhrygiaII (bunun için Jenni Irving tarafından çizilen Diocletianus öncesi ve sonrası Batı Asia’daki Roma eyaletlerini gösteren harita için bkz Harita 9) Synnada tarafından yönetildi. Üstelik, ilk önce metropolis veya neokoros terimleri, eyaletlere başkanlık etmeyen kentler için çağdaş dokümanlarda (örneğin Sagalassos) kullanılabilir. Perrot tarafından öngörüldüğü üzere, Synnada’da veya başka herhangi bir durumda yeni eyaletlerin metropolislerine *neokoriai*’ın toptan verilmesi prosedürüne dair hiçbir kanıt bulunmamaktadır; aslında, Side bir olasılık olarak kalsa da, bu nedenle hiçbir *neokoria Tetrarkhia* (/Tetrarşi) Dönemi’ne kesinlikle tarihlenemez. Buna ek olarak, Synnada *koinon*’una neokoriai verildiği zamanla ilişkilendirildiğini söylemek imkansızdır. Phrygia’nın bilinen tek *koinon*’unun, sadece Apameia şehri ile ilişkili olmuş olduğu görünmektedir. Synnada’nın iki *neokoriai*’yı, onları kaydeden yazıttan daha önce başlayabilir ve her zaman ayrı ayrı verilebilirdi. Kent, III. Gordianus zamanında agonistik sikke türleri bastı ancak şimdi bir Hadrianeia festivaline sahip olması şüphelidir ve ne olursa olsun, festivallerin isimleri, imparatorlarla ilişkili olsa dahi, *neokoria*’nın belirlenmesinde çok az kullanılıyor. Constantin Chlorus’un Caesar olarak heykel kaidesi İ. S. 293-305’e tarihlenmektedir. Bkz. Burrell, 2004: 145-146; kentin neokoros unvanını elde etmesi konusunda ayrıca bkz. Tozan, 2018: 285.

⁹²⁰ Homonoia (birlik) sikkeleri ve Neokoros lejantlı sikkeler hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Tekin, 2019: 456.

⁹²¹ Visscher, 2011: 57.

uygulanmazken Latince ve Yunanca'nın hem mezar hem de resmi devlet yazıtları için kullanıldığı çıkarımında bulunmuştur.

Phrygce'nin Roma İmparatorluğu'ndaki konumu ve onun Yunanca ile ilişkisi üzerine farklı teoriler olmuştur. Corpus Inscriptionum Neo-Phrygariun'un editörü William Calder, Neo-Phryg dilinin mezar taşları üzerindeki kullanımının, yaklaşan Hristiyanlığa karşı güçlü bir putperest diriliş ile bağlantılı bir yapay canlanma olduğunu varsayar⁹²². Yazıtlardaki dilin ölümünden 400 yıl sonra Neo-Phryg dilinin yenilenen ve yapay kullanımının nedeni olarak, Küçükasya'daki üçüncü yüzyılın zulümlerine eşlik eden putperest (pagan) canlanmayı düşünmektedir. Bu hareketi, Phryg platosun'da var olan ve Calder'e göre putperestliğin odak noktaları olan birçok Roma imparatorluk arazilerine bağlar⁹²³. Calder, tüm yazıtları İ. S. 3. yüzyılın son yarısına tarihlendirir, ki bu da dahilen tarihli bir yazıtın süresidir. Bu nedenle, Neo-Phrygce'nin mezar taşları üzerindeki kullanımını, Phrygia'daki sosyo-dilbilimsel durumun bir yansıması olarak değil, eski imparatorluk arazilerinde canlanan bir grup Hristiyan karşıtının mezar taşları üzerinde Neo-Phrygce'yi kullanması olarak düşünmektedir. Ancak Haas ve Brixhe, bu mezar taşlarının dilin sürekli kullanılmasını yansıttığını düşünmektedir⁹²⁴. Onlar yazıtları Calder'in yaptığından çok daha uzun bir sürece yayarlar. Brixhe yazıtları 1.yy.'ın sonundan 3.yy.'ın sonuna tarihlendirir⁹²⁵, Haas yazıtları 2.yy.'ın başlangıcından 3. yy.'ın sonuna kadar tarihlendirir⁹²⁶. Brixhe'nin Phryg dilinin sosyo-dilbilimsel durumu hakkındaki sunumu Calder'in fikirlerinden çok farklıdır. Brixhe Phrygia'daki Phryg platosunun büyük kasabalardan değil tersine sadece küçük köyler ve geniş arazilerden oluşmuş seyrek nüfuzlu ve zayıf bir yol ağına sahip olduğunu iddia eder. Bu dünya tamamen Hellenleşmiş bir elit, eski Phryg aristokrasisi ve Yunan veya Roma toprak sahipleri ile Phrygce'yi canlı tutarak çift dil konuşanları besleyen Yunanca ve tek dil Phrygce konuşan alt sınıflara kendilerini ifade etmeleri gereken çift dilli üst orta sınıf tarafından iskan edilmiştir. Phrygce ya da çift dilli Yunan-Phryg yazıtlarının resmi temsilcilerinin alt sınıf gibi isimsiz ölmeyen ve mezar steli diyecek serveti olan bu üst orta sınıfa ait olduğunu ya da üst sınıfın alt ucu olduğunu düşünür⁹²⁷. Calder'in aksine Brixhe neden Neo-Phrygce'nin cenaze yazıtlarında kullanıldığı sorusuna yanıt verir. Bu noktaya kadar koloni insanların dili olan

⁹²² Calder, 1923: 25-35.

⁹²³ Op.cit.: 31.

⁹²⁴ Haas, 1966: 60-62; Brixhe, 2002: 252-253.

⁹²⁵ Brixhe, 2002: 248.

⁹²⁶ Haas, 1966: 71.

⁹²⁷ Brixhe, 2002: 254.

dilin o andan itibaren özel ve dini alanlara hapsoldüğünü, tüm yazıtların mezar yazıtı fragmanları olduğunu belirtir⁹²⁸.

Elimizde sınırlı sayıda yazıtın olması Phrygce'nin çözülmesinde yeterli olamamıştır. Ancak böylesine zengin bir uygarlığın kültürel yaşamdaki izlerini İ. S. 4. yy.'ın sonlarına kadar takip etmek olanağına sahibiz. Synnada'nın da içinde bulunduğu Phrygia'nın kalbi diyebileceğimiz Dağlık Phrygia'da yoğun Hellenizm ve Roma Dönemi'nde de Pax Romana ile başlayan Romalılaşıma sürecinde dahi yerel Phryg ritüellerinin ve kült tapınımlarının kesintisiz bir şekilde sürdüğü anlaşılr. Özellikle doğu-batı arasındaki konumları kültürel geçişkenliği sağlamakla birlikte *Synkretik* tanrı ve kültlerin oluşumuna da zemin hazırlamıştır. Phryglerin yaşadıkları coğrafya hiç kuşkusuz gündelik yaşamlarının belirleyicisi olmuştur. Tarıma ve hayvancılığa dayalı ekonomilerini küçük el sanatlarıyla zenginleştiren bu halkın öte dünya inancına ait geleneklerinin nesilden nesile aktarılmasındaki en temel nedenin tanrı korkusu olduğu aşıkardır. Politeist bir inanç sisteminin hakim olduğu Phryglerdeki ölü gömme adetleri Hellenistik ve Roma dönemlerinde de sürmüş ve sanki Phrygce'nin tanrıları hoşnut kılma ya da isteklerinin tanrılar tarafından tez yerine getirildiği kanısı toplumda karşılık bulmuştur. Yerel Phryg halkının yanı sıra Yunan ve Romalıların da sıklıkla uyguladığı mezarlarına insanlar tarafından zarar verilmemesi için kendi dilleriyle birlikte Phrygce'de de lanetleme yazılamaları yapılmasının örneklerine bölgede çokça rastlanılır. Şuhut'tan ele geçmiş bu türden çift dilli yazıtlardan bir kaçı Brixhe ve Waelkens tarafından yayınlanmıştır. İlkın 1893 Legrand ve Chamonard tarafından, daha sonra 1896 yılında Radet ve Ouvre tarafından ve son olarak da MAMA 4'de yayınlanan İ. S. geç 3. yy.'a tarihli Şuhut Efeköy'den sadece Phrygce bir lanetleme yazısı içeren mezar yazıtı⁹²⁹, Waelkens'in Geç Roma Dönemi'ne tarihlediği aynı şekilde kazınmış Şuhut'tan bir diğer Phryg lanetleme yazıtı içeren mezar taşı⁹³⁰ ile Çobankaya köyünden ele geçen ve Thomas Bear tarafından deşifre edilip yayınlanan bilingual kaleme alınmış bir mezar anıtı⁹³¹ ve benzer şekilde mezar anıtını

⁹²⁸ Brixhe, 2002: 248. Ξευνα Ἰάσονος[ς]σύνβιος περὶ τῶν ἰδίων σωτηρίᾳς Μηνὶ Οὐρανίῳ καὶ Ἀπόλλωνι εὐχὴν. Iason eşi Kseuna kendilerinin esenliği için Men Uranios ve Apollon'a (bu) adağı (sundu).

⁹²⁹ TEp.79.

⁹³⁰ TEp.80.

⁹³¹ TEp.81. Caesar'ın kölesi Trophimos ve eşi Valeria Glykea, akrabaları ve hayırsever Claudia Prepouse için mezar anıtı yaptırmış ve sonuna da Phryce bir lanetleme yazısı ile mezara bir dokunulmazlık kazandırmak istemiştir. Drew Bear, Akarçay (antik Caystros) Ovası ile Yukarı Porsuk Çayı (antik Tembris) Ovası'na kadar uzanan İscehisar (Dokimeion) ve Altıntaş (Soa)'daki dünya çapındaki mermer ocaklarını kapsayan dev imparatorluk çiftliği sınırları içinden gelen bu yazıtı dair şunları ifade etmiştir: Synnada şehri Roma devlet çiftliğinin sınırları dışında bulunmakla birlikte Synnada'da ikamet eden bir procurator tarafından (imparatorların kahyası) tarafından yönetiliyordu. Synnada'da ikâmet ettirilen ve imparatorların Phrygia'daki tüm çiftliklerini yöneten bu kâhya, Roma imparatorları tarafından bağışlanan azatlı (libertus) onuruna sahipti ve Roma İmparatorluğu döneminde, günümüzdeki gibi bir çeşit devlet memuru idi. Bu mezarı yaptıran imparatorun kölesi Trophimos, Synnada'da oturan imparator'un azatlısı kâhyanın emrinde çalışıyordu. Köle olması nedeniyle Trophimos yazıtta babasının adını belirtmiyordu, çünkü Roma hukukuna göre köleler

kötü niyetli kişilerden uzak tutmak için Yunanca-Phrygçe çiftli olarak kazınmış Synnada teritoryumu içindeki Çay alanında ele geçmiş Aristoksenos'un kayınpederi için yaptırdığı bir diğer mezar yazıtı⁹³² ve Sülün köy'nden (= Prymnessos) İ. S. 138-161 yılları arasına tarihli, Waelkens'in doktora tezinin kataloğunda yer alan yine çift dilli anonim bir kişiye ithafen yazılmış bir diğer mezar yazıtı⁹³³ Phryce'nin sadece mistik yanını ortaya koymakla kalmaz, Phryglerin Roma İmparatorluk Çağı'nda bile toplumun dinsel yaşam üzerinde ne denli baskın olabileceği konusunda da fikir verir.

Phrygia'da Yahudiler, Roma'nın diğer yerlerinde olduğu gibi küçük, köklü ve başarılı bir azınlıktı. III. Antiokhos (İ. Ö. 222-187) Lydia valisi Zeuksis'e Mezopotamya ve Babil'den Lydia ve Phrygia'daki kalelere ve en önemli yerlere asi bölgenin kontrolünü desteklesinler diye 2000 Yahudi aileyi yerleştirmesi emrini vermiştir⁹³⁴. McKechnie, Paul Trebilco'nun iddiasına gönderme yaparak 2.000 Yahudi ailenin göç etmesi muhtemelen 10.000'den fazla kişinin Batı Asya'daki Antiokhos'un egemenliğinde yaşasınlar diye getirdiği anlamına geliyordu diyerek yorumda bulunur. McKechnie, Yahudilerin bölgedeki varlıklarına ilişkin maddi belgeleri kanıt olarak sunarken sadece yazıtlardan örneklendirme yolunu seçmemiş, Yahudi cemaatinin ibadethaneleri olan sinagogların çeşitli Phrygia kentlerinde yayılımını da serimleyerek kendisine dayanak yapmıştır⁹³⁵. Phrygia II Salutaris'in gelecekteki başkenti olacak Synnada (= Şuhut)'da özel bir mülkte bulunan parçalı İ. S. 1. veya 2. yy.'dan kalma bir yazıt, bir Synagog'un yöneticisine (ἀρχισυν[άγωγος])⁹³⁶ atıfta bulunur, böylece şehirdeki bir Synagog'un var olduğu sonucu çıkarılabilir. Yazar, etnik olarak karma bir demografik yapıya sahip olduğunu söylediği ve Elçilerin İşleri'ne atıfla⁹³⁷ Asya'nın en büyük üç Synagog'undan

evlenemezdi. Ayrıca, bu mezarın yapımını paylaşan ve büyük ihtimalle Trophimos'un eşi olan Valeria Glykea da aynı nedenle Trophimos'un eşi olarak yazıtta resmen adlandırılmamıştır. Valeria Glykea, Latince bir soy adı (nomen) ve Yunanca bir özel adı (cognomen) taşıyordu, yani o da köle olarak doğmuştu ve önceleri sadece Glykea ismini taşıyordu, ama sonradan Valerius isimli sahibi tarafından serbest bırakılıp onun azatlısı olunca Roma hukuku gereğince sahibinin adını almıştır. Sonuç olarak, karı-koca aynı sosyal tabakanın mensuplarıydı. Akrabaları Claudia Prepousa'nın ismi için ise yine aynı durum geçerlidir; Latince soy adı ve Yunanca özel adı, yani bu kişi de azat edilmiş olmalıdır. Gördüğümüz gibi, yukarıda bahsedilen yazıtta geçen şahıs isimleri bu kişilerin ait olduğu sosyal tabakayı belirtmektedir. Phrygia'da oturan yerel Yunan halkından olan, ama bir Roma ortamı içinde yaşayan bu kişiler, her ne kadar devlet köleleri ya da zengin Roma vatandaşlarının azatlıları iseler de serbest Phryg köylülerine oranla çok daha zenginlerdi. İncelediğimiz, üst ve alt kısmı kırık bu mezar taşının çok dikkatle kazınmış harfleri bu ailenin maddî varlığını ortaya koymaktadır. Bu küçük Roma devlet memurlarının yaşam standardı, yerel Phryg köylülerininkinden elbette daha yüksekti.... bu yazıt bize gösteriyor ki, Roma devlet çiftliğinin hudutları içinde yaşayan ve Roma Devleti için çalışan imparatorun kölesi Trophimos, akrabasının mezarını koruma altına aldığı anda Roma İmparatorluğu'nun kanunî yaptırım gücünden çok, yerel tanrılar tarafından alınacak intikama güveniyordu. Böylece, İ. S. 3. yüzyılda, Roma hukuku ve Yunan kültürünün yanında, yerel Phryg geleneklerinin hâlen ve kuvvetini hiç yitirmeden yaşadığını görmekteyiz. Bkz. Drew-Bear, 2006:434-435.

⁹³² TEp.82.

⁹³³ TEp.83.

⁹³⁴ McKechnie, 2019: 35.

⁹³⁵ Op.cit.: 37.

⁹³⁶ TEp.111.

⁹³⁷ Kitabı Mukaddes Şirketi, 2001: Elç. 1395, 14.1.

tartışmasız birisinin Phrygia Ikonion'u diye adlandırılan Ikonion'da bulunduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Laodikeia Yahudilerine uzun zaman önce Sabbaht ritüelini kutlama hakkı tanındığını belirtmektedir.

Hierapolis (= Pamukkale)'ten İ. S. 3. yy.'dan kalma kuzey nekropolünde ele geçmiş kireçtaşından bir lahit üzerindeki yazıt Aurelius Heortasios Ioulianos'un mezar arsasında izinsiz olarak ceset gömecek kişinin kutsal Synagog'a para cezası ödeyeceğini kaydetmektedir⁹³⁸. Bununla birlikte en iyi kanıtlanmış Phryg Synagog'u Akmonia (= Ahat) Synagogu'dur. Nero'nun saltanatında, Akmonia'daki imparatorluk kültünün baş rahibesi Ioulia Severa, bu Synagog'un inşasını finanse etmiştir⁹³⁹. Galatia kraliyet soyundan gelen Ioulia Severa, Akmonia'da üç kez eşi Servenius Capito ile birlikte ve başka bir zamanda Tyrronius Rapon⁹⁴⁰ ile birlikte belediyede görev yapmıştır, Ioulia Severa'nın inşa ettiği Synagog'un onarımını anan yazıtta⁹⁴¹, muhtemelen ya Rapon ile akraba ya da bir azatlı olan C. Tyrronius Cladus "yaşam boyu Synagog'un yöneticisi" olarak adlandırılır. Jones da Plinius'a atfen Apameia conventus'unun bir üyesi, gerek cumhuriyet gerekse de principatus boyunca madeni paralar basan Akmonia'nın, Apameia'daki gibi yoğun bir Yahudi nüfusu barındırdığını, yukarıda bahsi geçen Synagog'un Iulia Severa tarafından inşa edildiğini ve Nero zamanında Iulia Severa'nın kentin baş magistratı olduğunu ve Synagog'un başı olan C. Tyrronius Cladus'un aynı zamanda Tyrronius Rapon kentin baş magistratı iken kent yaşamında büyük bir rol oynayan bir ailenin üyesi olduğundan bahsetmektedir⁹⁴².

Ağzıkara köyünde kaba bir gri kireçtaşı bloğuna⁹⁴³ işlenmiş bir Latin haçı üzerinde Ἐμμανουήλ yazısı dikkati çekmektedir. İbranice "tanrı bizimle" anlamına gelen *imanu'el* sözcüğünün Romalılaştırılmış hali olan *Emmanuel* (Immanuel) sözcüğü, tanrının Davut'un evini koruyacağını bir işareti olarak Yeşaya kitabında görülen İbranice bir isimdir⁹⁴⁴. Yeni Ahit, Matta kitabı 1:23'de Eski Ahit'teki Yeşaya 7:14 atıfla geçen bu isim tanrı çocuğu olarak

⁹³⁸ McKechnie, 2019: 38. Yazıt için bkz. AGRW 149 = IJO II 191 = Miranda, 1999: 124, no: 14 = SEG 49 (1999): 1827: (A): ἡ σορὸς καὶ τὸ ὑπὸ αὐτὴν θέμα καὶ ὁ περὶ αὐτὴν τόπος|Νεικοτεῖμου Λυκιδᾶ τοῦ Ἀρτεμισίου, ἐν ᾗ κεκήδευται Ἀπφιάς, ἡ γυνὴ αὐτοῦ. ταύτης ἀντίγραφον ἀπετέθη|εις τὸ ἀρχεῖον. Ἰουδαϊκῆ.|| *Mezar, altındaki kısım ve çevresindeki yer Artemisios'un oğlu Nikotimos Lykida'ya ait. İçinde Yahudi eşi Apphias'ı gömdü. Bu kitabenin bir kopyası arşivde saklandı.* (B): ἡ σορὸς καὶ ὁ περὶ αὐτὴν τόπος Αὐρ. Ἐορτασίου|Ιουλιανοῦ Τριπολείτου Ἰουδέου, νοῖν οἰκοῦντι[ος] ἐν Εἰραπόλει, ἐν ᾗ κηδεύθῃται αὐτὸς καὶ ἡ|γυνὴ αὐτοῦ Γλυκωνίς, κηδεύονται δὲ καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, ἑτέρῳ δὲ οὐδενὶ ἐξέσται κηδεύ|θῃναι, ἐπεὶ ὁ παρὰ ταῦτα ποιήσας δώσει τῇ ἀγιοτάτῃ συναγωγῇ ἀργυροῦ λίτρας δύο. *Mezar ve çevresindeki yer, şimdi Hierapolis'te yaşayan, Tripolisli, Yahudi Aurelius Heortasios Julianus'a ait. İçinde o ve karısı Glykonis gömülecek ve çocuklarının da buraya gömülmesine izin verilecek. Başka kimsenin içine gömülmesi yasal değildir. Birisi böyle şeyler yaparsa, en kutsal sinagog'a iki litra gümüş (1.74 gr. ağırlığında) ödeyecektir. A yüzü İ. S. 200, B tarafı ise 250'den sonraya tarihlendirilmiştir.*

⁹³⁹ McKechnie, 2019: 38.

⁹⁴⁰ MAMA 6: 265.

⁹⁴¹ MAMA 6: 264.

⁹⁴² Jones, 1937: 71.

⁹⁴³ TEp.110.

⁹⁴⁴ Kitabı Mukaddes Şirketi, 2001: Yşa: 7:14 (Yeşaya); Mat. 1:23 (Matta)

görülen İsa'ya bir göndermedir. Ayette İsa'nın Immanuel diye çağrılacağını vurgular. Öyle anlaşılmaktadır ki bu yazıt hem üzerinde taşıdığı haç hem de taş üzerindeki isim dolayısıyla güçlü Hristiyan izler sergilemekle birlikte Yahudi kelimasına da inançlarında herhangi bir sapma olmaksızın yazıtı diktirenlerin Eski ve Yeni Ahit birlikte benimsediklerini kanıtlamaktadır. Dolayısıyla yazıt bir Hristiyan yazıttır ve olasılıkla İ. S. 4. yy. başlarına ait olmalıdır.

Synnada'dan Afyonkarahisar'a taşındığı anlaşılan ve ilk kez Hamilton tarafından görülüp kayıt altına alınan ve daha sonra Le Bas ve Waddington'un 1870 yılındaki kitabının ilk baskısında yayınlanan yazıtta biz adı geçen yazarın 1972 yılındaki kitabının baskısında rastladık. Bu yazıt peygamber Isaiah (Yeşaya)'a gönderilen vahyin⁹⁴⁵ ilgili pasajından yeniden kaleme alınmış bir yazıttır⁹⁴⁶. Yazı Septante yorumunun (versiyon) aynısıdır ancak şu kelimeler yazılmamıştır: ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου. Zamanın ruhban sınıfının gözetimi altında taş üstüne kazınmasına rağmen yazım hataları olduğu görülmektedir⁹⁴⁷.

Dokimeion'dan ele geçen kemerli bir stelin üst kısmında büyük bir menorah, bir trampet ve bir palmye dalı resmedilmiştir. Altında ise oğullar Joshua (Yusuf), Samuel (İsmail), Jacob (Yakup)'un mezarı yazmaktadır. İsimlerden ve stel üzerindeki betimlerden bir Yahudi mezar taşı olduğu anlaşılan yazıt Roma İmparatorluk Dönemi'nin sonlarına ait olmalıdır.

Jones, Apameia'daki ticari yaşamla canlanan kentin zenginliğindeki Yahudi nüfusunun rolüne atıf yaparken verdiği örnek dikkati çekicidir: Flaccus, Yahudilerin Jerusalem'e göndermek için topladığı paralara el koyduğunda Apameia'da toplanan para miktarı 100 pound altın iken, Laodikeia'da sadece 20 pound idi ve Adramytteion ve Pergamon'da daha az miktardı. Bu miktarlar muhtemelen her conventus'tan toplanan para miktarını temsil eder. Bahsedilen tüm şehirler conventus başkentleriydi ve olasılıkla Apamene conventus'u Yahudilerinin büyük bir çoğunluğu'nun bulunduğu Apameia'da yaşıyordu⁹⁴⁸.

Ayrıca kentteki Yahudi nüfusunun ve kent meclisindeki etkisinin yansımasının sonucu olarak Apameia'daki imparatorluk sikkelerinin⁹⁴⁹ Yahudi etkisini göstermesi çok ilginçtir. Bazıları, içinde iki figürün oturduğu Nuh'un gemisinin tasvirlerini taşırlar. Bu grup sikkeler

⁹⁴⁵ Kitabı Mukaddes Şirketi, 2001: Yşa: 843, I. 16-18.

⁹⁴⁶ TEp.112.

⁹⁴⁷ Le Bas ve Waddington, 1972a: 405,1711.

⁹⁴⁸ Jones, 1937: 70.

⁹⁴⁹ Yahudi etkisini yansıtan sikkeler Septimius Severus (İ. S. 193-211), Macrinus (İ. S. 217-218), Severus Alexander (İ. S. 222-235), III.Gordianus (İ. S. 238-244), Philippus Araps (İ. S. 244-249) ve Trebonianus Gallus (İ. S. 251-253) Dönemi'nde darbedilmişlerdir. Genel olarak sikke ön yüzlerinde dönemin imparatorunun büstü, arka yüzde ise Eski ve Yeni Ahit'teki mitolojik hikayeyi resmeden sahne yer alır. Bu sahneyi konu olan sikkeler için bkz. imparator Septimius Severus, SNG Aul. 3506; III. Gordianus, SNG Aul. 8347. Konu ile ilgili daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. Yıldız, 2012b: 17-51.

“Nuh” diye nitelendirilir. Nuh’un gemisi Apameia, *Apamea Cibotus* olarak halk arasında bilinirdi diye belirtir Jones ⁹⁵⁰. Görüleceği üzere İ. Ö. 2. yy.’da Phrygia bölgesine getirilen Yahudi aileler zaman içinde bölgenin ticari yaşamında etkin hale gelmişler ve Batı Anadolu’nun ticaret ağının merkezi konumundaki kentlerde yayılım göstermişlerdir.

Paganizmin yıkılmasından sonra kaynaklar kuşkusuz yerel Hristiyan geleneğinde kutsal özelliklerini korumuştur.

⁹⁵⁰ Jones, 1937: 70.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EDEBÎ, EPİGRAFİK VE NÜMİSMATİK TESTIMONIA

4.1. Edebî Metinler (TLit.)

4.1.1. Bir Koloni Kenti Olarak Synnada

TLit.1 Stephanos Byzantinos, Synnada'nın Kuruluş Mitosu'ndan Bahsediyor

Steph. Byz. *Ethnica* 592:

Σύνναδα, πόλις Φρυγίας “... καὶ Δοκίμεια κώμη ἐπέ-
κεινα αὐτῆς ... οἱ δ’ ἐπιχώριοι Δοκιμίτιν καὶ Δοκιμαίαν “.
λέγουσιν δὲ Ἀκάμαντα μετὰ τὰ Τρωικὰ ἀποπλανηθέντα ἐλθεῖν
εἰς Φρυγίαν καὶ καταλαβεῖν πολιορκούμενον τὸν τῶν τόπων
δυνάστην καὶ βοηθήσαντα αὐτῷ λαβεῖν χώραν καὶ κτίσαι πόλιν.
συναθροίσαντα δὲ πολλοὺς οἰκήτορας τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος
Μακεδόνων κατὰ τὴν Ἀσίαν, τὸ μὲν πρῶτον αὐτὴν ἀπὸ τῆς
συναγωγῆς καὶ συνοικήσεως Σύνναια προσαγορεύσαι, μετὰ δὲ
ταῦτα παρεφθαρμένως ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων Σύνναδα κλη-
θῆναι. ὁ πολίτης Συνναδεύς. οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόν-
τος λέγεται.

Bir Phrygia kenti olan Synnada ve onun ötesinde Dokeimia köyü ...sakinleri ise Dokimis ve Dokimaia derler. Troia savaşının ardından başı boş dolaştıktan sonra Akamas'ın Phrygia'ya geldiğini, toprakların efendisini kuşatmaya zorladığını ve ona yardım ettikten sonra ülkenin sahibi olduğunu ve kenti kurduğunu; Hellas'tan Asia'ya geçmiş Makedon koloni sakinlerini bir araya getirdiğini, bir araya getirme ve birlikte yaşamadan dolayı ona(kente) ilkin Synnaia diye hitap ettiklerini daha sonra da (isim) bozularak komşuları tarafından Synnada diye adlandırıldığını söylerler. İşte bu nedenle halihazırda da yurttaşına Synnadalı denir.

4.1.2. Synnada'nın Komşu Kent ve Halkları

TLit.2 Strabon, Synnada ve Çevresinin Coğrafik Konumu ve Çevre Uluslarından Bahseder

Strab. *Geogr.*, XII.8, 13 (C577):

ὕπερ δὲ τῆς Ἐπικτήτου πρὸς νότον ἐστὶν ἡ μεγάλη Φρυγία, λείπουσα ἐν ἀριστερᾷ τὴν Πεσσινοῦντα [p. 810] καὶ τὰ περὶ Ὀρκαόρκους καὶ Λυκαονίαν, ἐν δεξιᾷ δὲ Μαίονας καὶ Λυδοὺς καὶ Κᾶρας· ἐν ᾗ ἐστὶν ἡ τε Παρώρειος λεγομένη Φρυγία καὶ ἡ πρὸς Πισιδίᾳ καὶ τὰ

περὶ Ἀμόριον καὶ Εὐμένειαν καὶ Σύνναδα, εἴτα Ἀπάμεια ἢ Κιβωτὸς λεγομένη καὶ Λαοδίκεια, αἵπερ εἰσὶ μέγισται τῶν κατὰ τὴν Φρυγίαν πόλεων: περὶκειται δὲ ταύταις πολίσματα καὶ ...

Phrygia Epiktetos'un üstünde güneye doğru Büyük Phrygia yer alır, bunu sol tarafında Pessinus, Lykaonia ve Orkaorki bölgeleri, sağ tarafında ise Maionialılar, Lydialılar ve Karialılar bulunur. Epiktetos'ta, Phrygia Paroreia olarak adlandırılan kısım ve Phrygia'nın Pisidia boyunca uzanan parçasıyla Amorion dolayındaki kısımları ve Eumeneia ve Synnada ve ondan sonra Phrygia kentlerinin en büyükleri olan Laodikeia kentiyle Apameia Kybotos olarak adlandırılan bir kent bulunur. Bunlara komşu olarak kasabalar yer alır ve ...

4.1.3. Synnada'nın Coğrafyasına Dair Belgeler

TLit.3 Synnada'nın Yol Bağlantısı Hakkında: Alkibiades'in Synnada'dan Metropolis'e Uzanan Yol Güzergahındaki Melissa Köyü'nde Anıt Mezarı Bulunmaktadır

Athen. Deipn. 13,34:

καὶ ἑτέρας δὲ δύο ἑταίρας περιήγετο αἰεὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, Δαμασάνδραν τὴν Λαίδος τῆςνεωτέρης μητέρα καὶ Θεοδότην· ὅφ' ἧς καὶ ἀποθανὼν ἐκηδεύθη ἐν Μελίσσῃ κόμῃ τῆςΦρυγίας, ἐπιβουλεuthείς ὑπὸ Φαρναβάζου. εἶδομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸ ἐν Μελίσσῃ τοῦ Ἀλκιβιάδου μνημα ἐκ Συννάδων εἰς Μητρόπολιν ἀφικνούμενοι· ἐφ' ᾧ καὶ κατ' ἔτος θύεται βοῦς, διακελευσαμένου τοῦτο τοῦ πάνταρίστου Ἀδριανοῦ βασιλέως· ὃς καὶ ἀνέστησεν ἐπὶ τῷ μνήματι Παρίου λίθου εἰκόνα τὸν Ἀλκιβιάδην.

Dahası Alkibiades daima diğer iki kurtezani tüm seyahatlerinde yanında taşırdı. Yani genç Lais'in annesi Damasandra ile Theodote'yi. Pharnabazos tarafından bir komploya maruz kaldıktan sonra (kedere gark olarak) ölen Alkibiades ölümünün ardından Phrygiadaki bir köy olan Melissa'da Theodote tarafından gömüldü. Bizzat biz kendimiz gördük Alkibiades'in mezarını Synnada'dan Metropolis'e giderken ve bu mezarda, her yıl bir öküz kurban edilir; aynı zamanda mezarda Paros mermerinden bir Alkibiades heykelini de diken en yüce imparator Hadrianus'un emriyle.

TLit.4 Ipsos Savaşı öncesi İskender'in Genaralleri Arasındaki De Facto Duruma Dair Synnada kentinde ve Phrygia'da Bazı Kalelerde Kraliyet Hazinesine Bulunmaktadır

Diod. Bibl. Hist.: XX, 107, 3-4.

ἐπεὶ δὲ κατὰ θάλατταν ἦλθε τοῖς πολιορκουμένοις στρατιωτῶν πλῆθος παρὰ Δημητρίου τὸ δυνάμενον τὴν ἀσφάλειαν παρέχεσθαι τῇ πόλει, ταύτης μὲν τῆς ἐπιβολῆς ἀπέστη, τὴν δ' ἐφ'

Ἑλλησπόντῳ Φρυγίαν προσαγαγόμενος καὶ Σύνναδα πόλιν ἔχουσαν ἀποσκευὰς μεγάλας βασιλικὰς ἐπολιόρκησεν.

ὅτε δὴ καὶ Δόκιμον τὸν Ἀντιγόνου στρατηγὸν πείσας κοινοπραγεῖν τά τε Σύνναδα παρέλαβε διὰ τούτου καὶ τῶν ὀχυρωμάτων ἓνια τῶν ἐχόντων τὰ βασιλικά χρήματα. ὁ δ' ἐπὶ τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς Ἰωνίας πεμφθεὶς ὑπὸ Λυσιμάχου στρατηγὸς Πρεπέλαος Ἀδραμυττίου μὲν [p. 327] ἐκυρίευσεν ἐν παρόδῳ, τὴν δ' Ἐφεσον πολιορκήσας καὶ καταπληξάμενος τοὺς ἔνδον παρέλαβε τὴν πόλιν. καὶ τοὺς μὲν ἐγκαταληφθέντας τῶν Ῥοδίων ἑκατὸν ὁμήρους ἀπέστειλεν εἰς τὴν πατρίδα, τοὺς δ' Ἐφεσίους ὑποσπόνδους ἀφῆκε, τὰς δὲ ναῦς τὰς ἐν τῷ λιμένι πάσας ἐνέπρησε διὰ τὸ θαλασσοκρατεῖν τοὺς πολέμιους καὶ τὴν ὅλην κρίσιν τοῦ πολέμου ἄδηλον ὑπάρχειν.

Ancak kentin güvenliğini sağlamak üzere Demetrios tarafından deniz yoluyla asker gönderilmesi Lysimakhos'u bu girişiminden vazgeçirdi. Hellespontos Phrygia'sını kazandı ve ayrıca büyük bir krallık hazinesine sahip olan Synnada kentini kuşattı. O sırada Antigonos'un genarali Dokimos'u kendisiyle ortak hareket etmeye ikna etti ve onun yardımıyla Synnada'yı ve ayrıca krallık servetini elinde tutan bazı kaleleri aldı. Lysimakhos tarafından Aiolia ve Ionia'ya gönderilen genaral Prepelaos, geçerken Adramytteion'u fethetti ve daha sonra Ephesos'u kuşatarak ve sakinlerini korkutarak kenti ele geçirdi. Orada bulunduğu yüz Rodoslu rehineyi kendi ülkesine geri gönderdi ve Epheslileri serbest bıraktı, ancak düşman denizi kontrol ettiği ve savaşın tüm sonucu belirsiz olduğu için limandaki tüm gemileri yaktı.

TLit.5 Gnaeus Manlius Vulso Galatia Seferi'nden Bahsediyor

Liv. *Ab urbe condita* XXXIII.15:

Consul, quia nulla legatio ad finem praesto fuerat, praedatum in agros misit. Tum demum fracta pertinacia est, ut ferri agique res suas viderunt; legatis missis pacti quinquaginta talentis et viginti milibus medimnum tritici, viginti hordei, pacem impetraverunt. Progressus inde ad Rhotrinos fontes ad vicum, quem Acoridos Comen vocant, posuit castra. Eo Seleucus ab Apameia postero die venit. Aegros inde et inutilia impedimenta cum Apameam dimisisset, ducibus itinerum ab Seleuco acceptis profectus eo die in Metropolitanum campum, postero die Dynias Phrygiae processit. Inde Synnada venit, metu omnibus circa oppidis desertis. Quorum praeda iam grave agmen trahens vix quinque milium die toto itinere perfecto ad Beudos, quod vetus appellant, pervenit. Ad Anabura inde, et altero die ad Alandri fontes,

tertio ad Abbassium posuit castra. İbi plures dies stativa habuit, quia perventum erat ad Tolostobogiorum fines.

.... (Manlius) Rhotris kaynaklarına doğru biraz daha ilerleyerek Acoridos Come (Eldere köyü ve gölü) adındaki bir köyde kamp kurdu. Ertesi gün oraya Seleukos Apameia'dan geldi. Konsul, hastaları ve Apameia'ya gerekmeyen tüm yükleri gönderdi. Seleukos'un klavuzları tedarik etmesinden sonra Metropolis Ovası'nın içinden yürüyüp ertesi günde Phrygia'daki Dyniae'a doğru ilerledi. Oradan Synnada'ya vardı. Hemen hemen civardaki tüm kasabalar sakinleri tarafından korkudan terkedilmişti. Bu yerlerden ganimetle yüklenmiş olan ordu bütün gün 5 millik bir yolculuğun ardından Eski dedikleri Beudos'a ulaştı. Sonraki molası Anabura'daydı. Ertesi gün Alander kaynaklarında kamp kurdu. Üçüncü günde Abassium'da. Şimdi artık Tolostobogi'lerin sınırlarına ulaşıldığından orada bir kaç gün Manlius kamp kurarak bekledi.

4.1.4. Synnada ve Çevresindeki Halkın Sosyo-Ekonomik Durumu Hakkında

TLit.6 a. Cicero, Publicani'nin Synnada ve Çevresinde Yaşayan Halka Zulmetmesini Konu Alıyor

Cic. Ad Att. 5,16:

Scr. in itinere a Synnada ad Philomelium inter a. d. v et iii Id. Sext. a. 703 (51).

CICERO ATTICO salutem etsi in ipso itinere et via discedebant publicanorum tabellarii et eramus in cursu, tamen surripiendum aliquid putavi spatii, ne me immemorem mandati tui putares. itaque subsedi in ipsa via, dum haec quae longiorem desiderant orationem summatim tibi perscriberem. maxima exspectatione in perditam et plane eversam in perpetuum provinciam nos venisse scito pridie Kal. Sextilis, moratos triduum Laodiceae, triduum Apameae, totidem dies Synnade. audivimus nihil aliud nisi imperata ἐπιτεράλεια solvere non posse, ὧνδ' omnium venditas, civitatum gemitus, ploratus, monstra quaedam non hominis sed ferae nescio cuius immanis. quid quaeris? taedet omnino eos vitae.

Synnada'dan Philomelion'a giden yolda, 9-11 Ağustos, İ. Ö. 51

Publicani'lerin tabellarius'ları biz seyir halinde iken yoldan ve yolculuktan her ne kadar ayrılmış olsalar da yine de senin görevini unuttuğum düşüncesini engellemek için bir mola vermem gerektiğini düşündüm. Bu nedenle daha uzun bir yazı yazmak arzusundayken aceleyle yazmak için yolda mola verdim. Daha sonra, üç gün Laodikeia'da, üç gün Apameia'da ve üç gün de Synnada'da oyalandıktan sonra son derece büyük bir beklentiyle, virane ve ebedi

olarak malvolmuş haldeki eyaletimize gelmiş olduğumuzu bilmeni isterim. Her yerde aynı hikaye vardı: ἐπίκεφάλαια (kelle vergisini)'ı ödeyemiyorlardı, herkesin ὀνὰς (menkul kıymetleri) satılıyordu: inlemeler, feryatlar, kasabalardan: bir insandan ziyade bazı vahşi canavara layık vahşet eylemleri. Kısacası, yaşamak onlara kesinlikle bıkınlık veriyordu.

TLit.6 b. Cicero, Dostu M. Porcius Cato'ya Conventus merkezlerinde Yaşayan Halkın Maruz Kaldığı Ağır Vergi Yükünü Hafiflettiğinden Bahseder

Cic. Ad Fam. 15.4.2:

Cum in provinciam pr. Kal. Sext. venissem et propter anni tempus ad exercitum mihi confestim esse eundum viderem, biduum Laodiceae fui, deinde Apameae quadriduum, triduum Synnadis, totidem dies Philomeli. Quibus in oppidis cum magni conventus fuissent, multas civitates acerbissimis tributis et gravissimis usuris et falso aere alieno liberavi.

Ağustos ayının son günü eyalete geldiğimde yılın zamanı nedeniyle orduyla acele etmem gerektiğini farkettilim. İki gün Laodikeia'da, sonraki dört gün Apameia, üç gün Synnada ve üç gün Philomelion'da kaldım. Bu şehirlerde geniş çaplı oturumlar vardı ve birçok kasabayı baskıcı haraçlardan, ağır faizden ve sahte borçlardan kurtardım.

TLit.7 Asia Minor'daki Mali Kriz İdari Sorunlara Yol Açıyor

Cic. Ad Fam. 3.8:

Scr. in castris in agro Mopsuestiae a. d. viii Id. Oct a. 703 (51).

CICERO S. D. APPIO PVLCHRO

etsi, quantum ex tuis litteris intellegere potui, videbam te hanc epistulam, cum ad urbem esses, esse lecturum refrigerato iam levissimo sermone hominum provincialium, tamen cum tu tam multis verbis ad me de improborum oratione scripsisses, faciendum mihi putavi ut tuis litteris brevi responderem. [2] sed prima duo capita epistulae tuae tacita mihi quodam modo relinquenda sunt; nihil enim habent, quod definitum sit aut certum, nisi me vultu et taciturnitate significasse tibi non esse amicum, idque, pro tribunali cum aliquid ageretur, et non nullis in conviviis intellegi potuisse. hoc totum nihil esse possum intellegere; sed, cum sit nihil, ne quid dicatur quidem intellego; illud quidem scio, meos multos et inlustris et ex superiore et ex aequo loco sermones habitos cum tua summa laude et cum magna sollicitudine significatione nostrae familiaritatis ad te vere potuisse deferri. nam quod ad legatos attinet, quid a me fieri potuit aut elegantius aut iustius quam ut sumptus egentissimarum civitatum minuerem sine ulla imminutione dignitatis tuae, praesertim ipsis civitatibus postulantibus?

nam mihi totum genus legationum tuo nomine proficiscentium notum non erat. Apameae cum essem, multarum civitatum principes ad me detulerunt sumptus decerni legatis nimis magnos, cum solvendo civitates non essent. hic ego multa simul cogitavi. [3] primum te, hominem non solum sapientem, verum etiam, ut nunc loquimur, urbanum, non arbitrabar genere isto legationum delectari, idque me arbitror Synnadis pro tribunali multis verbis disputavisse, primum Ap. Claudium senatui populoque Romano non Midaeensium testimonio (in ea enim civitate mentio facta est), sed sua sponte esse laudatum; deinde me ista vidisse accidere multis, ut eorum causa legationes Romam venirent, sed iis legationibus non meminisse ullum tempus laudandi aut locum dari; studia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati essent; consilium totum videri minime necessarium; si autem vellent declarare in eo officium suum, laudaturum me, si qui suo sumptu functus esset officio, concessurum, si legitimo, non permissurum, si infinito. quid enim reprehendi potest? nisi quod addis visum esse quibusdam edictum meum quasi consulto ad istas legationes impediendas esse accommodatum. iam non tantum mihi videntur iniuriam facere ii qui haec disputant, quam si cuius aures ad hanc disputationem patent. [4] Romae composui edictum; nihil addidi, nisi quod publicani me rogarunt, cum Samum ad me venissent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. diligentissime scriptum caput est, quod pertinet ad minuendos sumptus civitatum. quo in capite sunt quaedam nova salutaria civitatibus, quibus ego magno opere delector; hoc vero, ex quo suspicio nata est me exquisisse aliquid in quo te offenderem, tralaticium est. neque enim eram tam desipiens, ut privatae rei causa legari putarem, qui et tibi non privato et pro re non privata sua, sed publica, non in privato, sed in publico orbis terrae consilio, id est in senatu, ut gratias agerent, mittebantur; neque, cum edixi ne quis iniussu meo proficisceretur, exclusi eos, qui me in castra et qui trans Taurum persequi non possent. nam id est maxime in tuis litteris inridendum. quid enim erat, quod me persequerentur in castra Taurumve transirent, cum ego Laudicea usque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum dioecesium, quae eis Taurum sunt, omniumque carum civitatum magistratus legationesque convenirent? [5] nisi forte postea coeperunt legare quam ego Taurum transgressus sum; quod certe non ita est. Cum enim Laudiceae, cum Apameae, cum Synnadis, cum Philomeli, cum Iconi essem, quibus in oppidis omnibus commoratus sum, omnes iam istius generis legationes crant constitutae. atque hoc tamen te scire volo, me de isto sumptu legationum aut minuendo aut remittendo decrevisse nil nisi quod principes civitatum a me postulassent, ne in venditionem tributorum et illam acerbissimam exactionem, quam tu non ignoras, capitum atque ostiorum inducerentur sumptus minime necessarii. ego autem, cum hoc suscepissem non solum iustitia, sed etiam misericordia adductus, ut levarem miseriis perditas civitates et perditas maxime per

magistratus suos, non potui in illo sumptu non necessario neglegens esse. tu, si istius modi sermones ad te delati de me sunt, non debuisti credere; si autem hoc genere delectaris, ut, quae tibi in mentem veniant, aliis attribuas, genus sermonis inducis in amicitiam minime liberale. ego, si in provincia de tua fama detrahere umquam cogitassem, non tuum libertum Brundisi neque ad praefectum fabrum Corcyrae, quem in locum me venire velles, rettulissem. qua re potes doctissimis hominibus auctoribus, quorum sunt de amicitia gerenda praeclarissime scripti libri, genus hoc totum orationis tollere: ‘disputabant, ego contra disserebam; dicebant, ego negabam’ [6] an mihi de te nihil esse dictum umquam putas? ne hoc quidem, quod, cum me Laudiceam venire voluisses, Taurum ipse transisti? quod isdem diebus meus conventus erat Apameae, Synnade, Philomeli, tuus Tarsi?

Appius Claudius Pulcher için (Roma’da)

Cilicia, 8 Ekim

Mektubunuzdan anlayabildiğim kadariyla siz Roma kapılarına ulaşınca, yani dar görüşlü kimselerin son derece pervasız dedikoduları iyice bayatlayınca dek bu yazdıklarımı okumayacağınızı gördüğüm halde, insanların neler söyledikleri hakkında bana bu uzunlukta bir mektup yazmış olduğunuz için, size kısa bir yanıt vermem gerektiğini düşündüm. Ancak, mektubunuzdaki iki konunun, bir bakımdan sessizlikle geçirilmesi gerekiyor; çünkü bakışlarım ve sessizliğimle dostunuz olmadığımı gösterdiğimi, hem makamında, hem de belli sosyal çevrelerde bunun apaçık ortaya çıktığını söylemenizin ötesinde, kesin ya da belirgin hiçbir şey dile getirmiyorsunuz. Tüm bunların kendi içinde bir anlam taşımadığını görebildiğim halde, yöneltilen suçlamanın ne olduğunu anlayamıyorum. Gerek yüksek resmî makamım, gerekse size fazlasıyla övgü yönelten özel ilişkilerimiz çerçevesinde ortaya koyduğum çok belirgin karakterdeki pek çok tavrın, ayrıca aramızdaki yakın bağları doğrulamak için gösterdiğim sabırsız isteğin, olanca gerçekliğiyle size bildirilmiş olabileceğini biliyorum. Elçilerle ilgili olarak, muazzam bir mali baskı altındaki eyaletlerin harcamalarını kısmak ve aynı zamanda sizin onurunuzdan herhangi bir şey eksiltmemek için, özellikle eyaletlerin dilekçelerine cevaben, daha iyi veya daha eşitlikçi ne yapabilirdim ki? Delegelerin, hangi ölçüde sizin tasarrufunuzla gönderildiğini bilmiyordum. Apameia’da bulunduğum sırada, pek çok eyaletin baş sorumluları, eyaletler iflas etmiş olduğu halde, elçiler için büyük tutarların ayrıldığını bana bildirdiler. O anda, kafamda pek çok düşünce ortaya çıktı. Öncelikle, bir bilgelik abidesi ve günümüz tabiriyle bir “kültür” adamı olan sizin, bu türden görevlendirmeleri herhangi bir şekilde hoş görmeyeceğinizi düşündüm ve Synnada’daki mahkemede de ciddi bir süre boyunca bunu savunduğuma inanıyorum. İlk

olarak, Appius Claudius'un, Midaeium halkının (konu bu eyalette başlamış olduğu için) etkisiyle değil, işlerin olağan akışı çerçevesinde senatoya ve Roma halkına salık verildiğini belirttim. İkinci olaraksa, delegelerin, belli kişileri salık vermek için Roma'ya geldiklerini pek çok durumda görmüşsem de, herhangi bir yer ya da zamanda methiyelerini düzmeleri amacıyla kendilerine söz hakkı verildiğinde, hizmetleriniz için size minnettar kaldıklarını hissederek memnun olduğum tek bir an bile hatırlamıyorum. Tüm görüşleri, daima bana fazlasıyla gereksiz gözüktü. Yine de, bu vesileyle gayretkeşliklerini göstermek istemiş olsalardı, eyalete bindirilecek masrafin yasal sınırları aşmaması durumunda izin vermek ve sınırsız tutulması durumundaysa reddetmek şartıyla, bunu kendi hesabına yapan herhangi bir kişiyi salık verebilirdim. Öyleyse bunda ne gibi bir hata var? Belki tek hata, sizin söylemeye devam ettiğiniz şey olabilir: Belli kişiler, benim emrimin, sizin yaptığınız görevlendirmeleri engelleme sabit düşüncesinden kaynaklandığını düşünmüşlerdir. Gerçek düşüncem o ki, bana karşı hatalı davrananlar, bunu ileri sürenlerden çok, böylesi sözlere kulaklarını tıkamayanlardır. Ben emrimi Roma'da oluşturdum ve sonrasında, Samos'ta benimle görüştüklerinde, vergi idarecilerinin sizin emrinizden benim emrime kelime kelime aktarılmasını tek istedikleri madde dışında tek bir şey dahi eklemedim. Eyaletlerde harcamaların azaltılmasına yönelik madde, çok dikkatli bir şekilde kaleme alınmıştı ve söz konusu maddede, beni son derece memnun eden, eyaletlerin aleyhine bazı yeni hükümler var. Ancak, size karşı bir şeyleri düzenlediğim kuşkusunun doğmasına meydan veren ilgili madde, bütünüyle sizin önceki emirlerinizden alındı. İlk olarak siz henüz imparatorluğun başındayken sizin çıkarlarınızı temsil etmek üzere, ikinci olarak da, herhangi bir özel görüşmede değil, tüm dünyanın meclisi sayılan senatoda teşekkürlerini sunmak üzere gönderilmiş o kişilerin, kendi özel amaçları için görevlendirilmiş olduğunu düşünecek kadar aptal değildim. Aynı şekilde, kimsenin iznim olmadan gitmemesi emrini verdiğimde, kampa kadar ve Toroslar boyunca beni izleme olanağı bulunmayabilecek kişileri bunun dışında tutmadım. Bu, aslında mektubunuzda yer alan en tuhaf şey: Laodikeia'dan Iconium'a kadar uzak bir noktaya kadar yolculuğumu, Torosların kuzeyindeki tüm eyalet başkanları ve delegelerinin, ayrıca oradaki tüm eyaletlerin benimle buluşma yönündeki açık amaçları doğrultusunda planlamışken, beni kampa kadar geçirmeleri ya da Torosları benimle birlikte aşmaları için ne gibi bir ihtiyaç duyabilirdim? Elbette, Torosları aşana kadar hiçbir görevlendirmenin yapılmadığını varsaymıyorsanız! Kesinlikle böyle bir şey yoktu. Hepsinde de kalmak zorunluluğu duyduğum Laodikeia, Apameia, Synnada, Philomelion, Iconium kentlerindeyken, bu şekilde görevlendirilmiş kişilerin tamamı beni hazır bekliyorlardı. Yine de, çok gereksiz harcamaların, vergi sözleşmesine eklenmemesi yönünde eyalet sorumlularının öne sürdüğü

istekler ve sizin de bildiğiniz gibi, son derece yaralayıcı baş vergisi ile kapı vergisinin zorla alınması haricinde, elçiliklerin harcamalarını azaltma ya da tamamen ortadan kaldırma yönünde hiçbir emir vermediğimi bilmenizi isterim. Hem adalet hem de merhamet adına, harap olmuş, üstelik en çok da kendi yöneticileri tarafından harap edilmiş eyaletleri, içinde düştükleri sıkıntıdan kurtarmaya giriştiğimde, bu gereksiz harcamaların kaynakları konusunda kayıtsız kalamazdım. Sizin adınıza, benimle ilgili olarak bu türden düşünceler size bildirildiğinde, bunlara inanmamanız gerekirdi. Ancak, kendi zihninizde ne olursa olsun, bu şekilde başkalarının sözüyle hareket ederseniz, iki arkadaş arasında pek de incelikli olmayan bir ilişki tarzını benimsemiş olursunuz. Eyalette sizin itibarınızı lekeleme yönünde en küçük bir düşüncem olsaydı, bunu damadınıza, Brundisium'daki azat edilmiş kölenize ya da gitmemizi istediğiniz Corcyra'daki mühendisler başkanına bunlardan söz etmemiş olmam gerekirdi. Dolayısıyla, dostlukların yürütülmesine dair en parlak eserleri vermiş en yüce filozofların önerileri doğrultusunda, “öne sürdüler”, “ben karşı çıktım”, “böyle söylediler”, “ben reddettim” türünden ifadeleri kafanızdan silebilirsiniz. Bana hiç sizin hakkınızda bir şeyler söylendiğini düşünebiliyor musunuz? Ya da, Laodikeia'ya gitmemi istemenizden sonra sizin Torosları aştığınızı? Ya da benim Apameia, Synnada ve Philomelion'da mahkemeyi topladığım günlerde, sizin de Tarsus'da aynı şeyi yaptığınızı?

4.1.5. Synnada'nın Ekonomik ve Ticari Yaşamında Mermerin Yeri

TLit.8 Synnada Ovası ve Dokimeion Taş Ocağı: Synnada Mermeri Dokimeion'dan Çıkarılıyor ve Roma'ya Sevk Ediliyor

Strab. Geogr. P1., XII.8, 14 (C577):

... Σύνναδα δ' ἐστὶν οὐ μεγάλη πόλις: πρόκειται δ' αὐτῆς ἐλαιόφυτον πεδῖον ὅσον ἐξήκοντα σταδίων: ἐπέκεινα δ' ἐστὶ Δοκιμία κόμη, καὶ τὸ λατόμιον Συνναδικοῦ λίθου (οὕτω μὲν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, οἱ δ' ἐπιχώριοι Δοκιμίτην καὶ Δοκιμαῖον, κατ' ἀρχὰς μὲν μικροὺς βώλους ἐκδιδόντος τοῦ μετάλλου, διὰ δὲ τὴν νυνὶ πολυτέλειαν τῶν Ῥωμαίων κίονες ἐξαιροῦνται μονόλιθοι μεγάλοι, πλησιάζοντες τῷ ἀλαβαστρίτῃ λίθῳ κατὰ τὴν ποικιλίαν, ὥστε καίπερ πολλῆς οὔσης [p. 811] τῆς ἐπὶ θάλατταν ἀγωγῆς τῶν τηλικούτων φορτίων ὅμως καὶ κίονες καὶ πλάκες εἰς Ῥώμην κομίζονται θαυμασταὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος.

... Synnada büyük bir kent değildir; Fakat önünde, çevresi hemen hemen altmış stadion olan zeytin ağaçları ekili bir ova uzanmaktadır. Bunun ötesinde Dokimia köyü ve keza “Synnadik” mermer ocağı vardır. (her ne kadar yerliler ona “Dokimete” veya “Dokimaion” derlerse de, Romalılar ona bu adı vermişlerdir. Önceleri bu ocaktan küçük çapta taşlar çıkarıldı; Fakat

şimdi Romalıların aşırı istekleri üzerine büyük monolit sütunlar çıkarılmaya başlanmıştır ve bunlar renklerinin çeşitliliği bakımından hemen hemen su mermerine yakındır. Gerçekten bu kadar ağır olan yükün denize taşınması güçtü, ölçüleri ve güzellikleri dikkati çeken bu sütun ve parçalar Roma'ya gönderilir.

Strab. Geogr. P2., IX.9, 16:

...τὴν δ' οὖν Σκῦρον καὶ μάλιστα μὲν αἱ ἀρχαιολογίαι συνιστῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ τοιαῦτα θρυλεῖσθαι ποιεῖ, οἷον αἱ τῶν αἰγῶν ἀρεταὶ τῶν Σκυρίων, καὶ τὰ μέταλλα τῆς ποικίλης λίθου τῆς Σκυρίας, καθάπερ τῆς Καρυστίας καὶ τῆς Δευκαλλίας καὶ τῆς Συνναδικῆς Ἱεραπολιτικῆς. μονολίθους γὰρ κίονας καὶ πλάκας μεγάλας ὁρᾷ ἔστιν ἐν τῇ Ῥώμῃ τῆς ποικίλης λιθείας, ἀφ' ἧς ἡ πόλις κοσμεῖται δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ, πεποίηκέ τε τὰ λευκόλιθα οὐ πολλοῦ ἄξια.

Şimdi Skyros, eski efsanelerde işgal ettiği yerle övgüyle karşılanıyor, ancak örneğin Skyros keçilerinin mükemmelliği ve Skyros alacalı mermerin ocakları gibi yaygın olarak belirtilmesine neden olan başka şeyler de var. Skyros alaca mermeri Karystos, Dokimeion veya Synnadik ve Hierapolitik mermeri ile karşılaştırılabilir. Çünkü Roma'da monolitik sütunlar ve alacalı mermerin büyük levhaları görülecektir; ve bu mermer ile şehir hem kamu hem de özel masraflarla süsleniyor; bu da beyaz mermer ocaklarının çok değerli olmamasına neden oldu.

TLit.9 Lirik Şair Q.Horatius Flaccus Phryg Mermerinden Bahseder

Hor. Carm. 3.1:

Quodsi dolentem nec Phrygius lapis
nec purpurarum sidere clarior
delenit usus nec Falerna
vitis Achaemeniumque costum,
cur invidendis postibus et novo
sublime ritu moliar atrium?
cur valle permutem Sabina
divitias operosiores?

*Şayet ne Acem sümbülü ne Falernia asması
ne de bir yıldızdan daha parlak Frig mermeri
ya da yorucu mor dertli bir insana bir teselli getirmeyecekse*

ne diye imrenilesi yeni stilde azametli sütunlar içeren bir salon inşaa edeyim?

Sabine çölümü daha zahmetli zenginlikler için neden değiştireyim?

TLit.10 Romalı Elegia Şairi Albius Tibullus, Marmor Phrygium, Marmor Taenarium ve Marmor Carystium'dan Bahseder

Tib. CT. 3.I.3:

Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri,

Arvaque si findant pingua mille boves?

Quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis,

Taenare sive tuis, sive Caryste tuis,

Ne gibi bir ağırlık benim altın zenginliğime yararı var

Ve sürülmüş bereketli topraklara bin öküzün faydası ne?

Ya da Phryg sütunlarına yaslanmış bir evin neye yararı var?

Ya da senin Taenarus ya da Carystus sütunlarına da yaslanan evinin?

TLit.11 P. Ovidius Naso Phryg Mermerinin Güzelliğinden Bahseder

Ov. Epist. XV. 174. 141-143:

Antra vident oculi scabro pendentia tofo,

Quae mihi Mygdonii marmoris instar erant:

Orada yalçın uçurumlarla kuşatılmış mağaraları seyrediyorum.

Bana göre en güzel Phryg mermerinden daha hoştu.

TLit.12 Romalı Tarihçi Gaius Plinius Secundus Maior, (İ. S. 23/24-79) Roma'nın Ünlü Tapınaklarını Süsleyen Synnada Mermerlerini Över

Plin. Nat. Hist. 36,24:

Nonne inter magnifica basilicam Pauli columnis e Phrygibus mirabilem,

forumque Divi Augusti, et templum Pacis Vespasiani Imperatoris Augusti,

pulcherrima opera quae unquam?

Şimdiye kadarki en güzel eserler imparator Augustus Vespasianus'un Barış Tapınağı'nı,

Tanrısal Augustus'un Forum'unu ve şahane Phryg sütunlu Paulus Bazilikası'nı muhteşem (eser)ler arasına dahil etmeyeyim mi?

TLit.13 Romalı Hiciv Şairi M. Valerius Martialis Synnada Mermerini Betimliyor

Mart. Epigram. 6.42.11-15:

Illic Taygeti virent metalla
Et certant vario decore saxa,
Quae Phryx et Libys altius cecidit.
Siccos pinguis onyx anhelat aestus
Et flamma tenui calent ophitae:

*Taugetus mermerleri parıldar yeşil yeşil,
Phrygia'nın ve Libya'nın derin mermer ocaklarından elde edilen
Taşların çeşitli güzelliğiyle yarışır.
Yoğun akik taşları emer kuru sıcağı,
Azıcık sıcakta ısınır somaki taşları.*

TLit.14 Değerli Taşlar: P. Papinius Statius, Attis'in Kanıyla Sulanmış Mor Somaki Mermerinin de İçinde Olduğu Değerli Taşların Yapıları Süslediğinden Bahsediyor
Stat. Silv. 1.5.35:

non huc admissae Thasos aut undosa Carystos,
maeret onyx longe, queriturque exclusus ophites: 35
sola nitet flavis Nomadum decisa metallis
purpura, sola cavo Phrygiae quam Synnados antro
ipse cruentavit maculis lucentibus 5 Attis,
quasque Tyrus 6 niveas secet et Sidonia rupes,
vix locus Eurotae, viridis cum regula longo 7 8 [p. 62] 40
Synnada distinctu variat, non limina cessant,
effulgent camerae, vario fastigia vitro
in species animosque nitent.

Ne Thasos ne de dalgalı kırbaçlı Carystos burada müzdarip oldu. Acayip ama hoş Onyx matemedir ve reddedilmiş yılanlı taş şikayette bulunur. Sadece kırmızı somaki taşı parıldar, göçebelerin sarımsı kahverengi kayalıklarından yontulmuş, Phrygialı Synnas Attis'in içi boş mağaralarındakiler sadece kendi kanının parlak damlalarıyla ve Tyre ve Sidon taş ocağının kar beyazı kayalıklarıyla nemlendirilmiştir. Yeşil paragat'ın Synnas mermerini ortaya

çıkarttığı Eurotas' tan çıkan taş için yeterince yer yoktur. Girişler ihtişam sağlamaz. Tavanlar göz alıcıdır. Yan duvarlar yaşamı resmeden mozaiklerle parıldamaktadır.

TLit.15 Yapılarda Mermer: Romalı Tarihçi ve Biyografi Yazarı Gaius Suetonius Tranquillus (yak. 69-122'den sonra) Roma'nın Augustus Sonrası Yapısal Şaşaasının Kaynağını Belirtir

Suet. Aug. 28,3:

Vrbem neque pro maiestate imperii ornatam et inundationibus incendiisque obnoxiam excoluit adeo, ut iure sit gloriatus marmoream se relinquere, quam latericiam accepisset. tutam uero, quantum prouideri humana ratione potuit, etiam in posterum praestitit.

Egemenliğinin büyüklüğüyle orantılı olarak donatılmamış ve su baskınlarının yanısıra yangınlarla zarar görmüş Roma kentini öyle güzelleştirdi ki, tuğla yığını olarak aldığı Roma'yı mermer bir kent olarak bıraktığı için haklı olarak ün kazandı⁹⁵¹.

TLit.16 Roma İmparatorluğunun İhtişamını Sergilemesi: Roma imparatorları Hadrianus, Antoninus Pius ve Marcus Aurelius Devirlerini Yaşamış Romalı Seyyah ve Coğrafya Yazarı Pausanias (yak. 110-yak. 180) Roma Dışında, Ana Kara Hellas'da Phryg Mermerinden İnşa Edilen Tapınaklardan Bahseder

Paus. Pausaniae Graeciae Descriptio 1.18.9:

Ἀδριανὸς δὲ κατεσκευάσατο μὲν καὶ ἄλλα Ἀθηναίοις, ναὸν Ἡρας καὶ Διὸς Πανελληνίου καὶ θεοῖς τοῖς πᾶσιν ἱερὸν κοινόν, τὰ δὲ ἐπιφανέστατα ἑκατὸν εἰσι κίονες Φρυγίου λίθου: πεποίηνται δὲ καὶ ταῖς στοαῖς κατὰ τὰ αὐτὰ οἱ τοῖχοι. καὶ οἰκήματα ἐνταῦθα ἐστὶν ὀρόφῳ τε ἐπιχρῦσθαι καὶ ἀλαβάστρῳ λίθῳ, πρὸς δὲ ἀγάλμασι κεκοσμημένα καὶ γραφαῖς: κατάκειται δὲ ἐς αὐτὰ βιβλία. καὶ γυμνάσιόν ἐστιν ἐπώνυμον Ἀδριανοῦ: κίονες δὲ καὶ ἐνταῦθα ἑκατὸν λιθοτομίας τῆς Λιβύων.

Hadrianus Atinalılar için başka yapılar da inşa etmiştir: Hera'nın tapınağı ile içlerinde en ünlüsü Phryg mermerinden yüz sütunlu tüm tanrılarının ortak mabedi Zeus Panhellenios için bir tapınak. Duvarlar da revaklarla aynı malzemeden yapılmıştır. Ve orada yaldızlı bir çatı ve kaymaktaşı, heykeller ve resimlerle süslenmiş odalar vardır. İçlerinde kitaplar muhafaza edilir. Hadrianus isminde bir spor salonu da vardır; bunun da sütunlarının yüzü Libya ocaklarından.

⁹⁵¹ Özaktürk ve Telatar, 2019:101.

4.1.6. Synnada'nın Tarımı, Hayvancılığı ve Doğal Zenginlikleri

TLit.17 Claudius Claudianus, Synnada'nın Coğrafyasından, Doğal Kaynaklarından Tarım, Hayvancılık ve Ticari Faaliyetlerinden Bahsediyor

Claud. In Eutrop. 2.20:

....Dindyma fundunt 262
 Sangarium, vitrei puro qui gurgite Galli
 auctus Amazonii defertur ad ostia Ponti.
 Icarium pelagus Mycalaeaque litora iuncti 265
 Marsya Maeanderque petunt; sed Marsya velox,
 dum suus est, flexuque carens iam flumine mixtus
 mollitur, Maeandre, tuo; contraria passus,
 quam Rhodano stimulatus Arar: quos inter aprica
 planities Cererique favet densisque ligatur 270
 vitibus et glaucae fructus attollit olivae,
 dives equis, felix pecori pretiosaque picto
 marmore purpureis, caedit quod Synnada, venis.

Dindymus, Gallus'un berrak akıntısı ile kabarmış Sangarius nehrini doğurur, Amazon denizi, Euxine'e doğru ilerler. Birleşmiş Marsyas ve Meander akarsuları, Ikaria Denizine ve Mycale kıyılarına doğru yol alır. Marsyas kendi seyrinde iken hızlı ve düz akar; Rhone'un suları ile karışmış Meander'in suları Rhone'un içeri akmasıyla hızlanan Saône'den farklı olarak yavaş akıyor. Bu nehirler arasında güneşin öptüğü bir ova vardır; mısır'a dost, sık dikilmiş asmaları ve önünde gri-yeşil zeytinliklerini sergileyen; atları da bol sürüleri de bereketli ve Synnada ocaklarından çıkan mor damarlı mermerleriyle zengin.

TLit.18 Bir İhraç Malzemesi Olarak Mermer:

Sidonius Apollinaris Roma'daki Hamamlarda Monolit Synnada Mermerlerinin Kullanıldığından Bahsediyor

Sidon. Epist. et Carm. 1.135:

nam tempestate peracta
 destituit refluens missas in balnea classes. 135
 ipsa autem quantis, quibus aut sunt fulta eolumnis!
 cedat puniceo pretiosus livor in antro

Synnados, et Nomadum qui portat eburnea saxa
 eollis et herbosis quae vernant marmora venis;
 eandentem iam nolo Paron, iam nolo Caryston; 140
 vilior est rubro quae pendet purpura saxo.

Fırtına geçince sel geri çekilir ve hamamlara/kaplıcalara dayanan tüm filoları/donanmaları zor durumda bırakır. Ancak hamamları destekleyen kolonlar hangi şekil ve boyuttadır? Önceden onlar damar gibi çimenleri olan filizlenmiş mermer ve fildişi gibi taşlara dayanan Numidia Tepesi ve Synnada mor renkli taş ocağında değerli koyu renk tonuna boyun eğerlerdi. Bundan böyle kızarmış kayalıkta askıda şimdi, mor renkte daha perişan görünen parıltılı Paros ve Carystos'u elimin tersiyle iteceğim.

4.1.7. Asia Minor'daki Adli-İdari Yapılanma

TLit.19 a Synnada, Conventus Juridictus Merkezlerinden Biridir

Plin. Nat. Hist. 5.28-29:

Ab ea Doris incipit. Sed prius terga et mediterraneas iurisdictiones indicasse conveniat. una appellatur Cibyratica; ipsum oppidum Phrygiae est. conveniunt eo XXV civitates, celeberrima urbe Laodikeia. imposita est Lyco flumini, latera adluentibus Asopo et Capro, appellata primo Diospolis, dein Rhoas. reliqui in eo conventu, quos nominare non pigeat, Hydrelitae, Themisones, Hierapolitae. alter conventus a Synnade accepit nomen; conveniunt Lycaones, Appiani, Corpeni, Dorylaei, Midaei, Iulienses et reliqui ignobiles populi XV. Tertius Apameam vadit, ante appellatam Celaenas, deinde Ciboton. sita est in radice montis Signiae...

Bu en son kasabada Doris başlar ama önce Karia'nın arkasında bulunan kentleri ve iç taraftaki birkaç jurisdictio'yu (Jurisdictio/nis - adli yönetim merkezi) anlatmak daha iyi olur. Bunların ilki Kibyratika denilen bir Phrygia kenti Kibyra'dır. Aralarında ünlü Laodikeia şehrinin de bulunduğu 25 kent yasal konularda bu şehre başvururdu. Bu yerin ilk adı Diospolis'tir (Zeus'un kenti) daha sonra Rhoas adını almıştır, Lycus nehri üstünde yerleşmiştir ve kenarları Asopus ve Caprus tarafından sulanır. Aynı jurisdictio'ya dahil olan diğer halklar arasında Hydrelahlıları, Themisoniumluları, Hierapolislileri saymamız yanlış olmaz. İkinci jurisdictio adını Synnas'tan (Synnada) alır; ve ona Lykaonialılar, Appialı'lar, Eukarpialılar, Dorylaeionlular, Mideionlular, Julialılar (Juliopolisliler, ya da Julianopolisliler) ve hakkında bilgi olmayan 15 halk tabidir (yargılama olarak). Üçüncü

jurisdictio Apameia'dadır, buranın ilk adı Celaenae denilen Kibotos'tur. Bu yer Signia Dağı'nın eteğinde konuşlanmıştır...

TLit.19 b Forum Synnadense

Cic. Att. 5, 21,9.

Idibus Februariis, quo die has litteras dedi, forum institueram agere Laodiceae Cibyriticum et Apamense, ex Idibus Martiis ibidem Synnadense, Pamphylium (tum Phemio dispiciam κέρας, Lycaonium, Isauricum; ex Idibus Maiis in Ciliciam, ut ibi Iunius consumatur, velim tranquille a Parthis. Quintilis, si erit ut volumus, in itinere est per provinciam redeuntibus consumendus. venimus enim in provinciam Laodiceam Sulpicio et Marcello consulibus pridie Kalendas Sextilis.

Bu mektubu gönderdiğim 13 Şubat'ta, Laodikeia'da Kibyra ve Apameia'dan davaları görmeyi ayarladım; 15 Mart'tan itibaren aynı yerde Synnada, Pamphylia (Phemius için boynuz arayacağım zaman), Lykaonia ve Isaurum'dan davaları. 15 Mayıs'tan sonra Haziran'ı Cilicia'da geçirmek için yola çıktım: Temmuz, umarım Partlar tarafından rahatsız edilmeden işler umduğum gibi giderse, eyaletteki dönüş yolculuğum için harcanır. 31 Temmuz'da Sulpicius ve Marcellus'un konsüllüğü sırasında Laodikeia eyaletine girdim.

TLit.20 Conventus, Kentin Açık Bir Pazara Dönüşmesine Yardımcı Olur

Dion Chrys. Orat. 35. 14-15

...τῆς τε Φρυγίας προκάθησθε καὶ Λυδίας, ἔτι δὲ Καρίας, ἄλλα τε ἔθνη περιοικεῖ πολυανδρότατα, Καππάδοκές τε καὶ Πάμφυλοι καὶ Πισίδαι, καὶ τούτοις ἅπασιν ἀγορὰν ὑμεῖς καὶ ξύνοδον παρέχεσθε τὴν αὐτῶν πόλιν. καὶ τοῦτο μὲν πολλὰς τῶν ἀνωνύμων πόλεων, τοῦτο δὲ πολλὰς εὐδαίμονας κώμας ὑπηκόους ἔχετε. σημεῖον δὲ μέγιστον τῆς δυνάμεως ὑμῶν τὸ πλῆθος τῶν φόρων. ὥς γὰρ οἶμαι τῶν ὑποζυγίων κράτιστα δοκεῖ τὰ πλεῖστον ἔλκοντα, οὕτω καὶ τῶν πόλεων εἰκὸς ἀρίστας εἶναι τὰς πλεῖστον ἀργύριον ὑποτελούσας. πρὸς δὲ τούτοις αἱ δίκαι παρ' ἔτος ἄγονται παρ' ὑμῖν καὶ ξυνάγεται πλῆθος ἀνθρώπων ἄπειρον δικαζομένων, δικαζόντων, ῥητόρων, ἡγεμόνων, ὑπηρετῶν, οἰκετῶν, μαστροπῶν, ὀρεοκόμων, καπήλων, ἐταιρῶν τε καὶ βαναύσων· ὥστε τὰ τε ὄνια τοὺς ἔχοντας πλείστης ἀποδίδοσθαι τιμῆς καὶ μηδὲν ἀργὸν εἶναι τῆς πόλεως, μήτε τὰ ζεύγη μήτε τὰς οἰκίας μήτε τὰς γυναῖκας. τοῦτο δὲ οὐ μικρόν ἐστι πρὸς εὐδαιμονίαν.

Buna ek olarak, Phrygia ve Lydia ve de Karia'nın önünde bir siper gibi duruyorsunuz. Ve çevrenizde üyeleri en çok sayıda olan başka kabileler(halklar) var, Kapadokialılar, Pamphyliyalılar ve Pisidialılar. Ve onlar için tüm şehriniz bir pazar ve buluşma yeri. Ayrıca şöhreti bilinmeyen birçok şehir ve zengin köyler de sizin yönetiminize tabidir. Vergilerin miktarı ise gücünüzün en büyük göstergesidir. Çünkü benim düşünceme göre, en büyük kargoları taşıyan yük hayvanlarının en güçlü olduğuna karar vermeleri gibi, bu şehirlerin en yüksek vergileri ödeyen en önemli şehirler olduğunu varsaymak mantıklıdır.

Dahası, mahkemeler her yıl Kelainai'de (Κελαιναί) toplanır ve sayısız insanı – dava sahipleri, davalılar, hatipler, yönetici memurlar, jüri üyeleri, hatipler, hizmetçiler, köleler, kadın satıcıları, katırcılar, seyyar satıcılar, fahişeler ve de zanaatkârlar – bir araya getirir. Sonuç olarak, sadece mal satanlar en yüksek fiyatları almakla kalmaz, aynı zamanda şehirde hiçbir şey işsiz değildir, ne gruplar, ne evler, ne de kadınlar.

4.1.8. Synnada ve Çevresindeki İnsanların Dine Yaklaşımı

TLit.21 Caesarea Piskoposu Eusebius, Diğer Bir Caesarea Piskopos'u Olan Theoktistos ile Hierosolyma (Ιερουσαλήμ/Ιεροσόλυμα) Piskopos'u Aleksandros'un Dini Uygulamalara Yönelik Savunmalarını Aktarıyor

Eus. hist. eccl. P.1., s. 64-65

ὁ καὶ αὐτὸ γένοιτ' ἂν ἔκδηλον ἄφ' ὧν περὶ τοῦ Δημητρίου γράφοντες Ἀλέξανδρος ὁ Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος καὶ Θεόκτιστος ὁ Καισαρείας ὧδέ πως ἀπολογοῦνται· “προσέθηκεν δὲ τοῖς γράμμασιν ὅτι τοῦτο οὐδέποτε ἠκούσθη οὐδὲ νῦν γεγένηται, τὸ παρόντων ἐπισκόπων λαϊκοὺς ὁμιλεῖν, οὐκ οἷδ' ὅπως προφανῶς οὐκ ἀληθῆ λέγων. ὅπου εὐρίσκονται οἱ ἐπιτήδαιοι πρὸς τὸ ὠφελεῖν τοὺς ἀδελφούς, καὶ παρακαλοῦνται τῷ λαῷ προσομιλεῖν ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, ὥσπερ ἐν Λαράνδοις Εὐέλπις ὑπὸ Νέωνος καὶ ἐν Ἰκονίῳ Παυλῖνος ὑπὸ Κέλσου καὶ ἐν Συνάδοις Θεόδωρος ὑπὸ Ἀττικοῦ, τῶν μακαρίων ἀδελφῶν. εἰκὸς δὲ καὶ ἐν ἄλλοις τόποις τοῦτο γίνεσθαι, ἡμᾶς δὲ μὴ εἰδέναι.”

Bu, Kaisareia piskopos'u Theoktistos ile Hierosolyma (Ιερουσαλήμ/Ιεροσόλυμα) piskopos'u Aleksandros'un Demetrios'a gönderme yaparak yazdığı şeyden açıkça anlaşılmaktadır. Savunmalarını az çok aşağıdaki gibi yaparlar: “O da mektubuna, böyle bir şeyin hiç duyulmadığını ve şimdiye kadar böyle bir şeyin de olmadığını, açıkça doğru olmayan şeyi nasıl söylediğini bilmesem de meslekten olmayan kişilerin piskoposların huzurunda vaaz vermesi gerektiğini mektubuna ekledi. Örneğin, kardeşlere yardım edecek uygun kişilerin bulunduğu yere, kutsal piskoposlar tarafından, örneğin mübarek piskopos kardeşlerimiz

Laranda'da Neon'un altında Euelpis, Ikonion'da Kelsos'un altında Paulinos ve Synnada'da Attikos'un altında Theodoros gibi insanlar vaaz vermeye davet edilirler, ve bu şeyin bilmediğimiz başka yerlerde de gerçekleşmesi muhtemeldir."

TLit.22 Eusebius, Halihazırda Yerleşik Olan Kilise-Havra Kardeşliği'ne Saygı Duyuyor
Eus. hist. eccl. P.2., s. 144-145:

Πάλιν δὲ ἐπὶ πολὺ γυμνάσας τὸ πρόβλημα, ταῦτ' ἐπιλέγει· μεμάθηκα καὶ τοῦτο ὅτι μὴ νῦν οἱ ἐν Ἀφρικῇ μόνον τοῦτο παρεισθήγον, ἀλλὰ καὶ πρὸ πολλοῦ κατὰ τοὺς πρὸ ἡμῶν ἐπισκόπους ἐν ταῖς πολυανθρωποτάταις ἐκκλησίαις καὶ ταῖς συνόδοις τῶν ἀδελφῶν, ἐν Ἰκονίῳ καὶ Συνάδοις καὶ παρὰ πολλοῖς, τοῦτο ἔδοξεν· ὧν τὰς βουλὰς ἀνατρέπων εἰς ἔριν αὐτοὺς καὶ φιλονεικίαν ἐμβαλεῖν οὐχ ὑπομένω. ‘ οὐ γὰρ μετακινήσεις, ‘ φησὶν, ‘ ὅρια τοῦ πλησίου σου, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου.“

Sorunun uzun bir tartışmasından sonra şunu ekliyor: “Şunu da öğrendim ki, Afrikalılar bu uygulama şimdi ilk kez değil, uzunca bir süre önce, bizden önceki piskoposların günlerinde en kalabalık kiliselerde, kardeşlerin havralarında Ikonion'da, Synnada'da ve pek çok yerde benimsendi. Onların kararlarını tersine çevirmeye ve onları bu çekişme içerisine katmaya cesaret edemem. ‘ Çünkü sen ortadan kaldırmamalısın’ diyor, ‘Babalarının yerleştirdiği komşunun yer işaretlerini””

4.2. Epigrafik Belgeler (TEp.)

4.2.1. Hellenistik Dönem'e Ait Yazıtlar

4.2.1.1. Fermanlar

TEp.1 Senatus Consultum Licinianum¹

Buluntu Yeri: Synnada, Arızlı.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. Ö. 132.

Edisyon: OGIS 436; Ramsay, 1967: 282-283, no: 279; Sherk, 1969: 74,13; Drew-Bear, 1978: 1,1; SEG 28 (1978): 1208; Wörrle, 2000: 566-568; Heo, 2013:152-153.

[στρατηγὸς λόγους ἐποιήσατο, περὶ τούτου τοῦ πράγματος ο]ὔτως
 [ἔδοξε· ὅπως ὅσα βασιλεὺς Ἄτταλος οἱ τε λοιποὶ ἔδωκα]ν διώρθω-
 [σαν ἐξημίωσαν ἢ — — — — —, ὅσα τούτων] ἐγένετο πρὸ

- 4 [μιας ἡμέρας πρὶν ἢ Ἀτταλον τελευτήσαι, ὅ]ως ταῦτα κύρια μέ-
[νη — — — — — δόγ]μα συνκλήτου.
[περὶ ὧν Κόιντος Φάβιος — — υἱὸς Μάξιμος (?) Γ]άιος Λικίνιος Ποπλίου
[υἱὸς Γέτας ὑπατοὶ (?) λόγους ἐποιήσαν]το, περὶ τούτου πράγματος οὐ-
- 8 [τως ἔδοξεν· ὅσα βασιλεὺς Μιθραδάτη]ς ἔγραψεν ἢ ἔδωκέν τιςιν ἢ ἀφεῖ-
[κεν, ἵνα ταῦτα κύρια μείνη οὕτω καθώς] ἔδωρήσατο εἰς ἐσχάτην ἡμέραν,
[περὶ τε τῶν λοιπῶν ἵνα κρίνωσιν οἱ δέκα (?)]] πρεσβευταὶ εἰς Ἀσίαν διαβάλλοντες

Praetor (Strategos) bu konu hakkında bu konuşmayı yaptı. Kararını aşağıdaki gibi verdi: Kral Attalos ve diğerleri ne verdiyse, düzeltti ve takdir ettiyse ya da bunlarla ilgili olarak Attalos'un ölümünden bir gün önce, bu şeylerin yasal olarak değiştirilmemesi gerektiğine karar verildi. ... Bu senatonun kararıydı. Konsüller, ... oğlu Quintus Fabius Maximus ve Publius oğlu Gaius Licinius konuşma yaptılar. Konuyla ilgili olarak (senato) şöyle karar verdi: Kral Mithridates'in yazdığı veya verdiği veya herhangi birilerine verdiği taviz ne olursa olsun, bu şeyler onun onlara bahsettiği gibi son gününe kadar hukuki olarak bağlayıcı kalmalı ve geri kalan meselelerle ilgili olarak, Asia'ya geçmelerinden sonra on elçi tarafından karar verilmelidir.

TEp.2 Senatus Consultum Licinianum²

Buluntu Yeri: Synnada, Arızlı.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarhlendlrme: İ. Ö. 132.

Edisyon: OGIS: 435-436; Sherk, 1969: 74,13; Drew-Bear, 1978: 5,2; SEG 28 (1978): 1208; SEG 30 (1980): 1491; Wörrle, 2000: 566-568; Heo, 2013:152-153.

- [το πρὸ μιᾶς ἡμ]έρας π[ρὶν ἢ Ἀτταλον τελευτῆσαι, ὅπως ταῦτα κύρια μένη]
[στρατηγ]οί τε οἱ εἰς Ἀσίαν πορευομ[ενοι μὴ κινῶσι τὴν διαθήκην (?) ἀλλὰ ἐῷσι]
[ἅπαντα] κύρι[α] μένειν καθὼς ἡ σύν[κλητος ἐπέκρινεν — —]
- 4 [— — —]τα Ἀττάλου φυλάσσηται· πε[ρὶ ὧν Γάιος Λικίνιος Ποπλίου υἱὸς Γέτας
[στρατηγὸς] λόγους ἐποιήσατο, περὶ [τούτου τοῦ πράγματος οὕτως ἔδοξεν· ὅσα Μιθρα]-
[δάτης περὶ] τῆς Ἀσίας ν[ῦν] ἔγγραφεν ἡ ἔδω[κέν τισιν ἡ ἀφεῖκεν, ἵνα ταῦτα κύρια μένη οὕτω]
[καθὼς ἔδω]ρήσατο εἰς ἐσχάτην ἡμέ[ραν, περί τε τῶν λοιπῶν ἵνα κρίνωσιν οἱ δέκα (?)]
- 8 [πρεσβευ]ταὶ εἰς Ἀσίαν διαβάντες [— — — — —].

[εὐτυχ]εῖτε. ☞

Attalos'un ölmesinden bir gün önce, bu şeylerin yasal olarak değişmeden kalması kararlaştırıldı. Buna göre, Asia'ya geçen praetorlar [strategoï] vasiyeti değiştirmemeli ancak senatonun karar verdiği gibi yasal olarak kalması gereken her şeyi almayı kabul etmelidir. [...] Attalos tarafından verilen karar korunmalıdır. Konsül olarak Publius oğlu Gaius Licinnius Geta bu şeylerle ilgili konuştu. Bu konuyla ilgili şu karar verildi: Kral Mithridates'in yazdığı veya verdiği veya herhangi birilerine verdiği taviz ne olursa olsun, bu şeyler onun onlara bahşettiği gibi son gününe kadar hukuki olarak bağlayıcı kalmalı ve geri kalan meselelerle ilgili olarak, Asia'ya geçmelerinden sonra on elçi tarafından karar verilmelidir. ...

[Esen kalın!]

4.2.2. Roma İmparatorluk Dönemi'ne Ait Yazıtlar

4.2.2.1. Mektuplar

TEp.3 Synnada Yurttaşlarına Hitaben Bir Mektup (Levha 13)

Buluntu Yeri: Synnada, özel bir mülkte.

Malzeme: Beyaz mermerden iki parçalı yazıtlı blok.

Ölçüler:Y:0.12m.;G:0.13m.;D:0.034m.; HY:0.0175m.

Tarihlendirme: İ. S. 2-3. yy.

Edisyon: MAMA 4: 57 Lev. 20.

$$[\text{-----}]_{\alpha 1}[\text{-----}]$$

[-----]οις δια[-----]

[.. τ]οῦ σ[....yak.12....]μων εἴ τινω[ν — — —]

4 [καθ]άπερ οἵ[δατε ἀεὶ] παρὰ ἐμοῦ φυλά[ττεσθαι καὶ παρὰ τῶν ἐμῶν]

[ἐπι]τρόπω[ν τὸ δίκ]αιον ἐν ἅπασιν τοῖς [καιροῖς, ποιείσθωσαν πᾶσαν]

[ἐπι]μέλειαν [τε καὶ π]ρόνοιαν οἱ τε φιλο[τείμως τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν]

[τινας] ἀναλ[αμβανό]μενοι καὶ οἱ ἐπιτ[ελοῦντες τινας τῶν λειτουργι]

8 [ὥν ὅπως ὅταν τις ἐν]ύχη τε τῷ ἡγουμέ[νω τῆς ἐπαρχείας — — —]

[... καὶ ὑπὲρ τοῦ π]ράττεσθαι τα[ῦτα — — —]

[— — — — — τὰ πρόσ]θε φυλαττ[όμενα — — —]

[— — — — — τ]οὺς θεο[— — —]

12 [— — — — —]να θ[— — —]

Her zaman bildiğiniz gibi her koşulda benim yanımda ve procuratorların yanında adalet muhafaza edilsin. Gayretle bir takım kamu görevlerini (arkheleri) üstlenmiş olanlar ve leiturgiaları yerine getirenler her tür ilgi ve tedbiri alsınlar. Eyalet yöneticisine yaptığında birisi ziyaret etsin... Onun için bu işleri yapsın(tamamlasın)!!! Önceden muhafaza edilen bu şeyler ...

4.2.2.2. Fermanlar

TEp.4 İ. S. 3. yy.'daki Angareia Sistemini Konu Alan Ferman

Buluntu Yeri: Sülmenli- Akar Çay (Eulandra).

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.82m.; G:0.69m.; D:0.12m.; HY:0.14m.-0.15m. (ilk 29 harf); 0.16m.(Diğer Harfler)

Tarihlendirme: İ. S. 200-237.

Edisyon: SEG 13 (1956): 625; 14, 90; 16: 754; Frend, 1956: 46-56.

[--- et --- co(n)s(ulibus)] III Cal(endas) Iunias Anosenis, Panas Anosenus (dixit) τὴν ὁδὸν KAMEINOI ὀφειλ-

yak.19 παρ' Ἀμορείου· ἡμεῖς δεχόμεθα [κα]ὶ ἀπὸ Φιλομηλείου καὶ ἀπὸ Μείρου

yak.21 ονται εἰς μονήν. Threptus proc(urator) (dixit) αἱ ὁδοὶ αὗται ἅς λέγετε ἡμᾶς ὑπηρε-

- 4 [τεῖν yak.16] εἰσέχουσι καὶ ποῦ πρώτηλα δίδεται; Panas (dixit) δίδομεν ταύτη τῇ ὁδῷ

yak.14 τοῖς ἀπ]ὸ Συννάδων ἐρχομένοις ἀπὸ πέμπτου μειλίου παρέχομεν καὶ ἀπὸ Ἀμο-

[ρείου yak.14] καὶ ἀπὸ Μείρου ἕως Καμάξου τέσσαρες μειλιάρια ἡμεῖν ἐπικεῖνται.

[Aleksander Antimach]enus (dixit) καὶ ἡμεῖς τὰ ἀπὸ Ἀμορείου καὶ τὰ ἀπὸ Ἀνκύρας ἐρχόμενα πάντα

- 8 [..yak.17πέ]νητές ἐσμεν. Threptus Anossenis (dixit) πόση ἐστὶν τῆς κόμης τῆς ὑμετέρας [ἢ ἀποφορά(?); Panas Anosenus (dixit) ..]υ'. Threptus proc(urator) (dixit)

Ἀντιμαχηνῶν δὲ πόσα; Aleksander (dixit) ,βψν'. Threptus

[proc(urator) (dixit) --- ἐπὶ] πολλῶν ἐπιτρόπων ἤδη τοῦτο ἐπράχθη καὶ ἡ[ρ]εσε

καὶ ἐστέρεξατε· χρὴ οὖν

[ύμας .yak.7 κατὰ τὴν ἀνη]λογίαν τῆς ἀποφορᾶς καὶ τὴν ὑπηρεσίαν παρέχειν. Panas (dixit) διὰ συνηγόρο<υ> ν

- 12 [ἐκκαλούμεθα Δ]οκιμείω. Threptus proc(urator) (dixit) ἵνα τί πλείω εἵπητε ὧν

εἰρήκατε; εἰ δεῖ οὖν ύμας

[yak.16 κατὰ τ]ὴν ἀνηλογίαν τῆς ύμετέρας ἀποφορᾶς καὶ τῆς Ἀντιμαχηνῶν διδόναι

[ἄλλο μέρος(?) ---. Threptus proc(urator)] (dixit) ἐπειδὴ καὶ ἐνθήκην λέγεται δεδόσθαι Ἀντιμαχηνοῖς καὶ ἐναλ-

λᾶς yak.16 ύμ]ιν, τὸ ἥμισυ ύμεῖς ύπομενεῖτε καὶ τὸ ἥμισυ Ἀντιμαχηνοί.

τοῦτο

- 16 [φροντίσει ὥσπερ δεδιήτ]ημαι Σύμφορος ὁ ὀπτίων ἵνα μήτε ύμεῖς μέμψεσθε μετὰ ταῦτα

[μήτε οἱ Ἀντιμαχηνοὶ(?) κατ]ὰ ἑαυτὸ ἵνα εἰδῶσιν ἐκάτεραι αἱ κῶμαι ὅτι τοῦτο οὕτως δεῖ εἶναι.

[Panas (dixit) ----- μ]έλλομεν ἀναγρεῖας ἀπάγειν εἰς Ἀντιμάχεια(ν), πῶς ἔσται; Threptus [proc(urator) (dixit) --- μ]έχρις οὔ ἡ διαδοχὴ ἐστὶν ἥμισυ καὶ ἥμισυ ὑπηρετήσετε. vacat Αὐρ(ήλιος) Σύμ-

- 20 [φορος Ἀνοσσηνοῖς καὶ Ἀντι]μαχηνοῖς κωμήταις καὶ γεραιοῖς χαίρειν. ἐπεὶ ἐνετύχετε τῷ

[κρατίστῳ(?) καὶ]υμένῳ μου κυρίῳ ἐπιτρόπῳ Αὐρ. Θρέπτῳ περὶ ἀναγρεῶν ὧν ἀπελύ-

[θητε ---Σ]ύνναδα, ἔδοξεν αὐτοῦ τῇ μεγαλιότητι διεῖλαι καὶ ποιῆσαι ύ-

[μῖν --- καταφανέ]ς ὥς δεῖν ἕκαστον ύμῶν τὰς ἡμίσεις ἀναγρίας διαδέχεσθαι ἀπὸ

- 24 ----- κώμης· ἐκέλευσε δέ μοι ὅπως περὶ τούτου φροντίδα ποιήσω. παραγ-

[γέλλῳ ύμῖν ἀκόλουθα τοῖς ύ]πὸ τοῦ κυρίου μου ἐπιτρόπου Αὐρ. Θρέπτου κεκριμένοις ὥς ἐάν

[τις τὰ ὑπὸ τοῦ κυρίου ἐπιτρό]που ὀρισθέντα ἀντιτάξεται, οὐκ ἀγνοήσει τὸν ἑαυτοῦ κίνδυνον. vacat

[Αὐρ. Σύμφορος γεραιοῖς(?) Ἀν]τιμαχηνοῖς χαίρειν. κατὰ <τὰ> ὀρισθέντα δι' ὑπομνημάτων ὑπὸ τοῦ

- 28 [κρατίστου(?) ----- ἐ]πιτρόπου Αὐρ. Θρέπτου φροντίσατε κατὰ τὸ ἐπιβάλλον ἀπο-

[δέχεσθαι(?) ----- τ]ὰς ἀγαρίας, ἐὰν δὲ ἀμελήσετε, λόγον ὑφέξετε. vacat

[Imp(eratori) Antonino III et Caelio B]albino co(n)s(ulibus) V Idus Octobres Prymnesso, Philocurius proc(urator) (dixit)

-----τοῖς κεκριμένοις στασιάζουσιν, οἱ δὲ στασιάζοντες κολα-vv

32 [σθήσονται ἀκόλουθα τοῖς κε]κριμένοις. Vales (dixit) Ἀνοσσηνοὶ ἀξιοῦσιν στατιωνάριον λαβεῖν].

[Philocurius proc(urator) (dixit) ὅπως τηρ(?)]ῆται τὰ κεκριμένα, δώσω στατιωνάριον.

Mario Perpet-

[uo et Mommio Corneliano co(n)s(ulibus)] VI Idus Octobres Synnadis, Novellius proc(urator) (dixit) τὸν ὄρο(ν)

[τὸν δεδομένον ὑπὸ Θρέπτο]ν ἀναλuthῆναι οὐχ οἷόν τέ ἐστίν καὶ διὰ τοῦτο φροντίσουσιν

36 [ὅπως πειθαρχήσουσι τ]οῖς ὀρίσθεῖσιν. ἄλλο μέρος. Novellius proc(urator) (dixit)

Ἀγάθων ὁ

[ὀπτίων(?)] ----- κατὰ τ]ὰ φθάνοντα ὑπὸ Θρέπτου ὠρίσθαι τούτου πρόνοιαν ποιή-

[σει -----ἐὰν δὲ ἀπειθοῦντάς] τ[ι]νας καταλάβῃ, δηλώσει μοι καὶ τότε ὄρον δώσω καὶ

[----- ὑπηρε(?)]τήσῃ τῷ ταβλαρήῳ κατὰ τὴν ἀπόφασιν τὴν ὑπὸ Θρέπτου

40 [ὀρίσθεῖσαν(?)] -----]ις τὰ κεκριμένα· ἐὰν δὲ ἀπειθήσωσιν οἱ Ἀνοσσην[οί],

-----E...A τῆς ἀποφορᾶς πεπ---

30 Mayıs, Anossa'da. ... ve konsüllüklerde, Anossalı Panas (şöyle) dedi: Amorium'dan yolu çalışması gerekenler.... ya da yük öküzleri yolu Ayrıca Philomelium'dan ve Mirus'tan mansio(μονή)'ya kadar devralırsınız . Procurator Threptus (şöyle) dedi: Taşın biz hizmet ediyoruz dediğini yazdığını söylediğin bu yollar ne kadar uzanır? ve “öküz takımları” nerede üretilir? Panas: “Bu yol için biz yapıyoruz, Synnada'dan gelenlere beşinci milden itibaren biz sağlıyoruz ve Amorium'dan ...Mirus'tan Camaxus'a dört mil bizim üstümüze yüklendi. Antimacheialı Alexander: Fakir olmamıza rağmen Amorium'dan ve Ancyra'dan gelen herşeyden biz de mi sorumluyuz? Threptus Anossalılara: “köyünüzün vergi katkısı nedir?” Panas: “...bin 400 denarii. Procurator Threptus: “ ya Antimacheialılarınki kaç denarii?” Alexander: “İki bin yedi yüz elli”. Threptus (procurator): “Bu meblağ, halihazırda bir dizi procurator tarafından talep edildi ve size uygun ve bundan memnun kaldınız. O halde ... vergi derecenizle (aynı oranda) hizmet sunmalısınız.” Panas: “Docimium'a itiraz etmek için bir avukattan yararlanacağız Procurator Threptus: “Zaten sahip olduğunuzdan daha fazlasını söylemenin anlamı nedir? O halde vergi oranınızla ve Antimacheia'nınkiyle aynı oranda katkıda bulunmalısınız.” [Kaydın başka bir bölümü] - procurator Threptus): “Dükkanların Antimacheia halkına verildiği ve karşılığında ... size ... verildiği söylendiğinde, Antimacheia halkının yarısını üstleneceksiniz. Gelecekte herhangi bir şikayette bulunmanıza gerek kalmayın ve de Antimacheia halkı hesabına iki köyden her biri bunun böyle olması gerektiğini bilsin diye ödüllendirdiğim gibi Optio Symphorus bununla

ilgilenecek mi (karşılıyacak mı)?” Panas: “Ama eğer Antimacheia’ya ulaşım araçları teslim edeceksek, nasıl olacak?” Threptus (procurator): nöbeti üstlendiğiniz noktaya kadar yarı yarıya hizmet edeceksiniz.” Aurelius Symphorus Anossalılara, Antimacheialılara köylülere ve ihtiyarlara (ihtiyarlar meclisine) selam gönderir. Size Synnada’ya gönderilen ulaşım araçlarıyla ilgili mükemmel ve efendi procurator’um Aurelius Threptus’a başvurduğunuzdan, ekselansları ... köyünden ulaşım araçlarının yarısını nasıl her birinizin karşılaması gerektiğine karar vermeyi ve açıklığa kavuşturmayı uygun bulmuştur. Bana bu konuya ne şekilde dikkatimi vermem gerektiği konusunda talimat verdi. Efendim procurator Aurelius Threptus’un verdiği kararlara uygun olarak size emrediyorum ki, biri efendi procurator’un belirlediği şeye karşı çıkarsa, kendisi için tehlikeyi bilecek. Aurelius Symphorus Antimacheia’nın ihtiyarlarına (ihtiyarla meclisine) selam gönderir. Bildirisinde [mükemmel ...] procurator Aurelius Threptus tarafından yapılan düzenlemelere uygun olarak, ulaşım araçlarının sağlanmasını [üstlenmek] size verilen göreve uygun olarak ilgilenmelisiniz. Eğer ihmal ederseniz, hesabını vereceksiniz. [imparator Antoninus (Caracalla) (üçüncü kez) ve Caelius B]albinus’un konsüllüklerinde, 11 Ekim, Prymnessus. Procurator Philocurius: “ [...] sivil itaatsizlik durumunda olan kararlara; sivil itaatsizlik durumunda olanlar [kararlara göre] cezalandırılacaktır”. Valens:“Anossalılar, polis görevine bir asker tahsis edilmesini istiyor”. [Procurator Philocurius:“kararları garanti altına almak için bir asker sağlayacağım”. Marius Perpetuus ve Mummius Cornelianus’un konsüllüklerinde. 10 Ekim Synnada’da. Procurator Novellius: [Threptus tarafından verilen sınır iptal edilemez ve bu nedenle onlar [şartlarına] uygun olduklarını görecekler. [Kaydın başka bir bölümü] Procurator Novellius: “[? Optio Agathon, Threptus tarafından daha önce belirtilen şartlara uygun olarak] bundan emin olacaktır [... eğer o herhangi [itaat etmeyen bir kişiyi] yakalarsa, onu dikkatime sunacak ve bir karar vereceğim ve Threptus tarafından [? düzenlenmiş] [...] kararına uygun olarak kayıt memuruna [... o? hizmet sunacak]. Ancak Anossalılar itaat etmezse, [...] ödemenin [...]”.

TEp.5 İmparator Diocletianus’un “Tavan Fiyatlar Fermanı” “Edictum De Pretiis Rerum Venalium”un Bir Parçası

Buluntu Yeri: Synnada’dan Afyonkarahisar Müzesi’ne taşınmış.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.358m; G:0.9m; D:0.15m.; HY:0.013-0.02m.

Tarihlendirme: İ. S. 301.

Edisyon: JRS 42 (1952): 72; Ed.Dio.16.6-17.2, 19.4-9; AE 1953:132.

A — — — — —
 <d>(e) aebores e(t) testudinae den(arii) XX
 eboris libra I den(arii) CL

4 testudines indicae dorsuales libra I den(arii) C
 de acu

acus sartoria siue sufisclatoria subtilissima den(arii) IIII
 formae secundae den(arii) II
 acus ciliciari<s> siue sagmaria den(arii) II
 De becturarum mercedibus

12 redae in un(o) homin per passus mille den(arii) II
 redae insolito onere per passus m(ille) den(arii) XII

16 — — — — —

B [— — — pe]-
 ȑum XVI [tincta den(arii) MMD]
 rachana optima grabaȑa[ria] den(arii) MDC

4 alba libr(a) XII
 rachana Arabica siue Damascena uel alterius ciuitatis
 tincta habita ratione pon-

8 deris lanae et plumaturae di<s>tra<h>i debet.
 rachana rustica p(ondo) X den(arii) D
 dalmatica et maforium mu-

12 liebre ex lanis grossioribus clabans porpurae isigne lib(ra) II den(arii) IIC
 dalmatica virilis subserica

16 clabans ypoblattae uncias

C — — —

Bitu[ricum? 3]

purpur [3]

4 chlam[3]

daba[3]

VIII vac[3]

fibula[torium Mutinense]

8 simpl[ex 3] unc[ias? 3]

fibu[latorium Laodicenum]

simp[lex ex lanis grossiori]

bus e[3 ut?]

12 sup[ra dictum den(arii) 3]

chla[mys

— — —

4.2.2.3. Onur Yazıtları

TEp.6 Augustus'un Azatlısı Procurator T(itus) Ael(ius) Verna, İmparator'u Onurlandırıyor (Levha 13)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok parçası.

Ölçüler: Y:0.91m.-0.61m.; G:1.00m.; D:0.17m.; HY:0.09m.-0.12m.

Tarihlendirme: İ. S.138.

Edisyon: MAMA 4: 55 Lev. 19; Ramsay, 1967: 264A.

[Caesar]i n(ostro)⁹⁵²

[T. Ael(io) Hadr(iano)] Antonino

[August]o Pio et

4 [genio] eius

P. Ael(ius) Aug(usti) l]ib(ertus) Verna⁹⁵³ proc(urator).

Caesar'ımız Titus Aelius Hadrianus Antoninus Pius ve onun ailesi için Augustus'un azatlısı doğuştan evin kölesi procurator Publius Aelius Verna (...)

⁹⁵² Satır 1. için bkz. ILS 1806,1812,1823; CIL 3: 349 no: 6872.

⁹⁵³ Cognomen olarak Verna için bkz. ILS: 394, 5338 ve index 283.

TEp.7 Boule (Danışma Meclisi) ve Demos (Halk Meclisi), Limnaios⁹⁵⁴ Oğlu Herodoros Oğlu Philonides'i Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Mermer blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. Ö. yak.2.-1. yy.

Edisyon: Ramsay, 1883: 300, no: 24; Contoléon, 1887: 218,13; SAWW: 166,1.1911.55-61; SEG 54 (2004): 1354.

[— — — θυ]-

σίαις [τε καὶ ταῖς λ]οιπαῖς τιμαῖς καὶ ἀγάλ[μα]τι μ[αρμαρι]-

νῶι [καὶ εἶναι αὐ]τὸν σύνναον καὶ σύνβωμον τῶ[ι — — —].

4 Δήμ[ου ψήφισμα] εἰσανγειλάντων στρατηγῶ[ν· Φιλό(?)]-

ξεν[ος εἶπεν· ἐπεὶ] Φιλωνίδης Ἡροδώρου τοῦ Λιμναίου [ἔτι ὑπάρ]-

χων ἐν παιδὸς] ἡλικίαι ἀγωγῆς μεν ἐτόνχανεν τῆς βε[λτίσ]-

της διὰ τὴν τῶν γονέων περὶ τὰ σπουδαῖα τῶν ἐν τῷ βίῳ κ[ρίσιν],

8 ζηλωτῆς δὲ γινόμενος τῶν ἀρίστων συνφκείου τὸν μὲν [τρό]-

πον ἀρετῇ καὶ σωφροσύνῃ, τὸ δὲ ἦθος κοσμιότητι καὶ εὐσχ[η]-

μοσύνῃ διὰ τὸ καὶ φύσ[ει] ἀνχίνοιαν αὐτῷ παρεῖναι, γινόμενό[ς]

τε ἄξιος τ[ῆς τ]ῶν γονέων δόξης ἐμεσολαβήθη ἐναντιωθε[ίσης]

12 τῇ[ς] τύχ[ης· ἐφ' ᾧ σ]υνέβη τοὺς γονεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς πολίτα[ς]

διασ[υνχυθέντ]ας καθ' ὑπερβολὴν λυπηθῆναι, καὶ καθήκει τ[ὸν]

δῆμον εἰωθότ]α τ[ιμ]ᾶν τοὺς πρὸς ἀρετὴν τρεπομένους, μεμ[νη]-

μένον δ[ὲ τῆς τ]ῶν προγόνων αὐτοῦ δόξης καὶ τῶν χρει[ῶν]

16 ὧν ἔπραξ[αν, ἔχ]οντα δὲ καὶ παρὰ Φιλωνίδου τοῦ πάπου α[ὐτοῦ]

πλήρη τὰ δί[και]α, καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ γινομένας κατὰ τὸ συ[νεχές]

εἰς τὴν πατρ[ί]δ[α] εὐεργεσίας, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐν ταῖς ἀρχαῖ[ς]

πίστιν τε καὶ καθα[ριότητα] καὶ τὴν πρὸς ἕνα καὶ ἕκαστον [τῶν]

20 πολιτῶν γησιότητά τε καὶ φιланθρωπίαν, ἀπ[ονέμειν τῷ ἡρ(?)]-

ωῖ τὰς ἐπιβαλλούσας τιμὰς· ἐστεφανῶσ[θαι ὑπὸ τοῦ παντὸς]

δήμου Φιλωνίδην Ἡροδώρου τοῦ Λιμναίου σ[τεφάνωι τε

χρυσῶι καὶ εἰκόνι γραπτῇ καὶ εἰκόν[ι χρ]υσ[ῇ] ὧν τὴνᾶ]-

⁹⁵⁴ Toponym izlenimi veren bu şahıs ismi -Λιμναῖος- Caria, Lycia ve Pamphylia'da oldukça yaygın bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır. s.v. Λιμναῖος: Balzat vd., 2018 (1): 262.

24 νάθεσιν καὶ ἀνάστασιν γενέσθαι ἐν τῷ γ[υμνασίῳ καὶ ἀγάλ]-
ματι μαρμαρινῷ οὗ τὴν ἀνάστασιν γε[νέσθαι ἐν τῷ ναῷ(?) —]

Komutanlar sunularla ve geri kalan görevlerle ve mermer heykelle ortak tapınağın ve ortak sununun bu olduğu konusunda Demos'un kararını bildirince Philoksenos dedi ki: Limnaios oğlu Herodoros oğlu Philonides çocukken hayattaki ebeveynlerinin gayretleri karşısındaki kararı yüzünden son derece iyi bir eğitim elde ettiğinden (payına düştüğünden) ve bir yandan erdem ve ağırbaşlılıkla sosyal ilişki kurmada gayretkeş, nazik ve terbiyeli, doğası gereği ile de zekasının eşlik etmesi nedeniyle ebeveynlerinin şanına layık olmuş olanın talihe direnilse de yaşamı yarıda kesildi. Dolayısıyla anne babasına ve yurttaşlara aşırı göz yaşı dökmek ve üzüntü düştü. Sıra erdeme yönelenlere onurlandırmak, onun atalarının şanını ve gerçekleştirdikleri yararları (toplum için) anımsama adetindeki halka gelir. Hakları tam olarak onun dedesi Philonides'den almış ve (onun) sayesinde vatanına sürekli hayırseveliklerde bulunmuş, arkhelerdeki sadaketi ve saflığı ve de yurttaşların her birine karşı soyluluk ve hayırseverliği onurlar ekleyip kahramana dağıtmıştır. Tüm halk tarafından Limnaios oğlu Herodoros oğlu Philonides altından bir çelenkle ve altın yaldızla yazılı bir ikona ile onurlandırılсын. Bu ikonanın başışı ve dikilmesi Gymnasion'da olsun ve mermerden heykelin dikilmesi naos içinde olsun.

TEp.8 İmparator Antoninus Pius'un Onurlandırılması (Levha 13)

Buluntu Yeri: Synnada, Kumalar Su üzerindeki köprüde.

Malzeme: Üstü profilli yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.53m.; G:1.10m.-0.80m.; D:0.51m.; HY:0.07m.; Profil Y: 0.24m.

Tarihlendirme: İ. S.161.

Edisyon: MAMA 4: 54 Lev. 19.

θεὸν Ἀδριανὸν

Ἀντωνεῖνον Εὐσεβῆ

...

Dindar, Tanrı Hadrianus Antoninus'u (onurlandırmak) için.

TEp.9 L(ucius) Licinnius Lucullus'un Onurlandırılması (Levha 12)

Buluntu Yeri: Synnada, okul bahçesinde.

Malzeme: Beyaz mermerden sekizgen formlu kaide.

Ölçüler: Y:1.51m.; G:0.33m.-089m.; D:0.245m.; HY:0.045m.

Tarihlendirme: İ. S. 150-200.

Edisyon: Ramsay, 1883: 297, no: 22.; IGR 4: 701; MAMA 4: 52 Lev. 19; Ameling, 1989: 99.

ὁ δῆμος

Λεύκιον

Λικίννιον

4 Λευκίου

υἱὸν

Λεύκολλον

ἀντιταμίαν

πατρῶνα

8 καὶ

εὐεργέτην.

Halk, proquaestor, patron ve hayırhah Lucius oğlu Lucius Licinius Lucullus 'u (onurlandırdı).

TEp.10 ..., Caesar L(ucius) Septimius Severus'u Onurlandırıyor (I) (Levha 13)

Buluntu Yeri: Synnada, bir çeşmede.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.48m.; G:0.26m.; D:0.535m.; HY:0.03m.

Tarihlendirme: İ. S.195-211.

Edisyon: MAMA 4: 56 Lev. 19.

Αὐτοκρά[τορα Καίσαρα Λού]-

κιον Σεπτ[ίμιον Σεουήρον]

Εὐσεβῆ⁹⁵⁵ [— — —]

...dindar imperator Caesar Lucius Septimius Severus 'u (onurlandırdı)

⁹⁵⁵ L. Septimius Severus İ. S. 195 yılından sonra Pius'tur. Bkz. MAMA 4: 17, no: 56.

TEp.11 Boule (Danışma Meclisi) ve Demos (Halk Meclisi), Septimius Severus'u Onurlandırıyor (II) (Levha 9)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 198-211.

Edisyon: Drew-Bear, 1978: 8,3; SEG 28 (1978): 1209, Müze Env. No: 1516.

[ἀγα]θῇ τύχῃ
 [Αὐτ]οκράτορα Καίσαρα ̐
 [Λούκ]ιον Σεπτίμιον Σεου-
 4 [ῆρον] Εὐσεβῆ Περτίνακα
 [Σεβασ]τὸν Ἀραβικὸν Ἀδια-
 [βηνικ]ὸν Παρθικὸν αὐτο-
 [κράτορα] τὸ ια τὸν γῆς καὶ
 8 [θαλάσ]σης δεσπότην ̐
 [νν ἡ βου]λῇ νν καὶ ὁ δῆμος
 ̐ τῶν Τι. Αἰλ. Οὐαλέριον
 Μά[ρκελ?]λον πρῶτον ἄρχοντα
 12 τὸ β' [ἀ]ρχόντων καὶ τὴν ἐπι-
 [μ]έλειαν ποιησαμένων. ̐

Uğurlar olsun! Boule ve Demos Arabia, Adiabene, Parthia fatihi, 11 kez yeryüzü ve denizin efendisi olan, dindar imparator Caesar Lucius Septimius Severus Pertinax'ı onurlandırdı. Heykelinin yapımının sorumluluğunu 2 arkhondan ilki olan Titus Aelius Valerius Marcellus üstlenmiştir.

TEp.12 Aur(elius) Sanctus ve Plotia Agrippina, M(arcus) Aur(elius) Antoninus'u Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Sülün (= Prymnessos). Synnada'dan Afyonkarahisar - Leontokephalon-Akrun'a giden yolun yanındaki Sülün (= Prymnessos) yakınındaki bir alandan.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 198.

Edisyon: AdI 1852: 150; Hamilton, 1842: 171; CIG 3882f; MAMA 4: 11; Ramsay, 1967: 254, no: 248; Le Bas ve Waddington, 1972a: 405,1708; Le Bas ve Waddington, 1972b: 423,1708.

Αὐτοκράτορα

Καίσαρα Μ. Αὐρή-

λιον Ἀντωνεῖνον

4 Σεβ(αστὸν) μέγιστον, υἱὸν

Αὐτοκράτορος

Καίσαρος Λ. Σε-

πιμίου Σεουή-

8 Ἑρου Σεβ(αστοῦ) Ἑ

Αὐρήλιος Σάγ-

κτος καὶ Πλω-

τία Ἀγριππεῖνα

12 συνκλητικοί.

Senatörler Aurelius Sanctus ve Plotia Agrippina, imperator Caesar Lucius Septimius Severus Augustus'un oğlu en büyük imperator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus'u (onurlandılar).

TEp.13 C(aius) Antonius Pauleinos Aurelianos, Yüce İmparator M(arcus) Aur(elius) Antoninus'u Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Heykel kaidesi.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 193-211.

Edisyon: AdI 1852: 150; Hamilton, 1842: 173; CIG 3882e; Le Bas ve Waddington, 1972a: 405, 1709; Le Bas ve Waddington, 1972b: 423,1709.

Αὐτοκράτορα Καίσαρα Μ. Αὐρήλιον Ἀντωνεῖνον Σεβαστὸν Γ. Ἀν-

τώνιος Παυλεῖνος Αὐρηλιανὸς ἐ[κ] καταλείψ[ε]ως Αὐρηλίου Κί[σ]σου τοῦ

πα[τ]ρ[ὸς] αὐτοῦ.

Gaius Antonius Paulinos Aurelianos, babası Aurelius Kissos'un kalıt'ından (kalıt parasından) İmparator Caesar M. Aurelius Antoninus Augustus'u (onurlandırdı).

TEp.14 Zeus Pandemos ve Caesarlar'ın Onurlandırılması (Levha 21)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Mermerden arşitrav - friz bloğu.

Ölçüler: Y:0.43m.; G:2.29m-2.03m.; D:0.27m.; HY:0.025m.-0.03m.

Tarihlendirme: İ. S. 209-211.

Edisyon: MAMA 6: 370.

Διὶ Πανδήμῳ καὶ Αὐτοκράτορσι Καίσαρσι Λ. Σεπτιμίῳ Σεουήρῳ καὶ Μ. Αὐρ.

Αντωνείνῳ καὶ [Π. Σεπτιμίῳ]

[Γέτα] Ἀττικιανὸς β' τοῦ τοῦ Ἀττικοῦ εὐξάμενος τοὺς δύο κείονας καὶ τὸ γεισεπίστυλον

4 καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν ἐστῶτα ἀγάλματα

ἀνέθηκεν.

Attikos'un torunu Attikianos Zeus Pandemos ile imparator Caesarlar L.Septimius Severus, M. Aurelius Antoninus ve P. Septimius Geta için yalvararak iki sütun ve korniş arşitrav (geisepistylon) ile onların üzerine heykeller dikti (sundu).

TEp.15 Kent, Caesar Septimius Severus Pertinax'ı Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 193-211.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 281,82; IGR 4: 697.

— — —
Αὐτοκράτορα Καίσαρα

Σεπτ(ίμιον) Σεουήρο[v]

Περτίνακα Εὐτυχ[ῆ]

4 Εὐσεβῆ Σεβαστὸν

ἢ πόλις.

Kent, dindar, mutlu Augustus, imparator Caesar Septimius Severus Pertinax'ı (onurlandırdı).

TEp.16 Fl(avius) Valerius Constantius'un Onurlandırılması (Levha 14)

Buluntu Yeri: Synnada, bir çeşmede.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:1.15m.; G:0.44m.-0.64m.; D:0.43m.; HY:0.02m.-0.025m.

Tarihlendirme: İ. S. 293-305.

Edisyon: Perrot, 1876a: 195,1.; Perrot, 1876b: 74,1; IGR 4: 700; MAMA 4: 59 Lev. 20;

Ramsay, 1967: 277, no: 274.

[τ]ὸν ἐπιφανέστατον⁹⁵⁶ Καί-
 σαρα Φλ(άβιον) Οὐαλέριον
 Κωστάντιον ἢ λαμπρὰ
 4 τῶν Συνναδέων μητρό-
 πολις καὶ δις νεωκόρος
 τῶν Σεβ(αστῶν) διὰ τῶν πε-
 ρὶ τὸν κρ(άτιστον) δουκηνάριον
 8 Φλ(άβιον) Αὐρ(ήλιον) Ἀχιλλέα πρῶ-
 τον ἄρχοντα τὸ τρίτον
 ἄρχόντων.

Synnadalılar'ın görkemli metropolis'i ve iki kez imparator "tapınak bekçisi", egregius (haşmetli) ducenarius, üç kez birinci arkhon olan Fl. Aur. Akhilleus, maiyetindeki arkhonlar vasıtasıyla son derece ünlü Caesar Fl. Valerius Constantius'u onurlandırdı.

TEp.17 Procurator Aur(elius) Marcio'nun Onurlandırılması

Buluntu Yeri: Synnada.

⁹⁵⁶ Le Glay, Rougé'un O ΘΕΙΟΤΑΤΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ makalesine atfen θειότατος üzerinde yürüttüğü bir araştırmının bir Augustus yazıtı dışında kesinlikle yaşayan bir imparator'a mahsus bu unvanın Hadrianus devrinde yaygın olarak kullanıma sokulduğu sonucuna varmasına şaşırmakla birlikte; Hellenleşmiş doğulularda yeryüzünde mutlak güce sahip imparatorun, Pergamon'dan bir yazıtın söylediği gibi görülebilir en yüce, *omnipotent (kadir-i mutlak)* tanrı ó θεῶν επιφανέστατος, formu olan gerçekten bir varlık olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Le Glay, 1976: 353; J.-Robert de, Rougé'un ó θεῶν επιφανέστατος Αὐγουστος ifadesinin çok sayıda ve kesin örneğini derlediğini belirttikten sonra egemen imparator için O θειότατος'un, Augustus Dönemi'ndeki bir yazıt dışında (bkz. Bull. 1968, 135), Antoninler Hanedanlığı Dönemi'nde Hadrianus'dan beri görüldüğünü ve sıfatın Severus Hanedanlığı Dönemi'nde çok daha yaygınlaştığını ve ayrıca Arap Philip Dönemi'nde de varolup, aşağı yukarı dördüncü yüzyılın başına kadar kullanımının devam ettiğini ifade etmiş; terimin asla θεός gibi ölü bir imparator için değil, her zaman yaşayan bir imparator için kullanıldığına vurgu yaparak dikkat edilmelidir diye de uyarıda bulunmuştur. Bkz. J.-Robert, 1970: 374.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 176-211⁹⁵⁷.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 284 no: 85; IGR 4: 704.; Ramsay, 1941: 271,266;

Ramsay, 1967: 271, no: 266.

[Συνναδέων ἡ βουλῇ]

[κὲ ὁ δῆμος ἐτίμησε τ-]

ον ἀγαθὸν καὶ δίκαι-

4 ον Αὐρ. Μαρκίωνα

ἐπίτροπον τῶν θει-

στάτων Αὐτοκρατόρων

διὰ τὰς εἰς τὴν πατρί-

8 δα εὐεργεσίας,

τὴν ἐπιμέλειαν τῆς

ἀναστάσεως ποιησα-

μένων παρ' ἑαυτῶν

12 Αὐρ. Χρυσαντίωνος

καὶ Μαρκιανοῦ

Ζωτικοῦ Κάστορος

καὶ Διονυσίου

16 Ἀνδρέστου καὶ Ἑρμογέ-

νους Θεμίσωνος καὶ

Αὐξάνοντος Γαίου,

ἀρχόντων τῆς πόλεως.

(Synnadalıların Danışma ve Halk meclisleri) tanrısai imparatorların procurator'u erdemli ve adil Aurelius Marcio'yu vatanına karşı hayırseverliğinden ötürü (heykelini dikerek onurlandırdı). Heykelin dikilmesi işini kendi (keselerinden) kentin arkhonları Aurelius Khrysantion, Markianos Zotikos Kastor, Dionysos Andrestes, Hermogenes Themison ve Auksanon Gaios üstlenmiştir.

⁹⁵⁷ Ramsay'e göre; yazıt İ. S. 212'den önceye aittir. Beş arkhondan dördü yurttaş değildir. Nedeni ise Aurelius Khrysantion'un Aurelius praenomenini almış olmasında kaynaklıdır. Yazıt muhtemelen procurator marmorum yapılması dolayısı ile Marcio'yu tebrik etmektedir. Bkz. Ramsay, 1967: 272.

TEp.18 Boule ve Demos, Lysias Oğlu Damas'ı Onurlandırıyor (Levha 21)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Mermerden dikdörtgen formlu yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:1.49m.; G:0.38m.; D:0.54m.; HY:0.02m.-0.03m.

Tarihlendirme:Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 6: 371.

ἡ βουλὴ καὶ
ὁ δῆμος ἐτείμη-
σαν Δαμῶν Λυσί-
4 ου ἄνδρα ἀγα-
θόν, ἀγορανό-
μον, χρεοφύλα-
κα, ἄρχοντα τῆς
8 γερουσίας, στρατη-
γὸν τῆς πόλεως,
ἐργεπιστάτην
ἔργων ἀνανκαί-
12 ων, ἐπιδόντα (yaprak)
καὶ εἰς χρείας ἀργύ-
ριον καὶ ἐκ τῶν ιδί-
ων στρώσαντα
16 πόδας δισχειλί-
ους.

Danışma meclisi ve halk agoranomos, khreophylaks, Gerusia başkanı, kentin strategos'u, acil işlerden sorumlu yönetici, para gereksiniminde katkı sağlayan ve kendi cebinden 2000 ayak (609. 60 metre) uzunluğunda döşeme yaptırmış, erdemli bir adam olan Lysias oğlu Damas'ı onurlandırdı.

TEp.19 Demos ve Romalı Sakinler L(ucius) Arruntius Thyrsos'u Onurlandırıyor (Levha 21)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Altı ve üstü profilli mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:1.54m; G:0.655m.; D:0.49m.; HY:0.035m.

Tarihlendirme: İ. Ö 1.-İ. S. 1. yy.

Edisyon: MAMA 6: 372.

ὁ δῆμος
καὶ οἱ κατοικοῦντες
Ῥωμαῖοι ἐτείμησαν
4 Λούκιον Ἀρρούντιον
Θύρσον ἀγορανομή
σαντα ἀγνῶς καὶ πο
σαντα ἀγνῶς καὶ πο
8 λυδαπάνως.

Halk ve Romalı sakinler dürüstçe ve cömerçe agoranomosluk yapmış Lucius Arruntius Thyrsos 'u onurlandırdı.

TEp.20 Prymnessoslular ve Romalı Tacirler L(ucius) Arruntius Scribonianus'u Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada'dan Afyonkarahisar-Leontokephalon-Akrun'a taşınmış.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.50.

Edisyon: Ramsay, 1967: 154, no: 155; CIL 3: 7043 = ILS 976; RE II, 1265: 21.

[in honorem]
L(ucii) A]rrun̄ti ⚭ L(ucii) F(ili), N[aivi ?
Pompei Magni a[ḡn(epotis), Scriboni-
ani praef(ecti) urb(i) aḡ[g(uris) quaest(oris)?
4 Prymness(i) et C(um) R(omani) [qui (ibi) nego-
tiantur. curam [agente
C(aio) Caecilio L(ucii) F(ili) M[
ὁ δῆμος καὶ οἱ κατοικοῦν-
8 τες Ρωμαῖοι Λεύκ. Ἀρρούν-
τιον, Λευκίο[υ υἱόν, Γναίου

Πομπηίου Μ[άγνου ἀπόγο-
νον, Σκριβων[ιανόν, ἔπαρ-
12 χον Ρώμης, αὐγούρα, κτλ.

Naivius (Naevius) Pompeius Magnus’un torununun torunu, kent praefectus’u (praefectus Urbi), augur, quaestor Lucius oğlu Lucius Arruntius Scribonianus’un anısına Prymnessuslular ve orada iş (ticaret) yapan Romalılar birlikte (bu heykeli diktirdiler). Heykelin dikilmesiyle Lucius oğlu Gaius Caecilius M(arcus?) ilgilenmiştir. (heykel Gaius Caecilius M(arcus)’un sorumluluğunda dikilmiştir.) Halk ve Romalı sakinler Romanın yöneticisi (valisi)⁹⁵⁸, augur, vs. Lucius oğlu, Gnaeus Pompeius Magnus’un torunu, Lucius Arruntius Scribonianus’u (bir heykelle onurlandırdı.)

TEp.21 Boule ve Demos, Ulpia Saturnina’yı Onurlandırıyor (Levha 21)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Kenarları çerçeveli yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:1.22m.; G:0.59.; D:0.57m.; HY:0.02m.

Tarihlendirme: İ. S. 2. yy.’ın ikinci yarısı (İ. S. 161-180)⁹⁵⁹.

Edisyon: MAMA 6: 373.

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
ἐτείμησεν
Οὐλπίαν Σατουρνῖναν,
4 Οὐλπ. Λυκίνου θυγατέρα
ἀνδρὸς ἐκ προγόνων
εὐεργέτου τῆς πόλεως
καὶ συνδίκου τοῦ ἱε-
8 ρωτάτου ταμείου⁹⁶⁰,
γυναῖκα δὲ Ἰουλίου
Μόσχου στεφανηφόρου
ἐκγόνου ἀρχιερέων
12 τῆς Ἀσίας,
μητέρα δὲ Ἰουλίου

⁹⁵⁸ Ἐπαρχος Ρώμης: Praefectus Urbi.

⁹⁵⁹ Demougin, 1999: 607.

⁹⁶⁰ Ταμείου = Ταμείου.

Λυκείου ἐκ προγόνων
 εὐεργέτου τῆς πατρίδος
 16 καὶ συνδίκου ταμείου καὶ
 Ἰουλίας Μαρκελλείνης ἀρ-
 χιερείας τῆς Ἀσίας ναῶν τῶν
 ἐν Περγάμῳ (leaf) καὶ Ἰουλίου
 20 Μόσχου καὶ Ἰουλιανοῦ
 ἐν πᾶσι χρησίμων ὄντων
 τῇ πατρίδι
 τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀν-
 24 δριάντος ποιησαμένης
 Ἀκυλιανῆς Ἀκύλου ἀρ-
 χιάτρου θυγατρὸς
 γυναικὸς δὲ τοῦ Μόσχου.

Danışma ve Halk meclisi soyca kentin hayırhahı ve pek kutsal hazinenin savunucusu Ulpia Lykinos'un kızı, Asia'nın başrahipleri soyundan Stephanophoros Iulius Moskhos'un karısı, hazinenin savunucusu ve soyca anavatanın hayırhahı Iulius Lykinos'un annesi ve Pergamon'daki Asia tapınaklarının başrahibesi Iulia Marcellina ile anavatana hizmet eden Iulianos'un anneleri Ulpia Saturnina'yı onurlandırdı. Heykelinin yapımını ve dikilimesi işini başhekim Akylos'un kızı, Moskhos'un ise karısı Akyliane üstlenmiştir.

TEp.22 Boule ve Demos Tiberius Iulius Aurelius Theodoros'u Onurlandırıyor (Levha 22)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Mermerden dikdörtgen formlu yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:1.13m.; G:0.58m.; D:0.55m.; HY:0.035m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 6: 375.

ἡ βουλὴ
 καὶ ὁ δῆμος
 ἐτείμησεν
 4 Τιβέριον Ἰούλι-

ον Αὐρήλιον
 Θεόδωρον τὸν
 τροφέα καὶ εὐ-
 8 εργέτην ἀπὸ
 προγόνων τῆς
 πατρίδος.

Danışma ve halk meclisi atalarından itibaren vatanın hayırseveri ve besliycisi Tiberius Iulius Aurelius Theodoros 'u onurlandırdı.

TEp.23 Boule ve Demos M(arcus) Iul(ios) Strenion Antistianos'u Onurlandırıyor (Levha 22)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Altı ve üstü profilli beyaz mermerden sunak.

Ölçüler: Y:1.47m.; G:0.74m.-0.57m.; D:0.52m.; HY:0.045m.-0.03m.

Tarihlendirme: İ. S. 3. yy. başlangıcı.

Edisyon: MAMA 6: 376.

Μ. Ἰούλ. Στρηνίωνα
 Ἀντιστιανὸν
 τὸν διασημότατον
 4 καθολικὸν
 ἢ κρατίστη βουλῇ
 καὶ ὁ εὐγενέστατος
 δῆμος
 8 <διὰ τὰς> ἀνυπερβλήτους ἐν πᾶσι
 [π]ερὶ τὴν <πατρίδα ε>ὕ<εργεσίας>
 τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀναστάσεως
 ποιησαμένου Μ Αὐρ. Ἐπικτήτου
 12 ἡγουκάτου τῶν Σεβαστῶν.

Yüce Danışma ve pek soylu Halk meclisi pek ünlü katholikos Marcus Iulius Strenion Antistianos 'u her şeyde vatani(kenti) için hesaba gelmez iyiliklerinden ötürü

(onurlandırdı)(heykelinin) dikilmesi işini Augustus'ların Advocatus'u Marcus Aurelius Epiktetos üstlenmiştir.

TEp.24 Aur(elius) Elpizon, M(arcus) Aur(elius) Attalos Epaphraditos'u Onurlandırıyor (Levha 22)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Üst köşeleri akroterli iki panolu sunak.

Ölçüler: Y:1.74m.; G:0.51m.-0.38m.-0.52m.; D:0.40m.; HY:0.03m.-0.05m.

Tarihlendirme: İ. S. 2. yy. sonu-3. yy. başlangıcı.

Edisyon: MAMA 6: 377 Lev. 67.

ἀγαθῇ τύχῃ·
τὸν ἑ
ἀξιολογώτατον
4 M. Αὐρ.
Ἄτταλον
Ἐπαφρόδειτον
πρῶτον
8 ἄρχοντα
Αὐρ. Ἐλπίζων
τὸν εὐεργέτην.

Hayırlı olsun, Aurelius Elpizon hayırsever, I. arkhon çok kıymetli M. Aurelius Attalos Epaphrodeitos'u (onurlandırdı).

TEp.25 Kent, Aur(elius) Traianus'u Onurlandırıyor (Levha 22)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Mermerden dikdörtgen yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:1.01m.; G:0.57m.; D:0.49m.; HY:0.04-0.045m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 6: 379.

τὸν ἀξιολογώ-
τατον Αὐρ. Τραιανὸν

λογιστήν

4 ἡ πόλις.

Kent çok kıymetli hesap uzmanı Aurelius Traianus 'u (onurlandırdı).

TEp.26 Boule ve Demos, Aur(elia) Apphilla Domna'yı Onurlandırıyor (Levha 22)

Buluntu Yeri: Synnada, Kırçeşmesi karşısından.

Malzeme: Mermerden dikdörtgen yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:1.205m.; G:0.43m.; D:0.42m.; HY:0.0275m.-0.030m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 6: 381 Lev. 67.

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος

ἐτείμησε

Αὐρ. Ἀπφίλλαν

4 Δόμναν,

θυγατέρα

Αὐρ. Χρυσανθίωνος,

νύμφην

8 Αὐρ. Ἐπιτυγχάνου

ἀρχιερέως

τῆς πατρίδος·

τὴν ἀνάστασιν

12 ποιησαμένου

Αὐρ. Ἀντιγόνου

Ἐπιτυγχάνου

τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

Danışma ve Halk meclisi vatanın başrahibi Aurelius Epitynkhanos'un gelini, Aurelius Khrysanthion'un kızı Aurelia Apphilla Domna'yı onurlandırdı. (Heykelinin) yaptırılmasını ve dikilmesini kocası Aurelius Antigonos Epitynkhanos üstlenmiştir.

TEp.27 Boule ve Demos, Torun Aurelius Epitynkhanos'u Onurlandırıyor (Resmi Yok)

Buluntu Yeri: Synnada, Kırçeşmesi karşısından.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 6: 381a.

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 ἐτείμησε
 [A]ὐρ. Ἐπιτυγχάνον,
 4 ἔκγονον
 [Aὐ]ρ. Ἐπιτυγχάνου
 ἀρχιερέως
 τῆς πατρίδος,
 8 [ἀγ]ορανομήσαντα
 [κ]αὶ ταμειύ-
 σαντα·
 τὴν ἀνάστα[σιν]
 12 ποιησάμε[νου]
 τοῦ πατρὸς α[ὐτοῦ]
 Αὐρ. Ἀντιγόνου.
 Ἐπιτυγχάνου.

Danışma ve Halk meclisi vatanın baş rahibi Aurelius Epitynkhanos'un torunu agoranomosluk ve tamias'lık (hazine muhafızlığı) yapmış olan Aurelius Epitynkhanos'u onurlandırdı. (Heykelinin) yaptırılmasını ve dikilmesini kendi babası Aurelius Antigonos Epitynkhanos üstlenmiştir.

TEp.28 Kent, Soylu Aur(elius) Antigonos'u Onurlandırıyor (Levha 15)

Buluntu Yeri: Synnada, bir kapı pervazının altında.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.59m.; G:0.56m.; D:-; HY:0.03m.

Tarihlendirme: İ. S. 3. yy.

Edisyon: MDAI(A)7: 132; Legrand ve Chamonard, 1893: 281, 80; MDAI(A) 22: 29, 2; MAMA 4: 69 Lev. 21.

τὸν εὐγενέστατον
 Αὐρ. Ἀντίγονον ἢ [λ]αμ-
 προτάτη Συννα[δέ]ω[ν]
 4 πόλις.

Synnadalıların pek görkemli kenti en soylu (son derece soylu, pek soylu) Aurelius Antigonos'u (onurlandırdı)

TEp.29 Boule ve Demos T(itus) Ael(ius) Valerianus Oğlu T(itus) Ael(ius) Valerianus'u Onurlandırıyor (Levha 14)

Buluntu Yeri: Synnada, bir çeşmede.

Malzeme: Yazıtlı blok parçası.

Ölçüler: Y:0.19m.; G:0.28m.; D:-; HY:0.03m.

Tarihlendirme: İ. S. yak.2. yy.'ın ortası.

Edisyon: MAMA 4: 64 Lev. 20.

[κ]ατὰ τὰ δόξ[αντα τῇ]
 [κ]ρατίστη βου[λῇ καὶ τῷ]
 δήμῳ Τ. Αἰλ. Οὐ[αλερι(?)]-
 4 ἀνὸν δῖς, χει[λίανταρον]

Yüce Boule ve Demos aldıkları bir kararla Titus Aelius Valerianus'un oğlu Tribunus militum Titus Aelius Valerianus'u (onurlandırdı).

TEp.30 Synnadalıların Görkemli Kenti ... (Resmi Yok)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok parçası.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 3. yy.

Edisyon: MDAI(A) 7: 132,2 —MAMA 4: 69 ile aynı? Bkz. yukarı Tep. 28.

— — —
 ἡ λαμπροτάτη
 Συνναδέων
 4 πόλις.

Synnadalıların görkemli kenti.

TEp.31 Yüce Boule, Aur(elius) Aristainetos'u Onurlandırıyor (I)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 200-250.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 282, no: 83; IGR 4: 703; Ramsay, 1967: 276, no: 272.

Ἀγαθῇ τύχῃ.
 ἡ κρατίστη βουλῇ
 ἐτείμησεν
 4 [τὸ]ν ἐν πᾶσι εὐεργ-
 [έτην] καὶ κτίστην τῆς πα-
 [τ]ρίδος Αὐρ. Ἀρισ-
 ταίνετον ἐπίτρο[π]-
 8 ον Σεβαστοῦ,
 γραμματεύοντος
 τῆς βουλῆς Μ. Αὐρ.
 Ἀλεξάνδρου Ἀχιλ-
 12 λέως.

Hayırlı olsun! Yüce Danışma Meclisi her durumda hayırsever ve kentin kurucusu Aurelius Aristainetos'u, imparatorun procurator'unu, Marcus Aurelius Aleksander Akhilleus'un Meclis sekreterliğinde onurlandırdı.

TEp.32 Kent, Phrygia Procurator'u Aurelius Aristainetos'u Onurlandırıyor (II) (Levha 14)

Buluntu Yeri: Synnada, Ulu Camii avlusu.

Malzeme: Üst kenarı profilli, yan yüzleri içbükey altıgen formlu yazıtlı kaide.

Ölçüler: Y:1.23m.; G:0.29m.; D: 0.68m.; HY:0.035m.-0.04m.

Tarihlendirme: İ. S. 200-225.

Edisyon: Perrot, 1876a: 198, no: 2; Perrot, 1876b: 77, no: 2; IGR 4: 702; MAMA 4: 63 Lev. 20; Ramsay, 1967: 276, no: 271.

Ἀγαθῇ τύχῃ·
 Αὐρήλιον
 Ἀρισταίνετο[v]
 4 τὸν
 δικαιοτάτον
 τῆς Φρυγίας[ς]
 ἐπίτροπο[v]
 8 ἡ πόλις,
 τὴν
 ἐπιμέλεια[v]
 τῆς
 12 ἀναστάσε[ως]
 ποιησαμένων[v]
 τῶν περὶ
 Αὐρ(ήλιον Ἀθήναιο[v]
 16 Ἀκύλιον
 πρῶτον
 ἄρχοντα
 ἀρχόντων.

Hayırlı Olsun! Kent, Phrygia'nın son derece dürüst procurator'u Aurelius Aristainetos'u (onurlandırdı.) Heykelenin dikilmesiyle başarkhon Aurelius Athenaeus Akylis ilgilendi.

TEp.33 Boule ve Demos Artemidoros Oğlu Poseidonios'u Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 282, no: 84.

- ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 ἐτείμησεν Ποσειδώ-
 νιον Ἀρτεμιδώρου ἄν-
 4 δρα εὐγενῆ καὶ <ἐκ> προγ-
 ὄνων πολλὰ παρασχόμε-
 νον τῇ πατρίδι, στεφανη-
 φορήσαντα μετὰ πάσης φιλο-
 8 τειμίας καὶ μεγαλοψυχίας, καὶ
 γραμματεύσαντα τῆς βουλῆς
 καὶ τοῦ δήμου ἐνδόξως, καὶ
 σειτωνήσαντα πιστῶς, καὶ ἐν
 12 ἄλλοις χρήσιμον γε-
 νόμενον τῇ πατρίδι· τὴν
 ἀνάθεσιν ποιησαμένης
 Αἰφίας Γλύκωνος τῆς
 16 γυναικὸς αὐτοῦ.

Danışma ve Halk Meclisi, atalarından itibaren vatan için pek çok şey sağlamış, tüm onurseverliği ve alicenaplığı ile Stephanophorosluk yapmış, şerefîyle Danışma ve Halk Meclisi sekreterliğini yürütmüş, güvenilir bir şekilde Sitoneslik (buğday alımı yapan kişi) yapmış, diğer işlerde de vatanına faydası dokunmuş Artemidoros oğlu Poseidonios'u onurlandırdı. Heykelinin dikilmesi işini karısı Glykon kızı Apphia üstlendi.

TEp.34 Arkhon Aur(elius) Euagros, Aur(elius) Elpidephoros'u Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Alt ve üst kenarları profilli yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.200-250.

Edisyon: AE 2009: 1430; SEG 56 (2006): 1689.

Ἀγαθῇ τύχῃ.

τὸν δικαιοτάτον

ἐπίτροπον

4 τοῦ Σεβαστοῦ

Αὐρ(ήλιον) Ἐλπιδηφόρον

Αὐρ(ήλιος) Εὐαγρος β'

πρῶτος ἄρχ(ων) τὸ β'

8 ἀρετῆς

καὶ τῶν εἰς τὴν

πατρίδα

καὶ ἑαυτὸν

12 εὐεργεσιῶν

ἔνεκεν.

Hayırlı olsun! İkinci kez belediye başkanı (olan) Aurelius Euagros oğlu Aurelius Euagros, imparatorun son derece adil procurator'u Aurelius Elpidophoros'u, erdeminden (yiğitliğinden), hem vatanına hem de kendisine yaptığı hayırlı işlerden ötürü (onurlandırdı).

TEp.35 Claudia Septimia Nikarete'nin Onurlandırılması (Levha 14)

Buluntu Yeri: Synnada, bir çeşmede.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:1.31m; G:0.42-0.50m; D:0.45m; HY:0.025-0.032m.

Tarihlendirme: İ. S. 200-250.

Edisyon: Perrot, 1876a: 200, no: 3; IGR 4: 705; MAMA 4: 65 Lev. 21; Ramsay, 1967: 252, no: 247.

Ἀγαθῇ τύχῃ.

τὴν κρατίστην

Κλ(αύδιαν)Σεπτιμίαν

4 Νικαρέτην

γυναῖκα Αὐρ(ηλίου)

Ἐλπιδηφόρου
 τοῦ κρατίστου
 8 Αὐρ(ήλιος) Εὐαγρος
 Εὐάγρου
 πρῶτος ἄρχων
 τὸ δεύτερον
 12 ἀρετῆς καὶ
 σωφροσύνης
 ☞ ἔνεκα. ☞

Uğurlar olsun, Euagros oğlu 2. kez belediye başkanı olan Aurelius Euagros, yüce Aurelius Elpidephoros'un karısı yüce Claudia Septimia Nikerate'yi erdemi ve ölçülülüğünden (iyilikseverliğinden, ağırbaşlılığından) ötürü (onurlandırdı.)

TEp.36 Kent, Aur(elius) Phaustinus'u Onurlandırıyor (Levha 22)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Mermerden yazıtlı dikdörtgen formlu blok.

Ölçüler: Y:1.17m.; G:0.52m; D:0.42m.; HY:0.04m.

Tarihlendirme: İ. S. 200-225.

Edisyon: MAMA 6: 378.

τὸν κράτιστον
 ἐπίτροπον τοῦ Σεβ(αστοῦ)
 Αὐρ(ήλιον) Φαυστεῖνον
 4 τὸν εὐεργέτην
 καὶ κτίστην ἡ πατρίς·
 προνοησαμένων
 τῆς ἀναστάσεως
 8 τῶν περὶ Αἴλ(ιον)
 Διονυσόδωρ[ον]
 ἱππικὸν
 πρῶτον ἄρχοντα
 12 τὸ β ἄρχόντων.

Kent, imparatorun haşmetli procurator'u, (kent) hayırseveri ve kurucusu (olan) Aurelius Phaustinus'u (onurlandırdı), (yontunun) dikilmesiyle, ikinci kez belediye başkanı olan atlı (sınıfindan) Aelius Dionysodoros'un emri altındaki yöneticilerin ilgilenmelerine.

TEp.37 Boule ve Demos, Damas Oğlu Müteveffa Zeuksis'i Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada, bir cami merdiveninde.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 279, no: 78.

Ἡ βουλὴ καὶ
ὁ δῆμος ἐτεί-
μησαν Ζευῆ-
4 [ιν Δ]άμα ἥρωα
[ἀγ]ορανομῆς-
[αντ]α πολυτελ[ῶς]
[χρ]εοφυλακῆς-
8 [αντ]α πιστῶς
[σ]τρώσαντα [ἐν]
τῇ ἀγορᾷ [ἐκ] τ[ῶν]
[ιδ]ίων πόδας δ-
12 [ισχ]υλίου καὶ
[ἐν π]ολλοῖς χρήσι-
[μο]ν τῇ πόλ[ει]
γενόμενον.

Danışma ve Halk meclisi çok masraf yaparak agoranomos'luk, güvenilir bir şekilde Khreophylakslık yapmış ve agorada kendi cebinden 2000 ayak döşeme yapıp pek çok şeyde kente faydası olmuş olan Damas oğlu heros (müteveffa) Zeuksis'i onurlandırdı.

TEp.38 Demos, Müteveffa Dionysos'u Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 198-199.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 281, no: 81.

Ὁ δῆμος
Διονύσιον Λυκεί-
νου τοῦ Ἀδμήτου
4 ἥρωα.

Halk Meclisi Admetos'un torunu Loukinos'un oğlu heros (müteveffa) Dionysios'u (onurlandırdı.)

TEp.39 Iulia Domna'nın Onurlandırılması (Levha 11)

Buluntu Yeri: Sülün (=Prymnessos)'ün doğusundaki bir alandan.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y: 1.05m.; G: 0.55m.; D: 0.52m.; HY: 0.45m.

Tarihlendirme: İ. S. 210.

Edisyon: AdI 1852: 147; Hamilton, 1842: 172; CIG 3882g; Le Bas ve Waddington, 1972a: 405, no: 1707; Le Bas ve Waddington, 1972b: 423, no: 1707; Waddington, *Fastes*, 248, no: 164; IGR 4: 674 ve 698; MAMA 4: 10 Lev. 13.

Ἰουλίαν Δ[ό]-
μναν Σεβ(αστήν) μητέ-
ρα κάστρων
4 ἐπὶ ἀνθ(υπάτου) Τινε[ί]-
ου Σακέρδω-
τος, πρεσβε[υ]-
τοῦ δὲ Δομι-
8 τίου Ἀρισταῖ-
ου Ἀραβιανοῦ.

(...) Ordugahların Anası Iulia Domna Augusta'yı (onurlandırdı). Proconsul Tineius Sacerdos ve legatus (proconsulis) Domitius Aristaios Arabianus zamanında.

TEp.40 Asia Başrahibe'si Claudia Lorentia'nın Onurlandırılması

Buluntu Yeri: Synnada, bir cami merdiveninde.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 170.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 280, no: 79; Körte, 1897: 28; IGR 4: 706; Ramsay, 1967: 245, no: 244.

ἡ γερουσία
Κλ. Λωρεντίαν
ἀρχιέρειαν τῆς
4 Ἀσίας, ἐπιμελη-
θέντων τῆς ἀ-
ναστάσεως
Οὐαλερίων Κορ-
8 ουεΐνου καὶ Φρόν-
τωνος ὧ ἀρχόντων.

İhtiyarlar Meclisi Asia başrahibesi Claudia Lorentia'yı (heykelini dikerek onurlandırdı.) Heykelinin dikilmesi işini arkhonlar Koroueinios oğlu Valerion ve Phronton gerçekleştirmişlerdir (üstlenmişlerdir, ilgilenmişlerdir).

TEp.41 Gerusia (İhtiyarlar Meclisi), Asia Başrahibi Ti.(berius) Claudius Piso Tertylleinos'u Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 170.

Edisyon: MDAI(A) 22 (1897): 28, no:1; Ramsay, 1967: 245, no: 243.

ἡ [γερουσία]
Τι. [Κλαύδ. Πείσωνα]
Τε[ρτυλλεῖνον Ἀσι]-
4 ἀρχ[ην καὶ εὐεργέ]-

την· [ἐπιμεληθέν]-
των [τῆς ἀναστάς]-
εως [Οὐαλερίων]

8 Κο[ρουείνου καὶ]
Φρό[ντωνος ἀρχόν]-
[τῶν]

Gerousia, Asia başrahibi ve hayırseveri Tiberius Claudius Piso Tertylleinos'u (onurlandırdı.) Heykelinin dikilmesi işini arkhonlar Koroueinios oğlu Valerion ve Phronton gerçekleştirmişlerdir (üstlenmişlerdir, ilgilenmişlerdir).

TEp.42 Herodoros Oğlu Rahip Artemon'un Onurlandırılması

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 41-54.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 284, no: 86; IGR 4: 708; Ramsay, 1967: 263, no: 259.

Ὁ δῆμος ἐτείμησε Ἀρτέμωνα,
Ἡροδώρου εὐσεβῆ ἀρχιερέα τῶν
κατὰ πόλιν θεῶν (?), καὶ ἱερέα
4 Ὑγείας τε καὶ Σωφροσύνης (?)
γυμνασιαρχήσαντα ἐκ τῶν ἰδίων
χρημάτων διετίαν.

Halk, kentteki tanrıların başrahibi, hem Hygeia'nın hem de Sophrosyne'nin rahibi, iki yıldan beri kendi cebinden gymnasiarkhos'luk yapmış olan Herodoros oğlu dindar Artemon'u onurlandırdı.

TEp.43 Titus Aur(elius) Claudius Attalos Sanctus'un Onurlandırılması

Buluntu Yeri: Synnada, Atlıhisar'daki cami önünde.

Malzeme: Mermerden sütun gövdesi.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.200.

Edisyon: Ramsay, 1883: 299, no: 23; IGR 4: 709; Ramsay, 1967: 248, no: 245.

- [τὸ σ]υνέδριον τῶν
 [φιλ]οσε[βά]στων νέων
 [ἐτεί]μησαν Τίτον Αὐ[ρ]ήλ[ι]-
 4 [ον Κλα]ύδιον Ἄτταλον Σάγ-
 κτον[—] Κλαυδίου Αὐρηλίου Σάγ-
 [κ]του Τερτυλλείνου υἱὸν,
 [διὰ τὰ]ς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ε-
 8 [ἰς τὸ σ]υνέδριον ἀνυπερβλή[του]ς
 [εὐερ]γεσίας, ἀναθέντος
 [τὰς τ]ειμὰς Ἀσάνδρου β'
 τοῦ [Σ]ωκράτους τοῦ συγ-
 12 γενοῦς αὐτῶν

Augustus sever gençlerin konseyi, Claudius Aurelius Sanctus Tertylleinos oğlu Titus Aurelius Claudius Attalos Sanctus'u babasının Synedrion'a aşılamaz derecede hayırseverliğinden ötürü ve akrabaları Sokrates oğlu Asandros oğlu Asandros (Sokrates'in torunu Asandros) görevlerini başarıyla tamamlaması dolayısıyla onurlandırdı.

TEp.44 ..., Süvari M(arcus) Aur(elius) Aleksandros'u Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: yak. İ. S. 170.

Edisyon: Ramsay, 1967: 258, no: 254.

- ἀγαθῇ τύχῃ.
 τὸν ἀξιολογώτατον
 ☞M☞ Αὐρ. Ἀλέξανδρον ☞β'☞
 4 ἱππέα Ῥωμαίων ἐξαίρετοῖς
 [δωρεαῖς τετειμημένον ...]

Hayırlı olsun!, Romalıların seçkin hediyelerle onurlandırıdığı çok değerli süvari M. Aurelius Aleksandros oğlu Marcus Aurelius Aleksandros'u (onurlandırdı).

TEp.45 Atina Halkı, Claudius Attalos'u Onurlandırıyor (Levha 22)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:1.16m.; G:0.60m.; D:0.59m.; HY:0.035m.-0.04m.

Tarihlendirme: İ. S. 2. yy.'ın ikinci yarısı.

Edisyon: MAMA 6: 129, no: 374 Lev. 66.

ὁ δῆμος
ὁ Ἀθηναίων
Κλ. Ἀτταλον,
4 Πείσωνος Τερ-
τυλλείνου ἀσιάρ-
χου υἱόν,
Ἀττάλου τοῦ ἱερέ-
8 ως τῶν Ἑλλήνων
ἀδελφιδούν, ἀρε-
τῆς ἕνεκα.

Atinalıların halkı Asiarkh Piso Tertylleinos'un oğlu, Yunanların rahibi Attalos'un yeğeni Claudius Attalos'u erdemi dolayısıyla (onurlandırdı.)

TEp.46 Başrahip Demetrios, Procurator M(arcus) Aur(elius) Marcio'yu Onurlandırıyor (Levha 11)

Buluntu Yeri: Synnada Vadisi'nden Afyonkarahisar (Akroenos)'a taşınmış, mescit duvarında.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y: yak.0.85m.; G: yak.0.55m.; D:0.35m.; HY:0.04m.

Tarihlendirme: İ. S. 2. yy.'ın son çeyreği.

Edisyon: MAMA 4: 4 Lev. 12; IGR 4: 676; Ramsay, 1941: 274, no: 269; Ramsay, 1967: 274, no: 269.

[M. Αὐρήλιον

- Μαρκίωνα
ἐπίτροπον
4 τῶν Κυρίων
Αὐτοκρατόρων
κτίστην τῆς πόλεως
Αὐρ. Δημήτριος ἀρχ-
8 ιερεὺς τῶν Σεβαστῶν]
Αἰλ(ίαν) Μαξιμίλλαν
τὴν σεμνοτάτην
γυναῖκα Αὐρηλίου
12 Μαρκίωνος ἐπιτρό-
που τῶν Κυρίων
Αὐτοκρατόρων⁹⁶¹
κτίστου τῆς πόλεως
16 Αὐρ. Δημήτριος
ἀρχιερεὺς τῶν
Σεβαστῶν

Augustusların baş rahibi Aurelius Demetrios, efendi imperatorların procuratoru, “kent kurucusu” M(arcus) Aurelius Marcio’yu (onurlandırdı). Augustusların baş rahibi Aurelius Demetrios efendi imparatorların procuratoru, “kent kurucusu” Aurelius Marcio’nun son derece saygın karısı Aelia Maximilla’yı (onurlandırdı.)

4.2.2.4. Adak Yazıtları ve Dinî Metinler

TEp.47 Klearkhos ve Kardeşlerinin Adağı (Levha 12)

Buluntu Yeri: Synnada, Efe köyü.

Malzeme: Üçgen alınlıklı, figürlü adak steli.

Ölçüler: Y:0.72m.; G:0.49m.; D: 0.14m.; HY: 0.01m.-0.02m.

Tarihlendirme: İ. S. yak.3. yy. başlangıcı.

Edisyon: MAMA 4: 49a Lev. 19.

⁹⁶¹ Yazıtta τῶν Κυρίων Αὐτοκρατόρων olarak geçen imparatorlar, Marcus ve Verus (161-169), Marcus ve Commodus (177-180) ya da Severus ve Caracalla (198-209) olabilir. Ayrıca Αὐρ. Δημήτριος ἀρχιερεὺς (başrahip Aurelius Demetrios) TEp.61 (MAMA 4: 21 n. 66)’da anılan ἀρχιερεὺς Ἀσίας Δημήτριος (Asia başrahibi Demetrios) ile aynı kişi olabilir. Mermer procuratorluğu dışında başkaca görevleri de bulunan Augustus’un azatlısı Maximilla’nın kocası (CIL 3: 348, 6997) M. Aurelius Marcio, Synnada’da bir heykelle onurlandırılmıştır (IGR 4: 704). Bu kaide ona eşlik eden bir heykel taşıyordu. Bkz. MAMA 4: 2, no: 4.

[Κλ]έαρχος καὶ οἱ <ᾰ>δελφοὶ αὐτοῦ
 [Γλ]ύκων καὶ Ἀπ[π]ας θεῶ προ<σ>τά[ξ]-
 [α]ντι ὑπὲρ τέ[κ]γων σωτηρία[ς].

Klearkhos ve erkek kardeşleri Glykon ve Appas çocuklarının esenliği için koruyan tanrıya (bunu adadı).

TEp.48 Aur(elius) Agateinos'un Adak Yazıtı

Buluntu Yeri: Synnada, Efeköy.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 4: 49b.

[Αὐρ.] Ἀγαθεῖ-
 [νος] Ἀρτέμι-
 [δι ἐ]πηκόω
 4 [ἀ]νέθηκεν.

Aurelius Agatheinos (bunu) kulak veren Artemis için dikti (adadı).

TEp.49 Ammia'nın Adak Yazıtı (Levha 20)

Buluntu Yeri: Synnada, Atlıhisar.

Malzeme: Üst kenarları profilli yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.56m.; G:0.63m.; D:0.095m.-0.15m.; HY:0.025m.-0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. 4.-6. yy.

Edisyon: MAMA 4: 106 Lev. 28.

[ὑπὲρ εὐχῆς καὶ σωτηρ(?)]ίας [Ἀμ]μίας.

Ammia'nın adağı ve esenliği için.

TEp.50 Saroualı Papylos Oğlu Karikos'un Tanrı Zeus'a Adağı

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 130-200.

Edisyon: Ramsay, 1883: 302, no: 25; Ramsay, 1967: 280, no: 277.

Καρικὸς '1 Παπύλου' καὶ Παπί-
α '1-2 Πανκρί|του' Σαρουηνοὶ ☿
καὶ Παπίας Δοκι-
4 μεὺς Διὶ εὐχίην.

Saroualı Papylos oğlu Karikos ve Saroualı Pankrites kızı Papia ve Dokimeionlu Papias Zeus'a (bu) adağı (sundu- adadı).

TEp.51 M(arcus) Aur(elius) Aleksandros ve Flavia Pola'nın Tanrı Apollon'a Adağı

Buluntu Yeri: Synnada, Efeköy, cami duvarı.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Yak. İ. S. 170.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 289, no: 95; MAMA 4: 49(a), Ramsay, 1967: 256, no: 250.

Μ. Αὐρήλ. Ἀλέξαν-
δρος καὶ Φλ. Πῶ-
λα⁹⁶² ὑπὲρ Αὐρηλ.
4 Ἀντιόχου υἱοῦ
κατὰ χρησμὸν
Ἀπόλλωνι.

Marcus Aurelius Aleksandros ve Flavia Pola, Aurelius Antiokhos'un oğlu için kehanet uyarınca Apollon'a (bunu adadı).

⁹⁶² Πῶλα = Πῶλλα ismi Isauria, Kappadokia, Lykaonia ve Phrygia'da yaygın olarak karşımız çıkar. Bkz. Balzat vd., 2018 (2): 373.

TEp.52 Papas, Zotikos, Ammia ve Appas için Tanrı Zeus'a Adak Yazıtı

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Beyaz mermerden sunak.

Ölçüler: Y:0.88m.; G:0.40m.-0.37m.-0.43m.; D:0.40m.-0.37m.-0.33m.; HY:0.015m.-0.02m.

Tarihlendirme: İ. S. 2.-3. yy.

Edisyon: Drew-Bear ve Naour, 1990: 2028,30; SEG 40 (1990): 1225.

[-----ἀνέθ]ηκαὺν ὑπ[έρ] π[άν]-

[των] τῶν ιδίων σωτηρία[ς σὺ]ν

[το]ῖς τέκνοις αὐτῶν Παπ[α καὶ .2-3.]

4 μα καὶ Ζωτικῶ καὶ Αμ[μ]ια κ[αὶ]

Αππα τὸν βωμὸν τῷ Δι εὐχί[ν].

Çocuklarıyla birlikte kendilerinin esenliği için ve Papas, ... ma, Zotikos, Ammia ve Appas için sunağı (altarı) Zeus'a adak olarak sundular.

TEp.53 Krouanahılar, Aldahılar ve Gorgias Köylülerinin Adağı (Levha 16)

Buluntu Yeri: Synnada, cami yakınında.

Malzeme: Beyaz mermerden sütun kaidesi.

Ölçüler: Y0.29m. G:0.71m.; D:0.715m.; HY: 0.015m.-0.04m. Çap: 0.58m.

Tarihlendirme: İ. S. 2.-3. yy.

Edisyon: MAMA 4: 74 Lev. 21.

Κρουανηνοῖς.

Ἀλαηνοῖς καὶ Γορδιοκῶ(μήταις).

Krouanahılar için. Ala...hılar için, Ald...hılar için ve Gordias köylüleri için.

Taşın ön yüzünde (A) Κρουανηνοῖς. Sol yanında (B) ise Ἀλαηνοῖς καὶ Γορδιοκῶ(μήταις). yazmaktadır. Sağ yan tarafı ve arkası yazılmamış. Synnada teritoryumundaki κῶμαι ve demes için adak. Γορδιουκώμη adı Tekmoreia listelerinde anılmaktadır. Bkz. Ramsay, *Stud.* s. 330, no: 31 ve karşılaştıran s. 365. Sol yüzündeki satırda 3. harf Δ'dır.

TEp.54 Kaszalılar, Kassalılar, Kazalıların Köylülerinin Adağı

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 287,90.

Κασζηνῶν.

Kaszalılar'ın. Kassalılar'ın, Kazalıların'ın.

TEp.55 Augustus'un Azatlısı Amiantus'un Annesi için Adağı (Levha 14)

Buluntu Yeri: Synnada, Yalı Cami yanından.

Malzeme: Altı ve üstü profilili, beyaz mermerden sunak.

Ölçüler: Y:0.81m.; G:0.46m-0.48m.-0.59m.; D:0.58m.; HY:0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. 2. yy.

Edisyon: Perrot, 1876a: 203, no: 6; CIL 3: 7045; Eph. ep. v.: 53, no: 130; MAMA 4: 62 Lev. 20; Ramsay, 1967: 266, no: 261.

dis manibus.

Fl. Eutychiae

matri piissimae

4 Amiantus Aug(usti)

lib(ertus)

ā commentaris.

Yeraltı tanrılarına! Augustus'un emirlerini yazmaktan sorumlu azatlısı Amiantus pek dindar annesi Flavia Eutychia için (bu sunağı yaptı).

TEp.56 Papias Oğlu Aleksandros'un Musalar'a Adağı (Levha 23)

Buluntu Yeri: Çavdarlıhisar.

Malzeme: Akroterli üçgen alınlık (*Tympanon*).

Ölçüler: Y:0.63m.; G:1.15m.; D:0.17m.; HY:-.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Robert, 1982: 374 (7) Fig 27; SEG 32 (1982): 1269.

Ἀλέξανδρος Παπίου ἐξ εὐειλασίας τοὺς ἱστύλους καὶ τὸν [σ]τυλοβάτην σὺν παντὶ
καταρτισμῷ

καὶ τὰς ἀργυρέους Μούσας ἐκ τῶν ἰδίων δαπανῶν Μούσαισι εὐχὴν.

Papias oğlu Aleksandros hayırseverliğinden stelleri, tüm süslemeleriyle birlikte stylobates'i ve gümüşten Esin perilerini giderleri kendi cebinden olmak üzere Esin perilerine adak olarak (sundu).

TEp.57 Mamme Tanrıça Hekate İçin Adak Sunar

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar (Efeköy'den taşınmış).

Malzeme: Beyaz mermerden adak steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 1.-3. yy.

Edisyon: MAMA 4: 2; Ramsay, 1967: 258, no: 252.

Μάμμη ὑπὲρ

παίδων Ἑκάτη

εὐ-

4 χήν.

Mamme çocukları için Tanrıça Hekate'ye (bunu) adak olarak sundu.

TEp.58 Rahip Menophilos ve Mamme Apollon'a Adak Sunar

Buluntu Yeri: Efeköy'den Afyonkarahisar'ın güneydoğusundaki mezarlığa taşınmış.

Malzeme: Adak steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 1.-2. yy.

Edisyon: MAMA 4: 1; Ramsay, 1967: 257, no: 251.

Μηνόφιλος Ὀν-

ησίμου ἱερεὺς-

ς καὶ Μάμμη ὑ-

Bu kişi herkesin aynı fikirde olduğu, pek çok çelenkle taçlandırılan Asia'nın Başrahibi (ünlü) Demetrios'tur. Thynnaros'un soyundan gelenler, onun resmi içinde vatanın Boule ve Demos'unun ortak kararı bulunan görkemli bir heykelini diktiler.

TEp.60 Genç Kynegia'nın Epigramı

Buluntu Yeri: Synnada, Atlıhisar, cami duvarında.

Malzeme: Altı ve üstü profilli beyaz mermerden bir sütun.

Ölçüler: Y:1.05m.; Çap: 0.56m.; HY:- .

Tarihlendirme: İ. S. yak.3. yy.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 286,89; MAMA 4: 49c.

ξείνω μοι ποθέοντι φράσον φίλε
 ἥτις ᾧδ' ἐστι. | Κυνηγίαν λάμπουσιν καὶ
 ἴχνεισι βαίνουσιν ἀνδρός· | ἐξ οἰκίων γὰρ
 4 πόνων εἰς αἰῶνα ἐχαρίσατ' ἅπαντα | καὶ α[ι]ετὸν
 ἐδωρήσατο πόλι τό ποτε κείμενον εἴσα Γέραος, | νῦν δ'
 εἰς νέον ἤγαγε Ἡρακλέην Διὸς ὕοντος. |

Hasret çeken ben yabancıya izah et dostum ışıldayan ve erinin izinden giden (ardından ölen) kim böyledir. Çünkü ömrünce evcil acılarından herşeyi bağışladı. Vaktiyle Kynegia'nın gönderdiği ölüme terkedilen kartalı Geraos kente armağan etti. Şimdi ise Yağmur yağdıran Zeus'un genç oğlu Herakles'le everdi. (Herakles'e gönderdi.

TEp.61 Boksör Androneikos İçin Epigram (Levha 27)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı dikdörtgen formlu mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Drew-Bear, 2004: 22.2, 213; SEG 55 (2005): 1427; SEG 56 (2006):1688.

Πυγμαίην νει-
 κῶντα πάτρη
 στέψεν με βρα
 4 βειω

οὔνομα ταῦτόν

ἔχοντα ἐμῷ πατρ[ί].

γείνατο γάρ με

8 Ἀνδρόνεικος ἀγα-

θός, δι' ὃν ἐξεπό-

νουν τόδε ἔργον·

εἰκόνα δ' ἔστησεν

12 [Ε]ὐαγρος πανυπ[εἰ]-

[ρ]οχος ἄλλων

Yumruk döğüşünü babam için kazanan babamla aynı ismi taşıyan beni bir ödülle çelenk takarak ödüllendirdiler. (Babam) Androneikos beni erdemli kıldığı için bu eseri yaptılar. İkonayı ise diğerlerinden üstün Euagros dikti.

TEp.62 Nausinikos ile Timandros'un Gömüt Epigramı

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi

Edisyon: MDAI(A) 22.1897.29,3; Peek, 1955: 877; Merkelbach ve Stauber, 2001:378,16/51/06.

— — —

[— — — —]κρον ἔχουσ[ιν], /

[-~ - ἐ]τέων τέσσαρας

[Ϝ ὁ]γδοάδας Ϝ /

4 [ἄν]ισον ἀμφότεροι χρό-

νον ἦνυν· ὁ πρότερος μέν /

ὀκτωκαιδεκέτης ἔπλε-

Ϝτο Ναυσίνικος, Ϝ /

8 ἐπτά δὲ καὶ δέκ' ἐτῶν Τί-

μανδρος ἀφίκετο μέτρον, /

ὠ<ρ>αίης ἀρετῆς ἄρτι προσ-

Ἐαπτόμενος· Ἐ /

12 τοιούτους ὁ τάφος κεύ-

θει, φίλε· χαίρετε πάντες /

ἄστοι καὶ ξεῖνοι τῇδε

Ἐ παρερχόμενοι. Ἐ

... sahipler, ...32 yaşında her ikisi de eşit olmayan bir zamanı tamamladı (doldurdu). Büyük olan 18 yaşındaki Nausinikos hareket ediyordu, az önce 17 yaşında genç erdemli Timandros ölçüyü bırakıp ona katıldı. Mezar böylesi önemli kişileri sinesinde barındırıyor dostum. Ey kentliler ve gelip geçen yabancılar hepiniz bu (mezara) selam verin!!!

TEp.63 Genç Modesta İçin Metrik Bir Mezar Yazıtı (Levha 30)

Buluntu Yeri: Synnada, Mahmutköy, bir çeşmede.

Malzeme: Kenarları paye formlu taşıyıcılarla sınırlandırılmış, üstü profilili mezar steli.

Ölçüler: Y:0.94m.; G:0.45m.-0.53m.; D:0.19m.; HY:0.275m.

Tarihlendirme: İ. S. 1.-2. yy.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 284,87; 639; MAMA 4: 83 Lev. 22; Peek,1955:1476;

Wilhelm, GE: 62,82; SEG 30 (1980): 1493; Merkelbach ve Stauber, 2001: 377, 16/51/05.

δαίμονος ἀντιάσασα

κακοῦ, νεόνυμφε

Μόδεστα, | ὦλεο καλ-

4 λίστη πατρίδος ἀν

γα[ί]η | νήπιον υἱά

λιποῦσα κασιγνη-

τους τε καὶ ἄνδρα |

8 καὶ τοκέας

χῆρον καὶ τοκέας

γήραϊ τειρομένους |

καὶ θάλαμον καὶ

12 λέκτρον· ἐρημαίη

δ' ἐπὶ τύμβωι | στή-

σομαι ἀντὶ κόρης

δακρυόεσσα λίθος. |

16 οἰκτεῖρω σε, γέρον
 πάτερ Αἰσχύλε -- καὶ
 γὰρ ἄναυδοι | στῆ-
 λαι τοιούτοις πέν-
 20 [θεσι τεγγόμεθα]. |
 [τῆσδε πατὴρ γέγο]-
 να[ς, Μά]ριος δ' ἐδέδε-
 κτο γεγηθῶς | ὁ πρῶ-
 24 τος λύσας ζώματα
 παρθενίας. |

Ey kötü yazgisına meydan okumuş Modesta memleketin en güzel lahiti için bebek oğlunu, kardeşlerini, erini bırakıp (bırakmış olan) anne babasını da yaşlılıkta muhtaç, kullanılan zifaf odasını ve döşeğini de geride bırakmış; mezarın üzerinde bir kızın karşısında gözü yaşlı bir mezar taşı olarak dikileceğim. Sana acıyorum ihtiyar baba Aiskhylos çünkü suskun mezar taşları olarak böylesi kayın babalarla islanıyoruz. (ağlaşıyoruz) Onun babası oldun; bir bakire'nin kemerini çözen ilk kişi olan Marios ise kabul etti.

4.2.2.5.2. Epigram Olmayan Mezar Yazıtları

TEp.64 M(arcus) Oğlu Tribunus Militum T(itus) Claudius Papirius Asiaticus (Levha 14)

Buluntu Yeri: Synnada, bir çeşmede.

Malzeme: Yazıtlı dikdörtgen formlu mezar steli.

Ölçüler: Y:0.62m.; G:0.86m.; D:-; HY:0.10m.-0.085m.

Tarihlendirme: İ. S. 1. yy.

Edisyon: Ramsay, 1883: 306, no: 27; Eph. ep. v.: 53, no: 127; CIL 4: 7044; MAMA 4: 61 Lev. 20.

[Ti.] Claudius M. f.

[Pa]p. Asiaticus tr(ibunus) mil(itum).

Marcus oğlu Tribunus militum Titus Claudius Papirius Asiaticus.

TEp.65 IIII. Flavia Lejyonu'nun Askeri Iulius Celsus'un Oğlu için Mezar Yazıtı (Levha 8)

Buluntu Yeri: Synnada, Çobankaya.

Malzeme: Kireçtaşından üçgen alınlıklı mezar steli.

Ölçüler: Y:0.75m.; G:0.45m.; D:0.18m.; HY: 0.05m.

Tarihlendirme: İ. S. 198-225?.

Edisyon: Chiron 6: 308,14; SJC 2015: 37; AE 1976: 0667; EDH: 007129.

d(is) m(anibus).

Filio

Iul. Cel-

4 sus mil(es)

leg(ionis) IIII Fl(aviae).

Yeraltı Tanrılarına! IIII. Flavia lejyonunun askeri Iulius Celsus oğlu için.

TEp.66 Aurelius Sanctus ile Aurelia Peisoniana'nın Mezar Anıtı

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Heroon tipli mezar steli.

Ölçüler: Y:0.43m.; G1. 48m.; D: -; HY:0.050-0.080m.

Tarihlendirme: İ. S. geç 2.-3. yy.

Edisyon: Körte, 1897: 30, no: 4; Ramsay, 1967: 255, no: 249; MAMA 11: 182.

Αὐρρ(ηλίων) Σάγκτου καὶ Πεισω[- -]

Aurelius Sanctus ve Aurelia Peiso... (mezar anıtı.)

TEp.67 Lucius Kızı Arruntia Attice/a'nın Mezar Yazıtı (Levha 13)

Buluntu Yeri: Synnada, Mahmutköy, bir çeşmede.

Malzeme: Beyaz mermerden *Tabula Ansata*'lı dikdörtgen formlu blok.

Ölçüler: Y: yak.0.76m.; G:0.94m.; Panel Y: 0.54m.; Panel G: 0.67m.; HY:0.03m.-0.045m.

Tarihlendirme: İ. S. 54-68.

Edisyon: Ramsay, 1883: 305, no: 26; IGR 4: 710; Eph. ep. v.: 53, no:129; CIL 3: 7047;

MAMA 4: 53 Lev. 19; Ramsay, 1967: 157, no:156; Kearsley ve Evans, 2001: 42, no: 61.

Arruntiae L. f. Attice
con[tuber]nali et Q. A[rrun]tio
Iust[o fili]o carissim[o] ☞

4 Hya[cinthus Neronis] ☞

Caes(aris) [Aug(usti) tabularius] p(osuit) d(e) s(uo).
Ἀρρουντί[αι Λουκίου] Ἀττικῇ
γυναι[κὶ ἰδίαι(?)] καὶ Κοίντῳ

8 Ἀρρουν[τίῳ Ἰούστῳ] υἱὸν τεύ-
μιον[τάτῳ Ὑάκινθ]ος Νέρωνος
Καί[σαρος Σεβαστοῦ τα]βλάριος
[ἐκ τῶν ἰδίων ἐποίησεν].

Caesar Augustus Nero 'nun tabularius 'u Hyacinthus kendi eşi Lucius 'un kızı Arruntia Attice/a ve pek sevgili oğlu Quintus Arruntius Iustus için kendi cebinden bu mezarı yaptırdı.

TEp.68 Cytheris, Oğlu Flavius Achaicus İle Birlikte, Kendileri ve Titus Flavius Syriacus İçin Mezar Yaptırır¹ (Levha 17)

Buluntu Yeri: Synnada, tepenin altındaki bir çeşmede.

Malzeme: Anıtsal bir mezar anıtına ait beyaz mermerden arşitrav – friz bloğu.

Ölçüler: Y:0.70m.; G:2.18m.; D:0.42m.; HY:0.07m.-0.06m.-0.05m.

Tarihlendirme: İ. S. 1. yy. sonu - 2. yy. başlangıcı.

Edisyon: MAMA 4: 80A Lev. 22, Fig. 10; Kearsley ve Evans, 2001: 42, no:60.

— — — Cytheris cum Flavio Achaico f(ilio) sibi et T. Flavio Syri[aco — —]

[— — — Κυ]θηρίς ☞ σὺν Φλαυίῳ Ἀχαϊκῷ υἱῷ ☞ ἑαυτοῖς ☞ καὶ ☞

T. ☞ Φλ[αυίῳ Συριακῷ — — —]

4 ☞ ἐποίησαν. ☞

Kytheris, oğlu Flavius Achaicus ile birlikte (bu mezar anıtını) kendileri ve Titus Flavius Syriacus için yaptırdı.

TEp.69 Titus Flavius Achaicus'un Mezar Yazıtı² (Levha 17)

Buluntu Yeri: Synnada, bir han çeşmesinde.

Malzeme: Anıtsal bir mezar anıtına ait beyaz mermerden arşitrav – friz bloğu.

Ölçüler: Y:0.34m.; G:1.37m.; D:0.50m.-0.37m. taban; HY:0.07m.-0.03m.

Tarihlendirme: İ. S. 1. yy. sonu-2. yy. başlangıcı.

Edisyon: Radet ve Ouvré, 1896: 115, no: 8; CIL 3: 13656; IGR 4: 711; MAMA 4: 81 Lev. 22;

Kearsley ve Evans, 2001: 42, no:60.

Titus ☞ Flavius ☞ Α[chaicus — — —]

alter(um) in hoc ☞ m(onumento) condi nisi concessero dim[— — —].

τούτου τοῦ μνημείου ΤΟΛ [— — —]

Titus Flavius Achaicus... ben izin vermediğim sürece hiçbir kimse bu mezara konulamaz.

TEp.70 Bir Mezarın Mahremiyetine Dair (Levha 18)

Buluntu Yeri: Synnada. bir evin avlusunda.

Malzeme: Beyaz mermerden sunak.

Ölçüler: Y:0.39m.; G:0.35m.-0.52m.; D:0.28m.; HY:0.02m.

Tarihlendirme: İ. S. 1.-2. yy.

Edisyon: MAMA 4: 84 Lev. 26.

ἐν τούτῳ τῷ ☞

μνημείῳ κεῖν-

τα[ι] δύο λ[άρ]νακες·

4 τίς οὖν π[ο]τε τὰ ὅσ-

τέα σ[κυβλίσε]ι⁹⁶³ κατάρα

αὐ[τῷ γένο]ιτο εἰς

ἐγ[γόνων] ἐγγόνους.

Bu mezarda iki sanduka bulunuyor. Eğer bir kimse kemiklerin kutsallığını bozacak olursa (zarar verecek olursa) ona ve torunlarının torunlarına lanet olsun!!!

⁹⁶³ Σκυβλίζω = Σκυβαλίζω için bkz. Liddell ve Scott, 1996: 1616; C[KTBAICE]I için bkz. AJA 18 (1914): 71, n.28

TEp.71 Eğer Birisi Kemikleri... (Levha 18)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Beyaz mermerden sunak.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.1.-2. yy.

Edisyon: Magika Hiera 1991: 33,47, (note 2); SEG 41 (1991): 1239; MAMA 4: 84[2].

τίς οὖν π[ο]τε τὰ ὁσ-
τέα σ[αλεύσε]ι⁹⁶⁴ ...

Eğer bir kimse kemikleri sarsacak, yağma edecek, soyacak, boşaltacak olursa...

TEp.72 Epiktetos'un Kızı Ammia İçin Mezar Yazıtı (Levha 18)

Buluntu Yeri: Synnada, bir keçi yolunda.

Malzeme: Beyaz mermerden dikdörtgen formlu yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.37m.; G:0.42m.; D:0.195m.; HY:0.015m.-0.025m.

Tarihlendirme: İ. S. 1.-2. yy.

Edisyon: MAMA 4: 85 Lev. 26.

Ἀμμια Ἐπικτήτου Τελμ[ησ]-
σεῖτις ἡ καὶ Συνναδεῖτις
κατεσκεύασεν τὸ πε[ρίβο]-
4 λον καὶ τὸ ἐν αὐτῷ εἰσένεκτον
καὶ τὰς ἀποκειμένας λά[ρνακ]ας
[κ]αὶ παντὶ τῷ περὶ αὐτὸ κ[αὶ] ὅσμω
8 [ἐ]αυτῇ καὶ τοῖς τέκν[ο]ι[ς].

Epiktetos'un Synnadalı diye de bilinen kızı Telmessoslu Ammia kendisi ve çocukları için peribolos'u, peribolos içindeki mezarı ve mezar içine konulan sandukaları çevresindeki tüm süslemelerle birlikte yaptırdı.

⁹⁶⁴ σ[αλεύσε]ι = σ[κυλεύσε]ι . σκυλάω = σκυλευω için bkz. Liddell & Scott, 1996:1616.

TEp.73 Nana Eşi Klearkhos İçin Bir Mezar Yaptırır

Buluntu Yeri: Synnada, Efeköy.

Malzeme: Yazıtlı blok.

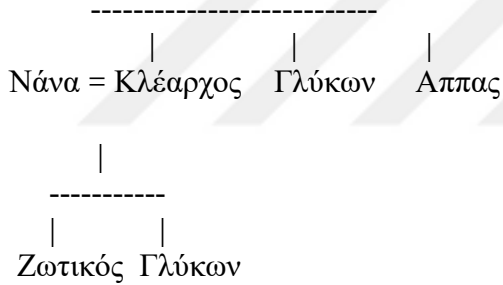
Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 1.-3. yy.

Edisyon: MAMA 4: 85a; Ramsay, 1967: 260, no: 257.

Νανα Κλεάρχω συνβίω καὶ τέκνα αὐτῶ Ζω-
 τικὸς καὶ Γλύκων μνήμης χάριν ☾ συνισπουδά-
 σαντες Γλύκων καὶ Ἀππας οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶ⁹⁶⁵. ☾ τίς
 4 τῷδε τάφῳ βλαβερὰν ἐπὶ χεῖρα βάλῃται ὀρφανὰ τέκνα λίποιτο.

Nana çocukları Zotikos ve Glykon ile ve kardeşler Glykon ve Appas'ın çabalarıyla eşi Klearkhos için anısı vesilesiyle (bu mezarı yaptırdı) Eğer birisi bu mezara zarar verirse çocukları yetim kalsın!!!

TEp.74 Agorathane'nin Torunu Papias Oğlu Papias Burada Yatıyor (Levha 10)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Üçgen alınlıklı ve akroterli, figürlü mezar steli.

Ölçüler: Y:0.62m.; G:0.47m.; D:0.47-0.44m; HY:-.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Müze Env. No: 1606.

Πάπιας δις Ἀγοροθανης
 τίς αὐτῷ κακῶς ἐπ
 οἶησεν π<ρ>ὸς θεόν ἔξ<ε>ι
 4 π<ρ>ὸς θεόν (αὐτῷ τῷ μνημείῳ) κακῶς ἐπύησει

⁹⁶⁵ İki kez αὐτοῦ yerine αὐτῶ yazılmış.

ἐνθα δὲ κεῖτη καὶ καθεὸ χάριν μήνμης.

Agorathane'nin torunu Papias oğlu Papias eğer biri bu anıta kötülük yaparsa tanrının huzurunda olacak (tanrının huzurunda hesap verecek). Burada yatıyor ... anısı vesilesiyle.

TEp.75 Bakkhios'un Karısı Larisalı Demetria (Levha 12)

Buluntu Yeri: Synnada, bir okul bahçesinde.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.72m.; G:0.49m.; D:0.14m.; HY:0.01m.-0.02m.

Tarihlendirme: İ. Ö. 200.

Edisyon: MAMA 4: 49 Lev. 19.

Δημητρία Βακχίου

Λαρισαία

γυνή δὲ Λ....

Bakkhios'un karısı Larisalı Demetria...

TEp.76 Akyllios Menekratos Bebek Hermis Ankiras İçin Mezar Yaptırır (Levha 15)

Buluntu Yeri: Synnada, bir patikada.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.45m.; G:0.79m.-0.42m.; D:0.61m.; HY:0.025m.-0.04m.

Tarihlendirme: İ. S. 225/226.

Edisyon: MAMA 4: 71 Lev. 21.

α' Ἑρμῆς Ἀγ-

κίρας. Ἀ-

κύλλιος Μεν-

4 ἐκράτος· τι'.

1 (yaşındaki) Hermis Ankiras. Akyllios Menekratos 310 yılında.

TEp.77 Menekrates Oğlu Akyllios Eşi Tatia İçin Mezar Yaptırır (Levha 16)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.28m.; G: 0.65m.; D: 0.18m.; HY:0.025m. Panel Y: 0.195m.

Tarihlendirme: İ. S. 2.-3. yy.

Edisyon: MAMA 4: 79 Lev. 22; Ramsay, 1967: 277, no: 273.

[Α]κύλλιος Μενεκράτους

[Τ]ατία Δημοκλέους γυναι-

[κὶ κ]ουριδία τὸ μνημα εὐχα-

4 [ρισ]τίας μεγάλης ἔνεκεν.

Menekrates oğlu Akyllios Demokles kızı yasal karısı Tatia için yüce minnettarlığı nedeniyle bu anıtı (dikti)

TEp.78 Trophimos, Oğlu Martialis İçin Mezar Yaptırır (Levha 16)

Buluntu Yeri: Synnada, Baş Camii duvarı.

Malzeme: Beyaz mermerden yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.095m.; G:0.50m.; D:-; HY:0.02m.-0.025m.

Tarihlendirme: İ. S. 1. yy.

Edisyon: MAMA 4: 73 Lev. 21.

Τρόφιμος ☞ Ατειμή[του]

οὐεικ(άριος) ☞ ζῶν Μαρτιάλη υ[ιῶ]

Ateimetos/Ateimetes oğlu Vicarius (vekil, yardımcı köle) Trophimos yaşarken oğlu Martiales için (...)

TEp.79 Bir Phryg Mezar Laneti (I) (Levha 16)

Buluntu Yeri: Synnada, Efeköy.

Malzeme: Kireçtaşıdan yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.97m.; G:0.89m.; D:-; HY:0.04m.

Tarihlendirme: İ. S. geç 3. yy.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 289,94; Radet ve Ouvré, 1896: 111,7; MAMA 4: 76 Lev. 22.

ιος νι σεμουν κνουμανε κακεν
αδδακετορ δεως ζεμελωσ κε τιτ-
τετικμενος ειτου.

TEp.80 Bir Phryg Mezar Laneti (II)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Waelkens, 1986a: 499.

[Ιος νι σεμουν κνουμα]νε κακον [αδδακ]-
ετ — — — τετικμενος ειτου τιτελ.
— — —ις.

Bu mezara her kim zarar verirse, Zeus tarafından lanetlensin!

TEp.81 Caesar'ın Kölesi Trophimos ve Valeria Glykea

Buluntu Yeri: Synnada, Çobankaya.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.53m.; G:0.40m.; D:0.12m.; HY:0.03m.

Tarihlendirme: İ. S. 3.yy.

Edisyon: SEG 58 (2008): 1546; Drew-Bear vd., 2008: 109, no: 1.

Τρόφιμος Καί-
σαρος δοῦλος,
καὶ Οὐαλερία Γλυκέ-
4 α Κλαυδία Πρεπούση,
συνγενίδι καὶ εὐεργ-
ετίδι Ἐιος νι σεμουν
κνουμανε κακουν αδ-

8 δακετ · Τι · ε · τιτ · τετι ·

[κμενος] ειτου

[Yunanca] Caesar'ın kölesi Trophimos ve Valeria Glykea (bu mezarı) akrabaları ve hayırsever Claudia Prepousa için (yaptırdı.) [Frigce] Bu mezara her kim zarar verirse, Zeus tarafından lanetlensin!

TEp.82 Aristoksenos Kayınpederi İçin Mezar Yaptırır

Buluntu Yeri: Synnada, Çay.

Malzeme: Kırmızı damarlı beyaz mermerden dikdörtgen formlu mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.150-200.

Edisyon: Kadmos 20: 1981,72; SEG 31(1981): 1126; BE 1981: 565; Waelkens, 1986a: 470.

Ἀριστόξ[ενος]. ἰδ[ί]ω πενθερῶ Ἀδυμήτῳ θαλαμείδα.

ιος νι σεμον κνουμανει κακον αδακετ αινι σα τ[ο]υ τεαμας, τι ετιτετικμενος

Ειτου.

Aristoksenos kayınpederi Adymetos için (bu) mezar odasını (yaptırdı).

TEp.83 Prymnessos'tan Anonim Bir Mezar Yazıtı (Levha 26)

Buluntu Yeri: Sülün (=Prymnessos).

Malzeme: Kapı tipli mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 138-161.

Edisyon: Waelkens, 1986a: 493.

ὅς ἂν τούτῳ τῷ μνημείῳ κακῶς προσποιήσῃ ἢ τοῖς

προγεγραμμένοις ὑπεναντίον τι πράξῃ, με δεῶς κὲ

ξεμελῶς κ ετιτετικμενος ειτου.

Her kim bu mezara kötü bir şey yaparsa ya da yukarıda yazılı şeylere karşı bir eylemde bulunursa ...

TEp.84 Doktor Trophos'un Mezarı (Levha 18)

Buluntu Yeri: Synnada, Atlıhisar.

Malzeme: Kiraçtaşıdan yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.19m.; G:0.50m.; D:0.42m.; HY:0.04m.

Tarihlendirme: İ. S. 1.-2. yy.

Edisyon: MAMA 4: 86 Lev. 26.

Τρόφος ἰατρός.

Doktor Trophos.

TEp.85 ...'nın Eşi İçin Mezar Yazıtı (Levha 19)

Buluntu Yeri: Synnada, Baş Camii yanındaki bir çeşmede.

Malzeme: Beyaz mermerden mezar steli.

Ölçüler: Y:0.77m.; G:0.38m.; D:0.20m.; HY:0.025m.-0.03m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 4: 89 Lev. 26; MAMA 11: 180.

— — — γυ[ναι]-

κὶ κουριδία μνήμης

χάριν.

... yasal karısı'nın anısı vesilesiyle...

TEp.86 El?aphophoros ve Nike, Çocukları İçin Mezar Yaptırır (Levha 19)

Buluntu Yeri: Synnada, avlu duvarında.

Malzeme: Kireçtaşıdan üçgen alınlıklı stel parçası.

Ölçüler: Y:0.54m.; G:0.75m.; D:-; HY:0.02m.-0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. 3. yy.

Edisyon: MAMA 4: 91 Lev. 26.

[Ελ(?)]αφοφόρος καὶ

Νίκη τέκνω μνή-

μης χάριν· ὅς ἄν

4 δὲ αὐτῷ κακ[όν]

δι ποιή-

σι, ἔσται

πὸς⁹⁶⁶ τὸ[v]

8 θεό[v].

El.aphophoros ve Nike çocuklarının anısı vesilesiyle (bu mezarı yaptırdı) Her kim buna (bu mezara) bir kötülük yaparsa tanrının huzurunda olacak (tanrının huzurunda hesap verecek).

TEp.87 Anonim Bir Mezar Yazıtı

Buluntu Yeri: Synnada Anayurt (=Alayund), bir evin duvarında.

Malzeme: Kireçtaşıdan yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.76m.; G:0.50m.; D:0.25; HY:0.030m.-0.050m.

Tarihlendirme: İ. S. 3. yy.

Edisyon: MAMA 11: 181.

[εἰ τις τοῦτ]ω τῷ ἡ[ρ]ώ[ω κακὸν]

[(e.g.) ἐποίησε]v, ἔξει πὸς τ[ὸν Θεόν.]

Eğer birisi bu mezar zarar verirse, tanrıyla hesaplaşmak zorunda kalacak.

TEp.88 Polykhronos, Aleksandros ve Au... İçin Mezar Yazıtı

Buluntu Yeri: Synnada, cami duvarında.

Malzeme: Beyaz mermerden profilli yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.16m.; G:0.95m.; D:-; HY:0.15m.

Tarihlendirme: İ. S. yak.4. yy.

Edisyon: Körte, 1897: 31,5; MAMA 4: 103.

[— — —]ίας κὲ τῷ τέκνῳ ἀτῷ Πολυχρονίου κὲ Ἀλεξάνδρου κὲ Αὐ[— — —].

...Polykhronos'a ve Aleksandros'a ve Au... doyamamış çocuk için.

⁹⁶⁶ πὸς = πρὸς kullanımı için bkz. Brixhe, 1987: 113-114.

TEp.89 Eşi... Eirene'nin Mezar Yazıtı (Levha 20)

Buluntu Yeri: Synnada, Bedeş (=Kayabelen), tekke duvarında.

Malzeme: Geometrik Süslemeli, yazıtlı mezar steli.

Ölçüler: Y:0.27m.; G:0.37m.; D:-; HY:0.08m.

Tarihlendirme: İmparatorluk İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 4: 107 Lev. 28.

[— — —] κὲ τῆς συνβήου αὐτοῦ Ἑρήνης⁹⁶⁷.

...ve eşi Erene'nin.

TEp.90 Felix, Procurator'un Eşi İçin Mezar Yaptırır

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 117-150.

Edisyon: CIL 3: 7046; Ramsay, 1882b: 292, no: 1; Eph. ep. v.: 53, no: 127 Ramsay, 1967: 267, no: 264.

d(is) m(anibus).

Ulpiae

Hygiae

4 Mariani

Aug(usti) lib(erti) proc(uratoris) lib(ertae)

Felix coniugi

optimae b(ene) de se

8 meritae.

Yeraltı Tanrılarına, Felix, Augustus'un azatlısı procurator Marianus'un mükemmel eşi Ulpia Hygia için kendisine iyi hizmeti nedeniyle (bu mezarı yaptırır.)

⁹⁶⁷ Ἑρήνη = Εἰρήνη ismi için bkz. Balzat vd., 2018 (2): 133-134.

TEp.91 Marcus Ulpius Paederos Burada Yatıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 117-150.

Edisyon: CIL 3: 7048; Ramsay, 1882b: 292, no: 2; Eph. ep. v.: 53, no: 128; Ramsay, 1967: 267, no: 263.

M. Ulpius

Mariani lib(ertus)

Paederos hic

4 situs est.

Marianus'un azatlısı Marcus Ulpius Paederos burada yatıyor.

TEp.92 Tabularius Yardımcısı M(arcos) Aur(elius) Paulos ve Epaphrodeitos İçin Bir Mezar Yazıtı

Buluntu Yeri: Synnada, Orta Pınar.

Malzeme: Yazıtlı mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.200.

Edisyon: Drew-Bear, 1978: 10,4; SEG 28 (1978): 1210.

M. Αὐρ. Παῦλος

βοηθ<ὸ>ς ταβλαρί-

ων καὶ Ἐπαφρόδ-

4 ειτος οἱ ἀδελφοὶ

τὸ περίβολον ἐπ-

οίησαν ἑαυτοῖς.

Kardeşler tabularius yardımcısı Marcus Aurelius Paulos ile Epaphrodeitos peribolos'u kendileri için yaptırdılar.

TEp.93 Tabularius Olympos ve Tatia'nın Çocukları İçin Bir Mezar Yazıtı

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 117-138.

Edisyon: Drew-Bear, 1978: 12,5; SEG 28 (1978): 1211; Waelkens, 1986a: 496.

ταβλαρίου τέκνοις

Ὀλύμπου καὶ Τατίας

καὶ ἐγγόνοις· ἐὰν δέ τις κακῶς

4 ποιήσει ἔξει κατάραν.

Tabularius Olympos ve Tatia'nın çocukları ve torunları için. Eğer bir kimse kötülük yaparsa lanete sahip olacak (laneti yanında götürecektir).

TEp.94 Papaia'sın Mezar Anıtı (Levha 10)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Üçgen alınlıklı ve figürlü mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Şu anda Afyonkarahisar Müzesinde. Müze Env. No: 1406.

Παπαίας Ἀλεξάνδρῳ ἐποί(η)σα ταύτην

Τὴν ιστήλην πασὶ τοῖς ἐμοῖς μνήμης χάριν

Τίς ἂν δὲ τούτῳ τῷ μνημείῳ.

Ben Papaia's bu mezar taşını (steli) hepimiz için Aleksandros'un anısına yaptım. Eğer birisi bu anıta

Üst bölme ile alttaki bölmeyi ayıran panel üzerinde:

Κακὴν χεῖρα προσάξει

Πρὸ(ι)ς τὸν παντοκράτορα θεόν

kötü elini uzatırsa kadiri mutlak tanrının huzurunda olacak.

TEp.95 Detelas Kentinden Makedonialı Philippos (Levha 10)

Buluntu Yeri: Synnada, Sülümenli köyü İnbeşik mevkiinden bulunup müzeye getirilmiş.

Malzeme: Üçgen alınlıklı ve akroterli mermerden mezar steli

Ölçüler: Y:1.36m;G:0.39-0.340.36-0.41m;D:0.13m;HY:-.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Müze Env. No: 1393; Νιγδέλης, 1995: 182-183.

Φίλιππος Μακεδών
 ἔνθα με γαῖα ἔκαλυψε
 Φίλιππον Σωρία υἱὸν
 4 μητρός δε Ἀντιγόνης
 κρυπτομυποχθόνιος
 ἀλλοτρίας δὲ ἔλαχον χο
 ρας καὶ οὐκ αὐτὸς ἑμαυτοῦ
 8 εἰμί δὲ Ἑλημιώτης ἐκ πολέως Δετέλα(ς).

Makedonyalı Philippos. Burada toprak altında bulunan Sorias oğlu, annesi ise Antigone olan. Ben Philippos'u toprak örttü. Başka diyarlar kazandım (gurbet ellerde bulundum). Ben Elimeialı (yukarı Makedonya'da bir kent) değilim. Detelas kentindenim.

TEp.96 Athenodotes'in Oğlu Quintus Bu Sunağı Yaptırdı (Levha 26)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Üçgen alınlıklı ve akroterli kapı tipli sunak.

Ölçüler: Y:0.68m.; G:0.91m.; D:0.14m.-0.15m.; HY:-.

Tarihlendirme: İ. S. 130-160.

Edisyon: Waelkens, 1986a: 497.

Κόϊντος ν Ἀθηνοδότου τὸν βωμὸν
 ἐα[υτῶ] ν κατεσκήρασε.

Athenodotes'in oğlu Quintus (bu) sunağı (altarı) kendisi için yaptırdı.

TEp.97 Aur(elius) Karpophoros Eşi Phortunate İçin Mezar Yaptırır

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Perrot, 1876a: 202, no: 5.

Φορτουνάτη

συμβίῳ

γλυκυτάτῃ

4 Αὐρ(ήλιος) Καρποφό-
ρος ἐποίησεν.

Aurelius Karpophoros pek sevgili eşi Phortounate için (bu mezar anıtını) yaptırdı.

4.2.2.6. Miltaşları ve Sınır Yazıtları**TEp.98 Eordaialıların (Sınırı) (Levha 16)**

Buluntu Yeri: Synnada, Gazuk köy.

Malzeme: Kaya üzerine kazınmış yazıt.

Ölçüler: Y:0.88m.; G:0.36-0.57m.; D:0.42m.; HY:0.06m.-0.09m.

Tarihlendirme: İ. Ö. 211/210.

Edisyon: MAMA 4: 75, Fig. 8.

Ἑορδ(ῶν)

ρα' (ἔτους).

Eordaialıların İ. Ö. 211/210

TEp.99 Procurator Iranaeus'un Sınır Düzenlemesi

Buluntu Yeri: Tatarlı-Kınık (= Metropolis), Metropolis Ovası'ndan Synnada'ya uzanan Roma Yolu'nun yakını.

Malzeme: Kireçtaşıdan yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 2. yy.'ın ikinci çeyreği.⁹⁶⁸

Edisyon: Ramsay, 1897: 756, 693; CIL 3:12237; AE 1897: 0073; Arca, 2008: 277-278, TI 15.

Termini
Positi⁹⁶⁹ ab
Irenaeo Aug(usti)
lib(erto) proc(uratore) [in]ter
4 Sib[id]ind(enses) et
E[...]orcenos

Sibidonlular ile E(ph)orbiumlular? arasındaki sınır(lar) Augustus'un azatlısı procurator Irenaeus tarafından düzenlenmiştir.

TEp.100 Synnada-Dokimeion Arasından Bir Miliarium

Buluntu Yeri: Synnada, Ağzıkara köyü.

Malzeme: Kireçtaşından miliarium (mil taşı).

Ölçüler: Y:2.05m; Çap: 0.46m-0.51m-0.57m.

Tarihlendirme: İ. S. 2.-3. yy.

Edisyon: MAMA 4: 60.

— — —
— — —
[— — —]ι. καὶ
4 [τοῖς αἰω]νίο[ις]
[Αὐγοῦς]τοις
[— — —]ι Καί[σαρ]-
[— — —]ν
8 [— — — Καί]σαρ A[—]
— — —
[a Sy]nna[dis —]
[Doci]nio [—].

... İçin ve ebedi Augustuslar Caesar ... için Caesar A... için. Synnada'dan Dokimeion'a.

⁹⁶⁸ Bruzza, 1870: 258, 259.

⁹⁶⁹ *Termini Positi sunt* (sınırlar düzenlenmiştir) şeklinde düşünülmelidir.

TEp.101 İmparator M(arcus) Aur(elius) Antoninus Onuruna Bir Miliarium (Levha 8)

Buluntu Yeri: Sülün (=Prymnessos) Akar Çay köprüsü.

Malzeme: Miliarium (mil taşı).

Ölçüler: Y:1.79m.; Çap: 0.44m. HY:0.035m.

Tarihlendirme: İ. S.198-209.

Edisyon: CIL 3: 7171; MDAI(A) 7.1882.130 -131; Ramsay, 1967: 291, no: 289.

[Imp(eratori) Caes(ari)]

[L. Sept(imio) Seve]ro

[Pio Pertinaci]

4 Aug(usto), [Ar]abico,

Adiabenco,

Parthico Ma-

ximo, et Imp(eratori)

8 Caesari M. Aur.

Antoni-

no Pio Aug(usto).

a Pry-

12 mnesso

III γ'.

Arabia, Adiabene, en büyük Parthia fatihi, müşfik imperator Caesar Lucius Septimius Severus Pertinax ve müşfik imperator Caesar Marcus Aurelius Antoninus (Caracalla) Augustus onuruna. Prymnessos'tan 3 mil. (4.44km)

TEp.102 M(arcus) Aur(elius) Antoninus ve L(ucius) Septimius Geta Onuruna Bir Miliarium (Levha 11)

Buluntu Yeri: Sülün (=Prymnessos).

Malzeme: Miliarium (mil taşı).

Ölçüler: Y:1.28m.; Çap:0. 44m-0.55m.

Tarihlendirme: İ. S. 198-209.

Edisyon: MAMA 4: 9 Lev. 12.

Imp(eratori) Ça[es(ari) L(ucio) Septi]-

- mio Severo Pio Perti]-
 naci Aug(usto) Ar[a]bico [Ad]-
 4 iabenico Par[t]hico [ma]-
 ximo et Imp(eratori) Cae[s(ari)]
 M(arco) Aur(elio) Antonino
 Aug(usto) et L. [Σεπτίμιο
 8 Γεταῖ] Cae[s]ari.
 a Synnadis [X], Pry-
 mnessis m[i]l(ia) V[II].
 μί(λια) ζ'.

Arabia, Adiabene, en büyük Parthia fatihi, imparator Caesar Lucius Septimius Severus Pertinax ve imparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus (Caracalla) Augustus ve Lucius Septimius Geta Caesar onuruna. Synnada'dan 10 mil (14.8km), Prymnessos'tan 7 mil (10.36 km).

TEp.103 Augustuslar'ın Bir Miliarium ile Onurlandırılmaları (I) (Levha 13)

Buluntu Yeri: Synnada, Atlıhisar, yol kenarında.

Malzeme: Kireçtaşından miliarium (mil taşı).

Ölçüler: Y:0.79m.; Çap: 0.45m.; HY:0.05m.

Tarihlendirme: İ. S. 317-326.

Edisyon: *Arch des missions*, 1895: 544; Radet ve Ouvré, 1896: 115,10; CIL 4: 14199¹⁰; IGR 4: 750; MAMA 4: 58 Lev. 20.

- τοῖς κυρίοις ἡμῶν
 Γ. Οὐαλ. Διοκλητιανῶ
 καὶ Μ. Οὐαλ. Μαξιμιαν[ῶ]
 4 Σεβ(αστοῖς) καὶ
 Φλα. Οὐ. Κωνσταντίῳ
 καὶ Γ. Οὐαλ. Μαξιμια[νῶ]
 ἐπιφανεστάτοις Καίσα[ρσιν].
 8 Φλ. Οὐαλ. Κρίσπος καὶ Οὐα[λ.]
 [Κωνσ]ταντεῖνος Λικίν[νιος — —]
 — — —

Efendilerimiz Augustuslar Gaius Valerius Diocletianus ve Marcus Valerius Maximianus ile pek meşhur Caesarlarımız Flavius Valerius Constantius ve Gaius Valerius Maximianus için Flavius Valerius Crispus ve Valerius Constantinus Licinnius.

TEp.104 Augustuslar'ın Bir Miliarium ile Onurlandırılmaları (II)

Buluntu Yeri: Synnada, Atlıhisar.

Malzeme: Miliarium (mil taşı).

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 317-326⁹⁷⁰.

Edisyon: Radet ve Ouvre, 1896: 115, no:10; MAMA 4: 58[2]; Ramsay, 1967: 281, no: 278.

Imp(erator) Caesar
[div]i T[raiani f.],
[divi] N[ervae nep(os)]

4 τοῖς κυρίοις ἡμῶν

Γ. Οὐάλ. Διοκλητιανῷ
καὶ Μ. Οὐάλ. Μᾶξιμιαν[ῷ]
Σεββ(αστοῖς) καὶ

8 Φλα. Οὐ. Κωνσταντίῳ

καὶ Γ. Οὐάλ. Μᾶξιμια[νῷ]
ἐπιφανεστάτοις Καίσα[ρσι].
Φλ. Οὐάλ. Κρίσπος καὶ Οὐά[λ.]

12 Κωνσταντεῖνος Λικίν[ιος]

καὶ Φλ. Κλ. Κω[στ]άν[τιος]
[ἐ]πιφανέ[στατοι Καίσαρες].

Tanrılaşmış Traianus'un oğlu, tanrılaşmış Nerva'nın torunu İmparator Caesar efendilerimiz Augustuslar Gaius Valerius Diocletianus ve Marcus Valerius Maximianus ile pek ünlü Caesarlarımız Flavius Valerius Constantius ve Gaius Valerius Maximianus için pek ünlü

⁹⁷⁰ Ramsay'e göre yazıtın bulunduğu taşın boyutu erken bir döneme işaret etmektedir. Yani M. S. 150. Yazıtın orijinali muhtemelen Hadrianus'un ziyaret ettiği Beudos'un daha aşağısına yakın bir yerde yerleştirilmiş bir taş üzerindeydi. Taşın büyük bir kısmı daha sonraki imparatorlar için yer açmak amacıyla İ. S. 284 yılında tahrip edilmiştir. Caesar'ların isimleri İ. S. 293'de; Constantinus'un iki oğlu ve Licinius isimleri 317 yılında; II. Constantius İ. S. 324 yılında yazıta ilave edilmiştir.

Caesarlar Flavius Valerius Crispus ile Valerius Constantinus Licinius ve Flavius Claudius Constantius ().

TEp.105 Diocletianus ve Maximianus'un Bir Miliarium'da Onurlandırılması

Buluntu Yeri: Synnada, Çobankaya.

Malzeme: Miliarium (mil taşı).

Ölçüler: Y:1.32m.; Çap:0.31m.; HY:0.03m.-0.055m.

Tarihlendirme: İ. S. 286-293.

Edisyon: Drew-Bear ve Eck 1976: 297,7; AE 1976: 0660; EDH: 007135.

d(ominis) n(ostris) Imp(eratoribus) Dio-
c[Il]etiano et Ma-
[x]imiano

4 ALEO

invictis AN EIGET

ATR A

DN

8 ET

Efendilerimiz Diocletianus ve Maximianos için ALEO yenilmez efendimiz ve

4.2.2.7. Taş Ocağı Yazıtları

TEp.106 Konsüller Torquatus⁹⁷¹ ve Iulianus⁹⁷² (I)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: İşlenmemiş mermer blok.

⁹⁷¹ Gaius Bellicius Calpurnius Julius Torquatus, Antoninus Pius Dönemi'nde Romalı bir senatördü. 148 yılında Lucius Octavius Cornelius Publius Salvius Iulianus Aemilianus'un meslektaşı olarak consul posterior olmuştur. Bkz. Géza, 1977: 152; Torquatus, 124 yılı konsülü Gaius Julius Bellicius Flaccus Torquatus Tebanianus'un oğlu ve 143 yılı konsülü Gaius Bellicius Flaccus Torquatus'un küçük erkek kardeşidir. Bkz. Géza, 1977: 323 vdd.; Ardından Gaius Bellicius Calpurnius Torquatus Gallia'da bir Roma kasabası olan Vienne'nin patron'u olmuştur. Bkz. CIL 12: 1853.

⁹⁷² Lucius Octavius Cornelius Publius Salvius Iulianus Aemilianus (İ. S. yak.110-yak.170), genel olarak Salvius Iulianus veya hukukçu Iulianus ya da kısaca Iulianus olarak anılır, tanınmış ve saygın bir hukukçu, kamu görevlisi ve politikacıdır. Kuzey Afrika kökenli olan Iulianus, imparatorlar Hadrianus (İ. S. 117-138), Antoninus Pius (İ. S. 138-161) ve Marcus Aurelius'un (İ. S. 161-180) uzun hükümdarlık yıllarında ve Marcus Aurelius Dönemi'nde ortak imparator Lucius Verus'un (İ. S. 161-169) kısa saltanat yıllarında faaldi. Iulianus kamu yaşamında kademeli bir şekilde yükselmiştir. O, 148 yılında konsüllük görevine gelmeden önce imparator Hadrianus'un quaestor'u olmuştur. Daha sonra sırasıyla tribunus plebis, praetor, praefectus aerarii Saturni ve praefectus aerarii militaris gibi görevleri ifa etmiştir. Antoninus Pius Dönemi'nde ise 148 yılında consul prior olarak Gaius Bellicius Calpurnius Julius Torquatus ile birlikte konsüllük makamını paylaşmıştır. Bkz. Lolowicz ve Nicholas, 1972: 384-385.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 148⁹⁷³.

Edisyon: AE 1901: 0132a; PIR² B 97; PIR S 103.

TORQVA ET IVLIAN COS

LOCO CXXIIX B SEGVN

Torqua(to) et Iulian(o) co(n)s(ulibus)

loco CXXIIX b(racchio) segun(do)(!)

Konsüller Torquatus ve Iulianus, taşın kimlik numarası 128, taşın çıkarıldığı bölge SEG

TEp.107 Konsüller Torquatus ve Iulianus (II)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: İşlenmemiş mermer blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 148.

Edisyon: AE 1901: 0132b; PIR² B 97; PIR S 103.

TORQVA ET IVLIAN COS

LOCO CXXIX B SEG

Torqua(to) et Iulian(o) co(n)s(ulibus)

loco CXXIX b(racchio) seg(undo) (!)

Konsüller Torquatus ve Iulianus, taşın kimlik numarası 129, taşın çıkarıldığı bölge SEG

TEp.108 Konsüller Torquatus ve Iulianus (III)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: İşlenmemiş mermer blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 148.

Edisyon: AE 1901: 0132c. PIR² B 97. PIR S 103.

⁹⁷³ İki konsül zamanında kayıtlı diğer yazıtlar için bkz. Christol ve Drew-Bear, 1988: 86-87, nos. 17-30 ve yazıtların numarası ile konsüllerin konsüllük yıllarını gösteren liste için bkz. Christol ve Drew-Bear, 1988: 100-101; Ayrıca bu iki konsül dönemine tarihli diğer yazıtlar için bkz. Drew-Bear, 1994: 773-779, nos. 15-19.

TORQVA ET IVLIAN COS
 LOCO XXXII B TERT
 CAESVR AEL ANTONINI
 Torqua(to) et Iulian(o) co(n)s(ulibus)
 loco XXXII b(racchio) tertio
 caesur(a) Ael(ii) Antonini

Konsüller Torquatus ve Iulianus taşın kimlik numarası 32, taşın çıkarıldığı 3. bölge, ocak mühendisi Aelius Antoninus.

TEp.109 Hangi Konsül Vetus?

Buluntu Yeri: Synnada, Afyonkarahisar.

Malzeme: İşlenmemiş mermer blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 96⁹⁷⁴-150⁹⁷⁵.

Edisyon: Hamilton, 1842, (I): 464, n. 168, (II) 435, n. 168; Le Bas ve Waddington, 1870: 1710; Le Bas ve Waddington, 1972a: 405,1710; Le Bas ve Waddington, 1972b: 423,1710.

CXLVI R. Veter(e) cos. MCXC.

146 R. Konsül ...Vetus 1190.

4.2.2.8. Yahudi Yazıtları

TEp.110 Immanuel (Levha 20)

Buluntu Yeri: Synnada, Ağzıkara köyü, bir avlu duvarı yanında.

Malzeme: Kireçtaşından haç motifli, yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.60m.; G:0.57m.; D:1.02m.; HY:0.10m.-0.05m.

Tarihlendirme: Bizans Dönemi.

Edisyon: MAMA 4: 105 Lev. 28.

Ἐμμαν-
 νουήλ⁹⁷⁶.

⁹⁷⁴ İ. S. 96-150 arasında Vetus cognomenine sahip iki konsül bulunmaktadır. İ. S. 96 yılı konsül posterior'u C(aius) Antistius Vetus'tur.

⁹⁷⁵ İ. S. 150 yılı konsül posterior'u Sex(tus) Carminius Vetus'tur.

Emmanuel.

TEp.111 Ioulius Artemon Oğlu ... Haham ... (Levha 19)

Buluntu Yeri: Synnada, özel mülkte.

Malzeme: Yazıtlı blok parçası.

Ölçüler: Y:0.24m.; G:0.29m.; D:0.05m.; HY:0.035m.-0.05m.

Tarihlendirme: İ. S. yak. 50.

Edisyon: MAMA 4: 90; SEG 54 (2004): 1355; CIJ²: 759.

[ἀ]ρχισυν[άγωγον —?—]

[υἰὸν Ἰου]λίου Ἀρ[τέμωνος —?—].

— — —

4 ΩCEKT

Ioulios Artemon'un oğlu ... bir synagog yöneticisi falanca'yı (...)

TEp.112 Yeşaya 1.16-18

Buluntu Yeri: Afyonkarahisar (Synnada'dan getirilmiş olmalı).

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Hamilton, 1842: 169; Le Bas ve Waddington, 1972a: 405,1711; Le Bas ve Waddington, 1972b: 423,1711; CIG: 8935.

Λούσας]θε, καθαροὶ γένεσθαι, [ἀφ]έλεται τὰς πονηρί[ας ἀ]πὸ τῶν ψυ-
χῶν ὑμῶν, παύσασθαι ἀπὸ τῶν πονηρει[ῶν ὑμ]ῶν, μάθεται καλὸν ποιεῖν,
ἐ[κ]ζητήσατε κρίσειν, ῥύ[σασθε ἀ]δικοῦμενον, κρίνατε ὀρφανῶ καὶ δικαι-
4 ὡσατε χήραν· καὶ δεῦτε καὶ διελεγχθῶμεν, λέγει [κύριος· καὶ ἐὰν ᾧσιν
ὑμῶν αἱ ἁμαρτίαι ὡς φοινικοῦ[ν], χι[όνα λευκ]ανῶ· ἐὰν δὲ ὡς κόκ-
κηνον, ὡς ἔριον λεῦκανῶ.

⁹⁷⁶ Emmanuel (Immanuel): İbranice “tanrı bizimle” anlamına gelen imanu’el sözcüğünün Romalılaştırılmış hali olan Emmanuel sözcüğü tanrının Davut’un evini koruyacağını bir işareti olarak İşıya kitabında görülen İbranice bir isimdir. Yşa: 7:14 (Yeşaya); Mat. 1:23 (Matta).

Yıkanıp temizlenin, kötülük yaptığınızı gözüm görmesin, kötülük etmekten vazgeçin. İyilik etmeyi öğrenin, adaleti gözetin, zorbayı yola getirin, öküzün hakkını verin, dul kadını savunun. Rab diyor ki, gelin şimdi davamızı görelim, günahlarınız sizi kanamış olsa bile kar gibi ak pak olacaksınız. Elleriniz kırmızı böceği gibi kızıl olsa da yapağı gibi bembeyaz olacak.

TEp.113 Üç Yahudi Kardeşin Mezarı (Levha 26)

Buluntu Yeri: Dokimeion.

Malzeme: Menorah (yedi kollu şamdan), şofar ve bitkisel bezemeli kemerli blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 2.-3. yy.

Edisyon: Drew-Bear, 1993: 114 ve 121. Res. 11; SEG 44 (1994): 1033.

Κυμητήριον Ἰουσοῦα Σαμοῦλ υἱῶν Ἰακώβ

Oğullar Joshua (Yusuf), Samuel (İsmail), Jacob (Yakup)'un mezarı.

4.2.2.9. Agonistik Yazıtlar

TEp.114 Başrahip Aleksandros'un Pankration Dövüşçüsü Telesphoros'u Onurlandırması (Levha 15)

Buluntu Yeri: Synnada, Seydi Sultan, mezarlık köşesinde.

Malzeme: Dikdörtgen formlu yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.87m.; G:0.37m.-0.42m.; D:0.37m.; HY:0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. 238-244.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 288 no: 92; Bulic, 1924: 659,1; SEG 6 (1932): 244; MAMA 4: 67 Lev. 21; Ramsay, 1967: 258, no: 253; Merkelbach ve Stauber, 2001: 375, 16/51/02.

[οὔν]ομ[α κα]ὶ τ[έ]χνη[ν]

σε, Τελέσφορε,

πατὺρὸς ἔχοντα |

4 στῆσεν Ἀλέξανδρ[ος]

δεύτερον ἀρχιερεὺς |

πανκρατίου

νείκης γέρας
 8 εἰκόνα τήνδε
 λαβόντα |
 χαλκῆν ἐν μέσσοις
 τοῖς πατρίδος
 12 σταδίοις.

Yurdun stadionlarının ortasında pankration zafer ödülü almış, ismini ve hünerini babasından miras alan ey Telesphoros 2. kez başrahip olan Aleksandros bu bronzdan büstü dikti.

TEp.115 Bir Boksörün Zafer Anıtı

Buluntu Yeri: Synnada, şu anda Afyonkarahisar Müzesi'ndedir.

Malzeme: Heykel kaidesi.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.200-250.

Edisyon: Merkelbach ve Stauber, 2001: 376, 16/51/04.

πύξ με τρίτον νικῶντα τέχνη καὶ καρτερία χειρῶν

Ellerimin azmi ve mahareti sayesinde üçüncü kez yumrukla galip gelen ben(i).

TEp.116 Agonothetes Euagros, Hippolytos ve Diğer Koşucuları Onurlandırıyor (Levha 15)

Buluntu Yeri: Synnada, bir çeşmede.

Malzeme: Dikdörtgen formlu yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.86m.; G:0.42m.; D:-; HY:0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. yak.240.

Edisyon: Perrot, 1876a: 201, no: 4; Kaibel, 1878: 939; Cougny vd., 1890: I, 22,145; MAMA 4: 68 Lev. 21; Moretti, 1953:243-244; Harris, 1962: 23; Merkelbach ve Stauber, 2001: 376, 16/51/03.

Εἰς δρόμος,
 εἰς στέφανος·
 νίκης κρίσις

- 4 ἀμφοτέροισιν |
 ἔλλαχεν ἰσοτα-
 χής· οὖνομα
 δ' Ἰππόλυτος." |
- 8 ταῦτα δὲ κηρύσ-
 στοντος ἀκού-
 εις·
 Εὐαγρος ἡμῶν|
- 12 στῆσεν ἀγωνο-
 θέτης εἰκόνα[ς]
 ἀμφοτέρων. |

Tek bir yarış, tek bir çelenk (taç); eşit bir hız ikimizi galip ilan ettirdi; Hippolytos adımdır. Elbirliği ile ikimizin galip ilan edildiğini duyan agonothetes Euagros, ikimizin büstünü diktirtti.

TEp.117 Agonothetes Euagros ...'yı Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.240.

Edisyon: Radet ve Ouvré, 1896: 115, no: 9.

- ος
 ἐνεγκάμενον
 γέρα πρῶτον
- 4 Εὐαγρος
 εὐπατρίδης
 στῆσεν
 ἀγωνοθέτης.

Birincilik ödülünü taşımış olan. (nın heykelini) soylu Agonothetes Euagros dikti.

TEp.118 Falanca Bayan, Gladyatör Eşi Epagathos Samneites'i Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.200 – 250.

Edisyon: Ramsay, 1967: 250, no: 246.

[Ἐπαγάθῳ
σεκουνδαρούδῃ Σμυ[ρ]-
ναίῳ [Σαμ[νεί]-
4 τη ιδίῳ σ[υμβίῳ].

Falanca (bayan) kendi eşi Smyrna (= İzmir)lı gladyatör Epagathos Samneites için (bu steli dikti).

TEp.119 Agonothetes Seleukos, Atlet Philokalos Oğlu Thallos'u Onurlandırıyor (Levha 25)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Altı ve üstü profilli yüksek heykel kaidesi.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.200-250.

Edisyon: Drew-Bear ve Sacco 2006/2007: 253-266; SEG 56 (2006): 1687; AE (2006) [2009]: 1429.

Ἀγαθῇ τύχῃ·
Θάλλον Φιλοκάλου
Παναθηναίων Ἀδριανῶν
4 εὐστεφίην δολίχου
δόξαν ἐνανκάμενον
Ἑλλήνων πρότιστος
ἀγωνοθέτης με Σέλευκος
8 ἱππεὺς Ῥωμαίων
στῆσε θέμιν τελέσας

Uğurlar olsun, Yunanların en önde geleni Romalıların süvarisi agonothetes Seleukos, Panathenaia ve Hadrianeia şenliklerinin uzun mesafe koşusu onur çelengini kazanmış ben Philokalos oğlu Thallos 'u buyruğu ifa edip beni (onurlandırmak için) dikti.

TEp.120 Boksör Aristaneitos'u Onurlandırma Yazıtı (Levha 25)

Buluntu Yeri: Synnada, Kırçeşme. Şu anda Afyonkarahisar Müzesi'ndedir.

Malzeme: Üstü profilli kabartmalı heykel kaidesi.

Ölçüler: Y:1.73m.; G:0.73m.-53m.; D:0.59m.-0.50m.; HY:-.

Tarihlendirme: İ. S. yak.200-250.

Edisyon: SEG 56 (2006): 1690.

Αγαθῇ Τύχῃ
 πύξ με τρίτον νεικῶν-
 τα τέχνη καὶ κάρτεϊ
 4 χειρῶν
 Ἀρισταίνετον
 τείμηςέν με πάτρη
 στέψεν τέ με εἰκόνι
 8 χακλῇ
 Λιμναῖος
 εὐπατρίδης.

Uğurlar olsun, (aileden) soylu boksör Limnaios ellerinin gücü ve maharetiyle 3. kez zafer kazanan ben Aristainetos'u hem babamla onurlandırdı hem de bronz bir heykelle(resimle) ödüllendirdi.

TEp.121 Aur(elius) Polykhronios Yarışma Kazanan Atletleri Onurlandırıyor(I) (Levha 22)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Altı ve üstü profilli yüksek heykel kaidesi.

Ölçüler: Y:1.51m.; G:0.53m.; D:0.365-0.565m.; HY:0.030m.-0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. 225-250.

Edisyon: MAMA 6: 380 Lev. 67.

ἀγαθῇ τύχη·
 Αὐρ. Πολυχρό-
 νιος Ζωτικοῦ,
 4 γραμματεὺς καὶ
 ἱερεὺς τῆς Βου-
 λῆς καὶ τοῦ Δή-
 μου καὶ ἀγω-
 8 νοθέτης, ἀνέσ-
 τησα τοὺς
 ἀνδριάντας
 τῶν νεικησάν-
 12 των ἐν τῷ ἀγῶ-
 νι τῆς γραμμα-
 τείας μου
 ἀθλητῶν.
 16 Ἰλαρίων νεικήσας
 δῖς.

Hayırlı olsun! (ben) Zotikos oğlu Agonothetes, Danışma ve Halk meclisi rahibi ve sekreteri Aurelius Polykhronios, sekreterliğimle ilgili müsabakada kazanan atletlerden Hilarion'un iki kez zafer kazanmasının ardından heykellerini diktim.

4.2.2.10. Diğer Yazıtlar

TEp.122 L(ucius) Arruntius Aciamus Bir Aqua Augusta Yaptırır (Levha 15)

Buluntu Yeri: Synnada, yak. 4 km mesafedeki bir kuyudan.

Malzeme: Heykel kaidesi üst bloğu.

Ölçüler: Y:0.28m.-1.31m.; G:1.01m; D:1.20m.-0.96m.; HY:0.03m.

Tarihlendirme: İ. S. 1.-2. yy.

Edisyon: MAMA 4: 70 Lev. 21.

L. Arruntius [A]ciamus aquam Augustam
 de suo civitati dedit.

Lucius Arruntius Aciamus kendi cebinden polis'e aqua Augusta yaptırdı.

TEp.123 Pithos (Levha 27)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı pithos.

Ölçüler: Y:0.615m.; Çap: 0.550m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No:9533; SEG 57 (2007):1388 bis.; Altun, 2007: 389; Adak vd., 2008:109, no: 41; BE, 2010: 672, no: 73.

ξ π ζ.

4.2.3. Geç Antikçağ'a Ait Yazıtlar**4.2.3.1. Hristiyan Yazıtları****4.2.3.2. Mezar Yazıtları****TEp.124 Bir Hristiyan Mezar Yazıtı (Afyonkarahisar Olabilir) (Levha 12)**

Buluntu Yeri: Nuri Bey (Mikhail), Camii minaresinde.

Malzeme: *Tabula Ansata*'lı dikdörtgen formlu yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.23m.; G:1.19m.; D: yak.0.40m.; HY:0.02m.

Tarihlendirme: İ. S. 4. yy.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 289, 96; Cumont, 1895: 252,192.; Ramsay, 1897: 741, 677; MAMA 4: 33 Lev. 16.

- ✠ ἐμὸ⁹⁷⁷ τὸ ζῆν Χριστὸς κὲ τὸ
ἀποθανῖν κέρδος. Ἀμάραντο[ς]
διάκων ἐλεεινὸς δοῦλος Κυρίου
4 ἐνβλέψας τὴν τοῦ προσκέρου βίου
ζοὴν πέντε μὲν δεκάδας τελέσας
βουλιθὶς σὺν τῷ ἀδερφῷ Κυρι-
ακῷ εὐξαμένης τῆς μητρὸς
8 αὐτῶν Σωφρονίης ἐπύησαν τὸ
μνημα
τοῦτο ἑαυτῶς κὲ τεῶς συνβίως
αὐτῶν Παπιανῆς κὲ Πανχαρίης

⁹⁷⁷ 'Εμὸ = 'Εμοί; βουλιθὶς = βουληθείς; ἐπύησαν = ἐποίησαν; δίκευ = δίκαιοι

12 κὲ τῶν

γλυκυτάτων πεδίων Δόμνης κὲ

πάντων τῶν πεδίων τῶν

κληρονομούντων τὸν πε-

16 νυχρὸν βίον. † βλέπε δὲ ὁ

ἀναγινώσκων ὅτι ὁ θάνατος

πᾶσιν ἡτύμαστε.

εὐχεσθε [τὸ]ν θεὸν ὅπως ἰαθῇτε

20 ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν. † δίκευ

χέριτε. †

Benim için İsa yaşamdır ve ölüm ise kazanç. Hayatın geçiciliğini (faniliğini) anlayan tanrının alçak gönüllü hizmetkârı, 50 yıl yaşamış Diakon Amarantos, erkek kardeşi Kyriakos ile birlikte anneleri Sophronia 'nin duasıyla kendileri, eşleri Pappiane ve Pankharia ve çok tatlı çocukları Domne ile soyundan gelen çocuklar için bu anıt mezarı yaptırmak istedi. (Bu mezar taşını) okuyan (insan) bak, ölüm herkes için hazırlanmıştır. Tanrıya günahlarınızdan arınarak dua edin, adaletle el açın!!!

TEp.125 Pios Oğlu Arg... ve Onun Ev Halkının Mezarı

Buluntu Yeri: Synnada, Oynağan köyü.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 4. yy.'ın ikinci yarısı sonrası⁹⁷⁸.

Edisyon: Ramsay, 1897: 735, no: 664.

[Κύρι]ε, ya da [Χριστ]έ, βοήθῃ Ἀργ... νος Πίου κ[αὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ?]

Efendim ya da tanrım Pios oğlu Arg...(Artemon'un) ve onun evinin yardım et!!!

TEp.126 Diakon Maksimos'un Mezarı (Levha 20)

Buluntu Yeri: Synnada, Bedeş (= Kayabelen)'te bir ev içinde.

Malzeme: Dikdörtgen formlu yazıtlı blok.

⁹⁷⁸ Yazıt tarihi kesin olmamakla birlikte, Ramsay'in, 1897: 735, n. 664'de geçen "Χριστέ βοήθῃ" ifadesinin en erken İ. S. 331 tarihli LW 2704 no'lu yazıta atfen söylemesi dikkate alınarak tahmini olarak verilmiştir.

Ölçüler: Y:0.22m.; G:0.10m.; D:0.22m.; HY:0.015m.-0.02m.

Tarihlendirme: İ. S. 4.-5. yy.

Edisyon: MAMA 4: 97 Lev. 27.

✠ ὑπὲρ μν[ή]-

μης καὶ ἀν[α]-

παύσε[ως]

4 διακόν[ου]

Μαζήμου.

Diakon (tanrı hizmetçisi, hizmetkarı) Maksimos'un dinlenmesi ve anısı için.

TEp.127 Zosimos ve Ebeveynlerinin Mezarı (Levha 20)

Buluntu Yeri: Synnada, Anayurt (=Alayund), bir çeşmede.

Malzeme: Kireçtaşıdan arşitrav bloğu.

Ölçüler: Y:0.17m.; G:1.45m.; D:0.44m.; HY:0.025m.

Tarihlendirme: İ. S. 4.-5. yy.

Edisyon: MAMA 4: 98 Lev. 27.

[ὑπὲρ εὐχῆς(?) Ζωσί(?)]μου ✠ ✠ ✠ καὶ ὑπὲρ ἀναπαύσεως

τῶν γονέων αὐτοῦ· ἀμή[ν].

Zosimos'un dileği ve (onun) ebeveynlerinin huzuru için. Amin!!!

TEp.128 Aleksandros'un Mezarı (I)

Buluntu Yeri: Synnada, Bedeş (=Kayabelen) bir evde.

Malzeme: Beyaz mermerden lento parçası.

Ölçüler: Y:0.09m.; G:0.13m.; D:0.21m.; HY:0.030m.

Tarihlendirme: İ. S. 5.-6. yy.

Edisyon: MAMA 11: 184.

[✠ ὑπὲρ μνήμης (?) καὶ ἀναπ]αύσεω[ς — — —]

[— — yak.16 — —] Ἀλεξάν[δρου — — —]

Aleksandros'un anısı ve huzuru için...

TEp.129 Aleksandros'un Mezarı (II) (Levha 21)

Buluntu Yeri: Synnada, Atlıhisar'da bir ahırda.

Malzeme: Sütun başlığı.

Ölçüler: Y:0.30m.; G:0.30m.; D:0.30m.; HY:0.02m.; Taban çapı: 0.20m.

Tarihlendirme: İ. S. 5. yy. sonrası ve 10. yy. öncesi.

Edisyon: MAMA 4: 110 Lev. 29.

⊕ ἄγιος ὁ θεός.

[⊕] ἐλέησον ἡμᾶς.

Ἀλέξανδρ(ος) (?).

4 ἄγι[ος ἰσ]χυ[ρός]

ἄγιος ἀθάνατος.

Tanrı kutsaldır. (uludur, yücedir)

Acı bize

Aleksandros

Kutsal güçlü

Kutsal ölümsüz.

TEp.130 Domna'nın Adağı

Buluntu Yeri: Synnada, bir değirmenin bahçesinde.

Malzeme: Beyaz mermerden bir sunak ya da *Ciborium* parçası.

Ölçüler: Y:0.17+m.; G:0.25+m.; D: -; HY:0.030-0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. 5.-6. yy.

Edisyon: MAMA 11: 183.

[† ὑπὲρ εὐχῆς Δ]όμνας κ[ἐ] ἀναπ[αύσεως - -].

Domna'nın dileği ve huzuru için.

TEp.131 Anonim Bir Hristiyan Mezar Yazıtı

Buluntu Yeri: Synnada, Anayurt (=Alayund) köyü.

Malzeme: Yazıtlı mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 5.-6. yy.

Edisyon: MAMA 11: 186.

[† ὑπὲρ εὐχῆς - -]μου ††† καὶ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν γονέων αὐτοῦ, ἀμή[ν].

... 'nın dileği ve anne-babasının huzuru için. Amin!

TEp.132 Presbyter Eutykhios Kızı Kyrilla'nın Mezar Yazıtı (Levha 8, 19)

Buluntu Yeri: Kayabelen-Bedeş, şu anda Şuhut'taki bir okul bahçesi içinde.

Malzeme: İki parçalı yazıtlı levha.

Ölçüler: Y:0.76m.; G:0.53m.; D:0.05m.; HY:0.03m.-0.05m.

Tarihlendirme: İ. S. 571.

Edisyon: Byzantion 6: 405; SEG 6 (1932): 247; SEG 46 (1996): 1676; MAMA 4: 94 Lev. 27.

✠ Κ(ύρι)ε μὴ⁹⁷⁹ παρίδῃ<ς> τὴν δέησιν τῆ-

ς δούλης σου. ἐνθάδε κατὰκη-

τε Κύριλλα θυγάτηρ Εὐτυ-

4 χίου πρεσβυτέρου γαμετὶ

γεναμένη Ἀρτέμωνος ὁ β΄

Βοτανιάτου ἐπὶ κλην Κρουβ-

ελη, τελευτᾷ δὲ μηνὶ Εἰα-

8 νοαρίου ἰνδ(ικτιῶνος) δ΄ ἐπὶ βασιλί-

ας Ἰουστίνου⁹⁸⁰ τὸ ἕκτον

⁹⁷⁹ μὴ: μῆ; γαμετὶ = γαμετή: evli kadın, yasal eş; ἰνδικτιῶν/ἰνδικτος - indictio: 1 Eylül takvim başlangıcı. İndiktos ya da indiktion ya da Latince indictio yeni dini yılın başlangıcının ve Mesih tarafından kutsallaştırılmasının bir kutlama haline gelmesinden (1 Eylül 312) önce mali yılın ve Romalıların on beş yılda bir belirlenen vergi politikasının başlangıcı anlamına geliyordu. Morcelli, imparator Hadrianus'tan itibaren her onbeş yılın başında görev süresi 15 yıl süren askerlerin bakımı için Roma devletine toprak vergisi olarak her yurttaşın ödemesi gereken vergidir der. Ayrıca, Antikçağ kronolojisinin kurucusu Dionisius Petavius'a atfen "illud constat, Indictiones nihil aliud esse, quam annomas et tribute, quorum canon quatuordecim annis indicabatur" "hakim görüş şudur ki indictio'lar kuralı her yıl belirtilen (indicebatur) ürün katkılarında ve vergiden başka bir şey değildir" diye görüş belirtir. Bkz. Morcelli, 1788:109.

⁹⁸⁰ II. Justinus (Flavius Iustinus Augustus/Ἰουστίνος Β΄) (yak. 520-578) 565 ile 578 yılları arasında Justinianus Hanedanı üyesi olarak, İ. S. 574-578 yılları arasında II. Tiberius ile ortak imparator olarak, Doğu Roma/Bizans İmparatorluğu imparatoru olarak saltanat sürmüştür. Annesi Vigilante, I. Justinianus'un

μετὰ τὴν ὑπατίαν τ-

οὔ αὐτοῦ τὸ δεύτε-

12 ρων. † † †

Tanrım (Efendim) hizmetkarının yalvarışını görmezden gelme. Burada Kroubeles lakaplı Artemis Boniates'in karısı, rahip Eutykhios'un kızı Kyrilla yatıyor. Iustinos'un hükümrانlığının 6 yılında ve 2. kez konsüllüğünün sırasında Ocak ayının 4. İndiksiyonunda öldü.

TEp.133 Moustrikos Oğlu Hermes'in Mezarı

Buluntu Yeri: Synnada, Anayurt (=Alayund), bir avluda.

Malzeme: Sütun başlığı.

Ölçüler: Y:-; G:-; D:- Yayınlarda bu bilgiler verilmemektedir; HY:0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. 6. yy.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 287,91.1; Ramsay, 1897:735,667; MAMA 4: 100.

† ὑπὲρ μνήμης καὶ ἀναπαύσε-

ος Ἑρμῆ μουστρικοῦ.

Moustrikous oğlu Hermes'in anısı ve dinlenmesi için.

TEp.134 Diakon Engenetos İçin Mezar Yazıtı

Buluntu Yeri: Synnada, Anayurt (= Alayund), mezarlığın yanındaki bir avlu duvarında.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.13m.; G:0.34m.; D: -; HY:0.017m.-0.026m.

Tarihlendirme: İ. S. 6. yy.

Edisyon: MAMA 11: 179.

[†ἐγ]ένετο τὸ ἔργον

[τοῦτ]ο ἐπὶ Ἐνγενήτου

kızkardeşi ve eşi Sophia ise I. Justinianus'un eşi Theodora'nın yeğeni idi. I. Justinianus'un parlak saltanatıyla karşılaştırınca II. Justinus pek iç karartıcı bir halef olarak görülür. Saltanatının önemli olayları İran'daki Sasaniler ile yaptığı savaşlar ve İtalya'da Justinianus tarafından yeniden Bizans'a geçen bölgelerin büyük bir parçasının Bizans'ın elinden çıkması ile ilgilidir. Yaşamının son yıllarında akıl dengesini yitirmiş ve eşi Sophia ve ortak imparator ilan ettiği II. Tiberios'un naipliği ile devlet idare edilmiştir.

[δια]κό(νου) καὶ ὑκονόμου⁹⁸¹

Bu eser Engenetos Diakon (papaz yardımcısı) ve kahya iken inşa edilmiştir.

TEp.135 Meclis Üyesi Polykhronios ve Ailesinin Dileği (Levha 20)

Buluntu Yeri: Synnada, Anayurt (=Alayund), bir avluda.

Malzeme: İon – İmpost sütun başlığı.

Ölçüler: Y:-; G:-; D:-; Yayınlarda bu bilgiler verilmemektedir, HY:0.03m.-0.05m.

Tarihlendirme: İ. S. 4 - 6. yy.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 287 no: 91.3; Ramsay, 1897:736 n. 669; MAMA 4: 101 Lev. 27.

✠ ὑπὲρ εὐχῆς Πολυ-
χρονίου φωλευτοῦ⁹⁸²
καὶ τῆς συνβήου αὐτοῦ
4 καὶ τῶν πε-
δίων αὐτῶν.

Meclis üyesi Polykhronios'un, kendi eşi ve çocuklarının dileği için.

TEp.136 Eurymedon ve Gangios'un Dileği ile Çocuklarının Mezarı (Levha 20)

Buluntu Yeri: Synnada, Anayurt (=Alayund), bir avluda.

Malzeme: İon – İmpost sütun başlığı.

Ölçüler: Y:0.36m.; G:0.50m.-0.37m.; D:0.755m.-0.37m.; HY:0.0275m.-0.04m.

Tarihlendirme: İ. S. 4 - 6. yy.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 287,91.2; Ramsay, 1897: 736 n. 668; MAMA 4: 102 Lev. 28.

✠ ὑπερὶ εὐχῆς [.....]-
ς καὶ τῶν πεδίων αὐτῆς [Εὐ]-

⁹⁸¹ ὁ = οἱ < οἰκονόμου. Doğu Roma İmparatorluğu'nun kurulmasından itibaren Bizans'ta kullanılan Yunanca Klasik Yunanca olmaktan çıkmış; dil Çağdaş Yunanca'ya evrilmiştir. Çağdaş Yunanca'da η, ι, υ, ει, οι diphthongları “i” sesi verir. Böylesi bir imla hatası ancak taş ustasının cehaletinden kaynaklı bir hata olmalıdır.

⁹⁸² φωλευτοῦ = βουλευτοῦ

ριμέδοντο[ς]

4 κὲ Γανγίου κὲ ὑπὲρ ἀνα-

παύσεος Γανγίου κὲ

τῶν πεδίων αὐτοῦ

Τροφίμου κὲ Ἐπιφάνου κ(ἐ)

8 Μάουρου.

... nın ve çocukları Eurymedon ile Gangios'un dua (adak)'sı ve Gangios ile onun çocukları Trophimos, Epiphanes ve Mauros'un dinlenmesi için.

TEp.137 Tanrının Lütfu

Buluntu Yeri: Synnada, Ağzıkara köyü.

Malzeme: Yazıtlı sütunce.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 4. yy. sonrası.

Edisyon: MAMA 4: 105a.

θεοῦ

χά-

ρις.

⚡

Tanrının lütfu.

TEp.138 Mimar Auksintios'un Mezarı

Buluntu Yeri: Synnada, Ağzıkara köyü.

Malzeme: Yuvarlak Formlu Mezar Anıtı (*Cippus*).

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 4. yy. sonrası.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 288, no: 93; Ramsay, 1897: 735, no: 665.

⚡ ὑπὲρ μνήμης καὶ ἀναπαύ-

σεως Αὐξιντίου ἀρχιτέκτ-

ονος καὶ ὑπὲρ εὐχῆς Ὑπα-

4 τίας καὶ Ἀνδρέου καὶ Εὐσιβία[ς].
καὶ εὐξάμενη⁹⁸³ τὴν εὐχὴ[ν]
[ἐξ]ετέλεσαν. †

Mimar Aukstintios'un anısı ve dinlenmesi için Hypatia, Andreas ve Eusebia ettikleri dualar için (bu) adağı yerine getirdiler.

TEp.139 Presbyter Grigorios

Buluntu Yeri: Synnada, Ağzıkara köyü.

Malzeme: Haç motifli yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 4.-5.yy.

Edisyon: Ramsay, 1897: 735, no: 666.

†

Γριγόριος πρ(εσβύτερος).

Presbyter Grigorios.

TEp.140 ... Çocuklarının Anısı ve Huzuru İçin (Levha 9)

Buluntu Yeri: Şuhut, İlyaslar Yaylası.

Malzeme: Çift yüzlü levha.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 4. yy. sonrası.

Edisyon: Müze Env. No: 2002, 1-2.

Παντῶν τῶν διαφερόντων αὐτοῦ εὐξάμε[νος]

Ἡ τῶν πεδιῶν αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ μνήμης καὶ ἀναπαυσ[έως]

Ondan ayrı olanların tümü için yalvarıp. Çocuklarının anısı ve huzuru için.

Önyüz

⁹⁸³ εὐξάμενη = εὐξάμενοι Bizans Dönemi'nde "η" ile "οι" aynı sesi veriyordu.

Παντῶν τῶν διαφερόντων αὐτοῦ εὐξάμε[νος]

Ondan ayrı olanların tümü için yalvarıp

Arka yüz

Ἡ τῶν πεδίων αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ μνήμης καὶ ἀναπαυσ[έως]

Çocuklarının hem anısı hem de huzuru için.

4.2.3.3. Dinî İçerikli Yazıtlar

TEp.141 Şehit Trophimos Rölikeri (Levha 25)

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Lahit formlu röliker.

Ölçüler: Y:0.25m.; G:0.195m.-0.165m.; D:0.195m.-0.175m.-0.155m. HY:0.14m.-0.12m.

Tarihlendirme: İ. S. 270-300.

Edisyon: Mendel, 1909: 342,102. Fig. 46-47; SEG 6 (1932): 343, SEG 30 (1980):1494.

ὦδε ἔνα Τρο-

φίμου τοῦ μ-

άρτυρος ὅστέ-

4 α·

τίς⁹⁸⁴ ἄν δὲ ταῦ-

τα τὰ ὀστέα

ἐκβάλῃ ποτέ,

8 ἔσται αὐτῷ

πρὸς τ[ὸ<v>] θεό-

ν.

Şehit Trophimos'un kemikleri burada. Eğer birisi bu kemikleri bir gün çıkarırsa tanrının yanında olmayacak.

⁹⁸⁴ Τίς = Ὅστις kullanımı Phrygia'da yaygındır. Bunun için bkz. Dietrich, 1898: 200.

TEp.142 Tanrı Sevincine Boyun Eğ! (Levha 20)

Buluntu Yeri: Synnada, bir evde.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.26m.; G:0.49m.; D:-; HY:0.02m.-0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. 4.-5. yy.

Edisyon: AM. 22: 31 n. 5; MAMA 4: 104 Lev. 28.

χαρὰν

ἐὐνοῶς⁹⁸⁵

ἐπιθοῖ-

4 το.

Yazgı'nın(sonsuzluğun) sevincine inan - boyun eğ!

Tep.143 Presbyter Theophilos'un Anıtı (Levha 19)

Buluntu Yeri: Synnada, özel bir mülkte.

Malzeme: *Tabula Ansata*'lı yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.25m.; G:0.295m.; D:0.03m.; HY:0.02m.-0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. geç 4.-5. yy.

Edisyon: MAMA 4: 93 Lev. 27.

† ἡρώιον διαφέρον

Θ[εο]φίλου

πρεσ[βυ]τέρου.

Papaz Theophilos'un göze çarpan anıtı.

TEp.144 Anonim Bir Hristiyan İthaf Yazıtı

Buluntu Yeri: Synnada, Bedeş (=Kayabelen), bir ev içinde.

Malzeme: *Ciborium* kemeri.

Ölçüler: Y:0.54m.; G:0.67m.; D:0.09m.; HY:0.035m.-0.040m.

Tarihlendirme: İ. S. 5 - 6. yy.

⁹⁸⁵ ἐὐνοῶς = αἰῶνος. Αἰών isminin tekil genetivusudur. ἐὐνοῶς'un diğer geçtiği yerler için bkz. KILyk I: 89 Lykaonia; MAMA 3: 219 Cilicia and Isauria; IGLSyr 4: 1403 Syria and Phoenicia

Edisyon: MAMA 11: 185.

[— — — ὕ]πὲρ ἀφέσεως ἀμα[ρτιῶν — — —]

... günahlarının bağışlanması için.

TEp.145 Anonim Bir Mezar (İsa'ya Gönderme) (I) (Levha 20)

Buluntu Yeri: Anayurt (=Alayund), bir avluda.

Malzeme: İon – İmpost Sütun Başlığı.

Ölçüler: Y:-; G:-; D:-; Yayınlarda bu bilgiler verilmemektedir, HY: 0.055m.-0.08m.

Tarihlendirme: İ. S. 6. yy.

Edisyon: Legrand ve Chamonard, 1893: 288,91.4; Ramsay, 1897: 736,670; MAMA 4: 99 Lev. 27.

φῶς

✠

ζωή

Yaşam (ve) ıyık

TEp.146 Anonim Bir Adak (İsa'ya Gönderme) (II)

Buluntu Yeri: Synnada, Anayurt (=Alayund), Atlıhisar'a uzanan yol üzerindeki köyün hemen dışındaki çeşmede.

Malzeme: İki parça halinde lento veya friz bloğu.

Ölçüler: (a)Y:0.15m.; G:1.48m.; D:0.45m.; HY: 0.025m.-0.032m.(b) Y:0.15m.; G:0.35m.; D:0.45m.; HY: 0.025m.-0.028m.

Tarihlendirme: İ. S. 5.-6. yy.

Edisyon: MAMA 11: 186; MAMA 4: 98 (sadece (a)).

a

[† ὑπὲρ εὐχῆς (?) -]μου ††† καὶ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν γονέων αὐτοῦ, ἀμή[ν]

φ

ζ ω η

ς

dileği ve (onun) ebeveynlerinin huzuru için. Amin. Işık ve yaşam

b

[— — —]τὰς δωρε[άς (?)][— — —]

... hediyeleri

TEp.147 Templon Arşitravı Üzerindeki Yazıt (Levha 10)

Buluntu Yeri: Synnada, şu anda Afyonkarahisar Müzesi'ndedir. Müze Env. No: 1501.

Malzeme: Mermerden *Templon* arşitrav bloğu parçası.

Ölçüler: Y: 0.23m.; G:2.38m.; D: 0.54m-0.63m.; HY:-

Tarihlendirme: İ. S. 4. yy. sonrası.

Edisyon: Pallis, 2013: 781,15.

Εἰδὼν τὲ πολλῶν εὐπρεπῶς ἡσκημένων καὶ Καλλ[... ..σ]ὺν ἔμφυτον κεκτημ...

Mümtaz bir şekilde yaşamış pek çok kişi gördüm...doğuştan kazanılmış...

TEp.148 Şehit Ioannes İçin (Levha 19)

Buluntu Yeri: Synnada, bir evde. Şu an nerede olduğu bilinmiyor.

Malzeme: *Templon* arşitrav bloğu parçası.

Ölçüler: Y:0.17m.; G:0.51m.; D:0.37m.; HY:0.02m.-0.03m.

Tarihlendirme: İ. S. 1063-1064.

Edisyon: MAMA 4: 95 Lev. 27.; Pallis, 2013: 781,16.

— — — γ' ἰ[ν]δ(ικτιῶνος) ἔτους ςφογ' Ἰω(άννη) μ(ά)ρ(τυρί)

[ἀνηγέρθη(?) — — —].

6573 yılı (M.S. 1063/4) ayının 3. İndiksiyonunda şehit Ioannes [uyandırıldı. (kaldırıldı)]

TEp.149 Vakıf'ın Caesar Ioannes ile Bağıntısı Üzerine (Levha 20)

Buluntu Yeri: Synnada, Atlıhisar, bir ev duvarında.

Malzeme: Arşitrav bloğu.

Ölçüler: Y:0.31m.; G:0.27m.; D:-; HY: 0.04m.-0.0035m.-0.025m.-0.03m.

Tarihlendirme: İ. S. 11. yy. sonu (İ. S. 1080-1100).

Edisyon: MAMA 4: 96 Lev. 27; Ramsay, 1967: 243; ICG: 1101.

[τὸ κτῆμα τὸ Συν]άδον κὲ Ἰω(άννου) | Κέσαρος,
[σὺν τοῖς τοῦ Σεβα]στοῦ ἡάσι⁹⁸⁶ | κὲ γαμοῦ Δ[ιογέ]-
[νους(?), οἷς μέγα κλέος | ἐφ]ήνατο Κ(ύριο)ς τῆς Μη[τρὸς χάριν].

Efendi'nin, annesinin anısı vesilesiyle büyük bir ün bıraktığı bu Sinagog (mülk, vakıf), [Seba]stus'un kızları ile birlikte Caesar Ioannes ve damat Diogenes'e aittir.

4.2.3.4. Fragmentler

TEp.150 Tiberius Claudius İçin Mermer Arşitrav

Buluntu Yeri: Synnada, Hallaç, bir mezarlıkta.

Malzeme: Mermerden arşitrav bloğu.

Ölçüler: Y:0.37m.; G:1.01m. D:0.47m.; HY:0.06m.

Tarihlendirme: İ. S. 1. yy.

Edisyon: MAMA 4: 78,2 Lev. 22; Chiron 10(1980):465, dn.59; SEG 30 (1980): 1492.

Τιβέριος Κλαύδιος [Ἀνδράγαθος⁹⁸⁷ — — — ἀνέθηκε]

Tiberius Claudius [Andragathos dikti.]

TEp.151 Yazıtlı Arşitrav Parçası (Levha 16)

Buluntu Yeri: Synnada, Baş Camii duvarında.

Malzeme: Profilli arşitrav bloğu.

Ölçüler: Y:0.59m.; G:2.11m.; D:0.39m.-0.45m.; HY:0.09m.

Tarihlendirme: İ. S. 1.-2. yy.

Edisyon: MAMA 4: 72 Lev. 21.

— — — ἐπιτροπεύ[ων — — —]

Bir stoad a ya da başka bir binada bir procurator onuruna ya da bir procurator tarafından dikilmiş.

⁹⁸⁶ ἡάσι = υἱάσι

⁹⁸⁷ Bu kişi Tiberius Claudius Andragathos Piso olmalıdır.

TEp.152 Dionysos İçin Bir Mezar Yazıtı Parçası

Buluntu Yeri: Synnada, tepede.

Malzeme: Kireçtaşıdan yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.92m.; G:0.86m.; D:0.37m.; HY:0.13m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 4: 51.

Διον[ύσωι (?) — — —]

Dionysos için

TEp.153 Kırık Bir Sütun Kaidesi Üzerindeki Yunanca Bir Yazıt Parçası (Levha 18)

Buluntu Yeri: Synnada, Ulu Camii avlusunda.

Malzeme: Sütun kaidesi.

Ölçüler: Y:0.245m.; G:0.59m.; D:0.59m.; Çap: 0.51m.; HY:0.035m-0.055m.

Tarihlendirme: İ. S. 3. yy.

Edisyon: MAMA 4:87 Lev. 26.

[---]νασβου καὶ Ἀρα[---]⁹⁸⁸.

TEp.154 Beyaz Mermer Parçası Üzerindeki Latince Bir Yazıt Parçası

Buluntu Yeri: Synnada, Hallaç.

Malzeme: Yazıtlı blok parçası.

Ölçüler: Y:0.46m.; G:0.27m.; D:0.31m.; HY:0.030-0.032m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 11: 178.

vac. ?

[--]Iota[--]

[--]ciae[--]

[--]urb[--]

4 [- -]ariş[- -]

⁹⁸⁸ İlk isim κακασβοç ile karşılaştırılabilir. Belki [Nα]νασβοç'tur. Kai bağlacından sonra gelen ilk sözcük Ἀρχ..., ya da Ἀρα... da olabilir. Yorum için bkz. MAMA 4: 30, no: 87.

TEp.155 “Yaşarken Hayatın Tadını Çıkar” (Levha 19)

Buluntu Yeri: Synnada, bir bahçede.

Malzeme: Figürlü kabartmalı yazıtlı mimari blok.

Ölçüler: Y:0.43m.; G:0.91m.; D:0.44m.; HY:0.035m.

Tarihlendirme: İ. S. 2.-3. yy.

Edisyon: MAMA 4: 88 Lev. 26.

ζῶν κτῶ χρῶ⁹⁸⁹.

τὸ Α.

Yaşarken hayatın tadını çıkar! (Başlangıç?) Alpha.

TEp.156 Trophimos'un

Buluntu Yeri: Synnada.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y: yak.0.35m.; G: yak.1.20m.; D: -; HY: 0.050-0.140m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: MAMA 11: 200.

Τροφίμου

Trophimos'un

TEp.157 Bir Arşitrav Parçası Üzerindeki Yunanca Bir Yazıt Parçası

Buluntu Yeri: Synnada, Bedeş (=Kayabelen), bir tekke duvarında.

Malzeme: Arşitrav bloğu parçası.

Ölçüler: Y:0.37m.; G:1.09m.; D:-; HY:0.11m.-0.18m.

Tarihlendirme: İ. S. 3.-4. yy.

Edisyon: MAMA 4: 77.

προς — — —

⁹⁸⁹ ζῶν κτῶ χρῶ kalıp ifadesi için bkz. Akyürek Şahin ve Uzunoğlu 2019: 138-142, 1.

TEp.158 Belirsiz Bir Özel Anıt

Buluntu Yeri: Synnada, Ağın (=Güneytepe).

Malzeme: Lento bloğu.

Ölçüler: Y:0.18m.; G:2.10m.; D:0.38m; HY:0.030m.-0.040m.

Tarihlendirme: İ. S. 5.-6. yy.

Edisyon: MAMA 11: 187.

[- -] . ἡμῶν Οἱ ΣΚΕΪΚ[- c.10-12 -]ΛΗ . ΟΣ[- -]

4.2.4. Synnada'nın veya Teritoryumu'nun Dışında Bulunmuş Kentle İlgili Yazıtlar**TEp.159 Süvari Askeri Auksanon Bu Mezar Anıtını Babası Isidoros İçin Yaptırdı (Levha 8)**

Buluntu Yeri: Dinar (Apameia).

Malzeme: Çerçevesiz yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 198-240?.

Edisyon: Drew-Bear, 2007: 263, no: 3.

Synnada'daki karargâhın süvari askeri Auksanon bu mezar anıtını babası Isidoros için yaptırdı. Başka yabancı bir kişi buraya gömülemeyecek. Eğer birisi başkasını koymaya cesaret ederse, devlet hazinesine 2500 denarii verecek. Bu yazıtın kopyası arşivlere bırakılmıştır⁹⁹⁰.

TEp.160 Karikos, Karısı Domne Ve Çocuklarıyla Birlikte Agathopous Anısına Bir Sunak Yaptırır

Buluntu Yeri: Eskişehir, Tatar Mahallesi (şu anda Bursa Müzesi'nde).

Malzeme: Kırmızı ve siyah damarlı mermerden bir sunak.

Ölçüler: Y:0.95m.; G:0.51m.; D:0.36m.; HY:0.02m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: Armanet, 1904: 195,12; Mendel, 1909: 301,55; Calder, 1912: 245; IGR 4: 531;

MAMA 5 Lists I (i): 182,122; Ramsay, 1967: 279, no: 276.

Καρίκος Ἀγαθόπο-

⁹⁹⁰ Yazıtın Yunancası Thomas Drew-Bear tarafından herhangi bir sebepten ötürü yayına konmamıştır.

- δι δούλῳ τοῦ κυρί-
 ου Αὐτοκράτορος,
 4 ἵππεϊ τῶν ἐν Συννά-
 δοις, σὺν τῇ γυναικὶ Δό-
 μνῃ καὶ τέκνοις αὐ-
 τοῦ μνίας χάριν ἀνέ-
 8 θηκαν τὸν βωμόν.

Karikos, karısı Domne ve çocukları ile birlikte Synnada'daki atlı sınıfı üyelerinden biri olan, imparatorun kölesi Agathopous anısına bu sunağı yaptırdı.

TEp.161 Çiftdilli Ephesos Gümrük Yasasında Synnada Kenti

Buluntu Yeri: Ephesos.

Malzeme: Mermerden dikdörtgen formlu yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:2.82m.; G:1.44m.; D:0.305m.

Tarihlendirme: İ. Ö. 17.

Edisyon: Vetters, 1977: 211; Vetters, 1979: 116,133; Engelmann ve Knibbe, 1986: 19-32; SEG 36 (1986): 1027; Engelmann ve Knibbe, 1989: 10-31; SEG 39 (1989): 1180, 88-96; Knibbe, 2000: 147-173.

- 88 Γάϊος Φούρνιος, Γάϊος Σειλανὸς ὕπατοι προσέθηκαν· αἵτινες πολειτεῖαι |
 [καὶ ἄτινα ἔθ]νη καὶ οἵτινες δ[ῆμ]οί εἰσιν ἔξω διοικήσεω<ς> Ἐφεσσίας καὶ
 ἔξω διοικήσεως Μειλησίας καὶ ἔξω διοικήσεως Ἀλικαρνασσίας καὶ ἔξω
 90 διοική[σεως Σμυρν]αίας καὶ ἔξω διοικήσεως Περγαμηνῆς καὶ ἔξω διοική-
 σεως Ἀδραμυτικῆς καὶ ἔξω διοικήσεως Ἑλλησποντίας καὶ ἔξω διοική-
 σεως Σαρδιανῆς | [καὶ ἔξω διοι]κήσεως Κιβυρατικῆς καὶ ἔξω διοικήσεως
 Ἀπαμηνῆς καὶ ἔξω διοικήσεως Συνναδικῆς καὶ ἔξω διοικήσεως Λυκαο-
 92 νικῆς, εἰ μὴ αὐταὶ ἀγοραὶ εἰσιν | [δικῶν, εἴ τε] τούτων τῶν διοικήσεων
 πόλεις, ἔθνη, δῆμοι νόμοι ἢ δήμου κυρώσει ἢ συγκλήτου δόγματι ἢ χάρι-
 <τι> Αὐτοκράτορος Καίσαρος Σεβαστοῦ δημαρ[χικῆς ἐξου]σίας, ἵνα
 μ[ή]τε ἐντ[ὸς] τῶν ἰδίων ὅρων τέλος διδῶσιν μήτε ἐντὸς τῶν ἰδίων ὅρων
 94 πορρώτερον σταδίων ὀκτὼ παραφυλακὴν ἔχωσιν, ὑπεξείρηνται | [εἴ τε
 διοικήσ]εων ἐν [Ἀσία]ι τῶν προγεγραμμένων ἐτέραι εἰσὶν ἐπαρχεῖαι προσ-
 νενεμημένοι, αὗται αἱ πολειτεῖαι καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη καὶ οὗτοι οἱ δῆμοι τέλος |

- [έντὸς τῶν ιδί]ων ὄρων [οὐ] δώσουσιν οὔτε παραφυλακὴν μακροτέρῳ
σταδίων ὀκτὼ ἐπιδέξονται, ἔν τε τοῖς ὅροις, οἵτινες ὁμοροῦσι τοῖς οὔτως
96 ὑπεξηρμένους | [ὁ δημοσιώνη]ς καθὰ [ἐν ἐπ]αρχεῖαι Ἀσίαι τέλους εἰσπρά-
ξεως χάριν παραφυλακὰς καθιστάτω καὶ τέλη εἰσπρασσέτω ὡς κατὰ
τοῦτον τὸν νόμον δεῖ.
- 88 I. Ö. 17. C. Furnius C. Silanus cos. addiderunt: quaecumque ciuitates [quaeque
cumque
tribus] quique cumque uici extra formulam conuentus Ephesi extraque formulam
conuentusMileti extraque formulam conuentus Halicarnassi extraque formulam
92 conuentus [Smyrnae] extraque formulam conuentus Pergami extraque formulam
conuentus Adramytii extraque formulam conuentus Hellesponti extraque formulam
conuentus Sardis [extraque formulam conuentus] Cibyrae extraque formulam
conuentus Apameae extraque formulam conuentus Synnadae extraque formulam
94 conuentus Lycaoniae, <et> si fora [iuri dicundo] sunt; [quae cumque] eorum conuentuum
ciuitates tribus uici lege plebeie scito senatusue consulto indulgentiae Imperatoris
Caesaris Augusti, tribunician potestate, ne [in]tra fines suos portorium dent neue intra
fines suos plus quam
96 mille passus custodiam habeant, excepti erunt; eorum [que conuentuum] in [Asia] qui
supra
scripti sunt [si quae] alterae prouinciae attributae erunt, eae ciuitates eaeque tribus eique
uici [intra] fines [suos] portorium [non] dabunt neque custodiam longius quam mille
passus accipient, inque
98 eis finibus qui confines (?) erunt eis qui ita excepti erunt, [publicanus] ita uti [in]
prouincia
Asia portorii exigendi causa custodias habeto portoriumque exigito ita uti ex hac lege
Opertebit⁹⁹¹.

*Consules C. Furnius ile C. Silanus (yasaya şu maddeyi) eklediler: Ephesos (= Ἐφεσος),
Miletos (= Μίλητος), Halikarnassos (= Ἀλικαρνασσός), Smyrna (= Σμύρνα), Pergamon (= Πέργαμον),
Adramytteion (= Ἀδραμύττιον), Hellespontos (= Ἑλλήσποντος), Sardeis (= Σαρδεῖς),
Kibyra (= Κίβυρα), Apameia (= Ἀπάμεια), Synnada (= Σύνναδα) ve Lycaonia (= Λυκαονία)*

⁹⁹¹ Bu metin *Monumentum Ephesenum* adıyla anılan Yunanca kaleme alınmış *gümrük yasası* 'nın ilgili kısmını oluşturan senato kararının yeniden yapılandırılmış orijinal Latince versiyonudur. Bkz. SEG 39 (1989): 1180, 88-96; Knibbe, 2000: 144 -173.

dioikesis'leri dışında kalan kent, halk ve topluluklar, periyodik olarak adli merkez (fora iuri dicundo) işlevi görmedikleri sürece; ayrıca bu idari merkezlere ait olmakla birlikte halk oylamasıyla (plebiscitum) veya yasal bir düzenlemeyle ya da halkı yönetme yetkisine (tribunicia potestas) sahip Imperator Caesar Augustus'un ihsanıyla kendi sınırları içinde gümrük ödeme ve yine kendi sınırlarından 8 stadia beride kontrol noktası bulundurma yükümlülüğünden muaf tutulan kent, halk ya da topluluklarla; (vaktiyle) Asia'nın yukarıda yazılı idari merkezlerine ait olmakla birlikte başka bir eyalete bağlanan kent, halk ya da topluluklar kendi sınırları içinde gümrük ödemeyecekleri gibi, 8 stadia'dan beride kontrol noktası bulundurmak zorunlulukları da olmayacaktır. Bu şekilde muaf tutulanlarla sınırdaş olan yerlerdeyse mültezim gümrük toplamak amacıyla Asia için geçerli koşullarda gümrük istasyonu kuracak ve bu yasanın gerekli kıldığı şekilde gümrük toplayacaktır⁹⁹²

TEp.162 Azatlı Senecianus Efendisi Procurator Marcio'yu Onurlandırır

Buluntu Yeri: Kaymaz (= Trikomia).

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 176-177.

Edisyon: CIL 3: 348 = ILS 1477 = CIG 3822; Ramsay, 1941: 273 no: 268; Ramsay, 1967: 273, no: 268; Campanile1994: 178; Potter 1998: 271.

M(arco) Aur(elio) Aug(usti) liber(to)

Marcioni proximo

rationum, proc(uratori)

4 marmorum, proc(uratori)

prov(ciae) Britanniae,

proc(uratori) summi chorag(i)

proc(uratori) prov(inciae) Fryg(iae)

8 Senecianus collib(ertus)

ex tabular(io) h(onoris) c(ausa)

Arşivden sorumlu, aynı efendinin azatlısı Senecianus, maliye procurator'u, mermer ocaklarının procurator'u, Britannia'da procurator, imperator'un teatral gösterilerine nezaret

⁹⁹² Takmer, 2013:168.

eden procurator, Phrygia eyaleti procuratoru, Augustus'un en yakın azatlısı Marcus Aurelius Marcio'nun onuruna (bu heykeli dikti).

TEp.163 Troknadlar Procurator Eşi Aelia Maximilla'yı Onurlandırır

Buluntu Yeri: Kaymaz (= Trikomia).

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.176-177.

Edisyon: CIL 3: 6997 = ILS 1477; Ramsay, 1941: 275 no: 270; Ramsay, 1967:275 n. 270; IGRR 4: 546.

Αἰλ(ιαν) Μαξιμίλλ[αν]
τὴν σεμνοτ[άτην]
γυναῖκα το[ῦ] κρα]-
4 τίστου ἐπιτρ[όπου] Τρόκναδες

Troknadlar⁹⁹³ (Troknalılar/Trikomialılar) haşmetli procurator'un eşi çok saygıdeğer Aelia Maximilla'yı (onurlandırdı) .

TEp.164 Synnadahlının Metropolitı Dat?'a Yardım Et!

Buluntu Yeri: Kotiaaeion (Kütahya).

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 4. yy. sonrası.

Edisyon: ArchByzMnHell: 3 (2):141,19.

Κύριε βοήθει τῷ
σῷ δούλῳ Δάτο μη-
τροπολίτη Συνά-
4 δων τῷ κτησαμ-
ένῳ τῷ[— — —].

⁹⁹³ Trikomia Trocnadum (Tri)komias'dan bozulmuş Türkçe isim Kaymaz. (R., June, 1881; C.I.L. III. 6997, Domaszewski'den). Ayrıca Troknad'ların yaşam alanı için bkz. <https://www.wales.ac.uk/Resources/Documents/Research/TheCeltsInTheEast.pdf>.

Tanrım hizmetkarın ... kazanmış Synnadalıların metropoliti Dat? yardım et!

TEp.165 Bağış Listesi (1)

Buluntu Yeri: Pisidia Yalvaç (Antiokeia): Kumdanlı.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.3. yy.

Edisyon: SERP: 319,2; Sterrett, 1888: 226,366; krş. JHS 32 (1912):154,2; krş. SEG 31 (1981): 1664.

- 1 [ὕπερ τῆς κυρί]ου Σ[εβ(αστοῦ)] τύχης, μεγάλη Ἄρτεμις,
[Ξένοι Τεκμο]ρεῖοι ἐποίησαν φιάλην
καὶ τοῦ κυρίου(?) ἀνδ]ρ<ε>ιάντα καὶ χάλκωμα καὶ πάτελλ[αν]
- 5 καὶ [λιβ]ανωτρίδα
ἐκ τῶν ιδίων
- 8 ἀναλωμάτων.
- 4 [ἐτεκμόρευσαν σ]εῖτω διπύ-
[ρω ἐπὶ ἀναγραφ]έως Αὐρ-
9 [ηλίου Δημητρίου(?) Ὀνη]σίμου
- 10 [Κτιμ]εν[ην]οῦ ἐπὶ [πρω]τα-
[νακλί]του Αὐρ. Παπᾶς Μεννέου τ<ο>ῦ(?) [κ<ε>(?)]
Φρονίμου Καρμηνοῦ δόντ[ος (δην.)] [—]
κ(ἐ) ἐπὶ βραβευτῶν Αὐρ. Ἀλεξάνδρου β' Θ[υρσηνοῦ]
καὶ Αὐρ. Ζωτικοῦ Μενελάου Μαρσιανοῦ δόντ[ος (δην.)] ,γυ'
- 15 Αὐρ. Ζωτικὸς Μ<ε>ίλας(?) Πτ[α]γιανός
Αὐρ. Τιμόθεος Δημητρίου Καρβοκωμήτης δόντος (δην.) ,ζα'
Γ[αῖ]ος Κατώνιος Μορδιανὸς Μάρκου ἱστρα-
τιώτου Πειδρηνός
Οὐέσσιμος Μάξιμος Γισζηνός (δην.) ,ερ'.
- 20 Αὐρ. Ἀρτέμων β' Συνναδεὺς οἰκῶν ἐν Κανδρουκώ[μ]η
Αὐρ. Σκύμνος Ἀσκλᾶ Ναζουλεὺς (δην.) ,δσα'.
Αὐρ. Ἀρτέμων Μεννέου Κελο<υε>νιάτης
Αὐρ. Ἀσκληπιάδης Ἑρμογένου Λυκιοκ<ω>μήτης
Αὐρ. Ἀσκληπιάδης Τειμοθέου Ψερκιοκωμήτης

25 Αὐρ. Γάϊος Ῥωμύλου Γαρδιβιανός

Λουκρήτιος Κόϊντος Κύντου Ὀλυμποκωμήτης (δην.) ,δα΄

Αὐρ. Κορνήλιος Ἴσ[κ]ύμνου Ναζουλεύς (δην.) ,γω΄

Αὐρ. Καρικός Ἀντί[κ]λεος Ἐζαρεὺς

Λουκρήτιος Λούκιος Πειδρηνὸς Λουκίου υἱὸς (δην.) ,γψα΄

30 Α[ὐ]ρ. Μακεδὼν Ἀθηνέου Ἀσκαρηνὸς (δην.) ,γχα΄

Αὐρ. Γάϊος Βορᾶς Ὀλυμποκωμήτης (δην.) ,γχ΄

Αὐρ. Ποσιδώνιος Ἀρτέμωνος Κινναβορή<ν>ος (δην.) ,γχα΄

Αὐρ. Καρικός Ἀπιᾶδος Κινναβοριάτης (δην.) ,γφα΄

Αὐρ. Λούκιος Καρικοῦ Νειδηνὸς (δην.) ,γφα΄

35 Αὐρ. Διοπάνης Παπᾶ Τελεσφόρου Πταγιανός

Αὐρ. Μάμα Ἴμενος Μονοκληρεΐτης

Αὐρ. Μεννέας Ζωτικο<ϋ> Προυρειστρε<ϋ>ς (δην.) ,γρ΄

Αὐρ. Ἴμαν Ζωτικοῦ Σοφοῦ Δαρηνους (δην.) ,γρα΄

Αὐρ. Τειμότεος Ἄττας Κοΐντου Τυτηνὸς (δην.) ,γρα΄

40 Αὐρ. Διοφάνης Ἴμενος Πταγιανὸς (δην.) ,γα΄

Αὐρ. Καρικός Ἑρμογένου Ταταεὺς (δην.) ,βων΄

Αὐρ. Γάϊος β΄ Πύρρου Μικκωνειάτης (δην.) ,βωνα΄

Αὐρ. Παπᾶς Μεννέου Μικκωνειάτης

<¹⁴Αὐρ. Ζωτικός Δημητρίου Τωτωνιάτης>¹⁴

45 Αὐρ. Παπύλος β΄ Συμμαδεὺς οἰκῶν ἐν Ἀλγίζεοις (δην.) ,βψνα΄

Αὐρ. Ασκληπιάδης Ἑκατησίου Κινναβοριάτης

Αὐρ. Καρικός Ἀλεξάν[δρ]ου Γανζαηνὸς (δην.) ,βψα΄

Μάρκος Σεπτού[μι]ος β΄ [Κολ(?)]ωνιανέτης (δην.) ,βφα΄

Αὐρ. Ἀλέξαν[δρ]ος Κα[ρικοῦ] οἰκῶν ἐν Νείδω (δην.) ,βφα΄

50 Αὐρ. Λούκι[ος] Μ[ενν]έου [Τ]ρουγλεττεὺς

Αὐρ. Ἀρτέμων [Ἄττ]αλου Ἀνπελαδηνὸς (δην.) ,βυα΄

Αὐρ. <Μ>άξιμος Γ[αΐ]ου Καρσενδηνὸς (δην.) ,βυα΄

Αὐρ. Ζωτικός β΄ Ἴμ[ε]νος Ὀεινιάτ[η]ς (δην.) ,βυα΄

Αὐρ. Πύρμος Παπίου Ἀρχελα[ε]ῦς (δην.) ,βτα΄

55 Αὐρ. Ἑρμῆς β΄ Ἴμαηνὸς (δην.) ,βτα΄

Σευῆρος Καρ[ικ]οῦ Ἀνπελ[α]δηνὸς (δην.) ,βτα΄

Αὐρ. Ἀρτέμω[ν] β΄ Ἀμάην[ος] δόντος (δην.) ,βτα΄

Αὐρ. Ἀλέξαν[δρ]ος Ἀπᾶ Π[α]διανὸς (δην.) ,βσα΄

- Αὐρ. Ζωτικός [Μεν]νέου Κνουτεινεὺς (δην.) ,βσα΄
 60 Αὐρ. Σούριος Μ[ηνο]φίλου Ἀσκαρηνὸς (δην.) ,βσα΄
 Αὐρ. Καρικὸς <ς> [Ζ]ωτικοῦ Ὀεινιάτης (δην.) ,βσα΄
 Αὐρ. Ἀρτεμίδωρος β΄ Λανκηνὸς δόντος (δην.) ,βρα΄
 Αὐρ. Ἀρτέμων Ἀσκληπιάδου Κνουτεινεὺς (δην.) ,βρα΄
 Αὐρ. [Πύ(?)]ρμος Ἀπᾶς Μαρσιανὸς (δην.) ,βα΄
 65 Αὐρ. Κάνλ[α(?)]ς Με<ν>νέου Μην[οδ]ώρου Τευιτηνὸς (δην.) ,βα΄
 Αὐρ. Μεννέας Παπᾶ Ἀρτ[έμω]νος Κερασιανὸς (δην.) ,α
 Αὐρ. Ἀλέξανδ<ρ>ος Ἀσκληπιάδου Τυρσηνὸς (δην.) ,αων΄
 [Αὐρ. Γάϊος] Μακεδόνης Τυρσηνὸς δόντος ἐπίδοσιν (δην.) ,αω΄
 <Αὐρ. Μάρκος Μενέου Ταλιμετηνὸς | δοὺς ἐπίδοσιν (δην.) [,—΄]>
 70 Αὐρ. Ζω[τικὸς] Ζωτικοῦ Κουνδοζάτης (δην.) ,αω΄
 Αὐρ. Ζωτικός Ἰσκύμνου Μαμουτηνὸς (δην.) ,αψν΄
 Α[ὐ]ρ. Λ[ίρ(?)] Οἰτωνιάτ[η]ς Παπᾶδος (δην.) ,αψν΄
 Αὐρ. Μάριος Μνηστέου Μαμουτηνὸς (δην.) ,αψν΄
 Αὐρ[ήλι]ος Αὐξάνοντος Ἀνπελαδηνὸς (δην.) ,αψν΄
 75 [Αὐρ. Παπ]ίας Ἀλεξάνδρου Γιζηνὸς (δην.) ,αψα΄
 [Αὐρ. Καρ]ικός Μεννέου Μαμο<υ>τηνὸς (δην.) ,αψα΄
 [Αὐρ. Ζ]ωτικός Ἀλεξάνδρου Τιτηνὸς (δην.) ,αψα΄
 [Αὐρ. Π]απίας Ἀρκαστηνὸς (δην.) ,αχνα΄
 Αὐρ. Καρικός β΄ Λανκεηνὸς (δην.) ,αχα΄
 80 Ἰλουκρήτιο[ς] | Τίτος Ῥαιτη|νὸς (δην.) ,βφ΄
 Αὐρ. Παπᾶς Μάρκου Οὐεινιάτου
 Αὐρ. Παπᾶς Ζωτικοῦ Πταγιανὸς (δην.) ,αχα΄
 Αὐρ. Ἀρτέμων Δημητρίου Τενιανὸς (δην.) ,αφνα΄
 Αὐρ. Ζωτικός Ἰμενος Δημητρίου Τιυτηνὸς (δην.) ,αφνα΄
 85 Αὐρήλιος Διοφάνης Μαξίμου Ταλιμετεὺς[ς] (δην.) ,αφνα΄
 Αὐρ. Οὐ<α>λελιανὸς Κοΐντου Ταλιμετεὺς (δην.) ,αφ[ν]α
 Αὐρ. Καρικός Ζωτικοῦ Κακοζηνὸς (δην.) [,αφ]λα΄
 Αὐρ. Ἰμαν Συντρόφου Κρανοσαγηνὸς δόντος ἐπίδοσιν (δην.) ,αφα΄
 Αὐρ. Αὐξάνων Ἀμίου Κρανοσαγηνὸς δόντος (δην.) ,αφα΄
 90 Αὐρ. Λούκιος [Μεν]άνδρου Ὠ[ει]νιάτης
 Αὐρ. Ζωτικός Ταλιμετηνὸς δό<ν>τος ἐπίδοσιν (δην.) ,αφα΄
 Αὐρ. Αὐξάνων Ζωτικοῦ Ο[ὐ]εινιάτης (δην.) ,αυνα΄

- Αὐρ. Παπᾶς Ζωτικοῦ Ὀεινιάτης (δην.) ,αυνα΄
 Αὐρ. Μενέας Ἀσκληπιοῦ Ὀεινιάτης (δην.) ,ατπα΄
 95 Αὐρ. Μεννέας Ζωτικοῦ Μαραλιτηνὸς (δην.) ,ατκε΄
 Αὐρ. Ἀλέξανδρος Καρικοῦ Ἀμπελαδηνὸς (δην.) ,ατκε΄
 Αὐρ. Μεννέας Ἀππᾶδος Κερασιανὸς
 Αὐρ. Λούκ[ιο]ς Ζωτικοῦ Μ[ι]συλιάτης
 Αὐρ. Κόϊντος Ἀλεξάνδρου Ἀνπελαδηνὸς (δην.) ,ασνα΄
 100 Αὐρ. Παπᾶς Διοπάνους Π<τ>αγιανὸς
 Αὐρ. Ἀπᾶς Ζωτικοῦ Κνουτεινεὺς
 Αὐρ. Παπίας Μένωνος Πε[ι]σδηνὸς (δην.) ,ασα΄
 Αὐρ. Ἀσκληπιάδης Ἀππᾶ Θυρσηνὸς (δην.) ,ασα΄
 Αὐρ. Ἀπᾶς Ζωτικοῦ Λαπειστρεὺς (δην.) ,αρα΄
 105 Αὐρ. Μάξιμος Ζωτικοῦ Ὠειν<ι>άτης (δην.) ,αρα΄
 Αὐρ. Μενέας Λουκίου Πες<κ>ε [.] νιάτης (δην.) ,αα΄
 Αὐρ. Μένανδρος Ἀλεξάνδρου Ἀνπελαδηνὸς
 Αὐρ. Ὀνήσιμος Ἡλίου Μεργνιάτης (δην.) ,αα΄
 Αὐρ. Μενέδημος Ἀλεκᾶς Κτιμενηνὸς (δην.) ,φκε΄
 110 Αὐρ. Διογένης Μεννέου Στρουμ[η]νὸς (δην.) ,ωρα΄
 Αὐρ. Χαρίδημος Γιλίωνος Ἀμπελ[αδηνὸς]
 Αὐρ. Ἄτταλος Μενάνδρου Ἀμπελαδ[ηνός]
 Αὐρ. Καρικὸς β΄ Χθιμενηνός
 Αὐρ. Κούειντος Αὐξάνοντος Οὐεινιάτης (δην.) ,ων΄
 115 Αὐρ. Ἰσκύμνος Μάμας Χθιμ[εν]ηνὸς (δην.) ,ωνα΄
 Αὐρ. Ζωτικὸς Μενέου Πεςκενιάτης
 Αὐρ. Μενέας Ἀππᾶδος Πολυμαργηνός
 Αὐρ. Ξένων Βουβάλου Πεισιδιανός
 Αὐρ. Δάμας β΄ Οἰτινιάθης (δην.) ,ωα΄
 120 Αὐρ. Ζωτικὸς Ἑρμῆδος Εἰρευμενιάτης (δην.) ,ακε΄.

Efendi Augustus'un selameti için. Yüce Artemis. Ksenoi Tekmoreioi kase, Augustus heykeli, tunçtan vazo ve tütsü kabını kendi giderlerinden yaptırdılar. ... denaria veren başkan Karmalı Phronimos da denilen torunu Menneas oğlu Aurelius Papas zamanında ve 3400 denaria veren hakemler Thyrsalı Aleksandros oğlu Aleksandros ile Marsialı Menelaos oğlu Aurelius Zotikos Ktimenalı Onesimos oğlu Aurelius Demetrios'un yazıtı üzerinde çifte kavrulmuş

buğdayla aşağıda bağış yapanların kaydını tutmuşlardır:

- 15 *Ptagialı Meilas(?) oğlu Aurelius Zotikos,*
6001 denaria veren Demetrius, oğlu Karbokomeli Aurelius Timotheus,
komutan Marcus oğlu Peidralı Gaius Catonius Mordianus,
Giszalı Vessmius Maximus 5100 denaria,
- 20 *Kandrukome 'de ikamet eden Synnadalı Artemon oğlu Aurelius Artemon,*
Asklas oğlu Nazulealı Aurelius Skymnos 4201 denaria,
Keluenialı Menneas oğlu Aurelius Artemon,
Hermogenes oğlu Lykiokomeli Aurelius Asklepiades,
Teimotheos oğlu Pserkiokomeli Aurelius Asklepiades,
- 25 *Rhomylos oğlu Gardiabalı Aurelius Gaius,*
Quintus oğlu Olympokomeli Lucretius Quintus 4001 denaria,
(I)Skymnos oğlu Nazulealı Aurelius Cornelius 3800 denaria,
Antikles oğlu Ezaralı Aurelius Karikos,
Lucius oğlu Peidralı Lucretius Lucius 3701 denaria,
- 30 *Atheneos (Athenaios) oğlu Askaralı Aurelius Makedon 3601 denaria,*
Boras oğlu Olynpokomeli Aurelius Gaius 3600 denaria,
Artemon oğlu Kinnaboralı Aurelius Posidonius 3601 denaria,
Apias oğlu Kinnaboralı Aurelius Karikos 3501 denaria,
Karikos oğlu Neidalı Aurelius Lucius 3501 denaria,
- 35 *Telesphoros 'un torunu Papas oğlu Ptagialı Aurelius Diapanes,*
Imen oğlu Monoklereli Aurelius Mama,
Zotikos oğlu Proureistralı Aurelius Menneas 3100 denaria,
Zotikos Sophos oğlu Daralı Aurelius 3101 denaria,
Quintus oğlu Tytalı Aurelius Teimotheos Attas 3101 denaria,
- 40 *Imen oğlu Ptagialı Aurelius Diophanes 3001 denaria,*
Hermogenes oğlu Tatalı Aurelius Karikos 2850 denaria,
Pyrros 'un torunu Gaius oğlu Mikkonialı Aurelius Gaius 2851 denaria,
Menneas oğlu Mikkonialı Aurelius Papas,
Demetrius oğlu Totonialı Aurelius Zotikos,
- 45 *Algiazeoi 'da ikamet eden Papylos oğlu Synnadalı Aurelius Papylos 2751 denaria,*
Hekatesios oğlu Kinnaboralı Aurelius Asklepiades,
Aleksandros oğlu Ganzaelili Aurelius Karikos 2701 denaria,
Septumius oğlu Kol(?)onianalı Marcus Septumius 2501 denaria,

- Neida'da ikamet eden Karikos oğlu Aurelius Aleksandros 2501 denaria,
- 50 Menneas oğlu Truglettalı Aurelius Lucius,
Attalos oğlu Anpeladalı Aurelius Artemon 2401 denaria,
Gaius oğlu Karsendalı Aurelius Maximus 2401 denaria,
Imen'in torunu Oeinialı Zotikos oğlu Zotikos 2401 denaria,
Papias oğlu Arkhelalı Aurelius Pyrmos 2301 denaria,
- 55 Hermes oğlu Imalı Aurelius Hermes 2301 denaria,
Karikos oğlu Anpeladalı Severus 2301 denaria,
Yerine 2301 denaria veren Artemon, oğlu Amalı Aurelius Artemon,
Appas oğlu Padialı Aurelius Aleksandros 2201 denaria,
Menneas oğlu Knuteinalı Aurelius Zotikos 2201 denaria,
- 60 Menophilos oğlu Askaralı Aurelius Surios 2201 denaria,
Zotikos oğlu Oeinialı Aurelius Karikos 2201 denaria,
Yerine 2101 denaria veren Artemidoros, oğlu Lankalı Aurelius Artemidoros,
Asklepiades oğlu Knuteinalı Aurelius Arteon 2101 denaria,
Marsialı Aurelius [Py(?)]rmos Apas 2001 denaria,
- 65 Menodoros torunu Menneas oğlu Tevitalı Aurelius Kanla(?)s 2001 denaria,
Artemon torunu Papas oğlu Kerasialı Aurelius Menneas 1000 denaria,
Asklepiades oğlu Tyrsalı Aurelius Aleksandros 1850 denaria,
Yerine ek olarak 1800 denaria veren Makedon, oğlu Tyrsalı Aurelius Gaius
Ek olarak ... denaria veren Menneas oğlu Talimettalı Aurelius Marcus
- 70 Zotikos oğlu Kundozalı Aurelius Zotikos 1800 denaria,
Iskymnos oğlu Mamutalı Aurelius Zotikos 1750 denaria,
Papas oğlu Oitonialı Aurelius Lir(?) 1750 denaria,
Mnesteos oğlu Mamutalı Aurelius Marius 1750 denaria,
Auksanon oğlu Anpeladalı Aurelius 1750 denaria,
- 75 Aleksandros oğlu Gizalı Aurelius Papias 1701 denaria,
Menneas oğlu Mamutalı Aurelius Karikos 1701 denaria,
Aleksandros oğlu Titalı Aurelius Zotikos 1701 denaria,
Arkastalı Aurelius Papias 1651 denaria,
Karikos oğlu Lankealı Aurelius Karikos 1601 denaria,
- 80 Rhaetalı Lucretius Titus 2500 denaria,
Veinialı Marcus oğlu Aurelius Papas,
Zotikos oğlu Ptagialı Aurelius Papas 1601 denaria,

- Demetrius oğlu Tenialı Aurelius Artemon 1551 denaria,*
Demetrius 'un torunu Imen 'in oğlu Tyitalı Aurelius Zotikos 1551 denaria,
85 *Maximus 'un oğlu Talimetalı Aurelius Diophanes 1551 denaria,*
Quintus oğlu Talimetalı Aurelius Valerianus 1551 denaria,
Zotikos oğlu Kakozalı Aurelius Karikos 1531 denaria,
Yerine ek olarak 1501 denaria veren Syntrophos, oğlu Kranosagalı Aurelius Iman,
Yerine 1501 denaria veren Amias, oğlu Kranosagalı Aurelius Auksanon,
90 *Menandros oğlu Oeinialı Aurelius Lucius,*
Ek olarak 1501 denaria veren Taleimetalı Aurelius Zotikos,
Zotikos oğlu Vineialı (SEG 31.1664 'de Arzalı değil) Aurelius Auksanon 1451 denaria,
Zotikos oğlu Oeinialı Aurelius Papas 1451 denaria,
Asklepias oğlu Oeinialı Aurelius Meneas 1381 denaria,
95 *Zotikos oğlu Maralitalı Aurelius Menneas 1325 denaria,*
Karikos oğlu Ampeladalı Aurelius Aleksandros 1325 denaria,
Appas oğlu Kerasialı Aurelius Menneas,
Zotikos oğlu Misylialı Aurelius Lucius,
Aleksandros oğlu Anpeladalı Aurelius Quintus 1251 denaria,
100 *Diopanes oğlu Ptagialı Aurelius Papas,*
Zotikos oğlu Knuteinalı Aurelius Appas,
Menon oğlu Peisdalı Aurelius Papias 1201 denaria,
Appas oğlu Thyrsalı Aurelius Asklepiades 1201 denaria,
Zotikos oğlu Lapeistralı Aurelius Appas 1101 denaria,
105 *Zotikos oğlu Oeinialı Aurelius Maximus 1101 denaria,*
Lucius oğlu Pes(k)e.nalı Aurelius Meneas 1001 denaria,
Aleksandros oğlu Anpeladalı Aurelius Menandros,
Helios oğlu Mergnialı Aurelius Onesimos 1001 denaria,
Ktimenali Aurelius Menedemos Alekas 525.000 denria,
110 *Menneas oğlu Strumenalı Aurelius Diogenes 801001 denaria*
Gilion oğlu Ampeladalı Aurelius Kharidemos,
Menandros oğlu Ampeladalı Aurelius Attalos,
Karikos oğlu Khthimenalı Aurelius Karikos,
Auksanon oğlu Veinialı Aurelius Quintus 850.000 denaria,
115 *Khthimenalı Aurelius Iskymnos Mamas 851.000 denaria,*
Meneas oğlu Peskenialı Aurelius Zotikos,

Appas oğlu Polymargalı Aurelius Meneas,

Bubalos oğlu Peisdialı Aurelius Ksenon,

Vitinialı Damas oğlu Aurelius Damas 801.000

120 *Hermes oğlu Eireumenialı Aurelius Zotikos 1.025 denaria.*

TEp.166 Bağış Listesi (II)

Buluntu Yeri: Pisidia Yalvaç (Antiockheia): Kumdanlı.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.3. yy.

Edisyon: SERP: 329,4; Cl.Rev. 19 (1905): 419,10.

- 1 [ἐπὶ βραβ]ευ[τῶν — — — — —]
[Συννα]δέως οἰκ[οῦντος ἐν — — — — —]
[καὶ Μάρκου(?) Ὁ]πτάτου Ἰμενος Μικ[κ]ω[νιάτου]
[Αὐρ. Ἀσκ]ληπιάδης Ἀλεξάνδρου [Θ]υρση[νός]
5 [Αὐρ. Θε]όδωρος β' Συνναδεὺς οἰκῶν
[ἐν Ἀ]λγίζιοι[ς] δόντος (δην.) ψοε'
[Αὐρ.] Λούκιος Γαίου Σαγουηνός (δην.) ψνα'
[Αὐρ. — —]ς Ἑρμοξένου Ὀλιμαν[α]ρεὺς (δην.) ψνα'
[Αὐρ. — —]ς Ἀππᾶ Συνναδεὺς οἰκῶν
10 [ἐ]ν Ἑσαβο[υ]ρείαις δόντος (δην.) ψνα'
[Αὐρ. Ἰμαν] Μεννέου Πεσκενιάτης (δην.) χμα'
[Αὐρ. Δι(?)]όφαντος Μανίου εἰερεὺς Διὸς
[Εὐρυδ]αμνηοῦ(?) Ῥοκκηνός (δην.) χκε'
[Αὐρ. Κλαύ(?)]διος Μαξίμου Ἐζαρεὺς (δην.) χκε'
15 [Αὐρ. Δι]οκλῆς Ἄνδρωνος Ὀλμιανός (δην.) χκε'
[Αὐρ. Καρικ(?)]ὸς Ἀλεξάνδρου Συνναδεὺς
[οἰκῶν] ἐν Ἀστιβία δόντος (δην.) χκε'
[Αὐρ. Μηνόφ(?)]ίλος Εὐνοτος Τωτωνιάτης (δην.) φνα'
[Αὐρ. — —]ς Δημητρίου Μαρσιανός (δην.) φνα'
20 [Αὐρ. — —]ς Οὐάρου Κονδουζιάτης (δην.) φλε'
[Αὐρ. Μενν]έας Παπᾶ Σεπτουμανεύς (δην.) φλε'
[Αὐρ. Ἀρτέ(?)]μων Ὀνησίμου Καρβο[κ]ωμήτης (δην.) φλα'

- [Αὐρ. Οὐά(?)]λης Μεννέου, Μανδρηνός (δην.) φλα΄
 [Αὐρ. Ζωτ]ικός Μεννέου Πεσκενιάτης (δην.) φλα΄
 25 [Αὐρ. Ἀρτέ]μων Αὐξάνοντος Κελυνιάτης (δην.) φκε΄
 [Αὐρ. Πρί(?)]σκος Μακε[δόν]ος Λαμισηνός (δην.) φιε΄
 [Αὐρ. Ἀσκλη]πιάδης β΄ [Αλγ(?)]ιζε[ύ]ς (δην.) φιε΄
 [Αὐρ. — —]νδρος Ζω[σᾶ]δος Ἀνδιηνός (δην.) υοε΄
 [Αὐρ. Ἐρμῆ(?)]ς Ἴμενος Τ[ατα]ην[ό]ς (δην.) υλα΄
 30 [Αὐρ. — —]ς β΄ Παγ[ιανός] (δην.) υγ΄
 Αὐρ. Ζωτικός Ἀπολλ[ωνί]ου β΄ Γορδι[ουκ]ώμης (δην.) τνα΄
 Αὐρ. Ἀλεκκᾶς Μενεδήμο[υ] Κτ[ι]μενηνός (δην.) τνα΄
 Αὐρ. Γάιος Μενάνδρ[ου Πε]σκενιάτης (δην.) τκε΄
 Αὐρ. Λούκιος Λουκίου Γιζηνός τεκμορεύσας δῖς (δην.) τα΄
 35 Αὐρ. Καρικός Μάρκου Πατεηνός (δην.) σπ΄
 Αὐρ. Τειμόθεος Δη[μη]τρίου Μαρσιανός (δην.) τ<ο>΄
 Αὐρ. Ἀππᾶς Παπίου Ῥιμενιαντηνός χαλκία δύο
 Αὐρ. Μήναττος Κερασιανός (δην.) υν΄
 Αὐρ. Ἀππᾶς Ὀρέστου Κτιμενηνός (δην.) υν΄
 40 Αὐρ. Δημήτριος Ὀνησίμου Κτιμενηνός (δην.) υν΄
 Αὐρ. Ζωτικός Πλάτωνος Κεναβοριάτης (δην.) υα΄
 Αὐρ. Ἀρε[σ]τοκλῆς
 [Ἀρις]τόδημος Κανδριανοῦ

- 1 *Hakemler ...ikamet eden Synnadalı ...
 ile Imen oğlu Mikkonialı Marcus Optatus zamanında aşağıda
 ismi geçenler şu bağışlarda bulunmuşlardır:
 Aleksandros oğlu Thyrsalı Aurelius Asklepiades,*
 5 *Algizioi 'da ikamet eden Synnadalı Aurelius Theodoros oğlu bağışçı
 Aurelius Theodoros 775 denaria,
 Sagualı Gaius oğlu Aurelius Lucius 751 denaria,
 Olimanaralı Hermoksenos oğlu Aurelius.... s 751 denaria,
 Esabureiai 'da ikamet eden Appas oğlu*
 10 *Synnadalı bağışçı Aurelius Appas 751 denaria,
 Menneas oğlu Peskenialı Aurelius Iman 641 denaria,
 Manius oğlu Eurydama 'nın Zeus rahibi Rhokkalı*

- Aurelius Di(?)ophantos 625 denaria,*
Maximus oğlu Ezaralı Aurelius Claudius 625 denaria,
- 15 *Andron oğlu Olmalı Aurelius Diokles 625 denaria,*
Astibia'da ikamet eden Aleksandros oğlu
Synnadalı bağışçı Aurelius Karik(?)os 625 denaria,
Totonialı Aurelius Menoph(?)ilos Eunotos 551 denaria,
Marsialı Demetrios oğlu Aurelius.... s 551 denaria,
- 20 *Varus oğlu Konduzialı Aurelius s 535 denaria,*
Papas oğlu Septumanalı Aurelius Menneas 535 denaria,
Onesimos oğlu Karbokomeli Aurelius Artemon 531 denaria,
Menneas oğlu Mandralı Aurelius Va(?)les 531 denaria,
Menneas oğlu Peskenialı Aurelius Zotikos 531 denaria,
- 25 *Auksanon oğlu Kelynialı Aurelius Artemon 525 denaria,*
Makedon oğlu Lamisalı Aurelius Pri(?)skos 515 denaria,
Aurelius Asklepiades oğlu Alg(?)izalı Aurelius Asklepiades 515 denaria,
Zosas oğlu Andialı Auelius ndros 475 denaria,
Imen oğlu Tataalı Aurelius Herme(?)s 431 denaria,
- 30 *Ptagialı Aurelius ...s oğlu Aurelius s 403 denaria,*
AureliusZotikos Apollonios oğlu Gordiukomeli Aurelius Zotikos Apollonios 351
denaria,
Menedemos oğlu Ktimenalı Aurelius Alekkas 351 denaria,
Menandros oğlu Peskenialı Aurelius Gaius 325 denaria,
Lucius oğlu Gizalı Aurelius Lucius belgeli iki kez 300 denaria,
- 35 *Marcus oğlu Patealı Aurelius Karikos 280 denaria,*
Demetrios oğlu Marsialı Aurelius Teimotheos 370 denaria,
Papias oğlu Rhimeniantalı Aurelius Papas 2 bakır vazo,
Kerasialı Aurelius Menattos 450 denaria,
Orestes oğlu Ktimenalı Aurelius Appas 450 denaria,
- 40 *Onesimos oğlu Ktimenalı Aurelius Demetrios 450 denaria,*
Platon oğlu Kenaborialı Aurelius Zotikos 401 denaria,
Kandrianos oğlu
Aurelius Aristokles Aristodemos

TEp.167 Bağış Listesi (III)

Buluntu Yeri: Pisidia Yalvaç (Antiokeia): Sağır.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.3. yy.

Edisyon: SERP: 331, no: 5; Cl.Rev. 19 (1905): 420, no:11.

- 0 [ἐπὶ βραβευτῶν — — —]
 00 [— — — — — καὶ Αὐρ.]
 Ζωτικο[ῦ Κωκούτα Συνναδέως]
 οἰκοῦντο[ς ἐν Ἑρμοκώμῃ]
 Τίτος Φλαο[ύιος Ἀσκληπιάδης Συνναδεὺς οἰκῶν]
 ἐν Δαουκ[ώμῃ (δην.) —'. Αὐρ. Μεννε (?)]-
 5 ας Σωστράτο[υ — — —]
 Αὐρήλιος Ἀρτ[εμ — — — — — Μη]-
 τροπολείτο[υ — — —]
 Αὐρ. Ἀππᾶς β' [Κτιμενηνός — — —]
 Αὐρ. Σωκράτης [Σωκράτους Κουσεα]-
 10 νὸς ὁ καὶ Συνναδ[εὺς (δην.) —'. Αὐρ. — — —]
 Ἀρτέμωνος [— — — — — Αὐρ.]
 Παπίας Παπίου — — —
 Αὐρη. Μίθρης Δαμᾶ Μα[ραλλιτεὺς(?) (δην.) —']
 Αὐρ. Δομνίων [Ἀμόντου Μητροπολεί]-
 15 τῆς (δην.) υνα'

- 0 *Hakemler*
 00 *ve Hermokome 'de ikamet eden Kokutas oğlu Synnadalı Aurelius*
Zotikos zamanında aşağıda ismi geçenler şu bağışlarda bulunmuşlardır:
Daukome 'de ikamet eden Synnadalı
Titus Flavaius Asklepiades ... denaria,
 5 *Sostratos oğlu Aureius Menneas*
Aurelius Art[em... Me]tropoleito[u...],
Aurelius Appas oğlu Ktimenali Aurelius Appas,

- [Αὐ]ρ. Ἀλέξανδρος Καρικοῦ Ἴλλα Σ[υνναδε]ῦς (δην.) χα΄
- [Αὐ]ρ. Ἰούλιος Καρικοῦ Ἰουλιεὺς οἰκῶν ἐν [— — —] (δην.) χα΄
- [Αὐρ.] Χαρίτων Λυκίδου Μαληνὸς πρὸς Χῶμα Σακηνὸν (δην.) χα΄
- [Αὐρ.] Ὀρέστης Ἄνδρωνος Εὐμε[νεῦ]ς [ὀ] καὶ [Ὀλμ]ιανός] (δην.) χα΄
- 25 Αὐρ.] Ἑρμῆς Ἴμενος Πατ[ε]ηνός] (δην.) [φ]πε΄
- [Α]ὐρ. Ἀρτέμων β΄ Ἀρτεμιδώ[ρου — — —] (δην.) φοε΄
- [Α]ὐρ. Ἑρμογένης Ἀρτέ[μ]ωνος — — —] (δην.) φο΄
- [Α]ὐρ. Ἀλέξανδρος Μεννέου [— — —] (δην.) φξα΄
- [Α]ὐρ. Καρικός Καρικοῦ Πατε[η]νός] (δην.) φνα΄
- 30 [Α]ὐρ. Μεννέας Ἴμενος Οἰκεηνός] (δην.) φνα΄
- [Α]ὐρ. Παπᾶς Μαρίωνος Κλαντ[.]νός] (δην.) φνα΄
- [Α]ὐρ. Παπίας Ἑρμῆδος Ἰουλιεὺς οἰκῶν ἐν Ἀ[ν]δ[ί]αις (δην.) φκ[ε΄]
- [Α]ὐρ. Ζωτικός Ζωτικοῦ Ἀτταληνός] (δην.) φκε΄
- [Αὐ]ρ. Μεννέας Διομήδου Ῥενβεανός] (δην.) φκε΄
- 35 [Αὐ]ρ. Ἴμαν Ζωτικοῦ Διοφάνου Πταγιανός] (δην.) φα΄
- [Α]ὐρ. Ζωτικός Ἀρτεμιδώρου Μαληνός π[ρὸς Χῶμ]α [Σ]ακηνὸν (δην.) φα΄
- Τί[τ]ος Λαιτώριος Τίτου υἱὸς Καλουην[ός] (δην.) υοε΄
- [Α]ὐρ. Δάδης Μεννέου Κτιμενηνός] (δην.) υοε΄
- [Α]ὐρ. Μεννέας Ἴμενος Πεσκενιάτης] (δην.) υξε΄
- 40 [Α]ὐρ. Ἀλέξανδρος Καρικοῦ Ὀουινιάτης] (δην.) υξε΄
- [Α]ὐρ. Λούκιος Κορνηλίου Συμμικεύς] (δην.) υνα΄
- [Α]ὐρ. Ἀππᾶς Ἀππᾶ Κερασιανός δόντος] [(δην.) υνα΄]
- [Αὐ]ρ. Ἀππᾶς Ἀππᾶ Κτιμενηνός] (δην.) υνα΄
- [Α]ὐρ. Ἴμαν Δημητρίου Τυιτηνός] (δην.) υνα΄
- 45 [Αὐ]ρ. Ἴμαν Ἀλεξάνδρου Σιμικκεὺς] (δην.) υνα΄
- [Αὐ]ρ. Καρικός Εὐγνώμονος Ἀδαδεὺς (δην.) υκε΄
- [Αὐ]ρ. Ἀππᾶς Λέωνος Κτιμενηνός] (δην.) υξε΄
- [Αὐ]ρ. Μεννέας Μεννέου Μαραλλιτεὺς (δην.) τπε΄
- [Αὐ]ρ. Διογένης Σώζοντος Διατορηνός] (δην.) τοε΄
- 50 [Αὐρ.] Καρικός Ἀλεκκᾶς Μαραλλιτεὺς] (δην.) τοε΄
- [Αὐρ.] Μεννέας Ζωτικοῦ Μᾶμα Πεσκενιάτης] (δην.) τ[—΄]
- [—.] Αἴλιος Διόνυσος Λυκαονεὺς πρὸς ἔνδον (δην.) τ[κε΄]
- Αὐρ. Μεννέας Ἀρτέμωνος Τυιτηνός] (δην.) τ[—΄]
- [— — — — —] Ζωτ[ι]κοῦ — — — (δην.) —΄]

55 [— — — — —]τ[— — —]

— — —

1

Mandros'da ikamet eden Synnadalı

Oborai'da ikamet eden Synnadalı Zotikos denaria,

[.....] lon 800 denaria

[.....] 800 denaria

5 *[.....] 801 denaria*

[.....] 1090 denaria

[.....] 800 denaria

[.....] 751 denaria

10 *Lucius oğlu Gizalı Aurelius Lucis 801 denaria*

Antiocheialıların meclis üyesi Karikos oğlu Katienaialı Aurelius Pho(?) Zotikos ile Auerlios Tios 751 denaria,

Aleksandros oğlu Tataenalı Aurelius Abaskantos 725 denaria,

Aleksandros oğlu Rhekokomeli Aurelius Artemon 701 denaria,

15 *Artemon oğlu Knuteinysli Aurelius Menneas 701 denaria,*

Hermogenos oğlu Marallitysli Aurelius Dulos 701 denaria,

Deksiades oğlu Kinnaborysli Aurelius Antenor 701 denaria,

Marcus oğlu Saguenalı Gaius Lollius 651 denaria,

Artemon oğlu Knuteinysli Aurelius Sostratos 635 denaria,

20 *Kersoslu Menattes oğlu Aurelius Andragathos 625 denaria,*

Karikos oğlu Synnadalı Aurelius Aleksandros Illa 601 denaria,

....da ikamet eden Karikos oğlu Iuliyşlu Aurelius Iulios 601 denaria,

Lykidos oğlu Khoma Sakenos yönündeki Malalı Aurelius Khariton 601 denaria,

Andron oğlu Olmialı da denen Eumeneialı Aurelius Orestes 601 denaria,

25 *Imen oğlu Patealı Aurelius Hermes 585 denaria,*

....Artemidoros'un torunu Artemon'un oğlu Aurelius Artemon 575 denaria,

..... Artemon oğlu Aurelius Hermogenes 570 denaria,

..... Menneas oğlu Aurelius Aleksandros 561 denaria,

Karikos oğlu Patealı Aurelius Karikos 551 denaria,

30 *Imen oğlu İkealı Aurelius Menneas 551 denaria,*

Marion oğlu Klantalı(?) Aurelius Papas 551 denaria,

- Andiai'da ikamet eden Hermas oğlu Iuliysli Aurelius Papas 525 denaria,*
Zotikos oğlu Attaleialı Aurelius Zotikos 525 denaria,
Diomedes oğlu Rhenbealı Aurelius Menneas 525 denaria,
 35 *Zotikos Diophanes oğlu Ptagialı Aurelius Iman 501 denaria,*
Artemidoros oğlu Khoma Sakenos yönündeki Malalı Aurelius Zotikos 501 denaria,
Titus oğlu Kahualı Titus Laetorius 475 denaria,
Menneas oğlu Ktimenalı Aurelius Dades 475 denaria,
Imen oğlu Peskenealı Aurelius Menneas 465 denaria,
 40 *Karikos oğlu Ovinialı Aurelius Aleksandros 465 denaria,*
Cornelius oğlu Simmikişli Aurelius Lucius 451 denaria,
veren Appas oğlu Kerasialı Aurelius Appas 451 denaria,
Appas oğlu Ktimenalı Aurelius Appas 451 denaria,
Demetrius oğlu Tyitalı Aurelius Iman 451 denaria,
 45 *Aleksandros oğlu Simikkisli Aurelius Iman 451 denaria,*
Eugnomon oğlu Adadalı Aurelius Karikos 425 denaria,
Leon oğlu Ktimenalı Aurelius Appas 465 denaria,
Menneas oğlu Marallityşli Aurelius Menneas 385 denaria,
Sozon oğlu Diatoralı Aurelius Diogenes 375 denaria,
 50 *Marallityşli Aurelius Karikos Alekkas 375 denaria,*
Zotikos Mamas oğlu Peskenialı Aurelius Menneas 3(??) denaria,
İçerdeki Lykaonialı [...] Aelius Dionysis 3[25?] denaria,
Artemon oğlu Tyitalı Aurelius Menneas 3[..] denaria,
Zotikos oğlu [.....] [...] denaria.
 55 [.....] t[.....]
- — —

TEp.169 Bağış Listesi (V)

Buluntu Yeri: Pisidia Pisidia Yalvaç (Antiokheia): Sağır.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 238.

Edisyon: SERP: 337,16; Sterrett, 1888: 247,374; + ABSA 18 (1911/12): 63.

1 [Aür. "Ἰμαν(?)] Ἀππᾶ Παδιανὸς βουλευτῆς [(δην.) —']

- [Αὐρ. Ἀρ]τέμων Φρόντωνος Κινναβορεὺς [(δην.) —']
 [Αὐρ.] Μεννέας Συν[τρό]φου Γρεκεηνὸς [(δην.) —']
 [Αὐ]ρ. Λοῦκις Λουκίου Γιζηνὸς (δην.) [.]ω'
- 5 Αὐρ. Ἀλέξανδρος Ἀκούτου Νεοφυτηνὸς (δην.) ψν'
 [Α]ὐρ. Φοῖβος Ἀλεξάνδρου Ἐκκεανὸς (δην.) ,αν'
 [Α]ὐρ. Τείμαρχ[ος] Ἀρτέμωνος Βαρουκλιανὸς (δην.) ψν'
 [Α]ὐρ. Δημήτριος Ἴμενος Ἀπ[ολλ]ωνιάτης (δην.) ψλ[.']
 [Α]ὐρ. Καρι[κὸς] Παπᾶ Νειδεηνὸς (δην.) ψν'
- 10 [Αὐ]ρ. Ἀβάσκ[α]ντος Ἀλεξάνδρου Τατα[ηνὸς] (δην.) ψν'
 [Α]ὐρ. Γλύκων Ἀσκληπιάδου Συνναδεὺς οἰκῶν ἐν ᾿Ολιμανάρφ(?) (δην.) —']
 [Αὐ]ρ. Ἀρτέμων Ἀλεξάνδρου Πρε[κο]κωμήτης (δην.) ψα'
 [Αὐρ.] Μεννέας Ἀρτέμωνος Κνουτινεὺς [(δην.) —']
 [Αὐρ.] Δοῦλος Ἑρμογένου Μαραλλιτεὺς [(δην.) —']
- 15 [Αὐρ.] Ἀντήνωρ Δεξιιάδου Κινναβορεὺς (δην.) [χ]α'
 [Αὐ]ρ. Γάϊος Λόλλιος Μάρκου υἱὸς Σ[αγου]ηνὸς [(δην.) χν']
 [Αὐ]ρ. Σώστρατος [Ἀρτέμωνος Κνουτει]νεὺς (δην.) χ[λε']
 [Αὐ]ρ. Ἀνδράγαθος Μ[ηνάττου Κερασια]νὸς (δην.) χκ'
 [Αὐρ.] Εἰρηναῖος <Ἄλ>[εξάνδρου Δουδαδηνὸς χαλκία τρία(?)]
- 20 [Αὐρ.] Ἀλέξανδρος [Καρικοῦ Ἴλλα Συνναδ]εὺς [(δην.) —']
 [Αὐρ.] Ἰοῦλις Κα[ρικοῦ Ἰου]λιεὺς [οἰκῶν ἐν — — —] (δην.) χα'
 [Αὐρ.] Χαρίτων [Λυκίδου Μαληνὸς πρὸς Χῶμα Σα]κηνὸν (δην.) χα'
 [Αὐ]ρ. Ὀρέστης [Ἄνδρωνος Εὐμενεὺς ὁ καὶ Ὀλμιανός] (δην.) χα'
 [Αὐρ.] Ἑρμῆς [Ἴμενος Πατεηνὸς] (δην.) [χ]πε'(?)
- 25 [Αὐρ.] Ἀρτέμω[ν β' Ἀρτεμιδώρου] (δην.) —']
 [Αὐρ.] Ἑρμογ[ένης Ἀρτέμωνος] (δην.) —']
 [Αὐρ.] Ἀλέ[ξανδρος Μεννέου] (δην.) —']
 [Αὐρ.] Ζωτι[κὸς — — —] (δην.) —']
 [Αὐρ.] Καρικ[ὸς Καρικοῦ Πατεηνὸς] (δην.) φνα'
- 30 [Αὐρ.] Μεννέ[ας Ἴμενος Οἰκεηνὸς] (δην.) φνα'
 [Αὐ]ρ. Παπ[ᾶς Μαρίωνος Κλαντ.ηνὸς] (δην.) φνα'
 [Αὐ]ρ. Ἀριστ[όδημος — — —] (δην.) —']
 [Αὐ]ρ. Πα[πίας Ἑρμῆδος Ἰουλιεὺς οἰκῶν ἐν Ἀνδίαις(?)] (δην.) —']
 [Αὐ]ρ. Ζω[τικὸς Ζωτικοῦ Ἀτταληνὸς] (δην.) —']
- 35 [Αὐ]ρ. Μεν[νέας Διομήδου Πενβεανὸς] (δην.) —']

- [Αὐ]ρ. Παπᾶ[ς — — — (δην.) —']
 [Α]ὐρ. Ἰμαν [Ζωτικοῦ Διοφάνου Πταγιανὸς (δην.) —']
 Αὐρ. Ζω[τικὸς Ἀρτεμιδώρου Μαληνὸς πρὸς Χῶμ]α Σακηνὸν [(δην.) —']
 Τίτος Λ[αιτώριος Τίτου υἱὸς Καλουηνὸς] (δην.) υπ[ε'](?)
 40 [Α]ὐρ. Ἰμαν [— — — — — — — — — — ε]ὺς [(δην.) υ]πε'
 Αὐρ. Δά[δης Μεννέου Κτιμενηνὸς] (δην.) υε'
 [Α]ὐρ. Μεν[νέας Ἰμενος Πεσκενιάτης] (δην.) υξ'
 [Α]ὐρ. Ἀλέ[ξι]ανδρος [Καρικοῦ Ὀουινιάτης] (δην.) υξ'
 [Αὐ]ρ. Καρικὸς Εὐγνώ[μονος Ἀδαδεὺς] (δην.) υξ'
 45 [Α]ὐρ. Λοῦκις Κορνηλίου [Σιμικκεὺς] (δην.) υνα'
 Αὐρ. Ἀππᾶς Παπᾶ Κε[ρασιανὸς δ]όντος (δην.) υνα'
 Αὐρ. Ἀππᾶς Ἀππᾶ [Κτιμενηνὸς] (δην.) υν[α']
 [Α]ὐρ. Ξένων [Ἀλεξά]νδρ[ου] Νεο[φ]υτηνὸς [δο]ύς (δην.) υ[να']
 Αὐρ. Ἰμαν [— — —] Γαίου Τλουνηνὸς (δην.) υνα'
 50 [Αὐ]ρ. [Ἰ]μαν Ἀλ[εξάνδ]ρου Σ[ι]μικκεὺς (δην.) υκε'
 [Αὐ]ρ. Ἀππᾶ[ς Λέωνος Κ]τιμενηνὸς (δην.) πε'
 [Αὐ]ρ. Με[ννέας Μεννέου] Μα[ρ]αλλιτ[εὺς] (δην.) πε'(?)]
 [Αὐ]ρ. Διογ[ένης Σώζοντος Διατορηνὸς] (δην.) πε'(?)]
 [Αὐ]ρ. Μεννέας [Ζωτικοῦ Μαμᾶ Πεσκενιάτης (δην.) τν(?)]α'
 55 [Αὐ]ρ. Ἰμαν [— — — — —] (δην.) τ[να']
 ...νις Αἴλ[ιος Δ]ιόνουσις Λυκαονεὺς πρὸς ἔνδον (δην.) τεκ'
 [— — — — — — — — — — —] Πολυμαργηνὸς (δην.) τα'
 [Αὐρ.] Καρικ[ὸς] Δημητρίου Μαραλλιτεὺς (δην.) τε'
 [Αὐ]ρ. Μεννέας Ἀρτέμωνος Τευιτηνὸς (δην.) σμ'
 60 [Μενε(?)]κρά[τ]ης Μ[εν]ελάου [— — — (δην.) —']
 [Αὐρ. — — —]ς Εἰσκύλακος Κε[ρασιανὸς] (δην.) —'
 Αὐρ. Αὐξάνων Μάρκου [(δην.) —']
 Αὐρ. Παπίας Δηϊφόβου Συνναδ[εὺς] (δην.) —'
 65 Αὐρ. Μεννέας Δημητρίου ΚΙ[— — — (δην.) —']
 Κατώνιος Μάξιμος Λουκίου [(δην.) —']
 Ἑρμογένης Γαίου Τίτου Τιτυληνοῦ (δην.) —'
 Αὐρ. Καρικὸς Ἀλεκκᾶ Μαραλλιτε[ύς] (δην.) —'
 Αὐρ. Ζωτικὸς Σωστράτου Σενδήτ[ης — ? —] (δην.) —'
 70 Αὐρ. Μιθραδάτης Ἀλεξάνδρου Κτ[ι]μενηνὸς (δην.) —'

Αὐρ. Ζωτικὸς Παπ[ίου Ἰου]λιεὺς οἰκῶ[ν ἐν — — — (δην.) —']
 Αὐρ. Ἴμαν β' Κτιμε[νηνὸς] τεμίσαν[τος(?) (δην.) —']
 Αὐρ. Ἑρμοκράτης Ἀ[λεξάνδ]ρου Μοτ[ελληνός(?) (δην.) —']
 Αὐρ. Μάξιμος β' Οἰτι[νιάτης] χαλ[κία τρία(?)]
 75 [Φουλ]βίῳ Πίῳ καὶ Π[οντίῳ Πρόκλῳ ὑπάτοις]
 [πρὸ] ἐννέα κ[αλανδῶν Ὀκτωβρίων].

- 1 *Appas oğlu Padialı meclis üyesi Aurelius Iman ... denaria,*
Phronton oğlu Kinnaboralı Aurelius Artemon ... denaria,
Syntrophos oğlu Grekealı Aurelius Menneas ...denaria,
Lucius oğlu Gizalı Aurelius Lucis ..800 denaria,
- 5 *Akutos oğlu Neophytalı Aurelius Aleksandros 750 denaria,*
Aleksandros oğlu Ekkealı Aurelius Phoibos 1050 denaria,
Artemon oğlu Baruklialı Aurelius Teimarkhos 750 denaria,
Imen oğlu Apollonialı Aurelius Demetrios 73. denaria,
Papas oğlu Neidealı Aurelius Karikos 750 denaria,
- 10 *Aleksandros oğlu Tataalı Aurelius Abaskantos 750 denaria,*
Asklepiades oğlu Olimanaros 'da ikamet eden Synnadalı Aurelius Glykon ... denaria,
Aleksandros oğlu Rhekokomeli Aurelius Artemon 701 denaria,
Artemon oğlu Knutinalı Aurelius Menneas ... denaria,
Hermogenes oğlu Marallitalı Aurelius Dulos ... denaria,
- 15 *Deksiades oğlu Kinnaboralı Aurelius Antenor 601 denaria,*
Marcus 'un oğlu Sagualı Aurelius Gaius Lollius 650 denaria,
Artemon oğlu Knuteinalı Aurelius Sostratos 635 denaria,
Menattes oğlu Kerasialı Aurelius Andragathos 620 denaria,
Aleksandros oğlu Dudadalı Aurelius Eirenaios üç bakır vazo
- 20 *Karikos 'un oğlu Synnadalı Aurelius Aleksandros Illa ... denaria,*
..... İkamet eden Karikos oğlu Iulialı Aurelius Iulis 601 denaria,
Lykides oğlu Saka Khoması yönündeki Malalı Aurelius Khariton 601 denaria,
Andron oğlu Olmialı da denen Eumeneialı Aurelius Orestes 601 denaria,
Imen oğlu Patealı Aurelius Hermes 685 denaria,
- 25 *Aurelius Artemon Artemidoros 'un oğlu Aurelius Artemon ... denaria,*
Artemon oğlu Aurelius Hermogenes ... denaria,
Menneas oğlu Aurelius Aleksandros denaria,

- oğlu Aurelius Zotikos denaria,
 Karikos oğlu Patealı Aurelius Karikos 551 denaria,
 30 İmen oğlu Oikealı Aurelius Menneas 551 denaria,
 Marion oğlu Klantalı Aurelius Papas 551 denaria,
 Aurelius Aristodemos denaria,
 Hermas oğlu Andiai'da ikamet eden İulialı Aurelius Papias ...denaria,
 Zotikos oğlu Attaleialı Aurelius Zotikos ... denaria,
 35 Diomedes oğlu Rhenbealı Aurelius Menneas denaria,
 Aurelius Papas denaria,
 Zotikos Diophanes'in oğlu Ptagialı Aurelius İman denaria,
 Artemidoros oğlu Saka Khoma yönündeki Malalı Aurelius Zotikos ...denaria,
 Titus oğlu Kalualı Titus Laetorius 485 denaria,
 40 Falanca oğlu filan şehirli Aurelius İman 485 denaria,
 Menneas oğlu Ktimenalı Aurelius Dades 405 denaria,
 İmen oğlu Peskenialı Aurelius Menneas 460 denaria,
 Karikos oğlu Ovinialı Aurelius Aleksandros 460 denaria,
 Eugnomon oğlu Adadalı Aurelius Karikos 460 denaria,
 45 Cornelius oğlu Simikkalı Aurelius Lucis 451 denaria,
 Papas oğlu Kerasialı Aurelius Papas 451 denaria,
 Appas oğlu Ktimenalı Aurelius Appas 451 denaria,
 Aleksandros oğlu Neophytalı Aurelius Ksenon 451 denaria,
 Gaius oğlu Thualı Aurelius İman [.....] 451 denaria,
 50 Aleksandros o[lu Simikkalı Aurelius İman 425 denaria,
 Leon oğlu Ktimenalı Aurelius Appas 385 denaria,
 Menneas oğlu Marallitalı Aurelius Menneas 385 denaria,
 Sozon oğlu Diatoralı Aurelius Diogenes 385 denaria,
 Zotikos Mamas oğlu Peskenialı Aurelius Menneas 351 denaria,
 55 Aurelius İman [.....] 351 denaria,
 ierdeki Lykaonialı ... nis Aelius Dionysis 325 denaria,
 [.....] Polymargalı 301 denaria,
 Demetrios oğlu Marallitalı Aurelius Karikos 305 denaria,
 Artemon oğlu Teuitalı Aurelius Menneas 240 denaria,
 60 Menelaos oğlu Menekrates denaria,
 Skylaks oğlu Kerasialı Aurelius denaria,

- Marcus oğlu Aurelius Auksanon denaria,*
Deiphobos oğlu Synnadalı Aurelius Papias denaria,
 65 *Demetrios oğlu Kl[...]lı Aurelius Menneas ... denaria,*
Lucius oğlu Katonios Maximus ...denaria,
Gaius Titus oğlu Hermogenes denaria,
Alekkas oğlu Marallitalı Aurelius Karikos ...denaria,
Sostratos oğlu Sende...lı Aurelius Zotikos ... denaria,
 70 *Aleksandros oğlu Ktimenalı Aurelius Mithradates denaria,*
..... ikamet eden Papias oğlu Iulialı Aurelius Zotikos ...denaria,
.....Aurelius Iman oğlu Ktimenalı Aurelius Iman denaria,
Aleksandros oğlu Motellalı Aurelius Hermokrates denaria,
Aurelius Maximus oğlu Oitinialı Aurelius Maximus 3 bakır vazo
 75 *Ekim Kalendai'larından 9 gün önce (23 Eylül) Fulvius Pius ve Pontius Proc(u)lus consul*
iken İ. S. 238 yılı civarı

TEp.170 Bağış Listesi (VI)

Buluntu Yeri: Pisidia Yalvaç (Antiokheia): Sağır.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.3. yy.

Edisyon: Ramsay, 1906: 340, no:18; Sterrett, 1888: 256, no:376.

- 1 [— — — βουλευτῆς τῆς λαμπ]ροτάτης Ἀπολλωνιατῶν πόλεως δο[ὺς (δην.) —']
 Αὐρ. Μακέδων Μάρκου Μενεκλέους Κασωνιάτης βουλευτῆς τῆς λαμπροτάτ[ης]
 Ἀντιοχέων πόλεως δοὺς ἐπίδοσιν (δην.) ,αφα'
 [Αὐρ. Σκύμ(?)]νος Μενάνδρου β' Ἀ[ρ]ασι[ζ]εὺς (δην.) ,γσα'
 5 [Αὐρ. Ζ]ώσι[μος — — — Συνν(?)]αδεὺς Κτιμενηνὸς (δην.) ,γσ'
 [Αὐρ. — — —]ς Μακεδόνος Συνναδεὺς οἰκῶν ἐν Ἀλγονίοις (δην.) [—'].
 [ἐπὶ βραβευ]τῶν Αὐρ. Ζωτικοῦ Κοίντου Ὀλυνποκωμ[ή]το[υ]
 [κὲ Αὐρ. — — — Σ]υνναδ[έω]ς ο[ι]κοῦντος [ἐν — — —].
 [Αὐρ. — — — Ζ]ωτικοῦ Συνναδεὺς οἰκῶν ἐν Ὀβόραι[ς (δην.) —']
 10 [Αὐρ. — — — Ἀσκλη]πιάδου Ἀρασιζεὺς (δην.) ,γα'
 [Αὐρ. — — — — — Συννα]δεὺς οἰκῶν ἐν Μάνδρη (δην.) ,γα'

- 17 [Αὐρ. — — — — — οἰκῶν ἐν OC[...]COIC (δην.) ,βί
18/20
21 [— — — — — Ἀρτ]έμων Λου[κίου — — — — —]
22/25
26 [— — —]ΓΑΙ[— — — τῆς λαν]π[ρ]ο[τ]άτης κολωνία[ς Ἀντιοχείας — — —]
27/31
32 [Αὐρ.] Ὀνήσ[ι]μ[ο]ς [— — —ου] Συνναδεὺς οἰκῶν ἐν Πε[λιγ]άνω (δην.) ,αψα΄
[Αὐρ.] Ζωτικὸς [— — —]ου Συνναδεὺς οἰκῶν ἐν Κουμαλέττω (δην.) ,α[χν]α΄
[Αὐρ.] Ἀπᾶς Ἀ[πᾶ] Λ[α]φυστρεὺς [(δην.) ,αχ]να΄
35 [Αὐρ.] Ζωτικὸς [— — —]Μ[—]NNOC[— — —κωμ]ήτης (δην.) ,αχνα΄
Αὐρ. Ἀπᾶς Ἀ[πο]λλο[δότου] Ψ[ερ]κι[οκωμήτης] (δην.) ,αχα΄
[Αὐρ. Ἴμ]αν Δαμαῖδος τοῦ [— — — (δην.)] ,αχα΄
[Αὐρ. Κ]αρικὸς Ἀττάλου Ἀνπελαδην[ὸς (δην.) —΄, Αὐρ. Ζωτι]κὸς Σκύμνου
[Αὐρ.] Ὀνήσιμος Ζωτικοῦ Συνναδεὺς οἰκῶν ἐν [Πε]λιγάνω (δην.) ,αφνα΄
40 [Αὐρ. Σ]ύντροφος Μενέ[ου — — — (δην.) ,αφ]να΄, Αὐ[ρ.] Ζωτικὸς β΄ Πεσκενιάτης
(δην.) [—΄] [— — — — — οἰκῶν ἐν Χουμαλίττω (δην.) ,αφα΄
[Αὐρ. Ν(?)έων Εὐγ]νόμονος Ἀδαδεὺς (δην.)] ,αυν΄, Αὐ[ρ.] Ἴμαν Μ[— — —]ίας
Ῥα[ιτη]ν[ὸς (δην.) —΄]
ΠΑСКРАТНCΙ[— — —] Παπίας Ἀλεξάνδρου Αἰζηνὸς (δην.) ,αυ΄
[Α]ὐρ. Πασικρά[της (δην.) —΄], Αὐρ. Γάλβας Γαίου Λιμενίας [(δην.) —΄]
45 HNAN[— — — — — Συνναδ]εὺς οἰκοῦντος ἐν ΠΡΕ Ἀνπελ[άδι (δην.) —΄]
[Μαραλλι(?)]τεῦ[ς — — —, Αὐρ.] Μάρκος Ὀπτάτου Μικωνιάτ[ης (δην.) —΄]
[— — —]ΡΩ[— — — — —], Αὐρ. Ἥλιος Παπίου Τι[τηνὸς (δην.) —΄]
[— — — Παπ]ίου Νων[— — —]ς (δην.) ,ατα΄
[Αὐρ. Δι]ονύσις [— — — — —]τηνὸς (δην.) ,ατα΄
50 ΑΙΚ[—]ΕΜ[— — — — —] (δην.) ,ατα΄
[Αὐρ. Κ]αρικὸς Μ[— — — (δην.) ,ασνα΄, Αὐρ. Ζωτικ[ὸς — — — (δην.) —΄]
ΝΙΛΑΤΑ[— — — — — Ἀνπε]λαδηνὸς [(δην.) —΄]
[Αὐρ.] Ζωτικὸς [— — — — —] (δην.) ,ασα΄, Αὐρ. Ἀπᾶς Ἀλεξάνδρ[ου (δην.) —΄]
[Αὐρ. Κ]αρικὸς [— — —υ Συνναδεὺς οἰκῶν] ἐν Ἀλγουνίς (δην.) ,ασα΄
55 [Αὐρ.] Παπίας [— — —] Κερασιαν[ὸς (δην.) —΄]
[Αὐρ.] Αὐξάνω[ν — — — — —]ασσου[— — —]
[Αὐρ.] Παπᾶς Ζ[ωτικοῦ — — —]
[Αὐρ.] Τειμόθεος [— — —]

[— — — — —]αδος [— — —]

60 [Aύρ.] Αρτέμ[ων — — —]

[— — —]ο[— — —]

[Aύρ.] Ζωτικ[ὸς — — —]

[Aύρ. Ζ]ωτικ[ὸς — — —]

[Aύρ.] Ἀβάσ[καντος — — —]

65 [Aύρ.] Παπᾶς [— — —]

B.15 Aύρ. [Πρίσκ]ος Μακεδόνοϋ Λαμι[σ]-

ηνὸς δόντος

(δην.) ,βσνα΄

20 [— — — — —] Χαλιαρεὺς (δην.) ,βα΄

1 Apollonialı'ların son derece görkemli şehrinin meclis üyesi bağışçı Denaria
Antiokheialı'ların son derece görkemli kentinin meclis üyesi bağışçı Marcus Menekles oğlu
Kasonialı Aurelius Makedon ek olarak 1501 denaria, Aurelius Skymnos Menandros oğlu
Arasızalı Aurelius Skymnos Menandros 3201 denaria,

5 filanca Synnadalı da denilen Ktimenalı Aurelius Zosimos 3200 denaria,

Algonioi'da ikamet eden Makedon oğlu Synnadalı Aurelius....s denaria,

Hakemler Quintus oğlu Olynpokomeli Aurelius Zotikos ile İkamet eden Synnadalı
Aurelius iken

Oborai'da ikamet eden Zotikos oğlu Synnadalı Aurelius denaria,

10 Asklepiades oğlu Arasızalı Aurelius ... 3001 denaria,

Mandra'da ikamet eden filanca oğlu Synnadalı Aurelius 3001 denaria,

12/16-----

17 OC[...]/COIC'da ikamet eden Aurelius 2010 denaria,

18/20-----

21 Lucius oğlu.... Artemon ...

22/25-----

26 [...]ΓΑΙ[....son derece görkemli koloni kenti Antiokheia'nın...

27/31-----

32 Peliganos'da ikamet eden ... oğlu Synnadalı Aurelius Onesimos 1701 denaria,

filanca'nın oğlu Kumalettos'da ikamet eden Synnadalı Aurelius Zotikos 1651
denaria,

Appas oğlu Laphystralı Aurelius Appas 1651 denaria,

- 35[...]*M[.]NNOC[.... komeli Aurelius Zotikos 1651 denaria,*
Pserkiokomeli Apollodotos oğlu Aurelius Appas 1601 denaria,
....Damas oğlu Aurelius Iman 1601 denaria,
Attalos oğlu Anpeladalı Aurelius Karikos ...denaria, Skymnos oğlu Aurelius
Zotikos Peliganos'da ikameteden Zotikosoğlu Synnadalı Aurelius Onesimos 1551
denaria,
- 40 *Meneas oğlu Aurelius Syntrophos 1551, Aurelius Zotikos oğlu Peskenialı Aurelius*
Zotikos ...denaria,
Khumalittos'da ikamet eden 1501 denaria,
Adadalı Eugnomon oğlu Aurelius Neon 1450 denaria, Rhaitalı Aurelius M....ias
...denaria,
Aleksandros oğlu Aizalı ΠACKPATHCI... Papas 1400 denria,
Aurelius Pasikrates ...denaria, Gaius oğlu Aurelius Galbas Limenias denaria,
- 45 *ΠΙPE Anpelada'da ikamet eden (oğlu) Synnadalı HNAN....denaria,*
Marallitalı, Optatos oğlu Mikonialı Aurelius Marcus ...denaria,
*[...]*PΩ[.....], Papias oğlu Titalı Aurelius Helios ...denaria,**
*Papias oğlu Non...]*s 1301 denaria,**
...]italı Aurelius Dionysos 1301 denaria,
- 50 *AIK[.]EM..... 1301 denaria,*
M....oğlu Aurelius Karikos 1251 denaria, ...Aurelius Zotikos denaria,
Anpeladalı NIAATA[..... denaria,
..... Aurelius Zotikos 1201 denaria, Aleksandros oğlu Aurelius Appas ... denaria,
Algunius'da ikamet eden Oğlu Synnadalı Aurelius Karikos 1201 denaria,
- 55 *Oğlu Kerasialı Aurelius Papias ... denaria,*
*...Aurelius Auksanon.....]*assou[...]**
Zotikos oğlu Aurelius Papas....
Aurelius Teimotheos....
.... Ados
- 60 *Aurelius Artemon....*
*.....]*o[...]**
Aurelius Zotikos....
Aurelius Zotikos...
Aurelius Abaskantos
- 65 *Aurelius Papas*

B.15 *Lamisalı bağışçı Makedon, oğlu*

Aurelius Priscus

2251 denaria

20 Khailiarah 2001 denaria

TEp.171 Bağış Listesi (VII)

Buluntu Yeri: Pisidia Yalvaç (Antiokeia): Sağır.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.3. yy.

Edisyon: SERP: 343,20; Sterrett, 1888: 263,378; JHS 32 (1912): 160,20; krş. SEG 20 (1964): 44.

- 1 [ἐπὶ βραβ]ευτῶν [Αὐρ. Αττ]άλου Χαρ[ίτω|ν]ο[ς]
[Κορνη]λίου Συνναδ[εὺς] οἰκῶν ἐν Πι[λι|γ]άν[ω]
[δοὺς (δην.)] ωνα΄ καὶ Αὐ[ρ. Ἑρμ]ογένου Ἑρ[μέως Δ-
[ιοθέ]μιδος Καρβο[κωμ]ήτου δόντος (δην.) ψοε΄
- 5 [Αὐ]ρ. Καρικός Δεξιάδ[ου] Κινναβορεὺς (δην.) ωκ΄
[Αὐ]ρ. Θεμίσων Χαρίτ[ω]νος Σουρβιανὸς (δην.) ωα΄
[Α]ὐρ. Σωκράτης Ζω[τι]κοῦ Βαττε|ανὸς (δην.) ωα΄
[Α]ὐρ. Ἀππᾶς Κοίντο[υ Μ]αρσιανὸς | (δην.) ωκε΄
Αὐρ. Ἀρτέμων Ἀντή[νορ]ος Κινναβορ|εὺς (δην.) ωα΄
- 10 [Α]ὐρ. Ἀππᾶς β΄ Συνναδε[ὺς] ἐν Ἀλγιζ[έ]οις (δην.) ωα΄
Αὐρ. Ἀλέξανδρος Ζωσ[ίμου Α]ϊανὸς | (δην.) ψνα΄
Αὐρ. Παπᾶς β΄ Συνναδ[εὺς] ἐν Ἀ|νόσ[ω] (δην.) ψνα΄
[Α]ὐρ. Διογένης Ἀλεξάνδρ[ου — — —]
[Αὐ]ρ. Μηνόδωρος β΄ Συ[νναδεὺς — — —]
- 15 [Α]ὐρ. Ἑρμῆς Καρικοῦ Ἰου[λιεὺς — — —]
[Α]ὐρ. Δεξιάδης Ἀγάθ[ωνος — — —]
[Α]ὐρ. Ζωτικὸς Ἀντ[ιόχου — — —]
[Α]ὐρ. Ἀντ[ιόχου] Σού[σου — — —]
[Αὐρ.] Σωκράτης Μαξί[μου — — —]
- 20 [Αὐρ.] Ἀ[σκ]ληπιάδης — — —
— — —

- 1 *Hakem, Piliganos'da ikamet eden Cornelius Khariton oğlu Synnadalı bağışçı Aurelius Attalos 850 denaria, ve Hermeus Diothemis oğlu Karbokomeli bağışçı hakem Aurelius Hermogenes 775 denaria,*
- 5 *Kinnaboralı Deksiades oğlu Aurelius Karikos 820 denaria, Khariton oğlu Surbialı Aurelius Themison 801 denaria, Battealı Zotikos oğlu Aurelius Sokrates 801 denaria, Quintus oğlu Marsialı Aurelius Appas 825 denaria, Antenor oğlu Kinnaboralı Aurelius Artemon 801 denaria,*
- 10 *Aurelius Appas oğlu Algizeoi'da ikamet eden Synnadalı Aurelius Appas 801 denaria, Zosimos oğlu Aialı Aurelius Aleksandros 751 denaria, Anosos'da ikamet eden Aurelius Papas oğlu Synnadalı Aurelius Papas 751 denaria, Aleksandros oğlu Aurelius Diogenes..., Menodoros oğlu Synnadalı Aurelius Menodoros...,*
- 15 *Karikos oğlu Iulialı Aurelius Hermes..., Agathon oğlu Aurelius Deksiades..., Antiokhos oğlu Aurelius Zotikos..., Susos oğlu Aurelius Antiokhos..., Maximus oğlu Aurelius Sokrates..., ... oğlu Aurelius Asklepiades...,*
- ...

TEp.172 Bağış Listesi (VIII)

Buluntu Yeri: Pisidia Yalvaç (Antiokheia): Sağır.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak.3. yy.

Edisyon: SERP 344,23; Sterrett, 1888: 266, 381; krş. JHS 32 (1912):162, 23.

A Cephesi

- 1 [— — —]MME[— — —]
[— — — — —α]νηνός (δην.) [—' — — —]
[— — — Ἀνπελαδη[νός — — —]

- [— — — ἐπὶ βραβευτῶν] Αὐρ. Αὐξάνον[τος — — —]
- 5 [— — —] καὶ Αὐρ. Ἴμε[νος — — —]
 [— — — Ἀππᾶ] Παδιανὸς [βουλευτῆς Ἀντιοχείας — — —]
 [— — — Αὐρ. Μεννέας Ζωτίκο(?)] υἱ Πλουρισ[τρεὺς(?) — — —]
 [— — — Αὐρ. Ἀσκληπιά]δης Ἀλε[ξάνδρου Θυρσηνὸς — — —]
 [— — — (δην.) —] ε΄
- 10 [— — — Ἐπι]κράτου Ἴπ[π — — —]
 [— — — Ἀντιοχ]εὺς πολεῖτ[ης — — —]
 [— — — Ἀλγίζεὺς] κα[ὶ Συνναδεὺς — — —]
 [— — — Ἀσ]κληπιά[δου — — —]
 [— — — —]ς (δην.) φμα΄ [— — —]
- 15 [— — —] TCK[— — —]

B Cephesi

- 1 [— — — Κ]ρίντ[— — —]
 [— — —] ν Μα[κεδόνο]ς — — —]
 [— — —]ς Μει[— — —]
 [— — —] (δην.) χο΄ [— — —]
- 5 [— — —] ηνὸς (δην.) —΄ — — —]
 [— — — κωμή]της [— — —]
 [— — —] (δην.) [—΄ — — —]
 [— — —] Ε[— — —]
 [— — —]. [— — —]

A Cephesi

- 1] MME[...
filancalı denaria,
..... Anpeladalı.....
Hakemler Auksanon oğlu Aurelius...
- 5 *ve İmen oğlu Aurelius zamanında*
..... Padialı Antiokheia kentinin meclis üyesi Appa..
Zotikos oğlu Pluristralı Aurelius Menneas...
Aleksandros oğlu Thyrsalı Aurelius Asklepiades...
.... denaria...e,

10*Epikrates* 'in (oğlu?) *Hipp*....,

.....*Antiokheialı* yurttaş

Algızalı ve *Synnadalı*

..... *Asklepades* 'in (oğlu?)

... s 541 *denaria*...

15*TCK*....

B Cephesi

1*Quint*....

.....*n Makedon* (oğlu?)...

....s *Mei*...

..... 670 *denaria*....

5 *filancalı* *denaria*,

..... *köylü*

.....*denaria*.....

.....*E*...

.....

TEp.173 Bağış Listesi (IX)

Buluntu Yeri: Smyrna.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 124-138.

Edisyon: CIG 3148; IGR 4: 1431; ISmyrna 697 (PH) + II 2: 375,376; SEG 32 (1982): 1203.

[— — — — —]ΡΙΑΣ

δὲ τὸ δ' (?), [ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐ]άρεστος τὸ ζ',

ἐφ' οὗ στρατηγοῦντος ὑπέσχοντο

4 οἶδε· Κλ(αύδιος) Βάσσος ἀγωνοθέτης

Νεμέσεων στρώσειν τὴν βασι-

λικήν· Φοῦσκος ἔργον ποιήσειν

μυ(ριάδων) ζ'· Χερσίφρων ἀσιάρχης τοὺς

8 κήπους εἰς τὸν φοινεικῶνα·

Λούκιος Πομπήϊος εἰς τὸν φοι-

νεικῶνα μυ(ριάδας) ε'· Λούκιος Βηστεῖνος

- τὴν βασιλικὴν στρώσειν τὴν
 12 πρὸς τῷ βουλευτηρίῳ καὶ χαλ-
 κᾶς τὰς θύρας ποιήσειν·
 Σμάραγδος πρύτανις ναὸν Τύχης
 κατασκευάσειν ἐν τῷ φοινικῶ-
 16 νι· Κλαυδιανὸς πρύτανις χρυσώ-
 σειν τὸν ὄροφον τοῦ ἀλιπτηρίου
 τῆς γερουσίας καὶ Οἱ εἰς τὸν χα-
 ριστήριον νεῶ κείονα σὺν σπει-
 20 ροκεφάλῳ· Νυμφιδία ἀρχιέρεια,
 Κλ(αυδία) Ἀρτεμύλλα, Κλ(αυδία) Πῶλλα,
 Κλαυδία Νεικήτου, Θευδιανὸς
 στεφανηφόρος β', Φλ(αουία) Ἀσκληπιακή,
 24 Εἰσίδωρος σοφιστής, Ἀντωνία
 Μάγνα, Κλ(αυδία) Ἀρίστιον, Ἀλβιδία
 Μάγνα μυ(ριάδα) α'· Κλ(αυδία) Ἥδεϊα μυ(ριάδα) α'· Κλ(αυδία) Χάρις
 μυ(ριάδα) α'· Κλ(αυδία) Λεόντιον μυ(ριάδα) α'· Κλ(αυδία) Ἀυρηλία
 28 κείονας Κυμβελλείτας σὺν
 σπειροκεφάλοις εἰς τὸν φοινει-
 κῶνα νβ'· οἱ ποτε Ἰουδαῖοι μυ(ριάδα) α'·
 Μητρόδωρος Νεικάνορος <ΔΙΚΗΝΟΣ> εἰς
 32 τὸν φοινεικῶνα, Ζφ'· Μούρδιος
 Καικιλιανὸς μυ(ριάδα) β'· καὶ ὅσα ἐπετύ-
 χομεν παρὰ τοῦ κυρίου Καίσαρος
 Ἀδριανοῦ διὰ Ἀντωνίου Πολέμω-
 36 νος· δεύτερον δόγμα συνκλήτου,
 καθ' ὃ δις νεωκόροι γεγόναμεν·
 ἀγῶνα ἱερὸν, ἀτέλειαν, θεολόγους,
 ὑμνωδούς, μυριάδας ἑκατὸν
 40 πεντήκοντα, κείονας εἰς τὸ
 ἀλειπτήριον Συνναδίους οβ',
 Νουμεδικοὺς κ', πορφυρείτας ς'·
 κατεσκευάσθη δὲ καὶ ἡ ἡλιοκά-
 44 μεινος ἐν τῷ γυμνασίῳ ὑπὸ Σέξτου

ἀρχιερέως.

... Euarestos'un (?) altıncı döneminde tapınağa nezaret ettiği sırada, komutanlık yaparken, şu kişiler aşağıdaki sözleri verdiler: Nemesis festivali yarışmalarının agonothes'tesi (başkanı) Claudius Bassos, bazilikayı döşeyecek; Fuscus, yetmiş bin denarii değerinde iş yapacak; Asiarkh Khersiphron palmiye korusundaki bahçelere katkıda bulunacak; Lucius Pompeius, palmiye korusuna elli bin katkıda bulunacak; Lucius Vestinus bouleuterion'a yakın olan bazilikayı döşeyecek ve bronz kapılarını yapılmasını sağlayacak; Prytanis Smaragdos palmiye korusunda Tykhe tapınağını inşa ettirecek; Prytanis Claudianus, yaşlılar gymnasium'undaki yağlanma yerinin çatısını altın yıldızla süsleyecek ve tapındaki şükran sunusu için başlık ve kaideleriyle birlikte sütunları temin edecek; yüksek rahibe Nymphidia, Claudia Artemulla, Claudia Polla, Neikes'tes'in kızı Claudia, ikinci kez taç takan Theudianos, Flavia Asklepieake, sofist Isidoros, Antonia Magna, Claudia Aristion ve Albidia Magna on bin katkıda bulunacak; Claudia Hedeia on bin katkıda bulunacak; Claudia Charis on bin katkıda bulunacak; Claudia Leontion on bin katkıda bulunacak; Claudia Aurelia, palmiye korusunda tabanları ve kaideleri ile birlikte simbiyotik mermer sütunlara elli iki bin katkıda bulunacak; Vaktiyle Judaealı olanlar on bin katkıda bulunacak; Neikanor'un oğlu Metrodoros, palmiye korusuna yedi bin beş yüz katkıda bulunacak; ve Murdius Caecilianus yirmi bin katkıda bulunacak. Ayrıca, Antonius Polemon'dan dolayı, içinde iki kez tapınak muhafızlığı, yanı sıra kutsal bir yarışma, mali dokunulmazlık, theologlar, ilahi okuyucuları, 1,500,000 denarii'ye (40) ilave olarak Synnada mermerinden yapılmış yetmiş iki, Numidia mermerinden yirmi ve altı mor mermerden (porphyry) olmak üzere yağlanma yeri için sütunların olduğu ikinci bir senato kararnamesini tanrı Caesar Hadrianus'dan almakta başarılı olduk. Ve gymnasium'daki güneş odası, yüksek rahip Sextos tarafından sağlandı.

TEp.174 Banbalakos Lakaplı Aleksandros'un Torunu İçin Mezar (Levha 21)

Buluntu Yeri: Uluborlu (Apollonia), bağcı çeşmesi'nde.

Malzeme: Kaba kireçtaşıdan stel.

Ölçüler: Y:0.81m.; G:0.36m.; D:0.24m.; HY:0.02m.-0.05m.

Tarihlendirme: İ. S. 250-300.

Edisyon: MAMA 4: 194 Lev. 45.

Αὐρίλι-

ος Ἀλ-

- έξαν[δ]-
 4 ρος τρ[ι]-
 Άλ[ε]-
 ξάν[δ]-
 ρου έ[π]-
 8 ίκλην
 Βανβα-
 λακος [Σ]-
 υννα-
 12 δεύς.

Banbalakos lakaplı Synnadalı Aleksandros 'un torunu Aurelius Aleksandros.

TEp.175 Termessoslu Dionysos, Synnadalı Menias İçin Bu Mezarı Yaptırır

Buluntu Yeri: Bozburun (= Tymnos).

Malzeme: Kireçtaşından Mezar Steli.

Ölçüler: Y:0.35m; G:0.74m; D:0.55m; HY:0.014-0.19m.

Tarihlendirme: Hellenistik Dönem.

Edisyon: ArchEp 1911: 65, no: 62; Rhod. Peraia 1991: 173; IK Rhod. Peraia 1991: 68, no: 211; Bresson, 1991: 98.

Διονύσιος Τερμεσσεύς,
 Μηνιάς Συνναδῖς
 [γυ]νά [δ]ἑ⁹⁹⁴Διονυσίου.

Termessoslu Dionysos, Dionysios 'un karısı ise Synnadalı Menias.

TEp.176 Tatianos'un Torunu ..., Kendisi ve Ailesi İçin Mezar Anıtı Yaptırır (Levha 21)

Buluntu Yeri: Tymandos (Mandos) Isparta, Senirkent ilçesi, Yassihöyük kasabası, bir patikada

Malzeme: Kireçtaşından yazıtlı mezar bloğu.

Ölçüler: Y:0.66m.; G:1.46m.; D:0.72m.; HY:0.06m.

Tarihlendirme: İ. S. 250-310.

⁹⁹⁴ Γυνή kadın sözcüğü Dorik lehçede Γυνά'dır. Bkz. Liddell & Scott, 1996:363.

Edisyon: Sterrett, 1888: 573; MAMA 4: 248 Lev. 53.

[...yak.12....] Μενάνδρου Τα[τιανοῦ] υἱ[ὸς γερο]υσ[ι]-
 [αστῆς τῆς λαμπρο]τάτης Συνναδέων πόλεως
 [κατεσκεύασεν] ζῶν ἑαυτῷ τε καὶ τῇ γυναικὶ
 4 [αὐτοῦ Ἀπολλ]ωνίδι Ἀππιανοῦ καὶ τοῖς ἰδί-
 [οις τέκνοις]. ἔτει ελτ'.

..... Tatianos 'un torunu Menandros 'un oğlu Synnadalıların görkemli kentinin Gerusia üyesi ... kendisi, (kendi) karısı Appianos 'un kızı Apollonis ve kendi çocukları için yaşarken (bu mezar anıtını) yaptırdı. 310 yılında.

TEp.177 Antalya Aspendos'ta Hera Heykelini Yapan Synnadalı Bir Heykeltıraş (Levha 28)

Buluntu Yeri: Antalya Aspendos.

Malzeme: Heykelin kıyafeti üzerinde.

Ölçüler: Y: 1.70m; G:-; D:- ; HY:- Yayınlarda bu bilgiler verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 2. yy.'ın ikinci yarısı.

Edisyon: Kruse, 1968 (1975): 346-347; Vollkommer, 2004: 94; Akyürek Şahin, 2021: 225-229.

Μόσχος Μόσχου ὁ καὶ Κάλλιπος Συνναδεύς

Kallipos olarak da bilinen Moskhos 'un oğlu Synnadalı Moskhos.

TEp.178 Aur(elius) Polykhronios Yarışma Kazanan Atletleri Onurlandırıyor (II) (Resmi Yok)

Buluntu Yeri: Bolvadin.

Malzeme: Mermerden sunak.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 225-250.

Edisyon: JRS (1912) II: 243.3; MAMA 6: 131, no: 380a.

[ἀγαθῇ τύχῃ·]

- [Αὐρ. Πολυχρό-]
 [νιος Ζωτικοῦ,]
 4 [γραμματεὺς]
 [καὶ ἱερεὺς]
 [τ]ῆς Βουλῆς καὶ
 τοῦ Δήμου, [ἀγωναθέ-
 8 [τ]ης, ἀνέστησα τοὺς ἀνδρὶ
 [ά]ντας τῶν νει
 [κ]ησάντων ἐν
 [τ]ῷ ἀγῶνι τῆς
 12 [γρ]αμματείας μου ἀθλητῶν.
 [Α]ὐρ. Γλύκων
 [π]ανκράτιον
 νεικήσας τὸ
 16 [π]ένπτον ἐστεφανώθη.

Hayırlı olsun! (ben) Zotikos oğlu Agonothetes, Danışma ve Halk meclisi rahibi ve sekreteri Aurelius Polykhronios, sekreterliğimle ilgili müsabakada kazanan atletlerden 5 kez zafer kazanan Pankration dövüşçüsü Aurelius Glykon'a çelenk takılmasının ardından heykellerini diktim.

4.2.4.1. Küçükasya Dışı Yazıtlar

TEp.179 Moskhos Oğlu Synnadalı Apollonios'un Mezar Epigramı

Buluntu Yeri: Attica, Peiraieus/Pire Müzesi.

Malzeme: Mermerden dikdörtgen formlu mezar steli.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 2.-3. yy.

Edisyon: IG II² 10385; SEG 26 (1976):337; SEG 28 (1978): 311; Peek, 1955: 480; Robert, 1978: 241,1; Strubbe, 1997: 276,403. Ayrıca bkz. Kelp, 2015: 84 dn. 461.

- Συνναδεὺς θεράπων
 Ἀπολλώνιος ἐνθάδε
 Μόσχου — λειτῇ ὑ-
 4 πὸ στήλῃ κέκλιμαι

ὠκύμορος — ἦν πα-
 ρίοις εὖφημος αἰεί, ξέ-
 νε, μηδ' ἐπὶ λύμῃ —
 8 χεῖρα βάλοις· φθι-
 μένων ὠκυτ
 ἀτη
 Νέμεσις - -.

Burada mezar stelinin altında Synnadalı hizmetkar genç yaşta ölen Moskhos oğlu Apollonios gömülmüştür. Ey yabancı daima mezarın yanından hayra alamet sözler söyleyerek geç. Elini şerefsizliğe bulaştırma. Ölülerin çok çevik intikam(ı) (tanrıçası Nemesis).

TEp.180 Synnadalı Potamon

Buluntu Yeri: Attica.

Malzeme: Mermer sütunce.

Ölçüler: Y:0.51m; Çap:0.15m; HY:0.022m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: IG II² 10387/8.

Ποτάμων
 Μενεκλέους
 Συνναδεύς.

Synnadalı Menekles oğlu Potamon.

TEp.181 Menekrates Oğlu Synadesli Artemon

Buluntu Yeri: Attica, şu anda Atina Ulusal Müzesi yukarı avluda.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.77m; Çap:0.25m; HY:0.022m.

Tarihlendirme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Edisyon: IG II² 10386.

Ἀρτέμων
 Μενεκράτου

Συνάδης.

Menekrates oğlu Synadesli Artemon.

TEp.182 Claudius Andragathos Thynnaros İçin Athena Polias Heykeli Diker

Buluntu Yeri: Lakonike, Sparta.

Malzeme: Heykel kaidesi.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. 14-54.

Edisyon: IG V,1: 452; SEG 11 (1954): 771; SEG 30 (1980): 408, 1302; SEG 35 (1985): 340;

Ostraka 4 (1995): 121; SEG 45 (1995): 280; BE (1996): 194; Chiron 26 (1996): 54-56.

[ὕπερ τ]ῆς ὁμονοίας τῶ[ν Ἑλ]-

[λήνων] καὶ τοῦ Ἑλευθερί[ου Διὸς]

[καὶ Ὀλ]υμπίου Κλαύδιος Α[(nomen patronymicum)]

4 [.. Ἀνδ]ράγαθ<ο>ς Ἀθηνᾶν Π[ολιάδα]

[ὕπὸ Συ]γναδέων ἀποίκων [ἐς Σπάρ]-

[την πε]<μ>φθεῖς Θυννάρῳ [ἀνέθηκεν].

Synnadalı göçmenler tarafından Sparta'ya gönderilen Claudius Andragathos Yunanların birliği ve Zeus Eleutherios ve Zeus Olympios uğruna Thynnaros için Athena Polias (heykeli) dikti.

TEp.183 Khios Adası'nda Düzenlenen Yarışmalara Katılanların Listesi

Buluntu Yeri: Khios Adası.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: Belirsiz.

Edisyon: Chios 53; RPh 1937: 327-28.

1 [..2-3.]κλης Πάρμιδος Κλα[ζομένιος]

[.]ηκεας Γοργίου Ἀλαβανδ[εύς]

[Με]νεσθεὺς Α[.1-2.]είδου Λεβέδ[ιος]

[...]δωρος Μοσχίωνος Σαρδιανός

- 5 [.4-5.]εις Ἡρακλε[ίτου] Τήϊος
 [Με]νεκράτης Ἑρμώνακτος
 τοῦ Ἑρμώνακτος Ἀλικαρνασεύς
 Ἑρμογένης Ἰπάρχου Βαργυλιήτης
 Μένετος Ἀρίστιος Ἐλαιίτης
- 10 Μνησίμαχος Ἀπολλοδώρου Νυσα[εύς]
 Σώφρων Κρατεροῦ Κιβυράτ[ης]
 Θεόδοτος Πυθίωνος Θυατειρινός
 Μαρσύας Μενεσθέως Ὀρθωσιεύς
 Θεόφιλος Ἐπιγένου Ἀντάνδριος
- 15 Ἡράκλειτος Τηλέφου Γαργαρεύς
 Σώφρων Πατρόκλου Συναδεύς
 Μένανδρος Μητροδώρου Λαοδικεύς.

- 1 *Parmis oğlu Klazomenaili kles (Parmis Kolophon 6 yazıtında geçiyor.)*
Gorgias oğlu Alabandalı ekeas
A..eides oğlu Lebedoslu Menestheus
Moskhion oğlu Sardeisli doros
- 5 *Herakleitos oğlu Teoslu eis*
Hermonaks 'ın oğlu Hermonaks 'ın ise torunu, Halikarnassoslu Menekrates
Hipparkhos 'un oğlu Bargylialı Hermogenes
Elaialı Menetos Aristios
- 10 *Apollodoros oğlu Nysalı Mnesimakhos*
Krateros oğlu Kibyralı Sophron
Pythion oğlu Thyateirali
Menestheus oğlu Orthosialı Marsyas
Epigenas oğlu Antandrosu Theophilos
- 15 *Telephos oğlu Gargaralı Herakleitos*
Patroklos oğlu Synnadalı Sophron
Metrodoros oğlu Laodikeialı Menandros

TEp.184 Yarışmalarda Ödül Alanların Listesi

Buluntu Yeri: Kos Adası, Asklepieion Tapınağı.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. Ö. yak.200-168?.

Edisyon: IG XII,4 2454; Klee, Geschichte 8, II; SEG 41 (1991): 685.

A Cephesi

- 1 [ἐφ' ἱερέως Κλευμάχου τοῦ Φανο]-
μά[χου καὶ ἀγωνοθέτα — — — — —]
τ[οῦ — — — — — καὶ μονάρχου —]
Α[— — — — —]
5 Γ[— — — — —]
. [— — — — —]
15 ΚΙ[— — — — —]
Ω[— — — — —]
20 ΑΙ[— — — — —]
ΝΑ[— — — — —]
ΡΙΤ[— — — — —]
ΕΥ[— — — — —]
ΣΤ[— — — — —]
25 ΔΙΑ[— — — — —]
ΝΟ[— — — — —]
Ι[— — — — —]
Δ[— — — — —]
ΟΣ[— — — — —]
30 ΩΝ[— — — — —]
ΔΡΑ[— — — — —]
Κῶι[ος — — — — —]
Ἄγλ[αος(?) — — — — —]
ΑΓ[— — — — —]
35 ΧΕ[— — — — —]
ΑΓ[— — — — —]
Ο[— — — — —]
49 Ι[— — — — —]
50 ΜΕ[— — — — —]
ΝΑ[— — — — —]

ΣΑ[—————]

vacat

ἐφ' ἰ[ερέως Κλευμάχου τοῦ Φανομάχου(?)]

55 καὶ [ἀγωνοθέτα — — — — τοῦ — — — —]

λυκ[ου(?) καὶ μονάρχου — — — — τοῦ]

Λυκ[όφρονος(?) τοῖδε ἐνίκων τὸν ἀγῶ]-

να τ[ῶν Ἀσκληπιείων· — — — —· κᾶρυξ(?)]

ΔΗ[—————· σαλ]-

60 πισ[τάς(?)]· —————]

αὐ[λητάς(?)]· —————]

Ἀλ[ικαρνασσεύς(?)] — — — —· κιθαριστάς·

Γλα[ῦκος(?)] —————]

κιθα[ρωιδός(?)]· —————· Μι(?)]-

65 λήσ[ιος(?)]· παῖδας Ἰσθμικοὺς πέντ]-

αθλο[ν· —————]

ἀ[γενεῖους(?)]· —————]

Ῥό[διος(?)]· ἄνδρας· —————]

τίω[νος — — — —· παῖδας Πυθικοὺς]

70 δόλ[ιχον(?)]· —————]

Ἀντ[ιοχεὺς ἀπὸ Κύνου(?)]· παῖδας Ἰσθμι]-

κοῦ[ς — — — —· ἄνδ(?)]-

ρα[ς· —————]

παῖ[δας Πυθικοὺς στάδιον· — — — —]

75 ΔΗΣ[—————· παῖδας]

Ἰσθ[μικοὺς —————]

Ῥόδι[ος(?)]· ἀγενεῖους· —————]

ΝΟΥΛ[—————· ἄνδρας· — — — —]

ΓΙΑΛ[—————· παῖδας]

80 Πυθι[κοὺς διάυλον· — — — —· Ἰα(?)]-

σεύ[ς· παῖδας Ἰσθμικοὺς — — — —]

τρίο[ν(?) — — — —· ἄνδρας· — — — —]

ΘΟΣ[—————· παῖδας Ἰσθμι]-

κοῦ[ς ἵππιον· —————]

85 Κνί[διος(?)]· ἄνδρας· — — — —· δώ(?)]-

ρου [— — — — —· παῖδας Πυθικοὺς πά]-
λ[αν(?)· — — — — — — — — — — —]

B Cephesi

- 1 ἐφ' ἱερέω[ς] Κλευμ[άχου τ]οῦ Φανομά-
[χο]υ καὶ ἀγωνοθέ[τα Φα]νομάχου
[τοῦ] Φανομάχου καὶ [μονά]ρχου Ἑτεάρ-
[χου] τοῦ Μικ[ύθ]ου [τοῖδε ἐ]νίκων τὸν ἀ-
5 [γῶ]να τῷ μεγ[ά]λων [Ἀσκλαπιεί]ων· σαλπισ-
[τά]ς· Ἡρώιδας Δωρίωνος [— — —· κᾶρ]υξ· Κλέων
[Ἰπ]ποκράτου Ἀθηναῖος· α[ὐλητά]ς· — —]οκλῆς [Διο]-
[ν]υσοδώρου· vacat? κ[ιθαριστά]ς(?)· — — — —]
Λυσίππου Σ[ικ]υών[ιος]· πα[ῖ]δας Ἰσθμικοὺς πένταθλον(?)· — —]-
10 τόδαμος Πυ[— — — — — ἀγε]γνεί[υ]ς· — — — Λυκαί(?)]-
θου· ἄνδρας· Σ[— — — — —]νικο[— — — — —]
[π]αῖδας Πυθικ[οὺς δόλιχον· — —]λο[— — — — —]
Ἰσθμικοὺς· Ἀρχ[— — — — —]
ἄνδρας· Ἀντιγέ[νης Φιλίωνος Μιλήσιος· παῖδας]
15 Πυθικοὺς στάδι[ον· Μ]ηνόδ[οτος — — — —] Ἰσθμι-
κοὺς· Δημήτριος [Με]νεκρά[του Ἐφέσιος(?)· ἀ]γενεΐ-
ους· Ἐπιτρέπων [Ἀρι]στειδ[ου — — —· ἄνδ]ρας· Ἱερο-
κλῆς Ἀντιόχου Χ[ρυσ]α[ο]ρε[ὺς ἀπὸ Στρατονικεί]ας· παῖ-
δας Πυθικοὺς δία[υλον· — — — — — — — — —]δα[ος]
20 Ἰσθμικοὺς· Δημήτ[ριος Μενεκράτου Ἐφέσιο]ς(?)· ἄνδρ[ας]·
[— —]η[— —]ων Λεωνίδο[υ — — —· παῖ]δας Ἰσθμικ[οὺς] ἵππιον·
[— —]ίων Ἀθηνοκλέ[ους — — — — — — —· ἄνδ]ρας· [Ἀν]τιγένη[ς]
[Φι]λίωνος Μιλήσιος· π[αῖ]δας Πυθικ[οὺς] πά[λη]ν· Νικ[ο]-
μήδης Θευδότου· Ἰσ[θμικοὺς· — — —]μος [Δα]μοκ[ρά]-
25 τους· ἀγενεΐους· [— — — — — Ἐκαταίου? Μιλ]ήσι[ος]·
ἄνδρας· Ἱεροκλῆς [Ἀντιόχου Χρυσ]αορε[ὺς(?)· π]α[ῖ]δας
Πυθικοὺς πυγμῆν· [— — — — — — — — — — — Ἰσ]-
θμικοὺς· Ἐπίγονος Πεισι[— —· ἀγενεΐους· — — Ἐ]καταίου
Μιλήσιος· ἄνδρας· Θευκ[— — — — — παγκράτι]ον Πυθικοὺς·
30 Θεμιστοκλῆς Μ[— — — — — Ἰσθμικοὺς· — — —]νδρος [Μένα]νδρος?; [Εὔα]νδρος?

τοῦ Ἀρχιδάμου καὶ ἀγωνο[θέ]τα Δ[αματρί]-
 ου τοῦ Δαμ<α>τρίου τοῦ Ἑρμίπ[που] καὶ μονά[ρ]-
 χου Μελανκρίδα τοῦ Ἀριστοδ[άμο]υ τοῖδε ἐν[ί]-
 5 κων τὸν ἀγῶνα τῶν Ἀσσκλαπ[ιεῖω]ν· σαλπ[ι]-
 τας· Λεπτίνας Χαρμύλου· δεύ[τε]ρος· Μη[νό]-
 δοτος Φιλοδάμου Ἀλικαρνασσ[εύς]· κ]ᾶρυξ· Σ[ω]-
 [σ]ανδρίδας Διοκλεῦς· δεύτερ[ος]· Φ]άνας Δ[—ι]-
 ος Ἀλικαρνασσ[εύς]· ἀλλητάς· Διώ[ν]δας Ἱεροί[τα(?)]
 10 Ἡρακλήωτης· δεύτερος· Ἀριστ[ό]δαμος Ἀρισ[το]-
 δάμου Ἀλεξανδρέως· κιθαριστάς· Μενέσσ[τρα]-
 τος Θευγένου Ἀλικαρνασσ[εύς]· δεύτερος·
 [Α]πολλώνιος Χαιρίππου Ζμυ[ρ]ναῖος· κιθαρω[ι]-
 δός· Διοσσκουρίδας Ἀντιπάτ[ρο]υ· δεύτερος· Μα-
 15 χάων Ἀγενόμου Μυτιληνα[ῖος]· παῖδας Ἴσθμι-
 κούς πένταθλον· Ἀνδρομέν[ης] Ἑ]κατοδώρου·
 δεύτερος· Ἀριστομήδης Σ[ίμου] Ῥόδιος· ἀγε-
 [ν]εῖους· Μενέσσ[τρα]τος Εὐά[νακτ?]ος Ἀλικαρνα-
 σεύς· δεύτερο[ς]· Ἡγήσιπ[πος] — —]οδώρου Ἀν-
 20 τιοχεὺς ἀπὸ Κύδνου· ἄ[νδ]ρας· Τιμασι-
 ἀναξ Τιμασιάνακτος Ῥόδιος· δ[ε]ύτερος· Ἑ[ρ]-
 μίας Ταυρίσκου Ἀλικαρ[ναρ]νασσ[ε]ύς· παῖδας
 Πυθικοὺς δόλιχον· Αἶθων Διονυσίου Ἀλικαρ-
 νασεύς· δεύτερος· Μενεκράτης Γενναίου Σαρ-
 25 διανός· Ἴσθμικούς· Ἀθήναιος Νομίου Λύκιος ἀπὸ
 Πατάρων· δεύτερος· Μηνόδοτος Μενεσσ[τρά]-
 του Βαργυλῆτης· ἄνδρας· Μενε[κ]ράτης Μ[ενε]-
 κράτου Ἐφέσιος· δεύτερος· Ἀσκληπιόδ[ω]-
 ρος Δημητρίου Ἐρυθραῖος· παῖδα[ς] Πυθικοὺς
 30 στάδιον· Ἡρόδοτος Διοδότου Τ[ρα]λλιανός· [δεύ]-
 τερ[ος]· Ἀρχέπολις Ἀθανοδώρου [Ῥό]διος· Ἴσθμι-
 κούς· Μηνόφιλος Δημητρίου Λύκ[ιος] ἀπὸ Ἀν[τι]-
 φέλλου· δεύτερος· Πόλλις Ἀριστ[— — —]υ Χρυσά[ο]-
 ρεύς ἀπὸ Μυλασῶν· ἀγενεῖους· [— — —] Δράκον-
 35 τος Ἀθηναῖος· δεύτερος· Δαμα[— — —]αγόρο[υ]

Ῥόδιος· ἄνδρας· Νέαρχος Ἀρτεμι[δώρου Καύ]νιος·
 δεύτερος· Ἀριστοκλῆς Ἱεροκλ[εῦς — — — — —]
 παῖδας Πυθικοὺς δίαυλον· Ἀγε[— — — — —]
 ρου Ῥόδιος· δεύτερος· Δρακοντ[ομένης Ἱεροκλεῦς(?) Ἀ]-
 40 λικαρνασσεύς· Ἰσθμικούς· Ἱεροκλῆ[ς — — — — Σει]-
 δώνιος· δεύτερος· Μηνόφιλος Δη[μητρίου Λύκιος]
 ἀπὸ Ἀντιφέλλου· ἄνδρας· Μενέδη[μος — — — — —]
 Ἰασεύς· δεύτερος· Νέαρχος Ἀρτ[εμιδώρου Καύ]-
 νιος· παῖδας Ἰσθμικούς ἵππιον· Δρά[κων(?) Ἱεροκλεῦς(?)]
 45 Ἀλικαρνασσεύς· δεύτερος· Ἀθῆν[αιος Νομίου Λύ]-
 κιος ἀπὸ Πατάρων· ἄνδρας· Μενεκ[ράτ]ης [Μενε]-
 κράτου Ἐφέσιος· δεύτερος· Μενεκ[ράτ]ης Θ[— — —]-
 κος Χρυσαιορεὺς ἀπὸ Μυλασῶν· πα[ῖδ]ας Πυθικ[οὺς]
 πάλαν· Νικομήδης Ἀναξιβίου· δεύτε[ρ]ος· Ἀπολλώ[νι]-
 50 ος Λαφάνους(?) Φασηλίτης· Ἰσθμικός· [Γ]λαῦκος Γλ[αύ]-
 κου ΔΙΠΗΟΣ· δεύτερος· Σάτυρο[ς Εὐ(?)]άνδρο[υ]· ἀ-
 γενεῖους· Θεουκυδίδης Παιωνίου [— —]σιο[ς· δεύ]-
 τερος· Νίκων Νίκωνος Σειδώνιος· [ἄνδρας· Μ]ελάν-
 θιος Βασιλείδου Σάμιος· δεύτ[ερος· — —]ῖνος
 55 Κλύτου Ἐφέσιος· παῖδας Πυθ[ικοὺς πυγμά]ν· Δε-
 ξίλας Δεξιλάου Σαρδιανός· δεύ[τερος· — —]ος
 Πανσιμάχου· Ἰσθμικούς· Διονυσ[όδωρος(?) Ἀπολ]-
 λωνίου Σκήψιος· δεύτερος· Ἀριστ[ος(?) Ἀριστο]-
 μάχου· ἀγενεῖους· Μητρόδωρος Ἀ[— — — Σαρ(?)]-
 60 διανός· δεύτερος· Διοκλῆς Πυθοδώ[ρου — — —]-
 νιος· ἄνδρας· Φιλώτας Νικάρχου Λαοδι[κεὺς ἀπὸ]
 Λύκου· δεύτερος· Δημήτριος Μηνοδώ[ρου Συν(?)]-
 ναδεύς· παῖδας Πυθικοὺς πανκρ[ά]τιον· [— — —]
 [— —]ος Ἀριστάρχου· δεύτερος· Δεξιλά[ς] Δ[εξιλάου]
 65 Σαρδιανός· Ἰσθμικούς· Χαίριππος Ἀρίστω[νος· δεύτε]-
 ρος· Δημήτριος Ἀρτέμωνος Κνίδιος· ἀγε[νείους· — —]-
 σιος Περιγένευσ Κολοφώνιος· δεύτε[ρος· — — — — —]
 Διφίλου Κυζικηνός· ἄνδρας· Θεμιστοκλῆς [Μ(?)]— — — Ῥό(?)]-
 διος· ὀπλίταν· Νέαρχος Ἀρτεμιδώρου Καύ[νιος· δεύτερος]·

A Cephesi

Phanomakhos oğlu Kleumakhos 'un rahipliği ve

... 'nın Agonothetesliği sırasında

ve 'nın monarklığı sırasında....

.....

.....

.....

.....

5

.....

15Ki[—————]

O[—————]

20 Ai[—————]

Na[—————]

Pit[—————]

Eu[—————]

St[—————]

25 Dia[—————]

No[—————]

I[—————]

D[—————]

Os[—————]

30 On[—————]

Dra[—————]

Koslu—————]

Aglaos(?)—————]

Ag[—————]

35 Khe[—————]

Ag[—————]

O[—————]

49 I[—————]

50 Me[—————]

Na[—————]

Sa[—————]

vacat

Phanomakhos oğlu Kleumakhos 'un rahipliği ve

55 ... 'nın Agonothetesliği,

ve nın lykos 'un Lykophron oğlu ...

monarklığı sırasında....

Şu kişiler Asklepieia Şenlikleri yarışını

kazandılar. Tella(?)

60 Borazancılardan

Aulos çalıcılarından....

Kitara çalan(?)lardan.....

Halikarnassoslu(?).....

pentathlonu Isthmialı çocuklardan Mi(?)

65 letoslu.....

Sakalsızlardan (yeni yetme çocuklar 12-15 yaşında) ...

Rodoslu(?)....., erkekler kategorisinde

uzun mesafe koşusunu Pythialı

çocuklardan tion 'nun

70

stadionu Kydnos 'dan Antiokheus

erkekler kategorisinde.....

Isthmialı çocuklardan.....

stadionu.....

Pythialı çocuklardan

.....

75 Isthmialı çocuklardan.....

Sakalsızlar kategorisinde

Rodoslu Des.....

Noul.... yetişkinler

Gial....Pythialı

80 çift koşuyu Isthmialı çocuklardan.... Ia

soslu

erkekler kategorisinde Triou(?).....

Thos. ... At yarışını Isthmialı çocuklardan

.....

85 *güreşi erkekler kategorisinde Pythialı çocuklardan*

Knidoslu ... nın oğlu do(?)

rou.....

B Cephesi

1 *Phanomakhos oğlu Kleumakhos 'un rahipliği ve*

Phanomakhos oğlu Phanomakhos 'un

Agonothetesliği ve Mikythoslu

Etearkhos 'un monarklığı sırasında

5 *şu kişiler büyük Asklepia Şenlikleri yarışını kazandılar.*

Borazancılardan Dorion 'nun oğlu Heroidas, tellal

....., aulos çalıcılarından Hippokrates 'in Atinalı oğlu Kleon,

kithara çalanlardan Dionysodoros 'un oğlu ...okles,

pentathlonu Isthmialı çocuklardan Sikyonlu Lysippos 'un

10 *oğlu todamos pentathlonu Py(thialı) sakalsızlardan*

Yetişkinler kategorisinde Lykaithos 'un oğlu... uzun mesafe koşusunu

Pythialı çocuklardan S....niko.....lo....

Isthmialılardan Arkh.....yetişkinler kategorisinde

Pythialı çocuklardan Philion oğlu Miletoslu Antigenes

15 *stadion 'u Isthmialılardan ...oğlu Menedotos*

Sakalsızlardan Menekrates oğlu Miletoslu Demetrios,

yetişkinler kategorisinde Aristeides oğlu Epitrepon

çift koşuyu Pythialı çocuklardan Stratonikeia 'dan

Antiokhos oğlu Khrysaorisli Hierokles, Isthmialılardan.....daos

20 *yetişkinler kategorisinde at yarışını Menekrates oğlu*

Ephesoslu Demetrios (?), Isthmialı çocuklardan ...n..on Leonidas 'ın

Yetişkinler kategorisinde Athenokles 'in oğlu ion,

güreşi yetişkinlerden Pythialı çocuklardan Philion oğlu

Miletoslu Antigenes, Isthmialılardan Theudotos 'un oğlu Nikomedes,

Sakalsızlardan Damokrates 'in oğlu mos

25 *güreşi yetişkinlerde Hekataios 'un oğlu Miletoslu.....,*

Boksta Pythialı çocuklardan Khrysaorisli Antiokhos oğlu Hierokles, ... İsth

mialılardan.....sakalsızlardan Peisi.. 'nın oğlu Epigonos

yetişkinlerde Hekataios 'un oğlu Miletoslu ...

- Pankration dövüşünü ...Pythialılardan... oğlu Theuk.... Pythialılardan*
- 30 *M..... (oğlu) Themistokles, sakalsızlardan Damokles oğlu*
Knidoslu....ndros, yetişkinlerde
Hoplit arasından Parmeniskos'un oğlu.... Knidoslu...
(oğlu) Khrysaorisli ... (oğlu) Apollodoros vacat
Phanomakhos oğlu Kleumakhos'un rahipliği
- 35 *Aglaos oğlu Theokles'in Agonothetesliği*
Diomedon oğlu Zmendron'un
monarkhlığı sırasında şu kişiler
büyük Asklepieia Şenlikleri yarışını kazandılar.
Borazancılardan .. oda.....tellal O.....
- 40 *.....amu.....ara.....*
.....is.....Thes.....n.....
.....a.....Sta.....
Yetişkinler kategorisinde Rodoslu ...nos, uzun mesafe koşusunu
Pythialı çocuklardan Timasianaks oğlu Rodoslu Timasianaks
- 45 *yetişkinlerden Leonidas oğlu Koslu Damatrias, Isthmialılardan*
Apollodoros'un (oğlu) Zmyrnalı, stadionu Pythialı çocuklardan
... Zmendron oğlu Koslu Hippokritos, Isthmialılardan Theodoros
oğlu Koslu Euaratos, sakalsızlardan Hestiaios oğlu
Halikarnassoslu Hestiaios, yetişkinlerde çift koşuyu Pythialı çocuklardan
- 50 *Praulos oğluTrallesli Valiades, Pythialı çocuklardan Zmendron oğlu Koslu*
Hippokritos; yetişkinlerde IsthmialılardanTheodoros oğlu Euaratos,
Yetişkinlerde Hestiaios oğlu Halikarnassoslu Hestiaios
At yarışını Isthmialı çocuklardan Hekatodoros oğlu.... Demetrios
yetişkinlerde Parrassios'un Pa.as. Kle....os
- 55 *güreşi Pythialı çocuklardan Zmendron oğlu Koslu Hippokritos*
Isthmialılardan Oa.... (oğlu) Koslu Nikarkhos,
Boksta sakalsızlardan. n..... Aratonymos, yetişkinlerde... (oğlu)
Halikarnassoslu Anti ...kles, Pythialı çocuklardan, Lysiados oğlu.....es;
Isthmialılardan Eiranaios oğlu Koslu Iason, sakalsızlarda ous
- 60 *oğlu Miletoslu Diokles, yetişkinlerde*
Philippos'un oğlu...Ksenophon, Pankration
dövüşünü Miletoslu Kaphis...Pythialı çocuklardan

Stratonikeia 'dan Khrysaorisli...

Isthmialılardan sakalsızlardan ai....o....

65 ou....yetişkinlerden Hopliti....(oğlu)

...Taurides, Hekatodoros 'un oğlu Demetrios... vacat

Phanomakhos oğlu Kleumakhos 'un rahipliği ve

....on 'un oğlu Zopyrion 'un Agonothetesliği ve Lysippos 'un

oğlu Aration 'un monarklığı sırasında şu kişiler

70 Aslepia şenlikleri yarışını kazandılar. Borazancılardan

Kharmylos oğlu Koslu Leptinas tellal.

.....ran kithara çalanlardan Isthmialı çocuklar içinden Thessalos oğlu

Koslu Klenagoras pentathlonu, sakalsızlardan Timostratos oğlu

Koslu Timostratos, yetişkinlerde Elis 'den Ksenotimos oğlu Akhaialı

75 s. yetişkinlerde, Messene 'den Pythialı çocuklardan Leonidas

oğlu Nikomakhos uzun mesafe koşusunu, Isthmialı çocuklardan

Diogeites oğlu Koslu..., yetişkinlerde uzun mesafe koşusunu

...eitos 'un oğlu Koslu, ... stadionu Pythialı çocuklardan ...oğlu

Di(?)otimos, stadionu Isthmialı çocuklardan E...oğlu A.....les

80 Aleksandreia 'dan sakalsızlar arasından stadionu, ...Aioloslu Arkhagoras

....ina, yetişkinlerde stadionu.....

Pythialı çocuklardan çift koşuyu Apollodoros oğlu ...thmos ...apsilos

Hippo..., Isthmialılardan çift koşuyu (oğlu) Philinos, yetişkinlerde

Aleksandreia 'dan Aioloslu Arkhagoras,

85 at yarışını Pythialı çocuklardan Proito...sa..a..Drakontas,

Isthmialılardan A....Kratinos Maiandros 'dan sakalsızlardan

Magnesialı ...udemos 'un oğlu

yetişkinlerde at yarışını Aphrodisios oğlu Trallesli Aristion,

güreşi Pythialı çocuklardan Maiandros 'dan Magnesialı Attalos oğlu...

90 Isthmialı çocuklardan ios sakalsızlardan güreşi N...,

Yetişkinlerde güreşi Bakkhios 'un oğlu Miletoslu Megaklos,

Boksta Pythialı çocuklardan Miletoslu Megaklos oğlu Megaklos ...

K...medos oğlu Miletoslu.....

.....

95

C Cephesi

- 1 Arkhidamos'un torunu Theudotos'un oğlu Theudotos'un
rahipliği, Hermippos'un torunu Damatrios'un oğlu
Damatrios'un Agonothetesliği ve Aristodamos'un
oğlu Melankridas'ın monarklığı sırasında şu kişiler
- 5 Asklepieia Şenlikleri yarışını kazandılar.
Borazancılardan Kharmylos'un oğlu Leptinas ikinci, Philodamos
oğlu Halikarnassoslu tellal Menedotos; Diokles'in oğlu Sosandridas ikinci,
aulos çalıcılarından D.ios oğlu Halikarnassoslu
Phanas (birinci), Herakleialı Hieroita(?)
- 10 oğlu Diondas ikinci; kithara çalanlardan Aristodamos oğlu Aleksandreialı
Aristodamos (birinci), Theogenes'in oğlu
Halikarnassoslu Menestratos ikinci, Khairippos oğlu
Zmyrnalı kithara çalıcısı Apollonios (birinci), Antipatros'un oğlu Diosskuridas ikinci,
pentathlonu Agenomos oğlu
- 15 Mytileneli Makhaon Isthmialı çocuklar arasından (birinci),
Hekatodoros'un oğlu Andromenes ikinci, sakalsızlardan Simos'un oğlu
Rodoslu Aritomedes (birinci), Euanaks'ın oğlu
Halikarnassoslu Menesstratos ikinci, ...
- 20 yetişkinlerde Kydnos'dan odoros'un oğlu Antiokheialı Hegesippos (birinci),
Timasionaks'ın oğlu, Rodoslu Timasianaks ikinci,
Pythialı çocuklardan uzun mesafe koşusunu Tauriskos'un oğlu
Halikarnassoslu Hermias (birinci),
Dionysos oğlu Aithon ikinci,
Isthmialılardan Gennaios oğlu Sardeisli Menekrates (birinci),
- 25 Patara'dan, Nomios'un oğlu Lykialı Athenaios ikinci, yetişkinlerde
Menesstratos oğlu Bargylialı Menodotos (birinci),
Menekrates'in oğlu Ephesoslu Menekrates ikinci, stadionu
Pythialı çocuklardan Demetrios oğlu Erythrailı Asklepiodoros (birinci),
- 30 Diodotos'un oğlu Trallesli Herodotos ikinci, Isthmialılardan
Athanodoros'un oğlu Rodoslu Arkhepolis (birinci),
Antiphellos'dan Demetrios oğlu Lykialı Menophilos ikinci, sakalsızlardan
Mylasa'dan Arist....'un oğlu Khrysaorisli Pollis (birinci),
Drakon'un oğlu Athenailı ...ikinci,

- 35 yetişkinlerde Agoros'un oğlu Rodoslu Dama... (birinci),
 Artemidoros'un oğlu Kaunoslu Nearkhos ikinci,
 Pythialı çocuklardan çift koşuyu Hierokles'in oğlu Aristokles (birinci),
 rou'nun Rodoslu (oğlu) Age ... ikinci, Isthmialılardan Hierokles'in oğlu
 Halikarnassoslu Drakontomenes (birinci) ,
- 40 Sidonialı oğlu Hierokles ikinci, yetişkinlerde Antiphellos'dan
 Demetrios oğlu Lykialı Menophilos (birinci),...oğlu Iasoslu Menedemos ikinci,
 at yarışını Isthmialı çocuklardan Artemidoros'un oğlu kaunoslu
 Nerkhos (birinci), Hierokles'in oğlu Halikarnassoslu Drakon ikinci,
- 45 yetişkinlerde Patara'dan Nomios oğlu Lykialı Athenaios (birinci),
 Güreşi Pythialı çocuklardan Menekrates oğlu Ephesoslu Menekrates
 ikinci, Mylasa'dan Th....kos'un oğlu Khrysaorisli Menekrates (birinci),
 Anaksibios'un oğlu Nikomedes ikinci, sakalsızlardan Laphanes'in oğlu
 Phasalislı Apollonios (birinci), Isthmialı Glaukos oğlu Glaukos
- 50 Dipeoslu(?) ikinci, Euandros oğlu Satyros (birinci)
 Paionios oğlu ...lu Theukydides ikinci, yetişkinlerde Nikon oğlu
 Seidonioslu Nikon (birinci), Basileidas oğlu Samoslu Melanthios ikinci,
 Boksta Pythialı çocuklardan Klytos oğlu Ephesoslu inos (birinci),
 Sardesli Dekсилаos oğlu Dekсилas ikinci,
- 55 Isthmialılardan Pausimakhos oğlu os (birinci),
 Apollonios oğlu Skepsisli Dionysodoros ikinci,
 sakalsızlardan Aristomakhos oğlu Aristos (birinci),
 Sardeislı A... ikinci, yetişkinlerde Pythodoros oğlu
lu Diokles (birinci), Pankration güreşini
- 60 Lykos'dan Nikarkhos oğlu Laodikeialı Philotas
 ikinci, Pythialı çocuklardan Menodoros oğlu
 Synnadalı Demetrios (birinci),
 Aristarkhos oğlu oğlu..... os ikinci,
 Isthmialılardan Dekсилаos oğlu
- 65 Sardeislı Dekсилas (birinci), Ariston oğlu Khairippos ikinci,
 sakalsızlardan Artemon oğlu Knidoslu Demetrios (birinci), Kolophonlu
sios Perigeneus ikinci, yetişkinlerde Diphilos oğlu Kyzikoslu
 Hoplitesi M...nin (oğlu) Rodoslu Themisstokles,
 Artemidoros oğlu Kaunoslu Nearkhos ikinci,

- 70 *Aristomakhos oğlu Iasoslu Demossthenes (Demosthenes) (birinci)*
Arkhidamos'un torunu, Theudotos oğlu Theudotos'un
rahipliği, ...'nın oğlu Hekatodoros'un agonothesliği ve
Thessalos oğlu Thessalos'un monarklığı sırasında şu kişiler
Asklepieia Şenlikleri yarışını kazandılar. Borazancılardan Eudamos
- 75 *oğlu Mos(?)khion ikinci, tellal Kharmylos oğlu Timeas (birinci),*
Parmeniskos'un oğlu Androsthene ikinci, Kithara çalanlardan
Diokles oğlu Sosandridas (birinci), Epikrates oğlu lı Alkias ikinci,
Tigres'den Antigonos oğlu Seleukeialı kithara çalgıcısı Leodamas (birinci),
Lesbos adasından Eteokles oğlu Mytileneli Eteokles ikinci,
- 80 *pentathlonu Isthmialı çocuklardan Agenomos oğlu*
Mytileneli Makhaon (birinci), Kumai'dan Demetrios oğlu
Aioloslu Apollodoros ikinci, sakalsızlardan ...andros oğlu Rodoslu Ksenon
(birinci), Simos oğlu Rodoslu Aristomedes ikinci, yetişkinlerde
Harmodios oğlu Halikarnassoslu Harmodios (birinci), Apollonides oğlu
- 85 *Assoslu Apollonides ikinci, uzun mesafe koşusunu Pythialı çocuklardan*
Proksenos oğlu Myrinalı Nikarkhos (birinci), Ariston oğlu Halikarnassoslu
Ariston ikinci, Isthmialılardan Metras oğlu Ephesoslu Metras (birinci),
Dionysos oğlu Halikarnassoslu Aithon ikinci, yetişkinlerde
Pamphylia'dan Anaksidoros oğlu Ilionlu Erymneus (birinci),
- 90 *Menekrates oğlu Ephesoslu Menekrates ikinci, stadionu*
Pythialı çocuklardan Aristokrates oğlu Korfulu (Kerkyralı)Straton (birinci),
Kallias oğlu Rodoslu Sosinikos ikinci, Isthmialılardan
Bloson oğlu Myndoslu Bloson (birinci), Metrodoros oğlu
Pergamonlu Apollonios ikinci, sakalsızlardan Stratonikeia'dan Menes(?)
- 95 *oğlu Khrysaorisli Hekataios (birinci), Menesstratos oğlu*
Apollonialı Perigenes ikinci, yetişkinlerde Phoinike'den Dionysios oğlu
Laodikeialı Dionysios (birinci), ... (oğlu)....onlu Dionysios ikinci,
Çift koşuyu Pythialı çocuklardan Phoinike'den (oğlu) Laodikeialı
Asklepiodoros (birinci), Bloson oğlu Myndoslu Bloson ikinci,
- 100 *Isthmialılardan Kallias oğlu Rodoslu Sosinikos (birinci), Hierokles oğlu*
Halikarnassoslu Drakontomenes ikinci, ...

TEp.185 Procurator Azatlısı Marcio Toprak Tanrısı Silvanus'u Onurlandırıyor.

Buluntu Yeri: Roma.

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Yayınlarda bilgi verilmemektedir.

Tarihlendirme: İ. S. yak. 175.

Edisyon: CIL 6: 648; Ramsay, 1941: 272, no: 267; Ramsay, 1967: 272, no: 267.

pro salute et

incolumitate

indulgentissimorum

4 dominorum

Marcio lib(ertus) proc(uratoris) sacris eorum

iudiciis gratus

Silvano deo praesenti

8 effigiem, loci ornatum,

religionem instituit,

consecravitque

libens animo.

Hoşgörülü efendilerin esenlik ve güvenliği için efendilerin kutsal kararlarına müteşekkür procurator azatlısı Marcio lütufkar toprak tanrısı Silvanus için yerin süslenmesinden sonra heykel ve kutsal bir yer inşa etti ve istekli bir ruhla tanrıya ithaf etti.

TEp.186 İtalya'da Synnada'dan Phryg Bir Banker (Levha 26)

Buluntu Yeri: Tibur (Tivoli).

Malzeme: Yazıtlı blok.

Ölçüler: Y:0.30m; G:0.22m; D:0.65m; HY:0,1m.

Tarihlendirme: İ. S. 2. yy. sonu.

Edisyon: Bevilacqua, 1978: 252-254; SEG 30 (1980): 1224.

[— — — — —]

τραπεζεῖται ἐ[ξ] ἁ-

γορᾶς ῥωμανῆς

πρέ(σ)β(υς) · Σύρος · Ἀντιο-

4 χεύς · νέος · φρύξ
Συνναδεύς.

Roma agorasından bankacılar Antiokheia'dan yaşlı bir Suriyeli ile Synnadalı genç bir Phryg.

4.3. Nümismatik Kaynaklar (TNm.)

4.3.1. Hellenistik Dönem Sikkeleri

4.3.1.1. Kistophoroi İ. Ö. 160-150 (Levha 1)

TNm.1

Öy: Sarmaşık yaprağı çelengi içerisinde aralık kapağından yılan çıkan cista mystica.

Ay: İçinde yay bulunan sadak (gorytos), etrafında karşılıklı duran iki yılan, sağda yatay duran amphora, solda monogram

1. AR 12.64 gr 28mm 12h.

Ref: Kleiner - Noe, Series 1, 1-4; *SNG Berry* 1142; *SNG Aul.* 3121.

TNm.2

Öy: Sarmaşık yaprağı çelengi içerisinde aralık kapağından yılan çıkan cista mystica.

Ay: İçinde yay bulunan sadak (gorytos), etrafında karşılıklı duran iki yılan, sağda kını içinde kılıç, solda monogram:

2. AR 29 mm 12.82 gr.

Ref: *SNG Aul.* 3971.

4.3.1.2. İ. Ö. 133 ve Sonrası Sikkeler (Levha 1-2)

TNm.3

Öy: Nokta bordür içerisinde defne çelenkli Zeus başı, sağa.

Ay: ΣΥΝΝΑΔ ΜΕΛΙΤ ΑΘΕΝ, Üzerlerinde yıldız bulunan Dioskur başlıkları arasında haşhaş, arpa, buğday başağı.

1. AE 19 mm 6.61 gr 12h.

Ref: *SNG Cop.* 708.

TNm.4

Öy: Zeus'un defne çelenkli başı, sağa, başı arkasında asa.

Ay: ΣΥΝΝΑ[ΔΕ] ΜΕΛΙΤ[ΩΝ] ΑΘΗΝΑΙ[ΟΥ], Dioskur başlıkları arasında haşhaş, arpa, buğday başağı.

2. AE 22 mm 5.83 gr. 12h.

AE Obol 23 mm 7.21 gr 12h.

Ref: *SNG Cop.* 708.

TNm.5

Öy: Nokta bordür içerisinde defne çelenkli Zeus başı, sağa.

Ay: [M]APΣYOOY/[ZHNOΦ]

3. AE 21 mm. 7.55 gr. üzerlerinde yıldız bulunan Dioskur başlıkları arasında haşhaş ve buğday başağı.

AE 22 mm 5.88 gr.

AE 19 mm 5.70 gr

Ref: *BMC Phrygia* 393, 5; *SNG Cop.* 708.

TNm.6

Öy: Zeus'un defne çelenkli başı, sağa, başı arkasında asa.

Ay: ΣYNNAAE ΠAΠYΛOOY MNHΣIΘE, üzerlerinde yıldız bulunan Dioskur başlıkları arasında haşhaş ve buğday başağı.

4. AE 6.94 gr.

Ref: *BMC Phrygia* 393, 6; *SNG Cop.* 708; *SNG München* 464; Imhoof-Blumer, Kl. M., 1901: 292, 5.

TNm.7

Öy: Başında şehir surlarından tacı bulunan Tanrıça Tykhe'nin, drapeli büstü sağa.

Ay: Sol elinde mızrak, sağ elinde baykuş tutan ayakta Tanrıça Athena, sola.

5. AE 17 mm 3.61 gr. 12h.

Ref: *SNG Cop.* 710.

TNm.8

Öy: Hermes'in petasoslu büstü, sağa, sol omzu arkasında kerykeion.

Ay: ΣYNNΑ - AΔMHT[O] magistrat ismi, Herakles Sopası.

6. AE 17 mm 3.61 gr.

Ref: Mion. IV, 365, 966/970.

TNm.9

Öy: Nokta bordür içerisinde başında şehir surlarından tacı bulunan Tanrıça Tykhe başı sağa.

Ay: [ΣYNNAAΔE] - IE-ΠOKΛE, Sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti bulunan Himation giyimli ayakta Zeus figürü, sola.

7. AE 21 mm. 8.24 gr.

Ref: *SNG Aul.* 8445.

TNm.10

Öy: Nokta bordür içerisinde başında şehir surlarından tacı bulunan Tanrıça Tykhe başı sağa.

Ay: ΣYNNAAΔE[ΩN] - ME-NEΣTP[A/]TOY, Sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti bulunan Himation giyimli ayakta Zeus figürü, sola.

8. AE 5.95 gr.

Ref: *SNG Cop.* 707.

TNm.11

Öy: Nokta bordür içerisinde başında şehir surlarından tacı bulunan Tanrıça Tykhe başı sağa.

Ay: ΣYNNAAΔE/MENEΣTPA/TOY, Sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti bulunan Himation giyimli ayakta Zeus figürü, sola.

9. AE 21 mm 6.50 gr. 1h.

Ref: *SNG Cop.* 707.

TNm.12

Öy: Nokta bordür içerisinde başında şehir surlarından tacı bulunan Tanrıça Tykhe başı sağa.

Ay: ΣYNNAAΔE/MAIANΔRI, Sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti bulunan Himation giyimli ayakta Zeus figürü, sola.

10. AE 6.73 gr.

Ref: *SNG Cop.* 706, *BMC Phrygia* 392, 3.

TNm.13

Öy: Nokta bordür içerisinde başında şehir surlarından tacı bulunan Tanrıça Tykhe başı sağa.

Ay: -/ MAIANΔ[RI], Sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti bulunan Himation giyimli ayakta Zeus figürü, sola.

11. AE 21 gr. 5.90 gr.

Ref: *SNG Aul.* 3973; Lindgren III 1993: 619.

TNm.14

Öy: Nokta bordür içerisinde başında şehir surlarından tacı bulunan Tanrıça Tykhe başı sağa.

Ay: ΣYNNA[ΔE] /MAIANΔ[RI], Sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti bulunan Himation giyimli ayakta Zeus figürü, sola.

12. AE 20 mm 7.71 gr.

Ref: *SNG Aul.* 3973; Lindgren III 1993: 619.

TNm.15

Öy: Nokta bordür içerisinde başında şehir surlarından tacı bulunan Tanrıça Tykhe başı sağa.

Ay: ΣYNNAΔ[E]/ME-NEΣTP[A]/TOY, Sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti bulunan Himation giyimli ayakta Zeus figürü, sola.

13. AE 22 mm 6.72 gr. 12h.

Ref: *SNG Cop.* 707.

TNm.16

Öy: Başında miğferi bulunan Athena başı, sağa.

Ay: [Σ]YNNA[ΔE] /[M]AIANΔP[A], devrilmiş amphoranın üzerinde duran baykuş sağa.

14. AE 16 mm 3.18 gr. 1h.

Ref: *SNG Cop.* 709.

4.3.2. Roma Dönemi Sikkeleri

4.3.2.1. İmparator Portreli Sikkeler (Levha 3-4-5-6)

AUGUSTUS İÖ 27-İ. S. 14 (Levha 3)

TNm.17

Öy: ΣΕΒΑΣΤΟΣ- ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ, Nokta bordür içerisinde, İmparator Augustus'un yalın başı, sağa.

Ay: ΚΡΑΤ-ΚΟΥ, Nokta bordür içerisinde, tahtında oturmuş Zeus, sola, sağ elinde Nike, sol elinde asa.

1. AE 18 mm 5.86 gr. 12h.

Ref: *RPC I*, 3183; *SNG München* 742.

TNm.18

2. Öy: ΣΕΒΑΣΤΟΣ, Augustus'un (?) defne çelenkli başı, sağa, onunde litius.

Ay: ΣΩΜΕΝΗΣ ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ Zeus tahtta oturuyor, sola, yarı giyimli, sağ elinde kartal, sol elinde asa.

AE 17 mm., 4.94 gr. 12h. İstanbul 762/1685.

AE 18 mm., 4.9 gr. 12h. Afyonkarahisar s. 2188.

AE 4.78 gr.12h. *RPC I*, 3178.

AE 18 mm., 4.69 gr., *BMC Phrygia* 398, 32.

AE 18 mm., 4.31 gr. 12h. *SNG Cop.* 725.

AE 18 mm., 3.5 gr. 12h. Afyonkarahisar s. 224.

AE 17 mm., 5. 41 gr. 12h. İstanbul 762/1497; Imhoof-Blumer, KM, 293, 10.

TIBERIUS İS 14-37 (Levha 3)

TNm.19

Öy: [], Tiberius'un sağa dönük portresi

Ay: Nokta bordür içerisinde, tahtında oturmuş Zeus, sola, sağ elinde Nike, sol elinde asa.

3. AE 17 mm 3.97 gr.

Ref: *RPC I*, 515.

CLAUDIUS (İ. S. 41-54) (Levha 3)

TNm.20

Öy: ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ ΚΥΝΝΑΔΙΟΝ Claudius'un defne çelenkli başı, sağa.

Ay: ΕΠΙ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΑΝΔΡΑΓΑΘΟΥ ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡΟΣ Zeus, tahtta oturuyor, sola,

Nike ve asa tutuyor.

4. AE 18 mm 5.28 gr 12h.

Ref: *RPC I*, 3185.

TNm.21

Öy: ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΚΑΙCΑΡΑ CΥΝΝΑΔΙC, Claudius'un defne çelenkli başı, sağa dönük.

Ay: CΠΙ AΠTEMΩNOC APXIEPEΩC, Demeter, ayakta, sola, başı örtülü, sol elinde iki buğday başağı, sağ elinde uzun meşale.

5. AE 19/21 mm 5.57 gr 12h.

Ref: İstanbul 650/1163.

NERO (İ. S. 54-68) (Levha 3)

TNm.22

Öy: ΝΕΡΩΝ ΚΑΙCΑΡ ΣΕΒΑCΤΟC, Nero'nun çelenksiz başı, sağa.

Ay: ΤΙ Κ ΠΙCΩΝ ΦΙΛΟΚ CΥΝΝΑΔΕΩΝ, Zeus sola dönük, tahtta oturuyor, sağ elinde Nike ve sol elinde asa tutuyor.

6. AE 17 mm 4.87 gr.

Ref: *SNG. Aul. Nachtr.* 8449.

DOMITIANUS (İ. S. 81-96)

TNm.23

Öy: ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ ΣΕΒΑCΤΟC ΓΕΡΜΑΝΙΚ, Domitianus'un defne çelenkli başı, sağa.

Ay: [Ι]ΕΥC ΠΑΝΔΗΜΟC CΥΝΝΑΔΕΩΝ, Zeus Pandemos, tahtta oturuyor, sola, yarı giyimli, Nike ve asa tutuyor.

7. AE 23 mm. 8.27 gr. 6h.

Ref: *BMC Phrygia* 399, 39.

DOMITIA (İMPARATOR DOMITIANUS'UN EŞİ İ. S. 81-96) (Levha 3)**TNm.24**

Öy: ΔOMITIA ΣΕΒΑΣΤΗ, Domitianus'un eşi Domitia'nın drapeli büstü, sağa.

Ay: ΣΙΝΝΑΔΕΩΝ, Athena, ayakta, sola, sağ elinde phiale, sol elinde mızrak, arkasında kalkan.

8. AE 20.52 mm 4.61 gr. 6h.

Ref: *RPC* II, 1394; *BMC Phrygia* 399, 40.

TNm.25

Öy: ΔOMITIA CEBACTH, Domitianus'un eşi Domitia'nın drapeli büstü, sağa.

Ay: CYNNAΔΕΩΝ, Athena, ayakta, sola, sağ elinde phiale, sol elinde mızrak, arkasında kalkan.

9. AE 19 mm 3.97 gr.

Ref: *RPC* II, 1394.

TNm.26

Öy: ΔOMITIA CEBACTH, Domitianus'un eşi Domitia'nın drapeli büstü, sağa.

Ay: CYNNAΔΕΩΝ, Athena, ayakta, sola, sağ elinde phiale, sol elinde mızrak, arkasında kalkan.

10. AE 18 mm 3.13 gr 6h.

Ref: *RPC* II, 1394.

TNm.27

Öy: ΔOMITIA CEBACTH, Domitianus'un eşi Domitia'nın drapeli büstü, sağa.

Ay: CYNNAΔΕΩΝ, Athena, ayakta, sola, sağ elinde phiale, sol elinde mızrak, arkasında kalkan.

11. AE 3.51 gr.

Ref: *RPC* II, 1394.

NERVA (İ. S. 96-98) (Levha 3)**TNm.28**

Öy: ΑΥΤΟΚΤΡΑΤΩΡ ΚΑΙΣΑΡ ΝΕΡΟΥΑΣ ΣΕΒΑΣ, Nerva'nın defne çelenkli başı, sağa.

Ay: ΣΥΝΝΑΔΕΙΣ [Δ]ΙΑ ΠΑΝΔΗΜΟΝ, Zeus Pandemos, tahtta oturuyor, sola, yarı giyimli, Nike ve asa tutuyor.

12. AE 8.50 gr.

Ref: *SNG München* 475; *SNG Cop.* 728.

HADRIANUS (İ. S. 117-138) (Levha 3)**TNm.29**

Öy: HADRIANVS - AVGVSTVS P P, Hadrianus'un drapeli büstü, sağa.

Ay: COS-III, Athena, ayakta, sola, sağ elinde patera, sol elinde mızrak, arkasında kalkan.

13. AE 10.57 gr.

Ref: *RPC* III, 1474; *RIC* II, 503; Metcalf, Cistophori 60; Ex Giessener Münzhandlung 82, 1997, Lot 188.

TNm.30

Öy: ΑΥΤ ΤΡ ΑΔΡΙΑΝΟC, Hadrianus'un defne çelenkli başı, sağa.

Ay: CΥΝΝΑΔΕΩΝ, Kybele, tahtta oturuyor, sola, phiale ve asa tutuyor, tahtın iki yanında birer aslan.

14. AE 18 mm.,

Ref: *Mion.* 368, 988.

ANTONINUS PIUS (İ. S. 138-161) (Levha 4)**TNm.31**

Öy: ΑΥΤΚΛΙΤΑΑΙΑ[] - [], NOC Titus Claudius Peison Tertulleinos'un çelenkli başı, sağa.

Ay: CVHNA/ΔΕΩΝ Athena, ayakta, sola, sağ elinde patera, sol elinde mızrak, arkasında kalkan.

15. AE 24 mm 9.91 gr.

Ref: *BMC Phrygia* 400, 41.

TNm.32

Öy: AVT KAI T AIAI ANTΩNЄINOC, Antoninus Pius'un defne çelenkli başı, sağa.

Ay: ЄΠΙ ΠЄICΩNOC TЄPTVAAЄINOV CYNNAΔЄΩN (iç boşlukta), Athena, ayakta, sola, Korinth miğferli, sağ elinde phiale, sol eliyle yere dayalı mızrak ve kalkan tutuyor.

16. AE 25 mm. 10.8 gr 6h.

Ref: Afyonkarahisar s. 1171.

TNm.33

Öy: AVT KAI AΔPI ANTΩNЄINOC, Antoninus Pius'un defne çelenkli başı, sağa.

Ay: ЄΠΙ TИ KΛ ΠЄICΩNOC TЄPTVAAЄINOV CYNNAΔЄΩN (iç boşlukta), Zeus, tahtta oturuyor, sola, yarı giyimli, Nike ve asa tutuyor.

17. AE 29 mm 17.38 gr 6h.

AE 31mm 16.68 gr.

Ref: SNG Cop. 730; RPC IV.2, 2207.

TNm.34

Öy: AVT KAI AΔPI ANTΩNЄINOC, Antoninus Pius'un defne çelenkli başı, sağa.

Ay: ZЄYC ΠANΔHMOC TЄΓA... AIPOY CYNNAΔЄΩN, Zeus Pandemos, tahtta oturuyor, sola, yarı giyimli, Nike ve asa tutuyor.

18. AE 28 mm.

Ref: Mion. Suppl. 622, 594.

MARCUS AURELIUS (İ. S. 161-180) (Levha 4)**TNm.35**

Öy: AV KAI M AV ANTΩNINOC, Marcus Aurelius'un büstü sağa.

Ay: CYNNAΔЄΩN IEP[ΑΠΟΛΙ?] OMONOIA, Apollon, sağa ellerinde plectrum ve lir, tahtında oturmuş Zeus sola, ellerinde patera ve uzun mızrak.

19. AE 36 mm. 26.39 gr.

Ref: RPC IV.2, 2221; Weber, JIAN 14 (1912), 93.

TNm.36

Öy: M M AVPHΛIOC KAI., Marcus Aurelius'un çelenksiz başı, sağa.

Ay: CYNNAΔЄΩN, Yanan altar.

20. AE 16 mm 3.18 gr.

Ref: *BMC Phrygia* 46.

TNm.37

Öy: M AVPHAI OVHPOC KAI, Marcus Aurelius'un çelenksiz başı, sağa.

Ay: CYNNAΔEΩN, Demeter, ayakta, sola, başı örtülü, sağ elinde iki buğday başağı ve haşhaş, sol elinde uzun meşale.

21. AE 25 mm 7.2 gr 6h.

AE 22mm 7.05 gr 6h.

Ref: Afyonkarahisar s. 708; *SNG Aul.* 3985.

II. FAUSTINA (MARCUS AURELIUS'UN EŞİ) (Levha 4)

TNm.38

Öy: ΦAVCTINA CEBACTH, II. Faustina'nın büstü, sağa.

Ay: EΠI IEPEΩC IOVAI AVKINOV CYNNAΔEΩN, Dionysos, ayakta, sola, asma yaprağı çelenkli, kısa khitonlu ve çizmeli, sağ elinde phiale, sol elinde thrysos.

22. AE 31 mm. 14.73 gr. 6h.

Ref: *SNG Aul.* 3987.

LUCIUS VERUS (İ. S. 161-169)

TNm.39

Öy: AV KAI A AVP OVHPOC, Lucius Verus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırhlı ve paludamentumlu.

Ay: EΠI ΠPV K AOTIC K ATTAΔOV CVNNAΔEΩN, Sekiz sütunlu tapınak, içinde Dionysos, ayakta, sola, asma yaprağı çelenkli, çıplak, sağ eli beline dayalı, sol elinde yere dayalı thrysos.

23. AE 33 mm 23.35 gr 6h.

Ref: *SNG Cop.* 732.

LUCILLA (L. VERUS'UN EŞİ) (Levha 4)

TNm.40

Öy: CEBACTH AOVKIAAA, Lucilla'nın büstü, sağa.

Ay: EΠI IEPEΩC IOVAI AVKINOV CYNNAΔEΩN, Dionysos, ayakta, sola, asma yaprağı çelenkli, kısa khitonlu ve çizmeli, sağ elinde phiale, sol elinde Thyrsos.

24. AE 29 mm 15.58 gr 6h.

Ref: SNG Aul. 3989.

SEPTIMUS SEVERUS (İ.S 193-211) (Levha 4)

TNm.41

Öy: İmparator büstü ve lejand.

Ay: CYNNAΔΕΩΝ, Asklepios ve Hygeia, ayakta, aralarında Telesphoros.

25. AE 31 mm.

Ref: Mion. 369, 993.

IULIA DOMNA (SEPTIMIUS SEVERUS'UN EŞİ)

TNm.42

Öy: Iulia Domna'nın büstü ve lejand.

Ay: CYNNAΔΕΩΝ, Asklepios ve Hygeia, ayakta, aralarında Telesphoros.

26. AE 31 mm.

Ref: Mion. 369, 994.

CARACALLA (İ. S. 211-217) (Levha 5)

TNm.43

Öy: AVT KAI AVA- AN[] Caracalla'nın defne taçlı sağa doğru büstü,

Ay: CVNNA-ΔΕΩΝ lejandı ile Apollon ayakta sağa dönük elinde bir dal tutmakta.

27. AE 23 mm 8.42 gr.

Ref: <http://www.asiaminorcoins.com/gallery/displayimage.php?pid=13728>

MACRINUS (İ. S. 217-218) (Levha 5)

TNm.44

Öy: [], Macrinus'un drapeli ve çelenkli büstü, sağa.

Ay: CYNNA-ΔΕΩΝ, Tahtında oturmuş Zeus, sola, sağ elinde lejantı taçlandıran Nike, sol elinde ise asa.

28. AE 31 mm 15.21 gr 12h.

Ref: REFERANS YOK *BMC Phrygia* -; SNG Aul. -; SNG Copenhagen.

TNm.45

Öy: AVT K M ΟΠΙΕΛΑ CCOV ΜΑΚΡΕΙΝΟC CEBAC, Macrinus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırhlı ve paludamentumlu.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ, Artemis Ephesia kült heykeli, önden, iki geyik arasında.

29. AE 27 mm.

Ref: *BMC Phrygia* 402, 52.

DIADUMENIANUS (İ. S. 218) (Levha 5)

TNm.46

Öy: [], Diadumenianus'un drapeli büstü sağa.

Ay: CVNN-A-ΔΕΩΝ, sağ elinde asası sol eline çocuk Zeus'u tutan sağa dönük Amaltheia, ayaklarının yanında zeminde keçi.

30. AE 15.39 gr.

Ref: *BMC Phrygia* 53.

ELAGABALUS (İ. S. 218-222) (Levha 5)

TNm.47

Öy: M AVP ANTΩNIN OC [], Elagabalus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırlı ve paludamentumlu.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ Amaltheia, ayakta, sağa, sur taçlı, sağ elinde asa, sol kolunda çocuk Zeus'u tutuyor, sağda ayağı bitişiğinde keçi, başı geriye çevrili.

31. AE 28 mm.

Ref: *BMC Phrygia* 402, 54.

IULIA MAESA (ELAGABALUS'UN EŞİ) (Levha 5)

TNm.48

Öy: IOVAIA MAICA AVT, Iulia Maesa'nın büstü, sağa.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ, Artemis Ephesia kült heykeli, önden, iki geyik arasında.

32. AE 27 mm.

Ref: *BMC Phrygia* 402, 55.

MAXIMINUS (İ. S. 235-238) (Levha 5)

TNm.49

Öy: Γ IOVA OVHP MAZIMOC K, Maximinus'un büstü sağa, zırlı ve paludamentumlu.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ, Amaltheia, ayakta, sağa, sur taçlı, sağ elinde asa (skepter), sol kolunda çocuk Zeus'u tutuyor, sağda ayağı bitişiğinde keçi, başı geriye çevrili.

33. AE 28 mm.

Ref: Mion. Suppl. 624, 598.

III. GORDIANUS (İ. S. 238-244) (Levha 5)

TNm.50

Öy: ΑΥΤ Κ Μ ΑΝ ΓΟΡΔΙΑΝΟC, Zırhlı, drapeli ve başında çelengi bulunan III. Gordianus büstü sağa.

Ay: CΥΝΝΑΔΕΩΝ, Amaltheia, ayakta, sağa, sur taçlı, sağ elinde asa (skepter), sol kolunda çocuk Zeus'u tutuyor, sağda ayağı bitişiğinde keçi, başı geriye çevrili.

34. AE 29 mm 11.50 gr.

Ref: *RPC* VII.1, 794.

TNm.51

Öy: CΥΝΝΑΔ-ΕΩΝ, Nokta bordür içerisinde, Herakles başı, sağa.

Ay: ΔΩΠ - ΕΩΝ- ΙΩΗΩΝ, nokta bordür içerisinde iki sütunlu, alınlığında yıldız bulunan ve kubbeli bir tapınak içerisinde iki yanında palmiye yaprakları bulunan Baitylos.

35. AE 30 mm 8,90 gr.

AE 23 mm 6.22 gr

Ref: *BMC Phrygia* 397, 29; *SNG Aul.* 8447; *Winterthur* 4226.

TNm.52

Öy: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥ ΓΟΡΔΙΑΝΟC, III. Gordianus'un defne çelenkli büstü sağa, zırhlı ve paludamentumlu.

Ay: ΔΩΠΙΕΩΝ ΙΩΝΩΝ ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ, içerisinde iki sütunlu, alınlığında yıldız bulunan ve kubbeli bir tapınak içerisinde, iki yanında palmiye yaprakları bulunan Baitylos.

36. AE 28 mm 9.51 gr.

Ref: *SNG Aul.* 3992.

TNm.53

Öy: ΑΥΤ-Κ-Μ-ΑΝ ΓΟΡΔΙΑΝΟC, III. Gordianus'un çelenkli ve zırhlı büstü, sağa.

A.Y: ΑΡΧΑΛΕΑΝΔΡΩ - Β - ΑΓΩΝΟΘΑΡΧΙΕΠΙ CΥΝΝΑΔΕΩΝ, Quadriga üzerinde imparator sağa, üst tarafta zeminde imparatoru taçlandıran Nike sola.

37. AE 34 mm 20.60 gr.

Ref: *BMC Phrygia* 403,56; *SNG Aul.* 3990.

TNm.54

Öy: AVT KA M AN ΓOPΔIANOC, III. Gordianus'un defne çelenkli büstü,sağa, zırlı ve paludamentumlu.

Ay: APX AΛEΞANΔPΩ B AΓΩNOΘAPXIEP B-CVNNAΔEΩN (kesimde), Sekiz sütunlu tapınak, önden, içinde Dionysos (?), ayakta, sağa, çıplak, sağ elinde Thyrsos (?), sol elinde phiale (?).

38. AE 30.05 mm. 19.34 gr. 6h.

Ref: *RPC* VII.1, 789.

TRAIANUS DECIUS (İ. S. 249-251) (Levha 5)**TNm.55**

Öy: AVT K Γ M KOY TPA ΔEKIC C, Traianus Decius'un şua taçlı drapeli ve zırlı büstü, sağa.

Ay: CYNNAΔEΩN, Hexastylos tapınak içerisinde tahtında oturmuş Zeus, sağ elinde Nike, sol elinde asa.

39. AE 30 mm 10.67 gr.

Ref: *SNG Aul.* -; *BMC Phrygia* -; cf. 3995 (Gallienus); Isegrim -; cf. *Münzen & Medaillen Deutschland GmbH* 11, 97.

TNm.56

Öy: AVT K Γ M KOY TPA ΔEKIC C, Traianus Decius'un şua taçlı drapeli ve zırlı büstü, sağa.

Ay: CYNNAΔEΩN, Hexastylos tapınak içerisinde tahtında oturmuş Zeus, sağ elinde Nike sol elinde asa.

40. AE 12.99 gr.

AE 30 mm 10.67 gr.

Ref: *SNG Aul.* 3995.

HERENNIUS ETRUSCUS (İ. S. 251) (Levha 5-6)**TNm.57**

Öy: AVT K EP ETPOVC, Herennius Etruscus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırlı ve paludamentumlu.

Ay: CVNNAΔ[ΕΩΝ], Amaltheia, ayakta, sağa, sur taçlı, sağ elinde asa, sol kolunda çocuk Zeus'u tutuyor, ayağı bitişiğinde keçi, başı geriye çevrili.

41. AE 25 mm.

Ref: *BMC Phrygia* 404, 61.

TNm.58

Öy: AVT. ΚΕΡ. ΕΤΡΟVC. ΔΕΚΙ C Herennius Etruscus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırlı ve paludamentumlu.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ İki sütunlu, yuvarlak alınlıklı tapınak içerisinde kült taşı, iki yanında birer palmye dalı, alınlıkta yıldız.

42. AE 27 mm., 9.2 gr., 6h.

Ref: Afyonkarahisar s. 1500.

GALLIENUS (İ. S. 253-268) (Levha 6)

TNm.59

Öy: AVT KAI P ΛΙΚ ΓΑΛΛΗΝΟC C-EB, Gallienus'un zırlı drapeli ve çelenki büstü sağa.

Ay: CVN-NA-ΔΣ-ΩΝ, Üstte bir venator, sağa doğru kaçan bir ayının üzerine atlıyor, ortada bir aslan sola doğru koşan bir geyiği kovalıyor, en altta ikinci bir venator, mızrak ile karşısındaki yaban domuzuna saldırıyor.

43. AE 33 mm 15.21 gr.

AE 32 mm 17,81 gr 6h.

AE 15.41 gr

Ref: *SNG Aul.* 3997 = *BMC Phrygia* 66 = Casson-Price, *Studies B.L. Trell*: 70, fig.1.; *SNG Lewis* 1560; Robinson, 1914: 37, 24.
(<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=57705>)

TNm.60

Öy: AVT K Π ΛΙ ΕΓ ΓΑΛΛΙΗΝΟC, Gallienus'un zırlı, drapeli ve başında defne çelengi bulunan büstü sağa.

Ay: CYNNAΔΕΩΝ ΙΩΝΩΝ, Birbirine karşı hamle yapan iki gladyatör, üstte zeminde palmye yaprakları arasında Baitylos.

44. AE 31 mm 15.63 gr.

Ref: *SNG Aul.* 3998.

TNm.61

Öy: AVT-KAI-Π-ΛΙΚ-ΓΑΛΛΗΝΟC, Gallienus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırhlı ve paludamentumlu.

Ay: CVNN-AΔΣ-ΩN, Amaltheia'ın tahtta oturmuş kült heykeli, sağ elinde çocuk Zeus, sol elinde asa, zeminde keçi.

45. AE 34 mm 16.88gr. 6h.

AE 32 mm 17.66 gr 6h.

AE 33 mm 16.31 gr.

AE 31 mm 14.02 gr.

Ref: *BMC Phrygia* 64.

TNm.62

Öy: AYT KAI Π ΛΙΚ ΓΑΛΛΗΝΟC, C-EB Gallienus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırhlı ve paludamentumlu.

Ay: CYNN AΔ ΕΩ N ΕΠΙ ΑΡ ΚΕΛCΟV Oktastylos, üç sıra merdivenli, alınlığında phiale olan tapınak, içinde Zeus Pandemos, tahtta oturuyor, sola, Nike ve asa tutuyor.

46. AE 31 mm 19.40 gr.

Ref: *SNG Aul.* 3995; Mabbott 1940.

TNm.63

Öy: AVT-KAI-Π- ΛΙΚ-ΓΑΛΛΗΝΟC, Gallienus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırhlı ve paludamentumlu.

Ay: ΠPYM-N-H-CCE-ΩN, tetrapylos bir tapınak içerisinde tahtta oturmuş, Dikaio-syne (Aequitas), elinde terazi.

47. AE 34 mm 16.69 gr.

Ref: *SNG Aul.*, Phrygiens, 1150 = *BMC Phrygia* 368, 37.

TNm.64

Öy: AVT KAI Π ΛΙΚ ΓΑΛΛΗΝΟC CEB Gallienus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırhlı ve paludamentumlu.

Ay: CVNNAΔΕΩN İki sütunlu tapınak içerisinde kült objesi - gladyatör kalkanı (?), Baitylos (?), iki palmiye dalı arasında, üst kısmında beş adet buğday başağından oluşan dizi.

48. AE 27mm 11.71 gr.

AE 15.79 gr.

Ref: *SNG Cop.* 733.

TNm.65

Öy: CYN NAΔΕΩΝ, çıplak Herakles başı sağa.

Ay: ΔΟΡΙΕΩΝ ΙΩΝΩΝ, iki sütunlu, alınlığında yıldız bulunan ve kubbeli bir tapınak içerisinde, iki yanında palmiye yaprakları bulunan Baitylos.

49. AE 25 mm 7.91 gr. 5h.

Ref: *SNG Cop.* 717; *SNG Aul.* 8447.

TNm.66

Öy: [], sakallı Herakles başı sağa.

Ay: [], iki adet para kesesi ve ödül tacı.

50. AE 21 mm 6.68 gr.

Ref: Imhoof - Blumer, Kl. M., 1901: 297, 30; Waddington Inventory 6527-8.

TNm.67

Öy: CYN-NAΔΕΩΝ, sakallı Herakles başı sağa.

Ay: ΑΡΧ ΤΑΗΠΟΛΕΜΟΥ ΙΠΠΙΚΟΥ ΑΓΩ, iki adet palmiye dalı ve ödül tacı.

51. AE 26 gr. 5.8 gr.

Ref: *BMC Phrygia* 28.

TNm.68

Öy: CYNNA-ΔΕΩΝ, Herakles başı sağa.

Ay: CYNNA-ΔΕΩΝ, bir elinde cornucopia bir elinde gemi dümeni tutan ayakta Tyhke sola.

52. AE 25 mm 8.23 gr.

Ref: *SNG Cop.* 719.

TNm.69

Öy: ΑΥΤ ΚΑΙ Π ΛΙΚ ΓΑΛΛΗΝΟC, C-EB, Gallienus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırlı ve paludamentumlu.

Ay: CYNNAΔΕ-ΩΝΙΩΝΩ, esasına dayanmış şekilde aslan postunu taşıyan ayakta Herakles sağa.

53. AE 34 mm 15.39 gr.

AE 34 mm 16.17 gr.

Ref: *BMC Phrygia* 67.

TNm.70

Öy: AVT K Π ΛΙ ΕΓ ΓΑΛΛΙΗΝΟC, Gallienus'un defne çelenkli büstü, sağa, zırlı ve paludamentumlu. sağa.

Ay: ΕΠΙ ΑΡΧΟ ΚΕΛCΟΥ Β CΥΝΝΑΔΕΩΝ, distylos tapınak içerisinde, çocuk Zeus'u taşıyan Amaltheia, sağa. Ayaklarının arkasında zeminde keçi, sağa.

54. AE 32 mm 18.23 gr.

AE 32 mm 14. 0 gr.

Ref: Coll. Düsseldorf 11740/11781.

SALONINA (GALLIENUS'UN EŞİ) (Levha 6)

TNm.71

Öy: [], Diademli ve drapeli Salonina'nın büstü, sağa.

Ay: CΥΝΝΑ-Δ-ΕΩΝ, sol elinde çocuk Zeus'u taşıyan, sağ elinde mızrak tutan Amaltheia, sağa. Ayaklarının arkasında zeminde keçi, sağa.

55. AE 26 mm 9.94 gr.

AE 26 mm 8.70gr.

AE 6.87 gr.

AE 25 mm 6.79 gr.

AE 28 mm 10.02 gr.

Ref: Lindgren ve Kovacs 1041; *SNG Cop.* 735; *SNG Aul.* 3999; *BMC Phrygia* 68.

TNm.72

Öy: ΚΟΡ CΑΛΩΝΕΙΝΑ C-ΕΒ, Diademli ve drapeli Salonina'nın büstü, sağa.

Ay: CΥΝΝ-ΑΔΕΩΝ, Nokta bordür içerisinde, Artemis Ephesia'nın kült heykeli. Arkasında zeminde keçi, sağa.

56. AE 28 mm 9.42 gr.

Ref: (?).

4.3.3. Pseudo Otonom Sikkeler (Levha 7)

TIBERIUS İ. S. 14-37 (Levha 7)

TNm.73

Öy: CYNNA-ΔΕΩΝ, nokta bordür içerisinde, kanatları açık, gövdesi sağa dönük, sola bakan ayakta kartal.

Ay: ΟΥΑΛΕ-ΠΙ-ΑΝΟΥ, Claudius Valerianus, magistrate. Sağa doğru devrilmiş amphora üzerinde, gövdesi sağa dönük, karşıya bakan baykuş.

1. AE 13 mm., 3.41 gr. 12h.

AE 14 mm. 4.36 gr.

AE 14 mm. 3.00 gr.

Ref: *RPC I*, 3182; *BMC Phrygia* 8.

CLAUDIUS İS 41-54 (Levha 7)

TNm.74

Öy: CYNNA, Aegisli, miğferli Athena başı, sağa.

Ay: ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΑΝΔΡΑΓΑ - ΘΟΥ, Sağa doğru devrilmiş amphora üzerinde, gövdesi sağa dönük, karşıya bakan baykuş.

2. AE 18 mm 2.94 gr.

Ref: *RPC I*, 3189.

TNm.75

Öy: CYNNAΔΕΩΝ, Aegisli, miğferli Athena başı, sağa.

Ay: ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΑΝΔΡΑΓΑ - ΘΟΥ, Sağa doğru devrilmiş amphora üzerinde, gövdesi sağa dönük, karşıya bakan baykuş.

3. AE 4,21 gr.

Ref: *BMC Phrygia* 394,9; *SNG Aul.* 3974; Imhoof-Blumer, *Kl. M.*, 1901: 293,12.

TNm.76

Öy: Athena'nın Korinth miğferli büstü, sağa, aegisli.

Ay: CYNNAΔΕΩΝ Sağa doğru devrilmiş amphora üzerinde, gövdesi sağa dönük, karşıya bakan baykuş.

4. AE 16 mm 2,71 gr 6h.

Ref: *RPC I*, 3186.

TNm.77

Öy: Athena'nın Korinth miğferli büstü sağa, aegisli.

Ay: CYNNAΔEΩN, Sağa doğru devrilmiş amphora üzerinde, gövdesi sağa dönük, karşıya bakan baykuş.

5. AE 15 mm 3.24 gr.

Ref: *RPC I*, 515, 3186; *BMC Phrygia* 394,12.

TNm.78

Öy: ΚΛΑΥΔΙΟ [], Defne çelenkli, tropheus, yüksek rahip Artemon başı, sağa.

Ay: [], Ayakta Demeter, sola, sağ elinde meşale, sol elinde buğday başakları taşımaktadır.

6. AE 18 mm 5.64 gr.

Ref: *RPC I*, 3187; *BMC Phrygia* 37.

TNm.79

Öy: Sur taçlı Tyhke, sağa.

Ay: CVNNAΔEΩN, Athena, ayakta, sola, sağ elinde phiale, sol elinde mızrak, arkasında kalkan.

7. AE 17 mm 3.61 gr 12h.

Ref: *SNG Cop.* 710.

TNm.80

Öy: Athena'nın Korinth miğferli büstü, sağa, aegisli.

Ay: CVNNAΔEΩN, Men, ayakta, sola, omuzları üzerinde hilal, sağ elinde phiale, sol eliyle yere dayalı asa.

8. AE 21 mm 6,13 gr 6h.

Ref: *Afyonkarahisar s.* 1012.

TNm.81

Öy: CVNNAΔEIC IEPAN CVNKAHTON, Genç Senato'nun diademli büstü, sağa.

Ay: ΔHMOC PΩMAIΩN, Roma Demos'u, ayakta, sola, togalı, sağ elinde phiale, sol eli beline dayalı ve rulo tutuyor.

9. AE 24 mm 8.45 gr 12h.

Ref: *SNG Aul. Nachträge*, 8446.

ANTONINUS PIUS (İ. S. 138-164) (Levha 7)**TNm.82**

Öy: ΙΕΡΑ CVNKAHTOC Genç Senato'nun büstü, sola, giyimli.

Ay: ΕΠΙ ΠΡΟΤΑΝΕΩC ΚΑΛΑ ΑΤΤΑΛΟV-CVNNAΔΕΩΝ, Amaltheia, ayakta, sağa, sur taçlı, khiton ve himationlu, sağ elinde asa, sol koluyla çocuk Zeus'u tutuyor, yerde ayağı bitişiğinde keçi.

10. AE 26 mm 11.8 gr 6h.

Ref: Afyonkarahisar s. 1873.

TNm.83

Öy: ΙΕΡΑ CVNKAHTOC, Genç Senato'nun büstü, sağa, giyimli.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ, Asklepios, ayakta, önden, başı sola, himationu sol omzundan aşağı sarkıyor, sağ eliyle yere dayalı yılanlı asa tutuyor.

11. AE 24 mm 7.79 gr 6h.

Ref: SNG Aul. 3976.

TNm.84

Öy: Hermes'in büstü, sağa, giyimli, önünde kerykeion.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ, Yanan sunak.

12. AE 16 mm 3.89 gr 6h.

Ref: Imhoof – Blumer, Kl. M., 1901: 292, 7.

TNm.85

Öy: ΒΟΥΛΗ Boule'nin örtülü ve defne çelenkli büstü, sağa, giyimli.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ, Demeter, ayakta, sola, sağ elinde buğday başakları, sol elinde uzun meşale.

13. AE 25 mm 6.99 gr. 6h.

Ref: SNG Cop. 723.

TNm.86

Öy: ΒΟΥΛΗ Boule'nin örtülü ve defne çelenkli büstü, sağa, giyimli.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ ΔΩΠΙΕΩΝ Akamas, ayakta, sola, miğferli ve zırhlı, sağ elinde Palladium, sol elinde yere dayalı mızrak.

14. AE 25 mm.

Ref: *BMC Phrygia* 397, 30.

TNm.87

Öy: BOVAH Boule'nin örtülü ve defne çelenkli büstü, sağa, giyimli.

Ay: CVNNAΔEΩN Tykhe, ayakta, sola, dümen ve bereket boynuzu tutuyor.

15 AE 28 mm 13.0 gr 7h.

Ref: Afyonkarahisar s. 220.

TNm.88

Öy: ΔHMOC Genç Demos'un bantlı büstü, sağa, giyimli.

Ay: CVNNAΔEΩN Nemesis, ayakta, sola, kalathoslu, sağ elinde dizgin, sol elinde arşın, sağ ayağı bitişiğinde tekerlek.

16. AE 23 mm.

Ref: *BMC Phrygia* 395, 19.

TNm.89

Öy: [ΔH] MOC Genç Demos'un bantsız büstü, sağa, giyimli.

Ay: CVNNA [ΔEΩ]N, Demeter, ayakta, sola, başı örtülü, sağ elinde iki buğday başağı ve haşhaş, sol eliyle yere dayalı uzun meşale tutuyor.

17. AE 26/27 mm 10.32 gr 6h.

Ref: İstanbul 1656/29.

TNm.90

Öy: ΔHMOC Genç Demos'un bantsız büstü, sağa, giyimli.

Ay: CVNNAΔEΩN, Amaltheia, ayakta, sağa, sur taçlı, khiton ve himationlu, sağ elinde asa, sol kolu üzerinde çocuk Zeus'u tutuyor, sağda ayağı bitişiğinde keçi, başı geriye çevrili.

18. AE 27 mm 10.29 gr 6h.

Ref: *SNG Aul.* 3977.

4.3.3.1. İ. S. III. yy. Sikkeleri (Levha 7)

TNm.91

Öy: ΘΕΑ POMH, Tanrıça Roma'nın sorguç miğferli büstü, sağa.

Ay: CVNNAΔEΩN, Tokalaşan iki el.

19. AE 24 mm 7.09 gr 6h.

Ref: SNG Aul. 3980.

TNm.92

Öy: Serapis'in poloslu büstü, sağa, giyimli.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ, Amaltheia, ayakta, sağa, sur taçlı, sağ elinde asa, sol kolunda çocuk Zeus'u tutuyor, ayağı bitişiğinde keçi, başı geriye çevrili.

20. AE 19 mm 3.6 gr 12h.

Ref: Ünal, 2005: no: 62.

TNm.93

Öy: ZEVC ΠΑΝΔΗΜΟC, Zeus Pandemos'un büstü, sağa, giyimli.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ ΙΩΝΩΝ, Dağ (*Persis Dağı*), konik formlu, kayalık.

21. AE 3.60 gr.

Ref: Imhoof - Blumer, 1883: 413, 157.

TNm.94

Öy: AKAMAC, Akamas'ın sorguç miğferli başı, sağa.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ, Isis, ayakta, sola, polos'lu, sağ elinde sistrum, sol elinde situla.

22. AE 18.4 mm 3.91 gr. 6h.

Ref: SNG Schweiz. 1225.

TNm.95

Öy: ΘΥΝΝΑΡΟC, Thynnaros'un sakallı başı, sağa, saçı üzerinde bant.

Ay: CΥNNAΔΕΩΝ, Isis, ayakta, sola, polos'lu, sağ elinde sistrum, sol elinde situla.

23. AE 19 mm 3.9 gr 6h.

Ref: Afyonkarahisar s. 223.

TNm.96

Öy: ΘΥΝΝΑΡΟC, Thynnaros'un sakallı başı, sağa, saçı üzerinde bant.

Ay: CVNNAΔΕΩΝ, Baykuş, yatay duran amphora üzerinde, sağa.

24. AE 15 mm 3.02 gr 6h.

Ref: Imhoof - Blumer, 1890: 748 no: 742b.

III. GORDIANUS (İ. S. 238-244)

TNm.97

Öy: CVNNAΔCΩN, Sakallı erkek başı (Herakles-Thynnaros?), sağa.

Ay: ΔΩΠΙCΩN ΙΩNΩN, İki sütunlu yuvarlak kemerli tapınak içerisinde gladyatör kalkanı, iki palmiye dalı arasında, üstte alınlıkta yıldız.

25. AE 27/29 mm 10.99 gr 12h.

Ref: İstanbul 650/1161.

TRAIANUS DECIUS (İ. S. 249-251)

TNm.98

Öy: CVNNAΔCΩN Sakallı erkek başı (Herakles-Thynnaros?), sağa.

Ay: APX TΛHPIOΛCMOY IΠΠIKOY AΓΩ Ödül tacı, içinde iki palmiye dalı.

26. AE 25 mm.

Ref: *BMC Phrygia* 397, 28.

GALLIENUS (İ. S. 253-268)

TNm.99

Öy: CVNNAΔCΩN, Sakallı erkek başı (Herakles-Thynnaros?), sağa.

Ay: ΙΩNΩN AP KЄΛCO T Γ, Ödül tacı, içinde iki palmiye dalı.

27. AE 24 mm.

Ref: Imhoof – Blumer, Kl. M., 1901: 297, 30.

SONUÇ

Synnada (= Şuhut) antik kenti Phrygia Epiktetos olarak adlandırılan bölgenin güneybatı kısmında; hem doğu-batı hem de kuzey-güney yol güzergahının kesişim noktalarından birisi üzerinde konuşlanmıştır. Konumunun kente kazandırdığı ticari ve lojistik destek sayesinde resmi polis niteliği ile tarih sahnesine çıktığı (İ. Ö. yak. 302) andan itibaren giderek gelişmiş ve Küçükasya'nın popüler kentlerinden birisi haline gelmiştir. İ. Ö. 189 yılındaki Apameia Barış Antlaşması'ndan sonra Roma askeri hakimiyet alanında bulunan kent, bir yarım asır Galatlar ile Roma'nın himayesindeki Pergamon Krallığı'nın egemenlik için mücadele verdiği sorunlu bir bölge olmuştur. İ. Ö. 160-150'lerde kent *Civitas Libera* statüsüyle Kistophoros adlı sikkeler darbetmeye başlamıştır. Pergamon Krallığı'nın krallık topraklarını (*Βασιλική Χώρα*) miras yoluyla Roma'ya devretmesi (İ. Ö. 133)'nden sonra hızlıca Roma'nın kontrolüne giren kent, Roma'nın adli-idari düzeni tesis etmek için Küçükasya'da oluşturduğu conventus merkezlerinden birisi haline gelmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde imparatorluk mülk arazisi içindeki Dokeimeion mermer ocaklarının merkez ofisi niteliği sayesinde ocaklardaki üretiminin ivme kazanmasıyla yıldızı parlayan kentin adı belirgin bir şekilde bu süreçte antikçağ tarih ve yazın yazarlarının diline pelesenk olmuştur.

Pek çok etnisiteyi ilk iskanından bu yana barındıran, pek çok tarihsel olayın gerçekleştiği ve önemli uygarlıklara beşiklik etmiş kente dair şimdiye kadar yeterli düzeyde arkeolojik kazı faaliyeti gerçekleşmemiştir. Kent tarihinin ete kemiğe büründürülmesi faaliyetleri 19. yy.'ın ilk çeyreğinden sonrasına aittir. Bilim insanlarının ilk faaliyeti antik çağ yazarlarının dedikleri üzerinden kentin lokalizasyonunu sağlamaya yönelik yüzey araştırmaları şeklindedir. Fransız mühendis ve coğrafyacı Camille Callier'in 1830-1831 yılındaki Synnda'nın da içinde bulunduğu Küçükasya'da yapmış olduğu ilk ören yerlerinin yüzeysel bir gözden geçirilmesi faaliyeti ile başlayan bilimsel araştırmalara kentin yerini lokalize etmeye çalışan William John Hamilton eklenmiş ve onun sayesinde çalışmalar ivme kazanmıştır. Antik çağ yazarlarının söyledikleri ve Tabula Peutingeriana'nın verilerini kılavuz edinen Texier, Waddington, Kiepert, Carl Ritter gibi bilim insanları sürece katkı sunan diğer araştırmacılar olmuşlardır. 19. yy.'ın 3. çeyreğinden sonra A. Choisy'nin toplayıp irdedelediği 4 yazıt Synnada'nın yerini saptanmasında mesafe alınmasını sağlamıştır. 1876'da M. Perrot tarafından Yahudilerin Çifut diye adlandırdığı kasaba'da yapılan arkeolojik ve epigrafik araştırmalar neticesinde kendisinin kopyaladığı 6 yazıttan birisi üzerinde kentin adını okumasıyla Synnada'nın yeri tespit edilmiştir. 1880'li yıllardan itibaren Ramsay'in Sterrett ile

birlikte Phrygia Pentapolisi'nde yapmış olduğu yüzey araştırmalarında Synnada teritoryumunun hemen yakınında Hristiyan epigrafisinin en önemli yazıtı sayılabilecek *Aberkios Epigramı*'nı bulması Phrygia'daki tarihi coğrafya'nın yeniden gözden geçirilmesine vesile olacak Hierapolis-Hieropolis tartışmasının fitilini ateşleyecektir. Hemen hemen 20. yy.'ın başlarında Philippe Ernest Legrand ve Joseph Chamonard'ın bilingual (Latince-Yunanca) yazılmış kült, cenaze ve lanetleme yazıtlarını derledikleri “Inscriptions de Phrygie” isimli makaleleri kent tarihinin önemli köşe taşlarından birisini oluşturmuştur.

MAMA editörleri H. Buckler, W. M. Calder ve C.W. M. Cox 20. yy.'ın ilk çeyreğindeki kent ve çevresinde yapmış oldukları yüzey araştırmaları ve ele geçen buluntuları yayınlanmaları kentin tanınırlığını arttırmıştır.

Ramsay'in gerek 19. yy. sonu gerek 20. yy.'daki bölgeyle ilintili yaptığı araştırmaları ve yayınları sadece kentin daha anlaşılır olmasını sağlamamış şu ana kadar yapılan bilimsel çalışmalar içinde en kapsamlısı olması dolayısıyla temel referans kaynağımız oluşturmuştur. Yazarın *The Social Basis of Roman Power in Asia Minor* isimli kitabı kentin Roma Dönemi yazıtlarını ve yazıt yorumlarını birarada görebilmemize olanak sağlarken; yazıtları tarihlendirme önerilerimize de katkı sunmuştur.

M. Ballance'ın 20. yy.'ın ikinci yarısından sonra Synnada'da bulmuş olduğu Hristiyan yazıtları, pagan inançtan tek tanrı inancına kentin evrilmesi sürecini net bir şekilde görebilmemize olanak sağlamış; yazıtları deşifre etmemiz sayesinde kentin Bizans Dönemi dinsel ve idari yapısına dair değişiklikleri saptamamıza ve belirgin şekilde ortaya koymamızın yolu açmıştır.

Uzun bir tarihsel geçmişe sahip Synnada antik kentinin tarihini aydınlatmaya yönelik bu çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm Synnada kenti'nin lokalizasyonu ve erken araştırmalar ile 20. yüzyıldaki kente dair araştırmalar olarak iki başlık altında derlenmiştir.

2. bölüm kentin ve bölgenin coğrafyası, topoğrafyası ve arkeolojik kalıntılarına ayrılmıştır. Bu bölümde kentin konumu ve teritoryumu belirlenmeye çalışılmış ve kent hüviyetini kazanmasından sonra tarihsel süreç içindeki idari yapılanması hakkındaki bilgelere yer verilmiştir. İlk bölümün ikinci alt başlığında kentin ekonomisi, gelir kaynakları ve ticareti edebi belgeler eşliğinde temellendirilmeye çalışılmıştır. Yine bu bölümün üçüncü alt başlığında kentin ekonomisinde büyük payı olan mermer ocaklarının idari ofisi konumuyla Synnada ve mermerin rolü detaylıca açılmış; bunun için gerek edebi gerekse epigrafik ve nümizmatik kanıtlara başvurulmuştur. Synnada'nın tarihi ve toplumsal yapısının ele alındığı üçüncü bölümde kentin Hellenistik Dönem öncesi ile ilgili bilinenler; Hellenistik Dönem'de Küçükasya'nın siyasi tarihi; Hellenistik Dönem'de kent idaresi ve toplumsal yapısı; kentin

kuruluş söylenceleri üzerine notlar; Roma İmparatorluk Dönemi'nde kent idaresi ve toplumsal yapı; Geç Antikçağ'da ve sonrasında Synnada ile Synnada'da kültler, tanrılar ve inançlar alt başlıkları altında kent hakkındaki nosyonun belgelere dayalı olarak oluşturulmasına gayret edilmiştir. Tarihsel süreç özellikle kentin bir polis niteliği ile tarih sahnesine çıktığı Hellenistik Dönem'den (İ. Ö. 302) Geç Bizans Dönemi'ne (İ. S. 1100) kadarki zamansal aralığa odaklanmıştır. Son bölüm ise kentle ilgili edebi, epigrafik ve nümizmatik belgelerin üç ana başlıkta bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Bu amaçla ilk alt başlıkta kentten bahseden tüm antik yazarların pasajları *Testimonia Litterarum* (TLit.) kapsamında derlenmiştir. Literatür bölümü kentin coğrafyasına, idari yapısına, ekonomisine, mitolojisine ve din tarihine ait belgelerin kronolojik bir sıraya göre sınıflandırılmasıyla meydana getirilmiştir. İkinci alt başlık kentin şu ana kadar farklı dergi ve corpuslarda yayınlanan tüm epigrafik belgeleri *Testimonia Epigraphica* (TEp.) başlığı altında bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Bu amaçla 19. yy.'dan günümüze kadar değişik dergilerde ve corpuslarda yayınlanan tüm yazıtların şu andaki durumlarının belgelenmesi esas alınmıştır. Bu belgeleme sırasında yazıtların kopyalanmasından günümüze kadarki gelişimi izlenebilmiş, yazıtlardaki biliminsanlarının yorumları ve kopist hatası nedeniyle hatalı tamamlanan bazı yazıtların eksik kısımlarının tamamlanması önerileri getirilmiş ve yazıtların kötüleşmiş fotoğraflarının yerine müzeye gidilerek yeniden çekilmesi suretiyle belgelenmesine özen gösterilmiştir. Afyonkarahisar Müzesi'nde yer alan yazıtlar müze envanter numarasıyla birlikte verilmiştir. Tüm belgelenen ve yeniden değerlendirmeye tabi tutulan yazıtlar, üç kategoride, Synnada ve teritoryumunda ele geçen yazıtlar, Synnada'nın ve teritoryumunun dışında ele geçen yazıtlar ve Küçükasya dışı yazıtlar ana başlıkları altında mektuplar, fermanlar, onur yazıtları, adak yazıtları ve dini metinler, mezar yazıtları – epigram ve epigram olmayan- , miltaşları ve sınır yazıtları, taş ocağı yazıtları, Yahudi yazıtları, agonistik yazıtlar, Hristiyan yazıtları, fragmentler ve diğer yazıtlar olarak alt başlıklar şeklinde kronojik bir sırada tasnif edilmiştir. Üçüncü alt başlık ise kentin Hellenistik ve Roma Dönemleri boyunca basmış olduğu sikkelerden kentin tarihini, kültlerini ve mitolojisini aydınlatan nümizmatik belgelerin *Testimonia Numismatica* (TNm.) başlığı altında toplanmasıyla oluşturulmuştur. Kronolojik bir metodla sıralanan belgeler sayesinde kentin kuruluş mitosuna değinen sikkelerinden monotheist inanca evrileceği Bizans Dönemi'ne kadarki pagan inancın kültleri, kentin yönetiminde yer alan yöneticilerinden, iktisadi hayatına kadarki sosyo-kültürel değişimi tüm çıplaklığıyla izlenebilmektedir. Çalışmamızın ana omurgasını oluşturan belgelerden elde edilen sonuçlar bir bütün olarak kentin tarihinin anlaşılmasına hizmet etmiştir.

ANTİK KAYNAKLAR VE EDİSYONLAR

Appianos

Rhomaika

Appian, *The Foreign Wars*. (ed.). Horace White, New York, The Macmillan Company, 1899.

Arrianos

Anabasis

Αρριανός, Αρριανού “Αλεξάνδρου Ανάβασις” with an Modern Greek Translation by Θεόδωρος Χ. Σαρικήκης. 1986,1998. Αρριανού “Αλεξάνδρου Ανάβασις”. Εισαγωγή, μετάφραση, σημειώσεις. Τομ. Α (Βιβλία Α-Γ), τομ.Β (Βιβλία Δ-Ζ). Βιβλιοθήκη Ελλήνων Συγγραφέων. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών. 1986, 1998 Ακαδημία Αθηνών.Αth.

Arrianos

Indica

Arriani Nicomediensis Scripta Minora. (ed.). Rudolf Hercher, Alfred Eberhard, Leipzig,1885.

Athenaios

Deipnosophistae

Athenaei Naucratis Dipnosophistarum libri 15. 3 Bde. Teubner, Leipzig 1887-1890, Teubner, Stuttgart 1985-1992 Bd. 1 (Buch I-V) Bd. 2 (Buch VI-X) Bd. 3 (Buch XI-XV und Anhänge).

Caesar

De Bello Gallico

C. Julius Caesar, *C. Iulii Caesaris Commentarii De Bello Gallico Et Civili: Accedunt Libri De Bello Alexandrino, Africano Et Hispaniensi*, c. 2, 1818.

Cicero

Ad Atticum

Letters to Atticus, with an English Translation by E. O. Winstedt, London/New York, 1919 (*The Loeb Classical Library*)

Cicero

Ad Familiares

Letters to his Friends, with an English Translation by E. S. Shuckburg.

Cicero***Ad Quintum Fratrem***

Letters to and from Quintus, (ed.) L. C. Pulser, 1902.

Claudianus***In Eutropium***

Claudian, with an English Translation by M. Platnauer, London 1922

Diodorus***Bibliotheca Historica***

Diodorus Siculus, *Bibliotheca Historica*, Books XVIII-XX, (ed.). Immanuel Bekker, Ludwig Dindorf, Friedrich Vogel, Kurt Theodor Fischer, Leipzig. 1903-1906.

Dio Cassius***Historiae Romanae***

Dio Cassius, *Historiae Romanae* (ed.). U. P. Boissevain, Berlin 1895-1901.

Dion Chrysostomos***Orationes***

Dion Chrysostomos, *Dionis Prusaensis quem vocant Chrysostomum quae exstant omnia*, Vols I. Dio Chrysostom. J. de Armin. Weidmann. Berlin. 1893.

Eusebius***Historia Ecclesiae***

Eusebiu tu Pamphilu ekklesiastikēs historias bibloi deka: = Eusebii Pamphili historiae ecclesiasticae libri decem, (ed.). H. Laemmer, Scaphusia: Hurter; Schaffhausen, 1862.
The Ecclesiastical History, with an English Translation by J. E. L. Oulton, London 1942.

Herodotus

Herodotus, with an English translation by A. D. Godley. Cambridge, Harvard University Press. 1920.

Homerus***Ilias***

The Iliad, with an English Translation by A. T. Murray, Loeb Classical Library Vol. Cambridge, MA, Harvard University Press, London, William Heinemann Ltd., 1971.

Horatius***Carmina***

Horace. Horace, Odes and Epodes. (ed.) Paul Shorey and Gordon J. Laing. Chicago. Benj. H. Sanborn & Co. 1919.

Iustinus***Epitome***

Iustinus, *Epitome of Pompeius Trogus' Philippic Histories*. Translated by Rev. J. S. Watson, 1853.

Livius***Ab urbe condita***

T. Livius, *Ab urbe condita/Rome's Mediterranean Empire: Books 41-45 and the Periochae* (Çev. J. D. Chaplin), Oxford University Press, London.

History of Rome, with an English Translation by E. T. Sage, London 1936.

Martialis***Epigrammata***

Martialis Seçme Şiirler, Çev. Türkan Uzel, Öteki Yayınevi, 2000.

Ovidius***Epistulae***

The Epistles of Ovidius Translated Into the English Prose, Printed for Joseph Davidson, at the Angel in the Paultry, Cheapfide, London, MDCCXLVI (1746).

Pausanias***Pausaniae Graeciae Descriptio***

Description of Greece, with an English Translation by W.H.S. Jones, Litt. D., and H.A. Ormerod, M.A., in 4 Volumes. Cambridge, MA, Harvard University Press, London, William Heinemann Ltd. 1918.

Plinius***Naturalis Historia***

The Natural History, (ed.). H. Rackham – W. H. S. Jones, London 1947 (*The Loeb Classical Library*).

The Natural History, Pliny The Elder, (ed.). John Bostock, M.D., F.R.S., H.T. Riley, Esq., B.A. London. Taylor and Francis.

Plutarkhos***Themistokles***

Πλούταρχος, *Πλούταρχου “Θεμιστοκλής” και “Περικλής”*, with an Modern Greek Translation by M. X. Οικονόμου, Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Polybios***Historiae***

Lindorf, L. (ed). (1882-1904). *Polybios, Historiae*. Leipzig.

Sidonius***Epistulae et Carminae***

Poems and Letters, with an English Translation by W. B. Anderson London/ Cambridge/ Massachusetts 1936.

Statius***Silvae***

Silvae, with an English Translation by J. H. Mozley, New York 1928.

Stephanos Byzantios***Ethnika***

(Stephanos Byzantios, *Ethnika*) = (ed.) A. Meineke, Berlin, 1849

Strabon***Geographica***

(Strabon, *Geographica*) = 3 vols. Ed. A. Meineke, Leipzig 1877.

Suidas

Suidae lexicon: Graecè et Latinè, Tomi Prioris, Pars Prior (A-E), Halis et Brunsvigae, 1853.

Suetonius***Aug.***

Suetoni Tranquilli, C., (*De vita Caesarum libri*) = On İki Caesar'ın Yaşamı, (Çev. G. Özaktürk ve F. Telatar), Doğubatı, 2019, Ankara.

Suetoni Tranquilli, C., (*De vita Caesarum libri*) opera: Vol. I. De vita Caesarum libri XIII, (ed.). Maximilianus Ihm (German Edition) (Latin), Hardcover - January 1, 1993.

Suetonius***Claud.***

Suetoni Tranquilli, C., (*De vita Caesarum libri*) opera: Vol. I. De vita Caesarum libri XIII, (ed.). Maximilianus Ihm (German Edition) (Latin), Hardcover - January 1, 1993.

Tacitus***Annales***

Cornelius Tacitus, *Annales ab excessu divi Augusti*, (ed.). Charles Dennis Fisher, Clarendon Press. Oxford, 1906.

Tibullus***CT***

(Albius Tibullus, Lygdamus, and Sulpicia) = The Complete Poems of Tibullus: an En Face Bilingual Edition, (ed.). Rodney G. Dennis, Michael C. J. Putnam, University of California Press, London.

Xenophon***Anabasis***

Opera: Anabasis seu expeditio Cyri minoris. 3. Anabasis seu expeditio Cyri minoris, (ed.) C. H. Weise, München, 1828.

Xenophon***Hellenica***

(ed.). Carleton L. Brownson, Harvard University Press, Cambridge, MA; William Heinemann, Ltd., London. Vol. 1:1918; vol. 2: 1921.

KAYNAKÇA KISALTMALARI

AAWW	Anzeiger der Österreichischen Akademie der Wissenschaften in Wien. Philosophisch-historische Klasse.
ABSA	Annual of the British School at Athens.
AdI	<i>Annali dell' Instituto di Corrispondenza Archeologica.</i> <i>Annales de l' Institut de Correspondance Archéologique.</i>
AE	<i>L'Année Épigraphique.</i>
AF	<i>Archäologische Forschungen.</i>
AGRW	<i>Associations in the Greco-Roman World.</i>
AHB	<i>The Ancient History Bulletin.</i>
AION (archeol)	<i>Annali del Seminario di Studi del Mondo Classico, Sezione di Archeologia e Storia antica.</i>
AJA	<i>American Journal of Archaeology.</i>
Alt. v. Hierapolis	Humann C., Conrad, C., Judeich W., ve Winter F. (ed.). (1898). <i>Altertümer von Hierapolis</i> . “Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts, Ergänzungsheft”, 4. Berlin 1898. IV, “Inschriften”, pp. 67-202.
AM	<i>Athenische Mitteilungen.</i>
AMI	<i>Archaeologische Mitteilungen Aus Iran.</i>
AncSoc	<i>Ancient Society.</i>
AnnIst	<i>Annales Institutorum</i>
ANRW	<i>Aufstieg und Niedergang der römischen Welt.</i>
Anth. Pal.	<i>Anthologia Palatina.</i>
Arch. des missions	<i>Archives Des Missions Scientifiques Et Littéraires.</i>
ArchByzMnHell	<i>Archeion tōn Vyzantinōn Mnemeiōn tēs Hellados (Athens).</i>
ArchCl	<i>Archeologia classica. Rivista della Scuola nazionale di Archeologia (Rome).</i>
ArchEp	<i>Archaiologike Ephemeris (Athens).</i>
ArkST	<i>Arkeometri Sonuçları Toplantısı.</i>
AS	<i>Anatolian Studies.</i>
AST	<i>Araştırma Sonuçları Toplantısı.</i>
BCH	<i>Bulletin de Correspondance Hellénique.</i>

BE	<i>Bulletin épigraphique.</i>
BMC	<i>A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum.</i>
BMC Phrygia	<i>A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum.</i> <i>Catalogue of the Greek Coins of Phrygia</i> , (haz. B. V. Head, D. Litt).
BZ	<i>Byzantinische Zeitschrift</i>
CAH	<i>The Cambridge Ancient History</i> (ed. J. B. Bury & S. A. Cook) I-XII. Cambridge.
CCCA	Brill, E., <i>Corpus Cultus Cybelae Attidisque: I ASIA MINOR</i> , Leiden, 1977.
CCCA	<i>Corpus Cultus Cybelae Attidisque.</i>
Chios	McCabe, Donald F., <i>Chios Inscriptions. Texts and List</i> . “The Princeton Project on the Inscriptions of Anatolia”., The Institute for Advanced Study, Princeton (1986).
Chiron	<i>Chiron, Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts.</i> , Munich.1971 vdd.
CIG	<i>Corpus Inscriptionum Graecarum.</i>
CIJ²	<i>Corpus Inscriptionum Judaicarum</i> (II).
CIL	<i>Corpus Inscriptionum Latinarum.</i>
ClRev	<i>Classical Review.</i>
CMRDM	<i>Corpus Monumentorum Religionis Dei Menis.</i>
CMRDM 1	Lane, E. (1971), <i>Corpus monumentorum religionis dei Menis (CMRDM), Volume 1 Monuments and Inscriptions. Series: Études préliminaires aux religions orientales dans l'Empire romain, Volume: 19/1</i> , Brill.
Coll. Weber	<i>Collection Weber. Collection of Coins and Medals. Danish National Museum, Phrygia, part II</i> , Copenhagen.
CRAI	<i>Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres.</i>
CT	<i>Corpus Tibullianum.</i>
EA	<i>Epigraphica Anatolica. Zeitschrift für Epigraphik und historische Geographie Anatoliens.</i>

EDH	Epigraphic Database Heidelberg.
ÉO	<i>Echos d'Orient</i> .
Eph. ep.	<i>Ephemeris epigraphica</i>
Eph. ep. v. (1884)	<i>Ephemeris epigraphica: Corporis inscriptionum latinarum supplementum.</i> , v. Romae, apud Institutum, Berolinum, 1884.
ETAM	Ergänzugsbände zu den Tituli Asiae Minoris.
GGA	Göttingische Gelehrte Anzeigen.
ICG	Breytenbach, C., Hallof, U., Hommel, P., Mithcell, S., Ogereau, J. M., Prodanova, M., Sironen, E., Veksina, M. and Zimmermann, C. (ed.). (2016). <i>Inscriptiones Christianae Graecae (ICH): A Digital Collection of Greek Early Christian Inscription From Asia Minor and Greece</i> . Berlin: Edition Topoi.
ID = IDélos	<i>Inscriptions de Délos</i> . Roussel, P. and Launey, M. (ed.). Vol. 4 [6], nos. 1497-2219, (1937).
IEph	<i>Die Inschriften von Ephesos</i>
IEph	McCabe, Donald F. <i>Ephesos Inscriptions. Texts and List</i> . "The Princeton Project on the Inscriptions of Anatolia", The Institute for Advanced Study, Princeton (1991).
IG	<i>Inscriptiones Graecae</i>
IGLSyr 4	<i>Inscriptions grecques et latines de la Syrie, IV. Laodicée. Apamène</i> , (ed). Louis Jalabert and René Mouterde. Paris 1955.
IGR	<i>Inscriptiones Graecae ad Res Romanas Pertinentes</i> .
IGR 4	<i>Inscriptiones graecae ad res romanas pertinentes</i> , (ed.). René Cagnat et al. 3 vols. Paris 1901-1927. 4 (1-9), with Georges Lafaye. Paris 1908-1927. Reprint: Chicago, Ares 1975.
IJO	<i>Inscriptiones Judaicae Orientis</i> . Tübingen: Mohr Siebeck, 2004. Vol. I: David Noy, Alexander Panayotov, and Hanswulf Bloedhorn, Eastern Europe. TSAJ 101 (2004); Vol. II: Walter Ameling, Kleinasien. TSAJ 99 (2004); Vol. III: David Noy and Hanswulf Bloedhorn, Syria and Cyprus. TSAJ 102 (2004).
IK Ephesos	Engelmann, H. İplikçioğlu, B. Knibbe, D. <i>Die Inschriften von</i>

- Ephesos*. “Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien”. 16. Bonn: Rudolf Habelt, 1980.
- IK Rhod. Peraia** Wolfgang, B. *Die Inschriften der Rhodischen Peraia*. “Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien”. 38. Bonn: Rudolf Habelt, 1991.
- ILS** Dessau, H., *Inscriptiones latinae selectae*. 3. vols. in 5 parts, Berlin, 1892-1916).
- IMT Aisep/Kad Dere** Inschriften Mysia & Troas [IMT], (eds.) Barth, M. ve Stauber, J. Leopold Wenger Institut. Universität München. Mysia, “Aisepos & Kadiköy Dere”, nos. 1120-1234.
- ISmyrna** Petzl, G. (ed.). IGSK 23-24(1-2). (1982-1900). 1 (1982); 2(1) (1987); 2(2) (1990). *Die Inschriften von Smyrna*. Rudolf Habelt, Bonn.
- IvP I** Fränkel, Max. *Die Inschriften von Pergamon* 2 vols. “Altertümer von Pergamon”. 8,1-2. Berlin 1890-1895. Vol. 1, nos. 1-250, *Bis zum Ende der Königszeit*.
- JHS** *Journal of Hellenic Studies*.
- JIAN** *Journal International d'Archéologie Numismatique*. Jolowicz, H. F. ve Nicholas B. (1972): *Historical Introduction to the Study of Roman Law*. Cambridge University Press.
- JÖAI** *Jahreshefte des österreichischen archäologischen Instituts in Wien (Vienna)*.
- JMEOS** *Journal of the Manchester Egyptian and Oriental Society*
- JRS** *Journal of Roman Studies*.
- JSav** *Journal des Savants*.
- KILyk I** Laminger-Pascher, Gertrud. *Die kaiserzeitlichen Inschriften Lykaoniens*, fasc. 1. “Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, Denkschriften” [DAW], 232. “Ergänzungsbände zu den *Tituli Asiae Minoris*”, 15. Vienna 1992.
- Kl.M** *Kleinasietische Münzen*.
- Klee, Geschichte** Klee, Geschichte Klee, Theophil., *Zur Geschichte der gymnischen Agone an griechischen Festen*. Leipzig and Berlin

	1918.
LBW	<i>Le Bas – Waddington.</i>
MAMA 11	Ballance W. M., Calder W. M., Hall A. S. ve Barnett, R. D.(ed.). (October 11, 2013). <i>Monumentum Asiae Minoris Antiqua, XI: Monuments and from Phrygia and Lycaonia</i> , Roman Society Publications.
MAMA 4	Buckler W. H., Calder W. M. ve Guthrie W. K. C. (ed.). (1933). <i>Monumentum Asiae Minoris Antiqua, IV: Monuments and Documents from Eastern Asia and Western Galatia</i> , Manchester.
MAMA 5 Lists I(i)	Cox, C. W. M. ve Cameron, A. (ed.). (1937). <i>Monumentum Asiae Minoris Antiqua, V: Monuments from Dorylaeum et Nacolea</i> , Manchester. “ <i>Epigraphic Bibliography and Concordance of the Dorylaeum-Nacolea Area</i> ”, 177-188.
MAMA 6	Buckler W. H. ve Calder W. M. (ed.). (1939). <i>Monumentum Asiae Minoris Antiqua, VI: Monuments and Documents from Phrygia and Caria</i> , Manchester.
MDAI(A)	<i>Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts. Athenische Abteilung.</i>
MEFR	<i>Mélanges de l'école française de Rome.</i>
Mél. Arch. Hist.	<i>Mélanges d'archéologie et d'histoire.</i>
Mél. d'arch. et d hist.	<i>Mélanges d'archéologie et d'histoire de l'École française de Rome.</i>
Mion. Suppl.	Mionnet T. E. (hzl.). (1835). <i>Description de médailles antiques grecques et romaines, Supplement-VII</i> , Paris.
NIP	<i>Nouvelles Inscriptions de Phrygie.</i>
Not. episc.	<i>Notitiae episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae</i> , (ed.) J. Darrouzès, Institut français d'études byzantines, Paris, 1981.
OGIS	<i>Orientis Graeci Inscriptiones Selectae.</i>
OMS	<i>Opera Minora Selecta.</i>
Ostraka	<i>Loffredo on behalf of the Istituto di studi comparati sulle società antiche.</i>
P.I.R.	<i>Prosopographia Imperii Romani.</i>

P.I.R.²	Prosopographia Imperii Romani, Groag, E. ve Stein, A. (ed). Berlin-Leipzig 1933-.
RA	<i>Revue Archéologique (Paris).</i>
RE	<i>Pauly's Realencyclopädie der classischen Altertumwissenschaft.</i>
REG	<i>Revue des Études Grecques.</i>
RIC	<i>Roman Imperial Coins.</i>
RPC	<i>Roman Provincial Coinage.</i>
RPC I	Burnett, A., Amandry M. ve Ripolles, P. P. (ed.). (1992). <i>Roman Provincial Coinage, I, From the death of Caesar to the death of Vitellius (44 BC-AD 69), Part I</i> , London-Paris.
RPC II	Burnett, A., Amandry M. ve Carradice, I. (ed.). (1999). <i>Roman Provincial Coinage, II, From Vespasian to Domitian (AD 69-96), Part I</i> , London-Paris.
RPC IV.2	<i>Roman Provincial Coinage, IV.2, From Antoninus Pius to Commodus (AD 138-192): Asia.</i>
RPC VII	Butcher, M. S. (hızl.). (2006). <i>Roman Provincial Coinage VII, De Gordien Ier À Gordien III (238-244 après J.-C.),1.</i> <i>Province d'Asie</i> , London-Paris. <i>Sammlung H. von Aulock,</i> <i>Nachträge IV</i> , Berlin. <i>Sammlung H. von Aulock, Phrygien</i> , Berlin.
RPh	<i>Revue de philologie, de littérature et d'histoire anciennes (Paris).</i>
SAWW	<i>Sitzungsberichte der Österreichischen Akademie der Wissenschaften in Wien.</i>
SEG	<i>Supplementum Epigraphicum Graecum.</i>
SJC	<i>Scripta Judaica Cracoviensia.</i>
Smyrna	Smyrna. Donald, F. McCabe, <i>Smyrna Inscriptions. Texts and List</i> . "The Princeton Project on the Inscriptions of Anatolia", The Institute for Advanced Study, Princeton (1988). Packard Humanities Institute CD #6, 1991. — Includes: Georg Petzl. <i>Die Inschriften von Smyrna</i> . 2 vols. in 3 parts. "Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien", 23 and 24,1-2. Bonn 1982, 1987 & 1990.

SNG	<i>Sylloge Nummorum Graecorum.</i>
SNG Aul.	<i>Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland. Sammlung H. von Aulock, Phrygien, Berlin.</i>
SNG Aul. Nachtr.	<i>Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland.</i>
SNG Berry	<i>Sylloge Nummorum Graecorum The Burton Y. Berry Collection, Part I, Macedonia to Attica, The American Numismatic Society, New York.</i>
SNG Cop.	<i>Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum.</i>
SNG Lewis	Carradice, I. A. (hsl.). (1992). <i>Sylloge Nummorum Graecorum, Great Britain VI, Corpus Christi College Cambridge, The Lewis Collection II: The Greek Imperial Coins, Oxford.</i>
SNG München	<i>Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland. Staatliche Münzsammlung München, 24. Heft: Phrygien.</i>
SNG Schweiz	Kapossy, B. (hsl.). (1993). <i>Sylloge Nummorum Graecorum Schweiz II, Münzen der Antike, Katalog der Sammlung Jean-Pierre Righetti in Bernischen Historischen Museum, Bern.</i>
TAD	<i>Tarih Araştırmaları Dergisi</i>
TIB	<i>Tabula Imperii Byzantini</i>
ZPE	<i>Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik.</i>
OEAB	Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

KAYNAKÇA

- Adak, M. ve Akyürek Şahin N. E. ve Güneş, M. Y. (2008). “Neue Inschriften im Museum von Bolu (Bithynion/Klaudiupolis)”. *Gephyra* 5: 73-120.
- Adams, J. P. (1980). “Aristonikos and the Cistophoroi”. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 29 (3): 302-314.
- Akurgal, E. (1995). *Anadolu Uygarlıkları*, Net Turistik Yayınları, İstanbul
- Akyürek Şahin N. E. ve Uzunoğlu, H. (2019) “Neue Inschriften aus dem Museum von Eskişehir”. *Gephyra* 18, 2019: 137-191.
- Akyürek Şahin N. E. (2021) “Der Bidhauer „Moschos Kallippos” aus Synnada Ein kleines Corrigendum zum Künstlerlexicon der Antike”. *Gephyra* 21, 2021: 225-229.
- Altun, A. (2007). Türkiye’de Müzecilik. 100 Müze 1000 Eser. I, İstanbul.
- Ameling, W. (1989). “Lucius Licinius in Chios”. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, (77): 98-100.
- Anderson, J. G. C. (1898). “A Summer in Phrygia. II”. *JHS*, (18): 81-128, 340-344.
- Anderson, J. G. C. (1899). “Exploration in Galatia Cis Halym, Part II”. *JHS* (19): 280-318.
- Arca, E. A. (2008). *Küçükasya’nın Sınır Yazıtları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Armanet, C. (1904). “Inscription de Dorylée”. *BCH*, (28): 191-200.
- Arslan, M. (2000). *Antikçağ Anadolu’sunun Savaşçı Kavmi Galatlar*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2000.
- Arslan, M. (2007). *Mithridates VI Eupator Roma’nın Büyük Düşmanı*. Odin Yayıncılık, 2007.
- Atalay, E. (1989). *Weibliche Gewandstatuen des 2. Jahrhunderts n. Chr. Aus ephesischen Werkstätten*, Österreichische Akademie Der Wissenschaften Philosophisch-Historische Klasse Denkschriften, 206. Band, Verlag Österreichische Akademie Der Wissenschaften, Wien, 1989.
- Austin, L. (1946). “The Caerellia of Cicero’s Correspondence”. *The Classical Journal*, 41(7): 305-309.
- Balcer, J. M. (1993). “The Ancient Persian Satrapies and Satraps in Western Anatolia”. *AMI* (26): 81-90.
- Ballance, M. H. ve Cormack, J. M. R. ve Coxon, A. ve Grégoire, H. ve Guthrie, W. K. C. (1961). “Sir William Calder 1881-1960”. *AS*, (11): 29-37.
- Balzat, J.- S. ve Catling, R. W. V. ve Chiricat, É. ve Corsten, T. (2018). *A Lexicon Greek*

- Personal Names*, Volume. V. C Inland Asia Minor. Clarendon Press Oxford.
- Behrwald, R. (2003). "Inscriptions from Pednelissus". *AS*, (53): 117-130.
- Belke, K. ve Mersich, N. (1990). *Phrygien und Pisidien, Tabula Imperii Byzantini*, Band 7. Wien.
- Beloch, J. (2012). *Griechische Geschichte volume 3: Bis Auf Aistoteles und Die Eroberung Asiens Part 2*, Cambridge University Press, New York.
- Berk, M. F. (2017). "Phrygian Marble In Rome". *International Journal of Social and Educational Sciences*, 4 (8): 194-208.
- Bevilacqua, G. (1978). "Due Trapeziti In Un' Iscrizione Di Tivoli". *ArchCl* (30): 252-254.
- Billows, R. A. (1990). *Antigonos the One-Eyed and the Creation of the Hellenistic State*, Berkeley/Los Angeles/London.
- Boddens Hosang, F. J. E. (2010). *Establishing Boundaries: Christian-Jewish Relations in Early Council Texts and the Writings of Church Fathers*. Brill, Leiden -Boston.
- Bolat, B. ve Ayaz, R. (2017). "İngiliz Misyonerlik Faaliyetlerinin Osmanlı Devleti'nin Yıkılış Sürecine Etkileri". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, sayı: 61: 1-45.
- Bremmer, J. M. (2008). *Greek Religion and Culture, the Bible, and the Ancient near East*, Brill, 2008.
- Bresson, A. (1991). *Recueil des inscriptions de la Pérée Rhodienne, Pérée intégrée*, Centre de Recherches d'Histoire Ancienne, 105, Paris, Les Belles Letres, 1991.
- Brixhe, C. (1987). *Essai sur le grec anatolien au début de notre ère, nouvelle édition*. Nancy 1987.
- Brixhe, C. (2002). "Interactions between Greek and Phrygian under the Roman Empire". (eds.) Adams, J. N & Jans, M., *Bilingualism in Ancient Society: Language Contact and the Written Text*, Oxford University Press, 246-266.
- Brixhe, C. ve Waelkens, M. (2009). "Un Nouveau Document Néo-Phrygien Au Musée D'Afyon". *Kadmos*, (20): 68-75.
- Bruzza, L. (1870). "Iscrizioni dei marmi grezzi". *AnnIst* 42: 106-204.
- Buckler, G. (1931). "A Sixth Century Botaniates". *Byzantion*, 6 (1): 405-410.
- Bulic, F. (1924). *Strena buliciana: commentationes gratulatoriae*, Zagreb.
- Bulut, E. (2015). *İlkçağ'da Nevşehir ve Çevresi Yerleşimleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Burnett, A. M. ve Amandry, M. ve Alegre, P. P. R (1992). *Roman Provincial Coinage I From the death of Caesar to the death of Vitellius (44 BC-AD 69)*, British Museum Press.,

London.

Burrell, B. C. (2004). *Neokoroi: Greek cities and Roman emperors*, Brill Leiden-Boston, 2004.

Burton, G. P. (1975). "Proconsuls, assizes and the administration of justice under the Empire". *JRS* 65 (1975): 92-106.

Bülbül, P. (2010). *En Eski Çağlardan Persler Dönemine Kadar Afyonkarahisar ve Çevresi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyonkarahisar, 2010.

Calder, W. M. (1910). "Militia". *The Classical Review*, 24 (1): 10-13.

Calder, W. M. (1912). "Julia-Ipsus and Augustopolis". *JHS*, (2): 237-266.

Calder, W. M. (1923). "The medial verbal -r termination in Phrygian". *JMEOS* 10: 25-33.

Campanile, M. D. (1994). *I sacerdoti del koinòn d'Asia (I sec. a. C.-3 sec. d. C.)*, *Contributo allo studio della romanizzazione delle élites provinciali nell'Oriente greco*, Pisa 1994.

Cappelli, A. (1901). *Lexicon Abbreviaturarum. Wörterbuch Lateinischer und Italienischer Abkürzungen*, Leipzig.

Carbone, L. F. (2016). "Romanizing" Asia: the Impact of Roman Imperium on the Administrative and Monetary Systems of the Provincia Asia (133 BC - AD 96), Columbia University.

Carrington, P. (1898). "The Heroic Age of Phrygia in Ancient Literature and Art". *AS*, (17): 117-126.

Cheynet, J.-Cl. (1990). *Pouvoir et contestations à Byzance (963-1210)*. Paris.

Cheynet, J. C. ve Vannier, J. F (2003). "Les Argyroi". *Zbornik Radova Vizantološkog Instituta (ZRVI)* (in French), 40: 57-90.

Christian, M. ve Frei, P. (2010). *Geschichte Kleinasiens in Der Antike*, München: C. H. Beck, 2010.

Christol, M. ve Drew-Bear, Th. (1987). *Un castellum romain près d'Apamée de Phrygie*. *ETAM* 12. Wien.

Christol, M. ve Drew-Bear, Th. (1988). "Inscriptions de Dokimeion". *Anatolia Antiqua- Eski Anadolu* (1), 1987. *Istanbul: Institut Français d'Études Anatoliennes-Georges Dumézil*, (Varia Anatolica, 1): 83-137.

Cohen, G. M. (1991). "'Katoikiai, Katoikoi" and Macedonians in Asia Minor". *AncSoc*, 22: 41-50.

Cohen, G. M. (1995). *The Hellenistic Settlements In Europe, The Islands, And Asia Minor*, University of California Press.Ltd. Oxford.

Contoléon, A. (1887). "Epigraphai anekdotoi". *BCH*, 11: 212-223.

- Cook, J. M. (1983). *The Persian Empire*, London.
- Coşkun, G. (2010). “Pharnabazos II Hakkında Yeni Bir Yorum”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26: 106-112.
- Cottier, M. ve Crawford, M. H. ve Crowther, C. V. ve Ferrary, J. – L., Levick, B. M. ve Salomies, O. ve Wörle, M. (2008). *The Customs Law of Asia*, Oxford University Press, 2008.
- Cougny, E., Boissonadii, De La Rochette, Chardonis, Bothii, Jacobsii, Grotii, H. (ed.). (1890). *Epigrammatum Anthologia Palatina Cum Planudeis Et Appendice Nova Epigrammatum Veterum Ex Libris Et Marmoribus*, III, Paris.
- Crawford, M. H. (1985). *Coinage and Money under the Roman Republic: Italy & the Mediterranean Economy*, London.
- Cremer, M. (1987). “Neue phrygische Zeus Votive”. *EA* (9):120-126.
- Cumont, M. F. (1895). “Les inscriptions chrétiennes de l’Asie Mineure”. *Mél. d’arch. et d’hist.*, XV (2-3): 245-299.
- Dain, A. (1933). *Inscriptions grecques du Musée du Louvre* (les textes inédits) (Paris).
- Dalla Rosa, A. (2012). “Praktische Lösungen für praktische Probleme: Die Gruppierung von conventus in der Provinz Asia und die Bewegungen des Prokonsuls C. Iulius Severus (procos. 152/53)” *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik (ZPE)*, (183): 259-276.
- Dalla Rosa, A. (2016). “From Exploitation to Integration: Imperial Quarries, Estates and Freedmen, and the Integration of Rural Phrygia”, *Studi Ellenistici XXX*: 305-330.
- Damm, Chr. T. (1833). *Novum Lexicon Graecum Etymologicum et Reale: Cui Pro Basi Substratae Sunt Concordantiae Et Elucidationes*, Volumen Primum, Impensis Ricardi Priestly, Londini, 1833.
- Daubner, F. (2010). *Militärsiedlungen und Territorialherrschaft in der Antike*. Daubner, Berlin.
- Deferrari, R. (1958). *The Fathers of the Church: Cyprian. St. Treatises*. Catholic University of America Press, 1958.
- Demougín, S. (1999). “L’ordre équestre en Asie mineure. Histoire d’une romanisation”. *Publications de l’École Française de Rome* (257): 579-612, Şurada: L’ordre équestre. Histoire d’une aristocratie (Ier siècle av. J.-C. - IIIe siècle ap. J.-C.). Actes du colloque international de Bruxelles-Leuven (5-7 octobre 1995).
- Dieterich, K. (1898). *Untersuchungen zur Geschichte der griechischen Sprache von der hellenistischen Zeit bis zum 10. Jahrh. n. Chr.*, Leipzig Teubner, 1898.
- Doğancı, K. ve Altın, R. (2018). “Roma İmparatorluğunda Asker Evlilikleri Yasağı”. *TAD, C.*

37/ S. 64, 2018, 71-96.

Donnegan, J. (1842). *A New Greek and English Lexicon, Fourth Edition, Considerably Enlarged, Carefully Revised, and Materially Improved Throughout*. London, 1842.

Doublet, G. (1893). "Inscription de Dinair". *BCH*, (17): 301-321.

Drew-Bear, Th. (1972). "Three Senatus Consulta concerning the Province of Asia". *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 21(1):75-87.

Drew-Bear, Th. (1978). *Nouvelles Inscriptions de Phrygie.*, Zutphen.

Drew-Bear, Th. (1980). "Recherches épigraphiques et philologiques". *REA*, LXXXII 155-182.

Drew-Bear, Th. (1993). "Dokimeion'dan Yeni Yazıtlar". *AST* (11): 111-121.

Drew-Bear, Th. (1994). "Nouvelles inscriptions de Dokimeion". *Mélanges de l'école française de Rome (M E F R)* (106-2): 747-844.

Drew-Bear, Th. (1998). "Phrygian Votive Steles in The Museum of Anatolian Civilisations". *AST*, 16 (1): 391-401.

Drew-Bear, Th. (1999). "Pisidia Antokheia Tiyatrosu Yazıtları". *AST*, 17 (1): 209-214.

Drew-Bear, Th. (2001). "Grek ve Roma Dönemlerinde Afyonkarahisar" *Afyonkarahisar Kütüğü, Cilt I*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, 97-110.

Drew-Bear, Th. (2003). "Phrygia, Pisidia ve Lycaonia'da Epigrafik Yüzey Araştırmaları". *AST*, 21 (1): 105-108.

Drew-Bear, Th. (2004). "Phrygia ve Pisidia'da Yeni Epigrafik Yüzey Araştırmaları". *AST*, 22 (2): 213-218.

Drew-Bear, Th. (2006). "Afyon ve Kütahya Müzelerinde Politeist ve Erken Hıristiyan Yazıtları". *AST*, 24 (1): 433-442.

Drew-Bear, Th. (2007). "Phrygia ve Pisidia'da Hıristiyanlar, Askerler ve Eğitim Görmüş Köylüler". *AST*, 25 (2): 261-268.

Drew-Bear, Th. ve Eck W. (1976). "Kaiser-, Militär- und Steinbruchinschriften aus Phrygien". *Chiron* (6): 289-318, Taf.

Drew-Bear, Th. ve Naour, C. (1990). "Divinités de Phrygie". *ANRW II* 18 (3): 1907-2044, Abb. Taf.

Drew-Bear, Th. ve Sacco, G. (2006/2007). "Epigrammi agonistiche e notabili di Synnada". *AION (archeol)*, (13/14): 253-281.

Drew-Bear, Th. ve Yıldıztüran, M. (1997). "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonunda Bulunan Bir Grup Adak Steli". *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1996 Yılığ*, Ankara, 1997.

- Drew-Bear, Th. ve Dönmez, E. Ş. ve Demirkök, F. ve Türktüzün, M. (2007). *Ben Anadolu'da Doğdum/I was Born in Anatolia/Je Suis ne en Anatolie*. Tugay-Anadolu Kültür Sanat ve Arkeoloji Müzesi, İstanbul.
- Drew-Bear, Th., Lubotsky A. ve Üyümez, M. (2008). “Three New Phrygian Inscriptions”. *Kadmos* (47): 109-116.
- Drew-Bear Th. ve Yıldızlıturan, M. (1997). “Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonunda Bulunan Bir Grup Adak Steli”. *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1996 Yıllığı*, Ankara, 1997.
- Drew-Bear, Th. ve Thomas Chr. M. ve Yıldızlıturan, M. (1997). *Phrygian Votive Steles*, Ankara, 1997.
- Drew-Bear, Th. ve Thomas Chr. M. ve Yıldızlıturan, M. (1999). *Phrygian Votive Steles*, 2. ed. Ankara, 1999.
- Droysen, J. G. (1980). *Geschichte des Hellenismus*, Deutscher Taschenbuchverlag, Münih.
- Eilers, C. (2002). *Roman Patrons of Greek Cities*, Oxford University Press, New York.
- Engelmann, H. ve Knibbe, D. (1986). “Das Monumentum Ephesenum. Ein Vorbericht”. *EA*, (8):19-32.
- Engelmann, H. ve Knibbe, D. (1989). “Das Zollgesetz der Provinz Asia: Eine neue Inschrift aus Ephesos”. *EA*, (14): 1-206.
- Eraydın, (2002). *Phrygia Bölgesindeki Zeus Epitetleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erzen, A. (1953). “Ay Tanrısı Men’in Adı ve Menşei Hakkında. *Belleten*, c. XVII, (65).
- Evans, R. (2012). *A History of Pergamum: Beyond Hellenistic Kingship*. Bloomsbury Publishing PLC.
- Facella, M. (2011). “Twin Peaks: On a New Royal Hellenistic Coin from the Auction Market”. *ZPE*, (178): 223-235.
- Fant, J. C. (1985). “Four Unfinished Sarcophagus Lids at Docimium and the Roman Imperial Quarry System in Phrygia”. *AJA*, 89 (4): 655-662.
- Fant, J. C. (1989a). “New Sculptural and Architectural Finds From Docimium”. *AST*, 7: 111-118.
- Fant, J. C. (1989b). *Cavum Antrum Phrygiae: The Organization and Operations of the Roman Imperial Marble Quarries in Phrygia*, BAR, S482.
- Fears, J. R. (1978). “Ο ΔΗΜΟΣ Ο ΡΩΜΑΙΩΝ Genius Populi Romani. A Note on the Origin of Dea Roma”. *Mnemosyne*, IV, 31(3): 274-286.
- Feissel, D. (1977). “Inscriptions grecques en Vénétie”. *Aquileia Nostra*, (47): 155-172.

- Ferrari, Roy J. (1958). *Treatises*, translated and edited by Roy J. Deferrari, Catholic University of America Press.
- Filges, A. (1999). "Marmorstatuetten aus Kleinasien. Zu Ikonographie, Funktion und Produktion antoninischer, severischer und späterer Idealplastik". *IstMitt* 44, (1999): 377- 430.
- Finlay, G. (1854). *History of the Byzantine and Greek Empires from 1057 to 1453*, 2, William Blackwood & Sons.
- Fishwick, D. (1990). "Votive Offerings to the Emperor?". *ZPE*, (80): 121-130.
- Franz, J. (1840). *Fünf Inschriften und fünf Staedte in Klein Asien: Eine Abhandlung Topographischen inhaltes*, Nicolai, Berlin.
- Frei, P. (1989). "Epigraphisch-topographische Forschungen in Eskişehir und Umgebung (1987 und 1988)". *AST* (7): 191-201.
- Frei, P. (1992). "Epigraphisch-topographische Forschungen in Eskişehir". 1991, *AST* (10), Ankara: 141-146.
- Frend W. H. C. (1956). "A Third-Century Inscription Relating to Angareia in Phrygia". *JRS*, (46): 46-56.
- G. Özaktürk ve F. Telatar, (2019). Suetoni Tranquilli, C., (*De vita Caesarum libri*) = On İki Caesar'ın Yaşamı, (Çev. G. Özaktürk ve F. Telatar), Doğubatı, Ankara.
- Geagan, D. J. (1972). "Hadrian and the Athenian Dionysiac Technitai. *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, (103):133-160.
- Géza, A. (1977). *Konsulat und Senatorenstand unter den Antoninen: prosopographische Untersuchungen zur senatorischen Führungsschicht*, Habelt, Bonn,1977.
- Gibbon, E. (1998). *Decline and Fall of the Roman Empire I*, ElecBook, London, 1999.
- Greenhalgh, M. (2013). *From the Romans to the Railways: The Fate of Antiquities in Asia Minor*, Brill.
- Gruen, E. S. (1984). *The Hellenistic World and the Coming of Rome 2*, Berkeley/Los Angeles/London.
- Gusmani R., Salvini, M. ve Vanicelli, P. (1995). "Frigi e frigio: atti del 1. Simposio internazionale: Roma, 16-17 ottobre 1995". (Roma 1997) 219-227.
- Haas, O. (1966). *Die phrygischen Sprachdenkmäler*, Sofia 1966.
- Habicht, C. (1975). "New Evidence on the Province of Asia". *JRS*, 65: 64-91.
- Hall, A. ve Waelkens, M. (1982). "Two Dokimeian Sculptors in Iconium". *AS*, 32: 151-155.
- Hamilton, W. J. (1842). *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia, London: With Some Their Antiquities and Geology*. (I-II), London.

- Harland, Ph. A. (2014). *Dynamics of Identity in the World of the Early Christians: Associations, Judeans, and Cultural Minorities*, Bloomsbury Academic & Professional.
- Harris, H. A. (1962). "Notes on Three Athletic Inscriptions". *JHS* (82): 19-24.
- Haspels, C. H. E. (1962). "Relics of a Dionysiac Cult in Asia Minor", *AJA*, (66) 1962, 285-287.
- Haspels, C. H. E. (1971). *The Highlands of Phrygia. Sites and Monuments*, I., Princeton University, Princeton.
- Heller, A. (2009). "La cité grecque d'époque impériale: vers une société d'ordres?". *Annales. Histoire, Sciences Sociales*, 64e Année, 2: 341- 373.
- Heo, S. (2013). "The Significance of 'the Lex Sempronia Portorii Asiae'". *Tenth Japan-Korea-China Symposion on Ancient European History, Peking*, October 2013, 135-169.
- Herbermann, C. G. (1913). "Inscription of Abercius". *Catholic Encyclopedia*, Robert Appleton, New York. I, 40-41.
- Homolle, T. (1879). Inscriptions de Délos relatives à des personnages romains". *BCH* 3(1879): 146-162.
- Hogard, D. G. (1890). "Notes in Phrygia Paroreus and Lycaonia". *JHS*, 11: 151-166.
- Hoover, O. D. (2012) *Handbook of Coins of Northern and Central Anatolia Pontos, Paphlagonia, Bithynia, Phrygia, Galatia, Lycaonia, and Kappadokia (With Kolchis and The Kimmerian Bosphoros) Fifth to First Centuries BC*, The Handbook of Greek Coinage Series, Volume 7, Classical Numismatic Group, Inc. Lancaster/London.
- Hosang, F. J. E. Boddens (2010) *Establishing Boundaries: Christian-Jewish Relations in Early Council Texts and the Writings of Church Fathers*, Brill.
- Howgego, C., Heuckert, V. ve Burnett, A. (2005) *Coinage and Identity in the Roman Provinces*, Oxford University Press, 2005.
- Huttner, U. (2013). *Early Christianity in the Lycus Valley*, Brill, 2013.
- Imhoof-Blumer F. (1883). *Monnaies Grecques*, Paris.
- Imhoof-Blumer F. (1890). *Griechische Münzen*, München.
- Imhoof-Blumer F. (1901). *Kleinasiatische Münzen*, I, Wien.
- İlaslı, A. ve Üyümez, M. (2008). Afyonkarahisar Müzeleri ve Ören Yerleri- Afyonkarahisar Museums and Sites, YKY, 2008.
- İplikçioğlu, B. (2015). *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Yayınları, İstanbul, 2015.

- Ivantchik, A. ve Licheli, V. (2007). *Achaemenid Culture and Local Traditions in Anatolia, Southern Caucasus and Iran: New Discoveries*, Brill.
- İznik, E. (2006). *Roma İmparatorluğu Döneminde Frigya Epiktetos Merkezlerinde (Dorylaeum, Nacolea, Midaeum, Cotiaeum, Aezani) Sosyopolitik, Sosyoekonomik ve Sosyokültürel Yapı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- İznik, E. (2011). “İmparator Diocletianus’un “Tavan (En Yüksek) Fiyatlar Fermanı” “Edictum de pretiis Rerum Venalium””. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, cilt 30, sayı: 49: 97-130.
- Jamot, P. (1894). “Nouvelles et correspondance”. *BCH*, (18): 529-548.
- J.-Robert, L. (1963). “Bulletin Épigraphique”, *Revue des Études Grecques*, tome 76, fascicule 359-360: 121-192.
- J.-Robert, L. (1970). “Bulletin Épigraphique”, *Revue des Études Grecques*, tome 80, fascicule 396-398: 362-488.
- Jones, A. H. M. (1937). *Cities of The Eastern Roman Provinces*, Oxford University Press, New York, 1937.
- Jones, J. M. (1986). *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, Seaby, London, 1986.
- Jones, C. P. (1997). “Epigrams from Hierapolis and Aphrodisias”. *Hermes*, 125 (2): 203-214.
- Kaibel, G. (1878). *Epigrammata graeca ex lapidibus conlecta*, Berlin 1878. Reprint: Hildesheim 1965.
- Katharina, M. (2008). “Demos und Boule auf Münzen phrygischer Städte. Überlegungen zu Ikonographie und Funktion von Münzbildern”. *Neue Funde und Forschungen in Phrygien*, Bonn: R. Habelt, 93-106.
- Katsari, C. (2011). *The Roman Monetary System: The Eastern Provinces from the First to the Third Century AD*, Cambridge University Press.
- Kaya, M. A. (2005). “Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24 (38): 1-20. (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/35/282.pdf>)
- Kaya, M. A. (2011). *Anadolu'da Galatlar ve Galat Tarihi*, Çizgi Kitapevi, Konya, 2011.
- Kaya, M. A. (2016). “III. Makedonya Savaşına Kadar Roma'nın Anadolu Politikası” . *Tarih İncelemeleri Dergisi* , 11 (1): 211-232.
- Kaya, M. A. ve Özcan, K. T. (2016). “Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve Kentler”. *Vir Doctus Anatolicus Studies In Memory Of Sencer Şahin*, 494-513.

- Kazhdan, A. (1991). *Oxford Dictionary of Byzantium*, (ed.). Kazhdan, Alexander, Oxford University Press.
- Kearsley, R. A. ve Evans, T. V. (2001). "Greeks and Romans in Imperial Asia: *mixed language inscriptions and linguistic evidence for cultural interaction until the end of AD III*. (Inscriben griechischer Städte aus Kleinasien; Vol. 59). Bonn.
- Keaveney, A. (1992). *Lucullus: A life*, Taylor and Francis, London.
- Keenan-Jones, D. (2010). "The Aqua Augusta and control of water resources in the Bay of Naples". *Australasian Society for Classical Studies Conference (ASCS)* 31, Perth, Australia 2010: 1-18.
- Kelp, U. (2015). *Grabdenkmal und lokale Identität: ein Bild der Landschaft Phrygien in der römischen Kaiserzeit* (AMS 74). Bonn 2015.
- Kertész, I. (1992). "Pergamon und die Strategie des römischen Imperialismus". *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae*, (33): 247-253.
- Kitabı Mukaddes Şirketi, (2001). Kitabı Mukaddes Şirketi ve Yeni Yaşam Yayınları, *Kutsal Kitap*, Yeni Yaşam Yayınları Ltd. Şti., Sirkeci/İstanbul.
- Kleiner, F. S., ve Noe, S. P. (1977). *The Early Cistophoric Coinage*, American Numismatic Society, New York.
- Knibbe, D. (2000). "Lex portorii Asiae". *JÖAI* 69 (2000):147-173.
- Kolb, F. (1974). "Zur Geschichte der Stadt Hierapolis in Phrygien: die Phylleninschriften im Theater". *ZPE* 15 (1974): 255-270.
- Körte, A. (1897). "Kleinasiatische Studien II". *MDAI(A)* (22): 1-51.
- Körte, A. (1899). "Kleinasiatische Studien IV". *MDAI(A)*, (24): 1-45.
- Körte, A. (1900). "Kleinasiatische Studien VI". *MDAI(A)* (25): 398-444.
- Körte, A. ve Radet, G. (1897) "En Phrygie". Paris 1895, *GGA* (159): 386-416.
- Kruse, H. J. 1968 (1975). *Römische Weibliche Gewandstatuen Des Zweiten Jah-hunderts N. Chr.*, Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Philosophischen Fakultät der Georg-August Universität zu Göttingen, Göttingen 1968 (1975).
- Künzl, E. (1983). "Inscriben aus Kleiasien im Römisch-Germanischen Zentralmuseum Mainz (RGZM)". *EA* (2): 81-83.
- Laale, H. W (2011). *Ephesus (Ephesos): An Abbreviated History From Androclus to Constantine XI*, WestBow press.
- Labeau, E. ve Bres, J. (2013). *Evolution in Romance Verbal Systems*, Peter Lang AG, Internationaler Verlag der Wissenschaften.
- Laurie Brink, O. P ve Green, D. (2008). *Commerorating The Dead Texts and Artifacts in*

- Context Studies of Roman, Jewish, and Christian Burials*, Walter de Gruyter, Berlin-New York.
- Le Glay M. (1976). "Hadrien et l'Asklépieion de Pergame". *BCH* 100 (I): 347-372.
- Le Bas, Ph. ve Waddington, W. H. (1870). *Inscriptions grecques et latines recueillis en Grèce et en Asie Mineure*, Didot, Paris, 1870.
- Le Bas, Ph. ve Waddington, W. H. (1972b). *Inscriptions Grecques et Latines Recueillies en Asie Mineure Par Philippe Le Bas et William Henry Waddington I Textes En Minuscules Et Explications*, 1972, Georg Olms Verlag, Hildesheim. New York.
- Le Bas, Ph. ve Waddington, W. H. (1972a). *Inscriptions Grecques et Latines Recueillies en Asie Mineure Par Philippe Le Bas et William Henry Waddington II Textes En Minuscules Et Explications*, 1972, Georg Olms Verlag, Hildesheim. New York.
- Legrand, P. E. ve Chamonard, J. (1893). "Inscriptions de Phrygie". *BCH*, (17): 241-293.
- Le Quien, M. (1740) *Oriens christianus: in quatuor patriarchatus digestus: quo exhibentur ecclesiae, patriarchae caeterique praesules totius orientis*, Tomus Secundus, Parisiis, Ex Typographia Regia, MDCCXL.
- Levick, B. (1967). *Roman Colonies In Southern Asia Minor*, Oxford University Press.
- Levick, B. (2000). *The Government of the Roman Empire: A Sourcebook*, Routledge.
- Liddell, H. G. ve Scott R. (1996). *A Greek- English Lexicon*, Clarendon Press, Oxford.
- Lieu, Samuel N. C. ve Montserrat, D. (1998). *Constantine: History, Historiography and Legend*, Taylor and Francis.
- Lightfoot, J. B. (1889). *The Apostolic Fathers*, Part II, Vol. I., London: Macmillan and Co. And New York.
- Lightfoot, C. S. (1998). "Amorium and the Afyon Region in Byzantine Time". *Ancient Anatolia Fifty Years' Work by the British Institute of Archaeology at Ankara*, 301-314.
- Lightfoot, J. B. (1889). *The Apostolic Fathers: Part II. S. Ignativs. S. Polycarp.* 1 (2nd ed.). Macmillan and Co.
- Lindgren, H. C. (1993). *Ancient Greek Bronze Coins from the Lindgren Collection*, California.
- Lindgren, H. C. ve Kovacs, F. L. (1985). *Ancient Bronze Coins of Asia Minor and the Levant from the Lindgren Collection*, California. London and Oxford: Henry Frowde also at New York and Toronto, 1907.
- Lund, H. S. (1992). *Lysimachus: A Study in Early Hellenistic Kingship*. Taylor and Francis.
- Macdonald, D. (1996). "Claudius Attalos as Logistes at Synnada". *AHB*, (10): 66-72.
- Macpherson, I. M. (1952). "A Synnadic Copy of the Edict of Diocletian". *JRS*, 42 (1-2): 72-

75.

- Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor*, Princeton, New Jersey.
- Magie, D. (1953). "Deities in Asia Minor in Inscriptions and on Coins". *AJA* 57(3): 163-187.
- Magie, D. (1993a). *Anadolu'da Romalılar 2, Batı Anadolu ve Zenginlikleri*, (Çev. Arkeoloji ve Sanat Yayınları), İstanbul, 2002.
- Magie, D. (1993b). *Anadolu'da Romalılar 5, Batı Anadolu'nun İç Taraflarındaki Uyruk Topluluklar*, (Çev. Arkeoloji ve Sanat Yayınları), İstanbul, 2002.
- Madgearu, A. (2005) "Ruled indeed Basil Apokapes the Paradunavon Theme?", "Acta Musei Varnensis", 3 (The Bulgarian Lands in the Middle Ages, 7th-18th Centuries. International Conference. A tribute to Prof. Alexander Kuzev's 70th anniversary, Varna, September 12th-14th, 2002), Varna, 2005: 273-282.
- Marshall, A. J. (1972). "Lex Pompeia de Provinciis (52 B.C.) and Cicero's Imperium in 51-50 B.C.: Constitutional Aspects". *ANRW*, I (1) 887-921.
- McKechnie, P. (2019). *Christianizing Asia Minor Conversion, Communities, and Social Change in the Pre-Constantinian Era*. Cambridge University Press.
- Mcshane, R. B. (1964). *The foreign policy of the Attalids of Pergamum*, Urbana, University of Illinois Press.
- Mendel, G. (1909). "Catalogue des Monuments Grecs, Romains et Byzantins du Musée Imperial Ottoman de Brousse". *BCH*, 33 (1909), 245-435.
- Merkelbach, R. ve Stauber, J. (ed.). (2001) *Steinepigramme aus dem griechischen Osten 3, Der "Ferne Osten" und das Landesinnere bis zum Tauros*, De Gruyter, Munich and Leipzig.
- Mersan, M. Du (1846-1847). "On the Coins Called "CISTOPHORI"". *The Numismatic Chronicle and Journal of the Numismatic Society*, (9): 1-16.
- Mion. (1809). Mionnet T. E. (hızl.). (1809). *Description de médailles antiques grecques et romaines*, IV, Paris.
- Miranda, E. (1999). "La comunità guidaica di Hierapolis di Frigia", *EA*, (31): 109-156.
- Mirbeau, G. (1906). "Dédicaces religieuses de Dorylée", *ÉO*, 61, 356-360.
- Mitchell, St. (1993a). *Anatolia: Land, Men, And Gods in Asia Minor I*, Oxford: Clarendon Press.
- Mitchell, St. (1993b). *Anatolia: Land, Men, And Gods in Asia Minor Volume II The Rise of The Church*. Oxford: Clarendon Press.
- Mitchell, St. (1998). "The Cities Of Asia Minor In The Age Of Constantine", *Constantine: History, Historiography and Legend*, edited by Samuel N. C. Lieu, and Dominic

- Montserrat, Taylor and Francis.
- Morcelli, S. A. (1788). *Μηνολόγιον των Ευαγγελίων εορταστικόν sive Kalendarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, Tomus I., Rome.
- Moretti, L. (1953). *Iscrizioni Agonistiche Greche*, The University of Virginia, Rome.
- Mørkholm, O. (1979). "Some Reflections On The Early Cistophoric Coinage". *Museum Notes (American Numismatic Society)*, (24): 47-61.
- Mullen, R. L. (1998). *Expansion of Christianity: A gazetteer of its first three centuries*, Brill.
- Mullen, R. L. (2004). *Expansion of Christianity: A gazetteer of its first three centuries*, Brill, 2004.
- Murray, P. (2015). *Companion to Ancient Aesthetics*, Wiley.
- Mutlu, G. (2016). "Antik Dönem'de Phrygia Paroreia". *Karadeniz*, (29): 112-120.
- Müller, H. (1980). "Claudia Basilo und ihre Verwandtschaft". *Chiron* (10): 457-484.
- Navorro, M. de (1978). "The Coming of the Celts". *Şurada: CAH VIII* (Cambridge 1978): 41-74.
- Nestle, E. (1816). *Greek New Testament*, Sixteenth Edition, American Bible Society 1816, New York.
- Netton, Ian R. (2006). *Islam, Christianity and Tradition: A Comparative Exploration*, Edinburgh University Press,
- Νιγδέλης, Π. Μ. (1995). "Διορθωτέα στις ἐργασίες Ἡ οἰκογένεια τῶν Ἰταλικῶν Aulii Avii στή Θεσσαλονίκη καὶ Μακεδονικά Σύμμεικτα". *TEKMHPIA I*, Θεσσαλονίκη, 182-183.
- Norwich, J. J. (1993). *Byzantium (II): The Apogee*, Penguin.
- Oehler, J. (1970). RE VII (1970), s.v. "Gymnasiarkhos": 1969-2004.
- Ogereau, Julien M. (2012). "Customs Law of the Roman Province of Asia (lex Portorii Asiae)". *New Documents Illustrating Early Christianity*. Vol. 10. (ed.) S. R. Llewelyn and J. R. Harrison. Grand Rapids: Eerdmans, Michigan/Cambridge U.K., 95-109.
- Özer, E. (2016). "Aizanoi'dan Horozlu Mezar". *Art-Sanat Dergisi* (5): 1-24.
- Öztopbaş, S. (2010). *Synnada Sikkeleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pallis, G. (2013). "Inscriptions on Middle Byzantine Marble Templon Screens" *BZ*, 106(2): 761-810.
- Peck, H. T. (1898). *Harper's Dictionary of Classical Literature And Antiquities*, Harper and Brothers, New York.
- Peek, W. (1955). *Griechische Vers-Inschriften I: Grab-Epigramme [GVI]*, Berlin.

- Perrone, J. (1845). *Praelectiones Theologicae Quas In Coll. S. J. Habebat*, (VI), Editio Altera Mediolanensis Novissimis Cl. Auctoris Curis Ornator.
- Perrot, G. (1876a). "Note sur la situation de Synnada". *RA*, (31): 190-203.
- Perrot, G. (1876b). "Note sur la situation de Synnada". *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 20e année, (1): 68-80.
- Perrot, G. ve Chipiez, C. (1892). *History of Art in Phrygia, Lydia, Caria, and Lycia*, Pisidien, Denkschriften der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Kl. 211, Vienna, 1990.
- Porter, M. W. (1907). *What Rome Was Built: a Description of the Stones Employed in Ancient Times for its Building and Decoration*, Henry Frowde, London-Oxford-New York
- Potter, D. (1998). "Procurators in Asia and Dacia under Marcus Aurelius: A Case Study of Imperial Initiative in Government". *ZPE*, (123): 270-274.
- Prokova, A. (2014). *Die Figürlichen Tonvotive Aus Dem Heiligtum Der Part henos In Der Antiken Stadt Neapolis Zu Kult Und Materielle Kultur Einer Griechischen Stadt An Der Nordägäischen Thrakischen Küste*, Inaugural-Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades (Dr. phil.) der Philosophischen Fakultät der Universität zu Köln Klassische Archäologie vorgelegt von Alexandra Prokova aus Thessaloniki, Griechenland.
- Radet, G. (1895). *En Phrygie: Rapport sur une mission scientifique en Asie Mineure (août-septembre 1893)*, Imprimerie Nationale.
- Radet, G. A. ve Ouvre, H. (1896). "Inscription de Phrygie". *BCH*, (20):107-118.
- Ramsay, W. M. (1887). "The Cities and Bishoprics of Phrygia (Continued)". *JHS* (8): 461-519.
- Ramsay, W. M (1890). *The Historical Geography of Asia Minor*, Royal Geographical Society, Supplementary Papers IV, Londra [yeni baskı Amsterdam 1962].
- Ramsay, W. M. (1882a). "Inscription From Nacoleia". *JHS*, (3): 119-127.
- Ramsay, W. M. (1882b). "Inscription inédites de Marbres Phrygiens". *Mél. Arch.Hist.*, (2): 290-301.
- Ramsay, W. M. (1882c). *Prymnessos Athenischer Mitteilungen* Athen.
- Ramsay, W. M. (1882d). "The Tale of Saint Abercius". *JHS*, (3): 339-353.
- Ramsay, W. M. (1882Mendel). "Les trois villes phrygiennes Brouzos, Hiéropolis et Otrous". *BCH*, (6): 503-520.
- Ramsay, W. M. (1883). "Inscriptions inédites de l'Asie Mineure". *BCH*, (7): 297-328.
- Ramsay, W. M. (1884). "Sepulchral customs in ancient Phrygia". *JHS* (5): 241-262.

- Ramsay, W. M. (1890). *The Historical Geography of Asia Minor*, London.
- Ramsay, W. M. (1897). *The Cities and Bishoprics of Phrygia: Being an Essay of the Local History of Phrygia from the Earliest Times to the Turkish Conquest*, Oxford, 1897.
- Ramsay, W. M. (1906). *Studies in the History and Art of the Eastern Provinces of the Roman Empire*. (ed.). W.M. Ramsay, Şurada: W. M. Ramsay: The Tekmoreian Guest friends, 305-377.
- Ramsay, W. M. (1911). *The First Christian Century Notes On Dr. Mofatt's Introduction to the Literature of the New Testament*. Hodder and Stoughton, London New York Toronto 1911.
- Ramsay, W. M. (1917). "Studies in the Roman Province Galatia: I. The Homanadeis and the Homanadensian War". *JRS*, (7): 229-283.
- Ramsay, W. M. (1920). "A Roman Postal Service Under The Republic". *JRS*, (10): 79-86.
- Ramsay, W. M. (1928). "Anatolica Quaedam". *JHS*, 48 (1): 46-53.
- Ramsay, W. M. (1941). *The Social Basis of Roman Power in Asia Minor*, Amsterdam, 1941.
- Ramsay, W.M. (1967). *Social Basis: The Social Basis of Roman Power in Asia Minor*. Prepared for the press by J. G. C. Anderson. Amsterdam.
- Reinach, S. (1888). "Chronique D'Orient". *RA*, (12): 214-226, Şurada: W. M. Ramsay: Voyage De Ramsay En Asie Mineur, 218-226.
- Ricl, M. (2017). "Cults of Phrygia Epiktetos in The Roman Imperial Period". *EA* (50): 133-148.
- Rioux, G. (2008). *Les cités grecques et la course aux titres honorifiques à l'époque romaine: enjeux sociaux, économiques et politiques*, Université Du Québec À Montréal.
- Robert, L. (1934). "Notes de numismatique et d'épigraphie grecque". *RA*, (3): 48-61.
- Robert, L. (1955) "Dédicaces et reliefs votifs". *Hellenica* (X): 5-166.
- Robert, L. (1961a). *Hellenica: recueil d'épigraphie, de numismatique et d'antiquités grecques, publié par Louis Robert*, XI-XII Paris: A. Maisonneuve.
- Robert, L. (1961b). L. Robert, "Les Kordakia de Nicée, le combustible de Synnada et les poissons-scies. Sur des lettres d'un métropolitain de Phrygie au Xe siècle. Philologie et réalités, 1", *JSav*, 97-166.
- Robert, L. (1963). *Noms indigènes dans l'Asie Mineure gréco-romaine. Première partie*, Paris.
- Robert, L. (1978). "Malédiction funéraires grecques". *CRAI* (1978): 122-2: 241-289.
- Robert, L. (1982). "Documents d'Asie Mineure". *BCH*, 106 (I): 309-378.
- Robert, L. (1983). "Documents d'Asie Mineure". *BCH*, 107 (I): 497-599.

- Robert, L. (1989). *Opera minora selecta: Épigraphie et antiquités grecques*, VI.
- Robinson, E. S. G. (1914). "Coins from Lycia and Pamphylia". *JHS* 34 (1914): 36-46.
- Rogers, G. M. (2013). *The Mysteries of Artemis of Ephesos: Cult, Polis, and Change in the Graeco-Roman World*, Yale University Press.
- Romeo, I. (2002). "The Panhellenion and Ethnic Identity in Hadrianic Greece". *Classical Philoloji*, 97(1): 21-40.
- Rosa, A. D (2012). "Praktische Lösungen für praktische Probleme: Die Gruppierung von conventus in der Provinz Asia und die Bewegungen des Prokonsuls C. Iulius Severus (procos.152/53)". *ZPE*, (183): 259-276.
- Sarıtaş, D. Ö. (2009). "Roma Devletinde Ulaştırma ve Haberleşme Sistemi «Cursus Publicus»". *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, c. 8, sayı: 2: 205-227.
- Sayar, M. H ve Küçüksipahioğlu, B. (2013) *Roma Tarihi Ders Notları*, İstanbul, 2013.
- Schmidt, J. (2004). *Λεξικό της Ελληνικής και της Ρωμαϊκής Μυθολογίας*, Σαββάλας, Αθήνα.
- Schwable, H. (1972). "Zeus: Epiklesen". *RE*, X A 1, 299.
- Seyirci, M. ve Başyılmaz, R. (1982) *Şuhut'un Tarihi, Coğrafyası, Ekonomisi, Kültürü*, Özen Matbaası, 1982.
- Sherk, R. K. (1969). *Roman Documents from the Greek East: Senatus Consulta and Epistulae to the Age of Augustus*, The John Hopkins Press. Baltimore, Maryland.
- Σκαλτσά, Ε. (2015). *Ιστορία της Φαρμακευτικής*, Εκδόση: Κάλλιπος, 2015.
- Smith, W. (1854) *Dictionary of Greek and Roman Geography*, London.
- Smith, W. (1880). *A Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, (ed.). (1880). University of Michigan, London.
- Σπανουδάκης, Κ., Καρβούνη, Κ. ve Λίτινας Ν. (2015). *Ποίηση Υστερης Αρχαιότητας - Ανθολόγιο*, Εκδόσεις Κάλλιπος, Athens.
- Spawforth, A. J. ve Walker, S. (1986). "The World of the Panhellenion: II. Three Dorian Cities". *JRS*, (76): 88-105.
- Sterrett, J. R. S. (1888). *The Wolfe Expedition to Asia Minor* [during the summer of 1885]. Papers of The American School of Classical Studies at Athens. (3): 1884/85. Boston.
- Strubbe, J. H. M. (1975). "A Group of Imperial Estates in The Central Phrygia". *AncSoc.*, (6): 229-250.
- Strubbe, J. H. M. (1986). "Gründer Kleiasiatischer Städte Fiktion Und Realität". *AncSoc*, (15/17) (1984-1986): 253-304.
- Strubbe, J. H. M. (1997). *ARAI EPITUMBIOI. Imprecations against De-secrators of the Grave in the Greek Epitaphs of Asia Minor. A Catalogue*, Bonn 1997 (IK 52).

- Strubbe, J. H. M. (1998). "Epigrams and Consolation Decrees for Deceased Youths". *L'Antiquité classique*, (67): 45-75.
- Strubbe, J. H. M. (2003). "Cultic honours for benefactors in the cities of Asia Minor". Şurada: Luuk de Ligt, Emily Hemelrijk, and H.W. Singor, *Roman Rule and Civic Life: Local and Regional Perspectives*, Leiden, 2003: 315-330.
- Stuart, R. (1854). *Cyclopedia Of Architecture: Historical, Descriptive, Topographical, Decorative, Theoretical and Mechanical, Alphabetically Arranged, Familiarly Explained, and Adapted to the Comprehension of Workmen, etc.*, Two Volumes In One.- Vol. II., New York: A. S. Barnes & Co., 51 John-Street. Cincinnati- H.W. Derby., 1854.
- Sviatoslav, D. (2005). *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*. Oxford University Press.
- Şahin, M. A. (2005). "Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi". *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24 (38): 11-30.
- Şahin, N. (2001). *Zeus 'un Anadolu Kültleri*, Pera Müzesi Yayınları, İstanbul, 2001.
- Şahin, S. (1986). "Phrygia Epiktetos". *AST*, (IV): 265-268.
- Takmer, B. (2013). "Anadolu'nun Önemli Tarihi Yazıtları 4. Lex Portirii Provinciae Asiae (Asya Eyaleti Gümrük Yasası)". *Eskiçağ Yazıları-4-Akron 6, Arkeoloji ve Sanat Yayınları*, 103-206.
- Takmer, B. (2018). "Kotiaion Yazıtları Üzerine Notlar I- Kotiaion Civarında İmparator Azatlıları ve İmparator Arazileri". *Phaselis*, (IV): 423-445.
- Taşlıgil, N. ve Şahin, G. (2018). "Tarihsel Süreçte Haşhaş (*Papaver somniferum* L.) ve Afyon". *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 11, XXXIV: 163-196.
- Tekin, O. (2019). *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu*, YKY, İstanbul.
- Terpstra, T. T. (2013). *Trading Communities in the Roman World A Micro-Economic and Institutional Perspective*, Brill, Leiden-Boston.
- Texier, C. (1839). *Description De L'Asie Mineure I*, Faite Par Ordre du Gouvernement Français, De 1833 A 1837, Et Publiée Par Le Ministère De L'Instruction Publique, Paris.
- Texier, C. (1862). *Asie Mineure: Description Géographique, Historique et Archéologique des Provinces et des Villes de la Chersonnèse d'Asie*, Imprimeurs De L'Institut De France, Paris.
- Thomasson B. E. (2001). "The Eastern Roman Provinces till Diocletian A rapid Survey". Şurada: *The Greek East in the Roman Context Proceedings of a Colloquium Organised*

- by the Finnish Institute at Athens (May 21 -22, 1999), Helsinki, 1-9.
- Thonemann, P. (2011). *The Maeander Valley A Historical Geography From Antiquity to Byzantium*, Cambridge University Press.
- Thonemann, P. (2012). “Abercius of Hierapolis”, *Historical & Religious Memory in the Ancient World*, (ed.). B. Dignas – R.R.R. Smith, Oxford University Press, 2012.
- Thonemann, P. (2013). *Roman Phrygia*, Cambridge University Press.
- Thonemann, P. ve Crowther, C. V. ve Chiricat, E. (2015). “*Monumenta Asiae Minoris antiqua XI: Monuments from Phrygia and Lykaonia recorded by M.H. Ballance, W.M. Calder, A.S. Hall, and R.D. Barnett*”. *JHS*, (135): 251-252.
- Thonemann, P. (2016). *The Hellenistic World: Using coins as Sources*. Cambridge University Press.
- Tozan, M. (2014). “Gaius Gracchus’un Politik Hedefleri ve Phrygia ile Lykaonia’nın Asia Eyaleti’ne Bağlanması”. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, cilt 33, sayı 55, 2014: 23-44.
- Tozan, M. (2018). “Antikçağ’da Synnada Kenti”. *Uluslararası Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu*, (8): 281-289.
- Tscherikower, V. (1927). *Die Hellenistischen Städtegründungen von Alexander dem Grossen bis auf die Römerzeit*. Dietrich’sche Verlagsbuchhandlung, Leipzig.
- Tuğrul, L. (1967). “Emirdağ’da Bulunan Adak Stelleri”. *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı* 13-14, 1967.
- Tulay, A. S. (2001). *Genel Nümizmatik Sözlüğü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001.
- Tüfekçi, T. (2008). “Frigler ve Frig Uygarlığı”. *Friglerin Gizemli Uygarlığı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Ulrich, R. B. ve Quenemoen, C. K. (2013). *A Companion to Roman Architecture*, Wiley.
- Uzel, İ. (1996). “Anadolu Antik Şehir Sikkelerinde Asklepios Kültü. *ArkST*, (XII): 115-137.
- Uzunoğlu, H. (2018) *Epigrafik Belgeler Işığında Güney ve Güney Batı Anadolu’da Su ve Su Yapıları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Ünal, E. (2008). “Uşak Müzesi’nde yer alan Roma Dönemi şehir sikkeleri”. *KOU Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, (I): 123-130.
- Üreten, H. (2003). “Hellenistik Dönem’de Pergamon’da Görev Yapmış Olan Gymnasiarkhos’ların Onurlandırılmaları”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 43, 2 (2003): 175-186.
- Varga, R. (2012). “Constitutio Antoniniana. Law and individual in a time of change”. Şurada: *Ancient Civilisation: Political Institutions and Legal Regulation, Proceedings of the*

- International Web Conference conducted by the Centre for Classical Studies*
(Yaroslavl State University, Russia) in 2011/12, Yaroslavl 2012: 199-209.
- Vetters, M. (1977). "Ephesos: vorläufiger Grabungsbericht 1976". *AAWW*, (114): 194-212.
- Vetters, M. (1979). "Ephesos: vorläufiger Grabungsbericht 1978". *AAWW*, (116): 123-144.
- Visscher, M. S. (2011). *Landscape of Languages: The position of provincial languages in the Roman Empire in the first three centuries AD.*, Leiden.
- Vollkommer, R. (2004). *Künstlerlexikon der Antike 2*, München-Leipzig 2004: 94, s.v. "Moschos" (Lochman).
- Waddington, W. H. (1861). *Mélanges de numismatique et de philologie*. C. Rollin et Feuarent, Paris.
- Waelkens, M. (1982). *Dokimeion. Die Werkstatt der repräsentativen kleinasiatischen Sarkophage.: Chronologie und Typologie ihrer Produktion.*, *AF* 11 (1982), BRD.
- Waelkens, M. (1985). "From a Phrygian Quarry: The Provenance of The Statues of the Dacian Prisoners in Trajan's Forum at Rome". *AJA*, 89 (4): 641-653.
- Waelkens, M. (1986a). *Die kleinasiatischen Türsteine: typologische und epigraphische Untersuchungen der kleinasiatischen Grabreliefs mit Scheintür*. Zaborn, Mainz am Rhein.
- Waelkens, M. (1986b). "Marmi e Sarcofagi Frigi". *Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa. Classe di Lettere e Filosofia*, 3 (16-3): 661-678.
- Waelkens, M. ve De Paepe, P. ve Moens, L. (1986c). "Survey in the White Quarries of Anatolia". *AST*, (4): 113-126.
- Weaver, P. R. C. (1972). *Familia Caesaris: A Social Study of the Emperor's Freedmen and Slaves*, New York: Cambridge University Press, 1972.
- Weber, L. (1912). "Die Homonoia Münzen des Phrygischen Hierapolis". *JIAN* (14): 65-122.
- Wolfson, H. A. (1946). "Synedrion in Greek Jewish Literature and Philo". *The Jewish Quarterly Review*, New Series, Vol. 36, (3), University of Pennsylvania Press, 1946: 303-306.
- Wörle, M. (1988). *Stadt und Fest im kaiserzeitlichen Kleiasien. Studien zu einer agonistischen Stiftung aus Oinoanda*, München, (Vestigia 39).
- Wörle, M. (2000). "Pergamon um 133 v. Chr.," *Chiron*, 30: 566-8.
- Χατζηχρήστος, Ι. Αντώνιος (2009). "Γεωγραφικές Πληροφορίες Στο Ιστορικό Έργο Του Αγαθία", Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Θεσσαλονίκη, 2009.
- Χυτήρογλου, Κάλλια Μ. (2011). *Μεγά Λεξικό: Ελληνικής Μυθολογίας και Λαυτρείας*, Αγγελάκι, Αθήνα, 2011.

- Yıldız, M. E. (2012a). *Kelainai/Apameia Kibotos'un Tarihi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Yıldız, M. E. (2012b). "Kelainai/Apameia Kibotos ve Nuh Tufanı", *Eskiçağ Yazıları* 2, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 17-51.
- Zgusta, L. (1984). *Kleinasiatische Ortsnamen* (Beiträge zur Namenforschung, N. F. Beih. 29), Heidelberg.

İnternet Kaynakları

Asia Minor Coins

<http://www.asiaminorcoins.com/gallery/displayimage.php?pid=13728> (Erişim tarihi: Haziran, 2019)

CNG Coins

<https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=57705> (Erişim tarihi: Haziran, 2019)

Google Maps, "Eordea".

<https://www.google.com/maps/place/Eordea,+Yunanistan/@40.5272446,21.4093422,10z/data=!4m5!3m4!1s0x13577c63bc765d21:0x8a227ad79e4f7094!8m2!3d40.497501!4d21.7137694>. (Erişim tarihi: Aralık, 2020)

Synaxarion, "Ο Όσιος Ἀγαπητὸς ὁ Ὁμολογητὴς καὶ Θαυματουργὸς Ἐπίσκοπος Σινάου"

<https://www.synaxarion.gr/gr/sid/2176/sxsaintinfo.aspx>. (Erişim tarihi: Ekim, 2020)

Wales, "The Celts in the East".

<https://www.wales.ac.uk/Resources/Documents/Research/TheCeltsInTheEast.pdf> (Erişim tarihi: Kasım, 2020)

Wikipedia, "Anatolic Theme".

https://en.wikipedia.org/wiki/Anatolic_Theme (Erişim tarihi: Şubat, 2021)

Wikiwand, "Anatolic Theme".

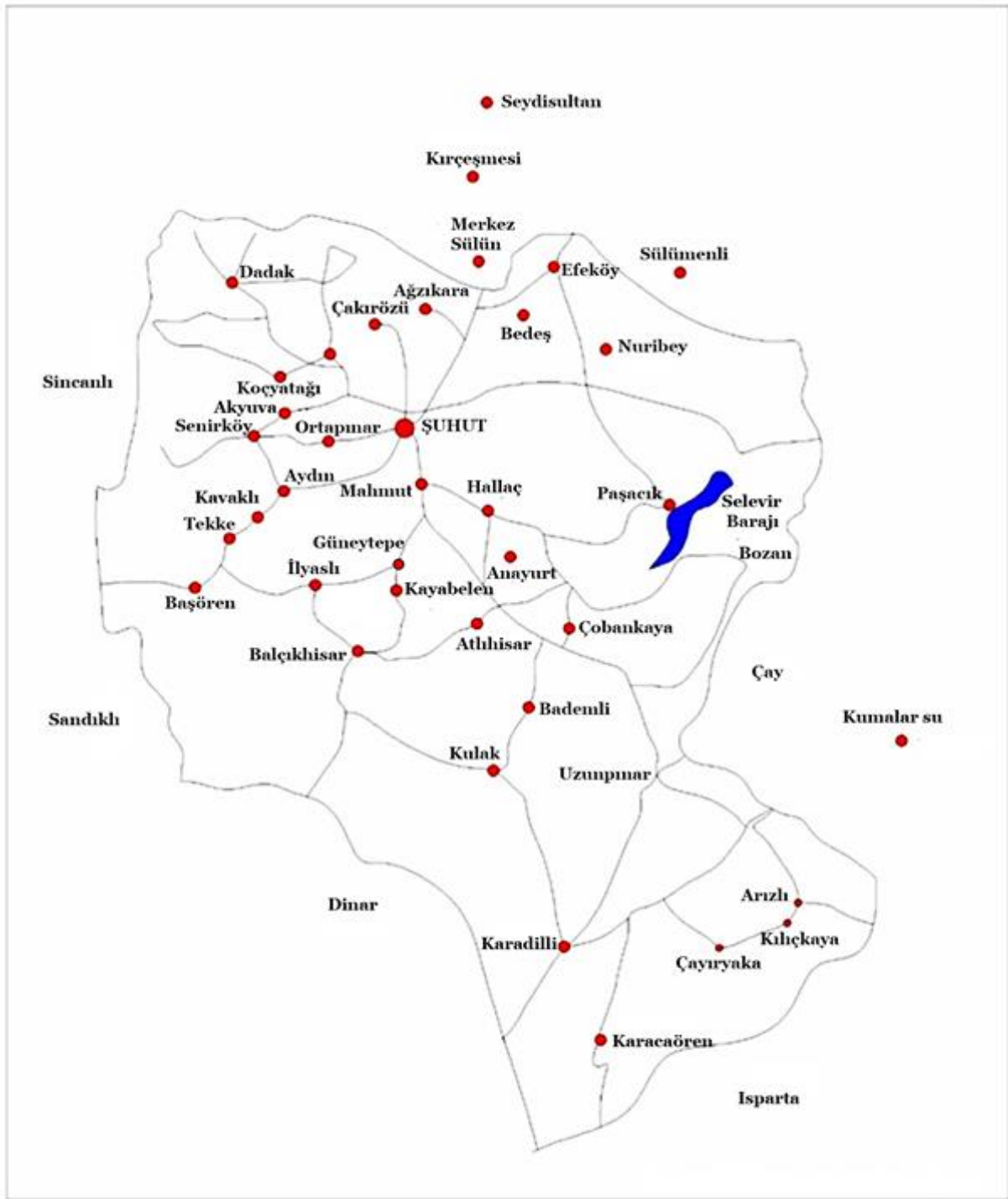
https://www.wikiwand.com/en/Anatolic_Theme (Erişim tarihi: Şubat, 2021)

Wiktionary, "Εορδοί".

<https://en.wiktionary.org/wiki/%E1%BC%98%CE%BF%CF%81%CE%B4%CE%BF%CE%AF> (Erişim tarihi: Eylül, 2020)

EK 1- HARİTALAR

Harita 1. 19. Yüzyılın İlk Yarısında Synnada Mermer Ocaklarının Görünümü. (C. Texier Gravürü. Texier, 1989: 1, Lev: 55.)

Harita 2. Synnada Egemenlik Alanında Bulunan Yazıtlar Haritası. Çiz. N. Eraydın.

Harita 3. Synnada Egemenlik Alanı Dışında Bulunan Yazıtlar Haritası. (Çiz. N. Eraydın.)

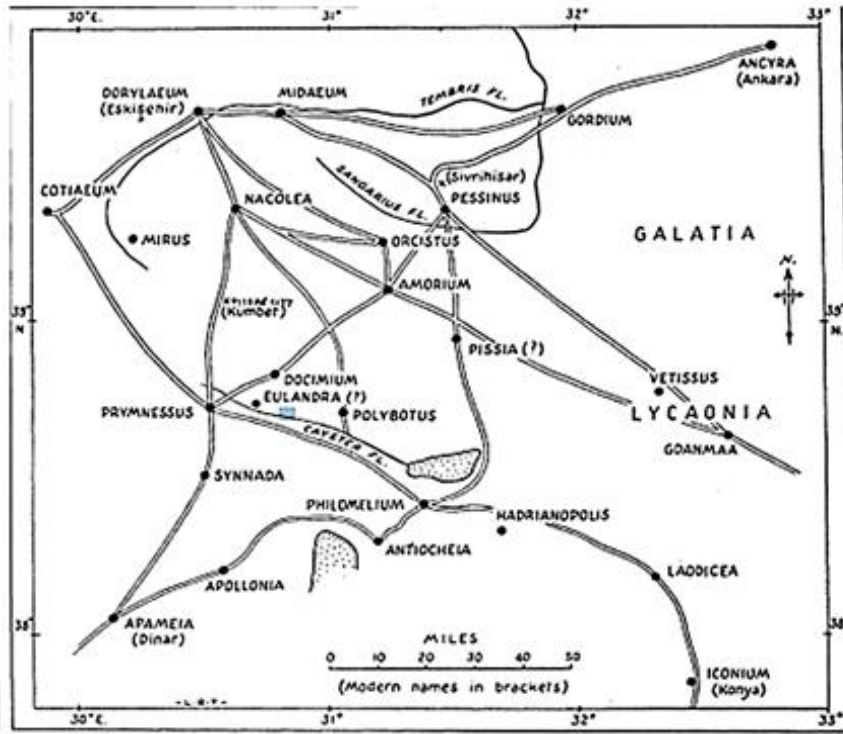
Harita 4. Küçükasya Dışı Yazıtlar Haritası. (Çiz. N. Eraydın.)

Harita 5. Antikçağ'da Synnada ve Çevre Kentler Haritası, (Dalla Rosa, 2016: 330 Fig. 1)

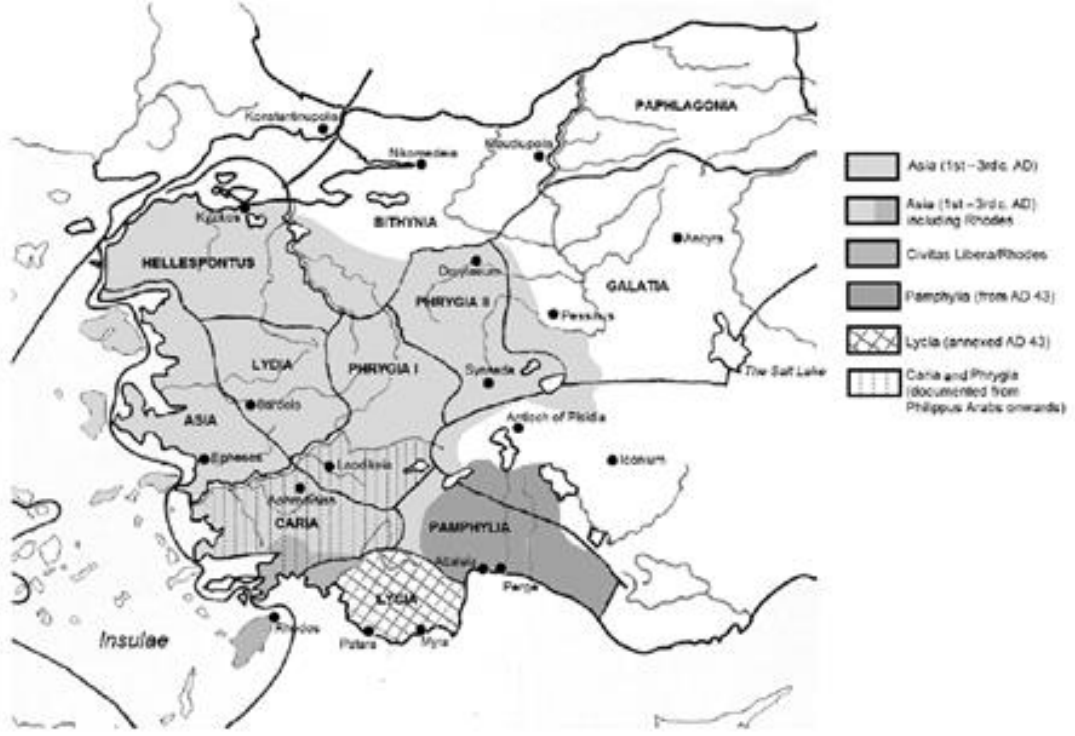
Harita 6. Küçükasya Dioikeseis (Adli ve İdari) Merkezler Haritası. (Çiz. N. Eraydın.)

Harita 7. Frend'in Phrygia'daki Roma Yolları Kroki Haritası. (Frend, 1956:50.)

Harita 8. En Erken Kistophor Sikke Darbı Gerçekleştiren Kentler Haritası (Mørholm, 1979:55.)

Harita 9. Jenni Irving Tarafından Çizilen Diocletianus Öncesi ve Sonrası Batı Asia'daki Roma Eyaletleri Haritası. (McKechnie, 2019: 10.)

LEVHALAR DİZİNİ

Levha 1.1 TNm.1 (SNG Aul. 3121.)	421
Levha 1.2 TNm.2 (SNG Aul. 3971.)	421
Levha 1.3 TNm.3 (SNG Cop. 708.)	421
Levha 1.4 TNm.4 (SNG Cop. 708.)	421
Levha 1.5 TNm.5 (SNG Cop. 708.)	421
Levha 1.6 TNm.6 (SNG Cop. 708.)	421
Levha 1.7 TNm.7 (SNG Cop. 710.)	421
Levha 1.8 TNm.8 (Mion. IV, 365, 966/970.)	421
Levha 2.1 TNm.9 (SNG Aul. 8445.)	422
Levha 2.2 TNm.10 (SNG Cop. 707.)	422
Levha 2.3 TNm.11 (SNG Cop. 707.)	422
Levha 2.4 TNm.12 SNG Cop. 706).....	422
Levha 2.5 TNm.13 (SNG Aul. 3973)	422
Levha 2.6 TNm.14 (SNG Aul. 3973)	422
Levha 2.7 TNm.15 (SNG Cop. 707.)	422
Levha 2.8 TNm.16 (SNG Cop. 709.)	422
Levha 3.1 TNm.17 (RPC I, 3183)	423
Levha 3.2 TNm.18 (RPC I, 3178)	423
Levha 3.3 TNm.21 (İstanbul 650/1163.)	423
Levha 3.4 TNm.19 (RPC I, 515)	423
Levha 3.5 TNm.24 (RPC II, 1394).....	423
Levha 3.6 TNm.27 (RPC II, 1394).....	423
Levha 3.7 TNm.25 (RPC II, 1394).....	423
Levha 3.8 TNm.28 (SNG München 475; SNG Cop. 728.)	423
Levha 3.9 TNm.29 (RPC III, 1474).....	423
Levha 3.10 TNm.26 (RPC II, 1394).....	423
Levha 4.1 TNm.32 (Afyonkarahisar s. 1171.).....	424
Levha 4.2 TNm.36 (BMC Phrygia 46.).....	424
Levha 4.3 TNm.35 (RPC IV.2, 2221; Weber, JIAN 14 (1912), 93.)	424
Levha 4.4 TNm.32 (Afyonkarahisar s. 1171.).....	424
Levha 4.5 TNm.33 (SNG Cop. 730; RPC IV.2, 2207.).....	424
Levha 4.6 TNm.38 (SNG Aul. 3987.)	424

Levha 4.7 TNm.37 (Afyonkarahisar s. 708; SNG Aul. 3985.).....	424
Levha 4.8 TNm.40 (SNG Aul. 3989.).....	424
Levha 4.9 TNm.39 (SNG Cop. 732.)	424
Levha 4.10 TNm. 41 (Mion. 369, 993.)	424
Levha 5.1 TNm.44 (http://www.asiaminorcoins.com/gallery/displayimage.php?pid=13728) (erişim tarihi Mayıs, 2021)	425
Levha 5.2 TNm.43 (http://www.asiaminorcoins.com/gallery/displayimage.php?pid=13728) (erişim tarihi Mayıs, 2021)	425
Levha 5.3 TNm.46 (BMC Phrygia 402, 53.).....	425
Levha 5.4 TNm.47 (BMC Phrygia 402, 54.).....	425
Levha 5.5 TNm.45 (BMC Phrygia 402, 52.).....	425
Levha 5.6 TNm.50 (RPC VII.1, 794.).....	425
Levha 5.7 TNm.51 (BMC Phrygia 397, 29).....	425
Levha 5.8 TNm.49 (Mion. Suppl. 624, 598.)	425
Levha 5.9 TNm.48 (BMC Phrygia 402, 55.).....	425
Levha 5.10 TNm.52 (SNG Aul. 3992.)	425
Levha 5.11 TNm.57 (BMC Phrygia 404, 61.).....	425
Levha 5.12 TNm. 53 (BMC Phrygia 403,56).....	425
Levha 5.13 TNm.56 (SNG Aul. 3995.)	425
Levha 5.14 TNm.55 (SNG Aul. 3995.)	425
Levha 5.15 TNm.54 (RPC VII.1, 789.)	425
Levha 6.1 TNm.58 (Afyonkarahisar s. 1500.).....	426
Levha 6.2 TNm.59 (SNG Aul. 3997)	426
Levha 6.3 TNm.60 (SNG Aul. 3998.)	426
Levha 6.4 TNm.61 (BMC Phrygia 64.).....	426
Levha 6.5 TNm.62 (SNG Aul. 3995)	426
Levha 6.6 TNm.63 (BMC Phrygia 368, 37.).....	426
Levha 6.7 TNm.64 (SNG Cop. 733.)	426
Levha 6.8 TNm.65 (SNG Cop. 717)	426
Levha 6.9 TNm.66 (Waddington Inventory 6527-8)	426
Levha 6.10 TNm.67 (BMC Phrygia 28.).....	426
Levha 6.11 TNm.68 (SNG Cop. 719.)	426
Levha 6.12 TNm.69 (BMC Phrygia 67.).....	426
Levha 6.13 TNm.70 (Coll. Düsseldorf 11740/11781.).....	426

Levha 6.14 TNm.71 (SNG Cop. 735.)	426
Levha 6.15 TNm.72.....	426
Levha 7.1 TNm.73 (RPC I, 3182.)	427
Levha 7.2 TNm.74 (RPC I, 3189.)	427
Levha 7.3 TNm.75 (BMC Phrygia 394,9).....	427
Levha 7.4 TNm.76 (RPC I, 3186.)	427
Levha 7.5 TNm.77 (RPC I, 515, 3186)	427
Levha 7.6 TNm.78 (RPC I. 3187)	427
Levha 7.7 TNm.79 (SNG Cop. 710.)	427
Levha 7.8 TNm.80 (Afyonkarahisar s. 1012.).....	427
Levha 7.9 TNm.81 (SNG Aul. Nachträge, 8446.).....	427
Levha 7.10 TNm.82 (Afyonkarahisar s. 1873.).....	427
Levha 7.11 TNm.83 (SNG Aul. 3976.)	427
Levha 7.12 TNm.95 (Afyonkarahisar, s.223.).....	427
Levha 8.1 TEp.132 (a-b) (MAMA 4: 94 Lev. 27).....	428
Levha 8.2 TEp.65 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 4058)	428
Levha 8.3 TEp.101 (CIL 3: 7171)	428
Levha 8.4 TEp.159 (Drew-Bear, 2007: 263, no: 3).....	428
Levha 9.1 TEp.11 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1516.)	429
Levha 9.2 TEp.140 (a-b) (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 2002, 1-2)	429
Levha 10.1 TEp.147 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1501 ve bu foto N. Eraydın tarafından çekildi).....	430
Levha 10.2 TEp.74 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1606)	430
Levha 10.3 TEp.94 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1406)	430
Levha 10.4 TEp.95 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1393 ve Fotonun N. Eraydın tarafından yenisi çekilmiştir.).....	430
Levha 11.1 TEp.39 (MAMA 4: 10 Lev.13)	431
Levha 11.2 TEp.46 (MAMA 4: 4 Lev. 12)	431
Levha 11.3 TEp.102 (MAMA 4: 9 Lev.12 (Mülaj alınmış).....	431
Levha 12.1 TEp.124 (MAMA 4: 33 Lev. 16)	432
Levha 12.2 TEp.47 (MAMA 4: 49a Lev. 19).....	432
Levha 12.3 TEp.75 (MAMA 4: 49 Lev. 19)	432
Levha 12.4 (MAMA 4.50 Lev. 19)	432

Levha 12.5 TEp.9 (MAMA 4: 52 Lev. 19 ve Foto N. Eraydın tarafından yenisi çekilmiştir.)	432
Levha 13.1 TEp.67 (MAMA 4: 53 Lev. 19)	433
Levha 13.2 TEp.8 (MAMA 4: 54 Lev. 19)	433
Levha 13.3 TEp.6 (MAMA 4: 55 Lev. 19)	433
Levha 13.4 TEp.10 (MAMA 4: 56 Lev. 19)	433
Levha 13.5 TEp.3 (1) (MAMA 4: 57 Lev. 20)	433
Levha 13.6 TEp.3 (2) (MAMA 4: 57 Lev. 20)	433
Levha 13.7 TEp.103 (MAMA 4: 58 Lev. 20)	433
Levha 14.1 TEp.16 (MAMA 4: 59 Lev. 20)	434
Levha 14.2 TEp.64 (MAMA 4: 61 Lev. 20)	434
Levha 14.3 TEp.55 (MAMA 4: 62 Lev. 20)	434
Levha 14.4 TEp.32 (MAMA 4: 63 Lev. 20)	434
Levha 14.5 TEp.29 (MAMA 4: 64 Lev. 20)	434
Levha 14.6 TEp.35 (MAMA 4: 65 Lev. 21)	434
Levha 14.7 TEp.59 (MAMA 4: 66 Lev. 21)	434
Levha 15.1 TEp.114 (MAMA 4: 67 Lev. 21)	435
Levha 15.2 TEp.116 (MAMA 4: 68 Lev. 21)	435
Levha 15.3 TEp.28/30? (MAMA 4: 69 Lev.21)	435
Levha 15.4 TEp.76 (MAMA 4: 71 Lev. 21)	435
Levha 15.5 TEp.122 (MAMA 4: 70 Lev. 21)	435
Levha 16.1 TEp.151(MAMA 4: 72 Lev. 21)	436
Levha 16.2 TEp.78 (MAMA 4: 73 Lev. 21)	436
Levha 16.3 TEp.53 (A) (MAMA 4: 74 Lev. 21)	436
Levha 16.4 TEp.53 (B) (MAMA 4: 74 Lev. 21)	436
Levha 16.5 TEp.98 (MAMA 4: 75, Fig. 8.)	436
Levha 16.6 TEp.79 (MAMA 4: 76 Lev. 22)	436
Levha 16.7 TEp.77 (MAMA 4: 79 Lev. 22)	436
Levha 16.8 TEp.150 (MAMA 4: 78,2 Lev. 22)	436
Levha 17.1 TEp.68(MAMA 4: 80A Lev. 22, Fig. 10; Fotoğraf N. Eraydın tarafından çekilmiştir.	437
Levha 17.2 TEp.68-69 MAMA 4: 80A- 81; fotoğraflar N. Eraydın tarafından çekilmiştir...	437
Levha 17.3 TEp.69(MAMA 4: 81 Lev. 22); Fotoğraf N. Eraydın tarafından çekilmiştir....	437
Levha 18.1 TEp.70/71(MAMA 4: 84 Lev. 26)	438

Levha 18.2 TEp.72(MAMA 4: 85 Lev. 26)	438
Levha 18.3 TEp.84(MAMA 4: 86 Lev. 26)	438
Levha 18.4 TEp.153 (MAMA 4: 87 Lev. 26)	438
Levha 19.1 TEp.155 (MAMA 4: 88 Lev. 26)	439
Levha 19.2 TEp.85 (MAMA 4: 88 Lev. 26)	439
Levha 19.3 TEp.111 (Drew-Bear, 1993: 114 ve 121. Res. 11)	439
Levha 19.4 TEp.86 (MAMA 4: 91 Lev. 26)	439
Levha 19.5 TEp.143(MAMA 4: 93 Lev. 27)	439
Levha 19.6 TEp.148(MAMA 4: 95 Lev. 27)	439
Levha 19.7 TEp.132 (a) (MAMA 4: 94 Lev. 27)	439
Levha 19.8 TEp.132 (a-b) (MAMA 4: 94 Lev. 27).....	439
Levha 19.9 TEp.132 (c) (MAMA 4: 94 Lev. 27)	439
Levha 20.1 TEp.149 (MAMA 4: 96 Lev. 27)	440
Levha 20.2 TEp.127 (MAMA 4: 98 Lev. 27)	440
Levha 20.3 TEp.126(MAMA 4: 97 Lev. 27)	440
Levha 20.4 TEp.145 (MAMA 4: 99 Lev. 27)	440
Levha 20.5 TEp.135 (MAMA 4: 101 Lev. 27)	440
Levha 20.6 TEp.136 (MAMA 4: 102 Lev. 28)	440
Levha 20.7 TEp.142 (MAMA 4: 104 Lev. 28)	440
Levha 20.8 TEp.110 (MAMA 4: 105 Lev. 28)	440
Levha 20.9 TEp.49 (MAMA 4: 106 Lev. 28)	441
Levha 20.10 TEp.89 (MAMA 4: 107 Lev. 28)	441
Levha 21.1 TEp.129 (MAMA 4: 110 Lev. 29)	442
Levha 21.2 TEp.176 (MAMA 4: 248 Lev. 53)	442
Levha 21.3 TEp.174 (MAMA 4: 194 Lev. 45)	442
Levha 21.4 TEp.14 (MAMA 6: 370 Foto N. Eraydın Tarafından Çekilmiştir.)	442
Levha 21.5 TEp.21 (MAMA 6: 373 Foto N. Eraydın Tarafından Çekilmiştir.)	443
Levha 21.6 TEp.18 (MAMA 6: 371 Foto N. Eraydın Tarafından Çekilmiştir.)	443
Levha 21.7 TEp.19 (MAMA 6: 372 Foto N. Eraydın Tarafından Çekilmiştir.)	443
Levha 22.1 TEp.45 (MAMA 6: 374 Lev. 66)	444
Levha 22.2 TEp.22 (MAMA 6: 375 Lev. 66 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.).....	444
Levha 22.3 TEp.23 (MAMA 6: 376 Lev. 66 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.).....	444
Levha 22.4 TEp.24 (MAMA 6: 377 Lev. 67.....	444
Levha 22.5 TEp.36(MAMA 6: 378 Lev. 67 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.).....	444

Levha 22.6 TEp.25 (MAMA 6: 379 Lev. 67 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.).....	444
Levha 22.7 TEp.121(MAMA 6: 380 Lev. 67 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.).....	445
Levha 22.8 TEp.26 (MAMA 6: 381 Lev. 67 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.).....	445
Levha 23.1 TEp.56 (Robert, 1982: 374 (7) Fig. 27).....	446
Levha 23.2 Robert, 1982: 375. Fig. 25. Louvre'daki Musa'lar Kabartması	446
Levha 24.1 Robert, 1982: 375. Fig. 26. Phrygia'daki Musa'lar Kabartması	447
Levha 24.2 Robert, 1983: 545. Fig. 1. Musa'lar Kabartması	447
Levha 25.1 TEp.141(a-b) (Mendel, 1909: 342,102. Fig. 46-47).....	448
Levha 25.2 TEp.52 (a-b-c-d) Drew-Bear ve Naour, 1990: 2028,30. Fotolar N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.)	448
Levha 25.3 TEp.119(Drew-Bear ve Sacco 2006/2007: 253-266 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.).....	448
Levha 25.4 TEp.120 SEG 56 (2006): 1690 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.)	448
Levha 26.1 TEp.83(Waelkens, 1986a: 493)	449
Levha 26.2 TEp.96(Waelkens, 1986a: 497).....	449
Levha 26.3 TEp.186(Bevilacqua, 1978: 252-254, Lev. 94.).....	449
Levha 26.4 TEp.113 (Drew-Bear, 1993: 121. Res. 11).....	449
Levha 27.1 TEp.61(Drew-Bear, 2004: 22.2, 213).....	450
Levha 27.2 TEp.123 Afyon Müzesi Env. No: 9533; Kütahya Müzesi Env. No: E 8232	450
Levha 28.1 TEp.177 (Aspendos Hera Heykeli, Akyürek Şahin, 2021: 225-229).....	451
Levha 29.1(Robert, 1982:377. Fig. 28-29. Phrygia'da Apollon'a İthafılar)	452
Levha 30.1 TEp.63 (a) (1-2-3) MAMA 4: 83 Lev. 22	453

LEVHALAR

LEVHA 1

Hellenistik Dönem Sikkeleri

Kistophoroi İ. Ö. 160-150

Levha 1.1 TNm.1 (SNG Aul. 3121.)

Levha 1.2 TNm.2 (SNG Aul. 3971.)

İ. Ö. 133 ve Sonrası Sikkeler

Levha 1.3 TNm.3
(SNG Cop. 708.)Levha 1.4 TNm.4
(SNG Cop. 708.)Levha 1.5 TNm.5
(SNG Cop. 708.)Levha 1.6 TNm.6
(SNG Cop. 708.)Levha 1.7 TNm.7
(SNG Cop. 710.)Levha 1.8 TNm.8
(Mion. IV, 365,
966/970.)

LEVHA 2

Levha 2.1 TNm.9
(SNG Aul. 8445.)

Levha 2.2
TNm.10 (SNG
Cop. 707.)

Levha 2.3
TNm.11 (SNG
Cop. 707.)

Levha 2.4
TNm.12 SNG
Cop. 706)

Levha 2.5
TNm.13 (SNG
Aul. 3973)

Levha 2.6
TNm.14 (SNG
Aul. 3973)

Levha 2.7
TNm.15 (SNG
Cop. 707.)

Levha 2.8
TNm.16 (SNG
Cop. 709.)

LEVHA 3

Roma Dönemi

İmparator Portreli Sikkeler

Levha 3.1
TNm.17 (RPC I,
3183)

Levha 3.2
TNm.18 (RPC I,
3178)

Levha 3.3
TNm.21 (İstanbul
650/1163.)

Levha 3.4
TNm.19 (RPC I,
515)

Levha 3.5
TNm.24 (RPC II,
1394)

Levha 3.6
TNm.27 (RPC II,
1394)

Levha 3.7
TNm.25 (RPC II,
1394)

Levha 3.8
TNm.28 (SNG
München 475;
SNG Cop. 728.)

Levha 3.9
TNm.29 (RPC III,
1474)

Levha 3.10
TNm.26 (RPC II,
1394)

LEVHA 4

Levha 4.1
TNm.32
(Afyonkarahisar
s. 1171.)

Levha 4.2
TNm.36 (BMC
Phrygia 46.)

Levha 4.3 TNm.35
(RPC IV.2, 2221;
Weber, JIAN 14
(1912), 93.)

Levha 4.4 TNm.32
(Afyonkarahisar s.
1171.)

Levha 4.5
TNm.33 (SNG
Cop. 730; RPC
IV.2, 2207.)

Levha 4.6 TNm.38
(SNG Aul. 3987.)

Levha 4.7 TNm.37
(Afyonkarahisar s.
708; SNG Aul.
3985.)

Levha 4.8 TNm.40
(SNG Aul. 3989.)

Levha 4.9 TNm.39
(SNG Cop. 732.)

Levha 4.10
TNm. 41
(Mion. 369,
993.)

LEVHA 5

Roma Dönemi Sikkeleri

İmparator Portreli Sikkeler

Levha 5.1
TNm.44
(<http://www.asia-minorcoins.com/gallery/displayimage.php?pid=13728>) (erişim tarihi Mayıs, 2021)

Levha 5.2
TNm.43
(<http://www.asia-minorcoins.com/gallery/displayimage.php?pid=13728>) (erişim tarihi Mayıs, 2021)

Levha 5.3
TNm.46 (BMC
Phrygia 402, 53.)

Levha 5.4
TNm.47 (BMC
Phrygia 402, 54.)

Levha 5.5 TNm.45
(BMC Phrygia
402, 52.)

Levha 5.6
TNm.50 (RPC
VII.1, 794.)

Levha 5.7
TNm.51 (BMC
Phrygia 397, 29)

Levha 5.8
TNm.49 (Mion.
Suppl. 624, 598.)

Levha 5.9
TNm.48 (BMC
Phrygia 402, 55.)

Levha 5.10
TNm.52 (SNG
Aul. 3992.)

Levha 5.11
TNm.57 (BMC
Phrygia 404, 61.)

Levha 5.12 TNm.
53 (BMC Phrygia
403,56)

Levha 5.13
TNm.56 (SNG
Aul. 3995.)

Levha 5.14
TNm.55 (SNG
Aul. 3995.)

Levha 5.15
TNm.54 (RPC
VII.1, 789.)

LEVHA 6

Levha 6.1
TNm.58
(Afyonkarahisar
s. 1500.)

Levha 6.2
TNm.59 (SNG
Aul. 3997)

Levha 6.3
TNm.60 (SNG
Aul. 3998.)

Levha 6.4
TNm.61 (BMC
Phrygia 64.)

Levha 6.5
TNm.62 (SNG
Aul. 3995)

Levha 6.6
TNm.63 (BMC
Phrygia 368, 37.)

Levha 6.7
TNm.64 (SNG
Cop. 733.)

Levha 6.8
TNm.65 (SNG
Cop. 717)

Levha 6.9
TNm.66
(Waddington
Inventory 6527-8)

Levha 6.10
TNm.67 (BMC
Phrygia 28.)

Levha 6.11
TNm.68 (SNG
Cop. 719.)

Levha 6.12
TNm.69 (BMC
Phrygia 67.)

Levha 6.13
TNm.70 (Coll.
Düsseldorf
11740/11781.)

Levha 6.14
TNm.71 (SNG
Cop. 735.)

Levha 6.15
TNm.72

LEVHA 7

Roma Dönemi

Pseudo-Otonom Sikkeler

Levha 7.1

TNm.73 (RPC I,
3182.)

Levha 7.2

TNm.74 (RPC I,
3189.)

Levha 7.3

TNm.75 (BMC
Phrygia 394,9)

Levha 7.4

TNm.76 (RPC I,
3186.)

Levha 7.5

TNm.77 (RPC I,
515, 3186)

Levha 7.6

TNm.78 (RPC I,
3187)

Levha 7.7

TNm.79 (SNG
Cop. 710.)

Levha 7.8

TNm.80
(Afyonkarahisar
s. 1012.)

Levha 7.9

TNm.81 (SNG
Aul. Nachträge,
8446.)

Levha 7.10

TNm.82
(Afyonkarahisar
s. 1873.)

Levha 7.11

TNm.83 (SNG
Aul. 3976.)

Levha 7.12

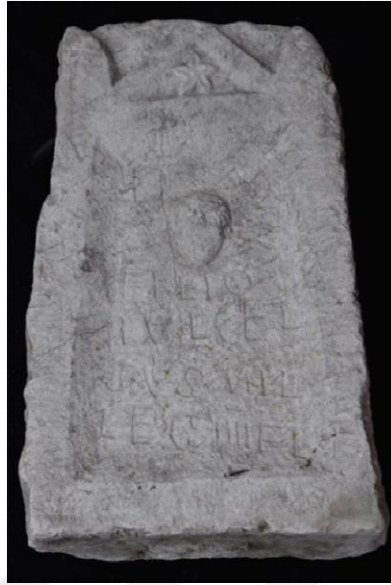
TNm.95
(Afyonkarahisar,
s.223.)

LEVHA 8

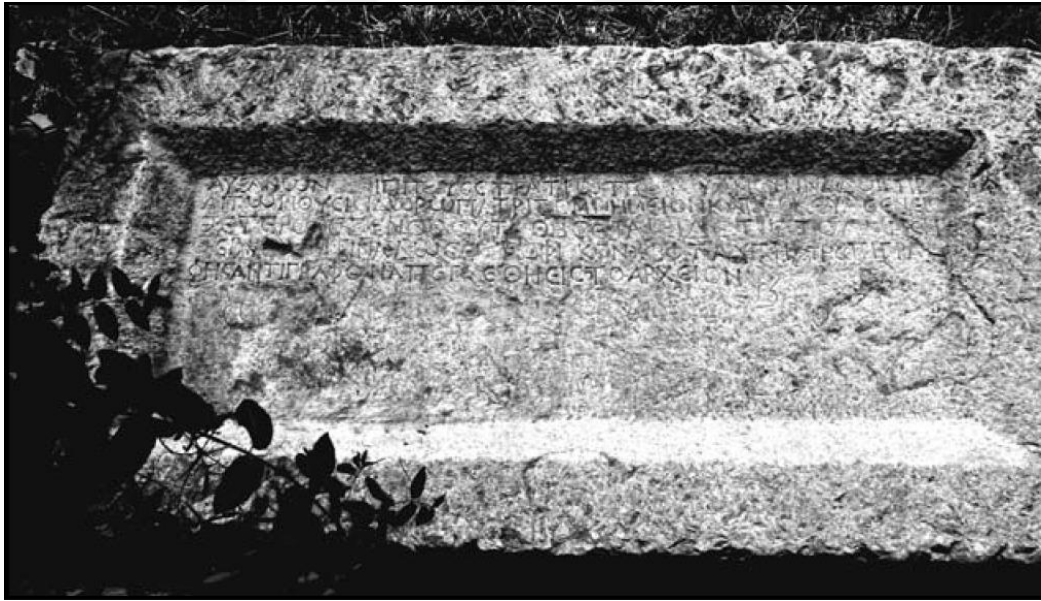
Levha 8.1 TEp.132 (a-b) (MAMA 4: 94 Lev. 27)

Levha 8.2 TEp.65 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 4058)

Levha 8.3 TEp.101 (CIL 3: 7171)

Levha 8.4 TEp.159 (Drew-Bear, 2007: 263, no: 3)

LEVHA 9

Levha 9.1 TEp.11 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1516.)

Levha 9.2 TEp.140 (a-b) (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 2002, 1-2)

LEVHA 10

Levha 10.1 TEp.147 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1501 ve bu foto N. Eraydın tarafından çekildi)

Levha 10.2 TEp.74 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1606)

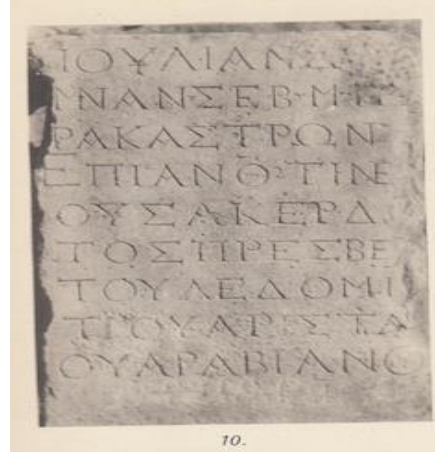

Levha 10.3 TEp.94 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1406)

Levha 10.4 TEp.95 (Afyonkarahisar Müzesi Müze Env. No: 1393 ve Fotonun N. Eraydın tarafından yenisi çekilmiştir.)

LEVHA 11

Levha 11.1 TEp.39 (MAMA 4: 10 Lev.13)

Levha 11.2 TEp.46 (MAMA 4: 4 Lev. 12)

Levha 11.3 TEp.102 (MAMA 4: 9 Lev.12 (Mülaj alınmış))

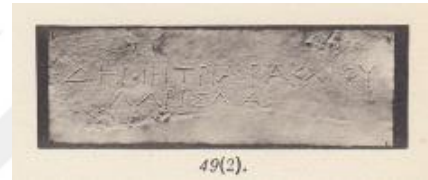
LEVHA 12

Levha 12.1 TEp.124 (MAMA 4: 33 Lev. 16)

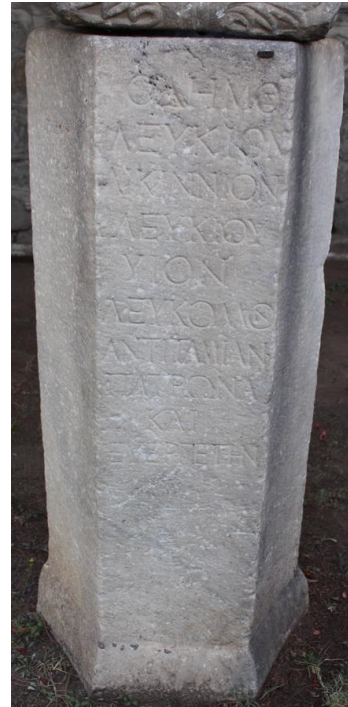
Levha 12.2 TEp.47 (MAMA 4: 49a Lev. 19)

Levha 12.3 TEp.75 (MAMA 4: 49 Lev. 19)

Levha 12.4 (MAMA 4.50 Lev. 19)

Levha 12.5 TEp.9 (MAMA 4: 52 Lev. 19 ve Foto
N. Eraydın tarafından yenisi çekilmiştir.)

LEVHA 13

Levha 13.1 TEp.67 (MAMA 4: 53 Lev. 19)

Levha 13.2 TEp.8 (MAMA 4: 54 Lev. 19)

Levha 13.3 TEp.6 (MAMA 4: 55 Lev. 19)

Levha 13.4 TEp.10 (MAMA 4: 56 Lev. 19)

Levha 13.5 TEp.3 (1) (MAMA 4: 57 Lev. 20)

Levha 13.6 TEp.3 (2) (MAMA 4: 57 Lev. 20)

Levha 13.7 TEp.103 (MAMA 4: 58 Lev. 20)

LEVHA 14

Levha 14.1 TEp.16 (MAMA 4: 59 Lev. 20)

Levha 14.2 TEp.64 (MAMA 4: 61 Lev. 20)

Levha 14.3 TEp.55 (MAMA 4: 62 Lev. 20)

Levha 14.4 TEp.32 (MAMA 4: 63 Lev. 20)

Levha 14.5 TEp.29 (MAMA 4: 64 Lev. 20)

Levha 14.6 TEp.35 (MAMA 4: 65 Lev. 21)

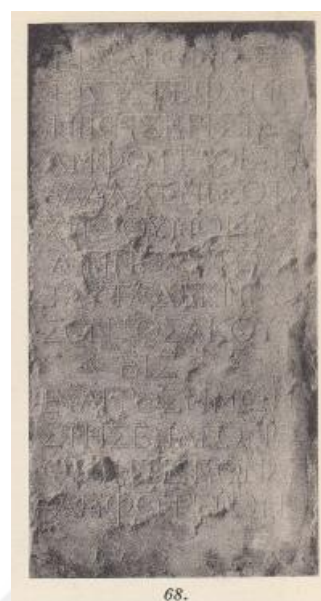

Levha 14.7 TEp.59 (MAMA 4: 66 Lev. 21)

LEVHA 15

Levha 15.1 TEp.114 (MAMA 4: 67 Lev. 21)

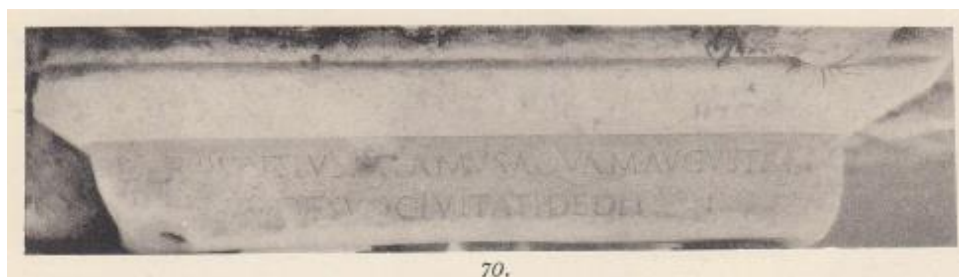
Levha 15.2 TEp.116 (MAMA 4: 68 Lev. 21)

Levha 15.3 TEp.28/30? (MAMA 4: 69 Lev.21)

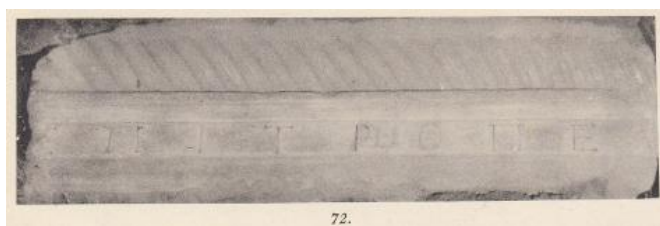

Levha 15.4 TEp.76 (MAMA 4: 71 Lev. 21)

Levha 15.5 TEp.122 (MAMA 4: 70 Lev. 21)

LEVHA 16

Levha 16.1 TEp.151(MAMA 4: 72 Lev. 21)

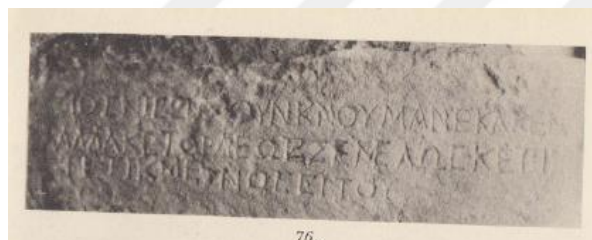
Levha 16.2 TEp.78 (MAMA 4: 73 Lev. 21)

Levha 16.3 TEp.53 (A) (MAMA 4: 74 Lev. 21)

Levha 16.4 TEp.53 (B) (MAMA 4: 74 Lev. 21)

Levha 16.6 TEp.79 (MAMA 4: 76 Lev. 22)

Levha 16.5 TEp.98 (MAMA 4: 75, Fig. 8.)

Levha 16.7 TEp.77 (MAMA 4: 79 Lev. 22)

Levha 16.8 TEp.150 (MAMA 4: 78,2 Lev. 22)

LEVHA 17

Levha 17.1 TEp.68(MAMA 4: 80A Lev. 22, Fig. 10; Fotoğraf N. Eraydın tarafından çekilmiştir.

Levha 17.2 TEp.68-69 MAMA 4: 80A- 81; fotoğraflar N. Eraydın tarafından çekilmiştir.

Levha 17.3 TEp.69(MAMA 4: 81 Lev. 22); Fotoğraf N. Eraydın tarafından çekilmiştir.

LEVHA 18**Levha 18.1 TEp.70/71(MAMA 4: 84 Lev. 26)****Levha 18.2 TEp.72(MAMA 4: 85 Lev. 26)****Levha 18.3 TEp.84(MAMA 4: 86 Lev. 26)****Levha 18.4 TEp.153 (MAMA 4: 87 Lev. 26)**

LEVHA 19

Levha 19.1 TEp.155 (MAMA 4: 88
Lev. 26)

Levha 19.2 TEp.85 (MAMA 4:
88 Lev. 26)

Levha 19.3 TEp.111 (Drew-
Bear, 1993: 114 ve 121. Res. 11)

Levha 19.4 TEp.86 (MAMA 4: 91
Lev. 26)

Levha 19.5 TEp.143(MAMA
4: 93 Lev. 27)

Levha 19.6 TEp.148(MAMA 4: 95
Lev. 27)

Levha 19.7 TEp.132 (a) (MAMA 4: 94
Lev. 27)

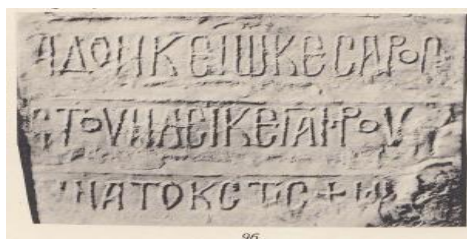

Levha 19.8 TEp.132 (a-b)
(MAMA 4: 94 Lev. 27)

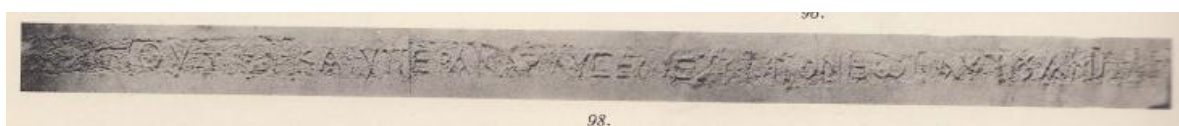

Levha 19.9 TEp.132 (c)
(MAMA 4: 94 Lev. 27)

LEVHA 20

Levha 20.1 TEp.149 (MAMA 4: 96 Lev. 27)

Levha 20.2 TEp.127 (MAMA 4: 98 Lev. 27)

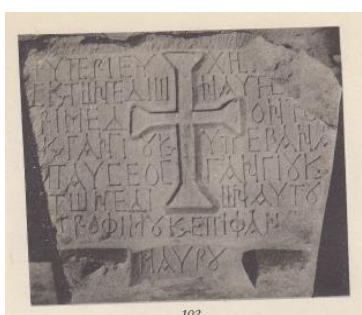
Levha 20.3 TEp.126(MAMA 4: 97 Lev. 27)

Levha 20.4 TEp.145 (MAMA 4: 99 Lev. 27)

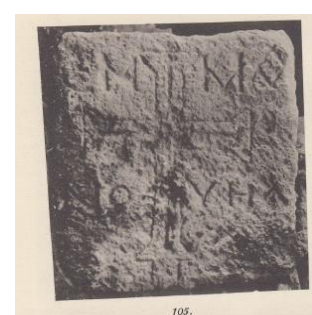
Levha 20.5 TEp.135 (MAMA 4: 101 Lev. 27)

Levha 20.6 TEp.136 (MAMA 4: 102 Lev. 28)

Levha 20.7 TEp.142 (MAMA 4: 104 Lev. 28)

Levha 20.8 TEp.110 (MAMA 4: 105 Lev. 28)

Levha 20.9 TEp.49 (MAMA 4: 106 Lev. 28)

Levha 20.10 TEp.89 (MAMA 4: 107 Lev. 28)

LEVHA 21

Levha 21.1 TEp.129 (MAMA 4: 110 Lev. 29)

Levha 21.2 TEp.176 (MAMA 4: 248 Lev. 53)

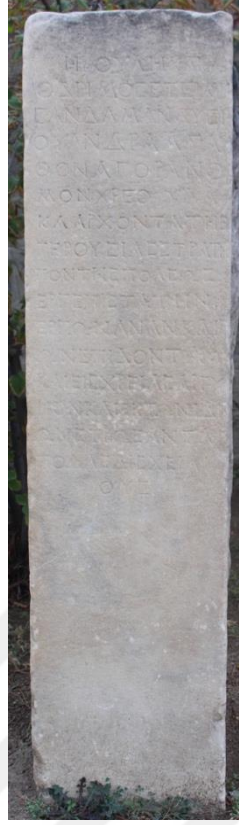
Levha 21.3 TEp.174 (MAMA 4: 194 Lev. 45)

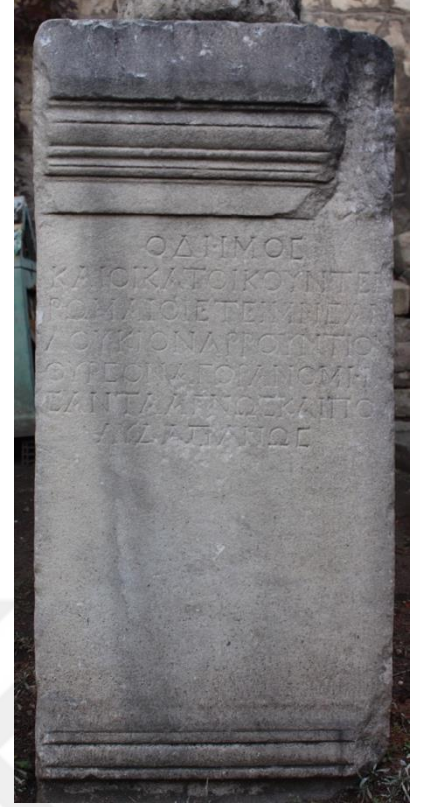
Levha 21.4 TEp.14 (MAMA 6: 370 Foto N. Eraydın Tarafından Çekilmiştir.)

**Levha 21.5 TEp.21 (MAMA 6: 373
Foto N. Eraydın Tarafından
Çekilmiştir.)**

**Levha 21.6 TEp.18 (MAMA
6: 371 Foto N. Eraydın
Tarafından Çekilmiştir.)**

**Levha 21.7 TEp.19 (MAMA 6: 372
Foto N. Eraydın Tarafından
Çekilmiştir.)**

LEVHA 22

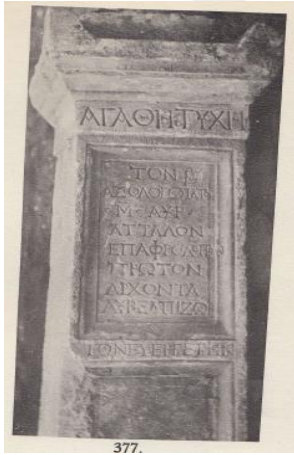
Levha 22.1 TEp.45 (MAMA 6: 374
Lev. 66)

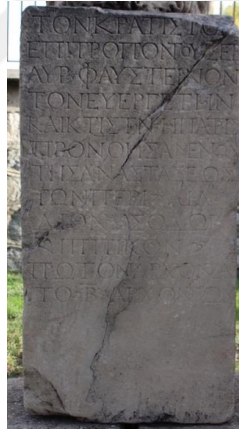
Levha 22.2 TEp.22 (MAMA
6: 375 Lev. 66 Foto N.
Eraydın Tarafından
çekilmiştir.)

Levha 22.3 TEp.23 (MAMA 6:
376 Lev. 66 Foto N. Eraydın
Tarafından çekilmiştir.)

Levha 22.4 TEp.24 (MAMA 6: 377
Lev. 67)

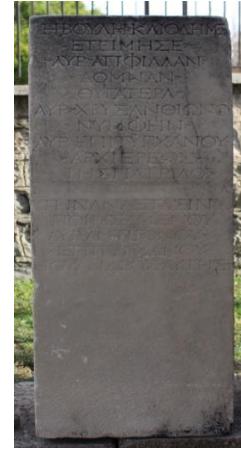
Levha 22.5 TEp.36(MAMA
6: 378 Lev. 67 Foto N.
Eraydın Tarafından
çekilmiştir.)

Levha 22.6 TEp.25 (MAMA 6:
379 Lev. 67 Foto N. Eraydın
Tarafından çekilmiştir.)

**Levha 22.7 TEp.121(MAMA 6: 380 Lev. 67 Foto N.
Eraydın Tarafından çekilmiştir.)**

**Levha 22.8 TEp.26 (MAMA 6: 381 Lev. 67 Foto
N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.)**

LEVHA 23

Levha 23.1 TEp.56 (Robert, 1982: 374 (7) Fig. 27)

Levha 23.2 Robert, 1982: 375. Fig. 25. Louvre'daki Musa'lar Kabartması

LEVHA 24

Levha 24.1 Robert, 1982: 375. Fig. 26. Phrygia'daki Musa'lar Kabartması

Levha 24.2 Robert, 1983: 545. Fig. 1. Musa'lar Kabartması

LEVHA 25

Levha 25.1 TEp.141(a-b) (Mendel, 1909: 342,102. Fig. 46-47)

Levha 25.2 TEp.52 (a-b-c-d) Drew-Bear ve Naour, 1990: 2028,30. Fotolar N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.)

Levha 25.3 TEp.119(Drew-Bear ve Sacco 2006/2007: 253-266 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.)

Levha 25.4 TEp.120 SEG 56 (2006): 1690 Foto N. Eraydın Tarafından çekilmiştir.)

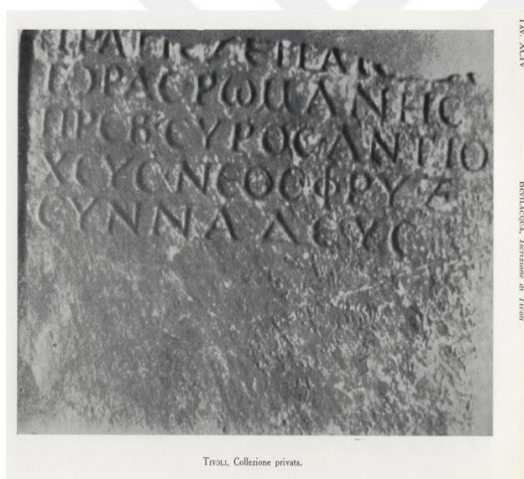
LEVHA 26

Levha 26.1 TEp.83(Waelkens, 1986a: 493)

Levha 26.2 TEp.96(Waelkens, 1986a: 497)

Levha 26.3 TEp.186(Bevilacqua, 1978: 252-254,
 Lev. 94.)Levha 26.4 TEp.113 (Drew-Bear, 1993: 121. Res.
 11)

LEVHA 27

Levha 27.1 TEp.61(Drew-Bear, 2004: 22.2, 213)

Levha 27.2 TEp.123 Afyon Müzesi Env. No: 9533; Kütahya Müzesi Env. No: E 8232

LEVHA 28

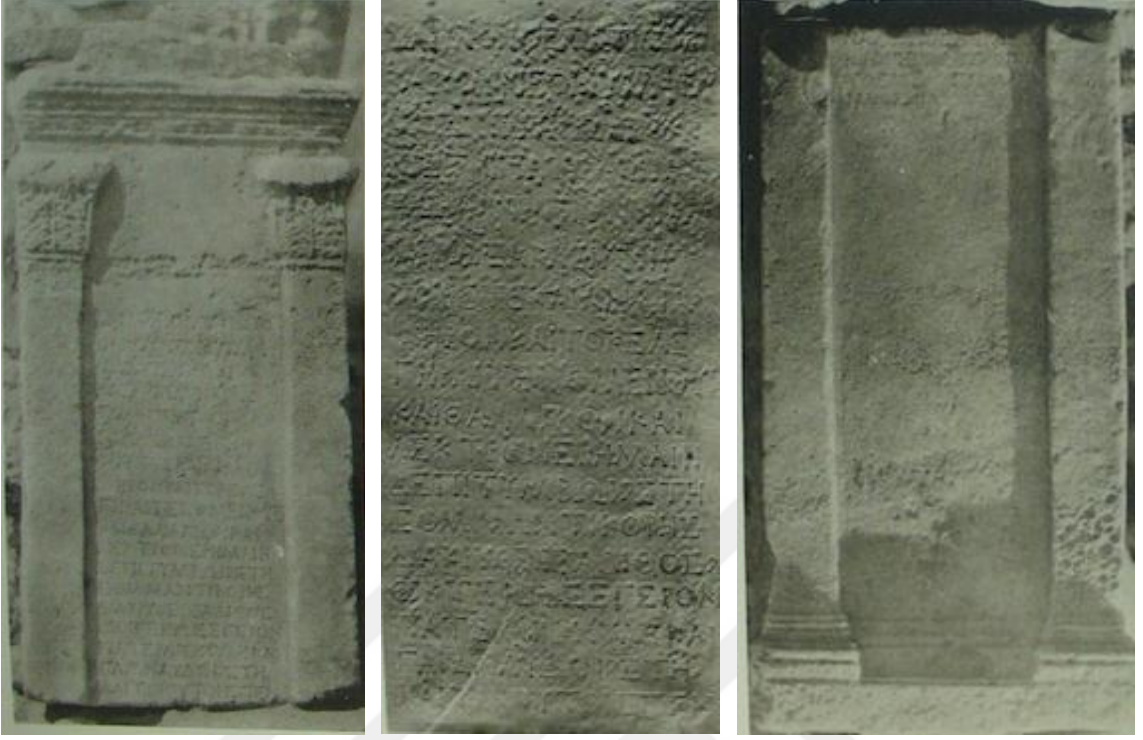
Levha 28.1 TEp.177 (Aspendos Hera Heykeli, Akyürek Şahin, 2021: 225-229)

LEVHA 29

Levha 29.1(Robert, 1982:377. Fig. 28-29. Phrygia'da Apollon'a İthaflar)

LEVHA 30

Levha 30.1 TEp.63 (a) (1-2-3) MAMA 4: 83 Lev. 22

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Necmettin ERAYDIN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Aydın Lisesi
Lisans Diploması	Ankara Üniversitesi D.T.C.F Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü, Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Diploması	Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih (Eskiçağ Tarihi) Anabilim Dalı
Tez Projesi Konusu	Phrygia Bölgesindeki Zeus Epitetleri
Yabancı Diller	İngilizce, İtalyanca, Çağdaş Yunanca
BİLİMSEL FAALİYETLER	
H. BLANCK, Antikçağda Kitap. İstanbul 2017. Alfa Yayınları, 268 sayfa (121 resim ile birlikte). Çev. Z. A. Yılmaz. ISBN: 9786051716206, 2018, Kitap Tanıtımı, LIBRI Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi, Yök Yayın İd: 6582228. M. PLUTARKHOS, Gracchus Kardeşler. İstanbul 2001. Belge Yayınları, 120 sayfa. ISBN: 9753442432, 2017, Kitap Tanıtımı, LIBRI Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi, Yök Yayın İd: 3811818. Pausanias Hellas'ın Tasviri I.1.1 - I.3.5, 2017, Çeviri, LIBRI Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi, Yök Yayın İd: 4015811. Pausanias, Hellas'ın Tasviri I. 4., 2016, Çeviri, LIBRI Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi, Yök Yayın İd: 4015923.	
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakùltesi, Arkeoloji Bölümü